هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان
107

سالٰی/ 2017 بەرگی سەدو حەفت

چاپی یەکەم/ سالٰی 2020

لە بڵاوكراوەكانی پەرلەمانی كوردستان - عێراق

ناوی كتێب: پرۆتۆكۆڵەكانی ساڵی(2017)ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق

بەرگی: 107

چاپی یەكەم: 2020

تیراژ: 250

پێداچوونەوە ونەخشەسازی: سنوبر صابر حسن

ئینصات كردن: نەورۆز شێرزاد، دلێر اكرم، شوان محمد، كۆڤان خسرو،، تارا رشاد، رێبین رشاد، ارام كمال. شیلان ملاعباس.

ژمارەی سپاردنی بە كتێبخانەی نیشتمانیی هەرێمی كوردستان:

پێریست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی نائاسایی خولی چوارەمی هەڵبژاردن هەینی 2017/9/15 ل 5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی چوارەمی هەڵبژاردن شەممە 2017/9/23 ل 37

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی چوارەمی هەڵبژاردن شەممە 2017/9/30` ل63

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی چوارەمی هەڵبژاردن چوار شەممە 2017/12/6 ل 197

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی (4) خولی چوارەمی هەڵبژاردن چوارشەممە 2018/1/10 ل 287

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی (5) خولی چوارەمی هەڵبژاردن سێ شەممە 2018/1/30 ل 321

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی (6) خولی چوارەمی هەڵبژاردن چوارشەممە 2018/1/31 ل 403

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی (7) خولی چوارەمی هەڵبژاردن سێ شەممە 2018/2/6 ل 481

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی نائاسایی

هەینی ڕێکەوتی 2017/9/15

خولی چوارەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی نائاسایی

هەینی رێکەوتی 2017/9/15

کا تژمێر (7)ی ئ ێوارەی رۆژی هەینی رێ کەوتی 2017/9/15 پەر لەمانی کورد ستان - ع ێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی جێگری سەرۆك و، بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی سکرتێری پەر لەمان, دانیشتنی نائاسایی خولی چوارەمی, ساڵی (2017) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژ مارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دە ستەی سەرۆکایەتی پەر لەمان بڕ یاری دا کاتی دانیشتنی نائا سایی خولی بەهارەی ساڵی پێنجەم لە خولی چوارەمی هەڵ بژاردن لە کات (7)ی ئ ێوارەی رۆژی هەینی رێ کەوتی 2017/9/15 دا بەم شێوەیە بێت:

یە کەم/ دەقیقە یەك وە ستان و رێزلێ نان لە گ یانی پاکی شەهیدانی کورد ستان و ع ێراق لە گەڵ مار شی نەتەوەیی نیشتمانیی ئەی رەقیب.

دووەم/ راسپاردنی ئەندامێکی پەرلەمان بۆراپەراندنی ئەرك و کارە کانی سکرتێری پەر لەمانی کورد ستان بەپێی ماددەی (23) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەر لەمانی کورد ستانی عێراق ژ مارە (1) لە ساڵی 1992ی هەموارکراو.

سێیەم/ پشتیوانی کردنی پرسی ریفراندۆم و مافی چارەی خۆنووسین.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان دانیشتنەکەمان دەست پێ دەکەین، خولی چوارەمی هەڵبژاردن، ساڵی چوارەم، رۆژی دانیشتن 2017/9/15، بەرنامەی کاری کردنەوەی خولی پەرلەمان بەپێی حوکمی (1) لە ماددەی (5) و بڕگەی (2) لە ماددەی (17) هەر دوو خاڵی (1 و2) لە بڕ گەی (یە کەم)ی ماددەی (54) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستانی عێراق ژمارە (1)ی ساڵی 1992 هەموار کراو، بڕ گەی (دووەم) لە ماددەی (49) لە یا سای هەڵبژاردنی پەر لەمانی کورد ستانی ع ێراق ژ مارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو و، حوکمی بڕگەی (1) لە ماددەی (6)ی پەیڕەوی ناوخۆی پەر لەمانی کورد ستانی ع ێراق ژ مارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو لەسەر داوای رێژەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان بڕیاردرا بەرنامەی کاری دانیشتنی نائاسایی خولی چوارەمی هەڵبژاردن لە کاتژمێر (7) ئێوارە رۆژی هەینی رێکەوتی 2017/9/15 بێتن و بەرنامەی کاری دانیشتنەکە بەم شێوەی خوارەوە دەبێت:

یە کەم/ دەقیقە یەك وە ستان و رێزلێ نان لە گ یانی پاکی شەهیدانی کورد ستان و ع ێراق لە گەڵ مار شی نەتەوەیی نیشتمانیی ئەی رەقیب.

بەڕێزان: دیارە ئەم دانیشتنە نائاسایيە بەپێی ماددەی شەشەم بەستراوە، بۆ ئەوەی ئەم دانیشتنە بە یاسایی بەڕێوە بچێت و بە ئا سایی ب ێت، پێوی ستمان بەوە یە بەڕێزێك لە ئە ندامی پەر لەمان تەكلیف بكر ێت و راسپێردرێت بۆ ئەوەی بە ئەرك و كاری سكرتێری پەر لەمان هەڵب ستێت، تاكو سكرتێری پەر لەمان لە ئایندەدا بتوانێت لە دانیشتنەكانی پەرلەمان ئامادە ب ێت، لە بەر ئەوەی هەڵبژاردن و كاند ید كرد نی، یان تەنیا راسپاردنە، بۆیە من داوا دەكەم لە ئ ێوەی بەڕێز رەزامە ندی بـفەرموون بۆ بەڕێز بێگەرد تا ڵەبانی تەكلیف بكرێت و راسپێردرێت بۆ ئەوەی ئەو ئیـشوكارانە بەڕێوە ب بات، من داوا لە ئ ێوەی بەڕێز دە كەم رەزامەندی بفەرموون، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكا تەوە؟ زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ زۆر سوپاس، بە تێكڕای دە نگ پە سند كرا، سوپاس بۆ ئ ێوە، بێگەرد خان فەرموو بۆ شوێنت، هەر بە ناوی ئەو دانی شتنە و بەناوی ئ ێوەو بەناوی پەر لەمانی كورد ستان بەخێرهاتنی میوانە بەڕێزەكان دەكەین.

بەڕێزان: ئێمە هەموومان خوازیاری ئەوە بووین ئەم دانیشتنە نائاساییە بە شێوازێكی تر دەست پێ بكەین بە ئا مادەبوونی گ شت ئە ندامانی پەر لەمان، بەتای بەتی لە هەردوو فراك سیۆنی بزووت نەوەی گۆڕان و فراكسیۆنی كۆمەڵەی ئیسلامی كوردستان، بەداخەوە ئەمڕۆ ئەوان لێرە ئامادە نەبوون، هەروەها خواز یاری ئەوە بووین كە بەڕێز (یوسف محمد) ئەمڕۆ بێتن سەرپەرشتی ئەم دانیشتنە بكات، لەبەر ئەوە دێینە سەر بابەتی ئەسا سی ئەم دانی شتنە نائا ساییە كە لە سەر داوای ژ مارەی یا سایی واژوی (62) پەر لەمانتار ئەم دانیشتنە بەستراوە، دانی شتنێكی نائا سایی گرنگە و، بەڕا ستیش بابەتە كە لە دانی شتنی نائا ساییدا بەپێی (ماددەی شەشەم) هەمیشە دیار كراو دەبێت، ئەوەی دیاری كراوە با بەتی ریفراندۆ مە و ماڤ چارەنوو سە، پێش ئەوەی بێی نە سەر ئەو بڕگە یە بەتای بەت با سی ل ێوە بكەین و گفتو گۆی لە سەر بكەین، ئێ مە بە پێویستمان زانی لە دە ستپێكی ئەم دانی شتنە كە سەرەتاییەكی باش هەبوو لە ئا سایی كرد نەوەی باری پەرلەمان، ئەوە داوای خەڵكی كوردستان بوو، داوای گشت لایەنی سیاسیش بوو، ئێمە هەر بە ناوی ئ ێوە لە جیاتی گوتار پێشكەش كردن پ ێنج پەیامان بە راو ێژكاری داڕ شتووە، بەناوی ئەو دانی شتنە و، بەناوی پەرلەمانی كوردستانەوە ئاراستە بكەین.

پەیامی یەكەم/ بۆ خانەوادەی شەهیدە سەر بەرزەكانی كورد و كورد ستان، بەتای بەتی شەهیدانی جەنگی دژی داعش، كە بە خوێنی خۆیان بەرگریان لە خاك و سەروەری كوردستانیان كرد، ئێمە هەر لێرەوە درووود و سڵاو بۆ گیانیان دەنێرین و سەری ڕێزو نەوازش بۆ گ یانی پاك یان و، بە خا نەوادەكانیان دە ڵێین ئەوان سەروەری ئێمەنە و سەربەرزین بەوان.

پەیامی دووەم/ لە رۆژێكی وەكو ئەمڕۆدا پێویستە ڕێزو ستایش و سڵاو بۆ پێشمەرگەی كورد ستان ب نێرین لە سەنگەرەكانی جەنگی دژی دا عش هەر لە شەنگالەوە تا خا نەقین و، هەر لە كەركووكەوە تا دە شتی نەینەوا، بەڕاستی ئەوان نموونەی قارەمانیان نواندووە و وێنەیەكی ئەوەندە جوان و سەربەرزو قارەماذ یان

پێشکەش بە دنیا کردووە، کە هەمیشە ئەم وێنەیە بە زیندوویی دەمێنێتن و دەستخۆشیان لێ دەکەین و دەستیان دەگوشین و سوپاس و پێزانین ئاراستەیان دەکەین.

پەیامی سێیەم/ ئێمە پێشکەش بەو هێزو لایەنە سیاسیانە دەکەین کە بە رەنج و تێکۆشانی بەردەوامی ئەوانە رێککەوتنی سیاسی لەنێوان لایەنەکان بە ئەنجام گەیشت، گەیشتە ئەمڕۆ کە ئەم دانیشتنە نائاساییە دەست پێ بکات، سوپاسیان دەکەین، راستە ئەم دانیشتنە داوای هەموومان ئەوە بوو بەرفراوانتر بێت و بەشێوازێکی تر بێت، بەڵام سوپاسیان دەکەین و داوایان لێ دەکەین هەوڵەکانیان بەردەوام بێت و چڕ بکرێتەوە، بۆ ئەوەی گشت لایەنی سیاسی خۆیان لەناو پەرلەمانی کوردستان ببینن، کە ماڵی خەڵکی کوردستانە و ئەوە شوێنی هەمووانە و دەبێت شوێنی هەمووان بێت، بە تەئکید هەموو لایەنێکی سیاسی پێیان ناخۆشە ئەمڕۆ هەندێ لایەنی سیاسی لە دەرەوەی تەلاری پەرلەمانی کوردستان ئەم دانیشتنە ببینن.

پەیامی چوارەم/ بەناوی ئەم دانیشتنە و خەڵکی کوردستان بۆ هاوپەیمانانە، سوپاسیان دەکەین کە رۆڵێکی گەورەیان بینی لە پشتیوانی خەڵکی کوردستان لە کاتی هێرشەکانی داعش بۆ سەر هەرێمی کوردستان و عێراقدا، سوپاسیان دەکەین و پێشوازی لە هەموو هەوڵ و کۆششێکیان دەکەین، بۆ ئەوەی خەڵکی کوردستان بە مافی خۆی بگات و بە مافە رەواکانی خۆی بگات، مافی چارەنووس دەستبەردار بکات.

پەیامی پێنجەم/ بۆ هەموو دەسەڵاتدارانە لە بەغدا، لە هەموو دەزگاکان کە ئێمە خوازیاری ئەوەینە پەیوەندییەکانی نێوان هەولێر و بەغدا بە ئاسایی بەرێوە بچێت و بەبێ زمانی هەرەشە کردن و ئەو زمانە تەنیا و تەنیا خزمەتی تیرۆریستانی داعش دەکات، ئێمە خوازیارین پەرە بە دیالۆگ بدرێت و پەرە بە پەیوەندییەکان بدرێت.

بەڕێزان: بابەتی سەرەکی ئەم دانیشتنە نائاساییە بابەتی ریفراندۆم و مافی چارەنووسە، کە ئەوەش بابەتێکی زۆر گرنگە بە سوپاسەوە فراکسیۆنەکانی ناو پەرلەمانی کوردستان رەنجیان کێشاوەو گفتوگۆی دوورو درێژیان ئەنجام داوە، بۆ ئەوەی بابەتەکە گەلاڵە بکرێت لە چەند خاڵێکدا، ئێمە بۆ ئەو بابەتە پێویستیمان بە راوێژکاری هەیە بە هاوکاری لیژنەی یاسایی ناو پەرلەمانی کوردستان داوایان لێ دەکەین بفەرموون بێنە سەر مەنصە هاوکاریمان بکەن بۆ راوێژکاری بفەرموون.

بەڕێزان: بابەتی ریفراندۆم و پرۆسەی ریفراندۆم و پرۆسەی گشت پرسی، هەروەها بابەتی مافی چارەنووس بابەتێکە باس لێکراوە و گرنگی پێدراوە لەلایەن گشت لایەنە سیاسیەکان، ئەوەی پێویست بوو ئێستا ئێمە هەموومان شاهێدی ئەوە دەدەین کە پرۆسەی ریفراندۆم لە هەرێمی کوردستان بەرێوە دەچێت، ئێمە پێش ئەو خاڵانەی کە چرکراون و پوخت کراون دواتر بۆتان دەخوێنینەوە، دەزانین تەوافوقێکی سیاسیش لەسەریان هەیە و بە وردیش دارێژراون، رەنگە پێویستیمان بە هاوکاری لیژنەی یاساییش هەبێت لە دوا رەشنووسەکە، تا ئەو کاتە ئێمە دیسان هەر بۆ گرنگیدان بەم بابەتە لە دوای راوێژکاری لەگەڵ بێگەرد خان، ئێمە لە سەرەتاوە بۆ ئەوەی بابەتەکە بە گشتی فراکسیۆنەکان باسی لێوە بکەن، وا تا گشت بابەتەکە،

ئێمە دەرفەتیان دەدەینێ لە هەر فراکسیۆنێك بەڕێزێك بە ناوی فراکسیۆنەوە قسە بکات لەسەر ئەو بابەتە، دواتر هەمووی پوخت دەکەین لەگەڵ ئەو ڕەشنووسەی کە پێشکەش کراوە بە ئێمە، بەڕێزەوە و دواتر دەیخەینە دەنگدانەوە وەکو بڕیار و ڕاسپاردە، ئەوەی پەیوەستە بە کۆمسیۆن و ئەوەی تریش بە ناوی پەرلەمانی کوردستان دەردەچێت، لێرەوە داوا لە بێگەرد خان دەکەم ناوەکان بنووسێت و دەرفەتی قسە کردنیان پێ دەدەین.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، ئێوارەتان باش... دیارە ئەمڕۆ ڕۆژێکی مێژووییە بۆ نەتەوەکەمان، کارا کردنەوەی پەرلەمانی کوردستان دوای ماوەیەکی زۆر، گرنگە لە ئەمڕۆدا کە ئەندامانی پەرلەمان و فراکسیۆنە جیاوازەکانی پەرلەمانی کوردستان پەیامێکی خۆیان هەبێت بۆ ڕای گشتی خەڵکی کوردستان، بۆیە بە پێویستمان زانی پەیامی سەرۆکی فراکسیۆنەکان پێش بخەین، کە پەیامێکی کوردە، سەرۆکی فراکسیۆنەکانی ناو پەرلەمانی کوردستان پەیامەکەیان ئاراستەی پەرلەمانتاران و خەڵکی کوردستان بکەن، دوای ئەوە هەنگاوەکانی داهاتوومان دەست پێ بکەین، ئێستاش لە فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان دەست پێ دەکەین بەڕێز کاك ئومێد فەرموو.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن خۆشناو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێموایە ڕەشنووسەکە دەخوێندرێتەوە، چونکە ئێمە پشتگیری ڕەشنووسەکە دەکەین، ئەگەر بخوێندرێتەوە، ئینجا پاشان ئێمە قسەکانی خۆمان دەکەین، کە پشتگیرییەکەی دەکەین، یان قسەیەکمان لەسەر هەبێت، ئەو کات دروستتر دەبێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو داوایە لەلای ئێمە پەسندە، ئێستا داوا لە بێگەرد خان دەکەم پێشنیارەکە بخوێنێتەوە، دواتر دەبێتە بڕیارو ڕاسپاردە، فەرموو.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاسپاردنی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆیی هەڵبژاردن و ڕاپرسی بۆ ئەنجامدانی ڕاپرسی سەربەخۆیی کوردستان

پەرلەمانی کوردستان لە کۆبوونەوەی نائاسایی ڕۆژی هەینی لە بەرواری 2017/9/15 ئەم خاڵانەی خوارەوەی پەسند کرد:

1-پەر لەمانی کورد ستان کۆمـسیۆنی بالآی سەربەخۆیی هەڵبژاردن و ڕاپر سی رادە سپێرێت لە ڕۆژی دوو شەممە بەرواری 2017/9/25 لە هەرێمی کورد ستان و سەرجەم ناو چە کورد ستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم ڕاپرسی بۆ پرسی سەربەخۆیی کوردستان ئەنجام بدات.

2- پەرلەمانی کوردستان هەموو ئەو ڕێکارانە پەسند دەکات کە کۆمسیۆنی بالآی سەربەخۆیی هەڵبژاردن و ڕاپرسی و گشت لایەنە پەیوەندیدارەکان گرتوویانەتە بەر بۆ سەرخستنی پرۆسەی ریفراندۆم.

3- کۆمـسیۆنی سەربەخۆیی هەڵ بژاردن و ڕاپر سی سەبارەت بە میکانیز مە یا سایەکانی بەڕێوەبردنی پرۆ سەی ریفرا ندۆم بۆ سەربەخۆیی کورد ستان پ شت دەبە ستێت بە یا سای هەڵ بژاردنی پەر لەمانی کورد ستان ژ مارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو، هەروەها یا سای کۆمـسیۆنی بالآی سەربەخۆیی هەڵبژاردن و ڕاپرسی ژمارە (4)ی ساڵی 2014 و، هەر یاسایەکی دیکەی پەیوەندیدار.

4- پەرلەمانی کوردستان، لایەنە پەیوەندیدارەکان سەرپشك دەکات بۆ گرتنەبەری هەر ڕێکارو بڕیار ێك بۆ دەستبەری مافی چارەنووس و تەواوی مافەکانی گەلی کورد ستان بە جۆر ێك لە پر سە چارەنووسـسازەکاندا بگەڕێنەوە بۆ پەرلەمانی کوردستان و، کۆمسیۆنی بالآی سەربەخۆیی هەڵبژاردن و ڕاپر سیش رادە سپێرێت بۆ هەماهەنگی لەگەڵ ئەم لایەنانە.

5- ئەو را سپاردانەی کە لە خالآ نەکانی سەرەوەدا هاتوون تاي بەتن بە ریفرا ندۆمی راگەیا ندراو لە 2017/9/25. سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی، ئێستا دەرفەتی گفتوگۆ و رادەبڕین بە فراکسیۆنەکان دەدر ێت، خاڵێکی نیزامیمان هەیە لەلایەن کاك صالح فەرموو.

بەڕێز صالح فقێ محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی لەم پێشنیارە هاتووە تەنها باس لە راسپاردە دەکات، بەڵام لە وتەکانی بەڕێزت دوو، سێ جار با ست لە بڕ یار کرد، بۆ یە ئە مەی کە هە یە نە یا سایەو نە بڕ یارە، تەنها ڕا سپاردەیە، وی ستم بەر لەوە فراکسیۆنەکان پشتیوانی بکەن ئەوە راست بکەمەوە، کە ئەمە تەنها راسپاردەیە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ئەوەی جەنابت با ست کرد را سپاردەیە، بەڵام دوا یی دەنـ گی لە سەر دەدر ێت بە شێوازی بڕ یار دەردە چێت، دوا تریش داوا لە لیژ نەی یا سایی دە کەین رە ئی دەر ببڕن لەو بارە یەوە، بەڕێز صالح فـ قێ فەرموو.

بەڕێز صالح فقێ محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی نووسراوەکە تەنها دەبێت بە راسپاردە دەربچێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، تەلار خان فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، لێرەدا پەرلەمانی کوردستان لە کۆبوو نەوەی نائاسایی رۆژی هەینی بەرواری 2017/9/15 ئەم خالأنەی خوارەوەی پەسند کرد، ئێستا بڕیار درا بێت پێش وەختە پەسند کرا بێت، ئیتر پێشنیاری چی و گفتو گۆی پەر لەمانتارانی کورد ستانی بۆ چیە، لەکو ێدا پە سند کراوە، بۆ یە گرن گە ئەوە پێدا چوونەوەی بۆ بکر ێت چاك بکر ێت، پێش ئەوەی بخرێ تە گفتو گۆی پەر لەمانتارانی کورد ستانەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەی جەنابت با ست کرد، ئەوە هەڵە یەکی ئیملائی یە، فراکسیۆنەکان قسەیان لە سەر کردووە، بەلأم لەدانیشتن جارێ پەسند نەکراوە، پەسند دەکرێت، هەر لە دانیشتنەکە مەبەستی ئەوەیە ئەو خالأنە پەسند بکرێن، فەرموو کاك بەهزاد نوقتەی نیزامی هەیە.

بەڕێز بەهزاد دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر ئەڤ خالە هەی، نوکە باشە ئەز تەئکید لەسەر ئەڤە دکەم ئەڤ خالأنەی خوارەوە گفتوگۆ دەکات بۆ پەسند کردنی بیتە راست کردنەوە، گفتوگۆ دەکات بۆ پەسند کردنی، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، زۆر راستە، دەستخۆش، ئێستا دەست دەکەین بە گفتو گۆ کردن و را دەر بڕین، کاك ئاری نوقتەی نیزامی هەیە فەرموو.

بەڕێز ئاری محمد هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە هەموو تێکستەکەدا ئەگەر سەیری بکەین شوێنێکی تێدا نییە کە بڵێین پەرلەمانی کوردستان کۆمسیۆنی بالأی سەربەخۆیی هەڵبژاردن، یاخود هەر لا یەنێکی پەیوەند یدار راب سپێرێت کە سەرپ شك ب ێت لە مەعامەلە کردن لەگەڵ ئەنجامی گشتپرسییەکە لە 25ی مانگ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، قسەکەت بە هەند وەردەگیرێت، بەڵێ فەرموو بۆ گفتوگۆ و را دەربڕینەکان.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستاش داوا دەکەین سەرۆك فراکسیۆنەکان پەیامی خۆیان رابگەیەنن، بەپێی پرۆتۆکۆل فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان کاك ئومێد فەرموو.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن خۆشناو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

زۆر سوپاس، سەرەتا بەناوی فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان دەستخۆشی و پیرۆزبایی لەم دانیشتنە مێژووییە دەکەین، لە دەستپێکیشدا سلاّو بۆ گیانی شەهیدانمان دەنێرین و درووود بۆ روحیان، سلاّو بۆ پێشمەرگە خاوەنی شکۆی کوردستان تەقدیرو خۆ راگریش بۆ خەڵکی کوردستان، کە بەرگەی شەڕێکی سەخت و فشارێکی زۆری قەیرانی دارایی و هەروەها کێشە گەلێکی سیاسی و دەروونی کرد، دواجار ئەو بەرگە گرتنەی خەڵکی کوردستان نزیکمان دەکاتەوە لە گەیشتن بە ئامانجەکەمان، ئەوەی ئەمڕۆش ئێمە لەم هۆڵە کە بەرهەمی خەباتی خەڵکی کوردستانە پێمان دەڵێ جارێکی دیکە یاسا و واقیع و مێژوو سەلماندی کە دەبێت بە یەکەوە کار بکەین وگفتوگۆو زمانی دیلۆگ کە میکانیزمی کارکردنمان بێت بۆ خزمەتی خەڵکی کوردستان کە شایەنی زیاترە، ئەو پرسە چارەنووسسازەش کە بۆی کۆبووینەتەوە ریفراندۆم و مافی چارەنووسی خەڵکی کوردستان حەقە هەموو لایەك لە دنیا تێمان بگات کە ریفراندۆم پەیامی ئاشتی خەڵکی کوردستانە، بۆ بەغدا پەیامی ئاشتی خەڵکی کوردستانە، بۆ دراوسێیەکانمان، بۆ تەواوی جیهان، ریفراندۆم پابەند بوونی گەلێکە کە سەد ساڵە مافی زەوت کراوە، ئێستاش ئەو گەلە دەیەوێت پابەند بێت بە پەرەنسیپەکانی یاسای نێودەوڵەتی بە شێوازێکی دیموکراسی و ئاشتی و سەردەمی ئەنجامی دەدات، ریفراندۆم ئەو میکانیزمە جیهانییە یە کە جیهانی شارستانی و مەدەنی و ئەورووپا بەتایبەت و، جیهان بە گشتی سێ سەدەیە وەك شاکارێکی دیموکراسی مافەکانی مرۆڤ بە مرۆڤایەتی دەناسێنێت، ئەگەر ئێستا خەڵکی کوردستان داوای ئەو مافەی خۆی دەکات، حەقە تێمان بگەن ئەوە بارتەقای سەد ساڵ خەبات و قوربانیدانی گەلێکە، بۆیە پێمانوایە لە فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان جگە لە سەربەخۆیی هیچ گرێنتیەکی ترمان نییە وەکو خەڵکی کوردستان و پێکهاتەکانی، ولاّتی ئێمە بە هەموو ئایین و جۆراوجۆرەکانیەوە بۆ دوو بارە نەبوونەوەی ئەو جینۆسایدەی لە سەد ساڵی رابردوودا بەسەرمان هات، تەنها و تەنها سەربەخۆیی و سیادەی خۆمان دەمانپارێزێتن، بۆ زاکیرەی ئێمەش وا یە دروست کردنی دەوڵەت مەترسی نییە، بەلاّم بێ دەوڵەتی مەترسییەکی گەورەیە، هەروەها بۆ ئاوەڕدانەوەشمان لە دۆینێ تەنها سەربەخۆییە زامی زامەکانی سەد ساڵەمان دەکاتن، بۆ ئێستاش سەربەخۆیی پاراستنی دەستکەوتەکانمانەو رێگرییە لە کارەساتێکی دیکە، کە کارەساتی گەورە لەناو چەکە رووبدات، بۆیە پێمانوایە دەوڵەت بە ئیرادەو بڕیاری بوێرەکان و بوێرەکان دروست دەبێت و نابێت چیتر

ئێمە خەڵکی کوردستان دوو دڵ و ڕاڕا بین، ئەو قۆناغەش کۆتایی هات کە بڕیار مان بە سەر فەرز بکر ێت، خۆمان بڕیاری خۆمان دەدەین و، خۆمان چارەنووسی خۆمان دیاری دە کەین، مـێژووش سەلماندوویەتی کە گەلی دوو دڵ و ڕاڕا هەمیـ شە بن دە ست و بێ دە سەلاّتە، بۆ ئایـ ندە و سبەیش پێمانوا یە ڕاپر سی و ریفراندۆم دڵنیایین ئەو دەوڵەتی کە دروست دەبێت لە سایەی ئەو ڕاپرسییەدا سەر زە مینی لێبووردەیی و بە یەکەوە ژیان و برایەتی و پێکهاتەکانی کوردستان دەبێت، کە گەلی کوردستان بە هەموو پێکها تە ئایینی و نەتەوەیـ یەکانی ئەوەی سەلماندووە کە لە ماوەی ڕا بردوودا لە ساڵی 1991 تا بە ئەمڕۆ دە گات چ نموونەیەکی پێکەوە ژیانی پێشکەش کردووە، پێمانوایە چەتری دەوڵەتمان زیاتر ئەو سایە ئارامتر دەکاتن، دەوڵەتی کوردستان ئومێدمان وایە کە بنیات دەنرێ دەوڵەتی یەکسانی و هاوولاّتی بوون و دەوڵەتی پێکهاتە ئایینی و هەموو لا یەك بێتن، دەو ڵەتی مەدەنی و دیموکرا سی بـ ێت، نموونە یەك بـ ێت لە ناو چەکەدا کە پەنجەی بۆ درێژ بکرێت بە جوانی، ئێستاش بە دا خەوە دوای ساڵێك و یازدە مانگ پەر لەمان بە بارێکی نا لەباردا ئارا ستەکراو لە کار کەوت، خۆ شحالاّنە ئەمڕۆ ئیرادەی گەلە کەمان و هەوڵی دڵسۆزانی خەباتی دیموکراسی و دامەزراوەیی بەسەر ئا ست تەنگەکا ندا زاڵ بوو و سەرکەوت، بۆ یە داوا کارین هەموومان بە یەکەوە هەنگاو بۆ ئایندە بنێین و تەواوی جیاوازییەکانمان لەنێو یەك کەوا نەدا کۆبکەیـ نەوە، کە ئەویش پێی دەگوتر ێت (دەو ڵەت)، پـ ێی دەگوتر ێت (سەربەخۆیی)، بۆ یە ئێـمە لە فراکـسیۆنی پارتی د یموکراتی کوردستان جارێکی دیکە تەئکید دەکەینەوە کە چیتر ئاوەڕ لە ڕابردوو نەدەینەوە، ڕوانینمان بۆ ئایندە بێت و، مەحکوم نەبین بە ڕابردوویەك کە هەموومان قسەمان لەسەری هەیە، با مەحکوم بین بە ئایندە یەکی گەش بۆ گەلی خۆمان دەستەبەر بکەین و زامنی بکەین، لە کۆتاییشدا بەناوی فراکسیۆنی پارتی د یموکراتی کوردستان جارێکی دیـکە سوپاس بۆ خۆ را گری پێـشمەرگە، سوپاس بۆ بنەما ڵەی سەربەرزی شەهیدان، سوپاس بۆ سەبرو تەحەمولی خەڵکی کوردستان، کە بەرگەی هەموو ناخۆشیەکانی گرت، ئومێد دەکەین لە ئایندەدا دووبارە نەبێتەوە، سوپاس بۆ ولاّتانی هاوپەیمانان، کە هاوکارمان بوون لە سەرخستنی گەورەترین شەڕ لە گەڵ بەهێزترین دڕ ندەی سەر زە مین کە داعـشمان تێکـشکاند، سوپاس بۆ هاو کاری هەموو ئەو ولاّتانەی کە بەتایبەت لە ساڵی 1991 لە دوای دروست بوونی نەوای ئارام تا بە ئەمڕۆ دەگەین بوونە هۆی ئەوەی کە ئێمە ئێستا ئەو گە لە پارێزراو بین و ئەو کارە ساتانەی بە سەرماندا هات بەردەوامی نەبێتن، جارێکی دیکە وێڕای پیرۆزبایی بە کارکەوتـ نەوەی پەر لەمانی کورد ستان دەستخۆ شی پێـ شکەش بە هەموو ئەو هێزو لایەنە سیاسیانە دەکەین کە هەوڵی زۆریا ندا تا بە ئەمڕۆ گەیـ شتنین هـ یوادارین هەو ڵەکانیان بەردەوام بێت لە ئایندەدا زیاتر مکۆمان بکەن لەوەی کە بە یەکەوە هەموومان بـ توانین هەنگاو بۆ ئایـ ندە بهاو ێژین، داواکاریـ شین لە 2017/9/25 کە بەلای ئێـ مە لە فراکـ سیۆنی پارتی د یموکراتی کورد ستان تەواو کەری هەموو شۆڕ شەکانمانە، بکەیـ نە ئەو کەرنەڤا ڵە مـ یدیای هەموو پێکها تە ئایـ یەکان، هەموو جیاوازییەکانی کوردستان، هەموو هێزو لایەنە سیاسیەکان بیکەینە ئەو کەرنەڤاڵە میدیا تاکە د یاری ئێـ مە دەبێت هێزو لایەنە سیاسیەکانی بۆ گەلی ستەمدیدەی خۆمان، بۆ قوربانیەکانی کە داومانە 2017/9/25

بكەينە كەرنەڤاڵێكی میدیای بەدەر بێت لە هەر بە حزبی كردنێك، بە دەر بێت لە هەر بە شەخسی كردنێك، بەڵكو ئەو كەرنەڤاڵە میدیا، كەرنەڤاڵی سەركەوتنی ئیرادەی ئەو گەلە بێتن كە لە پێناو یدا سەد ساڵ قوربانی داوە، كەرنەڤاڵی میلیش لەلای ئێمە دواجار لە 9/25 دەنگی گەل بە دیار دەكەوێت، ئیرادەی گەلێك بەدیار دەكەوێت، دەنگی گەل، بڕیاری گەل، سەر چاوەی هەموو بڕیارەكانە، سەر چاوەی هەموو دەسەڵات و سەروەرییەكانمانە، بۆیە دووبارە داواكارین لە 2017/9/25 گەلی ئێمە هەروەك چاوەڕوانی لێ دەكرێت بە بەڵێ بۆ سەربەخۆیی كوردستان زامی برینەكانمان سارێژ بكات، لە كۆتاییشدا جارێكی دیكە سڵاو و درود بۆ روحی شەهیدە نەمرەكانمان كە ئەمڕۆ لە سایەی خوێنی ئەوان، لە سایەی گیانی ئەوان ئێمە لە كوردستاندا هەنگاو بۆ تەحقیق كردنی ئامانجەكانی ئەوان دەنێین، سڵاو بۆ پێشمەرگە كە ئەفسانەی (داعش)یان تێكشكاند، سڵاو بۆ پێشمەرگە كە ئەو ناوە ناوەخۆیەی كە ئێمە شانازیمان پێ دەكرد ئێستا لە هەموو جیهاندا شانازی پێ دەكرێ، سڵاو لە خەڵكی كوردستان، فراكسیۆنی پارتی دیموكراتی كوردستان (2017/9/15)، زۆر سوپاس.

بەڕێز دلێر مصطفى حسن (دلێر ماوەتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پەرلەمانتارانی خۆشەویست، من سەرەتا لە جیاتی فراكسیۆنی سەوز لە رووی سیاسیەوە پشتگیری ناوەرۆكی رەشنووسەكە دەكەم و بابەتی قسەكردن لەسەر بواری یاسایی رەشنووسەكە بۆ هەڤاڵەكانم جێ دێڵم، دیارە دوای ئەوەی كێشەكان پەرەیان سەند و ئاڵۆزەكان لەسەر یاسای سەرۆكایەتی هەرێم، لە دوا جاردا پەكخستنی پەرلەمانی كوردستانی لێكەوتەوە، یەكێتی نیشتیمانی كوردستان سەرەڕای روو نی هەڵوێستەكانی لەم رووەوە، بەڵام ئەم هەڵوێستەی خۆی نەكردە بیانوو یەك بۆ خۆ دوور گرتن لە بەرپرسیاریەتی، بەڵكو بە پێچەوانەوە ماوەی دوو ساڵە لە هەوڵێكی بەردەوامدایە بۆ ئاسایی كردنەوەی رەوشەكە، هەرگیز ئاڵای بێ ئەومێدی هەل نەكردووە، بەڵكو لە جاران گەرمتر كەوتە هەوڵ و تێكۆشان بۆ لێك نزیك كردنەوەی بیر و بۆچوونەكان و هەوڵدان بۆ كاراكردنەوەی پەرلەمانی كوردستان، جارێكی تریش هاتنە پێشەوەی ریفراندۆم و مافی چارەی خۆنووسین زیاتر لە جاران یەكێتی نیشتیمانی كوردستان و فراكسیۆنەكەی كە دەبێ هەوڵەكانی چڕتر بكاتەوە، بۆ ئەوەی دووا جار بڕیارەكانی ریفراندۆم لە دەزگا شەرعی یاساییەتی پەرلەمانی كوردستاندا دەربكرێت و دەرئەنجامەكەی لە نێو كۆمەڵانی خەڵك و نێودە نێودەوڵەتیەكاندا پڕ بایەختر سەیر بكرێت، ئەمە جگەلە بەردەوام بوون لەسەر یاسا دەر كردن و چاودێری كردنی دا موو دەزگاكانی حكومەتی هەرێم، هەروەها بۆ تەواوكردنی كاری لیژنەی داڕشتنی پرۆژەی دەستووری هەمیشەیی، دیارە پەرلەمان دەتوانێ رۆڵەكی گرنگ بگێرێت لە باشتركردنی بار و گوزەرانی خەڵك، پێگەی یەكێتی و قورسایەكەی شاهیدی ئەو راستیەن، یەكێتی نیشتیمانی كوردستان لە هەموو ساتێك زیاتر ئەركی قورسیان كەوتۆتە سەرشان، بەبێ یەكرێزی گەلەكەمان و هێزە سیاسیەكان مەحاڵە بتوانرێ ئەم ئەركە قورسە بە ئەكام بگات، بۆیە كاراكردنەوەی پەرلەمان سەرەتای ئەو رێگەیەیە كە دەبێت

لێرەوە هیوا و ئومێدی نوێ لە نێو رووحی تاك بە تاکی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستاندا بچێنین بە داڕشتن و پلانی واقیعیانە بۆ چارەسەرکردنی تەواوی قەیرانەکان، لە پێش هەموویانەوە چارەسەرکردنی بژێووی سەختی ژیانی خەڵك، وەك یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و فراکسیۆنی سەوز پێداگیری دەکەین لەسەر ئەو حەوت خاڵەی کە لە دوا کۆمیتەی سەرکردایەتی بە کۆی دەنگ بڕیاری لێدرا و سەرجەم هێزە سیاسیەکانی تر پەسەندیان کردووە، لە کۆبوونەوەکانی ئایندەدا خاڵ بە خاڵ پێداگیری لەسەر جێ بەجێ کردنیان دەکەینەوە، بڕیار و یاسای پێویستیان بۆ دەردەکەین لەگەڵ لایەنەکانی تر، ئەمڕۆ خۆزگەمان دەخواست و هەوڵی زۆرماندا لە خوشك و برایانمان لە بزوتنەوەی گۆڕان و کۆمەڵی ئیسلامی لێرە لەگەڵماندا بە شداربوونایە، هیوادارین لە کۆبوونەوەکانی داهاتوودا هیچ ئاستەنگ و گرێ کوێرەیەك نەمێنێت، هەموومان لە پێناو بەرژەوەندی گشتی بەشداری کۆبوونەوەکان بەکەین، لە کۆتاییدا سەرباری هەوڵەکانی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان و هەموو فراکسیۆنەکان و فراکسیۆنی سەوز و بەرز نرخاندنی هەوڵی نێودەوڵەتیەکان، داواکارین هەمیشە دەرگای گفتوگۆ کراوەبێت لە گەڵ ئەو نێوەندانە بۆ دەستەبەری زیاتری مافەکانی گەلی کوردستان و چەسپاندنی مافی چارەی خۆنووسین، جارێکی تر پیرۆزە کاراکردنەوەی پەرلەمانی کوردستان، فراکسیۆنی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان (2017/9/15)، زۆر سوپاس.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله (ابوبکر هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان خۆشحاڵین کە هەوڵ و ماندووبوونی حیزبەکەمان و فراکسیۆنەکەمان و هێزە سیاسیەکانی تری کوردستان و هەموو دڵسۆزان ئەمڕۆ هەنگاوێك بە ئەکام گەیشتووە کە کاراکردنەوەی پەرلەمانی کوردستانە، ئێمە کاراکردنەوەی پەرلەمانی کوردستان بە دەستکەوتێکی گەورەی دەبینین، چونکە تەنها ئێمەی پەرلەمانتاران دەزانین کە ئەم دوو ساڵە لە غیابی پەرلەمانی کوردستاندا میللەتەکەمان هەم لە دەرەوە لە رووی سومعەوە، هەم لە ناوەوە چ زیانێکی کردووە، کاروانی ئیسلاح هەر چەندە دواکەوتووە، هەروەها کۆمەڵێك بڕیار و رێوشوێن گیراوەتەوە بەر کە بە بارگرانی لەسەر میللەتەکەمان شکاوەتەوە، بۆیە پێمانوابوو ئێمە هەر لە سەرەتاوە کە پەکخستنی پەرلەمانی کوردستان ستەمێکی گەورە و هەڵەیەکی گەورەبوو، مێژوو هەرگیز لەبیری ناکات، بەداخەوە ئێمە ئەمڕۆ دەبووایە ئەم دوو ساڵە دەیان یاسا و بڕیاری باشترمان دەربکردایە، گوزەرانی خەڵکی کوردستانمان باشتر بکردایە کە ئێمە خاوەنی داهات و سامانێکی زۆرین، بۆیە ئێمە وەکو فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان لێرەوە داوای لێبووردن لە گەلەکەمان دەکەین کە دوو ساڵ ئێمە نەمانتوانی نوێنەرایەتیەکی حەقیقی ئەوان بکەین، هەر چەندە فراکسیۆنی یەکگرتوو کەمترین پشکمان هەبووە لەم رووداوانەی کە روویداوە، بەڵام لە ئاستی میللەتەکەماندا هەر هەست بە شەرمەزاری دەکەین، داوای لێبووردنیان لێ دەکەین کە دوو ساڵ لە تەمەنی ئەوان کە متمانەیان بە ئێمەدا نەمانتوانی خواست و

داواكاريەكانيان بەجێ بگەیەنین، لە لایەكی تر نەدەكرا ئەم دۆخە وەكو خۆی بمێنێتەوە، بۆیە دەبووایە بیر لە رێگا چارەیەك بكەینەوە تاوەكو ئەم دۆخە چەق بەستووە سیاسی و ئابووریە بەردەوام نەبێت، ئێستاش لای ئێمە لە فراكسیۆنی یەكگرتووی ئیسلامی كوردستان باشترین بژاردە بریتیە لە تەوافق و رێكەوتن، بۆیە دەبێ ئەم كۆبوونەوەیە بەردەوام بێ، بۆیە دەبێ زمانی لە یەك گەیشتن بە كراوەیی بهێلینەوە، دەرگاكان كراوەبن بۆ ئەوەی برایانمان لە فراكسیۆنی گۆڕان و كۆمەڵی ئیسلامی كە هاوپیشەمانن بێنەوە ناو ئەو هۆڵی پەرلەمانەی كە كەس خێری پێنەكردوون، میللەتی دەنگی پێداون، حەقی شایستەی خۆیانە لێرەوە درێژە بە خەباتی مەدەنی خۆیان بەدەن، بۆیە پێمانووایە نابێ ئەم دانیشتنە كۆتایی دونیا بێت، هەموومان دەبێ واقیع بینانە سەیری ئەم بارودخە مەترسیدارە بكەین كە گەلەكەمانی تێدا تێ دەپەڕێ، كە ئەمیش ئەمانەی خوارەوەن، یەكەمیان: لەسەر پرسی ریفراندۆم و سەربەخۆیی، ئەوە ستراتیجیەتی ئێمەیە، ئیستحقاقی میللەتەكەمانە، چارەسەرە، چونكە ئەم عێراقەیە هیچ قەوارەیەكی موقەدەست نییە، ئێمە سەد ساڵە لەم چوارچێوەیەدا جگەلە خوێن رشتن و كیمیایی، ئەنفال، جینوساید، تەعریب و تەرحیل و حەشدی شەعبی و حەرەسی قەومی و قواتی دیجلە، حەرەسی جمهوری، ئەو ناو و ناوتۆرانە هیچ شتێكمان نە چنیووەتەوە، مافی خۆمانە ئەمەش بە یەكرێزی دێتەدی، ئێمە پێمانووایە ریفراندۆم هەنگاوێكە بەرەو سەربەخۆیی، ئەمەش پێویستی بە چوار كۆڵەك و كایەی بەهێز هەیە، تۆكمەیی ناوخۆ، تەفاهم لەگەڵ بەغد، تەتمین كردن و دڵنیاكردنی دەروونی جیرانەكان، وەرگرتنی گەرەنتی نێودەوڵەتی تا پشتوانمان بن، چۆن كۆمەڵگەی نێودەوڵەتی ئێمەیان فرامۆشكرد پشتگیریان لە ئێمە نەكرد لە كاتی هەڵمەتەكانی جینوساید، دەبێ قەرەبووكردنەوەی ئەو بۆشاییەی كە گەلی كوردستان لە رابردوودا و لە داهاتوودا بیكەنەوە، لەسەر ئاستی ناوخۆش كە هەندێك رێ و شوێن گیراوەتە بەر، ئێمە پێمانووایە ریفراندۆم دەبێ پرۆسەیەكی سەركەوتوو بێت، بۆیە پێویستی بە سێ زەمینەسازی هەیە، زەمینەسازی یاسایی بەوەی ئەم پەرلەمانی كوردستانە، لە یەكەم و لە كۆتاییدا سەرپەرشتی ئەم پرۆسەیە بكات، بە بڕیاردانی، بە چاودێری كردنی، هەتا ئەگەر هاتە پێشەوە بە دواخستنی ئەم پرۆسەیەش، دەبێ بڕیار لای پەرلەمانی كوردستان بێت، لەسەر ئاستی سیاسی پێویستیمان بە كۆدەنگی نیشتیمانی هەیە، بۆیە دەبێ هەموو هەوڵەكان سەربەخۆیی بۆ كوردستان ئەوە دەهێنێت ئێمە سازش بۆ یەكتری بكەین، تەنازول بۆ یەكتری بكەین، لەسەر هەندێ عینادی شەخسی بەرامبەر بە یەكتر و هەندێك دەستكەوتی حیزبی بێینە خوارەوە، سێیەمین شت كە لە هەمووی گرنگتر ئەوەیە كە زەمینەسازی كۆمەلایەتی بۆ بكەین، چونكە میللەتەكەمان بە گیرفانی بەتاڵ، بە دەروونی شێواو، لەولاوە بە باخەڵی بەتاڵەوە ناتوانێ بچێتە بەردەم سەندوقەكانی دەنگدان، هیوادارین بەرپرسانی حكومەت ئەم هەنگاوەی كاراكردنەوەی پەرلەمانی كوردستان هاندەریان بێ بۆ ئەوەی كە لە داهاتوودا دڵی ئەم میللەتە خۆش بكەن، ئەمرۆی كاراكردنەوەی پەرلەمانی كوردستان لەسەر ئەرز و پراكتیكیش هەنگاوێكی تریش بەدوا دابێت كە لە داهاتوودا میللەتەكەمان دڵی خۆش بكرێ، وەكو چۆن لە كەرنەڤاڵی پەرلەمانی كوردستان لە ساڵی (1992) بەو جۆش و خرۆشەوە

رۆشتن و ئاوا له (9/25) به هه‌مان جۆش و خرۆ شیه‌وه‌بن، به‌رێزان، له‌و كاتا نه‌ی یه‌ك ده‌ نگ و یه‌ك ڕێزبووین كه‌ راپه‌ڕینمان كرد، چونكه‌ یه‌ك ده‌نگ بووین، كه‌ كه‌وره‌ومان كرد، چونكه‌ یه‌ك ده‌ نگ بووین، كه‌ شه‌ڕی تیرۆرمان كرد، چونكه‌ یه‌ك ده‌نگ بووین، بردمانه‌وه‌، كه‌ مافه‌كانمان بۆ یه‌كه‌م جار له‌ ده‌ستووردا چه‌سپاند هه‌ر بردمانه‌وه‌، ئێمه‌ میلله‌تێكین هه‌موو ئه‌و سه‌ركه‌وتنانه‌ی له‌ رابردوودا به‌ ده‌ستمان هێناوه‌ له‌ ئه‌نجامی كۆ ده‌نگی و یه‌ك ڕێزیمان بووه‌، هه‌روه‌ها هه‌موو نووشستانه‌ی رووبه‌رووشمان بۆته‌وه‌ له‌ ئه‌نجامی په‌ر ته‌وازه‌یی و ناكۆكی و دووره په‌رێزیمان بووه‌، تاوه‌كو ئێ ستا ده‌ب ینین كه‌ دوژم نه‌كانمان به‌ شیعه‌ و سوننه‌وه‌، به‌ عیلمانی و ئیسلامیه‌وه‌، له‌سه‌ر خواسته‌كانی گه‌لی كورد هه‌مووی یه‌كن، من یه‌ك رووداوتان بۆ دێنمه‌وه‌، ئه‌و زاته‌ی كه‌ پێی ده‌وترا (تاریق هاشمی) له‌ به‌غداوه‌ جوامێرێكی وه‌ كو (مام جلال) به‌ فڕۆ كه‌ ده‌ربازی كرد بۆ هه‌رێمی كورد ستان، سێ دا نه‌ مانگ حه‌واند یه‌وه‌ له‌ فه‌لاً چۆلان، به‌لاّم كاتێك هه‌ر به‌ فڕۆكه‌ی كوردستان و له‌ فڕۆكه‌خانه‌كانی كوردستانه‌و چووه‌ توركیا، بۆ رۆژی دواتر به‌ داخه‌وه‌ كونگره‌یه‌كی رۆژنامه‌وانی گرێدا و گووتی له‌ هه‌ڵبژاردنی داهاتوودا سه‌رۆك كۆمار ئیستیحقاقی عه‌ره‌بی سونه‌یه‌ نه‌وه‌كو كورد، ئه‌ مه‌ هاوبه‌ شه‌كانمانن له‌ عێرا قدا، بۆ یه‌ ئه‌وان ئه‌مڕۆ یه‌ك ده‌ن گن، ئه‌وه‌تا ئه‌و ئیجرائاتا نه‌ كه‌ هه‌مووی نه‌فه‌ سی شۆڤێنیه‌ له‌ دژی پارێز گاری كه‌ركووك، ئه‌و ئاماژا نه‌ی بۆ لابرد نی سه‌رۆك كۆ مار، هه‌روه‌ها بڕیاره‌ی به‌ ره‌فزكردنه‌وه‌ی ریفراندۆمی گه‌لی كوردستان، ئیجرا ئاتی تر له‌ سه‌ر ئه‌رز، جولاّ ندنی ه ێزی سه‌ربازی، كۆبوو نه‌وه‌ی شه‌وانه‌ی یه‌ كه‌ سه‌ربازییه‌كان، ئه‌ما نه‌ هه‌مووی مه‌تر سین، ده‌ بێ ئه‌م مه‌ترسیانه‌ یه‌ك ڕێزمان بكات، خیلافه‌ سیاسیه‌كان وه‌لا ب نێین، به‌لاّم هه‌رگیز نابێ ئه‌م خیلافا نه‌ له‌ سه‌ر فرامۆشكردنی ئیـ سلاحات و ریـ فۆرم ب ێت، چونكه‌ ئێ مه‌ پێمانووا یه‌ له‌ فراكسیۆنی یه‌كگرتووی ئیـ سلامی كوردستان كه‌ ئاسه‌وار و زیانه‌كانی گه‌نده‌ڵی له‌ تیرۆر خراپتره‌، له‌لا یه‌كی تریـ شه‌وه‌ ده‌ بێ كه‌ ئێ مه‌ ئه‌مڕۆ په‌رله‌مانی كوردستان كارا‌ده‌بێته‌وه‌، ده‌بێ ئێمه‌ی په‌رله‌مانتاران به‌ هه‌موو فراك سیۆنه‌ جیاجیاكا نه‌وه‌ چیتر رازی نه‌بین كه‌ ئیلا ده‌ بێ په‌ر له‌مانێكی كارا مان هه‌بێت، خاوه‌ن بڕیار مان هه‌بێت، خاوه‌ن ده‌ سه‌لاّتمان هه‌بێت، په‌ر له‌مان به‌ ما نای كه‌لیـ مه‌ ده‌ سه‌لاّتی هه‌بێ له‌ سه‌ر هه‌موو ئا سته‌نگه‌كان و هه‌موو بڕ یاره‌ چاره‌نووس سازه‌كانی گه‌لی كوردستان ده‌بێ له‌م هۆڵه‌وه‌ ب ێت، ئێ مه‌ وه‌ كو په‌ر له‌مانتاران، وه‌ كو فراك سیۆنه‌ جیاوازه‌كان له‌ كاتمان له‌ ته‌ مه‌نمان، له‌ سومعه‌مان، هی ئه‌وه‌نیـ یه‌ له‌ را ستیدا په‌ر له‌مانێكی نا كارا و بێ ده‌ سه‌لاّت رازی ببین، بۆ یه‌ ئێ مه‌ ئیدا نه‌ی هه‌موو ئه‌و هه‌لوێ ستانه‌ ده‌ كه‌ین كه‌ له‌ به‌ غدا له‌ دژی كورد جولێندراون، پێمانووایه‌ ئیراده‌ی گه‌لی كوردستان كه‌ به‌ ئه‌نفال و كیمیاباران و به‌ جینوساید كۆڵی نه‌داوه‌، دڵن یان كه‌ خوا سته‌ نه‌ته‌وه‌یـ یه‌ چاره‌نوو سازه‌كان كه‌ پ شت به‌ خوای گه‌وره‌ و به‌ یه‌ك ده‌ن گی خه‌ڵكی كوردستان، به‌ خۆڕاگری ئه‌م میلله‌ته‌ و به‌ پشتیوانی دۆسته‌كانمان له‌ دا هاتوودا دێ ته‌ دی، هه‌روه‌ها هه‌موو بڕیارا نه‌ش كه‌ حكو مه‌تی هه‌رێمی كورد ستان له‌م ماوه‌ یه‌ كه‌ ده‌ری كردوون، پێویـ سته‌ له‌ دا هاتوودا فراكسیۆنه‌كانی په‌رله‌مان كار بۆ راستكردنه‌وه‌یان بكه‌ین، له‌ بڕیاره‌كانی پاشه‌كه‌وتی مووچه‌، له‌ بڕیاره‌ كانی

زیادکردنی باجی سەرانەکان، هەروەها هەموو ئەو داهاتانەی نەوت، جارێکی تر بۆ خۆش گوزەرانی خەڵك بەکار بهێنرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز عبدالرحمن فارس عبدالرحمن (ابو کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئە ندامانی پەر لەمان، دوای ساڵێك و یازدە مانگ لە پەکخ ستنی پەر لەمان، ئەنجام نەدانی کۆبوونەوەکانمان هەستێکی پڕ لە نیگەرانی، هەروەها خۆشیش دایگر تووین کە بۆ ماوەی دوو مانگە ئەم پەرلەمانە و کارە پیرۆزەکانی کرایە قوربانی ململانێی نا ڕەواو لە بڕی ململانێی شارستانیانەی پەرلەمانی، ململانێی تە سکی حیزبا یەتی و کۆبوو نەوەی دوور و در ێژی بێ بەرهە مەی حیز بی و ز مانی ز بر و یەکتر شکاندن و تەخوین کردن بۆ بەدیل، کاری پەر لەمانی کورد ستان لای هەمووان بوو نە دەر چوواندنی یاساکان و چاودێری کردنیان، هەروەها پەر لەمان بۆ ئەوەش لە بەدیهێنانی خەونی میللە تدا دەبینێت، بەڵام ئەم پەرلەمانە بۆ ماوەی نزیکەی دوو ساڵە ئەم کارە پیرۆزانەی لێ زەوت کراوە، بەڵێ، ئەمڕۆ جارێکی تر لەم هەلومەر جەدا، لەم هۆ ڵەدا، لەم چرکە ساتە هە ستیارەی کە میللەتە کەمان پ ێدا تێ پەڕ دەب ێت کۆبووینەوە، بەبێ ئامادەبوونی چەند فراکسیۆنێك و چەند پەر لەمانتارێك، کە بە دڵنیایی یەوە کاریگەری دەب ێت لە سەر کاراکرد نەوەی پەر لەمانی کورد ستان، کۆ دەنگی لە بڕیارە کان بە تای بەتی لە سەر پر سە چارەنوو سازەکان، ئوم ێد دە کەم ئەو لایەنا نەی بوو نە هۆی پەکخ ستنی پەر لەمان بە پ ێی ئە ندازەی بەپرسیاریەتی و بە شداریان لا یەنی کەم سوودیان لە هە ڵەکانی را بردوو بینی ب ێت و جارێکی تر هیچ کەسێك و لایەنێك لە ژێر هەر پاساوێك دابێت دەستی بۆ نەبەن و هەڵە یەکی رە شتر نەخرێ تە نێو چاوانی ئەزموونەکەمان، بەڕێزان، پێش پەکەوتنی پەر لەمانی کورد ستان چ وە کو پەر لەمانتار، چ وە کو حیز بی سیاسی و چەند پەرلەمانتاری تر و حیزبی تریش هەوڵما ندا بۆ ئەوەی پەر لەمان لەکار نەخرێت، بەڵام ململانێی حیز بی، گوێ نەگرتن لە یەکتر، با یەخ نەدان بە تەوافقی سیا سی لەم قونا غە گرنگەی کە گەلەکەمانی تێدا دەگوزەرێ، گوێ نەدان بە یاسا رێساکان، میحوەربەندی بەرام بەر بە یەکتر، کارکردن بە عەقلیەتی دۆڕاو و براوە ئەمانە و دەیان بابەت و هۆکاری تر بوونە هۆی پەکخستنی پەرلەمانی کورد ستان، کە مەرجەعێکی گرنگی یاسایی و سیاسی هەرێمی کوردستانە، پەکخ ستن و ئیف لیج کرد نی دامەزراوە یەکی شەرعی وا کاری کردە سەر تێکڕای وەزعی کوردستان، تەنانەت تێڕوانینی دۆ ستەکەنامان لە دەرەوەی وڵات لە سەر ئەزمونی کورد ستان، ئا سایی کرد نەوەی پەر لەمان یەکێك بووە لە خا ڵە سەرەکیەکانی کارە سیاسیەکانی حیزبمان و چەندین لایەنی تری سیا سی و نوێ نەر و رێکخراوە کانی کۆ مەڵگای نێودەو ڵەتی و نووسەران و رۆشنبیران و سەرجەم چین توێژەکانی هەرێمی کوردستان، جگەلە هەوڵ و کۆشش لە میا نەی کۆبوونەوە و دیدارەکانمان لەگەڵ یەك بە یەکی حیز بە سیا سیەکان، پەر لەمانی کورد ستان بەری رە نجی قوربانی خەباتی گران بەهای کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانە، هەروەها باڵاترین دامەزراوەی شەرعی خەڵکە، مایەی قەبول کردن نییە کاراکردنەوەی بە شێوەیەکی شکلی بێت، بۆ یە ئێ مە و یڕای تەئکید کرد نەوەمان

لە سەر پر سی ئەنجا مدانی ریفرا ندۆم لە نێو پەر لەمان، تێپەرا ندنی ئەو دۆزە رەوا یەی کەلە کەمان کە ساڵاهای ساڵە خەبات و تێکۆشان و قوربانی بۆ دەدات، لە هەمان کاتدا جەخت لەسەر ئەو خاڵانەی خوارەوە دەکەی نەوە، یەك: هەنگاونان بۆ باش کرد نی بار و گوزەرانی خەڵك و لە پێش هەموو شیانەوە هەڵوەشانەوەی پاشەکەوتی زۆرە ملێی مووچە، کە سی ستەمی موو چە و دە ستکاری کرد نی لە سەلاحیەتی حەسری پەرلەمانی کوردستانە، دوو: جەخت لەسەر هەموارکردنەوەی یاساکانی وەبەرهێنان و نەوت گاز و یاسای خانەنشینان و یاسای کار و یاسای ئیمتیازی کەس و کاری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان دەکەی نەوە بە ئاراستەی بەرژەوەندی کۆمەلانی خەڵکی کوردستان، خەڵکە رە نجدەر و زە حمەت کێشەکەی، سێ: جەخت لەسەر ئەوە دەکەینەوە کە پێویستە هەرچی زووە پەرلەمانی کوردستان لە کارە پێشینەکانی تەواوکردنی پرۆسەی نووسینەوەی دەستووری هەرێم و چارەسەرکردنی کێشەی سەرۆکایەتی هەرێم بێت بە تەوافقی سەرجەم فراک سیۆنەکانی پەر لەمان و لایە نە سیا سیەکانی کورد ستان، نەبوونی دە ستوور کاری گەری را ستەوخۆی هەبوو لە سەر چارە سەر نەکردنی کێ شە یا سایی و سیا سیەکان، هەو ڵدان بۆ تەواوکردنی دە ستوور ئەرکێکی تری بەپە لەی پەر لەمانی کورد ستانە، لە کۆتای یدا دە ست لە سەر ئا سایی کرد نەوەی کاراکرد نەوەی پەر لەمان دەکەی نەوە، ه یوادارین مەبە ست لەم هەنگاوە تەنها جێ بەجێ کرد نی ئەجیندایەکی حیزبی نەبێت، سەرەڕای گرنگی ئەنجا مدانی ریفرا ندۆم کە با بەتێکی ژیانی یە بە نی سبەت گەلی کوردستانەوە، کاروانی کاری سیاسی بە رێ و شوێن و ئاسایی و یاسایی خۆیدا بڕوا و لە کاتی خۆ یدا بێ دواخستن هەڵبژاردنی پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێم ئەنجام بدرێت، بۆیە لەم کۆبوونەوەیەدا پێشنیار دەکەم راسپاردەیەك بۆ ئەو مەبەستە دەربچێت، لەگەڵ رێزدا، (ابوکاروان) فراکسیۆنی ئازادی لە پەر لەمانی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز عبدالله محمود محمد (عبدالله حاجی محمود):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆ شحاڵین بۆ ئەنجا مدانی ئەم دانی شتنەی پەر لەمانی کورد ستان، پێوی ستە بە یەکگرتوویی هەو ڵەکان بخەی نەکار بۆ دا هاتووی هەرێمی کورد ستان، بە تای بەت پ شتیوانی لە ریفرا ندۆم، چونکە هەنگاوێکی م ێژوویی و سەروەری هە یە لە خەباتی رز گاری نی شتیمانی گەلی کورد ستان، کە بۆی تێ کۆ شاوە، لەو پێناوە شدا هەزاران شەهید و قور بانی گەورەمان داوە، هەر لە ئەنفال، کیمیا باران، راگوا ستن، داوا کارم هەوڵەکان بخرێتەگەڕ بۆ زیاتر یەکخستنی نێو ماڵی کوردی، بۆ پێکەوە ژ یانی نی شتیامانیانە، کە پێکەوە هەو ڵەکانمان بەردەوام ب ێت بۆ داهاتوو یەکی گەش بۆ هەرێمی کورد ستان، کە لە سەربەخۆییدا خۆی دەبینێتەوە، بۆ ئەوەی ژیانێکی سەرەبەست و خۆشگوزەرانی بهێنین بۆ هاوڵاتیانی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز باپیر کامەلا سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا خۆشحاڵم بەوەی کە ئێمە بەرەو ڕۆژێك دێین ڕۆژێکی مێژووییە، وەچەرخانێکی مێژوویی یە، بەرەو قۆناغێکی تازەی خەباتی سیاسی نەتەوەکەمان دەڕوات، بزوتنەوەی سیاسی بەرەو قۆناغ و دەستپێکێکی تر، لە ڕوویەکی ترەوە بەرەو قۆناغێکی تری پێکەوە ژیان و پێکەوە هەڵکردن کە سەرەتاکەی لە کاراکردنەوەی پەرلەمانی کوردستان دەست پێ دەکات، بە داخەوە کە دەبوو هەموو ئەندامانی پەرلەمان لێرەبووان، کە بە هەر گرفتێك بێ نەهاتوون، ئومێد دەکەین لە کۆبوونەوەی داهاتوو بە هەمووما نەوە پێکەوە بتوانین ئەو قۆناغە ڕاگوزارە و ئەو پێشهاتە سیاسیانەی کە لە ناو چەکەدا چاوەڕێ دەکرێ پێکەوە تێ پەڕێنین، چ قەیرانی سیاسی، چ قەیرانی دارایی کە ڕوو بەڕووی گەلەکەمان بۆتەوە، هەموو لا یەکمان دەزانین کە لە ڕۆژهەلاتی ناوەراست زنجیرە ڕووداوێك ڕووی داون، ئەو زنجیرە ڕووداوانەوە بوونە مایەی هەڵوەشانەوەی هاوکێشەی بەرژەوەندیە نێو دەوڵەتی و هەرێمییەکان، ئێستا ململانێیەکی توو ند لە ناو چەکە هەیە بۆ ڕێکخستنەوەی هاوکێشەی بەرژەوەندیەکان، کەواتە قۆناغێکی تازە لە ناو چەکە دەست پێ دەکات، لە نێو ئەو قۆناغەدا گەلی کوردستان و قۆناغەکە لێمان دەخوازێت کە تەبایی سیاسی بێتە دی لە نێو هێز و لایەنە سیاسیەکان، ئەوەش بە چی دێتە دی، بە یەکتری قەبول کردن، گەلی کوردستان ناتەبایی کۆمەلایەتی کەوتۆتەوە، ئەوەش دەبێ هەموومان هەوڵبدەین تەبایی کۆمەلایەتی بێت، ئەوەش چیمان لێ دەخوازێت چاکترکردنی ژیان و بژێوی خەڵك، بۆیە لەو قۆناغەدا ئەرکی پەرلەمانی کوردستانە بە هەماهەنگی لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان بتوانن نەك ئەو قۆناغەی کە پێشتر تێمان پەڕاندبوو بیگەڕێنینەوە سەری، قۆناغێکی تازە دەست پێ بکەین بۆ ئەوەی بتوانین تەبایی سیاسی و کۆمەلایەتی بۆ پێشوازی کردن لەو پێشهاتە لەلایەك، لەلایەکی تر ئێمە لە ڕابردوودا بینیمان ئەو ناتەبایە سیاسیە تێنەگەیشتن بۆ قۆناغە کە بە چ ئەنجامێکی گەیاندین، پێویستە پەرلەمانی کوردستان، ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان و فراکسیۆنەکان بە تایبەتی، هەروەها لایەنە سیاسیەکانیش کە لە پشتی فراکسیۆنەکانەوەن تێگەیشتنێکی درووستیان بۆ ئەو قۆناغە هەبێت، کە قۆناغێکی هەستیار و ڕاگوزارە، ئێمە ناکرێت بەرژەوەندی خۆمان نەخەینە پێش بەرژەوەندی وڵاتان کە لێرە ململانێیانە، بۆ داکۆکی کردن لە بەرژەوەندیەکانی گەل پێویستیمان بە یەك ڕێزی و تەبایی زیاتر هەیە، بەرپرسیاریەتی گەورە دەکەوێتە سەر فراکسیۆنەکان کە بتوانن هەماهەنگی زیاتر بکەن، تەجاوزی ئەوەی کە لە ڕابردوودا ڕووی داوە نەگەڕێینەوە سەر چوارگۆشەی یەکەم، بە نەفەسێکی تر، بە شێوازێکی تر کە قۆناغێکی تازەدێت پێویستە ئامادەکاریەکی تازەی بۆ بکەین، بۆیە جارێکی تر پێویستە ئێمە هەوڵێکی تر بدەین بزوتنەوەی گۆڕان و کۆمەڵی ئیسلامی و هەموو ئەو لایەنانەی تر کە نەهاتوون بێن بەشداری بکەن بە هەر چییەك بێت، بە هەر نرخێك بێت بۆ گەلەکەمان وا قازانجە ڕازییان بکەین، ڕازی کردنیان بە مەبەستی ئەوەیە کە یەکتر قەبول کردنەکەیە، ئەوانیش ئەرکیانە لەو قۆناغەدا سازش بکەن لەسەر بەرژەوەندیە حیزبیەکان

بێن بەرەو بەرژەوەندی باڵای گەل، هەمووومان بە یەکەوە ئەو بەرژەوەندیانە بخەینە پێش بەرژەوەندی حیزبیەکانەوە، ئەوە دەمانگەیەنێتە مەنزڵگایەك کە هەموو ئەو مەترسیانەی لە میدیاکاندا ئاماژەی پێ دەکرێت، من پێمووایە ئەو مەترسیانە هەندە گەورەنین، گەورە دەکرێن، ئەوەی کە لە هەمووی مەترسیدارترە ناتەبایی ناوخۆمانە، تەبایی خۆمان زامن و مسۆگەرکردنی مافە رەواکانمانە، ودیهێنانی خەونە لە مێژینەکانی گەلەکەمانە کە هەموو خەبات و تێکۆشانمان و خوێنمان بۆ داوە، بەرپرسیاریەتیە بەرامبەر شەهیدەکانمان، بۆیە ئەو بەرپرسیاریەتیە بخەینە ئەستۆی خۆمان بۆ ئەوەی بگەین بە ئامانجە رەواکەمان پێویستیمان بەوەیە کە تەجاوزی رابردوومان بکەین، قۆناغی تازەی کارکردنمان لە پەرلەمانی کوردستان قۆناغێکی تازەبێت، بە شێوەیەکی گیانی لێبووردەیی بێت، نەك بیر لێکردنەوە، یان وەکو ئەوەی لە رابردوو لە قۆناغێکدابووین وەکو سەرەتای بانگەشەی هەڵبژاردن بێت، ئەوە تەجاوز بکەین، ئومێد دەکەم سەرکەوتووبین هەموو لایەکمان بۆ پێشوازی کردن لەو قۆناغە، ئومێد دەکەم بە گیانی تەبایی و برایەتی بتوانین بەرەو ئەنجامدانی پرسی ریفراندۆم، بەرەو بڕینی قۆناغی رزگاری نیشتیمانی کە خۆی لەسەربەخۆییدا دەبینێتەوە، ئومێدی سەرکەوتن بۆ گەلی کوردستان، بۆ پەرلەمانی کوردستان و حکومەتی کوردستان دەخوازم، ئەومێدەوارم کە بتوانین ئەو قۆناغەبین تێپەرێنین، زۆر سوپاس.

بەڕێز پروانت نیسان مارکۆس:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز بۆ یەکەمین جار زمانێ ئەرمەنی پیرۆباهیا خەلکێ کوردستانێ دکەم می کوردستانی هکاران جو نك و، ملتا کورد ستانین جغۆ فۆرد کورد ستانی پەر لەمان ئەك تیفا سان یەکەمین جارا ئەر مەنی ئەزێت بێژم، چونکە ئەمە بەرەڤ دەوڵە تەکا فیدرالی یا مەدەنی د چین، جارە کا دی دبێژینە خەلکێ کورد ستانێ فر سەتەکە ئەڤەل دە ستێ مەدا، چونکە میللە تەك وەکی میلەتی مە ل ڤێرێ میلەتی ئەر مەنی د ڤێ فرسەتێدا بوریە، بەس ئیستغلال کر هەتا بویە دەوڵەت، ئەو ژی نەفس قۆناغێدا د چین هەر ریفراندۆم هینا، بەری ریفراندۆمێ روخانی ئیتحادی سۆڤیەتی بوو، فور سەتەك دیتن و جارەکی ریفراندۆم کر و بەرەڤ دەولەتەکا سەربەخۆ چوو، ئەڤرۆ کوردستان ژی عێراقەکا هۆسا لاواز، عێراقەکا ناڤ خۆر، کورد ستان د شێ ڤی فر سەتێ ئیستغلال بکات، بەس ئەز دبێژم ریفراندۆم چەند بۆ سەربەخۆییا مەیێ خەلکێ کورد ستانێ چاوا ئەو موشکیلەیا بۆرینە، ساڵێ (1800) جینو سایدی ئەر مەنان دە ست پێکرن تاوەکو (1915) دەست پێکر، قەتل و عاما ئەرمەن، پشتی ئەرمەن بووینە دەوڵەت ساڵێ (1918)، تاوەکو نوکە چ جینۆساید سەر ئەرمەنا نەهاتیە کرن، هەروەسا (جو)یا ژی، رۆژ بە رۆژ (جو) دەسۆتن، فەرمانا (جو) یان بوو، تاوەکو (جو) نەبوونە دەوڵەت فەرمان سەر وان دیر نەکەتن، ئەڤرۆ ئەم کورد ستانێ دەژین چەندین ساڵ جینۆساید سەر مە دێتە کرن، ئاخر جینۆساید لە جیهانێ هەر لە عەردێ مە دابوو، ئەز دبێژم دەوڵەت یەکەمین چارەسەرە بۆ دیر کرنا وان جینۆسایدا سەر گەلێ مە، جارەکا دی سوپاسیا هەوە دکەم، فراکسیۆنا ئەرمەن لە پەرلەمانێ کوردستانێ.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

فەرمو واحيدە خان .

بەڕێز وحيدە يعقوب گورگيس:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەمڕۆ بۆ جارا ئێكێ ب زمانێ ديكە ئاخڤين، وەكو كاك (يروانت) بێژيت بەرەو دەولەتەكا مەدەنى نا تائيفى ئينشاالله دين هەر سەركەوڤين، بابە برۆنە تەعمل كلدايا سريايى ئاشور بەرخوخ توتت پەرلەمان نقلقا ميسا بتر تريشن پەرلەمان ديويتى لبن خدملن شعب عن كلدان ئاشورايا كوردستان اى يوما قەمايا شعبين من خلال جزادت پەرلەمان اخنن كبيرن تماوغ امنت رفراندۆم لى ان اخنن ان امنت ريفراندۆم لى ان حقوق ديەن لننا يشوركى ليا اراكا امت خۆنەواسەن خينێ ئۆلەميلێ شهيد كبيرا امت انفال كميا خيل ال كردستان و ئەيزەن كبيرا شهيد و اكراد و سورات كورديە سەورات گولان او مت بسر داعش هجوم داعش خاست دشتن ننوى اتولە شهدا وما هزا دخنان خزيلان باسترمە رفراندۆم محققە و بسرمە استقرار اكراد كوردستانى انشالله پيشا كە دولە مەدنيە هەويە لا هى تا ايفيا لا هويا ديانتە حتما بيا حالە بيا دولە اكيد حقيقو حقوق ديا و شعب ديا لا عبديان ال كلدايا سلیايە ئاشور بصر رفراندۆم ئەيزەن خميسا تتهاوى متاليب ديا ان متاليب ديخۆ ليتا لجنت على رفراندۆم بۆ كوردستان پيشا اكتكب دەستور دولە كوردستان اخن ان تجروبە ان حكومەت فدراليە اد بريلە قبل داعش وبصر ديگەشى ئاخر من رئيس وقد شيعى بغداد ات ميرى سولاى لازم بيشى قورتايە جزيا او دافل قتلە من عێراق خزيلا ان تجربە و خزيلا تجربە لى ان من حكومەت اقليمەت كوردستان ات مينە كلا ناشديەن من دشتيت نينوى من بغداد كل سێرێ وارا كوردستان و حكومەت اقليم قبلە مينا ناشديەن ديلەيتى ويا اخا عياشا وبسلامى انشاالله دارى مسواسە لين دكانە پيشمەرگە مسيتەرە تتهايە بعيشى داخت بسلام قم هادا كل حقوق ديا بس رفراندۆم كول داسى حقوڤين، ببورن بەلكى ئحتمالە تێنەگەيشتن بە كورتى بێژم بۆ وە بەراستى تشتەكى بۆ مە خۆشبى وەختێ ب زمانێ خۆ بڤاخڤين، خەلكێ مە ژى گول مە بى دزانى كا چۆوا ئەم گەلەك جارا ديتە ئاخافتن كو زمانى دايكى ناياتە گوتن، دا ئەوژى هەندەك شت تێبگەن چ هەيە، مە گوتى ئەم گەلەك پسياريش مە دێتە كرن وەكو پێكهاتە بۆچى بڕيارى واى دا دگەل ريفراندۆمێ؟ ئەزێ ب كورتى بێژم مەژى گەلەك شەهيدى دانە، ئەم شارك بين چ كارەساتەك خەلكێ مە خەلكى كوردستانى چى بى، چ ئەنفال كرنێ، كيميا باران مال وێران ئەز وەكى بێژن ئەم ژيمە گەلەكى توندو تيژى بەرانبەر مە ديتيد مشاركين گەل وان كارەساتە ژ بەر هەندى پشتێ هيندێ ئەڤە بەرى دوو هەزارو سێ و پشتى دوو هەزار و سێ هەمى ديت كارەساتێ هجوما داعش هێرشا داعش سەر خەلكێ مە لە دەشتى نەينەوا ، ئەوژى بەرەو بەغدا هەندەك چون و هەهيلا بچن و سنوورێت بەغدا هات گرتن، سنورى كوردستان هاتێ بەرێ كرن، ئاوارێت مە حەمى خەلكێ مە حەمى ڤنجينا حتا نوكە مە هەريمى كوردستانى و حەمى هارى كارێ بۆوان وهاتە كرن، ريفراندۆم ئەز بێژم بۆ چارەسەريا حەمى كيشەى مە مە گەلكێ ئيحتيمالە كێشەى كە هين دەستووركا مەدەنى نا تا ئيفى

نا دینی پشتی ریفراندۆم و سەربەخۆیی کوردستانی ئەز بێژم یە خەلکی مە حمی خەلکی حمی ئاینو نە تەوە ئەت بێژم حەمی دیتە حەل کردن ڤی دەو لەتا مەدەنی دەستورکا مەدەنی دیتە حەل کرن ئەو داخوازیە مە ژی مە وەکو میساق لیژنەی ئەنجوو مەنی بالای ریفراندۆمێ مەی تەقدیم کری ئەو ژی دا بیتە چەسپاندن بۆ دەەستورا می یا دەولەتا کوردستانی ئینشاالله دیتە تەحقیق کرن ژ بەر هیندێ ئەڤە هەمی یانی بەرژەوەندی خەلکی مە کلدانی ئاشوری ئەز بێژم کەل تەحقیقا ریفراندۆم سەرکەڤتنا ریفراندۆم گەل سەرکەفتنا انشاالله دروست کردنا دەو لەتا کوردستانی بێت ئەڤە بە کورتی و گەلەك سوپاسی وا تکەم واگولما بێژی سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بێگەرد خان.

بەڕێز بێگەرد تالە بانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس، بەڕێز (محمد سعدالدین) لە جیاتی فراکسیۆنەکانی پارت و گەشەپێدانی تورکمان و سەربەخۆیی تورکمان.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك محەمەد سعدالدین.

بەڕێز محمد سعدالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خەڵکی تورکمان لەوەتەی دامەزراندنی دەوڵەتی عیراقی، روو بەرووی ئینکارکردنی نەتەوەیی و، چەوساندنەوەو ستەمکاری بۆتەوە، لە کۆتاکانی ساڵی پەنجاکان کە دەستووری کۆماری عێراق ئیعلان کرا عێراق لە عەرب و کورد پێکهاتوە و ئیشارەت بە بوونی تورکمان نەکرا ، کەواتە شەست ساڵ پێش ئێستا ئینکاری لە بوونی تورکمان کراوە لە عێراق، لە پاش ساڵی (2003) هەرچەندە لە دەستووری هەمیشەی عێراق گۆڕانکاری رووی دا ، تورکمانەکان چاوەروان بوون کۆتایی بەم شێوازە سیاسەت و مامەڵە هەڵەیە بکرێت لەگەل تورکمان، بەلاّم بە داخەوە بە کرداری هیچ پێشکەوتنێکی ئیجابی بەدی نەکراو هەر هەمان جیهەت و عەقلیەتی سیاسی حوکمی عێراق دەکات، تورکمان قەومیەتێکی ئەساسی عراق و هەرێمی کوردستان لە مێژوویەکی دێرینەوە لەگەل کورددا لە یەك خاك و یەك جوگرافیا دا بە تەبایی و برایەتی ژیاون، چ لە رووی فەرهەنگ و کەلتوور و کۆمەلاّیەتی، چ لە رووی جوگرافی، ئێمە لە هەرێمی کوردستان لەگەل کورد و پێکهاتەکانی دیکە هەمان چارەنوس و قەدەرمان هەیە، بۆیە هەر بڕیارێك و هەلوێستێکی چارەنوس ساز پەیوەندی هەبێت بە ئیرادەی خەڵکی کوردستان، بە حاڵەتە سروشتیەکەیەوە، پرسێکی چارەنوسازە بۆ تورکمانیش، هەر پرسێکی چارەنوسسازی نیشتمانی بە بێ بوونی تورکمان کەموکورتی دەبێتو و کامل نابێت، بۆیە ئێمە لە پارتی گەشەپێدانی تورکمان و هەردوو فراکسیۆنی تورکمانی هەولێر،

سەربەخۆیی تورکمان وە هەمو لایەنە تورکمانیەکان لە هەرێم، لە بەر ئەوەی کە ماف و پێگەی سیا سی تورکمانی لە عەمەلیەی سیاسی کوردستانی تا ئاستێکی باش پارێزراوەو و بە هۆی ئەوەی کە هەمووو لایە نە سیاسی و دەزگا فەرمیەکانی کوردستان بە سەرۆکایەتی هەرێم و حکومەت و ئەنجومەنی باڵای ریفراندۆم و پەر لەمانی کورد ستان، پابە ندبوونی خۆ یان نی شان بدەن بۆ تە سبیت کرد نی مافی سیا سی و نە تەوەی تورک مان بە هەموو لایە نە کۆمەلا یەتی و رۆ شنبیری و پەروەردەی و کارگێری و دارا یی و وەك مەسئولیەتێکی مێژوویی، ئەرکێکی نیشتمانی وبۆ نیشاندانی برایەتی کوردوو تورکمان و کلدان و سریان و ئاشورو ئەرمەن، پشتگیری ئەنجامدانی ریفراندۆم لە (25)ئەیلول وەپ شتگیری ئەو ڕا سپاردنە دە کەین، وە بۆ ئەوەی ماف و ئازادی نەتەوەکان نیشان بدەین بۆ هەمووو جیهان دوو سێ جومـلەی تورکـمانیش کـلدان ئا شوریەکان دە لێم، (کورد ستان تورکمن لەر ئکنی ڤی ئەسا سی میل لەت ئۆرەلار و تورك و کری ستیان ئۆخرستیان قرداشلار عینی یۆلس وە خلکی مزن خزمەت یدان هەر تورلە سوپاستان دەکەم).

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو مونی خان.

بەڕێز منی نبی قهوەچی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پیرۆزبای لە خەڵکی کورد ستان دە کەم، بە تایـبەتی و بە تەواوی پێکهاتەکا نەوە، دە توانین دوو بارە لە تەلاری پەرلەمانی کوردستاندا دانیشتنی خۆی ئەنجام بدات و، لەم رۆژە پیرۆزە دا هەروەکو رۆژی هەینی لە کارا کردنەوەی پەرلەمانی کوردستان، ئێمە وە کو پێکها تەی تورکـمان وە کو فراکـسۆنی چاکـسازی تورکـمان، پ شتگیری خۆ مان دوو پات دەکەیـنەوە بۆ پاڵپ شتی کرد نی ئەنجا مدانی ریفرا ندۆم و پاڵپ شتی کرد نی کۆمسیۆنی باڵای هەڵبژاردنەکان و ڕاپرسی، بەم هۆیەوە پاڵپشتی ئەم نیـشتیمانیە دە کەین دەگەرێـتەوە بۆ ئەزموونی ژیان وە لەم ئەزموونە پێکهاتەی تورکمان زیاتر سودمەند بووە، لە ژێر ئاڵای عێراق دا جەندەها ساڵە تورکما نەکان لەناو چە کورد ستانیەکانی دەرەوەی ئ یدارەی هەرێمی کورد ستان، هەمووو زوو ڵم و زۆرداری بینی، بە هیچ شێوازێك سوودمەند نەبوو، بەڵکو ز یاتر ئە شکەنجەیان بیـنی، بەڵام لە هەرێمی کوردستان تا ڕادەیەك مافەکانیان جەسپێندراوە، لە پەرلەمانی کوردستاندا مافی پێکها تەکان پە سەند کرا، بۆیە ئێمەی پێکهاتەی تورکـمان سوپا سی رۆڵی پێ شمەرگەی قارە مانی کورد ستان دە کەین کە لە بەرەکانی جەنگ لە ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی کورد ستان بێ ج یاوازی ئاین و ئاینزا نەکان، توانی بەرگری لەو ناوچانە بکاتن کە توانی ئەم بۆ شایەی پڕبکا تەوە لە ج یاتی سوپای عێرا قدا، ئێمەی تورکمانەکان داوا لە هاوڵاتیانی ناوچە کوردستانیەکان دەکەین، بەتایبەتی لە شاری کەرکوکی خۆشەویـست کە کەرکوك ئایندەی کوردستانە لە کاتی 2017/9/25 لە راپرسی، لە پرسی ریفراندۆم دا دەنگ بە بەڵێ بدەن بۆ ئەوەی سەربەخۆی خۆمان را بگەیەنین، لێرەدا وەکو بەرێز کاك (محمد) وەکو ئەوەی پێکەوە ژیان لە پەرلەمانی کوردستان هەیە و رێزگرتن لە پێکەوە ژیان هەیە باسی کرد و پاڵپشتی دەکەین یەك چەپڵە

بۆ پێکهاتەی تورکمان پەیامم دەبێ (عزیز تورکمەن میللاتی) (تورکمانلەرمزدان کەرەدانمزن 25 ئەیلول دە ساندوغە جێدن ئەوەت ڕیفراندۆمە زەین جەلەجاغوزی پەرلەخم جالسن تورچمالن لەردە دیەر میلەتن تورچمەن ئۆزلە ڤاولشن، ساوڵسن)، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دیارە بەدەر لە فراکسۆنەکان وەکو پێکهاتەکی گرنگی کوردستان دەرفەت بە بەڕێز شێخ شامۆ دەدەین.

بەڕێز شامۆ شێخۆ نعمۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس سەرۆکایەتی پەرلەمان، رە چاوکردنا مە ئێزد یا ئەرکیکی پەرلەمانی نیشتمانی نە تەویا، بەراستی ئەم پێکهاتەکی ڕەسەنن بەس ڕ چاڤکردنا تایبەتمەندی وەکو پێکهاتەکی هەلگری 74 فرمانا چونکە تنێ بیرو باوەرێ مە جودا بیرو باوەری ئەم گریدای ئاخا کوردستانا، چونکە تنێ زمانێ شیرینی کارەساتێ شەنگالێ هەژماری کارەساتی 74 ئەم پەیامە مە بەردەوام ژ بۆ لایەنێ سیاسی کوردستانی، ئەم بێژن ئەگەر بوون بە قوربانێ یەك رێزیا ماڵی کوردستانێ بپارێزن، جیخۆشحالیا مە ئیرۆ ئەرکێکی نیشتمانی سەرکردایەتی سیاسی کوردستانی حکومەتا وان، فراکسیۆنی پەرلەمان دەرگەیا هۆلێ پەرلەمان بکرن و پەیاما پشت ڕاست کرنا خەلکێ کوردستانێ ئیدی کیفا ناحەزان ناوێ پرۆژێ نیشتمانی ریفراندۆما یا هەر پێشو خەلکی مە یەك دەولەت بونا ئەم یەزیدی بێژن، مینا بونا ئەرمەنیا کەرەم کری ئەم بێژن هەتا کوردستان نەبتە دەولەت دەرگەهی فەرمانا جێبەجێ یەزیدیا نایەتە یەگرتن دەولەت بونا کوردستانی برینی شەنگالی دەرمان دەکات، دەولەت بونا کوردستانی پێکەوە ژیانا ئاینی و نەتەوەی کوردستانێ خوردکا ژیانێکا تازە ئاینێ و نەتەوەی گەرەنتی دەکا لەو ما ئەمن بێژن یەك لا کردنا دەڤەرێما تنێ ئیستفتاهێ تنێ ئیستفتاری کردنا دەڤەرێ مە حوکمەتا عیراقێ ئەو تەجربا لەگەڵ عیراقێ هەیی، حوکمی ستراتیجی لەگەلاٚ مەو وەکو قەوسەك موسڵ هەر بگریو چیایا مقلوب هەتا چیایا شەنگال درێژیا بیرۆکێ دا ئەو لەسەریا مە دیتی، ج شۆر شێ نە تەوەیی، چ سەردەمێ شۆرشا ماددەی (140) ئەبی، حەمی مە یەزیدیا هان بدا ریفراندۆم کریا چارەسەرێ ئیشو زانی مەیا ریفراندۆم ما قۆناغا دەردە سەریا دەربازبونا قۆناغە دەوڵەت بوئیتفاق و تەبایی پیرۆزە لە لاینا سیاسی و فراکسیۆنێ کوردستانی، هیڤیا من ئەوا پرۆژەکە ئەو پەرلەمانە تایبەت مەندیا یەزدیا ژ رویا ئاینێ رەچاف بکا، چونکی ئەز لەو باوەرێما ئەگەر یەزیدیش رووی ئاینێ بە چوار چێوەکی نەتەویدا کۆتا بن رێز لە نەتەوا خۆ بگرن، هێڤیا من ئاواتخوازم تەبای بیتە پارستن و دەولەت بوونا کوردستانی شادبن و سوپاس بۆ ئەو دەرفەتێ.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئيمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان لە كۆتایی ئەم ڕا دەربرینە و گفتووگۆ یە، راوێژكار یەكی مە لە گەڵ لیژنەی یاسایی دەكەین، بۆ ئەوەی دوایین پێشنیارەكە بخوێنینەوە و بیخەینە دەنگ دان ، بەڵێ یەك قسە هەیە بەڵێ كاك (خەلف) نازانم نوقتەی نیزامیە یان هەرچیەك بێت .

بەڕێز خلف أحمد معروف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو مهرە بان، لەرا ستیدا ئەو خالاّ نەی د یاری كراون بۆ پە سەند كردن لە لا یەن ئەندامانەوە بە باشی دەزانم لیژنەی یاسایی دەرفەتەكە نوێ بكاتەوە و تەئییدی ئەو قسەی (تەلار خان) دەكەم لەسەر پەسەندكردن، ئەوە ڕێك بخرێتەوە، لە خاڵی دووەم ئەڵێ پەر لەمانی كورد ستان هەموو ئەو خالاّ نە پە سەند دە كات كە كۆمیسیۆنی بالاّی سەربەخۆی بالاّی هەڵ بژاردنی گ شتی و گ شت لایە نە پەیوەند یدارەكان گرتوویانە تە بەر، ئەو ڕێكارا نە كاما نەن كە كۆمیسیۆن گرتوویەتی یە بەر؟ من وە كو پەرلەمانتارێك نازانم بە فەرمی ڕێكارەكانی كۆمیسۆنی بالاّی هەڵبژاردنی كوردستان، پێنەگەیشتووە نازانم چیە ڕێكارەكان، داواكارم ئەوە ڕێك بكرێتەوە، یا ئەو ڕێكارا نە بخرێتە بەردەستمان، بۆ ئەوەی عیلمەمان لەسەری هەبێت، لە خاڵی چوارەم ئەڵێ پەر لەمانی كورد ستان لایە نە پەیوەند یدارەكان سەر پشك دە كات، لایەنە پەیوەندیدارەكان كێن؟ كە تایبەتن بە پرسی ریفراندۆم؟ ئێمە ئەبێت لە پەرلەمانی كوردستان ئەو لایەنا نە د یاری بكەین، ئا یا مەبە ستان لە لیژ نەی بالاّی ریفراندۆ مە، یا هەرلا یەنیكی ترە لەلا یەن دامووەزگاكانی ترە لە هەرێمی كوردستان، پێویستە ئەوە لێرە دیاری بكرێت، كۆ تا قسەم ئەوە یە داوا كارم ئەم دەرفەتەی كە لەلا یەن لیژ نەی یا سایەوە ر ێك ئەخرێتەوە كۆ تای پێهات ئەوە زۆر با شە، و هەر لەم دانیشتنەی ئەمرۆیا ڕۆژی دانیشتنی پەرلەمانی كوردستان دیاری بكر ێت، تای بەت بە گفتو گۆكردن لە سەر مە سەلەی سی ستەمی پا شەكەوتی موو چە و گفتو گۆكردن لە سەر بژێوی ژ یانی خەڵك، تا بـ توانین كۆبوونەوەكانمان بەردەوام كەین و دڵی خەڵكی كوردستان خۆش بكەین، چونكە لە پاڵ ریفرا ندۆم بژێوی خەڵكیش بابەتێكی گرنگە قسەی لەسەر بكرێت زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئيمێنكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ دوو خاڵی نیزامی ئومێد دەكەم خاڵی نیزامی بن ، فەرموو.

بەڕێز ئاری محمد هەرسين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خاڵی نیزامیە، لەبەر ئەوەی خۆمان ئەزانین حوكم لەم ولاّتە و لەم دانیشتنەی پەر لەمانی كورد ستان بە داخەوە نزیكەی دوو ساڵە، حە تمەن بە ئیت فاق كراوە، لە دەرەوەی ئە مە حەقیقەتێكە كە تاڵ و شیرن، حەقیقە تە لە دەرەوەی ئیرادەی ئەم ئەندا مە بەرێزا نەی كە لێرەدا دانیشتوون، ئیتفاق ێك لە دەرەوەی كوردستان كراوە، بۆیە بە بۆچوونی بەندە وەخت گرت نی ئەو مەرا مە گرنگە تاریخ یەی ئێستا ئێمە بۆی

کۆبووینەتەوە بە نوقتەی نیزامی ئێرە و نوقتە نیزامی ئەویش نەبێتە ئەوەی فراکسیۆنێك یا یەکێکی تر زیاتر پێی خۆشە، بڵێن بژێوی ژیانی خەڵکی چاك بکرێ ئەمە ئەرکی ئەخلاقی نیشتمانی سیاسی هەموو ئەندامێکی پەرلەمان و هەموو فراکسیۆنەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستانە کە بژێوی خەڵکی کوردستان غەسپە لە سەری چاکی بکات، ئێمە بە تەئکید ئەم پەرلەمانە کاتێك دیاری دەکات، بۆ ئەوە، بەڵام زۆر گرنگە کە ئێستا هەموو خەڵکی کوردستان لەوانەیە لە دەرەوەی هەرێمی کوردستان خەڵك ڕاستەوخۆ سەیری دەمی ئێمە بکەن، زۆر گرنگە ئێمە ئەو مەسەجە موهیمەی بۆی کۆبوینەتەوە جارێ با هەوڵ بدەین ئەو کاتە لە خزمەتی خەڵکا بین، بە تەئکید مەسەلەی بژێوی خەڵك نوقتەی سەرەکی ئەبێت زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

حەز دەکەم بۆ دڵنیایی ئێوە، دانیشتنی تر حەتمەن دەبێ، دەبێت بڕوامان هەبێت ئەمە دانیشتنی سەرەتایەو دەسپێکێکی باشە، بەڵام ناکرێت وا تەفسیر بکرێت دانیشتنی تر نابێت دانیشتنی تایبەت زۆر گرنگە بکرێت، داوا دەکرێت حەز دەکەم لە بەر دڵنیایی ئێوە یانی ئەوا دەسپێکی پەرلەمانە جاوەڕوانی دانیشتنی زیاترو چڕو پڕوو کاتی زیاتر بدەینە گشت پرسەکان، پرسی بژێوی خەڵك پرسێکە ناکرێت نکۆڵی لێ بکرێت، ناشکرێت پەراوێز بکرێت، بەڵام ئەمڕۆ تەرکیزە لەسەر ئەو پرۆسەی دەستتان خۆش بێت بۆ ئەو ریفراندۆم و راپرسیە. فەرموو.

بەڕێز بەهار عبدالرحمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەو کاتەی مەجال درا بە پەرلەمانتارێك کە مووداخە لە بکات نوقتەی نیزامی نەبوو، نوقتە نیزامیەکەی من ئەوەیە، ئەگەر دەرگای گفتوگۆ کراوەتەوە ئەوا با بخرێتە روو، بەڵام ئەگەر نوقتە نیزامی نیە و، مەجال ئەدرێت ئەوا وابزانم شتێکە مخالفە و سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك (سالار) نوقتەی نیزامی.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان .

لەراستیدا ئەگەر قسە لەسەر نوقتەی نیزامی بێ ئەبێ لە دەستپێکی دانیشتنەکەوە تاوەکو گفتوگۆی و تا ئەم ساتە وەختە سەرلەبەری بلێی بەپێی ماددەی ئەوە، چونکە هەر کەسێك باسی پەیڕەوی و نوقتەی نیزامی بکات، ئەبێ پشت ببەستێ بە ماددەیەکی پەیڕەوی، بۆ نموونە ئەگەر عەرزی جەنابت بکەم بەپێی چ ماددەیەك لە دەسەڵاتەکانی سەرۆکی پەرلەمانا کە (سێزدە) صەلاحیاتی بۆ دیاری کراوە، لە کامیانا بۆی دیاریکراوە، بەبێ بوونی وتار لەناو بەرنامەی کاردا بخوێنێتەوە، یان بەپێی ماددە (19) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان (3) دەسەلات بۆ سکرتێری پەرلەمانی کوردستان دیاریکراوە، بە پێی چ

برِگە یەك د یاریكراوە، كە لایحە یەك بكریٚ تەوە یان بە پ یێی مادده (54) بڕ گە (6) دە سەلاٚت دراوە بە سەرۆكی فراكسیۆنەكان بەر لە (24) سەعات و تاری خۆ یان بدەن بە سەرۆكایەتی پەر لەمان بۆ ئەوەی داخلی بەرنامەی كار بكرێت، بەلاٚم لە ئێستادا ڕێگە دەدرێت بە هەموو سەرۆكایەتی فراكسیۆنەكان كە وتار بخوێن نەوە لە كاتێ كدا هەموو ئەمان پێ شێلكاری پەیڕەوی یە، بۆ یە من پێم با شە بە پ شت بە ستن بە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ئەگەر ئەم بابەتە قابیلی گفتوگۆیە دەرگا بكرێتەوە بۆ ئە ندامانی پەرلەمانی كوردستان گفتوگۆ بكەن لەسەر ئەم بابەتە كە بە دڵنیاییەوە با بەتێكی چارەنووس سازە، بەڵێ ڕاستە فراكسیۆنەكان وەك عورفێكی پەرلەمانی وەك عورفێكی سیاسی لائیحەێكیان ئا مادە كردووە تێكرای فراكسیۆنەكان وەكو مەبدء لەگەڵین، ئەوانە لێرە حزوریان هەیە، بەلاٚم ئا یە ئە مە قابیلی گفتووگۆكرد نە یان نا، بۆئەوەی هەموو ئەقلەكان لە دارشتنەوەی كۆتای تیایدا بە شداربن بڕوام وا یە سەرۆكی پەر لەمانی كوردستان، یان سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان دەرگای گفتوگۆ بكاتەوە، سەرۆكایەتی لیژ نەی قانونیش پێ شنیارو تەر حەكانی ئە ندامانی پەر لەمان وەربگرن، بۆ ئەوەی گەلاٚلە یەكی جدی ئەم بابە تە بكر ێت، چونكە ئەم بابەتە قابلی گفتوگۆیەكی هەمەلایەنەیە و مەسەلەیەكی مەسیرییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان دیارە عورفەك لەناو كوردستاندا لە ئارادا بووو بەڕێوە چووە، بە پێی ئەو عورفەش زۆر جار لە پرسی وا گرینگ دەبوا زەمینە سازیەكی باش بكر ێت لە ن ێوان فراك سیۆنەكان، ئەمرۆش خۆ شبەختانە و خۆشحالاٚنە ئەم زەمینە سازیەكراوە، وە ئەو دەرفتەی كە ئامادە كراوە ئەوە ڕە نجی چەندین سەعات بووە لە نێوان فراكسیۆنەكان، لە هە ندێك مە سەلە لەما نە بە وردی داڕ ێژراون، یەنی ئەوەها نەبووە تێبی نی هەبونە، لە ڕۆڵی ئەندامانی پەرلەمان كەم ناكاتەوە ئەمڕۆ ئەو دەرفتە بەم شێوازە داڕێژراوە، دڵنیامە ئێمە چەندین سەعاتی تریش مناقەشە بكەین هەر جارێكی تر بێی نە سەر ئەم بابە تە ڕەنگە لە هە ندێ و شە ئاڵوگۆری بكرێتن، بەلاٚم ناوەڕۆكەكە زۆر بە باشی هاتووە، بە هەر حاڵ ئەوەی مناقەشەكرا دڵنیامە بە تێرو تەسەلی بوو، یەعنی ئێمە لە سەرەتا داوایان كردبوو (3) دەقە بە هەر فراكسیۆنێك بدرێتن، لە سێ دە قە زیاتر قسەیان كردووە، لەبەر ئەوە ئەو دەرف تە لای بەڕێزتان كۆتاییەكە یە، چونكە لە سەرەتا هە ندەكی ئەوەی كاك (خە لەف) با سی كرد را ست بكرێ تەوە، را ست كراوە ئەوە لە جیاتی ئەو خالاٚ نەی خوارەوە پە سەند كرا ئەوە ڕا ست كراوە، بەڵێ ئی ستا دوو بارە بۆ تان دەخوێنی نەوە وە دوا تر داوادە كەین ڕێكاری یاسایی و پەیڕەوی لەسەر ئەنجام بدرێت، هەر بەناوی راسپاردە، ڕاسپاردانەی كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی بۆ ئەنجام دانی ڕاپرسی سەربەخۆیی كوردستان.

یە كەم: پەر لەمانی كورد ستان كۆ سیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵ بژاردن و ڕاپر سی رادە سپێریتن كە ڕۆژی (دوو شەم) بەرواری 2017/9/25 لە هەرێمی كورد ستان و سەرجەم ناو چە كورد ستانیەكانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم راپرسی بۆ پرسی سەربەخۆی كوردستان ئەنجام بدات.

دووەم: پەر لەمانی کورد ستان هەموو ئەو ڕێکارا نە پە سەند دە کات کە کۆم سێنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی و گشت لایەنە پەیوەندی دارەکان گرتویانە بەر بۆ سەرخستنی پرۆسەی ڕیفراندۆم .

سێیەم: کۆمسیۆنی سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپر سی سەبارەت بە میکانیز مە یا ساییەکانی بەڕێوەبردنی پرۆ سەی ڕیفرا ندۆم بۆ سەربەخۆیی کورد ستان پ شت دەبە ستێت بە یا سای هەڵ بژاردنی پەر لەمانی کورد ستان ژ مارە (1)ی ساڵی (1992)ی هەموارکراو هەروەها یا سای کۆم سێنی باڵای سەربەخۆیی و ڕاپرسی ژمارە (4)ی ساڵی(2014) وە هەر یاسایەکی دیکەی پەیوەندیدار.

چوارەم: پەر لەمانی کورد ستان لایە نە پەیوەند یدارەکان سەرپ شك دە کات بۆ گرت نە بەری هەر ڕێکارو بڕ یارەك بۆ دە ستەبەری مافی چارەنووس و تەواوی ما فەکانی گەلی کورد ستان بە جۆرەك لە پر سە چارەنووس سازەکاندا بگەڕێ نەوە بۆ پەر لەمانی کورد ستان کۆم سیۆنی باڵای هەڵ بژاردن و ڕاپر سیش ڕادەسپێرێت بۆ هەماهەنگی لەگەڵ ئەم لایەنانە.

پێنجەم: ئەو ڕاسپاردانەی کە لە خا ڵەکانی سەرەوەدا هاتوون تای بەتن بە (ڕیفرا ندۆم) ی ڕا گەیێنراو لە 2017/9/25 دیارە بەڕێزان ئەمانە بە با شی گفتو گۆی لە سەر کران وە ئەم ڕێکارا نەی دڵنیا مە ئەوەی کۆمسیۆن گرتینیە بەر ڕێکاری (کارگێری) و (لۆجستی)ینەو بە ئەنز یمە دەر کراون لەوا نە چاککردنەوەی پسوولەی دەنگدان، داوا لە ئێوە بەڕێز دەکەین لەسەر ئەم (5) خاڵانە دەنگ بدەن. نوق تەی نیزا می، بەڵێ (ڕێواس) خان فەرموو.

بەڕێز ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

عورفەن لێرە وا ڕۆیشتووە وا بزانم خاڵێکی شە لە پەیڕەو بەڵام بە دا خەوە پەیڕەوم لانی یەو خاڵەکە شم لەبەر نییە، کە دەرفتە کە ئەخوێنرێ تەوە عادە تەن سەرۆکی لیژ نەی یا سایی، لیژ نەی یا سایی بەڕێزیان دەرفتەکە ئەخوێنێتەوە دوای ئەوە حەق ئەدرێ بە ئەندامانی پەرلەمان گفتو گۆ بکەن، لە جانبی یا سایی دەرفتەکە، ئەو قسانەی کە ئێمە گوێمان لێبوو زیاتر قسەی سیاسی بوون بۆ ئەوەی بێ کێ شە لەم بابە تە بێینە دەرەوە دواتر برادەرەکانمان نیگەران نەبن لەوەی، یان هەموومان نیگەران نەبین لەوە کە دەر فەتمان نەدرا یە ق سە ب کەین، من داوا دە کەم دەر فەت بە چەند پەر لەمانتارەك بدەن بۆ ئەوەی لەدوای خوێندنەوەی قسە بکەن، وە ئەگەر پێویستی بە چاکسازی بوو بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی قسە بکەن، دواتر بخرێتە دەنگدان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

د یارە ڕای لیژ نەی یا سایمان وەرگرت بوو کە ڕەزامە ندیان لە سەر درافتە کە دەربڕی بوو لە ڕووی یا سایی بەڵێ،(ئامینە)خان خاڵی نیزامی.

بەڕێز ئامینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان تکایە پێش ئێخستنا دەنگدانێ هەم بۆ پرۆتۆکۆلێ هەم ژ بۆ ڕاگەهاندنا دیار بکەن ژمارەی ئەندامان چەندە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سەرجەم ئەندام پەرلەمانتار (68)کەس لێرە حازرن، ئەوە بوو ئێمە حازرمان کردبوو لە کۆتای و لە دوای دەنگدان ئاماژە بە ژمارەکان بکەین. بەڵێ (تەلار) خان خاڵی نیزامی.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابت هەر لە سەرەتا ئەوەی کە وتاری سەرۆك فراکسیۆنەکان خوێنرا یەوە دەرگای گفتوگۆت کردەوە، بەلاّم خەریك بوو ناو بنو سرێت ناوە کان تەواو نەکرا بۆ یە گرینگە ئەو میکانیزمە پەیڕەو یە جێبەجێبکرێت، وە دواتر ئەگەر لیژنەی قانونی جارێکیکە سیاغەیکەنەوە چونکە بەڕاستی ئێمە قسەمان هەیە، ئەم بەرنامەیە ئەم میکانیزمانە ئێستا گەیشتۆتە بەر دەستی ئێمە وە ئێستا ئێمە قسەمان هەیە لەسەری گرینگە لە پێشا، ئایە پەرلەمانتاران قسەیان هەیە لە سەری وە گفتوگۆ بکەن، وە ئەگەریش نەبوو ئەوسا بخرێتە دەنگدانەوە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دیارە ئەوانەی دەستیان بەرزکردیە بۆ خاڵی نیزامی زۆرن، بەڵێ (کەژال)خان.

بەڕێز کەژاڵ هادی فقێ:

بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی ئەو ژماردنەی ئێمە ژماردمان (70) ئەندام پەرلەمانتار لەناو پەرلەمان ئامادەیە، ببورن (68)ن، گرفت لەوەدا نییە تەواو.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ حاجی (کاروان) خاڵی نیزامی .

بەڕێز کنعان نجم الدین (حاجی کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێ هەڵەی یاسایی لەناو ئەو بڕگانە هەیە، وا باشە بڕگە بڕگە بێینە سەری و دەنگی لەسەر بدەین ،بە پێی یاسای پەرلەمانیش هەر وایە هەتا ئەگەر راسپاردەش بێت هەموو پێکەوە دەنگی لەسەر نادرێ بۆیە ئەگەر یەك یەك بێینە سەری، و بەعزێ ملاحەزاتی یاسایی هەیەن چونکە دوایی توشی ئیشکالی یاسایی ئەبین، ئەگەر بڕگە بڕگە بێت لەوە ئەچێ باشتر بێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ تێبینی بەڕێزت، فەرموو کاك (هەرسین).

بەڕێز ئاری محمد هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمن ئەگەر حیزبە سیاسیەکان لەدەرەوەی ئەم پەرلەمان بەیەکەوە دانەنیشتوون، هیچ کۆبوونەوەیان نەکردووە، ئیتیفاق لەبەینیان نەبووە بە شێوەی عەشوائی خەڵك لە سلێمانی و هەڵەبجە و زاخۆ لە دهۆکەوە هاتوون لەم ژوورەیا کۆبۆتەوە ئەوە پێویستە ئەم جەلەسەیە هەڵبگیریت، بۆ ئەوەی حیزبە سیاسیەکان و جارێ مەکتەبی سیاسیەمان بەیەکەوە دابنیشن، ئەگینا ئەگەر ئەم تەوافوقە کراوە ئەندام پەرلەمانتارێکی بەڕێز چۆن ئەتوانێ بڵێ ئێستا گەشتۆتە دەستم، زۆرسوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

حەز ناکەم برادەرەك وەڵامی برادەرەکی تر بداتن باهەریەك دەربڕین لە ڕای خۆی بکاتن من پێم باشە، بەڕێز کاك (تحسین) نوقتەی نیزامی.

بەڕێز تحسین دۆلەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەدارشتنی ئەم بڕگانە بە دڵنیاییەوە هەموو فراکسێۆنەکان بەشداربوونە تیایدا لەبەر ئەوە من بە پێویستی نازانم کە گفتوگۆی لەسەر بکرێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

(د..ڤالا) وەلام یان تێبینی فەرموو.

بەڕێز ڤالا فرید براهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینیەك لەسەر (5) خاڵەکە نییە، دوا لە بەڕێزتان دەکەم کە هەر (5) خاڵەکە بە یەك پاکێج بخرێتە دەنگدان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك (حاجی کاروان) ئەوە ماددەی (74)ە دیارە دەتوانی یەك بابەتە پێکەوە بخرێتە دەنگدان، بەلام گفتوگۆی ئەوە بە شێوازێکی کراوە لەسەر کۆی بابەتەکە کراون، ڕیزبەندیەکە تەنیا بۆ ئەوە بوو تێگەیشتنەکی زیاتر دروست بکات لەو بابەتە، نوقتەی نیزامی کاك (باپیر) دواتر کاك (فرست).

بەڕێز باپیر کاملا سلێمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە نە یاساییە و نە بڕیارە، ئەوە ڕاسپاردەیە پێویست ناکات بڕگە بڕگە بێ، بە یەك پاکێج ئەوە چارەسەرە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە ڕاستە ئاماژەمان پێکرد دیاری کردووە، یەك خاڵی تری نیزامی وەردەگرین دواتر داوای خاڵی نیزا می نە کەن، دوا تر دەر باز دە بین بۆ ئەو لیژ نەی یا سایی درافتە کە لە دوای تێبینیەکانی ئەوە دوای ڕا ست کردنەوە دووبارە دەخوێنینەوە دەیخەینە دەنگدان، بەڵێ کاك (سالار محمود) فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕا ستیدا بە پ‌ێی بەرنا مەی کار، بەپێی عورفی پەر لەمانی کاتێك بەرنا مەی کار دەخرێتە بەردەم ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان بە پ‌ێی ماددە (54) بڕ گەی پێنجەم دە بێ بخوێندرێتەوە، وە گفتوگۆی لەسەر بکرێت ئینجا بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر ئەمە نەکرێ ئەمە پێچەوانەی پەیڕەوە، لە بەر ئەوە ئەم قسە قسەیەکی پەیڕەوییە، ئە گەر قسە لە سەر ئەوە یە ئەم پەرلەما نە ڕۆڵێکی تەواو کارتۆنی لە پر سە چارەنووس سازەکان ببی نێ ئە مە با بەتێکی ترە، ئێ مە هاتووین بۆ پەر لەمانی کورد ستان دەما نەوەێ پەرلەمانی کوردستان ڕۆڵی کارای خۆی ببینێت، من سەیرم پێدێ ئەندامێکی پەرلەمانی کوردستان نەیەوێ بەپێی پەیڕەو گفتوگۆ لەسەر مەسەلەیەکی چارەنووس ساز بکات، وە خۆی ڕۆڵێکی چارەنووس سازی هەبێ پەیوەندی بە چارەنووسی میللەتەکەمانەوە هەیە، لەبەر ئەوە هەر بابەتێك کە قسەیەك بێت بۆ سوکایەتی بۆ تێڕوانینێکی پەر لەمان بۆ ڕۆ ڵی پەر لەمانی کورد ستان لە پر سە چارەنووس سازەکانا ئە مە دە بێ سەرۆکایەتی پەرلەمان ڕێگەی پێنەدات، لە بایەخی سەرۆکایەتی و لیژ نەی قانونی و ئە ندامانی پەر لەمان بێت، لەبەر ئەوە ئەم بابەتە قابلی گفتوگۆنە، بەڵێ ڕاستە ئیجماعێك لەسەرئەم درافتە هەیە، بەلاَم ئێمە هاتووین لێرە دانیشتووین بۆئەوەی گفتوگۆی لەسەر بکەین نەهاتووین تەنیا دەست بەرز بکەینەوە بەڵێی بۆ بکەین. من پرسیارێك لە جەنابی سەرۆکی پەرلەمان دەکەم سبەینێ ئەگەر (ریفراندۆم) نەکرا؟ یان کێ مافی تەئجیلکردنی ڕیفراندۆمی هەیە؟ کە ئێستا لە ئاستی دەرەوە کە ئەڵێن مەتبەخی سیاسی یان حیز بە سیاسیەکان گفتوگۆ و دانوو ستانێکی جۆر و جیاواز هە یە لە سەر ئا ستی (کورد ستان) و (عێراق)، لە سەر ئاستی کوردستان و کۆمەڵگای نێودەوڵەتی، نابێ پەرلەمانی کوردستان ڕێگە نەدات هیچ کەس و لا یەنێك ئەو مافەی بدرێت کە ئێمە ئیقرارەنمان کرد کە ئیلتیزام بکات، بەم پرۆژە ڕا سپاردەیەوە، لە بەر ئەوە پێویستە ئە ندامانی پەر لەمان نەخشیان هەبێ لە دەوڵەمە ندکردنی ئەم بابە تە، بەڵێ فراکسیۆنەکان، حیزبەکان ماندوبوون بەم ئامادەکردنی شتێکی لەم بابە تەوە، بەلاَم تەئکید دەکە مەوە بە پ‌ێی پەیرەوی ناوخۆ ماددە (54) بڕگەی (پێنجەم) ئەو بابەتەی لە بەرنا مەی کاردا یە دەبێت گفتوگۆی لە سەر بکرێت ئینجا بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (سالار محمود)، تکام وایە و داواش دەکەین وەلاَمی یەکتر نەدرێت، وە هەر یەك دەر بڕین لە ڕای خۆی بکات، وە پێشتر دەربڕینتان لە ڕای خۆتان کرد، وە ئێمە بە تەئکید بە پ‌ێی ئیتیفاقی

فراکسیۆنەکان ئەو ڕێکارانەمان گرتە بەر، وە ئەو شێوازی گفتوگۆیەمان پەسەند کرد، بەڕێز(شیرین) خاڵی نیزامی.

بەڕێز شیرین حسنی رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(شیرین حسنی) دیتنا من ئەڤ راسپادەت هاتینە داڕشتن نەش لایەکی کەسەکی ئیعتیادی ڤە هاتینە دانیشتن بەلك و هەر ژ لایەك پەرلەمانتار ڤێ هاتینە دارشتن سەرۆکیت هەمی فراکسیۆنا زور ڤێ فراکسیۆنێ ل ڤێری ئامادەبوو ب چەندین دەم ژمێرا ریندشتینە خارحەتا ئەڤ راسپاردە هاتینە دارشتن و هاتینە نڤیسین یت ڤەگەراین فراکسیۆنێ خوەت لگەل فراکسیۆنێ کۆم بووینە رەدئیە هەمیا ئەندام پەرلەمانا هاتیە وەرگرتن لەسەر ڤا ڕاسپاردە حەتا هاتیە نڤیسین ژ بەرهەندێ ئەز دبینم کو روڵێ پەرلەمانتارا هەمی تێدا دیارە کو ب دارشتنا ڤا ڕاسپاردندا پێویست ناکەتن جارەکی دی گفتوگو وە دەرگەهێ گەنگەشە بهێتە ڤەکرن بۆ ئەڤ خالێت هاتینە داڕشتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ (شیرین حسنی) دەرگای گفتوگۆمان نەگرتووە و تەنیا بە پێی ئیتفاقی فراکسیۆنەکانە، ئێمە وامان بە باش زانی ئەو بابەتە لەبەر ئەوەی بە تێرو تەسەلی پێشتر مناقەشە کرابوو، درافتەکە بخرێتە دەنگدان ئێستا داوا لە (د.ڤالاّ) دەکەین ئەو درافتە بخوێننەوە.

بەڕێز.ڤالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راسپاردنی کۆمسیۆنی بالاّی سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی بۆ ئەنجامدانی ڕاپرسی سەربەخۆیی کوردستان:

1-پەرلەمانی کوردستان کۆمسیۆنی بالاّی سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی ڕادەسپێرێ کە ڕۆژی دووشەمە بەرواری 2017/9/25 لە هەرێمی کوردستان و سەرجەم ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم راپرسی بۆ پرسی سەربەخۆیی کوردستان ئەنجام بدات.

2-پەرلەمانی کوردستان هەموو ئەو ڕێکارانە پەسەند دەکات کە کۆمسێنی بالاّی سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی و گشت لایەنە پەیوەندیدارەکان گرتویانەتە بەر بۆ سەرخستنی پرۆسەی ڕیفراندۆم.

3-کۆمسیۆنی سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی سەبارەت بە میکانیزمە یاساییەکانی بەڕێوەبردنی پرۆسەی (ڕیفراندۆم) بۆ سەربەخۆی کوردستان پشت دەبەستێ بە یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ساڵی (1992) ی هەموارکراو هەروەها یاسای کۆمسیۆنی بالاّی سەربەخۆی هەڵبژاردن و ڕاپرسی ژمارە (4)ی (2014) وە هەر یاسایەکی دیکەی پەیوەندیدار.

4-پەرلەمانی کوردستان لایەنە پەیوەندیدارەکان سەرپشك دەكات بۆ گرتنە بەری هەر ڕێکارو بڕیارێکی دیکە بۆ دەستەبەری مافی چارەنووسوو تەواوی مافەکانی گەلی کوردستان بە جۆرێك لە پرسە چارەنووس

سازەکماندا بگەڕێنەوە بۆ پەرلەمانی کوردستان، کۆمسیۆنی بالآی هەڵبژاردن و ڕاپرسیش ڕادەسپێرێ بۆ هەماهەنگی لەگەڵ ئەم لایەنانە.

5-ئەو ڕاسپاردانە کە لە خاڵەکانی سەرەوەدا هاتوون تایبەتن بە (ڕیفراندۆم)ی ڕاگەیێنراو لە 2017/9/25 .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڤالا) سەرۆکی لیژنەی یاسایی، ئێستا کۆی ڕاسپاردەکان دێخینە دەنگدان، ئەوەی ڕەزامەندی دەردەبڕێت، بەڵێ فەرموون، تازە خاڵی نیزامی کۆتاییان پێهات. ئەوەی لەگەڵە دەستی خۆی بەرزکاتەوە (65) لەگەڵن، ئەوەی دژن کەس نییە دژ، بە زۆرینەی دەنگ راسپاردەکان پەسەند کران.

پیرۆزە لە پەرلەمانی کوردستان، پیرۆزە لە گەلی کوردستان، بڕیاری پەرلەمانی کوردستان لە کۆبوونەوەی نائاسایی رۆژی (هەینی) بەرواری 2017/9/15 بە کۆی (65) دەنگ پەسەندکرا. دووبارە پیرۆزە لە پەرلەمانی کوردستان و پیرۆزە لە گەلی کوردستان.

فخرالدین قادر	**جعفر ابراهیم ئێمینکی**	**د. یوسف محمد صادق**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**
کوردستان عێراق	**کوردستان عێراق**	**کوردستان - عێراق**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پڕۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1)ی

شەممە ڕێکەوتی 23/9/2017

خولی چوارەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (1)

شەممە رێکەوتی 2017/9/23

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی شەممە رێکەوتی 2017/9/23 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی جێگری سەرۆك و، بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی سکرتێری پەر لەمان, دانیشتنی ژمارە (1)ی خولی چوارەمی, ساڵی (2017) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی برگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژ مارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری دا کاتی دانیشتنی ژ مارە (1)ی خولی بەهارەی ساڵی پێنجەم لە خولی چوارەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی شەممە رێکەوتی 2017/9/23 دا بەم شێوەیە بێت:

یەکەم: خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەم پرۆژە یاسایەنەی خوارەوە بەپێی ماددەی (71) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی 1992 ی هەموارکراو.

-پرۆژە یاسای راگرتنی کارکردن بە یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (9)ی ساڵی 2008 لە هەرێمی کوردستان عێراق لەسەر داوای ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان.

-پرۆژە یاسای درێژکردنەوەی کارکردن بە یاسای تیرۆر ژمارە (3)ی ساڵی 2006 لە هەرێمی کوردستان لەسەر داوای ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان.

دووەم: دەست لەکارکێشانەوەی ئەم ئەندامە بەڕێزانەی خوارەوە بەپێی خاڵی (1)ی برگەی (1) ماددەی (30) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992 ی هەموارکراو:

-دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (عمر صالح عمر فارس) لە ئەندامیەتی پەرلەمانی کوردستان.

-دەست لەکار کێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (بەیار تاهر سعید دیوانی) لە ئەندامیەتی پەرلەمانی کوردستان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان دانیشتنەکەمان دەست پێ دەکەین خولی چوارەمی هەڵبژاردن، ساڵی چوارەم، دانیشتنی ژمارە (1) رۆژی دانیشتن 2017/9/23 بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی برگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان عێراق ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا کاتی دانیشتنی ژمارە (1)ی

خولی پاییزەی ساڵی چوارەم لە خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمان لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆ ڕۆژی شەممە ڕێکەوتی 2017/9/23 بێت و بەرنامەی کاری دانیشتنەکە بەم شێوەیە بێت:

یەکەم: خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەم پرۆژە یاسایەنەی خوارەوە بەپێی ماددەی (71) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی 1992 ی هەموارکراو.

-پرۆژە یاسای ڕاگرتنی کارکردن بە یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (9)ی ساڵی 2008 لە هەرێمی کوردستان عێراق لەسەر داوای ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان.

-پرۆژە یاسای درێژکردنەوەی کارکردن بە یاسای تیرۆر ژمارە (3)ی ساڵی 2006 لە هەرێمی کوردستان لەسەر داوای ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان.

دووەم: دەست لەکارکێشانەوەی ئەم ئەندامە بەڕێزانەی خوارەوە بەپێی خاڵی (1)ی بڕگەی (1) ماددەی (30) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992 ی هەموارکراو:

-دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (عمر صالح عمر فارس) لە ئەندامیەتی پەرلەمانی کوردستان.

-دەست لەکار کێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (بەیار تاهر سعید دیوانی) لە ئەندامیەتی پەرلەمانی کوردستان.

بەڕێزان دەست بە بڕگەی یەکەم دەکەین خاڵی نیزامی هەیە فەرموو بەڕێز کاک شێرکۆ:

بەڕێز شێرکۆ جودت مصطفی:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو فراکسیۆنی یەکگرتوو لە 9/17 دوو پرۆژە بڕیارمان پێشکەش بە سەرۆکایەتی پەرلەمان کرد بۆ هەڵوەشاندنەوەی پاشکەوتی مووچە، بڕیاری پاشەکەوتی مووچە و جێگیر کردنی سیستەمێکی هاوسەنگ بۆ مووچە خۆرانی هەرێمی کوردستان لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە، ئێمە لە 17/ 9 دوە ئەوەمان پێشکەش کردووە و بەپێی ماددەی 71 ی پەیڕەوی ناوخۆی، داوا دەکەین کە ئەمڕۆ بڕیاری هەڵوەشاندنەوەی پاشەکەوتی مووچە بخرێتە بەرنامەی کارەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ کاک دکتۆر شێرکۆ، پەلەت کرد، ئەگینا ئێمە ئەو باسەمان دەکرد، باسی ئەم دانیشتنەمان دەکرد، دیارە لەم بارەیە بیرۆکە پێشکەش کراوە، پرۆژە پێشکەش کراوە، بەتەئکید بەڕێزان ئەم دانیشتنە خۆی لەخۆی وا تەرخان کرابوو دانیشتنەکی تایبەت بێت بۆ پاشەکەوتی مووچە و سیستەمی مووچە، لەبەر ئەوەی لە دانیشتنی 20/ 9 ی ئەم مانگە شاندی حکومەتی هەرێمی کوردستان بەسەرۆکایەتی بەڕێز قوباد تاڵەبانی و شاندە یاوەرەکەی کە شاندەکی پایەبەرزی حکومەتی هەرێمی کوردستان بوو و لە پەرۆشیان لەسەر بانکهێشتی پەرلەمان ئامادە بوون لە دانیشتنێکی چوار سەعاتی دا لەدوای تاوتۆی کردنی

ئەو بابەتە بە بەرفراوانی و بەتێروتەسەلی ئەو تێگەیشتنە دروست بوو، ئەم بابەتە رەهەندێکی دارایی هەیە، پێشتریش هەرچ بابەتێك رەهەندی دارایی هەبوو‌بێت چاوەروان کراوە پێکەوە لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان و بەئامادەبوونی ئەوانەوە، ئەو بابەتەیان یەکلایی کردۆتەوە، ئەم بابەتەش دیارە رەهەندێکی دارایی تێدایە و ئەو شاندی حکومەتەش لەو دانیشتنەی ئەو رۆژە بەو شێوازە ئەو تێگەیشتنە دروست بوو کە جارێ حکومەت حازر نییە بۆ ئەوەی بڕیارەکی یەکلاکەرەوە لەو بارەوە بیدات، دیارە ئامادەکارییەکانی ئەوان بەردەوامە هەم لەسەر هەڵوەشاندنەوەی پاشەکەوت، هەم لەسەر ئەوەی بەدیهێنانی سیستەمێکی دارێژراو بۆ مووچە، ئەو تێگەیشتنی لەو کۆبوونەوە دروست بوو، بەراستی ئەو قەناعەتە بۆ ئێمەش دروست بوو، ئێمە لەم رۆوە هەر دانیشتنێکی پەرلەمانی بکەین، شاندی حکومەت حازر نەبی، یان نوێنەرانی حکومەت حازر نەبن، دانیشتنێکی مونتج نابێ، بەرهەمدار نابێ، ئێمەش وامان بەباش زانی ئەو بیرۆکانەی پێشکەش کراون بە ئێمە دەستەی سەرۆکایەتی ئەو بیرۆکانە دەرفەتتان پێ دەدەین بخوێندرێنەوە، بەراستی فراکسیۆنەکان رۆڵی خۆیان بینی، لەبەر ئەوەی ئەم بابەتە تەنیا رەهەندی دارایی نییە، رەهەندی نیشتمانی سیاسیشی تێدایە، لەبەر ئەوە دەرفەتمان بە فراکسیۆنەکاندا ئەو رۆژە تێروانینی خۆیان بۆ پرسی مووچە و بۆ پاشەکەوتی مووچە پێشکەشیان کرد، بەراستی زۆر بەووردی ئەو کۆبوونەوەیان دەوڵەمەند کرد، یانی شاندی حکومەت سوپاسی کردن، و بەدەوڵەمەندی لەو کۆبوونەوە دەرچوون، دەتوانم بڵێم چەندین پرۆژە پێشکەش کران، و لیژنەکانی پەرلەمانیش زۆر بابەتیانە هاتنە ناو ئەو بابەتە، دڵنیام لەوەی ئەو بڕیارەی شاندی حکومەت وەریگرتیە و هەر لە دانیشتنەکەدا وەریانگرت، کە لەمەودوا بۆ پێداچوونەوە و بەدواچوونەوەی پرسی پاشەکەوتی مووچە پەرلەمانی کوردستان لە رێگای ئەو لیژنە پەیوندیدارانە هەر پێنج لیژنەکە بەشدار بن لەگەڵیاندا لەمەودوا، ئەوان هەشت کۆبوونەوەیان ئەنجامداوە تا ئێستا شاندی حکومەت، و وامان بەباش زانی لیژنە پەیوەندیدارەکانی پەرلەمانیش، لیژنەی دارایی، لیژنەی ووزە، لیژنەی یاسایی، لیژنەی دەستپاکی، ولیژنەی بازرگانی و بەرگریکردن لە مافی بەکاربەر، هەر پێنج لیژنە بەشدار دەبن لە کۆبوونەوەکانی داهاتوودا، خۆی لەخۆیدا هەنگاوێکی سەرەتایی و دەسپێکی زۆر گرنگ بوو بۆ ئەو هەماهەنگییەی لەنێوان پەرلەمان و حکومەتی هەرێمی کوردستان، بەتایبەتی لەمەڕ ئەو پرسانەی بژێوی خەڵکی کوردستان، دەرفەتتان دەدەینێ بۆ ئەوەی زیاتر و بەرچاورووونکردنەوەیەکی زیاتر بە ئەندامانی پەرلەمان بدەن، کە لەو دانیشتنە ئەگەر ئامادە نەبوو‌بن ئەوانیش ئاگاداری تەفاصیل ببن، و لەو بڕگەدا ئەوەی بووەتە بیرۆکەکان، داواتان لێ دەکەین بیرۆکەی خۆتان پێشکەش بکەن، کاك مەلا نوقتەی نیزامی فەرموو.

بەڕێز انس محمد شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

والله هەر لەو تەوزیحەی جەنابێتە دای لسەر بابەتێ وەك لیژناکا موختەص کو لڤێرێت حازر، و هەروەصا فراکسیۆنا پارتی کو لوێندەرێ خەمخۆرا میللەتێ بووە، وەکو هەر فراکسیۆنەکا دەڤی لپەرلەمانیدا حارز

بوی، قەد بابەتی مووچەی، بابەتەکی وەصەیا ئەم هەمی خەمی ژدخۆین، وەك بیرۆکە هاتینە تەرح کرن وەك پەرلەمان، ئەم حەز دەکەین پتر، زێدەتر لسەر خەتێ بن لسەر وی بابەتێ بێتە کرن کو بابەتێ پاشکەوتێ نەمێنی ومەصیری پاشکەوتێ ئەو بیرۆکا وەك لیژنا پەرلەمانێ دایێ ببتە حساب بچێتە سەر رصیدی هاوولاتێ، کو هەتا ئەگەر رصیدەکی مجمدیش بێ وحەقی وێ نەیەتە خوران و پتر داکۆکی لەسەر وێ بکرێ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك سهراب.

بەڕێز سهراب میکائیل محمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمنیش ژگەل هەندێمە بەراستی کو هەر بابەتەکی رەهەندی دارایی هەبێ و هەماهەنگی هەبێ لەگەڵ حکومەتێ، ژبەرهەندێ و پشتگیریا د. شێرکۆ دەکەم، و خالەکا ژپەیرەویا دکتۆر دیڤ ماددەێ (54) پەیڕەوی ناوخۆ خالا دووێ ژ هەر دە ئەندام پەرلەمان بۆیان هەیە داوا بکەن ببێتە بابەتەکا گشتی پەرلەمانێ، فراکسیۆنا مە وەك دکتۆر باسی کرد ئەڤ پرۆژە بڕیار و هەر دە ئەندام پەرلەمانا پێشکەشی دەستەی سەرۆکایەتی کر، خالا دیفدا دکتۆر مدڤێت ئاماژە پێبکەم بژێتن خالا سێ تەبعەن هەر لە ماددە (54) دووەم خالا دبژێت لە حالەتی رازینەبوونی دەستەی سەرۆکایەتی لەسەر خستنەڕووی بابەتەکە، لەپەرلەمانەوە و سووربوونی رای هەر دە ئەندامەکە داواکاریان دەدرێتە پەرلەمان بۆ دەنگدان لەسەری، ئینجا ئێمە داخاز دکەین ئەڤ بابەتە لەپەرلەمانێ بێتە یەکلایکەرەوە و فراکسیۆنەکان تێدا بەشدار بن کو بابەتی مووچەی گرنگی پێ بدرێ لە پەیڕەوی ناوخۆ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو مەلا غەریب.

بەڕێز مەلا غەریب مصطفی حمەخان:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ماددەی (54) پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان، خاڵی یەك بڕگەی سێ، لەم کارنامە هاتووە لە خاڵی یەکەم بڕگەی دووەمیان، درێژکردنەوەی کارکردن بەیاسای تیرۆر، ساڵی 2014 ئەو کاتەی یاسای تیرۆر جارێکی تر درێژکرایەوە لەپەرلەمانی کوردستان، گفتوگۆیەکی چڕوپڕی لەسەر کرا، بڕیاری ئەوە درا لە کۆتاییدا لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە خرایە دەنگدان و دەنگیشی هێنا و کە بە ئیتیفاقی سەرۆکی فراکسیۆنەکان لەماوەی پێنج مانگ پرۆژە یاسایەکی نوێ ئامادە بکرێ بۆ ئەوەی یاسای تیرۆر هەموار بکرێ، ئەوسا درێژبکرێتەوە، ئەو بابەتە لێرە ئاماژەی پێنەکراوە، لەکاتێکدا یاسای تیرۆر بۆتە مەینەتێکی گەورە بۆ بەشێکی لە هاوولاتیانی ئەم هەرێمەی ئێمە، خەڵکێك بە ناحەق لە ئەنجامی ئەو

مەتاتی بوونەی یاسای تیرۆر هەیەتی گرفتار بوون، لەبەر ئەوە من پێشنیازی ئەوە دەکەم پرۆژە یاسای دریژکردنەوەی کارکردن بە یاسای تیرۆر ئاوای لێ بکرێ، درێژکردنەوە و هەموارکردنی کارکردن بە یاسای تیرۆر، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ ئەو تێبنیە دوایی ئەمە ئاراستە دەکەین بۆ لیژنە پەیوەندیدارەکان، بەتایبەتی لیژنەی یاسایی، ئەمە تەنها خوێندنەوەی یەکەمە، لەوێ لەکاتی گفتوگۆ کردن ئەو پێشنیارەی هەتانە پێشکەشی بکەن و گفتوگۆی لەسەر دەکەین و هەموو پێشنیارێك کە پشتیوانی لێ بکرێتن دەخەینە دەنگدان، ئێستا تەنیا ئاراستە کردنە، فەرموو کاك خلف

بەڕێز خلف احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان 24 کاتژمێر بەر لەدەستپێکردنی کۆبوونەوە، پەرلەمانتار بۆی هەیە بیرۆکە پێشکەش بکات لەسەر هەر بابەتێك کە بیەوێ قسەی لەسەر بکرێ، لەسەر ئەو بابەتە بیرۆکە تەقدیم کراوە لەسەر سیستەمی پاشەکەوتی مووچە، ئەگەر قەرارە قسەی لەسەر بکرێ، ئێمە هەموومان قسەمان هەیە لەسەر پاشەکەوتی مووچە، ئەگەر نا با گوێ لە بیرۆکەکان بگرین، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

نەخێر بۆ بیرۆکەکان دواتر باسی لێ دەکەین، بەرنامەی کار تەواو دەکەین، ئەو بڕگانە تەواو دەکەین، دەرفەتتان دەدەین کە قسە بکەن و گوێتان لێ رادەگرین و دووبارەش دەکەمەوە، یانی بابەتی پاشەکەوت گرفتێکە، حکومەتی هەرێمی کوردستان هەوڵی داوە ئەو گرفتە بەو شێوازەی هەیە چارەسەر بکات، تێگەیشتنێکی وا دروست بووە خۆشبەختانە لەنێوان پەرلەمانتار وحکومەتی هەرێمی کوردستان، خەڵکی کوردستان دەبێت مەسەلەی پاشەکەوت بەشێوازێکی تر عیلاج بکرێت، بەو شێوازەی تا ئێستا عیلاج کراوە دیارە گونجاو نەبووە، دیارە سەرکەوتوو نەبووە وەکو پێویست، گلەیی هەیە لەسەر ئەو شێوازەی کە پاشەکەوتی پێ یەکلایی بۆتەوە، هەروەها تەموحەکی زۆر باش هەیە ئێستا کە سیستەمێکی باشتر و مودێرن بۆ مەسەلەی مووچە بەدیبهێنرێت، ئەوەش ئیشی لەسەر کراوە، پەرلەمانی کوردستانیش بەشدار دەبی لەو گفتوگۆیانەی کە لەمەودوا ئەنجام دەدرێت، بەڵێ ئامینە خان فەرموو.

بەڕێز ئامینە زکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لگۆر ماددەی (54) هیچ دانیشتنەك بێ بەرنامەی کار پیشەوەختیا نایەتە کرنێ، هیچ ماددەیەك ژێ هیچ برگەیەك زێدە نابێتن ئەگەر بەرنامەی کاریدا نەهاتبێتن، جا بۆ ئەوەی بەحسێ بیرۆکە بکتن و بەحسێ ئەوە دکا کو موناقەشە لسەر پاشەکەفتێ مووچە بێتە کرنێ، ئیستا چەند پرۆژا هاتیە ئەنجامدان بەس مادام نەهاتیە لبەرنامەی کار و ئێ خوێندنا یەکێ نەهاتیە کرنێ، گفتوگۆ کردن لەسەر وی بابەتێ بەرای

من تشتەكی زێدەیە، پەرلەمان هەدڤ جهێینە و هەدەڤ پەرلەمان چییە، جڤێتی پەرلەمانی و دبێت بەرهەم هەبێتن و بڕیار دەرکەویّ، ئەگەر مەبەست بەس ئەوە ئەم دڤێت گفتوگۆیەك بكەین و دەرئەنجام نەبیّ، بەرای من ئەمە گەیشتینە هیچ ئەنجامەكی، وەك جەنابیتە ئاماژە پیّ دایی، بابەتیّ مووچە و پارە و ئەرقام تشتەكی كورەهەند و هەر پرۆژەیەكا كورەهەندا مالی هەبێتن یا دارایی هەبێتن بێتە تەنسیق و هەماهەنگی لگەلّ حكومەتیّ بێتە كرن، هیچ بڕیارەك نایەتە جێبەجیّ كرن و هەر بڕیارەكا كو ئەم بزانین مەفعولیّ ویّ بۆ جێبەجیّ كرنیّ نەبیّ واتە هیچ كارەك نەشێن هیچ بەرهەمەكی دەست خۆ ببین، ژبەرهەندیّ ئەو جڤێنە مابیەنیّ و حكومەتا و پەرلەمانیّ هاتیە كرن، دیارە دەبیّ ئیستمراریەت هەبێتن و بەردەوامیا خۆ هەبێتن، مادەم دەبی بەردەوامیا خۆ هەبێتن ڤێتن مە پلانت هەبێتن بۆ ئەنجامدانا ویّ جڤێنیّ، ئەوجا چ بیرۆكا بی و ژی ئاراستەكرنا جڤێنیّ بۆ ئەنجامدانا ویّ بریاریّ، ژبەرهەندیّ ژدەبینم ئەڤە دەرەوەی بەرنامەی كاریّ پەرلەمانیا و هەروەها دژە لەگەل ماددەی (54)، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ امینە خان، دیارە بیرۆكە پەیڕەوییە، بیرۆكە پێشتریش پەیرەو كراوە و پێشكەش كراوە، بەڵام بیرۆكە نابێتە بڕیار لەناو دانیشتندا، جیاوازیەكە ئەوەیە هەموو بیرۆكەیەك پێشكەش بكریّ، پێشتر لێرە نەدەخوێندرایەوە هەر تەنها ئاراستە دەكرا بۆ ئەنجومەنی وەزیران، نەریتێك هەر لە دانیشتنەكانی پەرلەمان پەیڕەو دەكرا، لەم خولەدا كە هەندەك بیرۆكانە دەخوێندرانەوە، ئەم بیرۆكانەی ئەمرۆ پێشكەش بكرێن لێرەدا، خۆیان حازریان كردووە، وهەندێك لەوانە دووبارەن لەو كۆبوونەوانە تایبەت لەگەل شاندی حكومەتدا، بیرۆكەی باش پێشكەش كران، پرۆژەی باش پێشكەش كران، هەندەك لەوانە خوێندرانەوە و هەندێكیش نەخوێندرایەوە، و سوودمەند بوون بۆ شاندی حكومەت زۆر بەسەرنجەوە تەماشایان كرد و پەسەندیان كرد، لەبەر ئەوە ئێمە ئەو بیرۆكانەی كە عەرز دەكەین بۆ بڕیار نییە، تەنیا ئاراستە دەكەرێن دواتر بۆ ئەنجومەنی وەزیران و لەویّ ئیشەكە بەووردی بابەتیانە ئیشی زۆر باش كراوە زانستیانە ئیشەكە كراوە، دڵنیاین ئەنجامی باشی دەبیّ، لەپێناوی ئەو ئامانجە هاوبەشیانەی پەرلەمان و حكومەتی هەرێمی كوردستان هەم ئەو پاشەكەوتە چارەسەر بكریّ و هەم ئەو سیستەمێكی زۆر سەركەوتوو بۆ مووچە لە ئایندە بەدیبكرێت، دیارە خاڵێكی تری نیزامی هەیە، داوا لە لیژنەی یاسایی دەكەین بێنە سەر مەنەصە، فەرموو كاك مەردان.

بەڕێز مەردان خضر مصطفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەڤە دوو دانیشتنیّ پەرلەمان و ئەندامیّ بەرێزی پەرلەمان زۆر ئاخافتنیّ دكەن، ئەمەش مخالفە، ماددەی (56) فەقەرە ئێكا لدیف ماددە (56) فەقەرا (1) ئەندامیّ پەرلەمانیّ پێدەڤیا ئاخافتنیّ خۆ ئاراستەی سەرۆكا پەرلەمانیّ بكەن، نە سەرۆكایەتیا پەرلەمانیّ، ژبەرهەندیّ داخازیّ دكەم بەڕێز سەرۆكا پەرلەمانیّ ئاگاهداریّ ویّ مخالیفا یا پەیرەویّ ناوخۆیی بێت، یا دویّ لسەر سیستەمی مووچەی حەقیقەت هەم

ئەندامێت پەرلەمانێ و هەم خەلکیشت و هەم فەرمانبەرێ چاوەڕێ پشتی کارا بوونە پەرلەمانی و چاڤەرێ هەندێ دکەن کو لەم پەرلەمانا ئاخافتن هەبێ لسەر وێ بابەتێ، تەنێ ئەز داخاز کەم کو سەرۆکایەتیا پەرلەمانێ دلنیا بداتێ ئەندامێت پەرلەمان و دڵنیایی بداتە فەرمانبەران کو نزیکترین وەخت دانیشتنێك دێتە کرن بە ئامادەبوونا یا حکومەت ڤێ، ئەگەر حکومەت نەشێت پێداچوونەکا سیستەمی مووچا وەکو بەری جێبەجێ کرنا پاشەکوتی مووچە بکەن، بەس هەمی دەزانین کە پاشەکەوتی مووچە کە بێ عەدالیەتەکا مەزنا تیدایە ئەم شێت بوینە لبەر هەندێ و بیرۆکا لسەر هەندێ پێشکەش بکەین و سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز مەردان، ئێستا دەچینە سەر بڕگەی یەکەمی بەرنامەی کار، یەکەم: خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەم پرۆژە یاسایەنەی خوارەوە بەپێی ماددەی (71) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی 1992 ی هەموارکراو. بفەرموون، بەڵی دکتۆرە ڤالا.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای یەکەم:

پرۆژە یاسای راگرتنی کارکردن بە یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (9)ی ساڵی 2008 لە هەرێمی کوردستان کە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوە، پرۆژە یاساکە و هۆیەکانی دەرچواندن کە لەلایەن ئەو بەڕێزانەی خوارەوە واژوو کراوە، (ڤالا فرید ابراهیم، ئومێد عبدالرحمن، دلێر مصطفي، هیڤا حجی میرخان، رێواس فایق، حیات مجید قادر، د.شیرین حسنی، منی نبی نادر، عبدالله حاجی محمود، فیرۆز طة، مەردان خدر، دلشاد شعبان، باپیر کاملا، زانا عبدالرحمن، تەلار لەتیف، خلف احمد، مدینە ایوب، داوا لەبەرێزتان دەکەم کە ئاراستەی لیژنەی پەیوەندیدار بکرێ.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم پرۆژە یاسایەی کە خوێندرایەوە ئاراستە دەکرێت بۆ لیژنەی یاسایی و لیژنەی شارەوانی، گشت لیژنە پەیوەندیدارەکان و گشت ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای دووەم ، پرۆژە یاسای درێژکردنەوەی کارکردن بە یاسای بەرەنگاربوونەوەی تیرۆر ژمارە (3)ی ساڵی 2006 لە هەرێمی کوردستان، ئەو پرۆژە یاسایە سێ ماددەیە و هۆیەکانی دەرچواندن لەخۆیەوە دەگرێ و لەلایەن ئەم بەڕێزانەی خوارەوە پێشکەش کراوە و واژوو کراوە (ئومێد عبدالرحمن، دلێر مستەفا، ڤالا فرید، هیڤا حجی، منی نبی، عبداللە حاجی محمود، د. شیرین حسنی، حیات مجید، د. ریواس فایق، مەردان خدر، دڵشاد شعبان، زانا عبدالرحمن، باپیر کاملا، تەلار لتیف، خلف احمد، شوان شیخ احمد، ڤەمان فیصل، نازم کبیر، داوا لەبەرێزتان دەکەم کە ئاراستەی لیژنەی پەیوەندیدار بکرێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم پرۆژە یاسایە کە خوێندرایەوە لەلایەن سەرۆکی لیژنەی یاسایی ئاراستە دەکرێت بۆ لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ و گشت ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز ، بڕگەی دووەمی بەرنامەی کار دەست لەکارکێشانەوەی ئەم ئەندامە بەڕێزانەی خوارەوە دووەم: دەست لەکارکێشانەوەی ئەم ئەندامە بەڕێزانەی خوارەوە بەپێی خاڵی (1)ی بڕگەی (1) ماددەی (30) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992 ی هەمووارکراو:

-دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (عمر صالح عمر فارس) لە ئەندامیەتی پەرلەمانی کوردستان.

-دەست لەکار کێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (بەیار تاهر سعید دیوانی) لە ئەندامیەتی پەرلەمانی کوردستان.

بەڕێز د. ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئیزن بدە بچینەوە سەر جێگای خۆمان، کارمان تەواو بوو، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (عمر صالح عمر فارس) لە ئەندامیەتی پەرلەمانی کوردستان. دیارە ئەمە کاتێکی درێژە بەسەر ئەم دەست لەکارکێشانەوەیە بەسەردا چووە بەو شێوازەی کە پێشکەشی بە ئێوەی بەرێز دەکەین رەچاوی ئەو بارودۆخەی ئێستاش بکرێتن، ئەوەی لەگەڵە کە ئەم دەست لەکارکێشانەوە پەسەند بکرێ کێ لەگەڵە؟ داوا لە سکرتێری پەرلەمان دەکەم کە دەست لەکارکێشانەوەکە بخوێنێتەوە.

بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناڤێ خودێت دلۆڤان

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بابەت/ ژدەست لەکارکێشان

پشتی چاڤەڕێ بوونا پتر ژ ساڵەکی کو پەرلەمانی کوردستانی بێتە کارا کردن و چەند چارەسەریەك بۆ قەیرانان بیتە دیتن هەروەصا دیارە لایەنێن نەلێك دەرگەیێن لخۆ گرتن و ئامادەنین لەبەر ئێك بدانن و ئاخافتنا بکەن، هەروەصا سەرەرایی بڵند بونا بەهایێ نەفتێ و زیاد بوونا داهاتێ ناوخۆیی هەرێما کوردستانێ و حکومەتا هەتا نوکا چ دەستکاری لە پاشکەوتێ مووچەیێ فەرمانبەران نەکریە، ژبەرئەڤان ئەگەرێ دیاریکری وەك ئەندامێ پەرلەمانی کوردستانێ دەست لەکارکێشانا خۆ پێشکەش هۆیەی بەرێز دەکەم لەگەڵ رێز گرتنێ پەرلەمانتار عمر صالح عمر.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بێگەرد تاڵەبانی بۆ خوێندنەوەی ئەو دەست لەکارکێشانەوەی بەڕێز پەرلەمانتار عمر صالح عمر فارس، دووبارە ئەم دەست لەکارکێشانەوەیە دەیخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵە دەستی خۆی بەرزبکاتەوە؟ دیارە کەس لەگەڵ نییە، ئەوەی لەگەڵ نییە؟ بەکۆی دەنگی ئامادەبووان دەست لەکارکێشانەوەکە رەتکرایەوە ئەوە بووە بڕیار، دووەم دەست لەکار کێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (بەیارطاهر سعید دێوالی) لە ئەندامێتی پەرلەمانی کوردستان فەرموو بێگەرد تالەبانی دەست لەکارکێشانەوەکەی بخوێنن،

بەڕێز بێگەرد دڵشاد شکراللە/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بابەت، دەست لەکارکێشانەوە، داواکارم لە بەڕێزتان رەزامەندی بفەرموون لە سەر دەست لە کارکێشانەوەم بەهۆی کاری تایبەتی خۆم رەزامەندیتان جێگەی رێزە داواکار پەرلەمانتار (بەیارطاهردۆسکی)، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دەست لەکار کێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (بەیارطاهر سعید دێوالی) پێشکەشی ئێوە دەکەین ئەوەی لەگەڵدایە دەستی خۆی بەرزکاتەوە تکایە؟ خۆی داوای کردووە بە ئیلحاحەوە، (33) کەس لەگەڵدایە، ئەوەی دژە؟ (14) کەس دژە واتا بە زۆرینەی دەنگی ئامادەبووان دەست لە کار کێشانەوەکە پەسەند کرا، بەڕێزان دەست لەکارکێشانەوەیەکی تر پێشتر لە بەرنامەی کار نەبووە، پێشتر پێشکەشکراوە، و ئێمە ئەو دەست لەکار کێشانەوەی پێشکەشی ئێوە دەکەین، پێشتر راگەێنراوە، بەس، سکرتێری کاتی پەرلەمان بۆتان دەخوێنێتەوە، فەرموو بێگەرد تالەبانی دەست لەکارکێشانەوەکەی بخوێنن،

بەڕێز بێگەرد دڵشاد شکراللە/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا لە بەڕێزتان دەکەم رەزامەندی بفەرموون بە دەست لە کار کێشانەوەم لە ئەندامی پەرلەمانی کوردستان و داوا دەکەم جەنابتان بیخەنە دەنگدانەوە (کنعان نجم الدین حاجی کاروان)ئەندامی پەرلەمانی کوردستان،

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان داواکاری دەست لەکار کێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (کنعان نجم الدین احمد/ حاجی کاروان) پێشکەشی ئێوە دەکەین ئەوەی لەگەڵدایە دەستی خۆی بەرزکاتەوە تکایە؟ (5) کەس لەگەڵدایە، ئەوەی دژە؟ (38) کەس دژە؟ واتا بە زۆرینەی دەنگی ئامادەبووان دەست لە کار کێشانەوەکە رەتکرایەوە، سوپاس بۆ ئێوە، ئێستا دێنە ئەو بڕگەیەی کە لە بەرنامەی کاردا نەهاتووە وەکو بیرۆکە داواکراوە پێشکەش بکرێن، سێ خاڵی نیزامی وەردەگرین لە حاجی کاروانەوە دەست پێ دەکەین فەرموو.

بەڕێز کنعان نجم الدین احمد/ حاجی کاروان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببورە، پرسیارێکی یاسایی هەیە پێم خۆشە لیژنەی یاسایی یان جەنتابتان جەواب بدەنەوە، لە سەر مەسەلەی هەڵبژاردنی سکرتێر ئەوە بێگومان بڵاوبۆتەوە هەڵبژاردنی سکرتێر بۆ جەلسەیەك بێ یان دەتوانێ بەردەوام بێ هەتا ئەو کاتەی کە سکرتێر ئامادە دەبێ، ئەم روونکردەوەیە لەلای جەنابتان زەروورە هەم بۆ ئەندامانی پەرلەمان هەم بۆ رای گشتیش.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز حاجی کاروان، دیارە هەڵبژاردن نییە، سکرتێری کاتی ئەوەی هەڵدەستێ بە ئەرك و کاری سکرتێری پەرلەمان کاتییە و بە هەڵبژاردن نییە بە تەکلیفە لە پەیڕەودا زۆر بەباشیدا هاتووە یەعنی مەسەلەکە هیچ ئەوەکی لە سەر نییە، دوو تەفسیریشی بۆ نییە تەنیا یەك تەفسیرە بۆ چەندین دانیشتنە تا ئەو کاتەی سکرتێری هەمیشەیی پەرلەمان دێت ئامادە دەبێت و ئەرك و کارەکانی خۆی لە ناو پەرلەمان بەردەوام دەکات یەعنی پێشترێش پەیڕەو کراوە، یەعنی پێشترێش لەم پەرلەمانە بەڕێزە بۆ دوو مانگ سکرتێر دیاری کراوە ئەو ئیشەکانی بەڕێوە بردووە، لەبەرئەوە ئەمە نە بیدعەیەکە نە شتێکی تازەیە، دووبارەکردنی ئەزموونێکی پێشترە کە پێویستییەکی پەرلەمانییە، هیچ دانشتنێکی پەرلەمان بەبێ سکرتێر بەڕێوە ناچی و ناکرێت پەرلەمانێك تەعتیل بکرێ لە سەر فەراغێکی وا کە دروست دەبێ هەندە جاران، فەرموو،

بەڕێز رێواز فائق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبژاردنی بەڕێزیان یان تەکلیفکردنی بەڕێز بێگەرد خان بە سکرتێری کاتی پەرلەمانی کوردستان ئیستیناد بووە بۆ ماددەی (23) لە پەیڕەوی ناوخۆ کە دەڵێ لە حاڵەتی ئامادەنەبوونی سکرتێر ئەوە لە یەکێك لە ئەندامانی پەرلەمان داوا دەکرێت بە ئەرکەکانی هەڵبستێت تاوەکو ئامادە دەبێت پاش رەزامەندی پەرلەمان بە زۆرینەی ئەندامە ئامادەبووەکانی، واتە جۆرێکە لە دەنگدانی ئاشکرا نەك دەنگدانێکی نهێنی ئەرکەکانی بەڕێز سکرتێری کاتی بەتەنها ئەوە نییە کە دانیشتنەکان بەڕێوە ببا ئاماژە بە ماددەی (19) کە باس لە ئەرکەکانی سکرتێر دەکا باس لەوە دەکا کە بەشداری دەکا لە کارەکانی دەستەی سەرۆکایەتی ئەرکەکانی وەك ئەندامێك تیایدا واتا سکرتێری کاتی تا ئەو کاتەی سکرتێری هەمیشەیی یان دەنگ بۆ دراو ئامادە دەبێت دەتوانێ هەموو ئەرکەکانی ئەو بەجێ بگەیەنێ وەکو ئەندامێك لە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان و سابیقەیەکیش لێرە هەیە وەکو جەنابتان باستان کرد کە بەڕێز فرست احمد بۆ ماوەی دوو مانگ لێرە ئامادەنەبووە بەڕێز شێروان حیدەری ئەرکەکانی ئەوی کردووە هەم لە دانیشتنەکانی پەرلەمانی کوردستان و هەم وەکو ئەندامێك لە دەستەی

سەرۆکایەتی ئەرکەکانی ئەوی بەجێ گەیاندووە لە ئامادەکردنی بەرنامەی کار و واژۆکردنی لە سەر بەرنامەی کار، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێزیان وەلامێکی کافی و شافی بوو لەگەڵ ئەوەشدا داوا لە بەڕێز د. ڤالا دەکەم سەرۆکی لیژنەی یاسایی ئەویش لەم بارەیەوە دیسان با دلنەوایی زیاتر رەئی خۆی بدات. فەرموو،

بەڕێز ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە قسەکانی بەڕێزتان و بەڕێز د. ڕێواز دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

.......واتە بە زۆرینەی دەنگ ڕەتکرایەوە، بەرێزان سوپاس، ئێستا دێن بۆ ئەو برگەی کە لە بەرنامەی کاردا نەهاتووە، وەکو بیرۆکە پێشکەش کراوە، سێ خاڵی نیزامی هەیە، فەرموو کاك حاجی کاروان.

بەرێز کنعان نجم الدین احمد/حاجی کاروان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارێکی یاسایی هەیە، پێم خۆشە یان لیژنەی یاسایی، یان بەرێزتان جواب بدەنەوە، لەسەر مەسەلەی هەڵبژاردنی سکرتێر، بێگومان بلاۆبۆتەوە کە هەڵبژاردنی سکرتێر بۆ جەلسەیەك بێ یان ئەتوانی بەردەوام بی هەتا ئەوکاتەی سکرتێر ئامادە ئەبێ، ئەو ڕوون کردنەوە لای بەرێزتان زەڕورە هەم بۆ ئەندامانی پەرلەمان، هەم بۆ ڕای گشتی.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دیارە هەڵبژاردن نیە، سکرتێری کاتی، ئەوەی هەڵئەستێ بە ئەرك و کاری سکرتێری پەرلەمان کاتییە، و بە هەڵبژاردن نیە، بە تەکلیفە، لە پەیرەودا زۆر بە باشی هاتووە، یەعنی هیچ ئەوەیەکی لەسەر نیە، تەفسیریشی بۆ نیە، یەك تەفسیری هەیە، بۆ چەندین دانیشتنە، تا ئەوکاتی سکرتێری هەمیشەیی پەرلەمان ئەتوانێ بێ ئامادە بێت و ئەرك و کاری خۆی ئەکات، پێشتریش پەیرەو کراوە، پێشتر لەو پەرلەمانە بەرێزە بۆ دوو مانگ سکرتێری کاتی دیاری کراوە، لەبەر ئەوە نابێتە بیدعە، دووبارە کردنەوەی ئەزموونێکی پێشترە کە پێویستێکی پەرلەمانیە، هیچ دانیشتنێکی پەرلەمان بێ سکرتێر بەڕێوە ناچێ، و ناکرێ پەرلەمان تەعتیل بکرێ لەسەر فەراغێکی وا کە دروست ئەبێ، فەرموو.

بەرێز ڕێواز فائق:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبژاردنی بەرێزتان و تەکلیف کردنی بەرێز (بێگەرد) خان بە سکرتێری کاتی پەرلەمانی کوردستان ئیستیناد بووە بۆ ماددەی (23) لە پەیرەوی ناوخۆ کە ئەڵێ لە حالەتی ئامادە نەبوونی سکرتێر ئەوە لە یەکێك لە ئەندامانی پەرلەمان داوا ئەکرێ بە ئەرکەکانی هەڵسێ تاکو ئامادە ئەبێ پاش ڕەزامەنی

پەرلەمان بە زۆرینەی ئەندامە ئامادە بووەکانی، واتە جۆرێکە لە دەنگدانی ئاشکرا نەك نهێنی، ئەرکەکانی بەرێز سکرتێری کاتیش بەتەنیا بەڕێوەبەردنی دانیشتنە کاتیەکان نیە، ئاماژە بە ماددەی (19) کە باس لە ئەرکەکانی سکرتێر ئەکات، باس لەوە ئەکات بەشداری ئەکات لە کارەکانی دەستەی سەرۆکایەتی و ئەرکەکانی وەکو ئەندامێك تیایدا، واتە سکرتێری کاتی تا ئەوکاتی سکرتێری هەمیشەیی دەنگ بۆ دراوە ئەتوانی هەموو ئەرکەکانی ئەو بەجێ بگەیەنێ وەکو ئەندامێك لە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان، و سابیقەیەکیش هەیە کە بەرێزتان باستان کرد (فرست احمد) بۆ ماوەی دوو مانگ لێرە ئامادە نەبووە، بەرێز (شێروان حیدری) ئەرکەکانی ئەوی کردووە، لە ئامادە کردنی بەرنامەی کار و واژوو کردن لەسەر بەرنامەی کار، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئیمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، وەڵامێکی کافی بوو، لەگەڵ ئەوەش داوا لە بەرێز دکتۆرە (ڤالآ) ئەکەم سەرۆکی لیژنەی یاسایی لەسەر ئەو بارە قسە بکات بۆ دڵنیایی.

بەڕێز د.ڤالآ فەرید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکانی دکتۆرە (ڕێواس) ئەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دوو خاڵی نیزامی ماون، یەك ماوە، فەرموو کاك بەهزاد.

بەڕێز بەهزاد دەروێش:

بەڕێو سەرۆکی پەرلەمان.

دوو خاڵی پەیرەویت هەبی، خالآ ئێکێ بۆ بیرهانەڤە ماددا (54) خاڵە (4) ێ پێتقی با دەستەی سەرۆکایەتی، واتە سکرتێر ناڤێت ئامادە نەبووا خۆت جەلسا ڕابردی بخونی، دوو، پوختەئێك کووبونا پێشو بەحسی هات ڤە کرن، خالآ دووێ، ئەز تەکید ل سەر خاڵە خۆت نیزامییەت دکەم ل سەر دەستپێکێ کو مەن دیڤ پەیرەوێ ناڤخو ل ماددا (54) خالآ دووێ و نوقتا دووێ و سێێ، یا سێیت بێژیت حاڵەتی دەستەی سەرۆکایەتی ڕازی نەبی ئەڤ داخازیا بێتە بەرنامەی کار دێ تەرح بکەن بۆ ئەندام پەرلەمانە، و ل هەمان دەمداش جەنابێ دکتۆر تە بەحس کری مە ڕاستی ل فراکسیۆنا یەکگرتوو بیرۆکە نەبی، پرۆژە بیریار بیت، فەرمی، یاسایی پێکەش کریە، و داخاز کریە بخرێتە بەرنامێت کارێ دانیشتنێ داهاتی، یەعنی پێشی چار، پێنج ڕۆژە حەتا مە تەحدید کریە بەرنامێت داهاتوو، لێرە داخازین ل دەستێت سەرۆکایەتیت دکەم کە ئاماژە پێ کر، کە هەندەك ئەگەر تە گوتن مە نە یەخستیە، بەڵام دیڤ پەیڕەوی ناڤخۆیە پەرلەمانێ کوردستانێ خاڵە (54) کو مە داخاز کریە بڕیارە ژمارە (64) ێ حکومەتا هەرێمێ کوردستانێ بێتە هەڵوەشاندن دەربارەی مووچەی فەرمانبەرا، دیڤ پەیرەوێ ناڤخو کو مە ئاماژە پێ کر دووەم خاڵە

سێ بخرێتە ڕوو، واتە گەنگەشە یان دەنگدان بۆ سەر ڤێ مادده بێتە کرن کو ئەڤە بابەتەکی پەیرەوییە، هەندەك برادەر ئاماژە پێ کر کو پەیڕەوی نیە، بەلێ پەیڕەوییە، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دیارە دانیشتنی پێشتر نائاسیی بوو، لەبەر ئەوە ئاماژە بە ناوەڕۆکی ئەو دانیشتنە نەکراوە وەکو دانیشتنەکاتی تر، پاساویش نەبێ بۆ دانیشتنی داهاتوو ڕێژکەکە بە تەواوی ئەگرینە بەر، بۆ وەلاًم داونەوەی بەرێزتان داوا لە بەرێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی ئەکەم وەلاًمی ئەو برِگەیە بداتەوە، لێرەدا پرۆژەکان کە پێکەش کراون، ئەو پرۆژانە ئاراستە کراوە یۆ لیژنەی پەیوەندیدار بۆ ئەوەی دیراسەی لەسەر بکرێ، کە کرا لەو دانیشتنە مومکین نەبووە ئەو ڕاپۆرتە ئامادە بکرێ، ڕاپۆرتێکی هاوبەش کە چەندین لیژنە کە پەیوەست بن بە بابەتێکی دیاری کرا و پێشنیار کراو، پێویستیان بە ڕاپرۆتێکی هاوبەش هەیە، ئەو ئاراستە کردنە چووە بۆ لیژنەکان، بەلاًم لیژنەکان کەی کۆ ئەبنەوە؟ بەو خێرایە ناتوانن ڕاپرۆتێکی وا شایستە ئامادە بکەن بۆ دانیشتنێکی پەرلەمانی لەسەر ئەو بابەتە ئەنجام بدرێ، بۆیە ئامادەکاری بۆ دانیشتنی داهاتووی پەرلەمانی کوردستان ئەوە خواستی گشت فراکسیۆنەکانە، نەك تەنیا یەك فراکسیۆن، و بۆ ئەوەی دانیشتنێکی بەرهەمدار بێ، دانیشتنێکی مونتج بێ، ئەبێ دەرفەت بە حکومەتی هەرێمی کوردستانیش بدرێ لە دانیشتنێکی وا حازر بێ، هەماهەنگ بێ، بۆ ئەوەی بتوانین بابەتی، یەعنی تەنیا ئاخافت نیە، ئەبێ ببێتە برِیار، برِیاریش بێ لایەنی ئامادە کاری لایەنی حکومەت مومکین نیە ئەم پەرلەمانە بتوانێ برِیارێکی ئاوا، ڕەهەندی دارایش هەبێ بسەپێنی بەسەر حکومەتی هەرێمی کوردستان، فەرموو خالە نیزامییەکان، کاك علی.

بەرێز علی علی هالۆ:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

عورفەك ل پەرلەمانی پەیدا بیە ئەز ب دورستی نازانم کو هەر ئەندام پەرلەمانەك ئیستیقالا خۆ بدەت، پێش وەخت ژ بەری جەلەسێ دیت پەشیمان ببی دیستان ئیستیقالا خۆ ڤەکێشیت، پێویست ناکات، ئیدی ئەگەر وسا بێت دبینم عورفەکی دروست نینە، چونکی ئەندام پەرلەمان نوێنەرتیا خەلکێت دکەت، ئەگەر گەهێشت وێ قەناعەتێکی برِیار دا ئیستیقالێ بدەت پێویستە ئیستیقالا وی بێتە وەرگرتن، دوو، نسبەت مووچە و ژیانە خەلکی کو ئەڤە داخازا حەمی فراکسیۆنانە، و بابەتەك چارە نفیساس و زۆر گرنگە، و بەلێ خەلکا کوردستانێ داخازا پەرلەمانێ ئەڤەیە، کو زەخەتەکی گەلەك زێدە ل حکومەتا کوردستانێ بکەن کو کێمتر ژ حەفتیەکی، چونکی (3) سالی ڤەیرانێت ڤەرباز بوون، ئەگەر حکومەتی (3) سالێدا نەشیابێت تا هەنوکە ئەو پرۆژێت یاسایێت ئامادە کربیت، یان ژێ برِیارا خۆ هەلوەشینیت، ڤێ پەرلەمان ل سەر خەت بیت کو ل ماوێ حەفتیەکی دا کوتایی ب پاشەکوتی مووچە بینیت و ئیدی بۆ سیستەمی نوی مووچە لگەل حکومەتی بێتە دانوستاندێ، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

یا ئێکی خاڵە نیزامی بوو، یا دووێ بیرۆکە بوو، کاك شعبان تکایە خاڵی نیزامی، کۆتایی بە خاڵی نیزامی دێنین.

بەڕێز دڵشاد شعبان عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نیزامی نییە، بس گەلەك ئەڤ بابەتێ مووچەیێ هاتە بەحس کرن، ب سەرەحات بڕیارە پاشەکەڤت کرنا مووچەیێ پەرلەمانێ ل پەرلەمان نەهاتیە دان داکو پەرلەمان هەلێ بوەشینی، و بەسەرات چی بابەتێ پاشەکەوتی مووچەی وەکی کاك (علی) ئیشارەت پێدای ئەڤە بابەتی هەمی فراکسیۆن و خەلکی کوردستانێیە، داخازێ دکەین ئەڤ ڕەهەندێ دارایت ئەڤێ هەین ژووریێت بارتەنگ ناڤبەرا چەند سەرۆکێت فراکسیۆنا و ئێك دوو نەفەرا نەهێتە بەحس کردن دگەل حکومەتێ، پاش ئەوە داخازێت ئەنجومەنێ وەزیران بکەن بلا شاندەکا ئەنجومنێت وەزیران ڕۆژەکی بهێتە پەرلەمانی، پێکڤە برینە خارێ بۆ هەمی ئەندامێت پەرلەمانی ئەو ڕەهەندێت داراییت ئەڤێت هەین ئەو کێشێت کا چ نەبی بەحس کەین، بەلکی پێکڤە بگەهینە ئیتیفاقەکی و تێگەیشتنەکا موشتەرەك چێ ببیت مابەینا مە و حکومەت، بەلکی خەلکیش ژی قەناعەت مە بینی، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەڕێز ڕێواز فائق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێزان، بابەتی مووچە و کووبنەوەی کە ئەنجام درا کاك (جەعفر) بە تەفاسیل باسی لێوە کرد، بەلاَم بۆ بەرچاو ڕوونی بەرێزتان ئێمە لیژنە پەیوەندیدارەکانمان ڕاسپاردووە لەگەڵ ئەو لیژنەی حکومەت هەماهەنگی بکەن بۆ ئەوەی کە ڕەسنج و تێبینیەکانی ئەو ڕۆژە لەگەڵ حکومەت باس کراوە ئیزافە بکرێتە سەر ئەو پرۆژەیەی حکومەتی هەرێمی کوردستان ئامادەی کردووە، دواتر لە جەلسەیەك بە حزووری نوێنەرانی حکومەتی هەرێم جەلەسەیەکی تایبەت بۆ ئەو بابەتە ئەنجام ئەدرێ، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز ئەبو کاروان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیسان لە خاڵی یەکەم، یەکەم، پرۆژە یاسای ڕاگرتنی پرۆژە یاسای ڕاگرتن بە یاسای بەکرێدانی خانووبەرە دیسان ئەوەش ڕاپۆرتی لیژنە پەیوەندیدارەکانی نیە، خراوەتە بەرنامەی کارەوە.

بەرێز جعفر امنکی- سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

سوپاس، ئەوە خوێندنەوەی یەکەمە، و کارپێکردنە، لیژنە پەیوەندیدارەکان ئەوان ڕاپۆرتی خۆیان حاز ئەکەن و دێنە ئەم دانیشتنە، بیرۆکەکان دەست پێ ئەکەین، بیرۆکەی یەکەم پێشکەش کراوە لەلایەن کاك (سالار محمود)، کە بە دەستی ئێمە گەیشتووە، ئەگەر خۆی لێرە نەبێ داوا ئەکەین یەکێك لەجیاتی بخوێنێتەوە، سوپاس بۆ کاك (سالار) بۆ پێشکەش کردنی بیرۆکەکە، ئەو بیرۆکەیە ئاراستە ئەکەین بۆ سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان، بیرۆکەی دووەم مامۆستا مەلا (ئەنەس) فەرموو.

بەڕێز ئەنەس محمد شەریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بابەتێ مووچەی بابەتەکی گەلەکی موهیمە، هەمی ڕەهەندێت یاسایی و شەراعیع سەماوی بەرێخۆ بدێ گەلەك جارا مال و رح بەرامبەری ئێکن، ژبەر هەندێ قەرەبویا رحی هەندێ جارا ب مالاً ئێتە کرن، ئەم بەرێخۆ بدەینە رەب عالمین (ولا تاکل و اموالکم بینکم بالباتل)، هەروسا مووچە حەقێ خەلکیە بێتە دان (اعتو الاجیرە حقە قبل ان احیف عرقە)، بابەتێ پاشکەوتی دەینە، ئەگەر ئەم بێین بەرێ خۆ بدەینە دیسان قورئانا پیرۆزدا، درێژترین ئایەت ل قورئانا پیرۆزدا ل سەر بابەتێ دەینیە، ژبەر هەندێ ئەو بابەتە گەلەکی موهیمە، و هەمی ئەندام پەرلەمان خەمخۆری ڤێ بابەتیە، کۆمبوونە دگەل حکومەتێ بۆمە دیار بوی کو حکومەتێ هەنگاڤێت باشیت هاڤێشتی، نەخاسمە بابەتێ شەفافیت دا، و بابەتێ بایۆمەتری، و بیرۆکەیەت گەلەك باش هەبوون بۆ چارەسەربا ڤێ بابەتێ، ئەما ئەم وەك پەرلەمان ئەم نەشێن چ هەنگاڤێت باڤێین، چونکی بابەت گرێدای حکومەتێ، حکومەت بخۆ پرۆژێت خۆ تەقدیم بکەت، و هەروسا ل سەر دیتنا حکومەتێ ئەم چێین گەنگەشێ بکەین، ئەما بێن پرۆژەکی تەقدیم بکەین بێ ئەوەی بزانین کا قوەتێ حکومەتێ چەندە، کا ل کی ئاستێا، یان شیانێت وان کا حەتا کیرێ جن؟ تشتەکی بێ نەتیجە بیتن، بیرۆکەیك بۆ بابەتێ چارەسەر کرنا مووچەی پاشکەوتی ئەوا کو بێتە داخاز کرن کو حکومەتێ ئەڤ پاشکەوتێ هەی هەر موەزەفەکی هەبیتن حیسابەکا هەی، پاشکەوتێ وی چتەت وێ حیسابێت دا، و عەمەل پێ بێتە کرن ڤێ حیسابیت دا، ئەگەر سیولە نەبێتن ئەو پارە بۆ نەهێتە سەرف کرن ژی، بەلێ مەقاسە بێتە کرن، بشێت دەینێت خۆ بدەتن، و هەروسا هەندەك کارێت دی ناڤ خۆیی دگەل حکومەتێ بێتە کرن، و دیسان ئەڤ خەمخۆریە هەمی هەڤالاً، نەخاسمە ژ ل فراکسیۆنا پارتی بیت، یان هەر فراکسیۆنەکا دیکە بیتن، ئەڤەش خەمخۆریا وەیا بۆ ئاهو کەسەرێت ڤان کەسێن حەقیقەت وەزعەکی وسایە، کو دبێت گرنگی پەرلەمان و حکومەت ل سەر ڕاوەستن، و خەمەکا ژێ بخۆن کو بگەنە ئاستەکی وسا هەردوو تەرەف پێکڤە حەلا ڤێ موشکیلە بکەن، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆرە ڕێواس.

بەڕێز د. ڕێواز فائق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاماژە بە برگەی (6) لە مادەی (54) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان بە ناوی فراکسیۆنی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان ئەم بیرۆکەیە ئەخەینە ڕوو، داوا ئەکەین بخرێتە بەرنامەی کارەوە و لەو ڕوانگەیەی بابەتێکی گشتیە و پەیوەندی بە دۆخی ژیان و گوزەرانی خەلکی کوردستان و ئاسایشی ئابووری هەرێمی کوردستانەوە هەیە، بەڕێزانن بڕیاری ژمارە (64)ی سالّی (2015) ی تایبەت بە پاشکەوت کردنی زۆرەملێی مووچە کە لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە بە بیانوی دابەزینی نرخی نەوت لە بازارەکانی جیهان بریاری لێدراوە زادەی دۆخێك بوو کە حکومەت تەنیا هێندەی مابوو کە بەهۆی بارگرانیە داراییەکانیەوە مایەپوچی خۆی براگەیەنێ، بۆیە ئەگەر ئەوکات بیانووی حکومەت لەو بڕیارە دابەزینی ناسروشتی نرخی نەوت بوبێت و بەرهەمی وابەستە کردنی داهەتە گشتیەکان بووبێ بە داهاتی نەوت و نرخی بەرمیلێك نەوت لە بازاڕە جیهانیەکان، ئەوە لە ئێستا و دوای ئەوەی نرخی بەرمیلێك نەوت بووە بە دوو هێندە و نیوی ئەوکات و سەرچاوەکانی تری داهات جگە لە نەوت جۆرێك لە فرەییان لە ڕووی چەندێتی و چۆنیەتیەوە بەخۆیەوە دییوە و دوای ئەوەی لە کۆبوونەوەمان لەگەلّ حکومەت ئاست و شێوازی چاکسازیەکانمان بۆ ڕوون بوویەوە، ئەبێ ئەم پەرلەمانە ڕۆلّی دەستووری و یاسایی خۆی لە بوارەکانی پەسند کردنی بوودجە، چاودێری حکومەت، یاسا دانان بگێڕێت، زەمینی سازی تەندروست بکات بۆ زەمانەتی گێڕانەوەی پارە پاشەکوت کراوەکان و هەموو شایستە داراییەکانی کە بەهۆی بڕیاری ئاماژە پێکرا و لە فەرمانبەران بڕدراوە، بۆ ئەو مەبەستەش فراکسیۆنەکەمان پرۆژەی نووسراوی پێکەشی شاندی حکومەتی هەرێمی کوردستان کردووە، هەاوکات ئەبێ بە هاوهەنگی لەگەلّ حکومەتی هەرێمی کوردستان زەمینەی هەلّوەشانەوەی بڕیاری پاشکەوتی زۆرەملێی مووچە بڕەخسێنین و بڕیار بدرێ کە مووچە و شایستە داراییەکانی فەرمانبەران بگەڕێندرێتەوەن بە جۆرێك مووچەی قلە بالآکان کەمبکرێتەوە و بخرێتە سەر مووچەی فەرمانبەرانی تر، تا زەمانەتی هاوسەنگی لە نێوان مووچەی پلە بالآکان و مووچەی فەرمانبەرانی تر دا بکرێت و دادپەروەرانە داهاتە وەدەست هاتووەکان بەسەر فەرمانبەران دابەش بکرێ، هەروەك چۆن دوا بەدوای بەدواداچوونی فراکسیۆنەکەمان بۆمان دەرکەوت کە مووچە خۆرانی تۆڕی کۆمەلاّیەتی و چاودێری کۆمەلاّیەتی و کەمئەندامان زۆر زیانمەند بوون لە بڕیارەکانی حکومەت، بە تایبەتی هەندێ لەو چین و توێژانە بە تەواوەتی مووچەکانیان براوە، یان تا ئاستی زۆر مووچەکانیان کەمکراوەتەوە، بۆیە دا ئەکەین پەرلەمانی کوردستان بە دیراسەی ورد هاوئاهەنگ لەگەلّ حکومەت مووچەی ئەو چین و توێژانە بکاتە بابەتی پرۆژە بڕیار و دوای پەسند کردن ئاراستەی حکومەتی بکات ، بۆیە بە ناوی فراکسیۆنەکەمانەوە کە دلّنیاین ئەو خواستی فراکسیۆنەکانی تریشە، داوا ئەکەین ئەو بابەتە بخرێتە بەرنامەی کار بۆ گفتوگۆ کردن لە بارەیەوە، بە مەبەستی فۆرمەلە کردنی و بڕیاری ڕاسپاردەی پەرلەمانی کوردستان لەمڕۆوە، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك شێرکۆ.

بەڕێز شێرکۆ جەودەت:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە مەسەلەی تەسەلسولی خوێندنەوەکە فەرقمان نییە، گرنگ ئەوەیە کێشەکە حەل بێ، بەڵام ئێمە لە (17-9) (10) پەرلەمانتار لە فراکسیۆنی یەکگرتوو تەقدیممان کرد، بۆیە پێمان وابوو سەرەی ئێمە بوو، بەڵام گرنگ ئەوەیە کێشەکە حەل بێ، لە کۆتایی ئەوە هەمێکی هەموومانە، هەموو فراکسیۆنەکان خەممانە ئەو کێشەی پاشەکەوتی مووچەیە بە زووترین کات چارەسەر بکرێ، و قەناعەتمان وایە لە فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان کە ئەو بڕیارە نایاساییە کە حکومەتی هەرێمی کوردستان لەبەر هەر دۆخێك بووبێ داویەتی، بۆیە هەر خۆی حکومەتی هەرێمی کوردستان ئەبێ ئەو بڕیارە هەڵبوەشێنیتەوە، لەو سۆنگەوە و بە ڕەچاو کردنی دۆخی خراپی مووچە خۆران و فەرمانبەرانی هەرێمی کوردستان کە تێی کەوتووە بە پێویستمان زانی کە بە زووترین کات ئەو داوایە بکەین کە ئەو دوو پرۆژە بڕیارەی کە فراکسیۆنمان پێکشکەشی کردووە، دیارە ئەوەی ئێمە بیرۆکە نیە، بەڵکو پرۆژە بڕیارە کە داوامان کرد کە بخرێتە بەرنامەی کارەوە، و بە زووترین کات بە هەماهەنگی لەگەڵ حکومەت ئەو کێشەیە چارەسەر بکرێ، دیارە کۆبوونەوەی هەماهەنگی لە نێوان سەرۆك فراکسیۆنەکان و سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران و سەرۆکی لیژنە پەیوەندیدارەکان ئەنجام درا، و لەو کۆبوونەوەیە بێگومان تەفاسیلێکی زۆر باسکرا وەك دەسپێك بۆ قۆناغێکی نوێ لە هەماهەنگی نێوان پەرلەمان و حکومەت بۆ چارەسەر کردنی کێشەکان ئەنجام درا، و هەر لەو کۆبوونەوەیە وا ڕێکەوتن ئەنجام درا کە بە زووترین کات ئەو سیستەمە نوێیەی مووچە کە ئەبێ جێگیر بکرێ بۆ پاشەکوتی مووچە لەلایەن حکومەت و پەرلەمانی کوردستانیش هەماهەنگ بێ، بەڕێزان، ئێمە ژمارەی یاسایی پەرلەمانتاران کە لە خوارەوە واژوومان کردووە، داوا ئەکەین پرۆژە بڕیاری هەڵوەشانەوەی بڕیاری ژمارە (64) ی بەرواری (3-2-2016) ی ئەنجوومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستانی تایبەت بە پاشەکەوت کردنی مووچەی فەرمانبەران و ڕاسپاردنی لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری پەرلەمانی کوردستان بۆ هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان، بەتایبەتی لەگەڵ سەرۆکایەتی ئەنجوومەنی وەزیران و حکومەتی هەرێمی کوردستان، و بڕیارێکی ترمان داوا کردووە، کە تایبەتە بە دامەزراندنی سەندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان، ئەوەش هەر ڕاسپاردەی لیژنەی پیشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتیەکانی پەرلەمان بکرێ بۆ هەماهەنگی لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان و لایەنە پەیوەندیدارەکان و ئەوەش بخرێتە بەرنامەی کارەوە، پرۆژە بڕیارەکەی ئێمە وەکو عەرزمان کرد دوو پرۆژە بڕیارە، یەکیان بۆ هەڵوەشاندنەوەی پاشکەوتی مووچەی فەرمانبەرانی هەرێمی کوردستانە، ئەوەی تر بۆ دامەزراندنی سەندوقی کوردستانە بۆ داهاتە نەوتی و گازیەکان، یەکەمیان کە تایبەتە بە هەڵوەشاندنەوەی بڕیاری پاشکەوتی مووچە، ئەوە پرۆژە بڕیارەکەیە کە پێشکەشمان کردووە.

یەکەم هەڵوەشاندنەوەی بڕیاری ئەنجوومەنی حکومەتی هەرێمی کوردستان ژمارە (64) کە لە بەرواری (3-2-2016) تایبەت بە پاشکەوت کردنی مووچەی فەرمانبەرانی حکومەتی هەرێمی کوردستان.

دووەم حکومەتی هەرێمی کوردستان پابەند بێ بە گەڕاندنەوەی مووچەی پاشەکەوت کراوی فەرمانبەرانی هەرێمی کوردستان و دیاری کردنی سیستەمێکی ڕوون بۆ ئەوەی مانگانە حکومەت بڕی پارەی پێویست بگەڕێنێتەوە بۆ مووچە خۆران، و میکانیزمی تر دیاری بکرێ بۆ دانەوەی ئەو پاشەکەوتە.

سێیەم ڕاسپاردنی لیژنەی دارایی و ئابووری و وەبەرهێنان لە پەرلەمانی کوردستان بۆ هەماهەنگی لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان و لایەنە پەیوەندیدارەکان بۆ ئامادە کردنی سیستەمێکی هاوسەنگ بۆ مووچە و ناردنی بۆ پەرلەمانی کوردستان لە ماوەی یەك مانگ زیاتر نەبێ لە دەرچوونی ئەو بڕیارە.

چوارەم حکومەتی هەرێمی کوردستان ڕێنمایی پێ‌یست دەربکات بۆ جێ بەجێ کردنی ئەو بریارە.

پێنجەم کار بە دەقی هیچ یاساییەك و بڕیارێك ناکرێ دژ بەو بڕیارە بێت.

شەشەم- ئەم بڕیارە لە ڕۆژ بلاّو کردنەوەی لە وەقائعی کوردستان جێ بەجێ ئەکرێ. هۆکاری دەرچوواندنی : ئەنجوومەنی وەزیرانی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە بەرواری (3-2-2016) بڕیاری ژمارە (64) ی دا بە پاشەکەوت کردنی بڕێك لە مووچەی فەرمانبەرانی حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئەوەش پێشلکاری یاساییە و زیانی گەورەی لە بژێویان داوە.

پرۆژە بڕیاری دووەم کە داوامان کردووە، تایبەتە بە دامەزراندنی سەندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان، ئەوەش دەقەکەیەتی.

1 دامەزراندنی سەندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان کە لە (10-5-2015) بە یاسایی ژمارە (2) ی پەرلەمانی کوردستان و سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان پەسند کرا لەو کاتە دەرچووە، و تا ئێستا جێ بەجێ نەکراوە کە ئەبوایە لە ماوەی (3) مانگ لە بەرواری دەرچوونی ئەو یاسایە جێ بەجێ بکرایە.

2- ڕاسپاردنی لیژنەی پیشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتیەکانی پەرلەمانی کوردستان بۆ هەماهەنگی لەگەل لایەنە پەیوەندیدارەکان بۆ گرتنەبەری ڕێکاری پێویست لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان بە مەبەستی دامەزارندنی سەندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان.

3- حکومەتی هەرێکی کوردستان ڕێنمایی پێویست دەربکات بۆ جێ بەجێ کردنی ئەو بڕیارە.

4- کار بە دەقی هیچ یاساییەکی تر ناکرێ دژ بەو بڕیارە بێت.

5- ئەو بڕیارە لە ڕۆژی دەرچوونی لە ڕۆژنامەی وەقائعی کوردستان جێ بەجێ ئەکرێ.

هۆکاری دەرچوواندنی ئەو بڕیارە:

یاسای سەندوقی کوردستان بۆ داهاتە نەوتی و گازییەکان ژمارە (2) لە بەرواری (10-5-2015) ئەوە پەسند کراوە لەلایەن پەرلەمان و سەرۆکایەتی هەرێمی کوردسانەوە، بەلاّم تا ئێستا جێ بەجێ نەکراوە، کە ئەبوو (3) مانگ دوای پەسند کردنی ئەو یاسایە دابمەزرایە، بۆ وردبینی و شەفافیەت و کۆنترۆڵ کردن و ئاراستە

کردنی داهاتی نەوت و گاز بەرە و بوژانەوەی ئابووری لە هەرێمی کوردستان کە ئەوە ئەرکی سەرەکی ئەو دەزگایەیە، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاک سەهراب.

بەڕێز سەهراب میکائیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز دزانم بابەتێ مووچەی و پاشەکەوتی مووچەی پەرلەمان بێ حیکمەت ئێکلایی ناکات، حیکمەت دگەل لیژنا پەیوەندیدار و پەرلەمانی رنیشتینات خاری و بەلکی هێشتان رنیشتن هەبن، بابەت ڤێ نینە، بابەت سەر ئەو پەیڕەوێ هاتیە نڤیسین و ئەو ئالیەتێ دانای، پشتەڤانیا ئاخافتنێت مامۆستا بەهزاد دکەم، خالەکا بەرێ نوکە بەحس نەکری مادێ (71)، دوو، هەر پرۆژە یاسای یان بڕیار بێتە پێشکەش کرن بۆ پەرلەمانی ل سەر هەمی ئەندام پەرلەمانە هێتا دابەش کرن، خاندنا ئێکێ و رنشتنا ئێکی بۆ بێتە کرن و موناقەشا بۆ بکرێ، پشتی هندی بزڤریت بۆ لیژنێت ئان لیژنێت پەیڤەندیدار، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان دیارە مەسەلەی پەیرەوی بەتەواوی لەو بوارەوە ڕەچاو کراوە، هەر بیرۆکەیەك یان پرۆژەیەك بێتە پەرلەمانی کوردستان پێشتریش پەراوێز نەخراوە، ئەمڕۆ ئەم بیرۆکانە و پرۆژەکانیش هەموویان وەکو خۆیان لای ئێمە وەرگیراون، و دوو ڕێگا ئەگرینە بەر، یەك، لیژنە پەیوەندیدارەکان ئەبێ لەسەر ئەو بیرۆکە و پرۆژانە گفتوگۆ بکەن، ئەرکی ئەوان سەرەکی ئەوەیە، ئینجا بۆ هەموو دانیشتنەکە دێن عەرزی ئێرە ئەکرێن لەلایەن ئەو لیژنانە، و ئیتر بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان ئەچن، تەرەفی سەرکی حکومەتی هەرێمی کوردستانە، و ئەکید ئامادەکاری ئەکەین بۆ دانیشتنی داهاتووی پەرلەمانی کوردستان، لەوێ دانیشتنێکی سەرکەوت و ئامادەکاری باش لەلایەن لیژنەکانەوە بە ڕاپۆرتی هاوبەش کە پێویستی بە کۆبوونەوەی هاوبەش هەیە، بە تایبەتی لە نێوان هەرسێ لیژنەی تایبەتمەند لەو بارەوە، لیژنەی دارایین لیژنەی یاسایی، لیژنەی وزە، لیژنەکانی تریش ئەکید ئەوانیش قسەی خۆیان ئەبێ، لیژنەی دەستپاکی، لیژنەی بازرگانی، بە دڵنیایەوە دانیشتنی داهاتووی پەرلەمانی کوردستان ئەبێ لەسەر ئەو بابەتە گرنگە گفتوگۆیەکی باش و بە بڕیاری باش و دڵنیاین لە بەرژەوەندی داوای ئێوە و خەڵکی هەرێمی کوردستانە، فەرموو کاک فرست.

بەڕێز فرست صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێ ماددەی (54) ئەوەی کە لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان، چ ئەوەی لیژنەی پەیوەندیدار، چ ئەوەی فراکسیۆنی پەرلەمانی یان ئەندام پەرلەمان پێکەشی بکات لە ناو هۆڵی پەرلەمان واباشە بە شێوەی نامە یان ڕاسپادرە ئاڕاستەی حکومەت بکرێ، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، لە کۆی ئەو قسانەی فراکسیۆنە بەڕێزەکان

ئەندامانی پەرلەمان کردیان لەسەر بابەتێکی گەرم کە پەیوەندی بە هەموومان هەیە، پێم وایە ئێستا لەو هۆڵە کە ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان لێ دانیشتوون، هەموومان لە یەکتر خەمخۆر ترین، کەس ناکرێ لە یەکێکی تر یان فراکسیۆنێك لە فراکیسۆنێکی تر پێی وابێ کە خەمخۆر ترە، و ئەو فشارەی خەڵك و ئەو وەزعە خراپەی خەڵك تێدایە لەسەر هەموومانە، بۆیە لە خولاسەی ئەو قسانەی کە فراکسیۆن و ئەندامانی بەڕێز پێشکەشیان کرد پێم وایە لە چوارچێوەی نامەیەك چونکە بەهێزترە لە ناوهۆڵی پەرلەمان وەکو ڕاسپاردە پێکەش بکرێ، دواتر لە دەستەی سەرۆکایەتی خولاسەی بکەنەوە کە یەکەم خاڵ ئەگەر حکومەتی هەرێمی کوردستان لەو قۆناغەی ئێستا ناتوانێ بە تەواوی پاشکەوتی مووچە هەڵبوەشێنێتەوە خۆ ئەتوانێ ئەو ناعەدالیەتەی ئێستا هەیە لەو مووچە چارەسەری بکات، مامۆستایەکی زانکۆ، مامۆستایەك، فەرمانبەرێك، خزمەتگوزارێك ئێستا لە وەزعێکی زۆر خراپ دایە، خەڵك چاوەڕوانە ئەزعەف و ئیمان بە لایەنی کەم ئەو ناعەدالیەتە و نادادپەروەریەی لە ئێستای دابەش کردنی مووچە هەیە بەشێوەی سیستەمێکی نوێی مووشە پێدا بچینەوە، و خەڵکی کوردستان بە دڵنیایی پێی دڵ خۆش ئەبێ، خاڵی دووەم، ئەوەی تر ئێستا مەسەلەی مەسیر و چارەنووسی ئەو مووچانەی کە لەسەر یەکتر کەڵەکە بووە، حکومەت قەت نەیگوتووە ئەو مووچانە نادەینەوە، بەڵام ئەوەی خەڵك زیاتر پێی دڵ خۆش ئەبێ، ئەوەی خەڵك زیاتر دڵنەوایی ئەدرێ لەو پەرلەمانە بەڕێزە، بە بڕیارێك زامن بکرێ، دواتر بتوانرێ مامەڵەی پێ بکرێ، بتوانرێ ئەو پارانەی قەرداری حکومەتە بتوانرێ حەرەکەی پێ بکات، خاڵی سێیەم کە پێم وایە جەختی لەسەر بکەینەوە، ئێمە جگە لە مووچە خۆر، بە دەیان پرۆژە لە ولاتە وەستاوە، کارەباچیە، وەستای دیوارە، کرێکارە، کاریان بەدەست ناکەوێ، داوا لە حکومەت ئەکەین مانگانە بڕێکی زیاتر پارە بخاتە بازاڕ بۆ بەگەڕ خستنی پرۆژە ڕاوەستاوەکان، بۆ یارمەتیدانی بەڵندەرەکان، بۆ ئەوەی خەڵکی کوردستان کاری دەست بکەوێ، خاڵی چوارەم کە زۆر عاجلە و ئانیە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، مەسەلەی ئەو دۆخەیە کە ئێستا هاتۆتە پێش، پێویستە حکومەت ڕاسپێرین و قسەی لەگەڵ بکرێ کە ئەبێ بازاڕ کۆنترۆڵ بکرێ، نەخواستە لەو وەزعەی ئێستا هاتۆتە پێش خەڵکێك ئیستیغلالی ئەو وەزعە بکات و کاڵا و شتوومەك لەسەر خەڵك گران بکرێ، بۆیە ئەوانە کاری ڕۆژانەی خەڵکە، پەیوەندی بە مەسیری خەڵکەوە هەیە، بۆیە پێمان وایە ئەگەر بە ناوی پەرلەمان لەو جەلەسەیە ئەم خاڵە گرنگانە وەکو ئەولەویەت دیاری بکرێ، و ئێوە وەکو دەستەی سەرۆکایەتی ڕابسپێردرێن نامەیەك بە ناوی کۆبوونەوەی پەرلەمان ئاڕاستەی حکومەت بکرێ، ئەولەویات دیاری بکرێ، خەمی خەڵك و مەعاناتی خەڵك پێم وایە هەموومان لەگەڵین، هەموومان هەست بە ئازاری خەڵك و هاواری خەڵك ئەکەین، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دوو خاڵی تری نیزامی ماون، کۆتایی بەو دانیشتنە دێنین، فەرموو خاتوو ڕێواس.

بەڕێز ڕێواز فائق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێزتان ئەزانن ماکینەی بەڕێوەبردنی پەرلەمان بریتیە لە لیژنەکانی پەرلەمانی کوردستان، بە گوێرەی ئەو دەستەلأتانەی بەرێزتان هەتانە دا ئەکەم لیژنەکان ڕاسپێرین بۆ ئەوەی ئەرکەکانی خۆیان بەجێ بگەیەنن و کۆبوونەوەکانیان ئەنجام بدەن، چونکە بێ جێ بەجێ کردنی کاری لیژنەکان ناتوانین ئیشەکانی خۆمان بکەین، داوا ئەکەم بۆ ئەو مەبەستە دەستەلأتەکانی خۆتان بەکار بێنن بەو گوێرەی ماددەی (18) لە پەیرەوی ناوخۆ، و ماددەی (43) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان کە هاتووە (ئەو حوکمانەی تایبەتەن بە دانیشتنەکانی پەرلەمانی هاتوو لە ماددەی (25) پەیرەوی ناوخو بەسەر ئامادەبوون بەسەر دانشتنەکانی لیژنەکان پیادە ئەکرێ) بۆیە داوا ئەکەم ئیشی پەرلەمان تەنیا ئەنجامدانی کۆبوونەوە نەبێ، بەڵکو هەموو ئەو ئیجرائاتانەی کە پێشتر ئەکرا سەبارەت بە دانیشتنەکانی کۆبوونەوەی لیژنەکانی پەرلەمان دیسان دەست پێ بکرێتەوە، و خشتەی کۆبوونەوەی لیژنەکانی پەرلەمان دابنرێ، چونکە بە تایبەت ئەو قسانەی ئەمرۆ باسمان کرد و ئەو بیرۆکانەی ئەمرۆ تەرح کران، پیشنیاری من ئەوەیە لیژنە تایبەتمەندەکان ڕاسپێرن بۆ ئەوە ڕاپۆرتی بۆ ئامادە بکەن بۆ کۆبوونەوەی داهاتوو، بۆ ئەوەی پەرلەمانی کوردستان بتوانێ بە بڕیار دەرچێ بە مەرجێ بە هاوهەنگی لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان. سوپاس.

بەرێز جعفر امنکی- سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان:

سوپاس، زۆر لە جێی خۆیتی، ئێمەش ڕێوشوێنی تایبەت ئەگرینە بەر بۆ ئەوەی کۆبوونەوەی لیژنەکان باشتر لە واقعی ئێستای ئەمرۆ بەڕێوە بچن، فەرموو شیرین خان.

بەڕێز شیرین حسنی رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بابەتێ مووچەی و پاشکەفت کرنا مووچەی گرێدایە ب ژیانە خەلکێ.........

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بیرۆکەیە؟

بەڕێز شرین حسنی رمضان:

.....نەخێر بیرۆکە نینە نوقتەی نیزامییە، بەعاتفە و موزایەدە نایەتە چارەسەر کرن، ئەڤرۆ ئەم هەمیەت دئاخفن ل سەر خالەك ل هیچ بەرنامێت کارێدا نینە کو ئیشارەت ڤێ بابەتی دابیتن، هەرچەندە کۆمبینە شاندێ حکومەتێ دگەل سەرۆك فراکسیۆنێن پەرلەمانی و دگەل سەرۆك لیژنێت پەرلەکانی هاتیە کرن، دیارە گفتوگۆیەکی چڕوپڕ ل سەر ڤێ بابەتی هاتیە کرن، ل دڤیا با سەرۆك فراکسیۆنە دگەل شاندێت حکومەتی رنشتیا خارێت دبا وەختەك هاتبایە دەست نیشان کرن کو ب حکومەتێ دابایە کو مەسەلەن حەفتیەکا دی، یان حەتا دەه ڕۆژی دی، حەتا پازدە ڕۆژی دی، حکومەت باش خۆ ئامادە بکات و بێت ل ناڤ رنشتنەکیدا ل ناڤ پەرلەمان برینەت خاری، ب ئاشکرایی هەم بۆ هەمیت ئەندامێت پەرلەمانی، هەم بۆ خەلکێ مە دیار بکات کا

حکومەتێت شیانێت چ هەنە؟ دێشیت چ بکەت، دێشێت جێ بکەت یان نا، نە هەر ڕۆژەکی قسەکی لە پەرلەمانتارەکی بێتە گوتن، یان حکومەت لێدوانەکا دیت بدەت........

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەمە ژی بیرۆکەیە؟

بەڕێز شرین حسنی رمضان:

...... مە مولاحەزە وەکو لیژنەت دارایی هەی، ل چارچێڤا پسپۆریەت لیژنا دارایێت بیت، ڤێ ڕۆژی دگەل شاندێت حکومەت رنینتە خارێ، شاندێ حکومەتێ تەنها دگەل سەرۆك فراکسیۆنا رنیشتە خارێ، هەرچەندە مە بخۆ ژی وەکو لیژنێت دارایی نڤیسارەك پێکشەشی حکومەتی کریە کو بوومە بزوترین وەخت دا بابەتێ سیستەمی نوێی مووچەی بۆمە برێکاتە پەرلەمانی کو دا گفتوگۆ ل سەر بێتە کرن ل حەتا نوکە چ دیار نبیە، هێڤی دارم وەکو دەستەیا سەرۆکایەتیا پەرلەمانی ڤی بابەتی بە جدی وەرگرن، وەختەکی بۆ حکومەتی دەست نیشان بکەن کو ل دانیشتنێ داهاتی بێن دگەل مە گفتوگۆ بکەت بەرامبەری هەمی پەرلەمانتار و خەلکی ڕوون کردنەوەی پێویست بدەن، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دیارە خاڵی نیزامی هەر زیاتر ئەبێ، کاك فەرحان فەرموو.

بەڕێز فرحان شوکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ماددەی (54) بەرنامەی کار چۆن دانراوە باسی ئەو بابەتە ئەکرێ، ئێستا دیتمان هەموویان لە بابەت دەرچوون، باسی مووچە و ئەوانە کرا، تەنیا بیرۆکەکان ئەخوێندرێنەوە، پێویستە بیرۆکەکان بدرێنە لایەنی پەیوەندیدار، و ئەو بابەتەی لە بەرنامەی کار هەیە لانەدری، کەچی دەرچووین، کراوە بە مەسەلەی مووچە، قەرار بوو دانیشتنی تایبەت لە مەسەلەی مووچە بکرێ، حکومەتیش ئامادەبێ، لەبەر ئەوەی بەبێ زانینی چی لە خەزێنە حکومەت هەیە، بووە خیتابات و قسە کردن لەسەر ئەوە، دەرچوون بوو لە پەیڕەوی ناوخۆ، بۆیە ئەگەر بمانزانیبوایە هەموو ئەندامێك پێی خۆش بوو قسە لەسەر ئەوە بکات، ئەگەر مەسەلەی مووچەیە، ئێستا وای لێهات هەموومان داوا بکەین، پێمان خۆشە لێرە داوا بکەین ئەو قەرارەی حکومەت هەڵوەشێتەوە، عەدالەت لە مووچە بکرێ، مووچە زیاد بکرێ، خەڵك وەزعی خراپە، ئەوانە پێویست بوو لە جەلسەی تایبەت کە لە بەرنامەی کار هەبێ، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، هەر وا ئەبێ، بۆ دڵنیایی ئێوە بیرۆکە و قسە کردن لەسەر پاشەکەوت و سیستەمی مووچە وەکو بیرۆکە بە ئیتیفاقی ئێوە بووە لەگەڵ دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان، یەعنی پێشنیاری وا هاتبوو کە ئەو بابەتانەش بە شێوازی بیرۆکە دووبارە بکرێن، هەم گرنگی دانی پەرلەمانە بۆ دانیشتنی داهاتوو، هەم لە دوای هاتنی شاندی حکومەت بۆ پەرلەمانی کوردستان و لە ئەنجامی ئەو کۆبوونەوە هاوبەشە و ئەو تێگەشتنە

باشەی دروست بوو، لێرەدا دووبارە ئەو مەسەلەیە بروژێنریَ بەو ئاڕاستەی ڕێکەوتین لەسەری، دانیشتنێکی پەرلەمانی بەرهەمدار لە ئایندەیەکی نزیك ئەنجام ئەدریَ، کاك نازم، دوایی خاتوو ڕێواس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك نازم فەرمووو.

بەڕێز ناظم کبیر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەئیدی قسەکانی کاك فەرحان دەکەم، بەراستی نوقتەی نیزامی من لەسەر نوقتەیی نیزامییە، چونکە هەر برادەرێك لە ڕێگەی نوقتەی نیزامی ئەوەی هەیبوو وتی، ئێمەش دانمان بە خۆمان داگرت کە نوقتەی نیزامییە، جا داوا ئەکەم بەپێی پەیرەوی ناوخۆ بیَ لە کۆبوونەوەکانی داهاتوو مەسەلەی نوقتەی نیزامی ئەبیَ تەواو نوقتەی نیزامی بیَ، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاتوو ڕێواس فەرمووو.

بەڕێز ڕێواز فائق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا لە بەڕێزت ئەکەم ماددەی (56) جیَ بەجیَ بکەی کە پەرلەمانتار قسە لەسەر قسەی پەرلەمانتاری تر نەکات، ئەوەی ئێمە وتمان مووزایەدە نیە، ئەوە قەناعەتی هەموو فراکسیۆنەکانی پەرلەمانی کوردستانە، بەوانەی لێرەن و ئەوانەش کە لە دەرەوەن، و قسە کردنەکەش بە گوێرەی بڕگەی (6) لە ماددەی (54) ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان بووە، دا ئەکەم هەر ئەندامێکی پەرلەمان بە ناوی نوقتەی نیزامییەوە قسەی کرد ناوی ئەو ماددەی و بڕگەی پەیڕەوی ناوخۆیە بڵی کە قسەی لەسەر ئەکات، سوپاس.

بەڕێز د.جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لەمەودوا کە یەکێ باسی یان هێمای نوقتەی نیزامی نیشان بدات، ئەبیَ دەستپێك ئاماژە بە بڕگە و ماددەکە بکات، بەڕێزان ئەو بیرۆکانە وەکو خۆیان قبوڵ کرا، ئەدرێنە لیژنەی پەیوندیدار و حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئامادە کاریَ ئەکریَ بۆ دانیشتنی تایبەتی پەرلەمانی کوردستان، بۆ پرسی مووچە و پاشەکەوتی مووچە، و هەنگاوی پێویست لەو بارەوە، بەڕێزان ئەو دانیشتنە کۆتایی پیَ دێنین، سوپاس بۆ ئێوە.

فخرالدین قادر	**جعفر ابراهیم ئێمینکی**	**د. یوسف محمد صادق**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**
کوردستان عێراق	**کوردستان عێراق**	**کوردستان - عێراق**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2)ی

شەممە ڕێکەوتی 30/9/2017

خولی چوارەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (2)

شەممە ڕێکەوتی 2017/9/30

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی شەممە ڕێکەوتی 2017/9/30 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی جێگری سەرۆك و، بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی سکرتێری پەرلەمان، دانیشتنی ژمارە (2)ی خولی چوارەمی، ساڵی (2017) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری دا کاتی دانیشتنی ژمارە (2)ی خولی بەهارەی ساڵی پێنجەم لە خولی چوارەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی شەممە ڕێکەوتی 2019/9/30 دا بەم شێوەیە بێت:

یەکەم/ وەڵامی پەرلەمانی کوردستان سەبارەت بە دوایین هەڵوێست و بڕیارەکانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و حکومەتی عێراقی فیدراڵ سەبارەت بە ریفراندۆمی هەرێمی کوردستان.

دووەم/ 1-دەست لە کارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (فخرالدین قادر عارف) لە پۆستی سکرتێرو ئەندامیەتی پەرلەمانی کوردستان، کە بەنووسراوی فەرمی پێشکەشی دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کردووە، بەپێی خاڵی یەکەم بڕگەی (ب)ی ماددەی (30) پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو.

2- دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (فرهاد حمە صالح) لە ئەندامیەتی پەرلەمانی کوردستان بە نووسراوی فەرمی پێشکەشی دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کردووە، بەپێی خاڵی یەکەم بڕگەی (ب)ی ماددەی (30) پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو، هەروەها بەپێی ماددەی (54)ی بڕگەی (1) خاڵی شەشەم لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو.

3- دانانی بەڕێز (ایوب عبداللە رسول) لە شوێنی ئەندامی دەست لەکارکێشراو بەڕێز (فخرالدین قادر عارف) لە لیستی کۆمەڵەی ئیسلامی بەپێی ماددەی (31)ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو.

سێیەم/ دانان و ئاڵوگۆڕ کردنی ئەم ئەندامە بەڕێزانە لە لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان بەپێی ماددەی (44) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو:

1-پێش چاوخستنی دەست لە کارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (گۆران ئازاد محمد) لە لیژنەی یاسایی.

2- پێش چاوخستنی دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (د.رێواز فایق حسین) لە لیژنەی پیشەسازی و وزە.

3- زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (د.رێواز فایق حسین) بۆ لیژنەی یاسایی.

چوارەم/ خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە بڕیاری (هەڵوەشاندنەوەی پاشەکەوتی مووچەی فەرمانبەرانی هەرێمی کوردستان) بەپێی ماددەی (71) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان دانیشتنەکە دەکەینەوە، بەرنامەی کار، خولی چوارەمی هەڵبژاردن، ساڵی چوارەم، دانیشتنی ژمارە (2)، رۆژی دانیشتن 2017/9/30، بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی برگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان عێراق ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیار یدا کاتی دانیشتنی ژمارە (2)ی خولی پاییزەی ساڵی چوارەم لە خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمان لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆ رۆژی شەممە رێکەوتی 2017/9/30 بێت و بەرنامەی کاری دانیشتنەکە بەم شێوەیە بێت:

یەکەم/ وەڵامی پەرلەمانی کوردستان سەبارەت بە دوایین هەڵوێست و بڕیارەکانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و حکومەتی عێراقی فیدراڵ سەبارەت بە ریفراندۆمی هەرێمی کوردستان.

دووەم/ 1-دەست لە کارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (فخرالدین قادر عارف) لە پۆستی سکرتێرو ئەندامیەتی پەرلەمانی کوردستان، کە بەنووسراوی فەرمی پێشکەشی دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کردووە، بەپێی خاڵی یەکەم برگەی (ب)ی ماددەی (30) پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو.

2- دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (فرهاد حمە صالح) لە ئەندامیەتی پەرلەمانی کوردستان بە نووسراوی فەرمی پێشکەشی دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کردووە، بەپێی خاڵی یەکەم برگەی (ب)ی ماددەی (30) پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو، هەروەها بەپێی ماددەی (54)ی برگەی (1) خاڵی شەشەم لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو.

3- دانانی بەڕێز (ایوب عبدالله رسول) لە شوێنی ئەندامی دەست لەکارکێشراو بەڕێز (فخرالدین قادر عارف) لە لیستی کۆمەڵەی ئیسلامی بەپێی ماددەی (31)ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو.

سێیەم/ دانان و ئاڵوگۆڕ کردنی ئەم ئەندامە بەڕێزانە لە لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان بەپێی ماددەی (44) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو:

1-پێش چاوخستنی دەست لە کارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (گۆران ئازاد محمد) لە لیژنەی یاسایی.

2- پێش چاوخستنی دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (د.رێواز فایق حسین) لە لیژنەی پیشەسازی و وزە.

3- زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (د.رێواز فایق حسین) بۆ لیژنەی یاسایی.

چوارەم/ خوێند نەوەی یە کەمی پرۆژە بڕ یاری (هەڵوە شاندنەوەی پا شەکەوتی موو چەی فەرماذ بەرانی هەرێمی کوردستان) بەپێی ماددەی (71) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو.

بەڕێزان.

ئێستا دەرفەت بە خاتوو بێگەرد تاڵەبانی دەدەم بۆ خوێندنەوەی ناوی ئەندامانی ئامادە نەبوو و مۆڵەت لە کۆبووسی دانیشتنی پێشوو، فەرموو.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناوی ئەندامانی پەرلەمان لە دانیشتنی ژمارە (1)ی ئاسایی بەرواری 2017/9/23 مۆڵەت پێدراون، یان بەبێ مۆڵەت ئامادە نەبوون ئەمانەنن.

1-ابوبکر عمر عبدالله (مۆڵەت).
2- انور قادر مستەفا (ئامادە نەبوو).
3- ایوب عبدالله اسماعیل (ئامادە نەبوو).
4- ئاواز جەنگی بورهان (ئامادە نەبوو).
5- ئومێد حمە علی (ئامادە نەبوو).
6- ئیڤار ابراهیم حسین (ئامادە نەبوو).
7- بەهار عبدالرحمن محمد (مۆڵەت).
8- بەهار محمود فتاح (ئامادە نەبوو).
9- برزۆ مجید عبدالله (ئامادە نەبوو).
10- بیستون فایق محمد (ئامادە نەبوو).
11- تەلار لەتیف محمد (ئامادە نەبوو).
12- پەروا محمد حمە (ئامادە نەبوو).
13- پەری صالح حمید (ئامادە نەبوو).
14- جمال عثمان رسول (ئامادە نەبوو).
15- جوان اسماعیل عزیز (ئامادە نەبوو).

16- حسن صالح محمد (ئاماده نەبوو).
17- رابون تۆفيق معروف (ئاماده نەبوو).
18- رۆزا محمود عثمان (ئاماده نەبوو).
19- زولفه محمود عبدالله (ئاماده نەبوو).
20- سالار محمود مراد (ئاماده نەبوو).
21- سەركەوت سەرحەد خەليفه (ئاماده نەبوو).
22- سرود سليم متى (ئاماده نەبوو).
23- سۆران عمر سعيد (ئاماده نەبوو).
24- شكريه اسماعيل مستەفا (ئاماده نەبوو).
25- شێركۆ حمه امين (ئاماده نەبوو).
26- صالح فقێ محمد (ئاماده نەبوو).
27- گەشه دارا جلال (ئاماده نەبوو).
28- گۆران ئازاد محمد (ئاماده نەبوو).
29- ڤمان فيصل سليم (ئاماده نەبوو).
30- عادل عزيز شكر (ئاماده نەبوو).
31- عباس فتاح صالح (ئاماده نەبوو).
32- عبدالرحمن على رضا (ئاماده نەبوو).
33- عبدالله محمود محمد (ئاماده نەبوو).
34- عزت صابر اسماعيل (ئاماده نەبوو).
35- على حمه صالح (ئاماده نەبوو).
36- عمر صالح عمر (ئاماده نەبوو).
37- عمر عينايەت حمه (ئاماده نەبوو).
38- عمر مستەفا باوەمير (ئاماده نەبوو).
39- فائق مستەفا رسول (ئاماده نەبوو).
40- فەرهاد حمه صالح (ئاماده نەبوو).
41- قادر ئۆتمان رسول (ئاماده نەبوو).
42- قارەمان قادر فتاح (ئاماده نەبوو).
43- عمر محمود صالح (ئاماده نەبوو).
44- مريم صمد عبدى (ئاماده نەبوو).
45- منيره عثمان على (ئاماده نەبوو).

46- نجيبه لەتيف احمد (ئامادە نەبوو).

47- هەورامان حمه شەريف (ئامادە نەبوو).

48- يروانت نيسان مارکۆس (ئامادە نەبوو).

بۆ ئەم دانیشتنه بەڕێز دکتۆر عزت صابر ئەندامی پەرلەمانی کوردستان داوای مۆڵەتی کردووە.

پوختەی دانیشتنی ژمارە (1) لە بەرواری 2017/9/23

1-دەستپێکردنی دانیشتن لەلایەن جێگری سەرۆکی پەرلەمانەوە.

2- خوێندنەوەی یەکەمی دوو پرۆژە یاسا لەلایەن ئەندامانی لیژنەی یاساییەوە.

أ-پرۆژە یاسای راگرتنی کارکردن بە یاسای بەکر ێدانی خانوو بەرە ژ مارە (9)ی ساڵی 2008 کە لە لا یەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان پێشکەش کراوە لەلایەن سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە رەوانەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی شارەوانی و لیژنەی پەیوەندیدارو گشت ئەندامانی پەرلەمان کراوە.

ب- پرۆژە یاسای درێژکردنەوەی کار کردن بە یاسای تیرۆر ژمارە (3)ی ساڵی 2006 کە لە لا یەن ژ مارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان پێشکەش کراوە لەلایەن سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە رەوانەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ و گشت ئەندامانی پەرلەمان کراوە.

3- رەتکردنەوەی دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (عمر صالح عمر).

4- رەتکردنەوەی دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (کنعان نجم الدین)

5- پەسند کردنی دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (بەیار طاهر سعید).

6- خوێند نەوەی بیرۆکە یەك لەلا یەن بەڕێز (ئە نەس مح مد شریف) سەبارەت بە چارە سەر کرد نی پاشەکەوتی مووچە.

7- خوێند نەوەی بیرۆکە یەك لەلا یەن بەڕێز (د.ر ێواز فایق ح سین) سەبارەت بە چارە سەر کرد نی پاشەکەوتی مووچە.

8- خوێندنەوەی بیرۆکەیەك لەلایەن بەڕێز (د.شێرکۆ جودت) سەبارەت بە چارەسەر کرد نی پا شەکەوتی مووچە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز خاتوو بێگەرد تاڵەبانی سکرتێری کاتی پەرلەمان، بەڕێزان دەر فەتتان دەدە مێ بۆ خاڵی نیزا می، لە سەرەتاوە بەخێرهاتنی گەرمی جەنابی کاك مو لود باوەموراد دە کەین وەز یری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان و وەزیری گەیاندن و گواستنەوە لەحکومەتی هەرێمی کوردستان بە وەکالەت، کە لەسەر داوای پەرلەمان لەم دانیشتنە ئامادە بووە، بڕیار وا بوو هە ندێك بەڕێزی تریش ئا مادە ببن، بەس د یارە بانگهێشتەکەیان درەنگ پێ گەیشتووە، سوپاسیان دەکەین بەخێر بێن.

بەڕێزان.

بۆ هەر روون کردنەوە یەکی تر، ئەم دانیشتنە وا بڕیار بوو دانیشتنێکی تایبەت بێت بە مەسەلەی پاشەکەوتی مووچەو، پەرلەمانی کوردستان لە هەموو روویەکەوە ئامادە بوو گشت فراکسیۆنەکانیش داوایان کرد بوو، بڕیار بەو شێوەیە بوو، بەڵام بەداخەوە بارێکی نەخوازراو هاتە پێشەوە، دەبوا یە لەم کۆبوونەوەیە تەرکیز لەسەر وەڵامدانەوەی بڕیارەکانی حکومەتی فیدراڵی عێراق و ئەنجومەنی وەزیرانی بەغدا بکرێتن، لەبەر ئەوە ئەو مەسەلەیە لە بەرنامەدا هەر دەمێنێتن وەکو پرسێکی گرنگ لە بەردەم پەرلەمانی کوردستانەوە لە دانیشتنەکانی ئایندەدا لەکاتێکی گونجاو دەستی بۆ دەبەین و یەکلایی دەکرێتەوە، هەر لە پەرلەمانی کوردستان یەکلایی دەکرێتەوە، ئێستاش خاڵی نیزامی کاک ئەبو بەکر هەڵدەدنی فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموومان دەزانین کە دەستەی سەرۆکایەتی پێشووتری پەرلەمان بە تەوافوقی سیاسی سەرجەم فراکسیۆنەکان هەڵبژێردران و، بە دەنگی پەرلەمانتاران هەڵبژێردران، هەموومان دەزانین سکرتێری پەرلەمان بە شێوەیەکی کاتی، کاتی خۆی ئەو پۆستەی وەرگرت بۆ چەند رۆژێك، لەبەر ئەوە ئەمڕۆ بەڕێزیان وەکو سکرتێرو ئەندامیەتی پەرلەمان دەست لەکارکێشانەوەی پێشکەش کردووە، ئەسڵ ئەوە بوو لە شوێنی تایبەتی خۆی وەکو سکرتێر دابنیشێت، دواتر ئیستیقالەکەی پێشکەش بکات، ئەو کاتە بخرێتە بەردەم پەرلەمانتارانی بەڕێز، ئێمە پێمان وا بوو ریفراندۆم وامان لێ دەکات کە دەرفەتێکی تر بۆ ئاشتەوایی بێتە کایەوەو ئەم یەك ریزی و کۆ دەنگی نیشتمانیی حاسل بکەین، بەتایبەتی کە خۆشبەختانە هەموو لایەنەکان پشتیوانیان لە ریفراندۆم کرد بە بەڵێ، لەبەر ئەوە پێموا بوو دەبێت رێکارەکە بەم جۆرە بێت، بەو دوو سەعاتە ئەگەر سکرتێر لە شوێنی خۆی دابنیشتایە هیچ لە مەسەلەکە نەدەگۆڕا و، ئەوە رێکاری سروشتی و یاسایی خۆی بوو، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ کاك ئەبو بەکر، هەر بۆ ئاگاداری بەڕێزتان مەسەلەی دەست لەکارکێشانەوە لە 2017/9/21 پێشکەش بە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کرا بوو، بە باش زانرا لەبەر ئەوە ناکرێت بەرنامەی کار کە ئیمزا دەکات خۆی تەعامولی سکرتێری لەگەڵ دەکرێت، نە دەکرا لەناو پەرلەمانی کوردستان لە هەمان کاتدا دوو سکرتێر ئامادە بن، لەبەر ئەوە لەپێناوی ئەوە ئەم دانیشتنە سەرکەوتوو بێت و هەم کاك (فخرالدین) سکرتێری پەرلەمان بەڕێزو بە روحیەتی لێبووردەیی پێشوازی لە پێشنیاری ئێمە کرد، کە ئەو بابەتە بەو شێوازەی ئیتیفاقمان لەسەر کردووە بەڕێوە بچێت، لێرە سوپاسی کاك فخرالدین دەکەین ستایشی ئەو هەڵوێستەش دەکەین کە لە پێناوی سەرکەوتنی ئەم دانیشتنە بوو لەسەر داوای هەمووتان و، لەسەر داوای فراکسیۆنەکان دەبوا چڕ بکرێتەوەو لەسەر وەڵامدانەوەی بڕیارەکان و هەڵوێستەکان وەکو

ئاماژەمان پێکرد هەم حکومەتی فیدراڵ، هەم ئەنجومەنی نوێنەرانی حکومەتی فیدراڵ لە بەغدا، بەڵێ کاك زانا خاڵی نیزامی هەیە فەرموو.

بەڕێز زانا عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە بەرنامەی کارەکە بڕگەی یەکەم کە تایبەتە بە وەڵامی پەرلەمانی کوردستان سەبارەت بە دوایین هەڵوێست و بڕیارەکانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق، گفتوگۆی زۆر هەڵدەگرێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم بەرنامەی کارەکە بڕگەی دووەم و سێیەم و چوارەم پێش بخرێت، دوایی بێینە سەر گفتوگۆ کردن، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز زانا بۆ ئەو پێشنیارە، خاڵی نیزامی تر خاتوو حیات فەرموو.

بەڕێز حیات مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان پێشنیاری کاك زانام هەبوو، لەبەر ئەوەی ئەو بڕگەیە گفتوگۆ زۆر هەڵدەگرێت، ئەگەر بکرێتە ئاخیر بڕگەو بڕگەکانی تر بخرێنە پێشتر شتێکی باش دەبێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز خاتوو حیات، خاڵی نیزامی تر کاك ئاری فەرموو.

بەڕێز ئاری محمد هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، منیش پشتیوانی لە بۆچوونەکەی کاك زانا دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز ئاری هەرسین بۆ پشتیوانی ئەو پێشنیارە، خاڵی نیزامی تر دکتۆر شوان فەرموو.

بەڕێز عمر مصطفی باوەمیر (د.شوان قەڵادزەیی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

هەڵبەتە قسە کردن لەسەر بڕیارەکانی پەرلەمانی عێراق و حکومەتی عێراق کرنگیەکی زۆری هەیە، لەبەر ئەوە پێم باشە ئەو بابەتە دوا بخرێت بۆ کۆبوونەوەیەکی تر، پێموایە قسە کردن لەم بابەتە بەبێ ئامادە بوونی سەرۆکی حکومەت و بەڕێز جێگری سەرۆکی حکومەت کەمکردنەوەی شەئنی ئەو محاوەلە حاقدانەیە کە لە بەغداوە بەرامبەر بە هەرێمی کوردستان دەکرێت، خۆی سەرۆك وەزیرانی عێراق لە کۆبوونەوەکە ئامادە بووە بە یەکەوە کۆمەڵێك بڕیاریان دەرکردووە، ناکرێت ئێمە لە هەرێمی کوردستاندا کۆبوونەوەیەك بکەین، بەڵام سەرۆکایەتی حکومەت لێرە ئامادە نەبێت، ئەمە خاڵی یەك.

خاڵی دووەمیش/ ئێمە لە 9/13 پرۆژە بڕیارێکمان پێشکەش کردووە بۆ هەڵوەشاندنەوەی بڕیاری ژمارە (64)ی ئەنجومەنی وەزیران، کە تایبەتە بە سەپاندنی پاشەکەوت و، واژووی سەرجەم فراکسیۆنەکانی لەگەڵدایە، لە 13ی مانگەوە پێشکەش کراوە، بەڵام بە داخەوە دەستەی سەرۆکایەتی ئێستا پرۆژەکەی ئێمەی نەخستۆتە بەرنامەی کارەوە، ئەمەش پێویستی بە روون کردنەوە هەیە، کە پێکهاتووە لە (9) مادده، پرۆژە بڕیارێکی زۆر شمولییەو زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز دکتۆر شوان قەڵادزەیی، سەبارەت بەو پرۆژە بڕیارەی پێشکەشتان کردووە لە دانیشتنی داهاتوودا دەخرێتە بەرنامەی کار، ئەوەی یەکەمیش هەر بۆ ئاگاداری بەڕێزتان حکومەتی هەرێمی کوردستان وەڵامی بڕیارەکانی بەغدای داوەتەوە، لەبەر ئەوە ئەمڕۆ بە پێویستمان زانی بانگەشەی جەنابی وەزیری گواستنەوەو گەیاندن بکەین، بۆ ئەوەی دوایین پێشهاتەکان لەسەر ئەو مەسەلەی پەیوەستە بە گواستنەوەو داخستنی دەروازەکان و فڕۆکەخانەکان پێشکەش بەم دانیشتنە بکات، خاڵی تری نیزامی خاتوو مریەم فەرموو.

بەڕێز مریم صمد عبدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

ئەوەی من خاڵی نیزامی نییە، بەڕێزان دیارە وەك هەموومان ئاگادارین بە داخەوە لە چەند رۆژی رابردوو کارەساتێکی گەورە لە دەریایی رەش روویدا، کە تیایدا (22) هاووڵاتی دوێنێ تەرمەکانیان و روفاتەکانیان گەیشتەوە هەرێمی کوردستان، کە چەندین هاووڵاتی کوردی هەرێمی کوردستان تاوەکو ئێستا بێ سەرو شوێنن، داوا لە بەڕێزتان دەکەم بۆ گیانی پاکی شەهیدان و ئەو قوربانیانە چەند ساتێك بوەستین بۆ دڵنەوایی کەسوکارییان، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز خاتوو مریەم ئەو پێشنیارە پەسندە، داوا لە ئەندامانی پەرلەمان دەکەین دەقیقەیەك وەستان رێز بۆ گیانی پاکی ئەو شەهیدانە، سوپاستان دەکەین، گیانیان شاد بێت، گیانی هەموو شەهیدانی کوردستان شاد بێت، سوپاس بۆ خاتوو مریەم صەمەد، خاڵی نیزامی تر، کاك قادر فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی لە رەئیەکەی دکتۆر شوان قەڵادزەیی دەکەم، دەبوایە بەڕێز سەرۆکی حکومەت، یان بەڕێزان سەرۆکی حکومەت و جێگری سەرۆکی حکومەت لەم دانیشتنە ئامادە بوونایە، سەبارەت بە دەست لەکارکێشانەوەی بەڕێز کاك فەرهاد سەنگاوی، ئێمە وەکو فراکسیۆنی یەکێتی رەنگە پێویست بەوە بێت قسەی لەگەڵدا بکەین، هەرچەندە لە بەرنامەی کاریشدا نەهاتووە، من داوا لە جەنابتان دەکەم و لە بەڕێز

سکرتێری پەر لەمانیش دەکەم ئەم بابەتە بۆ دانیشتنی دا هاتوو دوا بخر ێت و، سەبارەت بە دەست لە کارکێشانەوەی بەڕێز فخرالدین قادر لە پۆستی سکرتێری لە بەرنامەی کاری بەردەستدا هەیە، بەڵام دەست لە کارکێشانەوەی وەکو پەرلەمانتار لە بەرنامەی کاردا نەهاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز قادر ئۆتمان، دیارە بەپێی ماددەی (54)ی پەیڕەوی ناوخۆ هاتووە هەموو فراکسیۆنێك دەتوانێت پێش (24) سەعات بابەتێك لەو بابەتانەی کە بە پێویست دەزانێت داوا بکات و بۆ ئەوەی بخرێتە بەرنامەی کار، ئێمەش هەر وامان کردووە، کاك دکتۆر ابراهیم فەرموو.

بەڕێز د.ابراهیم احمد سمۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خالەکی پەسندا کاك زانا دکەم بۆ پاش و پێش خستنا بەرنامە کار، خاڵە دی وەکو روون کردنەوەی بچووك لە دانیشتنی پەرلەمانی عێراق، حیدر عبادی حازر نەببوو تەوصیات و قەراری خۆی لە جەلسەی دووەم حازر بوو بە ئیعتیباری ئەوە جەلسەی مە ئێکە مەوزوعی بیتن سەر ئەحداسە جەلسەی دویٰ حکومەت حازر دەبی، مەرج ئەوە کو روون کردنا مە، یان پەرلەمانی کوردستان لەسەر پەرلەمانی عێراقیٰ چونکە خالێت ئەویٰ دی هاتیە کرینە گوتی جوابدانە مە بۆ پەرلەمانیٰ عێراقیٰ، نە جوابدانە مە پەرلەمان و حکومەتیٰ بۆ عێراقیٰ، حکومەتیٰ جوابا خۆ دای، پەرلەمانیٰ مای جوابیٰ خۆ نەدایە، یان پەرلەمان د جوابیٰ خۆ دەدەن، ئەم جەن جەلسە بێت بەلکی گەلەك ئەحداسی سەریعن، چونکە سەعات بە سەعات ئەحداسی سەریع و شتی باشتر بێنە پێش، ئەوە گرێدای بابەتی دی ژی خۆش بەختانە ئەوە خەبەریٰ گەرم ئەوەش ژی وەزیریٰ گواستنەوە حازر بووی، ئەو جێت پاشی روون کردنا بدات، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز دکتۆر ابراهیم، کاك بەهزاد فەرموو.

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن ئەز پەسندا رەئی ئەو دکەم کو بەرنامەی کار بێتە پێش و پاش کرن، بەڵام ئیشکالەك هەی، تەبعەن بەنیسبەت خاڵە دویٰ دەست لە کارکێشانەوەی سکرتێری هەمیشەیی ئەگەر هاتە پێش هەنگی تووشی ئیشکالەکە پەیڕەوی بین لە ماددە (16) خاڵە دویٰ بێژیتن لە حاڵەتیٰ بە تالٰ بوونی پێگەی سەرۆك، یان جێگر، یان سکرتێر بە هەر هۆیەك بێت ئەوە پەرلەمان لە یەکەم دانیشتنی گرێدراوی دوای بەتاڵ بوونەکە بە هەمان رێکار دەق کراوەکان، دەق کراوەکان بە هەڵبژاردنی نهێنیی پڕشتر، بۆیە ئەز داخواز دکەم ئەڤ برگەی دی هەمی بێنە پێش بەس خاڵە دویٰ لە دیمای جەلسە بەشێوەیەکی یاسایی رێڤە بچیت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز کاك بەهزاد، پەیڕەو زۆر روون و ئاشکرایە سکرتێری کاتی شوێنی سکرتێری هەمیشەیی دەگرێتەوە تا ئەو کاتەی پەرلەمانی کوردستان پێویستی بە دانیشتنەکان هەبێت، لە بەر ئەوەی ئەو مەسەلەیە براوەتەوە، خاڵێکی تری نیزامی کاك قادر فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (54) لە بڕگەی (3) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان وا دەڵێت، دەڵێت نابێت هیچ بابەتێك بخرێتەڕوو، یان گفتوگۆ بکرێت، ئەگەر لە بەرنامەی کاردا نەهاتبێت.

بڕگەی (6)ی راستە ئەم دەسەڵاتەی بە سەرۆکی فراکسیۆنەکان داوە، کە سەرۆکی فراکسیۆن بۆی هەیە بابەتێکی گشتی و لەناکار بخاتەڕوو، ئەمە پێمانوایە ئەمە پەلەیە، ئەمە بابەتێکی گشتی نییە، دوای ئەوەی جەنابت دەڵێی لە پەیڕەوی ناوخۆ لەو ماددەیەی کە ناوت برد هاتووە، بەڵام بە تەسەوری من وا نییە ئەوەی ئێمە وتمان (24) سەعات بەسەر داخیل کردنی لە بەرنامەی کاردا تێپەڕی بێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز قادر لە پەیڕەودا هاتووە هەر فراکسیۆنێك ئەو بابەتەی بە گرنگ و بە پێویست دەزانێت پێشکەشی بکات پێش (24) سەعات هاتووەو بەو شێوازە موعامەلەمان لەگەڵ کردووە، بۆ دڵنەوایی بەڕێزتان داوا لە خاتوو بێگەرد تاڵەبانی دەکەم ئەو بڕگەیە بە تەواوی بخوێنێتەوە، بۆ دڵنەوایی هەمووتان ئەندامانی پەرلەمان، فەرموو.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ ماددەی (54) بڕگەی یەکەم خاڵی (6) دەڵێت:

سەرۆکی فراکسیۆنی پەرلەمانی مافی هەیە بەر لە (24) کاتژمێر لە کاتی بەستنی دانیشتنەکە بابەتێکی تازە بخاتە بەرنامەی کارەوە، بە مەرجێك بابەتەکە گشتی و لەناکاو و بە پەلە بێت.

دەست لەکارکێشانەوەش هاتووە لەلایەن فراکسیۆنی یەکێتی نیشتمانی کوردستانەوە پێشکەش کراوە، بۆیە بە پێویستمان زانی بیخەینە بەرنامەی کارەوە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز خاتوو بێگەرد، ئێستا پێش خستنی بڕگەکانی بەرنامەی کاری ئەمڕۆ دەخەینە دەنگدانەوە، لە بڕگەی دووەم دەست پێ دەکەین، دواتر دێینە سەر بڕگەی یەکەم، کێ لەگەڵ ئەوەدایە بڕگەی دووەم و سێیەم و چوارەم لە بەرنامەی کار بێتە پێش بڕگەی یەکەم، دەستی بەرز بکاتەوە؟ (56) بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (کەس نییە) لەگەڵدا نەبێت، زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا.

بەڕێزان.

دێینە سەر بڕگەی دووەم لە بەرنامەی کار دەبێتە بڕگەی یەکەم:

1-دە ست لە کارکێ شانەوەی ئە ندامی پەر لەمان بەڕێز (فخرا لدین قادر عارف) لە پۆ ستی سکرتێرو ئەندامیەتی پەر لەمانی کورد ستان، کە بەنوو سراوی فەرمی پێشکە شی دە ستەی سەرۆکایەتی پەر لەمانی کردووە، بەپێی خاڵی یەکەم بڕ گەی (ب)ی ماددەی (30) پەیڕەوی ناوخۆی پەر لەمانی کورد ستان ژ مارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو.

بەڕێزان.

دەست لەکارکێشانەوەکە وەکو خۆی هاتووە بۆتان دەخوێنینەوە ئینجا دەخەینە دەنگدانەوە، فەرموو خاتوو بێگەرد تاڵەبانی دەیخوێنێتەوە.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورە

بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ دەست لەکارکێشانەوە

بەندە (فخرالدین قادر عارف) دە ست لەکارکێ شانەوەی خۆم ئارا ستەی بەڕێزتان دە کەم وە کو سکرتێری پەرلەمان و ئەندامیەتی پەرلەمان.

فخرالدین قادر عارف

سکرتێری پەرلەمانی کوردستان 2017/9/27

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێ ستا دەیخە مە دەنگدا نەوە، کێ لەگەڵدا یە دە ستی بەرز بکا تەوە؟ (49) کەس لەگەڵدا یە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (کەس نی یە) لەگە ڵدا نەبێت، زۆر سوپاس، بە زۆری نەی دەنگ پەسند کرا، کاك ئاری نوقتەی نیزامی هەیە فەرموو.

بەڕێز ئاری محمد هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

واللە نوق تەی نیزا می نی یە، بەڵام زۆر زۆر بە پێوی ستی دەزانم کە ق سەکەم کرد بەڕێزی شتان پ شتگیری دەکەن، من بە پێویستی دەزانم کە بەڕێز کاك فخرالدین لەو تەوقیتە زۆر زۆر قورسەدا توانی زۆر بە باشی فەراغێك پڕ بکاتەوە کە هەمووومان پێویستمان پێی بوو، لەو فەترە یە کە جەنابیان لە سەر ئەو کور سیە دانیشتبوون و ئەو پۆستەیان هەبووە، من وەکو ئەندام پەرلەمان زۆر زۆر سوپا سی دە کەم بە تەواوەتی بێ لایەنی پێوە دیار بووە، ناکۆکی سیاسی لەنێوان لایەنە سیاسییەکان بەهیچ شێوەیەك نابێت ببێتە ئەنجامی

درز کەوتنە نێوان ئێمەی پەرلەمانتارو خەڵکی کوردستان، بۆیە من جارێکی تر سوپاسی دەکەم، هیوادارم هەر سەرکەوتوو بێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان.

2- دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (فرهاد حمە صالح) لە ئەندامێتی پەرلەمانی کوردستان بە نووسراوی فەرمی پێشکەشی دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کردووە، بەپێی خاڵی یەکەم بڕگەی (ب)ی ماددەی (30) پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو، هەروەها بەپێی ماددەی (54)ی بڕگەی (1) خاڵی شەشەم لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو.

داوا لە خاتوو بێگەرد تاڵەبانی دەکەین دەست لەکارکێشانەوە بخوێنێتەوە.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

لە ڕێگەی سەرۆکی فراکسیۆنیەوە

بابەت/ دەست لەکارکێشانەوە

من فەرهاد حمە صالح (فەرهاد سەنگاوی) کە لە لای خوارەوە واژووم کردووە وەکو ئەندامێکی ئەم پەرلەمانە خۆشحاڵ بووم کە هەردەم جێگەی متمانەو باوەڕی ئەو دەنگانە بم کە بە من دراو و منیان هێناوتە ئەم شوێنە، هەموو کات و ساتێکیشم لەناو هۆڵی پەرلەماندا بۆ بە حەق شایستە بوون و بۆ متمانە بەخشیووەو هەوڵمداوە کە نوێنەری ئاواتەکان و خەمەکانی گەلەکەمان بم، لەم پێگەیەدا جێگەی شانازیی هەموومانە لەگەڵ ڕێزی زۆرم بۆ ئێوەو دەستەی سەرۆکایەتی و هەموو ئەندامانی پەرلەمان بە داخەوەم کە پێتان ڕادەگەیەنم ناتوانم لەبەر هەندێ هۆکاری شەخسی خۆم چی دی وەکو پێویست ئەرکەکانم جێ بەجێ بکەم، بۆیە داوا لە بەڕێزتان دەکەم ئەم دەست لەکارکێشانەوەیەم پەسند بکەن.

فەرهاد حمە صالح کریم

2017/9/29

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، دەست لەکارکێشانەوەی بەڕێز فرهاد حمە صالح دەخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (47) کەس لەگەڵدایە زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (7) کەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا.

3- دانانی بەڕێز (ایوب عبدالله رسول) لە شوێنی ئەندامی دەست لەکارکێشراو بەڕێز (فخرالدین قادر عارف) لە لیستی کۆمەڵەی ئیسلامی بەپێی ماددەی (31)ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار کراو.

خاڵێکی نیزامی هەیە دکتۆر فرسەت فەرموو.

بەڕێز د.فرست صوفي علي:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان لە چەندین ماددە ئەوە تەئکید کراوەتەوە، هەر بابەتێك پێش ئەوە دەبێت لە بەرنامەی کاردا بێت، ئێستا ئەم بەڕێزە نە لە هۆڵی پەرلەمان ئامادەیە، نە لە بەرنامەی کاریش، بۆیە داوا دەکەم بۆ دانیشتنەکانی داهاتوو ئەم بابەتە دوا بخرێت، چونکە لە رووی پەیڕەوی ناوخۆوە ناگونجێت ئەم بابەتە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك دکتۆر فرسەت پێش (24) سەعات ئەم داوایە لە فراکسیۆنی کۆمەڵەی ئیسلامی بە نووسراو پێشکەش بە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کراوە، لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان پەسند کراوەو خراوەتە بەرنامەی کار، نوقتەی نیزامی کاك ئومێد خۆشناو فەرموو.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن خۆشناو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی تەواوی بۆچوونەکەی دکتۆر فرسەت دەکەم، لەبەر ئەوەی نە فراکسیۆنەکەیان لێرەیە، بایکۆتی کۆبوونەوەکەیان کردووە، ئەگەر گریمان ئەو دەست لە کارکێشانەوەی سکرتێری پەرلەمان قەبول نەکرابوایە نەدەکرا تا سکرتێر دەست لە کار نەکێشێتەوە لە بەدیلی ئەو یەکێکی تر بێت، ئەوان بەدیلەکەشیان پێشکەش کردووەو لێرە نییەو حازریش نییە سوێند بخوات، بۆیە دەکرێت دوا بخرێت بۆ ئەو کاتەی کە فراکسیۆنەکەیان گەڕانەوە ناو هۆڵی پەرلەمان ئەندامەکەی خۆیان پێشکەش بکەن و زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی کاك دکتۆر شوان قەڵادزەیی فەرموو.

بەڕێز عمر مصطفى باوەمیر (د.شوان قەڵادزەیی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەندامی پەرلەمان سوێند دەخوات ئینجا دەبێت ئەندامی پەرلەمان، یەعنی پێویستی بەوە نییە سوێند بخوات ئینجا حزوری هەبێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دواتره جارێ پەسند دەكرێت و وەردەگیرێت لە ئەندامیەتی پەرلەمان لە دانیشتنی داهاتوو سوێند دەخوات دەبێتە ئەندامی پەرلەمان، تا ئەو كاتە ئەندامی پەرلەمان نییە، بۆ یەكلایی كردنەوە بۆ ئەم پرسە داوا لە سەرۆكی لیژنەی یاسایی دەكەین رەئی یەكلا كەرەوەمان بداتێ فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فريد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر ئەندامێك لەلایەن خەڵك هەڵبژێردراوەو دانراوە بەپێی ماددەی (11) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان تەنها ئامادە دەبێت و سوێند دەخوات پێویستی بەوە نییە پەرلەمان پەسندی بكات، ئەم بابەتە ناخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەم رەئیەی سەرۆكی لیژنەی یاسایی پەسندە لەلای ئێمە، ئێستا دەچینە خاڵی سێیەم لە بەرنامەی كار.

سێیەم/ دانان و ئاڵوگۆڕ كردنی ئەم ئەندامە بەڕێزانە لە لیژنە هەمیشەییەكانی پەرلەمانی كوردستان بەپێی ماددەی (44) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموار كراو:

1-پێش چاوخستنی دەست لە كاركێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (گۆران ئازاد محمد) لە لیژنەی یاسایی.

بەڕێزان، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (52) كەس لەگەڵدایە زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (كەس نییە) لەگەڵدا نەبێت، زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ پەسند كرا.

2- پێش چاوخستنی دەست لەكاركێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (د.ڕێواز فایق حسین) لە لیژنەی پیشەسازی و وزە.

بەڕێزان، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (57) كەس لەگەڵدایە زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (4) كەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ پەسند كرا.

3- زیاد كردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (د.ڕێواز فایق حسین) بۆ لیژنەی یاسایی.

بەڕێزان، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (61) كەس لەگەڵدایە زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (1) كەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بە زۆرینەی دەنگ پەسند كرا.

ئێستا داوا لە بەڕێزان لیژنەی قانونی دەکەین سەرۆك و ئەندامانی لیژنەی یاسایی بفەرموون بۆ سەر مەنصە، بەڕێزان، پرۆژە بڕیارێك هەیە داوا لە سەرۆکی لیژنەی یاسایی دەکەین ئەو پرۆژەیە پێشکەش بە ئێوەی بەڕێز بکەن.

بەڕێز شوان شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم پرۆژە بڕیارە لە شەش خاڵ و هۆیەکانی دەر چوواندن پێکهاتووە، لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان واژوو کراوە کە بەم ناوانەی خوارەوە دەست پێدەکات.

بەڕێزان:

1-ابوبکر عمر عبدالله

2- کەژاڵ هادی فقێ.

3- کنعان نجم الدین احمد (حاجی کاروان).

4- بەهار عبدالرحمن محمد.

5- سهام عمر قادر.

6- عمر صالح فارس (کۆچەر).

7- شێرکۆ جودت مصطفی.

8- سهراب مکائیل محمد امین.

9- بەهزاد دەروێش دەروێش.

10- غریب مصطفی حمەخان.

داوا لە بەڕێزتان دەکەین ئەم پرۆژە بڕیارە ئاراستەی لیژنەی پەیوەندیدار بکرێت، لەگەڵ ڕێزماندا.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ لیژنەی یاسایی، ئەم پرۆژە بڕیارە ئاراستەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی و کارو باری ئابووری و گشت ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان، سوپاس.

بەڕێزان.

بۆ گفتوگۆی خاڵی یەکەم کە بووە خاڵی چوارەم لە بەرنامەی کاری ئەمڕۆی دانیشتنی پەرلەمانی کوردستان، پێش ئەوەی بچینە سەر گفتوگۆ کردن داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم هەر لەسەر مەنصە بمێننەوە، لە سەرەتاش ئێمە وەکو دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان گوتارمان نییە، بەڵام چەند خاڵێکمان هەیە بە پێویستی دەزانین پێش گفتوگۆ بخرێنەڕووی ئێوەی بەڕێز.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

هەر لە سەرەتای ئەم دانیشتنەی پەرلەمانی کوردستان بە پێویستی دەزانین جارێکی تر پیرۆزبایی لە گەلی کوردستان بکەین بە بۆنەی سەرکەوتنی ریفراندۆمی سەربەخۆیی کوردستان، دیارە ریفراندۆم ئامرازێکی

ديموكرا سيەو لە پێ ناوی ئا شتی و سەقامگیریی، بەلاَم بە دا خەوە كاردا نەوەی تو ندو چاوەڕوان نەكراو لەلا یەن حكو مەت و ئەنجو مەنی نوێ نەرانی عێرا قی ف یدراڵی لێكەو تەوە، كە بە هیچ شێوازێك ئەو كاردانەوەیە ناگونج ێت لە گەڵ دە ستووری هەمی شەیی ع ێراق و ب نەماكانی دەو ڵەتی مەدەنی دیبلۆما سی، د یارە ئەو كاردانەوا نەو بڕیارا نەی ئەنجو مەنی نوێ نەرانی ع ێراق پێوی ست بە وەلاَمدا نەوەی پەر لەمانی كوردستان هەیە، وەلاَمێكی هێنمانە لە ئاستی رەوایی گ شت ما فەكانی خەڵكی كورد ستان، داوا تان لێدە كەم گفتوگۆیەكی هێمنانە دوور لە هەموو گرژی و تەشەنەیەك، دیارە پەیامی ئا شتیانەی گەلی كورد ستان داوا دەكەین زاڵ بێت لەسەر هەموو داوایەكی تر بۆ گرژی تەشەنە.

بەڕێزان.

لەو پێناوەدا بەردەوام بوونی د یالۆگ لەنێوان هەولێرو بە غدا و چڕكردنی با شترین چارە سەرە بۆ گ شت كێشەو ناكۆكیەكان، ئێمە بە پێویستی دەزانین بە پێشوازییەكی گەرم لە هەموو ئەو هەولاَنە بكەین بۆ ناو بژیوانی لەنێوان كیانی كوردستان و حكومەتی فیدراڵ لە بەغدادا بەتایبەتی لەلایەن ولاتە یەكگرتووەكانی ئەمریكا، هەروەها پێشوازییەكی گەرم لە و تە بە نر خەكانی سەید سی ستانی دە كەین گەورە مەر جەعی شیعە لە عێراقدا، لە وتەكەیدا هاتووە دەبێت رێز لە مافەكانی گەلی كوردستان بگیرێت، دەزا نین بەڕێزتان هەمووتان قسەتان هەیە لەم رۆژەدا، لەمەڕ ئەم بابەتە گرنگە دەر گای گفتو گۆ دەكەی نەوەو ناوە كان تۆ مار دەكەین و دەست بە گفتوگۆ دەكەین، ئێستا ناوەكان دەنووسین و دەرفەت بە وەزیری گوا ستنەوەو گەیا ندن بە وەكا لەت دەدە ین لە دوا یین پێ شهاتەكان و تەی خۆی پێ شكەش بەم دانی شتنە ب كات، لە بەر ئەوەی هەمووتان دەتانەوێت قسە بكەن دوایی ئاڵوگۆڕ دەكەین لەنێوان فراكسیۆنەكان، كاك دك تۆر ئا مانج بەخێر بێی.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشێك لە ناوەكان رۆژێك پێشتر تۆمار كراون دەیخوێنمەوە، بەلاَم دوا تر بۆ ئەوەی هاو سەنگیەك هەبێت لەنێوان فراكسیۆنەكان بە تێكەلاَوی ناوەكان دەخوێنمەوە:

(ئامینە زكری، د.فرست، شیرین حسنی، ح یات مج ید، ع باس غزا لی، خ لف ا حمد، حاجی میر خان، شیلان خان، ڤیان عباس، ڤمان فیصل، منی نبی، ابو كاروان، عبدالله حاجی محمود، شوان قەلاَدزەیی، وح یدە یاقۆ، جودت جرجیس، محمد سعدالدین، ماجد بازر گان، مامۆ ستا غر یب، ا بوبكر هە ڵەدنی، بەهار ع بدالرحمن، بەهزاد دەروێش، كاك سهراب، كەژاڵ هادی، عمر كۆچەر، حاجی كاروان، د.ا براهیم سمۆ، مامۆ ستا ئە نەس، ئاواز حمید، كاك تحسین، مەردان خدر، مدینە خان، نازم كبیری، دڵشاد شعبان، سۆزان خان، نەجات مح مد، كاك سیراج، فرحان جوهر، سەركەوت سەرحەد، گەشە خان، عباس فتاح، تەلار خان، صالح فەقێ، كاك سالار محمود، كێی تر ماوە ناوی نەخوێندراوەتەوە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامیمان هەیە، بەڕێز شیرین حوسنی فەرموو.

بەڕێز شیرین حسنی رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەری ئەغلەب دانیشتنی پەرلەمان عورفێك هەبێت وەخت هاتیتە تەحدید کرن بۆ ئاخافتنا پەر لەمانتارا، ژی بەر هەندێ پێشنیار دکەمە کوت ڤێرێدا ژی دوو دەقیقە، ئان سێ دەقیقە بێتە دەست نیشان کرن بۆ هەر بەڕێزێکی ئەندام پەرلەمان بۆ ئاخافتن داکو بگەهنە ئەنجامەکی باش ئەڤرۆ بڕیارەکا لەسەر بدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ ئەو پێشنیارە، بەڕێز حیات مجید فەرموو.

بەڕێز حیات مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە پێشنیارەکەی دکتۆرە شیرین دەکەم بۆ زەبت کردنی وەخت و، بۆ ئەوەی لە کورترین کاتدا پەیامی هەموو بەڕێزان کە دیارە بەڕێزێکی زۆر ناوی تۆمار کردووە بگات، ئەگەر کات تەحدید بکرێت شتێکی باشەو سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ پشتیوانی ئەم پێشنیارە، بەڕێز دکتۆر سیراج فەرموو.

بەڕێز سراج شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پاڵپشتی دکتۆرە شیرین دەکەم بۆ ئەم مەبەستم بوو، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێزتان، پێشنیارێکی پەسندە، ئێمەش هەوڵ دەدەین، پێشتر عورفێك هەبوو بە سێ دەقیقە، هەوڵ دەدەین لە ماوەی سێ دەقیقە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان رەئیەکانی خۆیان پوختە بکەنەوە، کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا راستە بەپێی عورف کات تەحدید کراوە بۆ گفتوگۆی ئەندامان، بەڵام هیوادارم جەنابتان سنگتان فراوان بێت بابەتەکە زۆر زۆر هەستیارە کات تەحدید نەکرێت و، بە رەئی من باشتر وا بوو ئێمە پێش گفتوگۆ کردن لیژنەی یا سایی لە گەڵ ئەو ئەندامانەی پێشنیاریان هەیە بینێرن بۆ لیژنەی یا سایی رەشنووسێك ئامادە بکرایە و بخرایە بەردەست و ئینجا ئەو کات دەتوانرا گفتوگۆی ئەندامان لەو پرسەدا

کورت بکرێتەوە، راستە ئەوە بووە تەرحی پێشنیاری سێ ئەندام پەرلەمان دەکرێت بخرێتە دەنگدانەوە، بەلأم هیوادارم ئەمە تەسبیت نەکرێت بۆ دانیشتنەکانی داهاتوو کە گرنگن کات تەحدید بکرێت بۆ ئەندامانی پەرلەمان، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز سالار محمود، بەڕێزان ئەوە وەکو پێشنیار لەلای ئێمە پەسندە کە کات سێ دەقیقە تەحدید بکرێت، بەلأم لەبەر ئەوەی بابەتەکە گرنگەو ئەگەر دانیشتنەکەش درێژ بوو دوایی داوای پشووەك دەکەین، بەلأم بەردەوام دەبین و بایەخ بەم بابەتە دەدەین، دڵنیام هەمووتان بایەخ پێ دەدەن، ئەگەر قسەکان چڕ بکرێنەوەو پوختە بکرێن تەسەور دەکەم فریا دەکەوین بۆ هەموو بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێزان.

ئێستا دەرفەت بە جەنابی وەزیر دەدەین وەزیری گواستنەوەو گەیاندن بە وەکالەت با بفەرمووێت وتەکەی خۆی پێشکەش بکات بەناوی حکومەتی هەرێمی کوردستان، فەرموو کاك مولود باوەمراد.

بەڕێز مولود محی الدین باوەمراد/ وەزیری هەرێم بۆ کاروباری پەرلەمان و وەزیری گواستنەوەو گەیاندن بە وەکالەت:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان.

خوشك و برایانی پەرلەمانتاران.

ئەم کاتەتان باش.

لەڕاستیدا دەمەوێت لێرەوە دەست پێ بکەم کە دەقی بڕیارەکەی عێراق بخوێنەوە، بڕیاری راگرتنی گەشتەکانی هاتوو رۆیشتوو بۆ فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی، سلێمانی و هەولێر، پاشان ئەو خاڵانەی کە لەناو ئەو بڕیارانەدا هاتوون من لەبەردەم جەنابتان وەکو نوێنەرانی خەڵکی کوردستان دەیخەمە بەر شرۆڤە، تا ئەو کاتە ئێوە بڕیاری خۆتان بە روونی و بە بەرچاو روونی بدەن بڕیارەکە بە زمانی کوردی لەلایەن نووسینگەی بەڕێز سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی عێراق دەرچووە:

راگرتنی گەشتەکانی ولأتانی دەرەوە بۆ فرۆکەخانەی هەولێرو سلێمانی هاتوو و رۆیشتوو ئەم راگرتنە کاری پێ دەکرێت تا کاتی پابەند بوونی کاری هەردوو فرۆکەخانەی هەولێرو سلێمانی بۆ رەقابە و ئیشراف، بۆ رەقابەو ئیشراف دەسەلأتی فرۆکەوانی مەدەنی ئیتیحادی بە شێوەیەك هەبوونی نوێنەرانی دەسەلأتی فیدراڵی عێراق لە هەردوو فرۆکەخانەی ناوبراوەکە بۆ هەڵستان بە ئەرکە قانونیەکانیان دابین بکات.

دیارە لەنێو دوو کەوانە (الاشراف والرقابە) ئەوە بە حیسابی خۆی کراوەتەوە پاساوی ناوەڕۆکی ئەم بڕیارە، هەروەها ئەوانەی کەوا پێویستە کۆمەڵێك لە عێراقەوە، یان خەڵکێك لە عێراقەوە بێن بۆ جێ بەجێ کردنی ئەم دوو ئەرکە لە هەردوو فرۆکەخانەکە بەو شێوەیەی کە ئەرکە قانونیەکانیان لێرە جێ بەجێ بکەن، بڕیارەکە پەنای بردۆتە بەر ماددەی (4 و 5 و 9 و 21) قانونی دەسەلأتی فرۆکەوانی عێراقی،

یاسای ژمارە (148) لە ساڵی 1974 دەرچووە، بێگومان ئەم یاسایە لە نیسانی ساڵی 2016 هەموار کراوە، بەڵام هەموار کردنەکەی تەنها ژمارەکان و دینارەکانی کۆنی عێراقی و غەرامە و رسومات گۆڕاوە بە دیناری ئێستاو کراوە بە ملیۆن لەگەڵ چەند بڕگەیەکی بەسیتی پێشەکیەی بە تێکڕا ئەم قانونە (211) ماددەیە، لەم (211) ماددەیە بە هەمووی دوو ماددە، سێ ماددە دەستکاری کراوە، لە ڕاستیدا ئەم قانونە، قانونی سەردەمی حزبی بەعسە ساڵی 1974 بۆ ساڵی 2017 (43) ساڵ دەکات کە نزیکی تەمەنی زۆربەمانە، (احمد حسن بکر) ئیمزای کردووە لەلایەن مەجلیسی قیادەی سەوڕە هەمواری یەکەمی بۆ کراوە، ئەم ماددەیە کاتێك دەرچووە کە فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی تەنیا بەغدا بووە لەسەر ئاستێکی فراوان و دیار لە عێراقدا، یەعنی ئێستا ژمارەیەکی زۆر لە فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی هەن، دەبوو ئەساسەن هەر پشت بەو یاسایە نەبەسترایە، بەڵام من لە گفتوگۆیەکانم لەگەڵ بەرێزتاندا پشت دەبەستم بەوەی کە ئەم ماددانە راستن و وان و حەقن دەبێت پشتیان پێ ببەسترێت بزانین ئێمە لەکوێین و بڕیارەکەی عێراق لە کوێیە؟

سەرەتا ئەوە بڵێم کە هەردوو فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی سلێمانی و هەولێر لەلایەن حکومەتی کوردستانەوە دروست کراون و، لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە فراوان کراون و، لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستان نۆژەن دەکرێنەوەو، حکومەتی هەرێمی کوردستان خەرجی مانگانەو ساڵانە بۆیان دابین دەکات، هیچ پەیوەندییەکی داراییان بە عێراقەوە نییە، وا تا ئەمڕۆش هەر بۆ شایەتیدان وەزیری گواستنەوەو گەیاندن بە وەکالەت عەرزی جەنابتان بکەم ئێمە مانگانە تەواوی داهاتەکانی وەزارەت لەنێوانیاندا هەردوو فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی هەولێرو سلێمانی بڵاو دەکەینەوە تا ئەمڕۆش کە من لە خزمەتی ئێوە دام داهاتی فرۆکەخانەکان کەمترە لەو مەسرەفەی کە پێشکەشیان دەکرێت، بۆچی؟ چونکە لێرەو لەوێ هەندێ جار بەر گوێمان دەکەوێت کەوا رەنگە عێراق چاوی لە داهاتەکە بێت و رەقابەی داهاتەکە بکات، ئێمە بە ئاشکرا داهات لەسەر سایتی وەزارەت بڵاو دەکەینەوەو دەدەین بە هەموو دامودەزگاکانی راگەیاندنی هەرێمی کوردستان بەندە خۆم داوام کردووە لە دیوانی چاودێری دارایی و دەستەی دەستپاکی نەزاهە بەدوای هەمووی فلس بە فلسی ئەو پارانە بڕۆن کە رادەگەیەنرێت لەوە زیاتر بوو وەزارەت و بەرپرسەکانی وەزارەت بەرپرسن، لەوەش کەمتر بوو ئەوە دیارە دەستکەوتی وەزارەتەو قسەیەکمان لێی نییە، لێرەوە هیچ پاساوێکی ئیشراف و رەقابە نییە لەبەر ئەم خاڵانەی خوارەوە:

سروشتی فرۆکەخانە جیاوازە لە سروشتی هەر دامودەزگایەکی تر وەکو دامودەزگای پەروەردە، دامودەزگای خوێندنی باڵا، دامودەزگای تەندروستی، هەر دامودەزگایەکی تر، ئەم دامەزراوەیە خەسڵەتێکی نێودەوڵەتی نیشتمانی هەیە، بۆیە بەم خەسڵەتەی ناچار بووە بە بەردەوامی پەیوەست بێت بە سوڵتەی مەدەنی تەیرانی عێراقی، ئێمە لە هەردوو فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی هەولێرو سلێمانی پابەندی ئیشراف و رەقابەی بەردەوامی سوڵتەی فرۆکەوانی مەدەنی بووین لەسەر ئاستی چرکە بە چرکە، سات بە سات لەسەر ئاستی مانگانە، لەسەر ئاستی رۆژانە، لەسەر ئاستی ساڵانە و، لەسەر ئاستی دەوریش، وا تا چوار مانگ جارێك، شەش مانگ جارێك، پێنج مانگ جارێك، ئێمە لە هەردوو فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی هەولێرو سلێمانی تا

سوڵتەی فرۆکەوانی مەدەنی عێراقی ڕێگە نەدات بە فرۆکەیەك لە شوێنی خۆی بەرەو هەرێمی کورد ستان بـ ێت ئەو فرۆکە یە لە فرۆکەخا نە ناتواذ ێت بجووڵ ێت، هیچ فرۆکە یەك بۆ فرۆکەخا نەی نێودەو ڵەتی هەولێرو سلێمانی هەتاوەکو سوڵتەی فرۆ کەوانی مەدەنی رە مزی هاتنی نەداتێ پێموا یە ناوی (پی پی ئەی)یە رەمزەکەی، هەتا رەمزی هاتنی نەداتێ و لە رێگەی راداری ئەو وڵاتانەی بەسەریاندا دێت چاودێری نەکات کاتێك هاتە ناو خاکی عێراق بە هیچ شێوەیەك لە شێوەکان هیچ فرۆکەیەك ناتواذێت بـ ێت، ئەوەی کە بەڕێزتان لێرەو لەوێ دوایی نەوەکو پرسیار بکەن دەبیستن فلان فرۆکەخانە، فلان هێ ڵی ئا سمانی و تی من دێم و فلان هێڵی ئاسمانی وتی من خەرقی ئەمە دەکەم شتی وا نییە ناتوانێت بێ تە ناو خاکی عـ ێراق، چونکە لە بەرزترین بەرزای یدا بە هیچ شێوەیەك هیدا یەت نەکرێت ئیلا دەبـ ێت لە رێگەی رادار بـ ێت، گەشت لە زۆن فلای ئیلا دەبێت رادار چاوی لێ بێت بە هیچ شێوەیەك لە شێوەکان ناتواذ ێت بنیـ شێتەوە، لەبەر ئەوە شتی وا مومکین نییە تا ئێستا و، تا ئەمڕۆ من قـ سە لە گەڵ بەڕێزتان دە کەم ئا سمانی عـ ێراق یەك ئاسما نەو لەژێر دە سەڵاتی فرۆ کەوانی مەدەنی عێراقدا یە، تا ئەم ساتەش هەردوو فرۆکەخانە کە پابەندین بەو ئەرکەی کە لە ئە ستۆی سوڵتەی فرۆ کەوانی مەدەنی عێراقـ یە، ئەوە فرۆ کەکان لە هەموو شوێنەکانی دنـ یاوە ئارا ستەی فرۆکەخا نەی نێودەو ڵەتی هەولێرو سلێمانی دە کات، هەروەها دە سەڵاتی فرۆ کەوانی مەدەنی عێرا قی کەوا چاودێرەکانی ئا سمانی، چاودێری تاوەرە کانی هەرێمی کورد ستان لە هەردوو فرۆکەخانەکە هەم مەشق و راهێنانیان پێ دەکات، هەم مە شق و راهێنا نە لە وڵا تانی دەرەوە پێ دەکات، هەم موصادەقە لەسەر ئەو شەهادەیە دەکات کە ئەم کارمەندە لە فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی هەولێر یان سلێمانی ئەم کارمەندە ئەو شەهادەیەی هەیەو، ئەو بڕوانامەیەی هە یە دەتواذ ێت لە تاوەر یاخود لە چاودێری ئاسمانی بە شداری بـ کات، هەروەها ساڵانە سوڵتەی فرۆ کەوانی مەدەنی عێرا قی بە بەردەوامی پزیشکی پسپۆرو تایبەت دەنێرێت بۆ پشکنینی کارمەندانی تایبەت لە فرۆکەخا نەی نێودەو ڵەتی هەولێرو سلێمانی تا شیانی جەستەییان بزانێت، کە ئایا دەتوانن بە ئەرکە کەیان لە فرۆکەخا نە هەڵبـ ستن، یان نا، سەرباری هەموو ئەمانە بەڕێوەبەری گشتی فرۆکەخانەکانی عێراق لە بەسرە هەتاوەکو هەولێرو سلێمانی بە شێوەی دەوری دانیـ شتنیان هە یە بۆ گفتو گۆ کردن لە سەر کێ شەکان، یان کێ شەو پێویـ ستیەکانی فرۆکەخا نەکان، هەردوو بەڕێوە بەری گـ شتی فرۆکەخا نەی نێودەو ڵەتی سلێمانی و بەڕێوە بەری گـ شتی فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی هەولێر ئەندامن لەو دانیشتنە، لەو کۆبوونەوەیە دەورییەو، لە مانگی را بردوودا لە فرۆکەخانەی هەولێری پایتەخت ئەنجامدرا بە سەرپەرشتی وەزیری گوا ستنەوەی عـ ێراق و بە ندەم، لە تەواوی شاندەکاندا عێراق دەعوەتی فرۆکەخانەی نێودەوڵەتی هەولێرو سلێمانی دەکات بۆ بەشدار بوون لە خولە تەکنیکی و هونەری و فەنییەکاندا، سوڵتەی فرۆکەوانی مەدەنی عێراقی کێشەی لەسەر هەر شتێك و قـ سەی لە سەر هەر شتێك و بۆ چوونی بەرامـ بەر بە هەر شتێك و هەر گۆڕانێکاریـ یەکی تەکنیکی لە مە سەلەی فرۆ کەوانی روو بدات را ستە و را ست پەیوە ندی لە گەڵ هەردوو فرۆکەخا نەی نێودەو ڵەتی سلێمانی و هەولێر دەکات، هەر کاتێك بیەوێت پشکنینێك بکات لە هەر شوێنێك، بەتایـ بەتی لە مە سەلەی

کارگەو، لە مەسەلەی هاتن، لە مە سەلەی رۆیشتن، گە شتیارانی هاتوو و گە شتیارانی رۆیشتوو، چۆنیەتی ئیش کردن و کۆنترۆڵی هاتن و کۆنترۆڵی رۆیشتن، بە شەکانی تری فرۆکەخا نە کە بریتیە لە گومرگ، بریتیە لە فرۆکەخانە، بریتیە لە ڤێرتنەری و ئا سایش و هەموو ئەما نە، هەر کاتێك و هەر لەحزە یەك سوڵتەی فرۆکەوانی مەدەنی عێراقی ویستیبیەتی وەفدێك بنێرێت بۆ تەفتیش، بۆ تێگەیشتن، بۆ پشکنین ئامادە وەفد هاتۆتە هەرێمی کوردستان، بە هەموو ئەما نە ئەم قسانەی کە کردم دە مەوێت بە بەرێزتان بڵێم هەروەکو بەم شێوەیەش گەیاندوومانەتە هەموو میدیاکانی دنیا، بەو کەسانەی کەوا بایەخ بەم بڕیارە دەدەن، دەمەوێت ئەوە بڵێم کە هیچ مانایەك بۆ ئیشراف و رەقابە، یان داوا کردنی ئیشراف و رەقابە نییە، ئەم بڕیارەی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی عێراق کە پشت بە مەسەلەی ئیشراف و رەقابە دەبە ستێت بە ماددەکانی وەکو گوتم (4 و 5 و 9 و 21) وەکو لە هەندێك دەعوای جینائیدا دە ڵێن (ا لدعوی لا محل لها) ئەم بڕیارە هیچ مەحەلێکی نییە، نە بۆ ئیشراف، نە بۆ رەقابە، نە بۆ پەیوە ندی، پەیوە ندی ئێمە وە کو گوتم ئێستا خۆ تان بهێنە نە بەر چاوی خۆ تان سەعات (12) فرۆکە یەك بۆ هەولێر د ێت، سەعات (1) فرۆکە یەك لە سلێمانی دەڕوات، سەعات (1:30) مە سەلەن فرۆکەخا نەی تورکیا ئەلاین دێ، دوای ئەوە پیکاسوس دێت، دوای ئەمە جێرمەنی دێت، دوای ئەمە فرۆکەخانەی ئەرجنتین دێ، هەموو ئەمانە سات بە سات سوڵتەی فرۆکەوانی مەدەنی عێرا قی دەزانێت چ فرۆکە یەك بەرەو هەرێمی کورد ستان د ێت و ئەو رێگای بۆ خۆش دەکات و رحلەکەی بۆ رێك دەخات، کەواتە لەبەرچاوی هەمووومان، لەبەر گوێی هەمووومانە کە سوڵتەی فرۆکەوانی مەدەنی عێراقی سەعات بە سەعات لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستانە سەرباری هەموو ئەو دیکۆمێنتا نەی کە لە فرۆکەخا نەن ئەوان بە بەردەوامی لیژ نەیان لای ئێمە یە، هەموو گۆڕانکارییەکان رادەگەیەنن بە هەردوو فرۆکەخانەکە، هەردوو بەڕێز بەڕێوەبەری هەردوو فرۆکەخا نەی نێودەوڵەتی هەولێرو سلێمانی ئامادەن لە هەموو کۆبوونەوە گشتیەکان و کۆبوونەوە دەوریـیەکانی سوڵتەی فرۆکەوانی مەدەنی عێراقی و، هەروەها وەزارەتی گواستنەوەی عێرا قی، ئەم بڕ یارە بەهیچ شێوەیەك لە شێوەکان وەکو بەم شێوەیە عەرزم کردن بنەمای قانونی و بنەمای عەمەلی کرداری و ئیداری نییە، ئە مە یەك.

دوو/ ئەم بڕیارە بەهیچ شێوەیەك بە فەرمی بە ئێمە نەگەیشتووە، نە لە وەزارەتی گواستنەوەی عێراق، نە لە دە سەڵاتی فرۆ کەوانی مەدەنی عێرا قی، تەنا نەت بە خە بەرو تە لەفۆنیش پێ یان نەگوتووین، پاش دەر چوونی ئەم بڕ یارە ئێمە بڕیارما ندا کەوا پەیوە ندی بە وەزارە تی گوا ستنەوەی ع ێراق و دە سەڵاتی فرۆ کەوانی مەدەنی ع ێراق ب کەین، لە ئەنجامی گفتوگۆ یەکانمان و پەیوەندی یەکانمان گەیشتینە ئەم تێگەیشتنەی خوارەوە:

ئەم بڕیارە پەیوەندی بە ئێمە نییە، لەلا یەن ئێمەوە دەر چووە، ئێمە نە دە سەڵاتی هەڵوە شاندنەوە، نە دەسەلاتی راگرتن، نە دەسەلاتی مولا حەزە کرد نمان لە سەر نییە، بەڵکو ئەوە ئەرکی حکو مەتی هەرێمی کورد ستان و ئەرکی ئێوە یە کە را ستەو را ست لە گەڵ ئەنجو مەنی وەز یران ب کەن، ئێ مە نە راز ین بە

دەرچوونی، نە پێشمانوایە دەرچوونی خزمەت دەکات، بەڵام لە هەمووی حاڵەتەکان ئەم بڕ یارە پەیوە ندی بە ئێمە نییە.

ئێمە لەگەڵ سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و بەڕێزانی ئەنجومەنی وەزیران تاوتوێ کرد، بڕ یاری بەڕێزیان هاتە سەر ئەوە کە ئێمە نامەیەك ئاراستەی وەزیر بکەین، تاوەکو نامە کە لە رێگەی خۆ یەوە بیگەیەنێ تە ئەنجومەنی وەزیران هەر چۆنێك مامەڵەی لەگەڵدا بکات بیکات، ئێمە نامەیەکمان لە ئەنجو مەنی وەز یران بە هاو کاری برای بەڕێزم کاك دکـتۆر ئا مانج و برا یانی تر ئا مادە کرد رەوا نەی وەزارە تی گوا ستنەوەو گەیاندنی عێراق و سوڵتەی فرۆکەوانی مەدەنی عێراقمان کرد و پێمان گوتن کە ئێـمە ئا مادەین گفتو گۆ بـکەین لە سەر ئەوەی ئـێوە داوا تان کردووە ژمارە یەك لە نوێـنەرانی عێرا قی ئیتیـحادی بێ نە هەردوو فرۆکەخانە کە تا سەرپەر شتی ئیـشراف و رەقا بە بـکەن بەو شێوەیەی کە لە قانو ندا هاتووە بە ئەر کە قانونیەکانی خۆیان هەڵبستن، فەرموون با گفتوگۆ بـکەین لە سەر ئەوەی بزانین ئـێوە رێـکارو میـکانیزم و بڕیارو تێگەیشتن و بۆچوون و هەڵوێستان لەسەر جێ بەجێ کردنی ئەم بڕیارە چیە، تەبیعی بە شەفەهی دەڵـێت رادە ستکردنەوەی فرۆکەخا نەکان، بەڵام ئێـ مەش هەر ئیعتیماد مان کردە سەر شەفهیەکان، شەفەهیەکانیشمان بە گرنگ گرت کە نوو سراوە رادە ستکردنەوە پێمان گوتن ئـێوە پێمان بـڵێن یەعنی (تسليم المطارين) چیە، یەعنی ئەگەر جانتایەك هەتا تە سلیمتان بـکەین، ئە گەر کۆ مەڵێك دزو چەتەن لە هەرێمی کورد ستان هەتا دە ستیان ببە ستین و تە سلیمتان بـ کەین، ئە گەر مە سەلە پا کەتێك کۆ مەڵێك مەبلەغێ پارەیە تا تەسلیمتان بکەین، ئێمە نازانین تەسلیم کردنەوە بۆ موئەسە سەیەکی سەر زەوی چیە، لەڕاستیدا ئەوان هەر وەڵامیان پێشوو بوو، یان هەم لە وەڵامی ئەم نا مەی کە ئێمە بۆ مان ناردن هەم لە وەڵامی گفتوگۆیەکانی خۆماندا تێیانگەیاندین کە سەعات (10)ی دوێنێ شەو نامەکەیان گەیاندۆ تە دە ست عەبادی و تەنها وەڵامی ئەم نامە یە لە گەڵ گفتوگۆ یەکانی ئەوا نە گوتی (ان شاءالله تکون خير)، ئێـمەش نازانین (تکون خير) بۆ هەرێمی کوردستانە، یان بۆ فرۆکەخانەکا نە، بەڵام لە هەموو حاڵەتەکا ندا ئە مە جوابە کە بوو، ئیتر وەز یر ئیعتـیزاری بۆ ئێمە کرد کە ئەو هیچ دە سەڵاتێکی نیـ یە لەم بوارەدا، ئەوە دەسەڵاتی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی عێراقەو، خۆی دەتوانێت ئەم بڕیارە هەڵبوەشێنێتەوە یان نا، ئەم بڕیارە خاصڵەتی تری هەیە ئەویش ئەوەیە کە فرۆکەوانی ناوخۆ، هێڵەکانی ناوخۆ راناگرێت، واتا هەولێرو بەغدا، هەولێرو نەجەف، هەولێر و بەسرە راناگیرێت، هەروەها بە هەمان شێوەش فرۆکەخانەی سلێمانی و بەغدا، سلێمانی نەجەف، سلێمانی و بەسرە راناگیرێت، هەروەها ئەو هێڵا نەی با سی ئینـ سانی دە کات ئەوە شتێکن زۆر رەمزین هیچ نین، بەڵام دیارە فرۆکەوانی عەسکەریش راناگیرێت، کە لە فرۆکەخانەی هەولێرو فرۆکەخانەکانی هاوپەیمانان، بەتایبەتی ئەو ژمارە زۆرەی هەڵفرین و نیـشتنەوەی فرۆ کەکانی ئەمریکا لە فرۆکەخانەی نێودەو ڵەتی هەولێر کە لە ساڵی پارە کە کە ژ مارەی نیـشتنەوەو هەڵفرینیان (18) هەزار هەڵفرین و نیـشتنەوە بووە، کە ئەوەش ژمارە یەکی یەکجار گەورە یەو دەبـێت ئەوان ئەم هەڵفرین و نیـشتنەوانە ئیستیـسنا کراوە، چونکە لە دەرەوە نیـ یە، ئەوەی کەوا راگە یەنراوە بۆ عـێراق بڕ یارێکی

عەسکەری دەرکردووە، ئەوە بەدواداچوونمان بۆ کرد ئە سل و ئەسا سی نەبووە، هەر چەندە خۆ شمان هەر پ ێی نی گەران بووین، ئێ مە لە وەزارەت بەردەوامین تا ئەم لەحزە یەش من لە خز مەت جەنابتا ندام بەردەوامین کە لەگەڵ وەزیر لەسەر خەت بین، لەگەڵ دەسەڵاتی فرۆکەوانی مەدەنی عێراقی بەردەوام بین، بەڵام ئێمە پێمانوایە ئەم بڕ یارە لە ئەسا سدا بڕ یارێکی سیا سییە، چونکە نە پ شت بە یا سای دە سەڵاتی فرۆکەوانی مەدەنی عێراقی و بەو بڕگانە دەبە ستێت کە ئا ماژەی پێ کردوون و، چونکە ئێ مە کێ شەمان لەگەڵ بڕگەی چوار نییە، لەگەڵ بڕگەی پێنج نییە، لەگەڵ بڕگەی نۆ نی یە، لە گەڵ بڕ گەی بی ست و یەك نی یە، لە گەڵ هیچ بڕگە یەکیان نیما نە، ئەوا نەی لەو بڕگە یەدا هاتوون و، ئەوەی لەم بڕ یارەدا هاتووە تەحصیل حاصلەو، قەرارەکە مەحەلی نییە، واتا شوێنێك نییە کە تۆ بڵێی چی جێ بەجێ بکەم، بەڵام تەنها ئەگەر مەراقەکە لەوە بێت، یان ئەگەر داوایەکە لەوە بێت، یان پاساوی بڕیارەکە ئەوە ب ێت کۆ مەڵێك کەس لە عێراق بێن بۆ فرۆکەخانەی هەولێرو سلێمانی بۆ ئەوەی بە ئەر کەکانی خۆ یان هەڵب ستن، ئێ مە ئامادەییمان پیشانداوەو، لەسەرەتاوە بەندە وەکو وەزیر لە پەیوەندی بەردەوام بووم لەگەڵ بەڕێز سەرۆکی حکومەت و جێگری سەرۆکی حکومەت، بۆ ئەوەی بتوانین ئەم کێشەیە ئیحتیوا بکەین، بتوانین بە ز مان و بە رەفتارو جوڵەی کاردانەوەکەی ئەوان کار نەکەین، بەڵکو بە مرونەتێکی تەواو و ز مانی گفتو گۆ، ز مانی لە یەکگەیشتن، زمانی موفاوەزە پێشکەش بکەین، بەڵام تاکو ئێستا ئێمە نەگەیشتوونەتە هیچ نەتیجە یەك لە گەڵ نامە کە، لە گەڵ پەیوەندی یەکانی خۆما ندا، بۆ یە ئەم بڕ یارە پ شت بە یا ساکانی (ئی کاو ئەیە تە) دەبەستێ کە ڕێکخراوی فرۆکەوانی نێودەوڵەتی مەدەنی و ڕێکخراوی فرۆکەوانییە، بە هیچ شێوەیەك پشت بە یاساو ڕێساکانی ئەم دوو ڕێکخراوە نێودەوڵەتیە نابەستێت، ئێمە پێمانوایە هیچ گومانێکمان لەوە نی یە، کە ئەم بڕیارە کاردانەوەی حکومەتی عێراقە، بڕیارێکی سیاسیە لەسەر ریفرا ندۆمی هەرێمی کورد ستان و بڕیاردانی گەلی کوردستان و پیشان دانی ئیرادەی خۆی بۆ ئازادی، بۆ سەربەخۆیی لەسەر خاکی خۆی و لە وڵاتی خۆی، ئەم بڕیارە هیچ سەندێکی قانونی نە بەپێی یاسای عێرا قدا هە یە، نە لە واقیعدا هە یە، نە بەگوێرەی ڕێ ساو یا ساکانی ڕێکەوتنا مەی شیکاغۆ هیچ پ شتیوانیەکی ئەم یا سایە نا کات، بەو یا سایە دەرنەچووە، بە تایبەتی یاسای ژمارە (9) ڕێککەوتنامەی شیکاغۆ هیچ دەلیل و پاساوێکی لەم بڕ یارە نی یە، هەروەها ڕێ ساو یا ساکانی ڕێک خراوی (ئایە تە) هەموو ڕێک خراوە نێودەوڵەت یەکانی تری تای بەت بە فرۆ کەوانی، بۆ یە ئێ مە پێمانوا یە حکو مەتی هەرێمی کورد ستان و ئێ مەش وە کو وەزارە تی گوا ستنەوەو گەیاندن پێکەوە هەوڵەکانمان چڕ بکەینەوە بۆ دۆزینەوەی بەدائیلی تر، بۆ دۆزینەوەی ئەو ڕێکارا نەی کە حکومەتی عێراق ناچار بکات دەست لەم کارەی بەربدات.

من جارێکی تر ئەوە دەڵێم من بێگومانم حکومەتی عێراق نەیدەتوانی دەست بۆ هیچ شوێنێکی تر ب بات و بۆی جێ بەجێ بکرێت وەکو ئەم شوێنەو وەکو فرۆکەخانەکان، دەست بۆ هەر شوێنێك ب بات و بردی ب ێت بۆ هەر شوێنێکی تر بە هیچ شێوەیەك لە شێوەکان بۆی جێ بەجێ ناکرێت بە ئاسانی، بەڵام لەبەر ئەوەی فرۆکەوانی لە هەرێمی کوردستاندا لە هەردوو فرۆکەخانەی سلێمانی و هەولێر لەلا یەن ئەوا نەوە ئارا ستە

دەكر يّت و كۆنترۆلّ دەكر يّت، بۆ يە دە ستيان بۆ ئەم دا مەزراوە، هە ستيارە، خزمەتگوزاري يە، مرۆي يە، كۆمەلاّتييە، مەدەنييە برد، ئەم دامودەزگايە دامودەزگايەكی عەسكەری و سياسی نييە، تا ئەوان بيا نەويّت لە هـ يّزو قودرەتی حكو مەتی هەريّمی كورد ستان كەم بكە نەوە، بەلّكو هەولّی ئەوەيا ندا لە دەزگا يەكی رەمزی هەريّمی كوردستان بدەن، ئەم دەزگا رەمزيە دەزگاييەكی هەم نيـشتمانييە، هەم نيّودەولّەتـ يە، هەم دەزگا يەكی ئيـنـسانی و مەدەنی و خزمەتگوزاري يە، ئەم بڕ يارەی عـ يّراق ئەوا نەی كە زەرەری لیّ دە كەن هەموو نەخۆشەكانن، ئەوانەی كە زەرەری لیّ دە كەن هەموو ئەوا نەنن كە پيّويـستيان بە چوونە دەرەوە هەيە بۆ تەداوی، لە مانگی هە شت و نۆ كە ئيّستا مانگی نۆ كۆتاي يەتی، ز ياتر لە هەزارو هە شت سەد پيّشمەرگەو سەربازی بريـندار لە ريّگەی فرۆكەخا نەی هەوليّر براونە تە دەرەوە، ئەوا نەی كە ز يان لەم بڕ يارە دە كەن بە دەرە جەی يە كەم ئاوارە كان ئەوا نەی كە لـ يّرەن، چونكە ئەوان خۆراك و يار مەتی و كۆمەك يەكانيان لە ريّ گەی ولا تانی دەرەوە بۆ د يّت، لە ماوەی را بردوودا لە فرۆكەخا نەی مي سرو فرۆكەخانەی لوبنان ژمارەيەك و بەشيّكی زۆر لە خۆراكيان پیّ گەيشت، بەرا ستی ريّكخراوی نـ يّو دەو لّەتی هەموو ئۆفيسەكان زيان دەكەن ئەوانەی كە سەرپەرشتی ئاوارەكان ليّرە دەكەن، و سەرپەرشتی بەرنامەكانی خۆيان لە هەريّمی كورد ستان دە كەن، هەموو كونـسولخانەكان و هەموو نوو سينگەكانی ولا تانی دەرەوە لە هەريّمی كوردستان نويّنەرايەتی دەكەن زەرەر لەم بڕيارە ئەكەن، چونكە ئەم بڕيارە بارقور سيەكی يەكجار گەورە بۆ ئەوان درو ست دە كات، هەموو بازرگا نانی بـ يانی لە هەريّمی كورد ستان نوو سينگەكانيان و نوو سينگەی فرۆ كەوانی بـ يانی لە هەريّمی كورد ستان هەمووی ز يان لەو بڕ يارە دە كات، سەرباری ئەوە هەموو خەلّكانی ئيّمە لەتەراوگە كە بۆ سيلەی رە حم د يّن و هاتو چۆ دە كەن زەرەر لەو بڕ يارە دە كەن، بەگشتی هەموو خەلّكی كوردستان بەهەموو نەتەوە و پيّكهاتەكانی كە مافی ياسايی خۆيانە، وەكو يەكيّك لە بەندەكانی مافی مرۆڤ مافی خۆيانە گەشت و گوزار بكەن و ز يان لەم بڕ يارە دە كەن، چونكە ئەوانيش وەك گەشتيار گەشتەكانيان رادەوەستیّ، ئەم بڕيارە بارقورسيەكی بۆ هەموو هاوولاّتيانی عيّراق دروست كردووە، پيّويـستە ئەوە بـلّيّم كە بە شيّك لەو خەلّكا نەی كە لە هەريّمی كورد ستانن، ڤـيزای تەنها لە هەريّمی كوردستانيان هەيە، ئەوە بەس نييە پيّيان بلّيّن ئيّوە ئەتوانن لە فرۆكەخا نەی بە غدا بەكاربيّنن، خالّيّكی تر كە زۆر گرنگە و پيّويستە هەموو خەلّكی كوردستان بيزانیّ، ئەوەيە لە نيّوان هەوليّر و بە غدا لەنيّوان سليّمانی و بەغدا، ترانزيّت نييە، هاوولاّتی ئيّمە دەبیّ لەسەر ئەو جادانە بميّنيّـتەوە هەتاوەكو لە سەعات (3) يان سەعات (5) يان سەعات (7)ی ئيّوارە، چاوەڕيّی فرۆكە بكات و بڕوات، يانی ئيتر ترانزيّت لە نيّوان ئيّمە و ئەواندا نييە، ترانزيّت لە بەغدا بۆ خەلّكی هەريّمی كوردستان كە پارچەيەكە لە عـ يّراق، ترا نزيّتی تيّدا نييە، ترانزيّت لەنيّوان دوو ولاّ تدا هە يە، هەروەها كيّـشەی نا ئارامی و بارودۆخی نا ئارامی بە غداش يەكيّكە لەو كيّشانەی كە روو بەرووی ئەو كەسانە دەبيّتەوە كە ئەگەر بيانەویّ رحلە ريّگەی فرۆكەخا نەی هەوليّر و سليّمانی بگە نە بە غداو لەويّوە گە شتەكانيان بۆ دەرەوەی ولاّت و لەويّوە بەردەوام بـ كەن، لەكۆتاييدا خوشك و برايانی پەرلەمانتاری خۆشەويست ئيّمە تا ئەم لەحزە يەش دەما نەویّ بەدوای ريّگە

چارەیەکی یا سایییەکاندا بگەڕێین لەگەڵ ئەوەی کە دڵنیاین ئەم بڕیارە لەسەر بنەمای هیچ یاسایەك دەرنەچووە، ئێمە تا ئێستا بەدوای ئەوەین کە ڕێکخراوە نێو دەوڵەتیەکان لەم بڕیارە ناقانونیە دەرکەین کە دڵنیاین ئەم بڕیارە پێچەوانەی قانونەکانی ئەوانە، ئێمە بەدوای ئەوەین کە ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی ڕێکخراو نێو دەوڵەتیەکان و قونسوڵەکان و بەتایبەتی هێزەکانی ئەمەریکا تێبگەیەنین لە زیانەکانی ئەم بڕیارەی عێراق و بەردەوام بی، کە بەدڵنیایی ئەوان حکومەتی عێراقی بە دڵنیایی ئاگای دروستی لە پەیوەندی نێوان هێزەکان و فرۆکەوانی هێزەکانی ئەمریکا و ولاتانی هاوپەیمان نییە لە فرۆکەخانەی هەولێردا بەو ژمارە و بەو ئاستەی کە هەیە، من هیوادارم کە لەو گفتوگۆکانی بەڕێزتان و هەم پرسیارەکانی بەڕێزتان ئەوەی کە بەبیرمان نەهاتبێ عەرزتانی بکەم، بیرم کەوێتەوە و هەروەها لە ئەنجامی گفتوگۆکانی بەڕێزتاندا بگەینە کۆمەڵێك بڕیار و ڕاسپاردەی وەها کە خزمەتی کۆبوونەوەکانمان بکات لە ئەنجومەنی وەزیران یان لە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بتوانین بە بڕیارێك دەرچین کە کاریگەر بێت، من بەبێ موزایەدە کردن، ئێمە بەهیچ شێوەیەك لە شێوەکان قبوڵی تەنها یەك نەفەری عێراق ناکەین، سوڵتەی فرۆکەوانی مەدەنی عێراق ناکەین، سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران ناکەین، بێتە فرۆکەخانەی هەولێر و سلێمانی نێو دەوڵەتی بەبێ بڕیاری ئێمە، ئەم شەو لە چەند ڕۆژنامەنووسێك پەیوەندیان پێوە کردم کە گوایە عێراق بڕیاری داوە ژمارەیەك ئەفسەر بە فرۆکەی هێلی ئاسمانی عێراقی بگەیەنێتە هەردوو مەتاری هەولێر و سلێمانی، منیش عەرزم کردن ئەوان میوانی ئێمە دەبن لە هۆتێل دیڤان هەتاوەکو ئێمە گفتوگۆکانی خۆمان دەکەین، پێ ناخەنە فرۆکەخانەی هەرێمی کوردستان تەنها بەو حەدەی کە لە فرۆکەدا دائەبەزن، لەبەر ئەوە هیوادارم شەری ئیرادەمان لەگەڵ نەکەن باشە، ئێمە ماڵوێرانی زۆرمان دیوە، ئێمە لەدوای بارانکەپەنەك، یانی دوای ئەوەی کە ئەوان فرۆکەخانەکانیان داخستین، ئێمەش گوێمان لەشتی تر نییە ئەوان بیکەن، ئەگەر شەری ئیرادەیە ئێمە ئامادەین بیکەین، ئێمە بەبێ فرۆکەخانە هەر گەل بووین، ئێمە بەبێ شار هەل گەل بووین، ئێمە بەبێ فرۆکەخانە هەر گەل بووین، ئێستا ئیرادەی خۆمان تەسلیمی ئەوان ناکەین بە هیچ شێوەیەك لە شێوەکان، هیوادارام بەبێ تەشەنوج ببرێ بە ئاقارێکی خراپدا ، ئێمە وەکو حکومەتی هەرێمی کوردستان، وەکو سەرۆکایەتی حکومەتی هەرێمی کوردستان و وەکو هەموو لایەنە سیاسیەکان پێویستمان زۆرە بە زمانی گفتوگۆ، زمانی دیالۆگ، زمانی پێکهاتن، زمانی موفاوەزات کردن و لەبەر ئەوە ئێمە باشتەکان بە ئاقاری خراپە، یان بەو ئاقارە بەینن کە گرژی لێ بکەوێتەوە، کارەکانی ئێمە بەرکار بوونە بۆ بڕیارەکانی ئەوان، بەراستیش هەر کامێك لەئێوەوە، یاسانا سەکان و ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان سەیری ئەو بڕیارە بکەن، بەتەواوی ئەو بڕیارە شپرزەیە، نە ئەوەڵەکەی لەگەڵ ئاخرەکەی یەك ناخوا و دوو دامەزراوی پێکەوە تێکەڵاو کردووە و خاڵە مەرزیەکان لەگەڵ سوڵتەی فرۆکەخانەی مەدەنی عێراقی، ئێمە لە هەرێمی کوردستان بە پێی ڕێکخستنی ئیداری وەزارەتەکانمان، هەردوو فرۆکەخانەکە سەر بە وەزارەتی گواستنەوەو گەیاندنن، و خاڵە

دەروازییە گومرگییەکان و خاڵە دەروازە سنورییەکان ئەوانە سەر بە وەزارەتی دارایی هەرێمی کوردستانن، من پێم وایە ئێتر درێژە زیاتر بەوە نەدەم، سوپاس بۆ هەمووﻻیەکتان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز مولود باوەمراد وەزیری گواستنەوەوە وگەیاندن، بۆ ئەم زانیاریە گرنگانە و ئەو روونکردنەوانە و کە بەراستی بەرچاوییەکی روونی پێشکەش بەم دانیشتنە و بە ئەندامانی پەرلەمان دەبەخشێت، بەڕێزان ئێستا دەست بە گفتوگۆ دەکەین، و هەر بۆ ئاگاداری بەڕێزتان چەندین پێشنیار هاتووە بۆ دەستەی سەرۆکایەتی بۆ لیژنەی یاسایی پەرلەمانی کوردستان سەبارەت بەو وەڵامدانەوە، ئەو پێشنیارانە لەبەردەستی لیژنەی یاساییە، بەڵام پێش ئەو دانیشتنە نەکەوتوون دەسەڵاتی هەرە گەورەی وەڵامدانەوەی هەرە رەها بۆ ئەم دانیشتنەیە، لەدوای گفتوگۆکان لیژنەی یاسایی رادەسپێرین و چەندین پیسپۆر هاوکار بوونە لەم بوارەدا و بڕیارەکان و وەڵامدانەوەی حکومەتی هەرێمی کوردستانیش لەبەر چاو گیراوە، خودی کاك ئامانج لەوێ بووە، دواتر پشویەك وەردەگرین دەرفەت بە لیژنەی یاسایی دەدەین بۆ دارشتنی ئەو وەڵامە دەرئەنجامی کۆی ئەو گفتوگۆیانەی کە لەم دانیشتنە ئەنجام دەدەرێن، ئێستا دەست بە گفتوگۆ دەکەین، فەرموو د. فرست.

بەڕێز د. فرست صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا دەمەوێ پیرۆزبایی خۆم لە گەلی کوردستان بکەم، کە بۆ یەکەمجارە لە مێژووی ئەم میللەتە ئیرادەی ئازادانەی خۆی بۆ سەربەخۆیی خۆی پیشاندا، ئەم دەستکەوتە شایەنی ئەوەیە کە قوربانی گەورەی بۆ بدەین، ئەم میللەتەی ئێمە سەلماندی کە شایستەی ئەم سەربەخۆییەی خۆیانن، بەڕێزان دیارە هەموو دنیا چاوەروانی ئەوە دەکات ئاخۆ لەدوای ئەو دانیشتنەی پەرلەمانی کوردستان بە چ زمانێك ئێمە موخاتەبەی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی دەکەین، و بەچ زمانێك لێکۆڵینەوەی بڕیارەکانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق دەدەینەوە، بە تێروانینی ئێمە لەم دەرفەتە کە خۆشبەختانە لەسایەی ریفراندۆم و لەسایەی ئیستیفتا توانیمان کارا بکەینەوەو بەیەکەوە دابنیشین، بتوانین بە زمانێککە شایستەی کلتور و سەقافەتی میللەتی کوردستان بێت، بگەینە چەند ئەنجامێکی باش و چەند بڕگەیەك و بڕیارێکی باش بە ئاراستەی هێورکردنەوەی دۆخەکە بێت، بە ئاراستەی زمانی دیالۆك و حوار بێت بتوانین پەیامێکی ئاشتیانە کە شایستەی میللەتی کوردستان بێت، هەم بدەینە عێراق و هەم بدەینە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی، هەر لێرەش بە دەرفەتی دەزانم چەند خاڵێکی گرنگ هەیە بیخەمە بەردەمی ئێوەی بەڕێز و ئەندامانی پەرلەمان، ئەوەی کە گەلی کوردستان لە $9/25$ کردی بە هەموو لێك دانەوەیەك و پێوەرێك، هاورێك و گونجاو و کۆك، کە لەگەڵ دەستووری عێراق، لەگەڵ یاسای نێو دەوڵەتی، چونکە عێراق یەکێکە لە دەوڵەتە دامەزرێنەرە ئەوانەی کە رۆژی دامەزراندنی نەتەوە یەکگرتووەکانە، ئەندامی دامەزرێنەری نەتەوە یەکگرتووەکانە، لەناو میساقی نەتەوە یەکگرتووەکان لە ماددەی یەك و پەنجا و پێنج زۆر بەروونی و

ئاشكرایی حەقی تەقریری مەصیری مافی چارەنووس جێگیر كراوە، هەروەها لە هەردوو پرۆتۆكۆلی نێو دەوڵەتی ساڵی 1966 كە عێراق خۆی موصادەقەی كردووە، لەماددە یەك مافی چارەنووس ئیقرار كراوە و جێگیر كراوە، عێراق لە ماددەی هەشتی دەستووری خۆی زۆر بە روونی دەڵێ ئێمە ڕێز لە ئیلتیزاماتە نێو دەوڵەتیەتەكانمان دەگرین، دەبێ عێراق ڕێز لە ئیلتیزاماتی نێو دەوڵەتی خۆی كە لە میساقی نەتەوە یەكگرتووەكان كە ئەندامی دامەزرێنەرێتی و لە هەردوو پرۆتۆكۆلی نێو دەوڵەتی كە خۆی موصادەقەی كردووە لەسەری دەبێ ڕێزیان لێ بگرێ، عێراق و ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق لە ماددەی یەكەم كە هاتووە رەتی ئیستیفتای هەرێمی كوردستانی كردۆتەوە وپشتی بە ماددەی یەكەمی دەستووری عێراقی بەستووە، بەڵام بە تێڕوانینی ئێمە رێك بە پێچەوانەیە، چونكە ماددەی یەكەمی دەستووری عێراق دەڵێت (ان هذا الدستور ضامن لوحدة العراق) بەڵام كامە دەستوور، ئەو دەستوورەی كە ئێستا بیریان هاتۆتەوە ولەمێژە پێشێل كراوە، مانای وایە لەلای ئێمە هیچ دەستوورێك نەماوە تاوەكو زەمانەت بێ بۆ یەكبوونی عێراق، بۆیە خودی ئەو ماددەیەی كە خۆیان پشتیان پێ بەستووە، ئێمە پێمان وایە هیچ كاریگەرییەكی نییە، جگە لە دیباجە، و ئەمە جگە لە چەندین ماددەی تر كە دەكرێ دواتر قسەی لەسەر بكرێ، قسەیەكی تر كە زۆر لەلایەن هەتا كۆمەڵگای نێو دەوڵەتی، هەتا لەلایەن عێراقیش باس دەكرێ، كە ئەم ریفراندۆمە تاك لایەنە بووە، بەتەنایی ئەنجام دراوە، بەپێی هەموو یاسا نێو دەوڵەتیەكان بە نموونەو ئەو حاڵەتانەش كە لە دنیا كراون بەهیچ شێوەیەك مەرج نییە ریفراندۆم، ئیستیفتا موافەقەی دەوڵەتی دایك، یان ئەو دەوڵەتەی كە لێی جیا ئەبیەوە، رەزامەندی پێوەی كرابێت، لە كۆی نزیكەی شەست دەوڵەت كە راپرسیان ئەنجامداوە، تەنها چوار تا پێنجیان پێش وەختە نەتەوە یەكگرتووەكان موافەقەی كردووە و سەرپەرشتی كردووە، (كیبیك) دوو جار ئیستیفتای كردووە و رەزامەندی كەنەدای وەرنەگرتووە، (كۆسۆڤا) ئیستیفتای كرد رەزامەندی سربیای وەرنەگرت، تەنانەت سربیا سكاڵاشی لەمحكەمەی عەدلی دەولی دژی كۆسۆڤا كرد، لە 2010 مەحكەمەی عەدلی دەولی كە قەراری استشاری دەركرد، رەوایەتی دایێ كە حەقی كۆسۆڤایە لە مافی چارەی جیابوونەوە، بەیانی كەتەلۆنیا ئیستیفتا دەكات، رەزامەندی ئیسپانیای وەرنەگرتووە، تەنانەت لەناو دەستووری ئیسپانی نەصێكی صەریح هەیە كە دەڵێ نابێ لە اسپانیا داوای جیابوونەوە بكەن، هیچ نەصێكی وا لە دەستووری عێراقی نییە، بۆیە ئەو قسەیە كە دەڵێن دەبێ موافەقەی نییە و تاك لایەنە كراوە، هیچ ئەساس و سەنەدێكی نەقانونی و نەدەستووری نە بەپێی یاسای نێو دەوڵەتی نیەتی، خاڵێكی تر كە بەلای منەوە زۆر گرنگە لەسەر هەڵوێستی وولاتانی دراوسێ كە من پێم وایە دەبێ باشترین پەیوەندی و بە زۆرترین ڕێز گرتن لەگەل قیادەی ئەو دەوڵەتانە و لەدراوسێتی باش بگرین، بەڵام ئەگەر ئێمە چاوەڕوانی ئەوە بووباین كە وڵاتانی دراوسێ موافەقەمان بدەنێ، من تەصەور دەكەم دەبوایە سەد ساڵ، دوو سەد ساڵی تریش چاوەروان بین، من دەمەوێ لێرە قسەیەكی وتەبێژێكی حكومەتی توركیایە كە سێ شەو بەر لە ریفراندۆم كە شەو داهات قسەی كرد گوتی ئێمە داوای دواخستنی ریفراندۆم یا راپرسین ناكەین، ئێمە داوای هەڵوەشاندنەوەی راپرسی دەكەین، وتی ئەگەر چەند زەمان و كاتی تریش بڕوا ئەوان ئیستیفتا

بکەن ئێمە هەر ئەو مەوقیفەمان دەبێ، کەواتە ئێمە لەبەرامبەر دوو خیار دابووین، دوو هەڵبژاردە بووین، یان راپرسی دوابخەین و هەڵیوەشێنینەوە و بیدەینە جیلی داهاتوو، جیلی داهاتووش دەستاودەستی پێ بکا و بیداتە جیلێکی تر، یان دەبێ ئێمە ئەو جیلە ئەو سەروەریە بۆ خۆمان تۆمار بکەین، ئێمە ئەو قورساییە هەڵبگرین و ئێمە مل بدەینە بەر بەرپرسیاریەتەکە و ئێمە قوربانی بدەین، من پێم وایە شانازییەکی گەورە بەر ئێمە کەوت، ئێمە بەرامبەر نەوەکانی داهاتوو سەرمان بەرزە و کە ئێمە ئەو قورساییەمان هەڵگرت و ئێمە تەحەمولی ئەو مەسئولیەتەمان کرد، و بەنیسبەت مەوقیفی عێراق من لێرە زۆر بە دەرفەتی دەزانم کە نوێنەرانی حکومەت لێرەن شتێکی گرنگ هەیە باسی بکەین، من پێم وایە ئەوەی ئێستا عێراق دەیکات، لەو قەراراتانەی کە ریز بە ریز دەریا ندەکات کە ئەگەر ئیستیفتاشمان نەکردبایە ئەوەهەر دەبوو، بەڵام لەوانەیە لە تەوقیت تۆزێك دواکەوتووبا، ئێستا بە دەلیل ئەمە روون دەکرێتەوە، چۆن؟ ئەوان لە ساڵی 2016 سوودیان وەر گرت لە ناکۆکی و پار چە پار چە بوونی ئێمە لە بەغدا، قانونێکیان دەرکرد بەناوی قانونی هەیئەی مەنافزی دولی، لەو قانونە موعامەلە لەگەڵ هەرێم کرا وەکو پاریزگا، نوێنەر بۆ ئاستی پاریزگا دیاری کراوە، وپلانیان داناوە لە رۆژی 8/1 قەراری هەیئەکە دەر چووە، لەرۆژی 8/29 هەیئەکە کەوتۆتە بواری جێبەجێ کردن، بۆ چی؟ بۆ ئەوەی کاتێك ئیستیفتا کرا ئەوان هەموو پلانەکە دارێژراوە، ئینجا ئەمە بەنیسبەت فرۆکەخانەکان، بەنیسبەت مەنافزی حدودی، بەنیسبەت ئەوانی تر، هەمووی هەم لەرووی سوڵتەی تەنفیزی ئامادەکاری بۆ کردووە، و هەم لە سوڵتەی تەشریعی ئامادەکاری بۆ کردووە، دەبێ ئێمە گلەیی لەخۆمان بکەین و کە ئێمە بەهۆی ئەو دۆخەی کە لە عێراق بووە و ئەو دابەشبوونە، زۆر شت بەسەرماندا تێپەریوە و لەپێش هەموویان قانونی حەشدی شەعبی و قانونی هەیئەی مەنافزی حدودی، کۆمەڵی قانونی تر، بۆیە من ئێستا لەو دانیشتنە داوا دەکەم کە حکومەت قانونی هەیئەی مەنافزی حدودی هەرێمی کوردستان بنێرێتە پەرلەمان و ئێمە سیفەتی ئیستیعجالی بدەینێ و ئەو قانونە دەربکەین و بۆچی دەریکەین، چونکە بەپێی ماددەی (114) دەستووری عێرا قی، ئیدارەی گەمارك و مەنافزی حدودی لە سولتاتی موشتەرکە، بە پێی ماددەی (115) لە دەستووری عێراقی لەکاتی بوونی خیلاف، ناکۆکی لەنێوان قانونی ئیتحادی و قانونی ئقالیم، ئەولەوەیەت بۆ قانونی ئەقالیمە، بۆیە ئێمە گرنگە وەکو پێشتر کارێکی باش کرابوو لە رووی نەوتیەوە، کە قانونی تێکگیرا و لە سولتاتی حەصری نەبوو، ئێمە توانیمان تەمەسوکی پێ بکەین، تەنانەت هەندێ جار لە مەحاکمی دەولیش، بۆیە زۆر گرنگە ئەم قانونی مەنافزی حدودیە بە زووترین کات لەم پەرلەمانە دەرچێت، و حکومەت بینێرێت، بەرێزان ریفراندۆمەی کە کردمان کۆمەڵێك دەستکەوتی باشمان بینی، لەسەرەتاش وتم لە پێش هەموویان کارابوونەوەی ئەم پەرلەمانە، لە پێش هەموویان گەرانەوەی شکۆ و ئیرادە بۆ گەلی کوردستان، من پێم وایە ئەمە یەکێکە لەو دەستکەوتە گەورانەی کە گەلەکەمان هەست بە کەرامەت و شکۆی گەورەیی خۆی دەکات کە بریاری چارەنووسازی خۆی داوە، من پێم وایە ئێستا نە (75)و نە سەردەمی کیمیا باران و ئەنفالە، ئێستا هەرێمی کوردستان پێگەیەکی گەورەی هەیە، کاتێك کە تەسریح

دژی پێگەی هەرێمی کوردستان دەدرێت نەوت نرخی بەرز دەبێتەوە، نرخی لیرە و تومەن دادەبەزێت، ئێستا ئێمە پێگەیەکی گەورەمان هەیە، پێم وایە تۆزێك خۆمان راگرین، خاوەنی ئیرادەیەکی بەهێز بین، یەکگرتوو بین، تەبا بین، و دەست بخەینە ناو دەستی یەکتر، هەروەکو چۆن بینیمان، وێرای ئەوەی کە ئەو برادەرانەی بەغدا رۆژانە خەڵك لەیەکتر دەکوژن، بە درێژ سەری یەکتر کون دەکەن، بەڵام کە هاتە سەر مەسەلەی جیابوونەوەی کوردستان هاتە سەر مەسەلەی ئەم بابەتانە، ئەم شتانە هەمووی کۆتایی پێ هات، ئەوان ئێستا خیتابێکی موەحیدیان هەیە بەرامبەر بە ئێمە، بۆیە ئێستا لە هەموو کات باشترە کە ئێمە واز لە ململانێی ناوەکی و واز لە هەموو ئەو مەسەلانەی تر بینین، بەراستی خیتابێکی یەکگرتووی بە هێزی نیشتمانی، بەڵام بە زمانێکی ئاشتیخوازانە، بە زمانێکی نەرم کە شایستەی گەلی کوردستان بێت پێشکەشی بکەین، بەڕێزان کۆمەڵێ خاڵی زۆر لە بەردەستدان بەڵام لەبەر کات ناتوانین و ئێستا بە نوسراو هەمووی ئامادەیە و ئاراستەی لیژنەی یاسایی دەکەین، بۆ ئەوەی لە گەڵاڵەی ئاراستەکردنەکەیان ئیستیفادەی لێ بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ کاك فرست، هەندەك درێژەت پێدا، بەڵام پسپۆری لەو بواردە، خاتوو ئامینە فەرموو.

بەڕێز ئامینە زکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

د دەستوورا عێراقی دا یێ هاتیە کو دێ ریزی ل پرەنسیپێن یاسایی یێن نێڤدەولەتی گریت و مافی چارێ خۆنڤیس ژی ئێکە ژوان پرەنسیپێت نێڤدەولەتی کو گەلێ کوردستانێ بڕیار ل سەر دای هەروەسا عێراقێ هەردوو پەیماننامێت نێڤدەولەتی یێ سالا (1966) یاسایەك یا پەسەند کری وەکی هەڤکارێ من دکتۆر فەرسەت ژی ئاماژە پێ دای د ماددێ (8) ژ دستورا عێراقێ ژی ئاماژە پ هندێ دایە کو عێراق ژی ئەندامە ل نەتەوەیین یێکگرتی دا وە د ماددێ (1، 5، 9) ل نیساڤا مافێ چارێ خۆنڤیس دا ئەڤە ژی یێ هاتییە ئیقرار کرن رێفراندۆم جێ بە جێکرنا فیعلیا بنەماییێت دیموکراسییەتێیە بۆیە پەیاما مە بۆ دەولەتێت جیران و ولاتێت ئەقلیمی و هەروەسا حکومەتا عێراقێ کو رێفراندۆم هەرەشە و گەف نینە ل سەر هیچ ولاتەکێ سەر ئاسایشا نەتەوەییا هیچ ولاتەکێ بەڵکو فاکتەرەکی سەرەکیە سەر ئاشتیا جڤاکی، دەمێ پرسیارا من ئەڤەیە دەمێ سالا (2011) ئاڤا سیروان سەر هەرێما کوردستان تاتە بڕین دەمێ کو حکومەتا عێراقێ جەلالیە و سەعدیە تەعریب کر تۆپ و تانکێت خۆ ئینانە خانەقین ڤیان کودتایەکێ سەر خەلکێ کوردستانی بکەن و دیسا خەلکێ کوردستانێ ئەنفال و عەقلیەتا شۆڤینی یا بوری ڤیان تەهاجومێ بکەنە سەر کورستانێ، سزادانا سیاسی یا خەلکێ کوردستانێ ب رێکا بڕینا بودجە و موچە سالا (2014) وەرە ئەنجام دای هاتنا مەزنترین تیرۆریستێت داعش سەر هەرێما کوردستانێ و حکومەتا عێراقێ خۆ ل مە نەکریە خودان چەك ژی بۆ پێشمەرگەیێن قەهرەمان نەهنارد، پێشمەرگە ژ سالا (2003) هەتا نوکە نەهاتیە هەژمارکرن ل جوزئەك ژ مەنزوما دیفاعی یا عێراقێ هەتا نوکە یێك فلس ژی بۆ پێشمەرگەی

نەهاتیە، ولاتەك كو داخازا سەروەریا دستوری دكەت و ئەڤ هەمی پێشێلی یێت دستوری بەرامبەر گەلێ كوردستانێ بكار ئینای بڕیارا خۆ بۆ هندێ دای كو بەرەڤ ریفراندمێ بچیت وەك پرەنسیپ و یاسایێت نێڤدەوڵەتی، بەڕێز سەرۆكێ پەرلەمانی هەلبەت ئەو بڕیارێت پەرلەمانێ عێراقێ و حكومەتا عێراقی دای ئەڤە سزادانا ب گشتیا كۆمەلا خەلكێ كوردستانی یە كو بڕیارێت نادستوری بڕیارێت نە یاساینە، مافێ گەشتكرنێ بۆ هەمی كەسی یا پاراستیە ل گور رێكەفتننامە شیكاگۆ كو (54) ولات تێدا ئەندامن هەروەسا ئەگەر ئەم سەح كەینێ ماددا (4) یا وێ یاسایێ هاتی كو فرۆكەخانێت مەدەنی بۆمەبەستێت ئێكلا كرنا پرسێت سیاسی نابیت بێتە بكار ئینان واتا ریگرتن ژ هاتن و چونا هاولاتیان پێچەوانێ یاسا و رێسایێن نێڤدەوڵەتیە پێشنیار دكەم ب زوترین دەم پەرلەمانێ كوردستانێ دكەم یاسا فرۆكەوانی یا شارستانی دەربێخیت و حكومەت ژی بێتە راسپاردن دەرگەهێن گفتوگۆ گەل رێكخراوێن تایبەت ب فرۆكەوانیا نێڤدەولەتی ل گور پەیمانناما شیكاگۆ بكەت، گەلێ مە ل (9/25) ب دەنگێ 73٪92 بڕیارا سەربەخۆیێ دای واتا رێزگرتن ژ بڕیار سەربەخۆیی یا گەلێ كوردستانێ سەرەڕای هندێ جەخت كردن سەر هندێ كو چارەسەر ب رێكا گفتوگۆكرن ب زمانەكێ دیالۆگ و ئاشتیانە بهێتە كرن، دەسەلاتا سیاسی یا كوردستانێ ل دەرڤەیێ پەیام و ئەنجامێت راپرسیێ دانوساندنێ دگەل حكومەتا عێراقێ بكەتن، دەم دەمێ ئێك رێزیا نیشتیمانیە خینا شەهیدان قوربانی دانا پێشمەرگەهێت قەهرەمان ئەو خورت و لاوێن كەركوكا دلێ كوردستان ئەوێن كو شەهید دبن جینوسایدا ئێزدیان سایبە كرن مەزات كرنا كچێن جلك سپی یێن ئێزدیا ئەنفالكرنا گەرمیان هەتا بادینان هەروەسا هەلەبجە هەمی ل مە دخوازیت كو گوتارەكا یێكگرتی زمانەكێ هەڤرێز پەیامەكا نیشتیمانی هەمی لایەنێت سیاسی هەبیت ژ بەر هندێ داخازێ ژ هەمی لایەنێت سیاسی دكەم كو كوردستان و سەربەخۆییا كوردستانێ 9/25 دەرفەت و مێژویەكا نویە د تاریخا گەلێ مەدا داخازێ دكەم كو ئێكرێزیا خۆ بپارێزن، بۆحكومەتا هەرێمێ و داواكارێ گشتی هندەك پێشنیارێت دی من هەنە، هندەك رێكارێت یاسایی بۆ تەعن لێدان بەرامبەر ئەو بڕیارێت نەیاسایی و نادستوری یێن عێراقێ بگرینە بەر، هەروەسا گەف كرن و ب كار ئینانا هێزێ بۆ ناوچەیێن كوردستانی یێن دەرڤەی ئیدارەی هەرێمێ، ل گور ماددا (9) برگا ئێكێ لدستورا عێراقێ نابیت هیچ هێزەكا چەكدار و هێزێن ئاسایش دژی پێكهاتێن گەلێ عێراقێ بێتە بكارئینان، ل گور ماددەی (115) دستورا عێراقێ ژی یێ هاتی كو ناكۆكی ناڤبەینا وان هەبیت ئەولەویەت بۆ یاسایێن كاربكەرێن هەرێمێ یە واتا ل ژێر رۆناهیا وێ هەرێما كوردستانێ ل سالا (2011) یاسا ئەنجومەنێ ئاسایشێ یا دەرێخستی چ فروقەكا قانونی نینە و ئەولەویەت بۆ یاسایێت هەرێمێ دێبیتن ئەڤە نە تشتەكە كو د دەسەلاتا حەسریا عێراقی دابیتن، دیسا خالەكا دی حكومەتا هەرێمێ و فەرماندا گشتیا هێزێن پێشمەرگە بێتە راسپاردن كو سەرجەم دەسەلاتێن خۆ یێن یاسایی بكار بینیت بۆ ئیدارەدانا دەروازێت سنووری و پاراستنا ناوچەیێن كوردستانی دەرڤەیێن ئیدارا هەرێمێ، نوێنەرایەتیا حكومەتا هەریمێ نامەیەكا ڤەكری بدەتە نەتەوەیێن یێكگرتی و یێكەتیا ئەورووپی و رێكخراوێن نێودەوڵەتی یێن تایبەت ب مافێن مرۆڤا هەروەسا سەرجەم نوێنەرایەتیێن كوردستانێ بینە

راسپاردن كو ل سەر رايا گشتيا دەرڤە و ولاتان كار بكەن و ل سەر پێشێلكاريێن نايا سايى و ناد ستوريێن حكو مەتا عێرا ڤێ پەر لەمانێ كورد ستانى سەرجەم بڕ يارێن ئەنجو مەنێ نوێ نەرێن عێرا ڤى ل 9/27 و بڕيارێت پێشتر لادانا پارێزگارێ كەركوكێ و هەر بڕيارەكێ كو دژى راپر سيا كورد ستانى ژ لاى حكو مەت و داد گەها ئيتيحادى رەت د كەت، دوو پر سيار ژى من بۆ بەڕێز وەز يرێ ڤەگوها ستنێ يێت هەى، بەڕێز وەز يرێ ڤەگوها ستنێ ئە گەر هاتوو عێراق بەردەوام بيت سەر وان گەڤا و بێتە وارێ جێبەجێ كر نێ كارتێت گڤاشتنێ سەر هەرێمى چنە ئايا ژ لايێ ئاڤ، كەهرەبا، حەرەكێت لەشكرى، فرۆكەخانە سەربازى و هاتن چونا ديپلۆماتكارا دێشيت چ كەت ئە گەر هات و د ناڤ ئا خا توركيا يان ئيرا نێ دا حكو مەتا عێرا ڤێ گومرك دانان هەرێم چ ئامادەكارى كرنە و چەوا سەرەدەريێ دگەلێ بكەتن، پر سيارا سێى و ئاخر پر سيار، ئەم دێشێين سيادێ دگەل بەغدا دابەش بكەين ئەم دێشێن بۆ فرۆكەوانى كودا دەولە تەكێ تە لەب بكەين؟ ئايا د دەسەلاتێت مە دا هەنە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئێمينكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ خاتوو ئامينە زكرى بۆ پێشكەش كردنى راى بەڕێزتان، تكا يە جارێكى تر بە بير تان دێنمەوە رەچاوى كات بكرێت، بۆ ئەوەى ئەو دانيشتنە بە باشتر بەڕێوە بچێت، بەڕێز حەيات خان فەرمووو. پێش ئەوەى خاتوو حەيات دەست بە قسەكانى بكات، تكا دەكەين بۆ وەلامدانەوە كارتەكانى فشار و با بەتى تر و لەشكرى و ئەوانى تر بۆ دانيشتنەكى تر، شرين خان فەرمووو.

بەڕێز شيرين حسنى رمضان:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەز سپێدە زوويى ناوى خۆ نڤيسى، ناڤى من سێيەم كەس بى، عەدالەت كوا، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئێمينكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

بەڵێ، فەرمووو.

بەڕێز شيرين حسنى رمضان:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

هيچ جياوازيەك نينە لە بەينى من و هەڤالا خوى خاتوو حيات، ئەو بڕ يارى 27 ى ئەيلولێ 2017 لە پەرلەمانا عێراقا عەرەبى بە ئامادە بوونا حكومەتا بەغدا و غيابا نوێنەرا يەتيا كوردا هاتينە دەر كرن كو پێكهاتينا لژى سێزدە خالان، ددەر حەقێ هەرێمى كورد ستانيدا و خەلكێ كورد ستانێ دەر كرين، بر يارى نەمرۆڤا يەتى و نە يا سايينە دەر بارەى ژ هەمان عەقلا يەتا جاران هاتيە كرن، كو ئەو عەقليە تە هاتيە بەكارهێنان بۆ جينوسايد كرنو كۆمەلكوژى و كيميا باران كر نا خەلكى كورد ستان بەس بە شێوازەكى دى، بەشێوازيكى مودێرنتر، تەبعەن ئەو بڕيارە هەر چاڤەرێ كرن ژ حكومەتى عێراقى، ژوێ عەقليەتا هەر جار دێتە بەكارهێنان بەرامبەر ميللەتى كورد ستانێ، ئەگەر ريفرا ندۆم هاتبا يە كرن يان نەهاتبا يە كرن، هەروەختەكێ حكومەتێ عێراقى هەلەكى بديتبايە هەمان جۆرە بر يارا دەر حەقى ميللەتى كورد ستانێ دا

دەر کێتن، ئە گەر بەری خۆ بدەی نە ناڤ وان بڕ یارا دەب ینین ئینقلا بەکا بەر چاوا لەنا ڤەرۆکا دە ستووری عێراقی و هەمی یاساو میساقێن دەولی و حەتا داب و نەریتێن مرۆڤایەتیێ، ئێك ژوان خالا بەحسێ دەروازی سنووری د کەن، و لدیڤ مادده 114ی دە ستووری عێرا قی دب ێژیتن رێڤ بەرنا گومر گا مو شتەرەکە و ئەولەویەت بزەڤرەتەن بۆ هەرێما کوردستانێ، و لدیڤ مادده (115) دە ستووری عێرا قی، خالا دووێ ئەو خالا دەر بارەی فرۆکەخا نەی هەولێر و سلێمانی دەر کرین و ئە مە ببێ تە رێگری و ئا سانکاری یان ژ یا هاووڵاتـ یانی هەرێمی کورد ستانێ ژ سەفەرێ یا پری کا هیـ شکاتی ب ێت یا پری کا ئا سمانی بێ ئە ڤە ژی خەرەقەکا یاسایی و دەستووریا لدیڤ ماددەی (44) ژ دەستووریێ عێرا قێ کو ر ێك دەب ێژی هەر مواتـ نەك عێراقی کو ئازاد بێتن حەقی گواستنەوەی هەبێت لداخلی عێراقێ و ل دەرەوەی عێرا قێ، رێکەفتن لە گەڵ دەو ڵەتێ ب یانی ل سەر سنوورا بۆ ل ێدانا دانیـ شتوێن خۆ یا ئە ڤە کارێکی نا ئەخلاقی و نادە ستووریە و نایاساییە، خالا چارێ، پشتگوێ خستن و ئیبتالا ملیۆنان دەنگێت دنگێ ملیۆ نان کە سە ژ هاوڵاتیێ خۆ ئەوە خەرەقەکا یاسایی، خەرقا هەمی یاسایێ نێڤ دەولەتیا، خالا پێنجێ چ نە صەك هە یە لد ستووریێ عێرا قی تاکو رێك بخەی دێتە جڤاتێ نینایێ عێراقێ، چاڤدێر بێتن لەسەر پەرلەمانێ کوردستانێ و مافێ بدا تە خۆ و بڕیارا ریفراندۆما کورد ستانێ بێ تە ئیلغا کرن، ئەز دب ینم هیچ نە صەك نیـ نە کو ئەڤە شی خەر قەکا دەستووری لە ماددەی (121) و (93) ژ دەستووریێ عێراقێ، خالا شەشێ پرسیارێ لیڤێ ئەڤە بۆ حکو مەتا عێراقی و بۆ پەرلەمانێ عێراقێ کو ئەو دە ستوور لکیـ ڤا بوی وەخـ تا سێ چار جارەکێ عەردێ عێرا قێ رادەستێ رێکخراوا تێرور ستییا دا عش کری، ژ لا یێ هە ندەك بالاّ دە ستان ڤەژلایێ هە ندەك کە سان ل ناڤ حکومەتا عێراقیدا، پر سیار لڤ ێری جارە کا دی ئەڤە یە ئەڤ دە ستوورا لکیـ ڤا دی وە کو موو چەو بود جەیا هەرێمی کوردستانێ هاتیە بڕین، ژلایێ وە کی وا ب ێژم قائـ یدی قواتی مو سەلحە نوری مالیکی، پر سیارەکا لڤێرێ ئەڤەیە کە ئەڤ دەستوور لکیڤەوە بی و چەندین ساڵە پێشمەرگا و هیزەکا بەرگری عێراقیا تەنها بە ناڤا و هیچ ماف و ئیمتیازەکا بۆ نەهاتیە خەرج کرن دبەرامبەردا دماوەی دوو سالادا هە ندەك میلیـ شیاتێت هاتینە دروست کرن بناڤێ حەشدا شەعبی کردن یاسا و ماف و ئیمتیازات دانێ و کردنە یا سا و دە ستووری، لڤێری ئەز دەبینم ئەو دەستوورا هاتیە پشتگوێ خستن، ئەڤ دەستووریێ بە هەمی شێوازیا هاتـ یە بنپیـ کرن لەلایەن ژ وانێ و پێویست ناکا ئیتر ئەو بێنە سەر گەلی کوردستانێ ب سەپێنن، چونکا گەلی کورد ستانێ ل 92 و پۆینت 63 سەدێ ژ رێژەکا هەرە بەرز دەنگی خۆیا بۆ سەربەخۆیا کوردستانێ دا یە، ئ یدی پێویـ ست ناکات ئەم پابەندی وی دەستووری بن، ئەو دەستووری لە بەرژەوەندی خۆ یا بەکاردێنن، هە ندەك پێ شنیار من هە نە بۆ پەر لەمانێ کورد ستانێ و بۆ هەڤالێت مە بۆ ل یژنا یا سایی بەتایـ بەتی و بۆ دە ستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانێ و هەم بۆ حکومەتی مە کو ژهاوکاری بێ دگەل مە، کو کار بکەن بە زێترین وە خت لسەر دەرکرنا هەندەك یاسایا، ئ ێك ژوان یا سایا وە کو پ ێك ئینا نا هێز ێت ئا سمانی کورد ستانێ، یا یا سایە فرۆکەوانیە مەدەنیا کوردستانێ، یاسایا جەوازات و نفوسە، یاسایە دراڤێ کوردستانێ و کۆمەڵێك یا سای دی کە ببنە بنەما بۆ دەولەتا کوردستانێ و چونکە خەلکی مە بریارێ یدا بێ تەڤیا ر یز لە بر یارا خەلکی مە

بێتەکردن، لدوماهیێ ئەز دبێژم پەیاما من بۆ پەرلەمانێ کوردستانێ، بۆ حکومەتا عێراقێ کو بلاژ ما فێر ببن ئەوی هەرەشێ لە دکەن و زمانێ نیگەفێل لەگەلێ مە ئا خاڤن، وەکو بەڕێز جەنابی وەزیر گوتی ئەم دپێشوازیا وان کرن لە هۆتیل دیڤان دێ دانیشتن و هەمی رێز لۆ ڤان هاتیە گرتن و زۆر سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز شیرین حسنی، خاتوو حیات فەرمووو.

بەڕێز حیات مجید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەتە سزادانی بە کۆمەڵ لە رێگەی دەسەڵاتەکانی ئیتیحادی تاوانە بەرامبەر بە خەڵکی کوردستان و دیموکراسیەت ئەنجام دەدرێت، دەسەڵاتی فیدراڵی ئەو بەرپرسیاریەتە دەبێت لە ئەستۆ بگرێت، کە دژی هەریەك لە مافەکانی مرۆڤ و دیموکراسی و دەستووری و دراوسێی باش و ئاشتی نێوان گەلانە، ئەمە لە کاتێکدا پەرلەمانی عێراق پەرلەمانێکە کاری رەقابی نەماوە، بۆوەتە مۆڵگەیەك بۆ کۆکردنەوەی بیری توندوتیژی تائیفی، پەرلەمانی عێراق لە ئەزمەیەکی ئەخلاقی میهەنیدا دەژی لە ئێستادا، لەم پەرلەمانەدا ئەوەی پێچەوانەی گروپێکی تائیفی بەرنامەی هەبێت، دووچاری تەسقیتی سیاسی دەبێتەوە، سوونەکانیان لەسەر بیری مەزهەبی سزادا، ئەیانەوێت کوردەکانیش لەسەر بیری نەتەوەیی سزای جەماعی بدرێن، ئەم تەسقیتە سیاسیەی پەرلەمان پەلی کێشا بۆ حکومەت و بینیمان چۆن وەزیری و سوپاسالاری دوورخستەوە، بگرە کەسایەتیشیان زرێندرا، بڕیارە دوژمنکارەکانی ئەم دواییەی پەرلەمان دەرحەق بە خەڵکی کوردستان کاردانەوە و هیچ ئیعتیبارێکی نییە، ئەو گرووپە تائیفیانەی عێراق بە خیتابێکی توندوتیژی خەڵك هان دەدەن و دوو بەرەکی نێوان پێکهاتەکان بچێنن، بڕیارەکانی پەرلەمانی عێراق دژی مەفهومی شەراکەتە کە ئەساسی دروست بوونی عێراقی دوای سەدامە، لە عێراقدا نیزامی سیاسی بوونی نەماوە و پێدینیە توندڕەوەکان دەستیان بەسەر دەزگاکانی بەڕێوەبردندا گرتووە، بۆیە ئەکرێت بڵێین بڕیارەکانی پەرلەمانی عێراق تائیفییەو هیچی کەمتر نییە لە تاوانەکانی رژێمەکانی پێشوو کە دەرهەق بە کورد کردیان، ئەگەر بۆشیان بکرێ ئێستاش خراپتر دەکەن، هەر بۆیە ئەمانە بڕیار نین بگرە سەپاندنی رایەکی ئەغلەبی و هیچ شەرعیەتێکی نییە، یەکێکە لەو بڕیارانەی کە بەمردوویی لە دایك بووە پێش ئەوەی جێبەجێ بکرێت، لێرەوە داوا لە سەرکردایەتی کورد دەکەم بۆ رێز گرتن لە خوێنی شەهیدان و ئیرادەی گەلەکەمان بگرن، کە لە 9/25 دەنگی زۆرینەی بەڵێ بۆ ریفراندۆم بووە، کاری دبلۆماسی بکرێ بۆ بەرەنگاربوونەوەی شکست هێنان بۆ ئەو فکرە تائیفیە و سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ حەیات خان، کاك خلف فەرمووو.

بەڕێز خلف احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من ئەمەویٰ قسەكان چڕ بكەمەوە لەسەر تەنها دانیشتنەكانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و ئەنجوومەنی وەزیران، دیارە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق لە رۆژی 2017/9/27 لە كۆبوو نەوەی ژ مارە (23) دا، كە بێ بە شداری نوێ نەرەكانی كورد ئەنجامیان دا، لە كۆی (325) ئە ندام پەر لەمان تەنها (166) ئە ندام پەرلەمان ئامادە ببوون، ئەمە لە حاڵێكدا ئەگەر بریارەكانی پەرلەمانی عێراق بڕیاری تەوافقی بێت، وا تە بڕیاری زۆرینە نەبیٰ، كە تەنها زۆری نەی سوونە و شیعە ئەو بڕیارە یان دەر كردووە، وە كو گوتم (166) ئە ندام تێ یدا بە شداربوون، پەر لەمانتارەكانی هەرێمی كورد ستانیش كە من رەخ نە دە گرم لە ئەو پەرلەمانتارا نەی لەویٰ ئامادە نەبوون، بەرا ستی خۆ ئە گەر بڕیارە كە بڕ یارێكی سەركردایەتی سیا سی كوردیش بووبیٰ، دە بوو ئەو بڕ یارە بگەرێ تەوە بۆ پەر لەمانی كورد ستان كە بڕ یار لەوە بدرێت ئا یا لە كۆبوونەوە یەكی وا حەسا سی چارەنووس سازەكە لە بە غدا بڕ یار لە سەر ئاي ندەی ئێ مە دەدریٰ، ئەم نوێنەرانەی ئێمە بۆ بەشدار نەبن؟ ئەی ئەگەر لە حاڵەتێكی ئاوا ناسك و حەساس بەشدار نەبن، ئەی كەی ئەو نوێنەرانەی ئێمە ئەم شەرانە بۆ ئێمە دەكەن، من ئەزانم نوێ نەری باش و ئازاو كارا مەمان هە یە كە ئەتوانیٰ دی فاع لە مەباد ئەكانی خەڵكی كورد ستان ب كات، بەڵام د یارە بڕیارە كە بڕیار ێك بووە لە سەركردایەتی سیاسی خەڵكی كوردستان، كە هەروەك چۆن پێویست بوو وەز یرە كوردەكانی شمان شەریان بكردایە لەسەر بنەماكانی ئێمە لەویٰ، چونكە ئێ مە پەر لەمانتار و پێ شمەرگەیەك كە لەو سەر سنوورانە بەرامبەر بە دڕەندەترین دوژمنی دنیا ئەجەنگیٰ و شەهید ئەبیٰ هیچ جیاواز یەكمان نی یە، لە بڕیارە كانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق (13) سزانامە دەرچووە، حەق نییە ئێمە بڵێین بڕیار، ئەمانە سزانامەن، بۆ گەلێكی ستەمدیدە وە كو خەڵكی كورد ستان كە هەموویان باگراو ندی سیا سیان هە یە، خاڵی دووە می بڕیارەكانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێرا قە لە ماددەی (121) دە ستووردا ، بە ئا شكرا بڕ یار بەوە دەدات ئەگەر بڕیار لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقیش دەرچوو، پێویستە لە پەرلەمانی كورد ستان ئین فاز بكریٰ و بڕیاری بۆ دەرچیٰ، لە ماددەی (38) دەستوور لە خاڵی یەكە مدا ئازادی رادەر بڕین بە هەموو شێوازێك ئیشارەتی پێدراوە، هەروەك چۆن دەقی ئەم ماددەیە بخوێن مەوە بە كورتی: (ه ێزە چەكدارەكای ع ێراق و دەزگا كانی ئا سایش لە پێكها تەكانی گەلی ع ێراق پ ێك د ێت، بەرە چاو كرد نی هاو سەنگی و ر ێژەی نوێنەرا یەتی كردن یان بەبیٰ ج یاوازی یا دورخ ستنەوەی هیچ لا یەك و لەژێر ركێ فی مەدەن یدا دە بیٰ، و بەرگری لە ع ێراق ئەكات و نابێ تە دەزگا یەك بۆ داپلۆ سینی گەلی ع ێراق و دە ستوەرناداتە كارو بارە سیاسیەكان)، ئەمە بە وازیحی تەحد یدی صەلاحیەت دە كات لە ئەنجو مەنی نوێ نەرانی ع ێراق و مەر كەز دەكات، هەروەك چۆن بەپێی مەبادئی فە صلی سوڵتات، ئەنجو مەنی نوێ نەرانی ع ێراق ناتوانیٰ تەفویزی مەجلی سی وەزەرا ب كات بۆ بەكارهێنانی ه ێز و بۆ داخ ستنی دەروازە سنووریەكان، یان بۆ مە سائیلی فرۆكەوانی كوردستان، و بەپێی ماددەی (110) هەمیشەیی عێراقدا بە وازیحی دەستنیشان كراوە، كە كەم

کردنەوە و سنوور دانان بۆ دەسەڵاتەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان و ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق لە صلاحیەتی نییە ئەم بابە تە بکات، چونکە هەموو سنووردانانێك بۆ دە سەڵاتەکانی حکو مەتی هەرێمی کوردستان کاریگەری نەرێنی دەبێ لە توانای حکومەتی هەرێمی کوردستان لە مەسائیلی رووبەرووبوونەوەی داعش، و مەسائیلی ئیدارە دانی ئاوارەکانی بەشێوازێکی سەرکەوتوو، وبەخێو کردنی هەموو ئەو ئاوارا نەی کە لە هەرێمی کورد ستاندا مە سروفات و تێچووی زۆری هە یە ، و لەرابردووش لە حکو مەتی هەرێمی کوردستان چەند جارێکم بیستووە کە ناوەندە نێو دەوڵەتیەکان پ شتیوانیەکی ئەوتۆی حکو مەتی هەرێمی کوردستان کردووە و دا بین کرد نی خەرج یەکان بۆ یان، ئێ مە لە بر یاری ئەنجو مەنی نوێ نەرانی عێرا قدا هاتووە تایبەت بە بەکارهێنانی هێزی ئاسایش و هێزەکانی ناوخۆ لە دە سەڵاتە حە صریەکانی مەرکەز یدا، جگە لەوەی ئێمە سەدان کێ شەی ئاسای شی ناوخۆ و ئاسای شی سنوورەکانمان هەبووە، بەپێی یا سای ژ مارە (4)ی ساڵی 2011ی خۆ مان کە ئەنجو مەنی ئاسای شمان هەبووە، هەموو ئەم کێ شە ئەمنیا نەمان چارە کردووە ، لە ساڵی 2005 بەدواوە بەتایبەتی لەدوای نووسینەوەی دەستوور و هەموو ئەو کێ شانەی کە لە هەرێمی کوردستان هەبووە، حکومەتی عێراق بۆ بەدەنگ ئەو کێشانەی ئێ مە نەهاتووە، بۆ یە هەموو ئەو سزانامانەی کە دراوە لە پشتیەوە بڕیاری سیاسی هەیە و لە پشتیەوە هۆکاری سیاسی هەیە، بە پێی ماددەی (110) لە دە ستووری عێرا قی بڕ یاری داخ ستنی دەروازە سنووریەکان بە هیچ شێوەیەك صلاحیەتی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق نییە، یان با بلێین رە سمی سیا ساتی گومرگی و دارا یی دەروازە سنووریەکان دەکات، نەك پێدانی صلاحیەت بە ئەنجومەنی وەزیرانی عێراق کە بتوانێ ئەو دەروازە سنووریانە دا بخات، لە ماددەی (115)ی دەستووردا بە وازیحی ئەمە هاتووە هەموو ئەو بابەتانەی کە لە ماددەی (110) دەست نی شان نەکراوە و صلاحیەتی حە صری ع ێراق نی یە، وئۆتو ماتیکی ئەم صەلاحەتیانە ئەگەرێ تەوە بۆ هەرێمەکان، بە نیسبەت نووسینگە و نوێنەرایەتیەکانی وولاتان لە هەرێمی کورد ستان کە ئەما نە مافێکی بەدە ست هاتوو، یان حەقی موکتە سەبەی هەرێمی کورد ستان دوای دنیا یەك لە خەبات و دوای حوکمراڵ یەکی تەندرو ست، دوای پارا ستنی رێ کارە دیپلۆما سیەکان و پەیوەندی یە نێودەوڵەت یەکان و پەیوەندی یە گ شتییەکان، توانراوە قەنا عەت بە وڵا تان ب کرێ، یان وڵا تان بگە نە ئەو قەناعە تەی کە نوێنەرایەتی و کونسوڵخانە وە دامەزراوەی خۆیان لە هەرێمی کوردستان بکەنەوە، بۆ یە لە حا ڵەتێکی ئاوا حکومەتی عێراقی پێچەوانەی هەموو قانونەکان ئەوەستێتەوە، من پێشنیار دەکەم بۆ رووبەرووبوو نەوەی ئەم بابەتە تازانەی کە لە هەرێمی کوردستانی عێراق هاتۆتە پێشەوە:

یەکەم: دپلۆماسیانە ئێمە دەست چارەسەر کردنی کێشەکان ببەین، و هەڵوێستی مەرجعی باڵای شیعە بەرز بنرخێنین، و ئا مادەی حکو مەتی هەرێمی کورد ستان و سەرکردایەتی سیا سی هەرێمی کورد ستان نی شان بدەین بۆ گفتوگۆ بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانمان.

دوو: لەم پەرلەمانە بە بڕیارێك دەربچین کە هەموو ئەو سزانامانەی کە لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و مەجلیسی وەزەرای عێراقی دەرچووە رەتی بکەینەوە.

سێ: پێشنیارێك بكەین بۆ حكومەت لیژنەیەك دروست بكات هەموو ئەو زیانانەی بەر خەڵكی كوردستان ئەكەوێت، یان بەر كۆمپانیاكان و خاوەن كارگەكان ئەكەوێت، لە ئەنجامی ئەو بڕیارانەی كە عێراق ئەیسەپێنێ بەرسەرماندا، هەموو ئەو زیانانە جەرد بكرێ و لە كاتی خۆیدا داوای قەرەبوو لە حكومەتی فیدراڵی عێراق بكرێت. و لایەنی دەرەكی و نێو دەوڵەتی ئاگادار بكرێن لە هەموو ئەو دەستدرێژیانەی كە مافێكی مەدەنییە ئەویش مافی چارەی خۆنووسین و ئەنجا مەدانی ریفراندۆمە، ناو چە كوردستانیەكانی دەرەوەی هەرێم لە 2014 هوە ئێمە ئەیانپارێزین، حكومەتی هەرێمی كوردستان و پێشمەرگە ئەیانپارێزن، لەدوای ئەوەی كە لە 2014 پێشمەرگە ئەو ناوچە كوردستانیانەی لەدەست رژێمی بەعس پاراستووە و ئوتوماتیكیەن وەك دیفاكتۆ لە ژێر كۆنترۆڵی حكومەتی هەرێمی كوردستان بووە، لە 2014 هوە بۆ 2017 حكومەتی عێراق بێ دەنگی لەم بابەتە هەڵبژاردووە، ئۆتۆماتیكی ئەمە لە ئێستادا قسە كردن لەسەر ئەم ناوچە كوردستانیانەی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی كوردستان، بۆ خۆی دیارە كە مەسائیلی شۆفینیەت و مەسائیلی تەنها وەڵامدانەوەی ریفراندۆمەكەی هەرێمی كوردستانە، بۆیە گرنگە هەموومان یەك دەست و یەك دەنگ بین و یەك ریز بین تاكو بتوانین كێشەكانمان بە گفتوگۆ چارەسەر بكەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ كاك خەلەف، داوا دەكەم ئەو پێشنیارانەی لای ئێوە هەنە و نووسراون بدەن بە لیژنەی یاسایی، بۆ ئەوەی سوودی لێ ببینی، ئەوەی نووسراویش نەبن داوا لە پرۆتۆكۆل دەكەین بە پەلە بۆمان بنووسرێن، بۆ ئەوەی هەر ئەمرۆ بدەین بە ئەوەی تۆمار كراوە، ئەوەی كە لیژنەی یاسایی دەینووسێ ئەوانە هەموویان سوودی لێ دەبینن، چەند بەڕێزێكی تر قسە بكەن دوایی پشوویەك و دێینەوە درێژە بە دانیشتنەكە دەدەین، بەڕێز عباس غەزالی فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

نامەوێ باسی ئەو ماوە یاسا و قانوونانە بكەم تەنها بەر چاو ڕونیەك دەدەم، ئەمڕۆكە (عاشوورا)یە كە شەهادەتی (ئیمام حوسێن)ە نیشانەی مەزلومیەتە، ئێمەی كوردیش مەزلومی مێژووین بە دابەشبوون بە جینۆساید بە كیمیاباران بە ئەنفال بە جینۆسایدی یەزیدی بە هەموو شتێك تاكو ئەمڕۆ جینۆساید دەكرێین، پێشنیار دەكەم لەم جواب نامەیەیدا كە بە شێوەیەكی تایفی نووسیوە عاشورەش بێخینە ناو كە كەس لە كورد مەزلومتر نییە وەفاداری بۆ ئیمام حوسین بەرگری لە مافی كوردە نە سزادانی بە كۆمەڵ هێرش كردنە سەریەتی، سەبارەت بە كۆبوونەوە پەرلەمانی عیراق خۆی لە خۆیدا ئەمە پێشێلكاری دەستووره ئەمە ڕای گەیاند كە فیدڕالیەتوو ئیتیحادی نەما كە ئێمە هەر كاتێك هێزمان هەبێت دەتوانی هێز بێنین و خارجی ئیدارەی گەلی كوردیش ڕاوەستین چونكە دەبینین عەمەلیاتی پێشتری داعشیش دیجلە كە هات هەمان مەبەستی هەبوو كە ئەمرۆكە پەرلەمانی عیراق بۆی دەركردووە، بەڵام گرینگ ئەوەیە ئێمە بە زمانێكی نەرم هدوو بكەین، ئێمەی كورد هیچ كاتێك هێرشمان نەكردووە بەرگریمان كردووە پێشمەرگە

له خاكى بەرگرى كه به مافى شەرعى و يا سايى و قانونى هه يه ئه مه شەرعيەت دەدات به بەرگرى پێشمەرگه لەناوچه كوردستانيەكان، سەبارەت به پشتگيرى براى بەرێزم كاك(خلف) دەكەم ئێمه نوێنەرانى كورد چ له پەرلەمانى عيراق چ له حكومەت تا ئەو كاتەى كه هەبن من بايكۆتكردن به باش نازانم لەوێ بن حزوريان هەبێت ديفاع بكەن و بگەرێنەوه چونكه خەڵكێك هەبوون دەبينين (ئەياد عەلاوى) پەيامێكى هەبوو تەيارى (سەدر) بيرى جياوازى هەبوو ئەگەر لەوێبا نه رەنگه چاتر باو بەرگريان لێكرد با داواش دەكەم تا ئەو كاتەى سەركردايەتى سياسى كورد بڕيار نەدا ئەوه بەسه بەلاَم تا هەبن دەبێ لەو سەنگەره چۆل نەكەن خەڵكێك تا عەدى ئەقەل ديفاعێك بكرێتن، داواش دەكەين بۆ حكومەت بەتايبەتى كارو بارى ئاوارەكان له رێگاى رێخراوەكان نەتەوايەتيەكان پێشێلكردنى مافەكان بەكارهێنانى هێز ئەمانه لەگەل رێخراواوەكانى جيهانى كه ئاواره مەسئەلەيەكى گەورەى جيهانييه باس بكەن كه ئه مه كوردستان نەك ئارامى و سەقامگيرى تێدا نييه بەڵكو(دوو)مليۆن ئاوارەى له كۆڵ هەموو جيهانيش كردۆتەوه نه بەرگرى تەنها له داعش كردووه، بەڵكو ئەمەش دەتوانێ تەئسيرى خۆى له رووى نێو نەتەوەيى هەبێت، له هەمووى گرينگ تر جواب دانەوه بۆ ئەوانەى دژى كورد بڕيار دەكەن چاترين چەك بۆ ئێمه يەك رێزييه بەداخەوه ئێستا ته مەنام ده كرد ئەو كورسيانەى له تەنيشتمانه خاڵى نەبن هەمووومان هەوڵ بدەين چ ئێمەى پەرلەمانتار چ راگەياندنەكان هەموو لايەك به هەستێكى نيشتمانى بۆ يەكخستنى يەك رێزى نيشتمانى چونكه ئەگەر ئێمه يەك ريز بين وئيرادەيەى يەكتمان هەبێت پێكەوه دانيشين بەتايبەتى ئه مه دەبێته چەكێك كه دوژمنان دەتوانن به سەرماندا بن ئومێدەوارم بۆ چەلسەى دا هاتوو ئەو يەك رێزيه بێت هەمووومان پێكەوه بين سەبارەت بەو يا سايانەى كه دەر يش ده كرێن ئێمه له ليژنەى(كشتوكاڵ وئاودێرى)پرۆژەى ياساى ئاو كه خوێندنەوەى يەكەمى بۆ كراوه زۆر ئيشيشمان لەسەركردووەو لێژنەش ياسا داواكرد له ياساشى له كوردستان دەربچێت لەيەكەمين جەلسەدا دەتوانين ئه مه به مووشتەرەكى ئەو ياسايه بخوێنين و وه چەكێكى بەهێزى له دەست كوردى دايه ئاوا ئەم ياسايەمان هەبێت،سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى/جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، بۆ (عباس غەزالى) بۆ دەربرينى راى.داوا ده كەم ئەو نەريته جوانەى خواز يارەى هەموو پەلەرلەمانى كوردستان و هەموو پەرلەمانێكى تر زياتر ببينين كه پشتوانى له راو قسەكانى هاورێيەكى خۆى دەكاتن له پەرلەمان ئەو نەريته زۆر كاريگەره به تايبەتى ئەو برگانەى پەيوەستن به ماددەكانى دەستوور ماددە ياساييەكان گرينگه پشتوانى له يەكتر بكرێت بۆ ئەوەى پوختە بن وه زياتر ئەم دانيشتنه به باشتر بەرێوه ببەين، بەرێز(د.شوان قەڵادزەيى) فەرموو.

بەرێز شوان احمد نعمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان بەڕێز جێگری سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان هەڵبەتە ئێمە بەلامانەوە گرینگە كە سەرجەم ئەو بڕیارانەی كە پەر لەمانی عیراق سەرۆكی ئەنجو مەنی وەزیرا نی عیراق بە كولی رەت بكرێتەوە وە لەو پەیامەش كە پێشكەشی دەكەین بە هیچ شێوازێك كرۆزا نەوەو بێ دە سەلاتی پ ێوە دیار نەبێت كە ئێمە میللەتێكی مەزلومین ئێمە خاوەنی ه ێزی پێ شمەرگەین ئەوەش یە كەم هەلۆیـ ستیان نییە هاتنی(عبدول امیر زیدی) بۆ جنوبی كەركوك(علی غ یدان) بۆ ئەوە نەهاتوون بگەڕێ نەوە بۆ ئەوە هاتبوون وەكو (علی حسن مجید)و سەركردەكانی پێشووی ڕژێمی پێشوو ناو چەكانی ماددەی (140) دا گیر بكە نەوە لە بەر ئەوە ئێ مە دە بێ بەڕا ستی لە مەوقیع یەتی قوە تەوە مادەم خەڵكی كورد ستان لە گەڵ ریفراندۆمی سەرخستووە نزیكەی (93)دەنگی هێناوە ئێمە پشتوانیەكی زۆر بەهێزمان هە یە پ شتوانیەكە لەوە تێپەڕیوە هی ئەو حزبانە بێت كە لە ئەنجومەنی ریفراندۆمدان یان هی خەڵكی تر ب ێت سەركردەی هەموو لایە نە سیا سیەكان بە بەڵێ دەنگ یان بەم پرۆژە یە داوە، ئە مە گەورەترین پ شتوانییە ئەبێ لەم مەقیعیە تەوە كورد تەعامول ب كات نەك لە مەوقیع یەتی كروزا نەوە، قاعیدە یەكی شەرعیش هە یە ئەفەرمووێت (السیلمو قاع ید وا لحرب ضرر)ئە صلی حەیات بریتیـ یە لە ئا شتی بەلام شەر كە بە سەرت دادەسەپێ وە هەروەها قاعیدەیەكی شەرعی تریش هەیە كە دەڵێ (ئەو میللەتە ئاشتی دەدرێتێ كە توا نای ڕووبەڕوو بونەوەی هەبێت ئەگەر میللەتێك هەر خەریكی پارانەوە بێت دوژمنەكانی بزانن كە ئەو میللەتە توانای هیچی نییە بە دڵنیاییەوە بە دەم هیچ بانگەوازێكییەوە نا یەن) من بەمەبە ستی روو بەروو بو نەوە ئەو بڕیارە جەورروو پڕ ستەمكارە شۆڤێنیانە بە پێویستی دەزانم ئەمانەی خوارەوە ئەنجام بدرێت،(بەهێز كردنی ژێرخانی ئابووری دەستەبەر كردنی پێداویستی خۆراكی هاولاتیان بۆ ئەوەی ئێمە هەمیشە چاومان لەولا نەبێت كە بەداخەوە ئێمە ژێر خانێكی ئابووری ڕوخاوو مان هە یە) هەمیـ شە ئەوەی لە بازار هە یە وەكو ئەوەی(حەمەی حاجی مەحمود) دەفەرمووێت: ئەگەر سەیری دوكا ندارەكان ب كەیت بەس دوكانە كە كوردییە هەموو بەرهەمەكانی ناوی كەلوپەلی ولاتانی بێگانەیە ئەمەش زۆر جێگای ئەسەفە كە دوای بیست و شەش ساڵ ئێمە چاوەڕێی نەوت و غاز بكەین،خالێكی تر(هاوكاری كرد نی ه ێزی پێ شمەرگەی كورد ستان بە هەموو شێوازێك لەبەر ئەوە ئەگەر هێزی پێشمەرگە نەبوایە ئەسڵەن ڕیفراندۆم نەدەكرا كە ڕیفرا ندۆم كراوە بە ڕا ستی ئ ی ئەو هێزانە یە كە و جودی میلـ لەتێكیان سەلماندووە،خالێكی تر(ئەبێ بەرا ستی هەڵوەشانەوەی بڕیاری (64)ی ئەنجومەنی وەز یران كە تایبە تە بە پا شەكەوت بۆ ئەوەی ئەو كۆدەنگ یە نیشتیمانیە دروست ببێت خەڵك بروای بە ریفراندۆم وبە سەربەخۆیی بە هەموو بابە تەكان خۆش ب ێت گیان فیدای بن لە پێناو یدا،خالێكی تر(كۆدەنگی نیـ شتمانی بر یار بوو پەر لەمان بە كۆدەنگی نیـ شتمانی دەست بە كارەكانی بكاتەوە بەلام ئێستا بەشێك لە كورسیەكان چۆڵن بەڕاستی ئەركی بەڕێزتانە ئەركی ئەو لایەنە سیاسیانەیە كە پەر لەمانیان كارا كردەوە وە ئیتفاق یان كرد بە هەموو شێوەیەك هەو ڵدەن ئەو كۆدەنگییە نیشتمانییە لەناو هۆڵی پەرلەمانەوە بەرجەستە ببێت ببینرێت ئەمە هێزی ئێمە لەبە غداو لە

ئەنقەراو لە تاران و لە شوێنەکانی تر بەهێز دەکات ئێمە خەلەلی بۆشایی و فەراغمن هەبوو ئەو کاتە ئیستغلال دەکرێین لە شوێنەکانی تریشەوە،خالێکی تر(مەسەلەی لێبووردنی گشتی جێی خۆیەتی ئێستا ئەگەر زیندانیەکانی چاکسازیەکان لە هەر چوار پارێزگایەکە ئەزانی ژیان و حاڵیان چۆنە لێبووردنی گشتی دەربکرێت هەموو بەرەو ئاراستەی ئەو سەربەخۆییە هەنگاو بنێین، خالێکی تر(ئەو گەلە کۆمەکیەی کە هەیە شیعەیە و سونەیە و ولآتانی ناوچەکەیە ئێمە روو بەرووی پرۆسەکانی ئەنفال و کیمیا باران و ئەم هەموو پرۆسەی نا میللەتێك بووینەوە تەسلیم نەبووین بەڵکو دوژمنەکانمان بەرەو رووخان ڕۆیشتوون ئەو خالانەی لە پەر لەمانی بە غداوە دە کرا هەموو خالی شۆڤێنین سزای جەماعین پێ چەوانەی بڕیارەکانی(144)ی دەستووری عیراقە کە باس لە ئیدارەی گومرگی مشتەرەك دەکات پێ چەوانەی بڕیاری(9)ی رێکەوتنی شیکاغۆیە کە باس لە حوریەی تەنەقول دەکات، خالێکی تر(جێی خۆیەتی سەرۆکایەتی حوکمەتیش هەمیشە قسەمانیان دلخۆشی و ئومێد بەخشی بۆ خەڵکی کوردستان تێدابێت نەك کاتێك قسە دەکەن بە شێوازێکی وا قسە دەکەن کە خەڵکی کوردستان وای تەفسیر دەکات کە ئەو پا شەکەوتە تا ڕۆژی قیامەت بەردەوام دەبێت یەعنی قسەکانیان بەراستی ئەوجدیە تەی لێ ناخوێنرێتەوە،خالێکی تر(پەیامی ئێمە بۆ حکومەتی خۆمالی ئەوەیە کە کۆنترۆڵکردنی بازار ئێستا لە بازارەکاندا خەڵکی قۆرغکار هەیە هەولدەدات رزق و ڕۆزی لە بازارەکان نەمێنێ هەندێك کەنالی ئیعلامی هەیە ئەمنو ئاسایشی ئەم ولآتە تێك دەدەن هەمیشە وا بە خەڵك نیشان دەدەن کە وا هەمیشە حالەتی مەترسیدار و دلە راوکێ هەموو ئەمانە بەڕاستی سنورێکیان بۆ دابنرێت، ئێمە بەراستی بە هیچ شێوەیەك بیر لە تەسلیم بوون نەکەینەوە وە ئێمە لە هەمان کاتیشدا ئەبێ ئەوە بزانین کەوا ئەگەر هەزار دۆستمان هەبێت کەمە بەلآم دوژمنیشمان هەبێت زۆرە،خالێکە تر(پەیامان بۆ سەرۆك کۆماری عیراق ئەمن دلنیام جەنابی(مام جەلال) لە بەغدا بوایە ئێستا باروو دۆخ نەوعێکی تر دەبوو بەلآم ئەوان هەر لەسەر سەپاندنی بڕیاری زالمانە سوور بن ئەکرێ بەڕێز سەرۆك کۆماری عیراق هەلۆێستێکی هەبێت هەتا هەرەشەی کشانەوە بکات لە بەغدا ئەمن پێم وایە دونیا زیاتر دێتە سەر خەت و دەبنە پشتوانی ئێمە بەلآم ئەوان هەر بڕیار دەرکەن و ئێمەش هەر بیر لەوە بکەینەوە بۆ بەغدا ئەمە پێموایە شتێکی علمی نییە،خالێکی تر(ولآتانی ناوچەکە ئەوەی کاك (حاجی عباس) باسی کرد مەسەلەی ئەمرۆکە (10)ی موحەرەمە ئیستا ئەم وولآتانە بە پێی کام یاسای ئاسمانی بە پێی کام یاسای دەولی بە پێی کام یاسای ئەرزی سەیری میللەتێکی مەزلۆمی وەکو کورد دەکەن هەرەشە دەکەن ئەلێن ریفراندۆم نا یاساییە ئەمریکا کە سەرۆکی(وضر ویلسن) سالی (1914) باس لە بنەماکانی مافی مرۆڤ دەکات ئەی چۆنە وەزارەتی خاریجیە هەموویان بەیاننامە دژی ئێمە دەردەکەن، ئەمن پێم وایە ئەمانە ناخی خۆیان بەهۆی ئەم ڕیفراندۆمە دەرکرد کە ئێمە لە دونیادا دۆستمان نییە بەلآم دۆستی ئێمە خۆمانین یەك دەنگی ناو مالی کوردە ئاشت بوونەوەیە ئەوەش بەراستی وەزیفەی حیزبە سەرەکیەکانە ئەو ئاشت بوونەوەیە تەواو بکەن کە ئێستا ئاشت بوونەوەکە لەو هۆلی پەرلەمانە ئەم خەلەلە هەستی پێ دەکرێت. لە کۆتایشدا جێی خۆیەتی کە

پەیامێکی ر سمی مە سەلەن یوئێن کۆمەڵگەی نێودەو ڵەتی کۆمـەکاری عەرەبی و کۆنگرە بەناو ولاّ تانی ئیسلامی هەر چی ڕێخراوانی دونیا هەیە ئێمە ئاگاداریان بکەینەوە بۆ ئەوەی کەوا میللەتێکە بڕیاری خۆی داوە بە ڕاستی ئەگەر فشارەکانیش هەر زۆر بن ئەبێ ئێمە رۆژێك دیاری بکەین بۆ سەربەخۆی کورد ستان چونکە ئەم بابەتە بەراستی ریفراندۆم چۆن واقیعێکە خۆ مان درو ستمان کرد سەربەخۆییەکەش خۆ مان دروستی نەکەین چاوەرێی ولاّتان بین مژدەتان بدەمێ تا ڕۆژی قیامەت ئەوانەی دەڵێن تاك لایەنە کراوە تا ڕۆژی قیامەت نە بە غدا نە تاران نە ئەنـقەرا پـشتوانی سەربەخۆیی گەلی کورد ستان نا کەن ئەبێ ئێ مە خۆ مان ئەو واقیـعە درو ست کەین، ئێ مە خۆ شمان وە کو بزوت نەوە ئێ مە ڕا ستە هـێزێکین هە ندێ جار هێزێکین ئەڵێین پێنج لایەنە سەرەکییەکە هەر بەخۆی ناوهێنانی پێنج لایەنی سەرەکی ئیهانە کرد نە بە لایەنەکانی تر، هەر کاتێك دیفاع کردن لە هەرێمی کوردستان پێویستی بکات هەر بەو ئێمە تێدا نەبووین دەست بەرز بکەینەوە بۆ دەنگدان بۆ دیـفاع کردن لە هەێمی کورد ستان ئا مادەین ئە مە پەیامی را بەری گشتییە پەیامی مەکتەبی سیاسییە پەیامی خۆمانە بۆ هەموو بابە تەکان ئا مادەین بەس گرینگ ئەوە یە کورد بە شکۆمەندی بە یەك دەنـگی لەو بابە تە دەر چێت ریفرا ندۆمیش بۆ یە سەرکەوت بەرا ستی ئەو هێزەی کە لە سلێمانیش حوکم دەکات ئەو هێزەی کە لە هەولێرە هێزە سەرەکیەکان پێشمەرگەکان کە زۆر جار بە میرشیا ناویان دێنن بەراستی ئەوە بوختانێکی زۆر گەورەیە ئەوە وای کرد ریفرا ندۆم سەر بگر ێت ئێمە ئەوەمان لەبیر نەچێتەوە گرینگی بەو هێزە گەورەی کوردستان بدەین چونکە هەر میـلـلەتێك تا قەتی دیفاع و مقاوەمەتی نەبێت ئەوە مردن بە شیەتی، چۆن ئێ ستا هیند یە سورەکان لە ئەمریکا کە ئە سلی ئەمریکا هی ئەوانە بەلاّم چونکە توانای دیفاع و مقاوەماتیان نەبوو ئێ ستا ناوین لە قوو توی عەتارێکیش نەماوە،زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ(د.شوان قەلاّدزەیی)،فەرموو (منی)خان خاڵی نیزامی هەیە.

بەڕێز منی نبی نادر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی مادده (56) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان هاتووە کە پەرلەمانتار قسەی دەکاتن دەبێت قسەی خۆی ئاراستەی سەرۆك پەرلەمان بـکات نەك جێگر بۆ یە داوادە کەم لە پرۆتۆ کۆل رەش بکرێ تەوە وشەی دەستەواژەی جێگر.سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (منی)قەهوەچی،بەڕێز (ابو کاروان)فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن فارس عبدالرحمن(ابو کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان لە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بەڕێزان ئە ندامانی پەر لەمان سەرەتا ڕێگەم بدەن لێرەوە لە پەرلەمانی کوردستانەوە پیرۆزبایی خۆم ئارا ستەی گەلی کورد ستان بکەم بەبۆ نەی سەرکەوتنی پرۆ سەی ڕیفراندۆم و ئەو سەرکەتنە گەورەیەی کە لە (9/25) تۆمار یان کرد، هەلبە تە دوا بەدوای بەڕێوە چوونی ڕیفراندۆم حکومەت وە پەرلەمانی عیراق سزادانی بە کۆ مەلی بەرپاکرد کۆ مەلێ ر یێ و شوێن و بڕ یاری دەستوری و شۆڤێنیان بەرامبەر گەلەکەمان گرتە بەر کە بۆن و بەرایی حکو مەتی بەعـسی لە گۆرنـراوی پێ شوی لێ دە هات واش چاوەڕوان دەکر ێت تەنها بەو کۆمە ڵە بڕ یارە نەوە ستنەوە ئە مە جگە لە دە ست تێکەڵکردن لەگەڵ ولاٚتانی ئێران و تورکیا و ئەنجامدانی مانۆری سەربازی و کۆبوو نەوەی پیلانگێرا نە بۆ کاراکرد نەوەی ئەو ڕێکەوتنا نەی کە پێ شتر مۆر یان کرد بوو بەمەبە ستی یەك دەنـگی و جولاٚ نەوەیان بەرامبەر هەربزاوتێکی ڕزگاری خوازی گەلی کوردستان لە هەر پارچەیەك فراکسیۆنی ئازادی وێرای ئیدا نە کرد نی ئەو بڕیارا نەو ڕەت کرد نەوەیان دژی هەر دانو ستان و گفتوگۆیە کە کە مەرجی پێ شوەخت یان ئەنجامەکەی بریتی بێت لەسەر سازش کردن لە سەر ریفرا ندۆم و ئاکا مەکانی و پا شگەز بوو نەوە لە دۆزە ڕەواییەی گەلەکەمان، وە لە راستیشدا هیچ کەس و لایەن و دامەزراوە یەك تەخویلی گفتو گۆ و دانو ستانی لەبارەی ئاکامەکانی ریفراندۆم نییە و گەلی کوردستان ئەو مەسەلەییەی یەکلاکردۆ تەوە، ئەوەی ماوە تەوە میکانیزم و کاتی جێ بەجێ کردنـ یەتی، ئە گەر بڕ یارە ئێمە مەحکوم بین بە سزا لە بەرامـبەر مافێکی سروشتی گەلەکەمان کە لە جارنامەی گەردوونی مافی مرۆڤ و بەڵگەنامە نێودەولەتیەکا ندا چە سپاوە ئەوا سزاکان زۆر شەرفمەندانە ترە لە چۆکدادان و تە سلیم بوون. بەڕێز سەرۆکی پەر لەمان گەلی کورد ستان گەلێکە شایەنی پشت پێبەستنە هەموو مێژووی هاو چەرخی ئەم گە لە لە تە سلیم نەبوون و فـ یداکاری و وانەی زۆر و پر بایەخی تێدا هەیە بۆ فێربوون ،گەلی کوردستان توانای هەستانەوەی دوای نـسکۆی (75) و راپەرینە مەزنەکەی دوای ئەنفالە، من لێرەوە لە هۆڵی پەرلەمان ئەمانە دەڵێم زۆر چاك دەزانن چی دەڵێم باسی شیعاراتیش نا کەم بەڵکو ئەزموون گەلێك لە ژ یانی سیا سی و پێ شمەرگایەتیمدا رەنگەڕ ێژ بووە و دە ست و پە نجەم لەگە ڵدا نەرم کردوون، بەڕێزان ئێ ستا لە هەموو کات ێك ز یاتر پێوی ستیمان بە خۆڕێکخستنەوەی نێو ماڵی خۆمانە ئاشتبوونەوەی لایەنەکان و وەلاوەنانی ناکۆکیەکان و یەکگرتوویمان لە پێناو ماف و دۆزە رەواکامان و خۆئامادە کردن بۆ هەر ئەگەرێك بۆتە پێویستی ئەم قۆناغە ئەم برودۆ خە دەبێ ها ندەربێت بۆ ئەوەی پەر لەمانی کورد ستان بە تەواوەتی رۆ ڵی خۆی ببینـ ێت و وەك مەر جەعێکی سیاسی هاندەر بێت بۆ دە ست پێکرد نەوەی چاکـسازی هە مە لایەنا نە لەکاروباری حوکـمەت و بەرجە ستە کردنی شەفافیەت و بنبرکرد نی گە ندەڵی و راوە ستان لە خەسخە سە کرد نی کەر تەکانی خز مەتگوزاری و فراوانکرد نی مەوداکانی ئازادی بیرورا رۆژنامە گەری، ئێـ مە لە پەر لەمان دە ست و برد بـ کەین لە هەموارکردنەوەی ئەو یاسایانەی پێشتر دانراون بە ئاراستەی بەرژەوەندی هاولاٚتیان دانانی کۆمەڵێك یا سای نوێ و هەڵوەشانەوەی بڕیاری پاشەکەوتی زۆرەملێی مووچە کە ژیانی مووچە خۆران و فەرمانبەرانی تەواو

سغلەت کردووە و کۆمەڵێك هەنگاوی تر کە رووی لە گێرانەوەی متمانەی هاولاًتیان و پەرەپێدانی کشتوکاڵ و سامانی ئاژەڵی و کەرتی گەشتوگوزار و بەگەرخستی کارگەکان و یارمەندیدانی پرۆژەی بچووك و مام ناوەندیەمان بێت هەتا دوایی، بەڕێزان لە کاتێکدا ئێمە بڕیارەکانی پەرلەمان و حکومەتی فیدراڵی عیراق رەت دەکەینەوە جەخت لەسەر حیوارو گفتوگۆ و خیتابێکی هێمن کە پشت بەستوو بێت بە مەنتقی ڕەوای دۆزەکامان و دورکەوتنەوە لە هەر تەسعید و پەشێویەك دەکەینەوە، ئێمە کە موومارەسەی مافێکی رەوا دەکەین نابێت هاوسەنگە خۆمان لە دەست بدەین، پێویستیشە سوود ببینین لە رەوەندی کوردستانی و پشاندانی قەزیەکەمان بە دوونیا روونکردنەوەی زیاتری خیتابی گەلی کوردستان بە سەرجەم نەتەوە و پێکهاتەکان لە پێناو مافی چارەنووس و سەربەخۆیی کە کارتێکی گرینگە بە تایبەت ئەوانەی کەی لە رابدوودا کاری تێکردوون پیشانداوە باشیان ئەنجام داوە،پێشنیار دەکەم پەرلەمانی کوردستان نامەیەك ئاراستەی جیهان بکات سەبارەت بە ئاکامی ریفراندۆم و کاراکردنەوەی حکومەت و کاردانەوەکانی حکومەتی عیراق، هەروەها گرینگە پەیوەندی بەڕێخراوە نێو دەولەتیەکانەوە بکەین سەبارەت بەم بابەتە بەتایبەتی لەو هەل و مەرجەدا رێکەوتننامەی هەرێمایەتی سێ قۆڵی هەیە دژ بە دیموکراسی و خواستی گەلەکەمان کە بە پێچەوانەی یاسا و رێسا نێودەوڵەتیەکانە، دوا رستە کە دەیڵێم جەخت کردنەوەیە لەو دیدە کە چەپەکانی دونیا باوەریان پێیەتی هەر کیانێك لە ناوخۆوە ئامادە نەبێت بە رووخان ئەوە هیچ هێزێك لە دەرەوە ناتوانێ بیرووخێنێت بۆیە دوپاتی دەکەمەوە چارەسەرکردنی کێشە سیاسیەکانمان و یەك ڕیزی یەك هەڵوێستی زامنی سەرکەوتنەکانمانەپاراستنی دەستکەوتەکانمانە،لەگەڵ ڕێزدا.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر ئەو خاڵەی (منی قەهوەچی) باسی لێکرد خالێکی راستە پەیرەوییە بەلاًم بۆخۆتان بەجێدێڵم تا ئەو کاتەی دەستەی سەرۆکی پەرلەمان باری دەستە ئاسایی دەبێتەوە.فەرموو کاك(ابوبکر هەڵەدنی).

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ویستم تەنها لەبەر ئەوەی جەنابی وەزیر ئامادەبووە وەزیری (گواستنەوەو گەیاندن) پرسیارەکە لە چوارچێوەی ئەو بڕیارانە بێت کە پەیوەندی بەو وەزارەتەوە هەیە، بەلاًم لەبەر ئەوەی هاوکارەکان بۆ گشتگیر منیش ئەو مافە بەخۆم دەدەم وەك وان قسە بکەم دووەم تێبینیم ئەوەیە کە ئێمە لەم خولەی (چوار)ی پەرلەمان پێکهاتە بەرێزەکان چەند جەلسەیەك بەشداری کۆبوونەوەکانی پەرلەمانیان نەکرد وە بە غایب لەقەلەم نەدران بۆیە ئێستا برایانمان لە هەردوو فراکسێنی گۆران و کۆمەڵەی ئیسلامی کە لێرە نین خۆتان ئەزانن ئەمانە کێشەیەکی سیاسییە وە من پێم وایە ئەم کێشە سیاسیە لە ماوەی داهاتوودا حەل دەبێت بەلایەکدا دەکەوێت، بۆیە بە رای من ئەمانە بەغایب نەبوو بەغایب نەدرێن، لەم کۆبوونەوەی پەرلەمان کە بەشدار نابن ئەو مافەیان پێبدەین لەبەر ئەوەی ئەمانە گرفتی سیاسیان هەیە لە مەسەلەی کاراکردنەوەی پەرلەمانی کوردستان بۆیە من ئەو داوایە ئاراستەی بەڕێزتان دەکەم ئەگەر چەند

جەلسەیەکی تریش نێن بەو جۆرە بە غائیب لە قەلەم نەدرێن،من پشتگیری لە قسەکانی جەنابی کاك(د.فر ست) دەکەم ئەوەی کە پەیوەندی بە بەغداوە هەیە لەم خالاٌنەوە کورتی دەکەمەوە، یەکەم(هەموو ئەو بڕیارانە بە نەفەسێکی شۆڤێنیانە نوسراون وە دەرکراون بۆیە سەرجەمیان ڕەت دەکەینەوە، دووەم(حەقی خۆیەنی ئێمە لەم بوارەدا بەخۆماندا بچینەوە نەبینە نەبینە جێگەی ڕەخنەو تانەو تەشەردەوروبەر کە هەر ڕۆژەی سەرۆك وەزیرانێك تانەو تەشەرمان لێدەدات لەسەر یاسا شکێنی لەسەر داخستنی پەرلەمان کوردستان ئەمە بۆ دەبێ لەدا هاتووە ئەم عزرو بیانووانە نەدەین بە دوژمنەکانمان، خالی سێیەم(تەنهاو تەنها ئێمە بە تۆکمەیی یەکگرتوویی ناوخۆمان دەتوانین ڕوو بەرووی مەترسیەکان ببینەوە، خالی چوارەم(بۆ دەزگاکانی ڕاگەیاندن بەراستی حەقە بەرپرسانانەتر لەم دۆخەدا مامە لە بکەن بەدا خەوە هەندێ دەزگای ڕاگەیاندن ورەی خەلکی کوردستانیان بردووەوە زۆر نابەرپرسیارانە مامەلە لەگەل ئەم دۆخەدا دەکەن ئەوە جێگای هەلوێستە لە سەرکردە، من نالێم ڕاستییەکان بشاردرێنەوە بەلاٌم قەبەکردنی مەترسییەکانیش کە من بەشبەحالی خۆم ئەنفالیشم بینیوە نسکۆی (1975)بیر دێت بە قەدر ئێستا گەشبین نەبووم کە داهاتووی میلەتەکەم ئاسۆ ڕوون دەبینم، لەبەر ئەوە نەگەورە بکرێت نە بچووکیش بکرێتەوە ئەم بابەتە، خالێکی تر(دەربارەی پەرلەمانتاران لە بەغدا بەراستی دەبوایە پەرلەمانتاران لەوێبوونایە وە لەوێ دیفاعیان لەگەلی کوردستان بکردایە من دلنیام گەر لە هۆلی پەرلەمان بوونایە گاریگەریان دەبوو، خالێکی تر ئەوەیە کە (پێکهاتەی (سونە) حەقی خۆیەتی ئێمە هەموو هێزە سیاسیەکانی کوردستان وە پەرلەمانتارانی کورد لە بەغدا ئیشی زیاتر لە پێکهاتەی سونە بکەین،وە قەناعەتیان پێبکەین، زۆربەی ئاوارەکان لەلای ئێمە حەواونەتەوە بەرگریمان لە کەرامەت و شەرەفی خێزانەکان و کوروکچ و ژنەکانی ئەوان کردووە لە هەرێمی کوردستان ئەمان کەرامەتیان پارێزراوە، بۆیە دەولەتی سەربەخۆی باشووری کوردستان لەدا هاتووە دراوسێیەکی باشی پێکهاتەی سوونە ئەبێت وە ئەم قەناعەتە لەسەر هەموو ئاستە سیاسیەکان لەسەر ئاستی عیلمی و زانستی لە پێکهاتەی سوونە کە بەداخەوە لە ئێستایا پەرش و بلاٌون و نازانین کێ نوێنەرایەتیان دەکات بەلاٌم دەبێ نادری نەگرین، خالی تر(دەبێ هەموومان شان بدەینە ژێر ئەم بەرپرسیاریەتە ئەوەتا دوژمنەکانمان لە ئەنقەراو لە تاران و لە بەغدا گەلی کوردستان بەیەکەوە سزائەدەن نەك تەنها ئەو لایەنانەی کە دەنگیان بە ریفراندۆم داوە یاخود بەلێیان کردووە بەلکو هەموومان بۆیە کاتی شەرە حزبی نییە کاتی ئەوە نییە کە کێ لەگەلی بووەو کێ لەگەلی نەبووە گرینگە هەموومان پێویستە هەموومان بەگیانێکی کوردستانیانەوە ڕوو بەرووی سەرجەم مەترسیەکان ببینەوە،خالی تریش(من پێموایە ئەو هەنگاوانەی بەغدا هەنگاوەکانی سەربەخۆیی کاراتر دەکەن وە ئەم هەنگاوەش ئێمە دەبێ ئەو پەرلەمانی کوردستان و سەرکردایەتی سیاسی دەرگای گفتوگۆو دایلۆك هەمیشە لەگەلٌ بەغدا بەکراوەیی بهێلێتەوە، چونکە ئێمە لەچوار هۆکارەکەی بەدەست هێنانی سەربەخۆیی بە پێی پێوەرە نێودەولەتیەکان پەنامان بۆ بژاردەی تاك لایەنە بردووە کە ئەمەش لە عورفی دەولیا ڕێگە پێدراوە چەندین دەولەت بەم شێوازە ڕاپرسین

ئەنجا مداوە، تای بەت بە حکو مەتی هەرێ مە کورد ستان ئێ ستا تۆپە کە لە ساحەی حکو مەتی هەرێمی کوردستانە جەماوەری کورد ستان و خەڵکی کورد ستان ئەوەی ئەرکی سەر شانی بوو چۆن لە کۆرەوا لە راپەرینا لە ریفراندۆمیش بەرجە ستەی کرد حەقی خۆ یەتی حکو مەتی هەرێمی کورد ستان لا لە خەڵك بکاتەوە بە دڵخۆشکردنی بە گێرانەوەی بژێوی مووچەی زەوتکراوی.پر سیارێك دە کەم لە (د.ئا مانج) ئا یە ئەو زانیاریانە چەند راستن (15)ملیار دۆلاری هەرێمی کوردستان لە بانقەکانی تورکیایە ئەوەی کە نەدرا بە مووچە خۆرانی هەرێم وە ئێستا ئەگەر شۆڤێنیەکان لەوێ دەستی بەسەرابگرن چ زەمانەتێك هەیە ئەم پارە بگەرێتەوە بۆ خەڵکی کوردستان،خاڵێکی تر ئەوەیەکە(حکو مەتی هەرێمی کورد ستان ئەبێ ئا گای لە دۆخی دەرونی هەرێمی کوردستان بێت من دوێنێ دراوسێکەم بە (155) هەزاردینار بەرمیلێ نەوتی کریوە ئەم قفلەمان کە ئەگیرێتەوە لە بەندەری جیهان عە لەل ئە قەل ئێ ستا بۆ نەوتی سپی بە سەر هاوڵاتـ یانی کوردستانا دابەش ناکرێت، کە لەم قەیرانەدا بەشێك لە معاناتەکانیان کەم ببێتەوە بەڕێزان معاناتەکان زۆر گەورەن پەر لەمانتار هە یە لەم هۆ ڵە دانیـ شتووە ئافرەت پەیوە ندی پـ ێوە کردووە بەڕێزێك پەیوە ندی پێوەکردووە وتوویەتی چومەتە سوپەر مارکێتێك کە دایـ بی بـ کرم بەدا خەوە خاوەنی مارکێتە کە بە مـ نی وتووم ئەوەت دەدەمێ لە مقابیلی شتێکا، ئەمانە معاناتی گەورەن من خۆم خەڵك ئەناسم لە شاری سلێمانی سێ خوشك و بران باوکیان مردووە نەیان توانیوە پرسەکەی بۆ دانەن لەبەر ئەوەی هەرسێکیان کرێچین وە ئەو مووچەیەش کە وەری دەگرن نەیان توانیوە پێویستیەکانی ژیانی خۆیان دابین بکەن، لەبەر ئەوە ئێستا کاتی ئەوە یە کە معا ناتی سەر شانی میـ لـەت سووك بـ کرێ بەرپر سی وا هە یە لەم پایـ تەختی هەرێـ مەیا خانووەکەی داوە بە شەش دەفتەر دۆلار بەکرێ کاتی ئەوەیە ئەم پارا نە تەوزیع بکرێـ نەوە بە سەر میـ لـەتا روو لە خێزانە خاوەن دەرامەتەکان بـ کەین کەمێك لە معانا تەکانیان کەم بکەیـ نەوە، بۆ یە من پێم وا یە حەقی خۆ یەتی حکو مەتی هەرێمی کورد ستان ئەم گرێ یەش بکا تەوە کە بەدا خەوە پێ یان وا یە ئە گەر مووچە چاك ببێت لەسەر دە ستی پەرلەما نە پەر لەمان هەمووما ن خاوەنین هەموو فراکـ سێنەکان لە بەر ئەوە ئە گەر لـ ێرەوە بڕ یاری پا شەکەوتی موو چە هەڵوە شێنرێتەوە سەرجەم فراکـ سێنەکان خاوەنین کە پەرلەمانمان کارا کردووەتەوە، بۆیە ئەبێ ئەك گرێیە حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە نەبێت، وە خاڵێکی تریش ئەوەیە کە (ئێمە هیوادارم ریفراندۆم بـ کەین بە دەر فەتێك بۆ ئا شتەوایی نیـ شتمانی بەهێزکردنی بەرەی ناوخۆ وە بۆ یەکریزی یەك دەنگی ئە مە تا کە ڕێگا یە بۆ زامنکرد نی ما فەمانمان وە بۆ رو بەروو بوونەوەی ئەو هەموو مەترسییانە وە ئەو نەعەرەبە شۆڤێنییەی کە دەورووپشتی داوین،سوپاس بۆ ئێوە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(ابوبکر هەڵەدنی)، سەبارەت بە غیا بات ئەوە پەیرەوی یەو یەك لە کارە کانی پەرلەما نە دەبێ هەمیشە بکرێت بەڵام وەرگرتنی ئیجرا ئات دەرە نجامی ئەو غیابا تە ئەوە با بەتێکی تەغدیریـ یە بۆ دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان دەمێنێتن،دواتر پرسیار ئاراستەی بەرێزکاك(مولد بابە مراد) کراوە پێـ شتر وە هەم پێشکەش کراوە بە کاك(د.ئامانج)،کاك (د.ئامانج) هەر بۆ ئا گاداری بەڕێزتان پـ لەی وەز یری هە یە

دواتر دەرفەتیان دەدەینێ سەبارەت بە وەڵام دانەوەی ئەو بەڕێزانە، ئێمە چەند بەڕێزێکی تر وەردە گرین تا سەعات(2) پ شووەك وەردە گرین هەرلە بەر ئ ێوەش نە تەنها لە بەر ئێ مە، دوا یی تە خدیر دەکەین چارێگێك نیو سەعاتەك پشووەك وەردەگرین، بەردەوام دەبین،بەڕێز خاتوو(وحیدە) فەرموو.

بەڕێز وحیدە یاقو هرمز نونا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بنافێ خودێ مەزنو دلۆڤان بنافی پێکهاتا کلدان سریان ئا شوری پیرۆزباهیت گەرم بۆ خەلکێ کورد ستانێ د کەین ب سەرکەڤتنا ریفرا ندۆمێ درۆژا (9/25) هەروە سا ئەم د گەل وەلا مدانا ئەنجو مەنێ هەریمی کوردستان بۆ نوێنەرێ هەرێمێ کوردستان عیراق وسەبارەت بە ریفراندۆمێ هەرێمێ کورد ستان کوپر سەکا دستووری بوو ئەم دگەل داخوازەکا ئاشتی ل دیف گوتنا سیدل مە سیح (ع.س) دب ێژێت (لا تدین فلا تدان ولا تح کم ع لی ا حد فلا یح کم ع لیکم) داخواز یەکیش نوی نەرێ عیرا قێ ئو تای بەت ژشمەرجەع یەتا سەماحەتێ سید سستانی هەروەسا (د.عبادی) سەرۆك وەزیرا نی عیرا قێ ل د یف حکمەتا عەدا لەتا ئیمام ع لی(ع.س) ئەو حیکمە تە ژی د گەل ح یوارو دانو ستاندنێ با شترین رێ یەکا بۆ چارە سەر کرن یۆ ل ێك تێگەهیشتن نەکو دگەل تەهدیدو هێرشا وسزادانێ جەماعی لسەر خەلکێ کورد ستان کو ئە ڤە ژی کارەکی نەدەستوورییە، ئەڤ عقوبە جەماعییە بێژم ز ێدە بوو ها تە زێدە کرن سەر ئەو عقو بە جەماعی بەرێ نووکە ئەو ژی عقو بەکا دارا یی بەری چار ساڵە کو بۆ خەلکی کورد ستانێ ها تە دان د گەل هە ندی شیا پێ شمەرگێت قارە مان شەرێ دا عش کو سەرکڤفتنێ ب دە ست ئیند ێت هەروە سا شیا حکو مەتا هەرێمێ کوردستانێ هاریکاریا ئاوارە کو ئێك ملێۆن زێدەتر ژ ئیك ملێن ئاوارە ل کوردستانێ ئاکنجینە حەتا نوو کە حەتا کوو ئەو ژی مەسئولیەتەکا حکومەتا فیدرال بووە، ریفراندۆم مافەکا شەرعییە و دە ستوورییە هێڤ یا مە ئەوە ریز گرتن بوو وە ئیرادەی خەڵکێ کورد ستاێ بێ تە گرتن ئو هەروە سا ئەم د گەل ح یوارو دانوستاندنێ دگەل حوکمەتا فیدراڵ بێتە کرن ئەدبێژم باشترین خالە باشترینە چارەسەریا بۆ حەمی ئەو کێشانە بۆ ڤان بریارێت نەدروست و نا دەستوری بەرامبەر بە خەلکێ کوردستانێ هاتیە کرن، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز(وحیدە)خان، فەرموو خاتوو(هێڤا).

بەڕێز هیڤا حجی میرخان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئێمە تەماشای دەستووری عیراق بکەین دەسەلاتی حەصری عیراق لە ماددەی (110)دا د یاری کراوە کە لەناو دەسەڵاتی حەسری حکومەتی فیدرا ڵدا نی یە کە هەرێم نەتوانێ ئا سانی خۆی بەدە ست بێن ێت، بەڵام کێشە ئەوەیە کە پەرلەمانی کوردستان نەیتوانیوە یاسایەکی تایبەت دەربکات بۆ ئاسمانی کوردستان و عیراق وە رێکخستنی پرۆگرامی فرۆکەوانیی و ئاسمانی وە گەشتیار بۆ دەرەوە، هەروەها لە ماددەی (110) عیراق بەحس دەکات کە هەر شتێك کە لەناو سنوری دەسەلاتی حکومەتی فیدرالدا نەبێت گرینگی دەدرێتە

یاسایی هەرێمەکان، لێرەدا بە پێی ئەم قانوونە پەر لەمانی کورد ستان دە توانێ یا سای تای بەت دەربکان بۆ بواری فرۆکەوانیی وە ئا سمانی هەرێمی کورد ستان، وە ئا سمانی خۆی بە دە ست بێنێت تەنا نەت ئە گەر حکومەت وە پەرلەمانی بە غداش رازی نەبێت وە لەبەر چاوگرتنی کۆنواندسێنی شیکاگۆی ساڵی(1944)دا ئێمە دەتوانین ئەم یاسایە بۆ ئا سمانی کورد ستان دابڕێژین کە هیچ دژا یەتی لە گەر یا سای نێودەوڵەتیدا نییە، لەناو ئەم یاسایەی نێودەوڵەتیدا را ستە کە دەڵێت ئا سمانی هەر دەوڵەتێك لە ژێر دە سەڵاتی ئەم دەوڵەتە دایە بەڵام دیاری نەکردووە ئەم دەسەڵاتە حەتمەن دەبێت لە ژێر حوکمی حکو مەتی فیدرا ڵدابێت وە لە دە ستووری عیراقدایشدا لە ناو ماددەی(110) ئا ماژە بەوە نەکراوە کە دەبێت ئا سمانی هەرێمی کوردستان لەژێر دەسەڵاتی حکو مەتی ناوەنددا بێت ، وە هەر بە پێی کۆنواندسیۆنی شیکاگۆی(1944)دا هیچ دەولەتێك ئەم مافەی نییە لەبەر مەشاکلی سیاسی وە سیاسەتی رەگەزپەرستی گەمارۆ بخاتە سەر هیچ جێگایەك لەسنوری ئاسمانی ولاَتەکەیدا، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز(هیڤا میرخان)، فەرموو بەڕێز (زانا).

بەڕێز زانا عبدالرحمن عبدالله قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ریفرا ندۆم وەك هەوڵو هەنگاوێکی گەلە کەمان بۆ سەربەخۆیی بە بڕوای من لەدوای ئەوەی ئەم پرۆسەیە لە هەرێمی کوردستان دەنگی هێنا وە کۆ مەڵانی خەڵکی کورد ستان دەنگیان پێدا ئیتر ئەرکی حکو مەت و سەرکردایەتی سیا سی کورد ستانە کە من بۆ خۆم پێم وا بوو هەم سەرکردایەتی سیا سی کوردستان و هەم سەرکردایەتی هەرێمی کوردستان لە دوای دەنگدانەکەوە دێنە سەر تە لەفیزیۆن و ئەڵێن ئێمە شەرمەزاری گەلەکەمانین لە دوای ئەم نەهامەتیە لە دوای کەم کردنەوەی مووچەو خرا پی گوزەرانی کۆ مەڵانی خەڵکی کورد ستان بەڵام گەلی ئێ مە لە گەڵ سەربەخۆیی بوو لە گەل ئەوە بگا بە ماف و ئامانجەکانی وەکو ئەوە نەکرا بەراستی من وەکو پەرلەمانتارێکی کوردستان زۆر گلەیم هەبووە لە هەموو کۆنگرە رۆژنامەیی و ئەو قسانەی کە حکومەت و هەتا سەرکردایەتی سیاسی کوردستانیش کردوویانە بۆ یە داواکارم لە رێگەی ئەو پەرلەمانەوە ئەوانەی کە دەسەڵاتیان هەیە لە هەرێمی کوردستان لەم ماوە زەمەنیە خۆیان لە میدیاو لە لێدوان و لە کۆنگرەی ڕۆژنا مەوانی بپارێزن هەولبدەین ئێمە کارە کەمان کردووە ئەوەی لەسەرمان بوو وە چاوەرێبین بزانین بە هێمنی هەنگاوەکانی دوای ریفرا ندۆم چی ئەبێ، چونکە ئێمە ئەو رۆژەی کە دەنگمان داوە زانیوما نە کە بە گوڵ پێشوازیمان لێ ناکرێت وە ئەم تەجروبە یە بۆ هەموو گەلانی دونیا حەتا ئەو گەلانەی لە جوغرافیا جیاوازتر بوون لە ئێمە لە ئەوروپا لە شوێنی تر ئەو کاتەی کە داوای مافی خۆیان دەکەن بەدڵنیاییەوە ئەو دەوڵەتەی کە لێی جیادەبنەوە یان دەوروبەرە کەیان وەکو پێویست پێشوازیان لێناکرێت، زۆر باسی دەستوور کرا بەڵام من ئەوەی کە سەیرم کرد لە کام شوێنی دەستووری عیراق رێگا ئەدرا بە دراوسێکانی عیراق تەدەخول لە بابەتی ناوخۆیی عیراق بکەن، ریفرا ندۆم

بابەتێکی ناوخۆیی گەلی کوردستانە وە گەلی عیراقە ئەگەر قەرارە ئێمە کار بە دەستوور بکەین لە کوێی دەستووری عیراق رێگە دراوە دراو سێکانی عیراق وە دەو لەتانی تر بێن تەدەخولی ناوخۆیی بکات لە بابەتێکی ئاوا گرینگ، بابەتێکی تر کەوا راستی ئێستا بۆ تە جێگەی نیگەرانی خەڵك چەوا شەکاری و ترساندنی خەڵکە کە بە داخەوە هەندێك لە ئەندامانی پەرلەمانی کوردستانیش لەم بابەتە بەشدارن یەنی ئێمە ترساندنی گەلی خۆمان ترساندنی خەڵکی خۆمان لەپای چی؟ وە بۆ چی؟ بەراستی ئەبی ئەگەر پەرلەمانی کوردستان چۆن زۆر جار ئەڵێن ئێمە چاودێرین بەسەر حکومەت بەسەر دامەزراوەکان ئەم پەرلەمانە ئەبێ چاودێربیسّت بەسەر پەرلەمانتارانیشی یەنی چی وا لە پەرلەمانتارێك دەکات کە دەیان جار زانیاری ناراست بدا بە کۆمەلأنی خەڵکی کوردستان دوایی لێی دەرچێ بۆیە بەراستی ئەبێ لە ئایندە لیژنەی نەزاهەی ئەم پەرلەمانە بەدوادا چوون لە هەموو پەرلەمانتارانی ئەم پەرلەمانە بکات وە بزانی ئەوە کێیە وە هۆکارەکەی چییە تۆ خەڵك بترسێنی وە لە بەرژەوەندی کێیە ترساندنی هاوولأتیانی خەڵکی کوردستان کە ئێستا بە داخەوە کۆمەڵێك بازرگان و خەڵك لەم بابەتە سوودیان وەرگرتووە، بابەتێکی تر پەیوەندی بە لیژنەکانی پەرلەمانی کوردستانەوە من وەکو سەرۆکی لیژنەی پەیوەندیەکان و رەوەندی کوردستانی لە دانیشتنەکانی تریش گلەیم هەبووە بەراستی لە رابردوو ئەم پەرلەمانی کوردستانە گرینگی نەداوە بە لیژنەکان وە دەستەی سەرۆکایەتی ویستوویەتی خۆی نوێنەرایەتی ئەم مەسەلەیە بکات لە کاتێکا لیژنەیەك هەبووە لەم پەرلەمانە کە تەخصیص کراوە بۆ مەسەلەی پەیوەندی رەوەندی کورردستانی بۆیە داواکارم لە سەرۆکایەتی پەرلەمان کە ئەم لیژنەیە رۆلی خۆی پێبدرێت وە دەستبکات بە کار ئێمە دانیشین لەگەڵ پەرلەمانی ئێرانی لەگەڵ پەرلەمانی تورکی لەگەل پەرلەمانی دەرو دراوسێ دانیشین ئەم قەزیە رەوای خۆمان روون کەینەوە خۆ ئەگەر ئەم قەزیەیەی ئێمە لە ئێستاش ئەم هەوڵەی کە داوامانە نەگاتە ئامانج لەرووی مێژوویەوە ئەوەی لەسەر ئەم پەرلەمانە بووە لەسەر ئەم سەرکردایەتی سیاسی بووە هەوڵکە داوامانە هەمووشمان ئەزانین هەموو هەوڵێك لەوانەیە نەتیجەکەی ئوە نەبێ کە تۆ خواستووتە بەلأم لە بەرامبەر ئەوەی کە ناگەینە بە خواستە حەقیقیەکە ئامانجە دیاریکراوەکەی خۆمان ئەگەین بەچی وە ئەبێ بەرچاوی ئێمەو بەرچاوی کۆمەلانی خەڵکی کوردستان رۆشن بێت هەموو ئەوانەی کە دەنگیانداوە بە نەخێر یان لەگەل ئەم پرۆسەیە نەبوون خەڵکی رێزداری هەرێمی کوردستانن چاوەرێ ئەکەین ئەوان پرۆژەیەکی تر بێنن ئەگەر ئەوەی ئێمە نەگەیشتە نەتیجە پرۆژەی ئەوان چییە وە بیرکردنەوەی ئەوان چییە بۆ ئەوەی ئەم گەلە لەم نەهامەتییەیی کە ئێستا تیایەتی دەرباز بێت. بابەتێکی تر پەیوەندی بەراستی ئەوەی کە لەم چەند رۆژە روویداوە کە ئەمەش جارێکی تر پەیوەندی بەم تۆقاندنەوە هەیە یەعنی ئێمە هاولأتیانی هەرێمی کوردستان جارێکی تر کۆچ و بەجێهێشتنی کوردستان دەستی پێکردوەتەوە کە بەداخەوە کە ئێمە مەرگی کۆمەڵێك ئازیزدوێنێ و پێرێ گەیشتوونەتەوە فرۆکەوانی هەرێمی کوردستان کە بەشێکی بەراستی پەیوەندی بەم جەواشەکاری و بەم ترساندنەی کۆمەلأنی خەڵکی کوردستان هەیە، خەڵك وای لێهاتووە گومان لە ئەندامانی ئەم پەرلەمانە

هەیە کە چووبن خۆیان داوای مافی پەنابەریان کردبێت بۆیە من ئەمە بە فرسەت دەزانم کە هەم لێنەکەی ئێمەو هەم لیژنەی قانونی راسپێرن کە ئێمە بەدواداچوون بکەین بۆ ئەوەی کۆ مەڵانی خەڵکی کورد ستان ئەو گومانە لەسەر پەرلەمانتاران برەوێتەوە هەر رۆژەو یەخەی یە کەکمان دە گرن کە ئێمە رۆیشتووین و داوای مافی پەنابەریمان کردووە، بۆ یە داوا کارم لیژ نەی ئێمە را سپێرین لە کەیسی کۆی پەر لەمانتارانی کوردستان لەگەل قونسولخانە و لە گەڵ وەزارە تی ناوخۆی ولا تان بدوادا چوون بکەین بزانین ئەوە کێیە زاتە کە نوێ نەرانی خەڵکی کورد ستانە وە لە کاتی نوێنەرا یەتی ئە چێ داوای مافی پەنا بەری لە وڵات و دەولەتی تر ئەکا وە ئە گەر ئە مە ناراستیشە تەنها چەوا شەکارییە با شکۆ بۆ پەر لەمانتار و پەر لەمانی کورد ستان بگەرێ تەوە وە بە کۆ مەڵانی خەڵکی کورد ستان ب لێین ئەوا نەی هەمی شە ئ یدیعا لە سەر پەرلەمانتارو پەرلەمانی کوردستان دەکەن راست نییە تەنها بۆ چەواشەکردنی خەڵکی کوردستانە بۆیە من داواکارم بە هێمنی مامەڵە لەگەڵ ئەم دۆ خە بکر ێت کە بە سەرمان هاتووە بە دلنیای یەوە دەرو دراو سکان ترسیان هەیە خۆتان ئەزانن کورد لەپارچەکانی تری کورد ستانەوە لە دەو ڵەتێکیش وە کو عیراق هەر بە دڵنیاییەوە هەندێ رێکار بۆ ترساندنی ئێمەو بۆ عقوبەدانی ئێمە بگرنەبەر بەڵام ئەوەی گرینگە بەرا ستی ئەوەی کە لەم چەند رۆژە روویداوە سزای بە کۆمەلە ئەبێ ئێمە زۆر تەرکیز لە سەر ئەم خا ڵە بکەین کە بە پێی یاسا نێودەوڵەتیەکان سزادانی بە کۆمەڵی هەر گەلێك رێگە پێ نەدراوو قەدە غەکراوە، ئەوە ئەکرێ حکومەتی هەرێمی کوردستان وە پەرلەمانی کوردستان لە رێگەی پەیوەندیەکانی لە رێگەی دۆ ستەکانە لە رێگەی ئەو رەوەندەی کە هەمانە لە دەرەوە بە هێمنی بیگەینینە دونیا پێ یان ب ڵێین کا کە ئەوەی بە سەر ئێمە دێت یەکەم جار لە فرۆکەخا نەو لەو شوێنانەی کە دە سەڵاتی مەدەنی تیا یە دە ستی پێکردووە بۆ سزادانی گەلی کوردستانە نەك تەنها ئەوەی کە ئەوان ئەڵێن تەنها سزایەکی سیاسی و یاساییە، بۆیە داواکارم پەرلەمان رۆلی هەبێت لەوەی کە لە هەرێمی کوردستان ئەگوزەرێ وە پەرلەمانتاران و بەرپر سانی هەرێمی کوردستان بە هێمنی مامەڵە لەگەڵ ئەم دۆخە بکەن هیچ جۆرە گرژیەك و لێدوانێکی توونـد لەبەرژەوەندی ئێ مە نی یە ئەوەی کە ئەرکی گەلی کورد ستان بووە ئەرکی سەرکردایەتی سیا سی کورد ستان بووە ئێ مە ریفراندۆمێکمان کردووە وە گەل بریاری داوە کە ئێمە سەربەخۆ بین لە گەڵی ئرۆین تا ئەو شوێنەی کە ئەتوانین ئەم دەنگدانە ئەم بەڵێیەی گەل ئەگەینی نە شوێنێك دیفاعی لێبکەین وە ئە گەر نەش گەیشت ئەوە بە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بڵێین لە رووی مێژووییەوە چی بکەین ئەو کۆمەڵگا نێودەوڵەتییە یە ئەو دونیا دیموکراسیەیە ئەو جیهانەیە کە بە ئێمە ئەڵێن کە دیفاع لە ماف و لە ئازادی هاوڵاتیان و مرۆڤ ئەکەن لە دونیا رێگە نادەن گەلێکی وە کو گەلی کورد ستان کە ئەو هەموو قوربانیەو خوێ نەی بەخشیوە سەربەخۆ بێت ، بۆیە بەراستی نە شەرمە نە نەنگییە ئەگەر نەتیجەکەی ئەوە نەبێ کە بەدڵی ئێ مە نی یە چیبکەینە دەو لەتانی دونیا ئەوا نەی هێز یان بەدە ستە نە یەڵن ئێ مە بگەی نە ئەو خەو نەی کە خۆ مان ئەمانەوێ بەڵام لە رووی مێژووییەوە هەوڵکی یاسایی و دەستووری ئێمە داومانە کە لە ئایندە ئەوانەی کە

دوای ئێمە دێن لەسەر ئەم هەوڵانە هەوڵی تر ئەدەن بۆ ئەوەی کە ئەم میللە تە بگا بەخەو نەکانی،زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز(زانا ع بدالرحمان)، وا بزانم ئە مە دوا ین مناقە شە ب ێت، کاك (عبدال لە) دوا ین بەشداربوو‌بێت، فەرموو.

بەڕێز عبدالله محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورەی میهرەبان بەرێز سەرۆکی پەرلەمان و پەر لەمانتارە بەرێزەکان سلاٌو لە پێ شمەرگە قارەمانەکانی کوردستان وە منیش پیرۆزبایی لە کۆمەلاٌنی خەلٌکی کوردستان دەکەم گشتپرسی بە بۆچوونی من مافێکی سەرەکی هاوولاٌتیانی کوردستانە وە کاتەکەشی کاتێکی زۆر گونجاو بوو وە لە جێی خۆیا بوو وە دەریخست بۆ هەموو جیهان کە گەلی کورد ستان یەك ر یزە وە نەتائیجە کەی ما یەی دلٌخۆ شکەری بوو بۆ خەلٌکی کوردستن تەمەنا ئە کەم کە ئەم یەکێتی و ئەم یەك ریز یە بەردەوام ب ێت وە من گە شبینم بە نەتائیجی گشتپرسی وە ئایندەیەکی گەشی ئەبێ بە تەئکید ئەو گشتپرسیەش یەعنی کاردانەوەی ئەبێت لە لایەن عیراقەوە ئەوە چاوەروانکراو بوو، جوابدانەوەکان بە بۆچوونی من لەسەر بنەمایەکی یاسایە بێت کە جوابدا نەوە ئەدرێ بەتای بەتی لەلا یەن لیژ نەی قانوذ یەوە چونکە سزادانی گەلی کورد ستان لە لا یەن عیرا قەوە موو چەی هاوولاٌتـ یان و کۆ مەکی نەکردنی پێ شمەرگەی کورد ستان و لەبەر چاو نەگرتنی گەلی کوردستان وەك نەتەوە یەك لای هەموومان روو نە، وە سوپاس بۆ جەنابی وەز یر روونکرد نەوەی با شیدا دەست خۆشی لێئەکەین کە مەعلوماتی باشی داینێ وە تەمەنا ئەکەم کە هەو لەکان بەردەوام ب ێت ئەوەی کە ئێمە پێشنیارمان هەیە هەوڵە دیبلۆماسیەکان چربکرێتەوە وە لەناوەوەو لە دەرەوە هەم حکو مەت هەم پەیوەندیەکانی دەرەوەی حکومەتی هەرێمی کوردستان وە لە لایەن حزب و پارتە سیاسیەکانیشەوە دلٌنیایی زیاتر بدرێت بە نوێنەرایەتیەکان دەرەوە لە هەرێمی کوردستان وە لە دەرەوە بۆ ئەوەی دلٌنیابن ئەوەی کە ریفرا ندۆم هیـچ کاریگەر یەکی نی یە وە بە شێوازێکی ئا شتیانەیە وە تەئکـ یـد لە مافی گەلێك دەکا تەوە، لەرووی یاسایشەوە سزادراوین بە بۆچوونی من ئەو پرسە پرسێکی سیاسییە زیاتر بۆ چوونی من لەلا یەن حکومەتی عیراقەوە وە ئەو بریارانەی حکومەتی عیراق کە سزایە لەسەر گەلی کوردستان وە لە لاین لیژنەی قانونی وە سوود وەرگرتن لە قسەی پەرلەمانتاران وەلاٌمێکی ئاشتیانەو هێمنانە بدرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(عبدالله محمود)، کاك (مەولود)ئی ستا وەلاٌم دەدە یەوە یان لە گەلمان بەردەوام دە بی، کاك (د.ئامانج) لەگەلمان بەردەوام دە بیتن، ئێ مە ئێ ستا ئەم دانی شتنە بەکراوەیی بە ج ێدەهێلٌین،نیو سەعات پشوو وەردەگرین کاتژمێر3:00 بەردەوام دەبین.

پاش پشوو

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان بەردەوام دەبین لەسەر دانیشتنەکەمان، لەبەر ئەوەی کاتی وەرگرتنی بڕیار نییە، ڕەچاوی نیصاب ناکرێت، تەنیا گفتوگۆیە، ئەو کاتەی کە پێویستیمان بە نیصاب هەبێت، کە کاتی وەرگرتنی بڕیار بێت، ڕەچاوی نیصاب دەکرێت و بێ نیصاب بەڕێوە ناچێت، بۆیەش دووبارە بەخێرهاتنی هەموولایەك دەکەین، بەتایبەتی جەنابی وەزیری گواستنەوە و گەیاندن کاك مولود باوەمراد و کاك دکتۆر ئامانج سکرتێری ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێمی کوردستان، ئێستا نورەی بەڕێز کاك محمد سعدالدین، فەرموو.

بەڕێز محمد سعدالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ئەو شتانەی کە ئامادەم کردبوو لەلایەن بەڕێزان دکتۆر فرست صوّفی و ئامینە زکری باسکران، بەتایبەتی مەسەلەی یاسای تایبەت بە فرۆکەوانی مەدەنی، هەروەها پشتگیری قسەکانی دکتۆر شوان قەلآدزەیی دەکەم، تەنها یەك تێبینیم هەبوو ئەویش مابوو حەزم دەکرد باسی بکەم، حکومەتی عێراق کە باسی یەك پارچەیی و سیادەی عێراق دەکات، باسی بەرژەوەندییە نیشتمانییەکان دەکات، خۆی سیادە و شکۆی عێراقی شکاندووە، چونکە پێش ئەوەی لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان دانووساندن بکات، دەچێت لەگەڵ وڵاتانی بێگانە دانوساندن دەکات، ئتیفاقات دەکات لە دژی هەرێمی کوردستان، لە دنیا نەبووە وڵاتێك بۆ دژایەتی کردنی بەشێك لە سنوورەکانی ووڵاتی خۆی لەگەڵ وڵاتانی تر ئیتیفاقیات بکات، بۆیە ئەگەر هەر ڕاسپاردەیەك، یاخود بەیاننامەیەك، یاخود نووسراوێك دەربچێت، ئاماژە بەوە بکرێت کە حکومەتی عێراقی خۆی وا دەکات وڵاتانی دیکە تەداخولی کاروباری ناوخۆیی عێراق بکەن، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز محمد سعدالدین، فەرموو بەهار خان:

بەڕێز بەهار عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مافی چارەی خۆنووسین، مافێکی ڕەوای هەر گەل و نەتەوەیەکە کە لە جارنامەی گەردوونی مافەکانی مرۆڤەوە جێگیر کراوە، ریفراندۆم هەنگاوێکی سەرەتایی بەرجەستە کردنی ئەو مافەیە، ئەم تەصعیب کردن و ڕێکارە نادەستووریانە و نایاسایانەی حکومەتی فیدراڵ هەڵەیەکی مێژووییە، بۆیە ئێمە جەخت لە گفتوگۆ و بۆ ڕێکاری ئاشتیانە و لەیەکتر گەیشتن دەکەین، سەبارەت بەو بڕیارانەی کە دەرکراون، پێم وایە بڕیاری سیاسی و ئیجرائاتی سیاسین و ئەچنە خانەی ململانێی سیاسی و نەك ئیجرائاتی یاسایی و دەستووری، هەر بۆیە بۆ یەك لایی کردنەوەی ئەو کێشانە، ئەبێت ئێمە وەکو پەرلەمان پەنا بەرینە بەر ڕێککەوتنامە نێو دەوڵەتییەکان و مادده دەستووریەکانی عێراقی فیدراڵ، لێرەوە ئاماژە بەهەندێك لەو پێشێلکارە یاساییانە ئەدەم:

یەکەم: بەپێی دەستووری عێراق نابێت هێز وسوپا بەکاربهێنرێ بەرامبەر هیچ پێکهاتەیەك لە عێراقدا، هەر بۆیە هەرەشەی بەکارهێنانی هێز نادەستوورییە.

دووەم: رێگری و داخستنی هێڵە ئاسمانیەکان پێچەوانەی رێککەوتنامەی نێو دەوڵەتیشی تێدایە هی ساڵی 1944 ە، کە پەنجاو چوار دەوڵەت واژوویان کردووە.

سێیەم: هەر گەمارۆیەکی ئابووری و پەیوەست بە تێکدانی ژیانی هاووڵاتی، پێچەوانەی یاسا و دەستوورە ئاینی و زەمینەکانە.

چوارەم: لە ساڵی 2005ەوە کە دەستووری عێراق چەسپاوە، هەموو مافە دەستووریەکانی ئێمە پێشێل کراوە، لەمەسەلەی تایبەت بە بودجە ماددەی (140)، پێشمەرگە و چەندین مافی تر.

بۆیە من لە کۆتاییدا ئەمەوێ ئاماژە بەوە بدەم پشتیوانی ئەو خاڵانە دەکەم کە حکومەتی هەرێم وەك وەڵام داویەتی بەحکومەتی عێراق، سەبارەت بەو بڕیارە نەخوازراوانە، وهەروەها دڵنیایی دەدەینە وڵاتانی دراوسێ و کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی کە ئێمە نەتەوەی کورد هەرگیز نابینە مەترسی و هۆکاری ئاژاوە گێری، چونکە گەلێکی ئاشتی خوازین، بەڵام هەر کاتێك هێرشمان کرایە سەرو، پێشێلی مافەکانمان کرا، ئەوا گەلی ئێمە ناسراوە بە ئازایەتی و گیانبەخشی، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ خاتوو بەهار، خاتوو شیلان جعفر فەرموو.

بەڕێز شیلان جعفر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی جەنابی وەزیری گواستنەوە و گەیاندن و سکرتێری ئەنجومەنی وەزیران دەکەم، هەروەها پیرۆبایی خۆم ئاراستەی گەلی کوردستان دەکەم، بۆ سەرکەوتنی پرۆسەی گشتپرسی، سەربەخۆیی و ئەنجامەکەی، بەڕێزان پەرلەمان و حکومەتی عێراقی بە بڕیارەکانی دژی کوردستان، جارێکی تر رووی راستەقینەی خۆی پیشانی گەلی کوردستان و جیهان دایەوە، ئەگەر ئێمەی کوردستان یان نەگەڕێینەوە بۆ رابردوو، هەر لە ئەنفال کردنی 182 هەزار هاووڵاتی، و(12) هەزار کوردی فەیلی و هەشت هەزار ئەنفالی بارزانیەکان و کیمیا بارانی کردنی پێنج هەزار شەهیدی هاووڵاتی و خاپوور کردنی زیاتر لە 4500 گوندی کوردستان، تەنها باس لە پرۆسەی رووخانی رژێمی بەعسی شۆفێنی بکەین، کە پێکەوە لەگەڵ لایەنە سیاسیەکان و پێکهاتەکانی عێراق لەساڵی 2003 کارمان بۆ کرد، بۆ دروست کردنی دەوڵەتێکی شەراکەت، بەپێی دەستووری عێراق، ئەوان جارێکی تر مافە سەرەتاییەکانی ئێمەی کوردیان زەوت کردەوە، جارێکی تر منداڵی کوردستانیان بێ شیر کرد و، بودجەیان بڕی و شایستە داراییەکانی پێشمەرگەیان بڕی، ئەگەر بەوردی سەرنجی هەر یەك لەو سیانزە خاڵەی دانیشتنی ژمارە (23)ی بەرواری 2017/9/7 بدرێ، هەمووی بڕیاری نادەستووری و نا یاسایی و دوژمنکارانە و هێرشبردنە بەرامبەر بەدەوڵەتێکی دوژمن، نەك بڕیاری پەرلەمانێك بەرامبەر بە بەشێك لە گەلەکەی کەوەکو خۆیان دەڵێن، وادەزانن بە ئاسانی دەست

دەگرن بەسەر خاڵە سنووریەکان، هەرکەسیان بویَ دەیگرن و دیدەن بە دادگا، یاخود دەست دەگرن بەسەر هەردوو فرۆکەخانەکان، بڕیارەکانیان تەنیا لەبەر ئەوە بوو کە گەلی کوردستان بەپێی یاساو دەستووری عێراقی و پەیماننامە نێو دەوڵەتیەکان، مافێکی سەرەتایی و یاسایی و دەستووری خۆی جێبەجێ کرد، کە لە 2017/9/25دا ووتی بەڵێ بۆ سەربەخۆیی، لەکاتێکدا هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستان چاوەڕێیان دەکرد هەڵوێستی ئیجابی و جوامێرانەیان هەبێ، بەهۆی تێکشکانی ئەفسانەی داعش، لەلایەن هێزی پێشمەرگەوە و دەرگا والآ کردنەوەی زیاتر لە دوو ملیۆن ئاوارە، بەتەواوی پێکهاتەکانی تری عێراق کە روویان کردبووە هەرێمی کوردستان، و هەرێمی کوردستان بووە هۆی پەناگەیەکی ئارام بۆیان، بڕیاری ئەنجامدانی ریفراندۆم لەلایەن سەرکردایەتی سیاسی کوردستان لە جێی خۆیدا بوو، گەلی کوردستانیش چاونەترسانە بڕیاری خۆیدا و لەسەر ئەم بنەمایانە ئەو پێشنیارانەی خوارەوە دەکەم:

یەك: رەتکردنەوە و ئیدانەکردنی تەواوی ئەو بڕیارانەی پەرلەمان و حکومەتی عێراقی بە پێی بڕگەی (2) لە ماددەی (121)ی دەستووری عێراقی.

دوو: پشتگیری کردنی تەواوی سەرۆکی هێزە چەکدارەکانی هەرێمی کوردستان وسەرکردایەتی سیاسی کوردستان و پێشمەرگە قارەمانەکان، بۆ رووبەرووبوونەوەی هەر مەترسیەك روو لە هەرێم بکات، لەلایەن حکومەتی فیدراڵ و هەروەها پاسازش نەکردن لەسەر مافەکانی گەلی کورد بەهیچ شێوەیەك.

سێ: ئاگادار کردنەوەی هەموو وڵات و رێکخراوە نێودەوڵەتیەکان لەو کردەوە ناپەسدانەی پەرلەمان و حکومەتی عێراقی کە دەیکاتە سەر کوردستان.

لە کۆتاییدا دەمەوێ بڵێم ئێمە هەموومان بەبێ جیاوازی لە خەمی ژیان و گوزەرانی خەڵکی کوردستان داین، هەرچی لە تواناماندا بێ دەیکەین بۆ ئەوەی دۆخی خەڵکی هەژار و مووچە خۆری کوردستان باش بکەین، بەڵام ئەمرۆ لە هەموو شت گرنگتر ئیرادەی بەهێزە، کاتی تەباییە، کاتی بەردەوامییە، کاتی تەسلیم نەبوونە، وپرسیارێکیشم هەیە کە ئاراستەی بەڕێز وەزیری گواستنەوە و گەیاندن دەکەم، دەستخۆشی لێ دەکەم بۆ ئەو روونکردنەوانەی کە لە هۆڵی پەرلەمان روونی کردەوە، سەبارەت بە هێڵە ئاسمانییەکان، بەڵام من ئەو پرسیارە ئاراستەی بەڕێزیان دەکەم، ئەگەر حکومەتی عێراقی بەردەوام بوو لە راگرتن و هەرەشە کردن، ئایا کارتی ئێمە وەکو حکومەتی هەرێمی کوردستان بەرامبەر بە ئەوان چی دەبێت؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ خاتوو شیلان، کاك ئومێد فەرموو.

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن (ئومێد خۆشناو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا وێرای بەخێرهاتنی بەڕێز وەزیری گواستنەوەو گەیاندن بەوەکالەت و سکرتێری ئەنجومەنی وەزیران، دەستخۆشی بۆ جەنابی وەزیر لە راپۆرتەکەیدا، وەڵامی بەشێك لە پرسیارەکانی خەڵکی دایەوە،

بەتەئکید ئەمە جێگای خۆیەتی دوای ئەنجامدانی ریفراندۆم یەکەمین کۆبوونەوەی پەرلەمانی کوردستان، سوپاسی خەڵکی کوردستان بکەین کە سەرەڕای بارقورسی و بژێوی ژیانیان، بەڵام ژمارەیەکی دیکە لە ژمارەکانی سەرکەوتنی خەڵکی کوردستانیان خستە سەر ئەو سەرکەوتنانەی کە بەدەست هاتبوون، و 25ی ئەیلول نەخشی سەرکەوتن بوو، ئومێد دەکەین ئەو سەرکەوتنە هەمیشە بەردەوامی هەبێ، وەك چۆن بەڕێژەیەکی بەرچاو هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستان بەشداری ریفراندۆمیان کرد، و جێگای خۆیەتی تەقدیر بەرامبەر بە کوردانی پاراوگە نیشان بدەین، کە ئەوانیش بەشێکی گەورە بوون لە مەعنەویاتی خەڵکی کوردستان، و ناکرێ ڕۆڵی کوردانی پارچەکانی دیکەی کوردستان فەرامۆش بکەین، کە ئەوان جارێکی دیکە مەعنەویاتەکی گەورەی خەڵکی کوردستان بوون، ئەگەر ئەمرۆ ئێمە ریفراندۆممان ئەنجامداوە، جێگەی خۆیەتی ئەمرۆ ئێمە لەو پەرلەمانەدا کە نوێنەرایەتی خەڵکی کوردستان دەکەین، سوپاسی ئەو وڵاتانەی کۆمەڵەی نێودەوڵەتی بکەین، وڵاتە دیموکراتیەکان بکەین کە ئەوانەی تا ئێستاکە بە شێوازێك لە شێوازەکان پێشوازیان دەربڕیوە لە ئەنجامدانی ریفراندۆمی هەرێمی کوردستان و، جێگای دەستخۆشییە هانی ئەوانەش بدەین کە تا ئێستاکە دوو دڵ و رارانە، پشتیوانی زیاتری هەرێمی کوردستان بکەن، رێسای دیاریکردنی مافی چارەی خۆنووسیش لەسەر ئاستی یاسای نێو دەوڵەتی بووە، و بەرێسایەکی بەرفەرمانە، بەپێی ماددەی (53) لە ئیتیفاقیەی ڤەیەننا کە هیچ دەوڵەتێك ناتوانێت سەرپێچی بکات، چونکە سەرپێچی کردن پێچەوانەی یاسایەو بەرپرسیاریەتی نێو دەوڵەتی بەدوادادێ، بۆیە عێراقیش وەکو دەوڵەتێکی ئەندام لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی ملکەچە بەوە، بۆیە ناکرێ ئێمە دوودڵ و رارا بین، پێمان وابی دەتوانێت پەلاماری هەرێمی کوردستان بدات، هەرێمی کوردستان یەك لە پێگەیەکی بەهێز دایە، دووش بە پێی یاسا ئەوە کۆتایی پێ هاتووە، سێ لەسەر ئاستی ناوخۆیش پرۆسەی ریفراندۆم پشتراست بۆوە بەوەی کە بەدەستووری عێراقی ماددەی یەك و هەشت وەکو پێشتریش بەرێزەکانی دیکە، کاك فرست و ئامینە خانیش باسیان لێوە کرد، بۆیە ئەوەش لەچوارچێوەی ئەو یاسایە بووە، و یاسای ژمارە (193)ی ساڵی 1970، بەس ناشکرێ ئێمە دوای ئەو سەرکەوتنانە، ئێستا خەڵکی کوردستان لەو رارایەدایە، و ناحەق نییە، چونکە تەجروبەکانی رابردوو پێمان دەڵێت سەرانی عێراقی لە چ کاتێکدا بتوانن زەفەر بە هەرێمی کوردستان ببەن، ئەو حکومەتەی ئێستاش لە بەغدایە، دەبێ ئەوەی لەبیر بێت رۆژێك لە ساڵی 2014 بودجەی کوردستان دەبڕێت، و رۆژێکی دیکە زیاتر لە ملیۆنێك ئاوارەی دۆڕاوی شەری داعش، ڕکەی ئەوان لە تیرۆرستان دێتە ناو هەرێمی کوردستان، هاوکاری حکومەتی هەرێمی کوردستان ناکرێت، بۆ ئەوەی بتواندرێت خزمەت بە ئاوارەکانی ئەوانیش بکرێ، ئێستا ئێمە حەقی خۆمانە، بپرسین لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی ئەرێ کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی (UN) ئێوە لەکوێن، ئەو عێراقەی کە باس لە بنەما دیموکراسیەکان و سەرەتای دروستبوونی دەوڵەتێکی دیکەی نوێ دەکرێت، سنوورێك بۆ ئەو دەست درێژیانەی حکومەتی عێراقی دابندرێ، کە هەرکاتێك بیەوێ یاری بە چارەنووسی خەڵکی کوردستان دەکات، ئەو بڕیارانەی کە چەند رۆژێکی رابردووش دەڤاو دەق ئەو دەردەخات عەقڵیەت و مەهامیەتی ئەو

تێگەیشتنە دەردەخات کە لەبەغدا، هەمان عەقڵیەتەی پێشوو بەردەوامی هەیە تائێستاش بەردەوامە، یەکریزی و تەبایی نێو خەڵکی کوردستان یەکێکی دیکە لە هۆکارەکانی سەرکەوتنی هەموو ئەو رێگایانەیە کە لە پێشمانن، ئەوانەی کە لە رابردووشدا ئەوەی سەلماندووە، کە یەکریزی و تەباییمان زیاتر بەرەو ئامانجمان دەبات، بۆیە پەرلەمانی کوردستان وەکو نوێنەرایەتی خەڵکی کوردستان پێویستە ئەمرۆ لە بڕیارەکانیان، لەو تەوصیانەی کەدەریدەکات، جارێکی دیکە موخاتەبەی حزب و لایەنە سیاسیەکان، کۆمەڵگەی کوردستان، دەسەڵاتەکانی هەرێمی کوردستان، میدیای کوردستان بکات، رێز لە ئیرادەی خەڵکی کوردستان بگرێ، رێز لە بڕیاری خەڵکی کوردستان بگرن کە لە 25ی ئەیلول دای، ناکرێ هەر یەك لە ئاوازێك بخوێندرێت، لەنەتیجەشدا ببێتە هەوڵێك لە هەوڵەکانی نەیاران کەبتواندرێ تەئسیر لەمەعنەویاتی خەڵکی کوردستان بکات، بۆیە پێشنیار دەکەم (25)ی ئەیلول دیاری بکرێ بە رۆژی گشتی، لەبەر ئەوەی نەکرێتە تەنها پشویەکی فەرمی، (25)ی ئەیلول، رۆژی یادکردنەوەیەکی گشتی بێت، لە هەموو ئاستەکاندا لە هەرێمی کوردستان دوای سەد ساڵ لە چاوەروانی خەڵکی کوردستان، بۆ یەکەمین جارە گەلی چەوساوەی کوردستان بڕیار لە چارەنوسی خۆی دەدا، بۆیە جێگای خۆیتی ئێمە لە پەرلەمانی کوردستان بڕیاری ئەوە بدەین کە (25)ی ئەیلول یادکردنەوەی گشتی هەرێمی کوردستان و رۆژی سەربەخۆیی کوردستان بێت، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان واباشە پێشنیار دەکەین، لە ئاستی پەرلەمانیشدا هەوڵە دیبلۆماسیەکانی پەرلەمان بەگەڕ بخرێت، لەوەی کە پەرلەمانیش رۆڵێك ببینێ، تەنها ئەوە نەبێ ئێمە بێین لە هۆڵی پەرلەمان وەڵامی بەغدا بدەینەوە، دەکرێ لە ئاستی دیبلۆماسیەتیشدا چەند شاندێکی پەرلەمانی تەشکیل بکرێ، هەم بۆ بەرچاورونی وڵاتانی دەوروبەر و جیرانما و هەمیش بۆ عێراقی، کە تائێستا هەرێمی کوردستان هەر بانگەشەی گفتوگۆ دەکات لەگەڵ عێراق، بۆیە پێویست دەکات لە پەرلەمانی کوردستانیش، پەرلەمان ئەو رۆڵەی خۆی ببینێ، جێگای خۆیەتی ئەمرۆ ئێمە لەو بڕیارانەشدا حکومەتی هەرێمی کوردستان رابسپێرین و دەستکراوە بێ، بۆ ئەوەی سەرجەم دەسەڵاتە یاساکانی خۆشی بەکاربێنێ و بتواندرێ لە ئیدارەدانی فرۆکەخانەکان و مەرزەکان بتواندرێت بەشێوازێکی دروستی یاسایی کە لە چواچێوەی یاساکانی عێراقیش کە رێگا پێدراوە، یاساکانی هەرێمی کوردستانیش و حکومەت دەستکراوەتر بێت، سەبارەت بە ئاوارە و ئەوانەی لە ناوچەکانی دیکەی عێراق، ئەوانەی ئێستا لە هەرێمی کوردستانن، جێگەی خۆیەتی لە پەرلەمانی کوردستان سەرەڕای ئەوەی کە ئەوان لە کۆمەڵگەی کوردستانی دڵنیانە، پشت ئەستورن، خەڵکی مرۆدۆستی کوردستان هەڵسوکەوتی لەگەڵیان چۆن دەبێ، بەڵام دیسان لێرەوە دڵنیایان بکەینەوە ئەوانە قوربانی ئەو شەڕە مەزهەبی و تائیفیەنە کە ئێمە بەشێکین لە قوربانیەکەدا ز دژی بوینە لەئەساسدا و لەبنەمادا دژی بووینە، بۆیە ژیانی ئەوان و ماڧ ئەوان لەهەرێمی کوردستان پارێزراو دەبێ، وئەو دڵنیایە بۆ ئەوان پێویستە کە لە پەرلەمانی کوردستانیش جارێکی دیکە جەختی لەسەر بکرێتەوە، سەبارەت بە جیرانەکانمان و بە عێراقی جیرانیشمانەوە، دەکرێ ئێمە وڵاتانی دراوسێمان دڵنیا بکەینەوە، هەرێمی کوردستان وەك چۆن لە رابردوودا بە هیچ شێوەیەك خەتەر نەبووە

لەسەر ئەوان، لە ئایندەشدا ئەو دەوڵەتەی کە لەدایك دەبێ، دەوڵەتی کوردستان خەتەر نییە لەسەر وڵاتانی جیرانمان و لەسەر عێراقیش، ئەوەی لە 25ی ئەیلولیش ئەنجامدراوە جوانترین پەیامی ئاشتیخوازانەی خەڵکی کوردستانە کە پەنای بۆ بردووە و لە چوارچێوەی یاساکانی نێودەوڵەتی، دەربارەی ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم، کاتێك لە 2014 داعش پەلاماری ئەو ناوچانەی دا، حکومەتی عێراقی ئەوانەی کە ئێستاکە چاوی خراپەکاری خۆیان بریوەتە سەر ئەو ناوچانە و تەهدیدمان دەکەن، خاوەندارێیەتی ئەو ناوچانەیان نەکرد، ئەوە پێشمەرگەی کوردستان، ئەوە خەڵکی کوردستان، خەڵکی ئەو ناوچانە بوون دیفاعیان لەسنوورەکانی خۆیان کرد، پارێزگاریان کرد، ئەو سنوورانەی کە کەوتبونە دەست ئەو تیرۆرستە دڕندانەش، دیسانەکە بەخوێنی گەشی پێشمەرگە بەرگری لێکرا، بۆیە ئێستا ئێمە دەپرسین، حکومەتی عێراقی، سەرانی بەغدا بە چ روویەك دەتوانن باسی ئەو سنوورانە بکەن کە لەوێندەردا شەرگەی ئەوان، شەرگەیەکی تێکشکاو بوو، ئەو شەرگەیە پێشمەرگە و خەڵکی کوردستان تێدا سەرکەوتوو بوو، بەنیسبەت ئەوەی کە ئێستا لەگەڵ ئیرادەی ئێمە شەڕ دەکرێ، دەبێ ئەوانەی ئێستا لە بەغدا حوکم دەکەن ئەو جەبەروتەی بەعس بەرامبەر بە ئیرادەی خەڵکی کوردستان سەرکەوتوو نەبوو، دوای سەد ساڵ لەوەی کەگەلی کوردستان بەرگری لە مانەوەی خۆی کرد، ئیرادەی خۆی پاراست، ئێستا ئێمە حکومەتێکی لەرزۆکی تائیفی کە هەموو دەزگا و دامەزراوە شەرعیەکانی ئەو وڵاتە، لە چنگی گروپێکی تائیفیدایە، بەچ شێوازێك دەتوانێ شەری ئیرادە لەگەڵ خەڵکێك بکات کە سەد ساڵ تەجروبەی هەیە، ئیرادەی خۆی پارێزگاری لێکردووە وتا ئێستاکە بەردەوامی هەیە، بۆیە پێویستیشە ئێمە حکومەتی هەرێمی کوردستان و پێشمەرگەی کوردستان، فەرماندەیی گشتی هێزەکانی پێشمەرگەی کوردستان، سەرپشك بکرێ لە پەرلەمانی کوردستان هەر رێگایەك بگرێتەبەر بۆ پارێزگاری کردن لەو سنوورانە، و پارێزگاری کردن لەو دەستکەوتانەی کە لەماوەی سەد ساڵی رابردوودا بەدەست هاتووە، ئەمڕۆ لە (25) ئەیلولیشدا تەواوکاری هەموو ئەو شۆرشانە دەبێت، من پرسیارێك لە جەنابی وەزیر دەکەم، باشە ئەوانەی کە زیانمەند دەبن، جگە لەوەی حکومەت، دەزگا و دامەزراوەکانی ئەو وڵاتە حکومەت دەبن، ئەو هاوڵاتیانەی کە زیانمەند دەبن، ئەو کۆمپانیایانەی کە زیانمەند دەبن لە چوارچێوەی ئەو بڕیارەی کە دوێنێ ئێوارە کە جێبەجێ کراوە، ئایا قەرەبووی ئەوانە لە ئەستۆی کێدا دەبێ؟ حکومەتی هەرێمی کوردستان لەو بارە قورسەی کە لەسەر شانی خۆیەتی، بەچ شێوازێك دەتوانێ قەرەبووی ئەوانە بکاتەوە، بۆیە دەکرێ لەچوارچێوەی ئەو گفتوگۆ و موفاوەزاتانەی دەست پێدەکات، وەرەقەی بەهێزی ئەوان، پێشنیاری ئەوەی بێت حکومەتی عێراقی ناچار بکرێ قەرەبووی هەموو کۆمپانیاکان و تەواوی هاوڵاتیەکان بکرێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی-سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك دلێر.

بەڕێز دلێر مصطفى ماوەتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی هەرێمی کوردستان ئەنجامی دا لە (9-25) هەرکاتێکی تریش دەستی بۆ برادیا کاردانەوەکان هەر ئەبوو، بە تایبەتی لەو دۆخە جوگرافیا نەگۆڕەدا لە ناو ئەو کەلتووره نادیموکراسی و رابردووه توندوتیژیەدا، سەیرکەن ولاتێکن سەدان ساڵە هیچ کێشەیەکی بە ئاشتیانە تێدا چارەسەر نەکراوە، یەکتر قبوڵ نەکردن و بە ڕەوا نەبینینی مافی بەرامبەر تێیدا گەشەی نەکردووە، هەر ئەبێ ڕۆژێك ناسنامەی کورد بوون مانای ماڵ جیاکرنەوە بێ، بەتایبەتی لەو کاتە لە شەری داعش بردوومانەتەوە، ریفراندۆم بە هەموو تێبینیەکانی سەری ماڵی کوردی یەکخست، پەرلەمان کارا کرایەوە، دونیا زانی کورد چی ئەوێ، بۆیە زیاتر نیزك بوونەوەی گوتارەکان و حیزبەکان و فراکسیۆنەکانە، ئەبێ ئەو نزیك بوونەوەیە بەرەو پێ بەرین نەك خستنە ملی ئۆباڵەکان بۆ یەکتر بە تایبەتی کە کورد کارێکی جیا لە عورف و مافی گەلانی تری ئەنجام نەداوە و مایەی هەرەش و گرژیش نین بۆ کەس، مالیشمان بەردەوام شوێنی داڵدەدانی ئاوارە و لیقەوماوانە، لەلایەکی تریش ریفراندۆم دەرخەری دیوە شاراوەکەی قەناعەتی سیاسی و بریار بە دەستەکانی عێراق بووە، هەرکامێکیان بە جۆرێك قەرزاری خاکی کوردستان و نەجابەت و دڵفراوانی خەڵکەکەی بوون، واشدەرناکەوێ ئەنجامەکان تەنیا بە دڵی عێراق بێ، دڵنیاین بە خۆراگریمان کورد دەست بە تاڵ لەو دۆخە دەرناچێن دیارە ئەو گۆڕانکاری و دەستکەوتە گەورانە بێ باج نابن، لەلایەکی تریش سەیرکەن هێشتان ئالای عێراق لەسەر هەموو دەزگاکانی هەرێم و سەر پەرلەمانی کوردستان ئەشەکێتەوە، کەچی هەرەشەی سزادانی گەلی کوردستان ئەکرێ، رەخنە لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ئەگرین کە زۆر کورتبینانە بیریان کردەوە لە جیاتی ئەوەی بیر لە رێگەی ئاشتی بکەنەوە بە زمانی شەر و هەرەشە و دەرکردنی بریاری سزادانی گەلی کوردستانیان گرتە بەر لە مانگێکی پیرۆزی وەك موحەرەم، لەجیاتی ئەوە ماددەی (140) جێ بەجێ کرایە لە ناوچە جێ ناکۆکەکان کە ئەو ماددەیە دەستوورییە، جگە لە برینی بودجە و بێ بەش کردنی هێزی پێشمەرگە لە هەموو جۆرە ئیمتیازێك، جگە لە پشتگوێ خستنی چەندین ماددە و برگەی تر لە دەستووری هەمیشەیی عێراق، سوپاسی مەرجی باڵای شیعە ئەکەین ئەو کێشەی بە هەند وەرگرت، سوپاسی هەڵوێستی هەندی پەرلەمانتارانی عێراق ئەکەم، سوپاسی هەڵوێستی ئەمریکا ئەکەین ئامادەیی نیشاندا بۆ نێوەندگیری و هێور کردنەوەی دۆخەکە، لەگەل چەندین دەوڵەت و هەرێمی تر پرۆسەکەیان بەرز نرخاند، سوپاسی بەشەکانی تری کوردستان ئەکەین بۆ هەڵوێستیان و ئەڵێین کاتی راگەیاندنی بەرەیەکی کوردستانیشە، سەیریشە حکومەتێکی (40) ملیۆنی دژ بە هەرێمێکی (5) ملیۆنی خۆی بە پەلەیە داوای هاوکاری بۆ سزادانی میللەتی خۆی لە دوو دەوڵەتی گەورەی تری دراوسێی بکات، ئافەرم بۆ هەرێمی کوردستان و کورد بۆ ئیرادەتان، پێمان باشە پەیوەندیەکان باشتر پەرە پێ بدەین، کێشەکان بە رێگەی ئاشتی چارەسەر بکەین لەسەر بنەمای دادپەروەری و دەستوور و یاساکان کە رێگر بێ لە هەڵبژاردنەکانی شەر و ئاژاوە، دەربارەی سزاکانی ئەنجومەن نیشتیمانی عێراق حکومەتی عێراق جگە

لەوەی هەنگاوەکانی سەربەخۆیی بۆ کورد نزیك ئەکەنەوە کۆمەڵێ پێشنیارمان هەیە لەبەر کەمی کات تەسلیمی لیژنەی یاسایی ئەکەین، بەتایبەتی پێشنیاری ئەکەین بۆ چارەسەری کاتی مەتارەکانی هەرێم حکومەتی هەرێم و جەنابی وەزیری گواستنەوە راسپێردرێن بە دروست کردنی هەبئەیەکی گشتی سولتەی فەیرای مەدەنی عێراقی لە هەولێر بە ئیتیفاق لەگەڵ بەغداد بە دوو فەرع ئەگەر لە هەولێر و سلێمانی چەند موەزەفێکی تیا دەوام بکات، سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی-سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو خاتوو تەلار.

بەرێز تەلار لەتیف:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی بەرێز وەزیری گواستنەوە و نوێنەری ئەنجومەنی وەزیران ئەکەین، بەشێك لە قسەکانم لەسەر رێکارە یاساییەکان کاك دکتۆر فرست باسی کرد، گرنگە بە وریاییەوە کار لەسەر ئەو پرسە بکەین، یەکەم رێکاری یاسایی، ئەویش تەنیا بە رەت کردنەوەی ئەو داواکاری و بریارە نایاساییانە نەبێت کە لە ئەنجومەنی نوێنەری عێراقەوە دەرچووە، پێویستە سکاڵای یاساییشمان هەبێ لەسەر ئەو پرسانەی دژی دەستوور و دژی فرۆکەوانی و مافەکانی مرۆڤن، دژی یاسای گومرگیشە، بە تایبەتی لەسەر دەستوور کە ئەوانی ئیدیعای پێشێل کردنی دەستوور ئەکەن ئێستا ئەوان لە چەند خاڵێك بوونەتە هۆکار بۆ تەداخول کردن لە دەستەڵاتەکانی هەرێمی کوردستان بەپێی ئەوان ئیدیعای جێ بەجێ نەکردنی ئەکەن، بەشێکی تر کە زۆر گرنگە پابەند نەبوونی ئەوان لە زۆربەی برگە و ماددەکان لەوەی کە دژی مافەکانی مرۆڤە، بەتایبەتی لەسەر ئەو پرسە گرنگانەی وەزیری گواستنەوە و گەیاندنیش ئاماژەی پێ کرد، هیچ پاساوێکیش نیە بۆ ئەوەی ئەوە بۆتە هۆکارێك بۆ پێشێل کردنی مافەکانی هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستان، پێم وایە هیچیش کەمتر نیە لە ئەنفال و کیمایایی کە بەرامبەر هەرێمی کوردستان کرا، بەڵام بە شێوەی ترە، منیش هاورام لەگەڵ قسەکانی کاك دلێر، بەراستی ئەگەر (9-25) ریفراندۆم نەکرایە و هەرکاتی تر داوامان کردبووایە بە هەمان شێوەیە روو بەرووری ئێمە ئەبوونەوە، بەڵام گرنگ ئەوەیە نێوماڵی خۆمان رێك بخەینەوە و کار لەسەر کۆمەڵێك رێکاری تری ناوخۆیی بکەین، لە هەمووشی گرنگتر پێویستە رێکارە دبلۆماسیەکان بگرینە بەر لە رێگەی نوێنەرەکانمان لە دەرەوەی هەرێمی کوردستان لە وڵاتانی دراوسێ، پشتگیری ئەو قسانەی کاك (ئومێد) یش ئەکەم کە زۆر گرنگە چەند شاندێك لە پەرلەمانی کوردستانەوە دروست بێ لە دەرەوە بۆ سەردان بۆ ئەوەی ئێمە کە هۆکاری دروست کردنی ئەو عێراق بووین کە ئێستا بۆتە هەرەشە جارێکی تر بۆ هاووڵاتیان، لە هەمو رێکارە یاساییەکان لەگەڵیان بەشدار بووین، بەڵام بۆ داوا کردنی مافی خۆمان دژایەتیمان ئەکەن، زۆر گرنگە پاڵپشتی یاسایی و نێودەوڵەتی لە داهاتوو دروست بکەین، خاڵی تر، لە رووی سیاسییەوە زۆر گرنگە ئێمە ئەورۆ یەکلایی بکەینەوە، ئەو پەستانەی ئێستا لە عێراق هەمانە، هەر لە سەرۆکی کۆمارەوە، لە وەزیرەکانەوە، نوێنەرانمان لە ئەنجومەنی وەزیرانن ئایا تا چەند

سوودمان لێ بینوە؟ چ لە پێش و چ لە ئێستا بۆ پاڵپشتی، بە تایبەتی نوێنەرەکانمان ئەیانتوانی لە رێگەی خۆیانەوە کار لەسەر هەموار کردنەوەی ئەو یاسایانە بکەن، ئەو یاسایانەی رێگرن لە ئێستا ئەوان پێمان ئەفرۆشنەوە و ئەڵێن رێکاری نایاسایتان گرتۆتە بەر، بایکۆت کردن مانای چی کە تۆ تا ئێستا ماویتەتەوە، چۆن لە جەلسەیەکی وا گرنگ کە بریار لەسەر مەسری ئەو هەرێمە بدرێ ئامادە نەبیت، لەبەر کەمکردنەوەی شەئنی ئەو بەرێزەم نیە، جێی سوپاسە کە ئەندام پەرلەمانێکی سونی واژوو کۆکاتەوە بۆ ئەوەی بخرێتە بەرنامەی کارەوە بۆ رەت کردنەوەی بریارەکانی ئەنجومەنی نوێنەران، بەلام کوردەکانی خۆمان لەوێ ئامادە نەبن تەنیا (15) واژووی پێ کۆکراوەتەوە، ئەگەر ئەوان لەوێ ئامادەیان هەبوایە ئەتوانرا کار لەسەر کۆ دەنگی دروست بکرێ، ئیحراج بوونێك بۆ ئەوان دروست بکرێ، چونکە لە زۆر هەنگاو نوێنەری خۆمان لەگەڵ ئەوان بوون، ئەیانتوانی ئەو پەیوەندییەی خۆیان بەکار بێنن، بۆیە گرنگە سەرکردایەتی کورد لەگەڵ نوێنەرانی خۆیان لەو پۆستانە جارێکی تر بەو پۆست و پەیوەندییە بچینەوە لەگەڵ عێراق هەیە تا ئەوکاتەی رێککارە کردارییەکانی سەربەخۆ بوونی هەرێمی کوردستان بۆ دەوڵەتی کوردی رائەگەنین، خالی تر کە گرنگە منیش هاورام لەگەڵ ئەو هاورێیانەی باسی ئاوارەکانیان کرد کە گرنگە وەکو کارتێکی فشار بەکار بێن، بەلام نەبێتە هۆکاری پێشێل کردنی مافەکانی مرۆڤ، پێویست بوو وەزیری سامانە سروشتیەکانیش لێرە بێن ئایا هیچ دەرچەیەکی تر هەیە بۆ ئەوەی ئەو هەرەشە داراییەی هەمانە و لەسەرمانە لە رێگەی تورکیاوە؟ هیچ دەرچەی تر هەیە بۆ دەرچوون لەو قەیرانە ئەگەر لە داهاتوو هیچ قەیرانی تر دروست ببێ بۆ داخستنی بۆرییە نەوتییەکان؟ یان ئەگەر هاتوو ئەو بۆریە نەوتییانە لە رێگەی عێراقەوە کاری لەسەر بکرێ، پێم وایە ئەگەر بتوانین دەرچەیەکی تر بدۆزینەوە بەتایبەتی لە رێگەی سوریاوە کارێکی باش ئەبێ، یەکی تر لە خاڵەکانی تر کاریان لەسەر کردووە و پێمان ئەفرۆشنەوە ئەوەیە کە لێپرسراوانی هەرێمی کوردستان پارەکانیان بلۆك ئەکرێ لە دەرەوە، پێویستە پێش ئەوەی ئەوان ئەو هەنگاوە بنێن خۆمان لە رێگەی دەستەی نەزاهە و داواکاری گشتیەوە کار لەسەر لێپرسینەوە بکەین ئەگەر هاتوو سەرکردەیەك لە هەرێمی کوردستان لە کاتێکدا هاووڵاتیەکەی برسیە روبعە مووچە وەرئەگرێ و پارەی لە دەرەوەی وڵات بێ ئەوە خۆمان ئەو شەرەفەمان پێ ببەخشرێ پێش ئەوەی کار لەسەر ئەو خاڵە بکرێ و پێمان بفرۆشرێتەوە، کاری تر پێویستە بەرژەوەندیەکانی ئەو کۆمپانیا نەوتیانەی لە هەرێمی کوردستان هەیە پێویستە ئەوانیش ببنە کارتێکی فشار لەسەر وڵاتەکانی خۆیان بۆ ئەوەی ئێمە بۆ ئەوەی ئەو رێکارە نائاسایی و نادەستووریانەی لە دژمان بەکاردێ هاوکارمان بن لەسەر ئەوە، خالی تر لەسەر ناوخۆ زۆر گرنگە لام کە لە ئێستا ئەگەر وەزارەتی رۆشنبیری پێویستە ئاگای لە دەزگاکانی ئیعلام بێ، لەو سایتانە، سایتە سێبەرەکان نا کە ناتوانی بیدۆزیتەوە، هەندێ سایتی دیار هەیە زۆر گرنگە کاری لەسەر بکات، چونکە بەراستی کار بۆ داروخانی دەروونی هاووڵاتیان ئەکەن، ناکرێ ئێمە هۆکار بین بۆ ئەو داروخانە دەروونیەی هاووڵاتیان، گرنگە خۆمان کاری لەسەر بکەین لە رێگەی وەزارەتی رۆشنبیری، لە رێگەی داواکاری گشتی، ئەوانە کۆمەڵێ خاڵی گرنکە، ئەوپەری باوەرمان بە ئازادی و جێ

بەجێ کردنی مافەکانی تاك هەیە، خالی تر زۆرجار باس ئەکرێ و ئەمرۆش لەلایەن هەندێ پەرلەمانتارەوە وترا، ئێمە هەندێ لەو راسپاردانەی لە (9-25) دەرکرا و ئەو لایەنانەی ناوهێنرا لە برگەی چواری راسپاردەکان تا (9-25) بوو، بۆیە گرنگە هەر بریارێکی دوای ئەوە لە پەرلەمانی کوردستان چونکە بەپێی یاسا شەرەفی ئەوەی پێ دراوە کار لەسەر پرسە چارەنووسازەکان بکات، پێویست ئەکات ئێمە کار لەسەر رێکارە یاساییەکانی سەربەخۆیی هەرێمی کوردستان بکەین، چونکە گرنگە لە ئێستا دڵنیایی تەواو بدەین بە هاوولاّتیان لە هەرێمی کوردستان کە دەنگەکانیان هیچ مامەڵەی تری پێوە ناکرێ کە نەیارانی هەرێمی کوردستان چ لە ناوخۆ و دەرەوە ئەو دەنگۆیە بلاّو ئەکەنەوە گوایە ئەوە بۆ فشارێك بلێن ئەو دەنگانەی گوایە لە ٪92 ە زیاترە بەکاردێ وەکو کارتێکی فشار نەك بۆ سەربەخۆیی هەرێمی کوردستان، بۆیە گرنگە لە پاڵ ئەو رێککارە یاساییەی ئەگرینە بەر لەگەڵ عێراق لە هەمان کات رێککارەکانی بە کرداری کردنی سەربەخۆبوونی هەرێمی کوردستانیش کاری لەسەر بکرێ ئەویش لە رێگەی پەرلەمانی کوردستانەوە ئیشی جدی لەسەر بکرێن پێویستە هەنگاوەکانیش جدی بن بۆ ئەوەی ئەوە دڵنیایی تەواو بدات لە هەرێمی کوردستان، ئەو دوو پرسیارەم یەکیان بۆ وەزیری گواستنەوە و گەیاندن، ئایا لەو ماوەی حوکمرانی راستە بەرێزی چەند ساڵێکە لەو جێگەیە، بەلاّم لە پێشتر و لە ئێستا بۆ هەنگاو نەنراوە بۆ کار کردن لەسەر هەموار کردنەوەی ئەو یاسایە لە رێگەی بەغداوە ؟ یان هیچ هەنگاویان ناوە لەگەل نوێنەرانی هەرێمی کوردستان لە ئەنجومەنی نوێنەرانەوە بۆ هەموار کردنەوەی ئەو یاسایە، ئەگەر وانیە چ هەنگاوێکی تریان هەیە بۆ کارکردن بۆ ئەوەی ئەو بەربەستە نایاسایی و نا دەستوورییەی دروست کراوە بۆ گەشت نەکردنی هاوولاّتیان لە رێگەی مەتارەکانی هەولێر و دهۆکەوە کە هەیە، پرسیاری تریشم هەبوو بۆ وەزیری سامانە سروشتیەکان، بەس لێرە نییە بۆ ئەوەی ئایا چ دەرچەیەکی تری ئابووری هەیە لەداخستنی بۆریە نەوتییەکانی هەرێمی کوردستان، سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی-سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بۆ پرسیاری دووەم ئومێدەوارم کاك (ئامانج) کە لە هەمان کات پلەی وەزیری هەیە و سکرتێری ئەنجومەنی وەزیرانە و سکرتێری هەرێمی ئەنجومەنی وزەیە، رەنگە بتوانێ وەلاّمی ئەو پرسیارە بداتەوە، فەرموو مامۆستا ماجید.

بەرێز ماجد عثمان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێز کاك (مولود) باسی فرۆکەخانەکانی کرد، بەلاّم پێم باشە ئەگەر دەرفەت بێ باسی ناردنی نەوت و گرتنی دەروازە سنووریەکانیش بکرێ، وەك پەرلەمانتارێکی تورکمان لە پەرلەمانی کوردستان و هەم وەك ئەندامێکی ئەنجومەنی بالاّی ریفراندۆم دەست خۆشی و پیرۆزبایی لە گەلی کوردستان ئەکەم بە هەموو نەتەوە و ئاین و ئاینزاکانیەوە کە بە یەك دەنگ توانیان پرۆسەی گشت پرسی بەو ئەنجامە بگەیەنن، مایەی خۆشحالّی ئێمەیە کە لە پرسێکی نیشتیمانی و چارەنووساز رۆڵی خۆمان ببینین، نیگەرانی خۆمان

دەرئەبرین لەو بریارە توند و نایاساییەکانی حکومەت و پەرلەمانی بەغد کە لە دژی پرۆسەیەکی دیموکراسی بۆ گەلی کوردستان وەکو فشار بەکاردێنن، سەبارەت بە وەلآمدانەوەی نوێنەران و حکومەتی بەغدا پشتگیری لە رای دکتۆر (فرست) و هەموو ئەو هاورێیانە ئەکەم کە پێویستە لە پەرلەمانی کوردستان پەلە بکەین لە دەرکردنی هەندێ یاسا لە پەرلەمانی کوردستان بە تایبەتی ئێمە ئێستا پێمان نا لە مەرحەلەیەکی نوێ و پێویستە خۆمان ئامادە بکەین بۆ بنیاتنانی دەوڵەتی کوردستان، هەروەها بەرەنگار بوونەوەی ئەو هەموو پێشهاتە سیاسیانە کە لە ئێستا و داهاتوو روو بەرووومان ئەبنەوە، پێویستە زۆر هۆشیار و هەستیار بین، لێرەوە گلەیی خۆم ئاراستەی نوێنەرانی کورد لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێارق ئەکەم کە ئەبوو زۆر لەوە هۆشیار تر بووان لە تێپەراندنی ئەو جۆرە یاسایە کە ئەمرۆ ئەنجامەکەی ئەبینین و وەك یاسای هەیئەی مەنافزی حدودی و هەموو ئەو بریارانەی کە ئەمرۆ کاریگەری خراپی لەسەرمان هەیە، پێم وایە ئەبێ هەڵوێستی توندیان هەبێ هەتا ئەگەر لە پەرلەمان بکشێنەوە تا دەرگای حیوار و گفتوگۆ دەست پێ ئەکاتەوە، پێم باشە لە وەلآمەکەی ئێمە بۆ بەغدا ئاماژە بە ئەنجامە سەرکەوتووەکەی ریفراندۆم بکەین، داوا بکەین پێویستە رێز لە ئیرادە و بریاری گەلی کوردستان بگیرێت وەك مافێ شەرعی خۆیان، داوا لە نوێنەرانی ولآتان و کونسولگەریەکان بکرێ کە هەمیشە رێز لە ئیرادەی گەلی کوردستان و ئەنجامی ریفراندۆم بگرن، داوایان لێ بکرێ بۆ ئەوەی داوا لە حکومەتی عێراقی بکەن بۆ راگرتنی ئەو فشارانەی سەر گەلی کوردستان و رۆڵی خۆیان ببینن لە دەست پێ کردنی گفتوگۆ لە نێوان هەرێم و بەغدا، لەبەر ئەوەی زۆر باس لەوە ئەکرێ چ لەلایەن حکومەتی عێراقی و ولآتان کە ئەنجامی گشت پرسی هەڵبوەشێتەوە، پێم باشە ئاماژە بە دواین جوملەی دیباجەی دەستووری عێراق بکەم کە ئەڵێ (ان التزام بهذا الدستور يحظ العراق الاتحادة واحر شعبا ولارظا والسيادتا)، یەعنی پێچەوانەی ئەو شتەش (ان عدم التزام بهذا الدستور لايحفظ للعراق اتحادا والحر لاشعبا ولا ارظا ولا سيادتا)، لە کۆتایی پشتگیری لە رای کاك (زانا) ئەکەم سەبارەت بە رۆڵی پەرلەمانتار و لیژنەکان بۆ رۆڵ بینینی خۆیان لەو دۆخە هەستیارە، بۆیە پێویستە لیژنەکان رۆڵی خۆیان ببینن بەپێی تایبەتمەندی لیژنەکان، ئێمە وەك لیژنەی بازرگانی پێمان وایە ئەبێ رۆڵمان هەبێ لە دروست کردنی متمانە لە لای خەڵك و لێپێچینەوە لە حکومەت و ئەگەر بکرێ پەیوەندی بە ولآتانی دراوسێ بکەین سەبارەت بە کێشەی سنوورەکان و بواری بازرگانی ، تەئیدی قسەکانی کاك (ئومێد) ئەکەم کە (9/25) وەك رۆژی دانانی یەکەم بەردی بناغەی دەوڵەتی کوردی هەژمار بکرێن سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی-سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو مامۆستا بەهزاد.

بەرێز بەهزاد دەرویش:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەست پێکی بخێرهاتنا هەردوو بەرێزی دکەین، پیرۆزباییا گەلێت کوردستانی دکەم ب هەلکەفتا سەرکەفتنا ریفراندۆما هەرێما کوردستانێ و ناوچێت دەرڤا هەرێما کوردستانێ ب تایبەتی کو ئەڤا زیاتر (100)ساڵە

چاڤەرێی ڤێ رۆژێ بین، پرۆزبایی هەمی گەلێت ئازاد دەکەین ل سەران سەرێ جیهانێ، بۆچوونا من ئەڤە بریارەکا جهێ خۆدا بی قیادە سیاسیا کوردستانێ و خۆشبەختانە پەرلەمانیش بریارێ خۆ گونجاو بی، چونکی یا ئاماژە پێ هاتە کرن ئەڤ تەهدیدا هەر رێکا مە دابین و لەوانەیە خراپتر و زیاتر و حەتا لەوانەیە هێزیش هاتبایە بکار هینان، خالەکا دیا گرنگ ئەم دزانین ریفراندۆم هەروەکی ڤێ مەسەلێ دبیژیت (خروج الحليب من زرعى)، واتە دەرچوونی شیر ل گوهانا، جاراکا دی نازڤریتەڤە، چیدی گەلی مەیبریارا خۆدا براستی، بەلاّم گرنگ ئەوە بەرهەمێت باش بکەین هەمی بوارادا، بواری دەولی و نیشتیمانی و سیاسی و ئابووری، دا بشێین خیلالی چەند سالێت سەقفێ زەمەنی ژی دیار کەین دوو یان سێ سالە کو فیعلەن ببینە خودان کیانەکا سەربەخۆ ئەوجا شێوازێ وێ چ کۆنفیدرالّی بیت ئان دەولەتەکا سەربەخۆ بیتن، پێ باشە لێرەدا پەرلەمانی کوردستانێ ئەڤرۆ ئەڤ ئەنجامێت ریفراندۆمێ پەسند بکەت، راستە عایدێ مەحکەما ئەنجومەنێ دادوەرییە پەسند دکەن، پێم باشە پەرلەمانێ کوردستانێش پەسند بکەن، هیچ دلە راوکێ نەبیتن کو کەسەك هز بکەت ئەڤ ئەنجامێ دێتە هەلّڤەشاندن وەکی حوکمەتا ناڤەندی ڤێ داخازیا دکەت، خالّەکا دی پێ باشە داخاز ل مەحکەما دادیا دەولی بکەین کو رولی خۆ هەمیشەیی نێڤدەولەتی رابیتن کو ڤان خیلافاتێ ئیکلا کاتەوە براستی دیڤ ماددا (55) ل یاسا نێڤدەڤلەتی هەروا دیڤ بریارا (3971) نەتەوێن ئیکگرتی و ڤان عقوبێت جەماعیا رەت کاتەڤا ژی حکومەتا عێراقێ دەرهەڤا کوردستانێ دەر کرینا دیڤ ماددێ (33) ل رێکەفتنا جنێڤ سالا (1949)، نابیت دوو دل بین کو ریفراندۆم ب چەندین شێوازێت سەربەخۆ هەی ئێك ل وان شێوازا و بتایبەتی ریفراندۆم دوو جۆرا یا هەردوو یان ئێك لەوانە، ئاماژە ب ماددەکا دەستووری دکەم کو ماددا (8) بێژیتن (يحترم التزامات الدوليه) واتە حکومەتا عێراقێ پابەندە و حکومەتا ناگەندی پابەندا ب ماددا دەستووری هەروەکو چەوا سالە (2008) کوسوڤو ل سربیا جودابیت دەولەتا سربی داخازێ مەحکەما عەدلیی دەولی کر کو ڤێ ریفراندۆمی هەلّوەشینی چنکی تاك لایانە بیت، پشتی دوو سالە سالا (2010) مەحکەمێ ئەڤ بریارا دا (القانون الدولى العام لايتظمت اي حضر ساري مفعول لاعلان الستقلال)، واتە هیچ لێکەوتەیەکی یاسایی و دەرهاوێشتەك نەکەوتیە سەر دەولەتا کۆسوڤو و پشتی هنگی (111) دەولەتا دان پێدا، ئەم داخاز دکەین حکومەتا هەرێما کوردستانێ و بتایبەتی پەرلەمانێ کوردستانێ داخاز ل مەحکەما دادیا نێڤدەولەتی بکەتن کو هەمان رێکارا بگریتە بەر و ڤێ فەتوایێ بو وان دای بو هەرێما کوردستانێش بداتن، خالّەکا دی کو ئەم داخازێ نەتەوەییێن ئێکگرتی بکەین و کومەلگەی نێڤدەولەتی یوئێن و کۆمەلگەی عەرەبی و جیهانی و هەمیان کو ئیعترافێ ب ریفراندۆما مە بکەن، دەولەتییێت هەمی جیهانێ داخازا فەرمی لێ بکەین کو پالّپشتیا مە بکەن کو هەمان دەمدا داخاوێت بکەین بێنە سەر خەتێ ئیشراڤێ بکەن ل ڤان دانستاندنا دگەل بەغدا ب تایبەتی ئەمریکا و بەریتانیا و فەرەنسا و ئومەلوتەحیدە بێنە سەر خەتێ، خالّەکا دی، پێویستە حکومەتێ هەرێمی کوردستانێ دەنوستاندنا دگەل بەغدا دەست پێ بکەت و ب جدی دگەل تورکیا و ئێرانێ و گرنتیەکا ئەرێنی بدەینە ئەوان کو فیعلەن ئەم هەرەشە نین ل سەر ئاسایشا نەتەوەییا هیچ دەولەتەك، بەلکو مە پێت دڤین بژین ب شێوەکا ئاشتیانە وەکی دوو دەولەتێت ئاشتی پێکڤە، خالّەکا دی ، بەحسی ئەوە بکەم

بەرهەڤیەکا نیشتیمانی و کودەنگیەکا نیشتیمانی کو گەلەك هەڤالێت مە بەحس کر ئەز تەئیدا خۆ دکەم، ب تایبەتی ئەم داخاز دکەین ئەز هەالێت مە ئەڤێت کو ناو پەرلەمانی حازرن داخازێت بکەین کودەنگی نیشتیمانی چێ بن، هەروەتڤ بەرهەڤیا بونیا تەحتیا خوراکێ گەلەکی گرنگە، خەلکێ مە چاڤەرێیە داکو بژێڤیا وی چ لێدێت؟ بەدیلێت وی هەم واقیع و هەم یاسایی بێنە چارەسەر کردن بۆ مەسەلێ مەتارە و چەندین بوارێ دیکە کو ئەڤرۆکە هەرەشە ل هەرێمی دکەن ژ لایەن حکومەتا ناڤەندی، ل بەر هەندێ من پێت ڤی خالە بەحس کەم کو بژێوی هاڤلاتیا باشتر بێتە چێ کرن، پاشەکەوتێ مووچەیێ نەمینێ بزوترین دەم، ناڤ هۆلێ دا چەندین نامە بۆمە هاتینە کو فیعلەن بەحسی هەرچەند مەزوعێ مە نیە بەس بەحسێ نەفتا مالە، ئەڤ سالە حکومەتا هەرێم وەکی پار نەبی بشێت نەفتێ بۆ هاوولاتیا دابین بکەت، لێرە ئەز داخاز ل سەرۆکاتیا پەرلەمانێ دکەم کو راستی لیژنا دارایی و ئابووری بەهێز بکەت، دوو جەلسە سەح کەمی نە سەرۆکێ لیژنا دارایی، نە جێگرێ وی ل هۆلا پەرلەمانێ ئامادە نینە، ژ بەر هەندێ ئەز دبینم پێشتڤیا ئەڤ لیژنێ کارا بیتن، ب تایبەتی مەسەلا چاك کرنا بژێوا هاوولاتیا، ب تایبەتی ئەڤرۆ خاندنا ئێکی بۆ ڤێ پرۆژە نەهێلانا پاشکەوتا بهێتە کرن، کو لیژنا دارایی و لیژنا یاسایی پێ مەعنیە، ب زوترین دەم حکومەتا هەرێما کوردستانێ هەرچەندە کو چەند سالە نەشێت دەستکاری بکەتن، جارەکادی ئەم داخازێ ب رێکا سەرۆکایەتیا پەرلەمانێ دکەم کو داخازا حکومەتێ کوردستانێ بکەن کو فیعلەن جارەکا دی چاڤێ خو ب پاشەکەفتێ مووچەیی بخشینتەڤە و نەهێلیتن، خالەکا دی ناحیا ئیستیعداد و بەرهەڤیا دەستووری ئەڤەیە کو من پێ باشە ب شێوەیەکی یاسایی و دەستووری ئەم هەمی وان بریارێت ئەنجومەنێ نوێنەرانێن عێراقێ و حکومەتا ئیتیحادی هەروەك سێ بریارێ دا ئەنجومەنا وەزاریا بۆ ئاسایشا نەتەوەییا عێراقێ کو ئێك ل وان ببریارا بەحسی راودینان و مولاحقێت وان کەس ئەوێت ریفراندۆم ئەنجام دای، راستی ئەڤەش بریارەکا ستەمکارییە دەرحەقێ وان کەسێ داخازا ماڤێ خۆیت چارەنڤیسا رەوا دکەن، ل بەر هندێ ئەز پشتەڤانیا وان بەرێزا دکەم ئەوێت بەحسی خالا دەستووری کری ب تایبەتی ماددێ (121) خالا دووێ کو دەستەلاتا هەرێمێیە کو هەر یاسایەکا ل حکومەت و پەرلەمانێ ناوەندی دەرچیت ئەم هەموار بکەینەڤە، هەرچەندە ئیحتیمالە جێی هندێش نەبیتن، بەس دووبارە تەئکید دکەم کو ئەم زانین چەندین پێشێل کاریەت دستووری ل دەستوورێ عێراقا فیدرالێ هاتینە کردن قیبەلێ حکومەتا ناوەندی هاتینە کرن، کو دێنە تەخمین کردن نزیکی (55) ماددەنە، ئێك ل وا ئەم زانین ماددا (121) ل سێیەم کو دابین کرنا بودجێ هەرێما و پارێزگاها کەویتە ئەستۆیێ حکومەتا ناوەندی، ئەم دزانین هەیڤا دوو ل (2014) ئەڤ خالە جێ بەجێ نەکریە، واتە پێشێل کاریا دەستووریە، ل ماددا (125) دامەزراندنا دەستا مافێن هەرێمی بۆ بەشداریا دادپەروەرانە دەستەلاتە ئیتیحادیدا، ئەڤەش نەهاتیە دامەزراندن، هەواتیڤ ماددا (106) دامەزراندنا دەستا چاڤدێریا داها.........

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی- جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر کورت بکرێت ئەو پێشێلکاریانە زۆرن باسیان ئەکەی.

بەرێز بەهزاد دەروێش:

.....بەحسێ هەمی نەکریە بەرێز سەرۆکی پەرلەمان، ماددێ (106) ئەڤە ل هەمیا گرنگترە، ئەم بێژین ئەنجومەنی ئیتیحادی کو ئێك ل دەستەلاتێ تەشریعیە، دیڤ ماددێ (48) بۆ هاوسەنگیە، ئەڤەش نەهاتیە دانان.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی- جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك بەهزاد ئەڤێ تە نڤیسی تەسلیما لیژنێ یاسایی بکە.

بەرێز بەهزاد دەروێش:

من دڤێت دمایەت ب مەسەلێ دەستووری ئینشاللە تەقدیم کەم، بەلام هندەك خالا من هەی نەیەت بەحس کرن، یەك ژوان ئەنجومەنێ نوێنەران کو ئەمردا قوەتێت خۆی ل کەرکوکێ و ناوچەی تەنێ کوردستانی دەستەلاتێ بگەرنە بەر، ئەڤە پێچەوانەی دەستوورییە دیڤ ماددا (9) خالە ئێکەم (أ) کو ئەڤە خیلالەکا سیساسیە، ل ماددێ (140) کو ئەڤ ناوچە ب راپرسیە بێنە ئیکلا کرن وەك راپرسیا هاتیە کرن کو وان دەڤەرا خۆشبەختانە رێژەیەکا زۆر دەنگ دا، هەروا ب نیسبەت خالە گومرگی ژ تەئکید بەحس کری ل ماددا (114 ، 115) ، ب نیسەبت ماتاراتا فرۆکەوانە ئەم پشتەڤانیا هەمی وان وەلامێت.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی- جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر لەوانە دووبارەنە.

بەرێز بەهزاد دەروێش:

بەس ئیکا دی من ماددی (44) بەحس نەکری ژ دەستوورێ بەحسی (حریە التنقل والسفر داخل و الخارج العرق) دکەتن، براستی ئەڤە پێشێل کردیە کو ئەڤ مەتار هاتیە رێگری کرن، دیڤ ماددا (44) یا دەستووری، سوپاس.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی- جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو خالێ دی کو تە بەحس کری بە سوپاسەوە بێنە پێشکەش بە لیژنەی یاسایی بکەن، بەرێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی بە ئیجازە و بە کارێك چۆتە بەشداری کۆنفراسنسێك لە دەرەوەی وڵات، کاك بەهزاد مەسەلەیەکی وروژاند، مەسەلەی پەسند کردنی ئەنجامەکانی ریفراندۆم ئەوە لە رووی دەستووری یاسایی ریفراندۆم پەسند ناکرێ، خۆی سەروەری تەواویان هەیە، بەلام دادگای تێهەڵچوونەوە لە تانەکان ئەکۆڵێتەوە و وەڵامی ئەدات، فەرموو مونا خان.

بەرێز مونا نبی قهوچی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی سەرکەوتنی ریفراندۆم لەسەرجەم پێکهاتەکانی کوردستان پیرۆز ئەکەین، دەست خۆشی لە کۆمیسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی ئەکەین کە ئەزموونی باشی تۆمار کرد لە هەرێمی کوردستان، سەبارەت بە بریارەکانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق ژمارە (55) ی سڵی (2017) ئێمە وەکو

فراكسيۆنی چاكسازی توركمان هەموو ئەو بریارانە لەلایەن حكومەتی عێراق و نوێنەرانی عێراق ئەنجام دراو بریاری لەسەر درا پێچەوانەی دەستوور و نایاساییە، رەتی ئەكەینەوە، داوا لە حكومەتی عێراق ئەكەین بە هیچ شێوەیەك نەچێتە پاڵ ئەو بریارانە بۆ جێ بەجێ كردن، چونكە جێ بەجێ كردنی ئەو بریارانە لە بەرژەوەندی هیچ لایەنێك نیە، بەڵكو زیان ئەگەیەنێ بە هەردوو لایەن، ئێمە پشتگیری خۆمان دووپات ئەكەینەوە لە راگەیاندراوی ئەنجومەنی وەزیرانی حكومەتی هەرێمی كوردستان و سوپاسی هەڵوێستی بەرێز سیستانی ئەكەین كە مەرجەعی باڵایە، توانی نێوانگیری بەرامبەر ئەو كێشانە بكات، داوای لە عەبادی كردووە هەموو كێشەكان بە رێگەی دیالۆگ چارەسەر بكرێ، ئێمە داوا لە وڵاتە زلهێزەكان بە تایبەتی لە ئەمریكا و كۆمەڵگەی نێودەوڵەتی نێوەنگیر بن لە چارەسەر كردنی ئەو كێشانە، چونكە ئەنجامدانی پرۆسەی ریفراندۆم و ئەو سەركەوتنەی لە كوردستان بەدەستی هێنا بە هیچ شێوەیەك تاوان نیە، بەڵكو پرۆسەیەكی سەركەوت و مێژوویەكی لە لاپەرەی خۆی تۆمار كردووە، ئێمە پێكهاتەی توركمان لە زۆر راگەیاندنەكان بۆ ئەوەی روون بێتەوە كە لە بەشی راگەیاندنی عەرەبی وا روون بۆتەوە پشتگیری ئەو بریارانەی كردووە لەلایەن حكومەتی عێراق و ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق پەسند كراوە، بەهیچ شێوەیەك راست نیە، توركمان پشتگیری ئەو بریارانە ئەكات كە خزمەتی پێكەوە ژیان و خزمەتی حكومەتی هەرێمی كوردستان ئەكات، ئێمە داوا ئەكەین لەو وڵاتانە رێز لە بریاری گەلی كوردستان بگرن سەبارەت بە دەسن نیشان كردنی مافی چارەنووسی خۆیان، ئەمرۆ پەرلەمانی كوردستان و وڵاتانی دراوسێ و ناوچەكە دڵنیا ئەكاتەوە ریفراندۆمی هەرێمی كوردستان بە هیچ شێوەیەك مەترسی نیە بۆ سەر هیچ وڵاتێك، بەڵكو هەرێمی كوردستان هەموو كاتێ فاكتەری ئاشتی و ئارامی ناوچەكە بووە و بەردەوامیش ئەبێ، سەركەوتن بۆ پێشمەرگەی كوردستان، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی- جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو خاتوو ڤیان.

بەڕێز ڤیان عباس عمر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتەڤانیا كاك زانا دكەم دەربارەی بابەتێ ترساندنێ خەلكێ، ژلایێ ژمارەكا نوخبێ دێتە كرنێ لدەڤەرێ هەندەك دەزگایا راگەیاندنێ، كو رۆلەكی خراپ هەیە، لزراندنا هەندەك بابەتا دا. هەردیسان داخازین پتر روو لە لیژنا پەیوەندیان و رەڤەندا كوردی بێتە دان، هەمی بریاری حكومەت و پەرلەمانێ عێراقی راتدەكەین دەربارەی راگرتنا گەشتێن ئاسمانی هەفكارێت مە بەڕێز بۆچونێت باش هەبوون، چونكە مە نەهێلان بێژین، پشتەڤانیا لێ دەكەین، من پرسیارەكا هەی ژ جەنابێ وەزیرێ دەزانم جەنابێتە بتێر وتەسەلی بەحسی بابەتێ كرن، بەلێ وەك وەزارەت پێشنیارێ وە چنە؟ دچ رێیەكن یاسایێ هەبن، و دیسان ج شێوەیەك هەندەك فشارێ پەیدا كەن، بەڕێزان من پێشنیارەك هەی بۆ پەرلەمانێت كوردستانێ، پێشنیار دەكەم بەڕێز بەرپرسی فەرمانگەه پەیوەندیا دەرەوەی بێتە داخاز كرن بۆ پەرلەمانێ كوردستانێ، بۆ هەندێ بزانین بۆچوونێن ولاتێ دەرڤە و ئەو قونسولخانە لە هەرێمی كوردستانێت هەین، سەبارەت گەفێن

عێراقی و دیسان مومارەسەی شەرعیا خەلکێ کوردستانێ بۆ مافێت خۆ کا بەچ شێوەکا لدەرەڤە بکەین، ژبەرکو بەراستیا ئەو تەصریحێت هەتانوکا بێنەدان وەزیرێ راگەیاندنێت مە بوین، و دیسان هەر دەزگایەکا راگەیاندنێ بەشێوازەکا جودا، بەشێوازێکی بلاڤکریا ژ دەزگایەکی یا ژ سایەتەکی دی، گەلەك سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ڤیان خان، خاتوو ڤیروز فەرموو.

بەڕێز ڤیروز طه عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی پشتەڤانیا ئاخافتنا بەڕێز کاك شوانێ دکەم، کە رۆژەك دیار بکەین بۆ سەربەخۆیا کوردستانێ، هەروەکی 9/25 هاتیە دیارکرن بۆ ریفراندۆمێ، چونکە میللەتێ مە دیارکەر لە 9/25 بۆ هەمی جیهانێ کە شایستەی سەربەخۆییە، هەروەصا پشتەڤانیا ئاخافتنێ ڤیان خانێ دکەم، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانێ گومان تێدا نییە کو عێراق ژلایێ دەولەتێن ئەقلیمی ڤە دێنە رێڤەبردن، ژبلێ هەرێمی کوردستانێ، و دژایەتی کردنا پرۆسا ریفراندۆمێ ئەجندا وانە، زیاتر و مەرامێت وان وێ خراپ کرنا هەرێما کوردستانێ پشکەکا ژ نەخشا وان، و ئەڤ جەندا ناهێن لە ئەنجامدان ژ بەر یەك ریزیا گەلێ مە و سیاسەتا حەکیمانەیا سەرکردایەتیا کوردستانێ، پەرلەمانێ عێراقێ و ئەنجومەنێ وەزیرانێ عێراقی، تەنێ بکوردانێ ئازایا، ویاسا و بریارێ وان تەنێ دژی کوردانە، هەر لێ بڕینا نان و مووچە و بودجەی هەرێمی کوردستانێ، و ئیقالە کردنا وەزیرێت دارایی کو بڕیارەکا شوفێنی و زالمانە بوو، هەروەصا یاساکرنا حەشدی شەعبیا زۆرەکەم، و پێشمەرگا پشکەکا ژ رێکخستنا بەرگریا عێراقێ و ئەڤ هەمی قوربانیانا داین و سەرەرای وێ چەندێ وێ هیچ نەهاتیە کردن، بلا بهێن لیژنا تەقەصی حەقایق یاکەفتنا میصل دیاربکەن، کو مالکی چ پرسیارەکی عێراقی ئینە و کەس نییە یان نەوێرن ڤێ دوسیەت لڤێ نینن، ئەڤ پەرلەمانا یا عێراقی وەکی بێژان بانێکە و دوو هەوا، وە مە باوەری پێ نەمایە کو خاصەتێت هەرێمی دە عێراقەکا یەك پارچەدا چ چارەسەر ببیتن، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانێ بەری سێ سالە وەکی بودجە و مووچە و نان لە خەلکێ کوردستانێ هاتینە بڕین ژ لای عێراقێ ڤە مە نەدیت چ لایەنێ سیاسیێ عێراقی، یان چ حزبێن عێراقی، یان رۆیشتنەکا پەرلەمانێ بێتە ئەنجامدان، پەرلەمانێ عێراقی، سەرهەندێ هەبێت و ئەصلەن بەحسیش بکەن، بەلێ نوکە کو خەلکی کوردستانێ بڕیارا خۆی دا بۆ دیاریکرنا چارەنوسا خۆ، و بەسەرکەفتی ریفراندۆم ئەنجامدا، نوکە هەمی هاتنە دەنگ و بوونە برا، و چەند بریاردەرێ ریکخستن دژی کوردا و هەرێمی کوردستانێ، پەرلەمانێ عێراقێ، پەرلەمانێکا هەتا نوکا یەك بڕیارێ دروستیش بۆ بەرژەوەندیا خەلکێ عێراقێ نەدایە، و بەلێ پەرلەمانێ عێراقێ دیارکر کو بڕیارا ریفراندۆمێ بۆ سەربەخۆیا کوردستانێ بڕیارەکا تەندروست و زۆر یا راست بوو، لە دیماهێکی ئیدانە وان هەمی بڕیار دکەین، کە لەپەرلەمانێ عێراقێ و ئەنجومەنی وەزیرانێت عێراقی دەرکەفتێ و رەد دەکەینەوە ئەو بڕیارە نەدەستووریا و نە

یاسایی، و داخازێ دکەم کە دیالۆك و گفتوگۆ دەست پێ بکەنەڤە نا بەنیا هەرێمی کوردستانێ و عێراقێ داکو ببینە دوو جیرانێت باش، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز فیرۆز خان، کاك سەعید مەصیفی فەرموو.

بەڕێز سعید محمد سعید (سعید مەصیفی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو ولاتانەی کە هەن یان بەشۆرشی چەکداری یان بە ریفراندۆم بنیات نراون، دیارە ئێمەش گەلی کورد هەمیشە پێی باش بووە بە گفتوگۆ لەگەڵ عێراق چارەسەری کێشەکانی بکات، بەڵام هەمیشە عێراق لە کاتی لاوازبوونیدا داوای گفتوگۆی کردووە ولە کاتی دەسەڵاتی هێزی بۆ گەڕاوەتەوە بۆ گفتووگۆی وەلاناوە و پەنای بۆ هێزی جەکداری بردوە ئەوەش لە ساڵانی (74 و 83)دا دیار بوە بۆیە گەلی کوردیش درێژەی بە شۆرشی جەکداری لە بەرامبەر بە رژێمی دیکتاتۆری عێراق بۆ وەرگرتنی مافی رەوای گەلەکەی کە لە پێناویدا زیاتر لە دووسەد هەزار شەهیدمانداوەو کە بە ئەنفال و کیمیا باران کراوین و زۆربەی شارۆچکەو دێهاتەکان وێران کران و ئەو بەرپرسانەی ئێستای بغدا پێکەوەبوین لەگەڵمان لە نزیکەوە ئاگاداری سەرجەم ئەو زوڵمانەن کە بەرانبەرمان کراون سەرەرای ئەم هەموە زیانانەش لە دوای ساڵی (2003) پێکەوە بڕیارمان دا عێراقێکی دیموکراسی بنیاد بنێین پێکەوە بە تەوافق دەستووری کۆماری عێراقمان نوسیەوەو کەجی ئێستاش ئەم هەڤاڵانەی دوێنێمان لە حوکمرانی عێراق بەهەمان شێوەی پێشوو دەسەڵاتیان بوو دەستوریان پێشێلکرد بۆ بەرژەوەندی خۆیان دژی مافی گەلی کورد بەم شێوەیە، ئەوەی پەرلەمانی عێراق و سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی عێراق ئەیکات پێشێلکردنی دەستوری کۆماری عێراقە بە پێی ئەم ماددانە.

لە ماددەی یەکدا هاتوە رژێمی حوکمرانی تێیدا کۆماری نوێنەرایەتی پەرلەمانی دیموکراسیە کەواتە هەرەشەکانی حکومەتی ناوەند نا دیموکراسیە لە ماددەی (9)بڕگەی (1)ئەلف هێزەکانی عێراق نابێتە دەزگایەك بۆ داپڵۆسینی گەلانی عێراق و دەست وەرنادانە کارووباری سیاسی، بەڵام ئەوان داوای هێز جولان دەکەن بەرەو ناوچەی دابڕێندراوەکان بە هەمان شێوەیان بابەتی فرۆکە خانە خاڵە سنوریەکان دەسەڵاتی هاوبەشن واتا دەسەڵاتی تایبەت نین بە حکومەتی ناوەندی، چونکە دەسەڵاتە تایبەتەکان لە ماددەی (110) بە روونی هاتووە و لە ماددەی (114) دەستور دەسەڵاتە هاوبەشەکان ئاماژەیان پێوە کراوە هەروەها لە ماددەی (121) بڕگەی (2)دا هاتون حکومەتی هەرێم مافی هەموارکردنی جێبەجێکردنی یاسای فیدراڵی هەیە لە هەرێم، بۆیە دەکرێت ئێمە یاساو بڕیارەکانی ناوەند هەمووی وەك خۆی جێبە جێ نەکەین بەرێزان پەربەمانی هەرێمی کوردستان بڕیاری ژمارە (11)ی ساڵی (1992)ئەو پرسەی یەکلاکردۆتەوە کە هەر یاسایەك لە دوای (23-10-1992) لە ناوەند دەربجێت لە هەرێمی کوردستان بە کار نایەت تاوەکو بریاری ئینفازکردنی بۆ دەر نەجێت، بەڵام ئێمە هەردەم پێمان باش بوە پێکەوە بین

سەرەڕای ئەوەی پەرلەمانی بغدا و لایەنی جێبەجێکار جەندین پێشێلکاری دەستوریان کردوە کە یەك لەو ماددانە ماددەی (140)دەبوایە لە کۆتایی مانگی (12)ی (2007)جێبە جێکرابایە، بەلأم ئەندامانی پەرلەمانی لە پەرلەمانی بغدا و ئۆپۆسزیۆنەکانیان بەوە دەنگ کۆ دەکەنەوە کە ئەوان بونە هۆکار ماددەی (140) جێبەجێ نەکرێت، بەلأم ئێمە هەردەم ناکۆکیەکانمان بەلاناوە پێمان باش بوە پێکەوە پشتیوانی یەك بین بە جێبە جێکردنی دەستوری کۆماری عێراق ،بەلأم لە ئێستاشدا پێویستە.

1-سەرکردایەتی سیاسی لە ناوخۆدا بەتەواوی کە یەکەم جار ئەو پرسەی ریفراندۆمان جێبەجێکرد ،بەلأم ئێستاش دانوساندن بکەین هەموو گەلی کوردوو سەرکردایەتی سیاسی یەك دەنگ بین بۆ ئەوەی پێکەوە قۆناغی دووەم تێپەرێنین و لە ئێستاشدا نابێت ئێمە دەرگای گفتووگۆ دابخەین پێویستە گەلی کوردوو سەرکردایەتی سیاسی کورد هەنگاو بنێ بۆ گفتووگۆ لەگەڵ حکومەتی عێراق و لەگەڵ ئێران و تورکیا و زۆربەی ولأتان بە هاوکاری هاوپەیمانان بۆ ئەوەی بڵێین ئێمە هیچ غەدرمان نەکردوە و داوای مافی گەلی خۆمانکردوە بۆ دیموکراسی کە لە دەستوری هەمیشەیی عێراقدا هاتوە سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ سەعید مەسیفی، بەرێزان تێبینیەك هەبوو کە چۆن داوا دەکەن قسە ئەندامانی پەرلەمان سەبارەت بە ئیدارەی جەلسات لە پەیرەودا ئەم مەسەلە وا کراوە یعنی دەستەی سەرۆکایەتی خۆیان ئەو رێگایانە دەگرنە بەر، بۆیە ئەوان بە پێویست دەزانن یاعنی حەدی نەبوە لەبەر ئەوە من و بێگەرد خان پێکەوە بە هاوکاری ناوەکان خۆی تۆمار دەکات کە ئەو ناوەکانی تۆمارکرد ئەو باشتر دەزانێت کە نۆرەی کام بەرێزە قسە بکات، لەبەر ئەوە لە پەیڕەودا دەستەی سەرۆکایەتی سکرتێر و جێگری سکرتێر و سەرۆکی پەرلەمان سەرۆکی دانیشتنەکە بە هەمەهەنگ مەسەلەی ئیدارە دەکەن و دڵنیامە ئەو شێوازەی ئێمە بەکار دێنین ئێستا ئەو باشترە، چونکە پێشتر کە سکرتێر ناوی دەخوێندەوە هەندەك پێش دەخستن یا پاش دەخستن خۆی ئێستا باشتر زەبتی دەکات و هاوکارێکی باش دەبێت بۆ ئەوەی سەرۆکی ئیدارەی جەلسە سەرۆکی پەرلەمان بتوانێت باشتر دەرفەت بە ئێوەی بدات هەر گوتم بۆ ئاگاداری .

بەڕێز بێگەرد دڵشاد شوکراللە سکرتێری پەڕلەمان:

فەرموو گەشە خان.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

بەلێ فەرموو گەشەخان.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جارێ من پرسیارێکم لە بەرێز لیژنەی یاسایی هەیە پێرێ دانیشتنێکی لیژنەی یاسایی کراوە ئیتر نازانم ئایا لیژنەیەکی تایبەتە لە کاتێکا کە پێویستە لیژنەی تایبەت لە ناو هۆڵی پەرلەماندا بڕیاری لێ بدرێ و

لاحێك ئامادەكراوە و ئەگەر لیژنەی یاسایی خۆشی ئەو كۆبونەوەیەی كردوە من ئەندامی لیژنەی یاساییم پێم نەوتراوە كە بێم ئامادەی كۆبونەوە بم وەلآمێكی یاساییم دەوێت زۆر سوپاستان دەكەم.

بەڕێزان سەبارەت بە ئەو كارووبارەی ئێمە دەیكەین و جەند جەلسەیەكی پەرلەمان بەرێوە چوە وابزانم ئەوە سێیەم جەلسەیە پێم وانیە تا ئێستا پەرلەمانی كوردستان كارا بۆتەوە ،چونكە كاتێ ئێمە كێشەی سەرۆكایەتی هەرێمان هەبوو لە (8-19)بڕیاری درێژكردنەوەی لیژنەی دەستووریمان ئەبوایە هەبوایە كە پرسێكی گرنگ بو هاتینە سەر پەیرەوی ناوخۆ لەبەر ئەوەی پێویستی بە بڕیاری سەرۆكی هەرێم نیە و ئێستەش بۆ پرسێكی وەكو ریفراندۆم نەمان توانی نە یاسا نە بڕیار دەر بكەین بەڵكو راسپاردە بوو ئەمە ئەوە ئەگەیەنێت كە پەرلەمان هێشتا نەهاتۆتە سەر كاری راستەقینەی خۆی، چونكە گرنكی كرد پەرلەمان لە سیفەتە ئیلزامیەكەیدایەتی واتا ئەبێ لایەنی پەیوەندیدار حكومەت مولزەمبكات بە جێبەجێكردنی بریارو یاساكانی، تا ئێستا ئەمە پێم وایە ئەمرۆژ بە راسپاردە دەرچین و ناكرێ ئەمە ئەم كێشەیە بە هەڵ پەسێردراوی بمینێتەوە، پێویستە بابەتی سەرۆكایەتی هەرێم ئەو كێشە سیاسیە یاسایە چارەسەر بكرێ و بە تەوافقی هەموو لایەنەكان و ....

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی جێگری سەرۆكی پەڕلەمان:

ئەو بابەتە بابەتی ئەم دانیشتنە نییە بەرێزتان دەزانن بەرنامەی كار بەرنامەی كارە لادانێك بێت لە بارنامەی كار ناكرێ.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

نا لادان نییە، لەبەر ئەوەی ئیشی پەرلەمان ئیشی خۆیەتی یەعنی ئەگەر سیفەتی ئیلزامی نەبێ پەرلەمان بۆ دائەنیشێ تەنها كۆبوونەوە لە پێناوی كۆبوونەوە لە پێناوی ئەوەی كە راسپاردە دەر بكەین، ئەگەر چی ئەم پرسە پرسێكی گرنگە، گرنگ ئەوەیە ئەو پرسە سیاسیە یاساییە چارەسەر بكرێ و بە تەوافقی هەموولایەنەكان بێت و پرسێكی یاساییەو چارەسەری یاسایی بكرێت.

بەڕێزان ریفراندۆم كاریگەرترین و دیموكراسیترین وەسیلەی هەموو نەتەوەیەكە كە بەكاری بێنێ نەك لە مووعاهەداتی دەولیا بە هەموو ئیتفاقاتی دەولی و ئیجماعی دەولیشی لەسەرە كە دیموكراسیترین وەسیلەیە كە پێویستە هەر گەلێك لە چارە نوسی خۆی كە دیاری ئەكات بەكاری بێنێ، بەلآم بە داخەوە ئێمە بەهۆی ئەوەی كە یەك دەنگ نەبوین، لەبەر ئەوەی ناوخۆی خۆمان كۆدەنگیەك نەبوو لەسەر ئەو بابەتە، ئەگەر چی یەعنی كۆدەنگی چی ؟ تۆ لە كۆتایەكەیدا هەندێك لایەن هاتە سەر ئەوەی كە بڕیاربدات بە بەڵێ یا بە نەخێر یا بە لایەنێكی ترۆ بەلێ لە سەعاتەكانی كۆتایدا و بارودۆخی گوزەرانی خەڵك كە بەشێوەیەكە نەبوە هۆی كۆدەنگی لەسەر ئەو مەسەلەیە لە سەدا (50)ی خەڵك دەنگی دا هەڵەبجەی شەهید دەنگی نەدا و كە باسی لە سەدا (92)دەكین (92)لەسەدا(50)یە، بۆیە دەكرا ئەم كارتە زۆر بە بەهێزتربە پێستر بەكار بهێندرایە لە كاتی خۆیا و سیاسەتێكی واقعتر بینانەو حەكیمانەترمان هەبوایە و رای نێودەوڵەتی

بەهەند وەر بگیرابایە بۆ ئەوەی ئەو کارتانەی ئێستا بغدا بەکاری دێنێ بەرانبەرمان ئەگەر چی بڕیارەکانی کە ئەو پەڕی شۆفێنیانەیە ئەوپەڕی تاك ڕەوانەیە ئەوپەڕی دووژمنکارانەیە، بەڵام دەکرا ئێمە ناوخۆی خۆمان زۆر جوانتر ڕێك بخەین و سازی بدەین، بۆ ئەوەی کە بە ڕێژەیەکی زۆر باش بجین بەرەو پیلی ریفراندۆم و مەسەلەی ئەوەی کە ئێمە بەداخەوە گەیشتوینەتە دۆخێك ئەو کارتانە ئەبێ بگەرێینەوە پێش (2014) کە ئێستا عێراق بەرامبەرمان بە کاری دێنێ، ئایە ئێمە پاشە کشەمان نەکردوە لەگەڵ هەموو ئەو دەر ئەنجامە بە داخەوە کە هاتوین ئێستا ئەمرۆ لە پەرلەمان قسەی لەسەر بکەین پێویستمان بە ئەوەیە کۆدەنگیەك هەبێ و لیژنەیەکەی دانوستانکار دروست بێت لە خەڵکی دەرەوەی پەرلەمان و لە ناو پەرلەمان لە خەڵکی دیپلۆماتکار زمانزان خەڵکی ئیداری قانوونی تا لەگەل ناوەندا سەرپەرشتی هەر لایەنێکی نێو دەوڵەتیە دانیشێ و بۆ ئەوەی دەسکەوتی زیاتر بۆ گەلی کورد بە دەست بێ و زۆر سوپاس.

بەرێز/جعفر ابراهیم ئێمنیکی جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ خاتوو گەشە دارا، هەر دوو تێبینی دەدەم ئینجا داوا لە بەرێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی دەکەم وەڵام بداتەوە.

یەکەم: ئەنجامی گشتپرسی کوردستان پێویستە وەك و خۆی باس لێ بکرێتن کە بەژداریەکە (72)بوە و ئەنجامەکانیش (92 کۆما 74) بە نەخێرەکە (7کۆما 20) بوو شتێکی وا بوو ئەمە ئەنجامی ریفرادۆمە و داوا دەکەین ئەندامانی پەرلەمان لەو بوارەوە ورد بن و ئەو بابەتە وەك خۆی بگێرنەوە.

مەسەلەی تر پەرلەمان کارایە کارا نییە، هەر ئامادە بوونی بەرێزتان لێرەدا نیشانەی ئەوەیە کە پەرلەمان کارایە، داوا لە د.ڤالاَ دەکەم ئەو بابەتەی ئاراستە کراوە بۆ لیژنەی یاسایی و وەڵام بداتەوە فەرموو.

بەرێز د.ڤالاَ فرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵام دانەوەی گەشە خان کە ئەندامە لە لیژنەی یاسایی و کەمترین حزوری هەبوە لە کۆبوونەوەکانی لیژنەی یاسایی، هیوادارم لە کۆبونەوەکانی داهاتوودا ئامادەیەکی باشی هەبێت لە کۆبونەوەکان لیژنەی یاسایی، هیچ کۆبوونەوەیەکی نەکردووە و لیژنەیەکی راوێژکاری دروستکراوە لە بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان کە یاساین لە بەرێزان لە مستەشارەکانی پەرلەمان کە یاسایین بە هاوکاری حکومەت سکرتێری ئەنجومەنی وەزیران بەرێز د.ئامانج و بەرێز فرسەت ئەحمد کە چەند پێشنیارێك و چەند بابەتێك بخەنە بەر دەستی ئێمە بۆ ئەوەی دوای ئەوەی کە ئەندامانی پەرلەمان گفتووگۆیەکی کراوە لەسەر بابەتەکە دەکەن ئینجا لەبەر مەبنای ئەوەی کە حکومەت پێشکەشی کردوە ئەوەی کە مستەشارەکان پێشکەشیان کردوە و ئەوەیش کە ئەندامانی پەرلەمان دەیلێن لەبەر مەبنای ئەوان چەند خالێك ئامادە بکرێت و خاڵەکان بدرێنە دەنگدان واتا نە لایحە نوسراوە و نە لیژنەی یاسایش هەیچ کۆبونەوەیەکی کردوە تا ئەندامانی لیژنەی یاسایی ئاگادار نەبن زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز د.ڤالآ، خاڵی نیزامیە ؟ وەڵام دانەوەی تیدا نەبیت تکایە.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من حەقێکی خۆمە کە د.ڤالآ ئەڵێ گەشە زۆرترین غیاباتی هەبوە ، حەز ئەکەم دەفتەری حزور بێنێتە ناو هۆڵی پەرلەمان کە من زۆرترین غیاباتم هەبوە بۆ ئەوەی ئیسپاتی کا.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

فەرموو دکتۆرە ڤالا.

بەڕێز د.ڤالآ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە حزوری لیژنەی یاسایی بۆ بەرێزتان دەنێرین، سەرۆکایەتی پەرلەمان سەیری بکەن و کارەکەی یەکلا بکاتەوە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاست دەکەین، سوپاس بۆ ئێوە گفتووگۆیەکان بەردەوام دەکەین فەرموو مامۆستا غەریب.

بەڕێز غریب مصطفی‌حمه خان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمرۆ (10)ی محرمە، ئەورۆژەیە کە ستەمکارێکی مێژویە فرعەون تیایدا خنکاو گەلێکی چەوساوە لە بەندی قەفەسی کۆیلایەتی دا دای لەشەقەی باڵ و هەوای ئازادی هەڵمژی نەخشەبێ لە گەلی کوردستان بە پێویستم ئەبینی زۆریش ئەمرۆ جەنابی سەرۆکی حکومەت و هەندێ وەزیری پەیوەندیدار لەگەڵ جەنابی کاك دکتۆر ئامانج و کاك مولود ئامادەبونایە بە تایبەت وەزیری ناوخۆ و وزیری سامانە سروشتیەکان و وەزیری بازرگانی تەنانەت ئەگەر پەرلەمانیش داوای نەکردایە پێویست بوو ئەنجومەنی وەزیران خۆیان پێشنیازیان بکردایە بەهاتبانایە پەرلەمان ، چونکە ئەم بابەتە بابەتێکی یەکجار هەستیارە.

خاڵی یەکەم: بەژداری هاولآتیان بەو دلگەرمییەی کە بینیمان لە ریفراندۆمان جێگەی نرخاندنە و دەستخۆشیان لێ ئەکەم و بەراستی حکومەتیان قەرزداربارکرد و ئەرکی حکومەتە کە بە زوترین کات ئەرکی سەرشانی ئەوان سوك بکات کە زۆر قورسە بە لابردنی پاشەکەوتی مووچە.

خالی دووەم: ئەو فتوایەی کە جەنابی سیستانی لەم نیزیکە دای کە خوێنی کوردی حەرامکرد و ئەو داوایەی لە حکومەتی عیراقی کردی کە مافی برا کوردەکان بگێرێتەوە خۆی دانان بوو بەوەی مافی کورد ژێرپێکراوە جێگای نرخاندنە داوا ئەکەم پەرلەمانی کوردستان سوپاسنامەیەکی ئاراستە بکات .

خاڵی سێیەم: ریفراندۆم لە (9-25)کراو لە سەدا (92)دەنگی بەژدارانی هێنا بەلآم، ئەو گشت پرسیە پلەی یەکەمی ئەو پەیژەیە کە ئێمە پێمان سەرخست هێشتا چەند پلەیەکی تر ماوە تا بمانگەیەنێتە سەربانی

سەربەخۆیی، ئێمە بە گشتپرسی نە کوفرمان بە ئایەتی خوا کرد، نە هیچ یاسایەکی نێودەوڵەتیمان ژێر پێ کرد، بۆیە نابێ بە هیچ باجێك کە لەو پێناوەیا بیدەین پاشە کشەی لێ بکەین و پاشە کشە خوا نەخواستە کارەساتێکە گەورەترە لە روخاندنی کۆماری مهاباد.

خاڵی چوارەم: دیسان ئەگەر جەنابی سەرۆکی حکومەت لێرەبوایە هەندێك پرسیار هەبوو کە پەیوەندیدارە بە ئەوان وەڵامی بدابایناوە وەکو ئەوەی پێش راپرسی چ وڵاتێك بەڵێنی پشتیوانی راپرسی داوە؟ ئەی بۆ ئێستا خۆیان کردووە بە کرەی شەربەت و ئێمەیان تەنیا بە جێهێڵاوە.

دوو: ئەو عەقدانەی حکومەتی هەرێم لە بواری ووزە لە گەڵ تورکیاو روسیا کردوویەتی عوومقی ئەو عەقدانە چەندەیە؟ ئایە ئەوان سورن لە پاراستنی بەرژەوەندی خۆیان وەك لایەنی گرێبەستەکە لەم دۆخەیە.

سێیەم: کوا پلانی سەرکردایەتی سیاسی کوردوو ئەنجومەنی باڵای ریفراندۆم بۆ هەنگاوەکانی دوای ریفراندۆم روئیایان چیە؟ پلانیان ئێستا چیە؟ حیوار لەگەڵ بەغدا بکەین، داوای نێوەند گیری نێو دەوڵەتی بکەین موخاتەبەی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بکەین یا هەر شتێکی تر.

ئێمە جیمان پێ دەکرێت، ئێمە لە دوای ئەو ریفراندۆمە کە بە داخەوە هەڵوێستی وڵاتانی دونیا بۆ کورد جێی دڵخۆشی نەبوو و لە شوێنی چاوەروانی میلەتی کوردی ئێمەشا نەبوو بۆیە نابێ لە دەرگای تەحەدیەوە وڵامی حکومەتی عێراقی بدەینەوە بە زمانی حیوار بە زمانی لۆژیك بە زمانی یاساو دەستور قسە لەگەڵ حکومەتی عێراقی و پەرلەمانا بکەین نەك زمانی هەڵەشەو نەك زمانی هەرەشە و نەك زمانی پاشە کشە لە ترسی فشەو خشەو کشە (پێمگرتەوە دەرچووم لە دارە دارە رێم گرتەوە رێگای قازی و ئاوارە نامترسێنێ گولەو پەتی سێدارە دەرۆم بە رەو ئاسۆ و بەرەو ئاسۆی روون دەرۆم دەرۆم تا تروپکی رزگار بون) من بە پێویستی ئەبینم ئەم خاڵانە تەبەنی بکرێت.

1- بە پێویستی ئەبینم بڕیارلە پەرلەمانی کوردستانەوە دەرچێت بە رەتدانەوەی ئەو بڕیارانەی حکومەتی عێراقی و ئەنجومەنی نوێنەران کردیان گەلی کوردستان دایان.

2- بە پێویستی ئەبینم نوسراوێ لە لایەن حکومەتی هەرێمەوە ئاراستەی مەحکەمەی عەدلی دەولی بکرێ بۆ دەربڕینی رایان لەسەر ریفراندۆمی کوردستان کە ئەوان (2010-7-22) دەربارەی راپرسیەکەی کۆسۆڤۆ ئەم رایان دەر بڕی (ان اعلان استقلالی و حادیە جانیب من جانیبی قسمی من دەولە موقیفون موافیقون للقوانیە الدولیە).

3- داوا ئەکەم پەرلەمان تەبەنی ئەنجامی ریفراندۆم بکا و حکومەتی هەرێم ئیلزام بکا بە جێبەجێکردنی.

4- پەرلەمان لیژنەکانی پەیوەندیەکان و یاسایی رابسپێرێ کە ئەو رێکارانە بگرێتە بە کە ئەبێتە هۆی هەڵوەشاندنەوەی ئەو بڕیارانەی کە عێراق دای کە سیفەتی سزادانی بە کۆمەڵی خەڵکی کوردستانی تیایە بە تایبەتی فرۆکە خانەکان.

5- بە پێویستی ئەبینم نوێنەرانی کورد لە حکومەت و ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق بەردەوام بن لە کارەکانیان و کار بکەن هەم بۆ هێورکردنەوەی دۆخەکە هەم بۆ رەدی مەزڵمە لەسەر ئەم نەتەوەیەی ئێمکە.

6- لەسەر خەت بین لەگەڵ سونەی عەرەب و کوتلە سونیەکان ئەنجومەنی نوێنەران کە دوێنی هەڵوێستێکی زۆر شەرەفمەندانەیان هەبوو ،چونکە سونە نان بڕینی پێ باشترە لە سەر بڕین.

7- بەشێکی زۆری ئاوی عێراق لە کوردستانەوە ئەچێت بۆ ئەوان ئەگەر عێراق هەنگاوی هەڵە هەڵبگرێ بەرامبەرمان و بەردەوامبێ ئەوا خاڵی هێزە لە دەستی کوردستانا، بەلاّم بە داخەوە تا ئێستا یاسای ئاومان نییە لە کوردستان، تکا ئەکەم سەرۆکایەتی پەرلەمان لیژنە پەیوەندیدارەکان راسپێرێ تا لەگەڵ لیژنەی کشتوکاڵدا راپۆرتی هاوبەش بە زووی ئامادده بکەین و ئنشاالله بکرێتە یاسا .

8- پشتیوانی کاك دکتۆر فرسەت و مامۆستا هەڵەدنی ئەکەم، بۆ دەرچواندنی یاسای دەروازە سنوریەکان کە زۆر پێویستە و پشتیوانی کاك دکتۆر شوان ئەکەم بە دەرکردنێکی لێبوردنێکی گشتی بۆ ئەو هەزاران هاولاّتیەی کە لە زیندانەکاندان و چاوە چاویانە پەرلەمان عافواتێکیان بۆ دەر بکات زۆر سوپاس .

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

سوپاس بۆ مامۆستا ملا غەریب پێنجوینی بەردەوام دەبین فەرموو کاك ئاری هەرسین .

بەڕێز ئاری محمد عبدالرحیم (ئاری هەرسین):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەوانەیە من ئەو شتانەی من ئەمەوێت بیلێم تۆزێ جیاوازی هەبێ لەگەڵ هاوکارە بەرێزەکانماندا، لەبەر ئەوەی لە پێش هەمووشتێکەوە جارێ با ئەوە بڵێم ئەم قسانەی بەندەی موخلیس دەیکا خوتبەیەکی ناسیولاسی یا قەومی بەر تەسك نیە ئەو قسانەی ئەمانەوێت بیکەین لە رەگووریشاڵی لە بۆمباکانی ناپاڵمی حکومەتی عێراق لە شەستەکان لە ئەنفال لە کیمیا باران لە تەبعیس لە تەعریب لەمانەوە هاتوە ، لە پێش هەمووشتێکا بە بۆچونی بەندە ئێمە بەرەو روی کێشەیەکی قانونی نەبوینەتەوە لەبەر ئەوەی عێراق ولاّ تێکی قانونی نیە ئەوە لە پێش هەمووشتێك دوو: هەموو تەرکیزێك کە ئەکرێ لەسەر ئەوەی کە ئایە چ

بەندەیەك هەیە لە دەوڵەتی موتەحیدە نەك ئومەمی موتەحیدە لەبەر ئەوەی کە ئومەی موتەحیدەبوایە ئەبوایە ئەوانەی هەموو میلەتن لەوێ ئەندام بونایە کە وا نیە چ بەندەیەك هەیە کە دان بەوەیا ئەنێ میلەتانی دنیا حەقی خۆیانە ساحێبی دەوڵەتی خۆیان بن ئەو کێشەش لەوێوە دەست پێ ئەکات کە وڵاتە زلهێزەکان یا داگیرکەرەکان وختی خۆی لەدوای قەرنی (15)وە کە هاتن دەستیان کرد بە تاڵانکردنی جیهانی سێیەم کە پێشەواکەیان بەریتانیا و فەرەنسا بوو شتێکیان دامەزراند دوای خۆیان بۆ چاکردنەوەی ئەو غەڵەتەی کە کردبویان ئەوەی کە مەشورەو لەوانەیە هەمووڵایەك بیزانن بڕیاری (15 و 14) دیسێمبەری ساڵی (1960) ئومەموتەحیدە ، بەڵام خوشکوبرایانی بەرێز موشکیلەکە ئەوەیە هیچ کەس دان بە تۆیا دا نانێ کە وڵاتەکەت داگیرکراوە کوردستان کۆلۆنی نییە بە پێی رای گشتی جیهانی بە پێی هەموو قانوونە جوانەکانی کە لە پاریس و لەندەن و فرانگفۆردوو واشنتۆن دەرچوون کوردستان وڵاتێکی داگیرکراو نیە بەشێکە لە عێراق، بۆیە ئەم ئەرۆگ ئانسیەی ئەم لوت بەرزیەی کە ئێستا لە بغدا هەیە بەشێکی بە ئینتر ناشنال کۆمیئنیتی رای گشتی عالەمی لە گەڵیدا شەریکەو بەژدارە لە کۆنەوە نمونەکانیشمان بینی من پێویست ناکا دووبارەو سێبارە قسەی هەندێك لە رەفیقەکانم بکەم ئەوکاتەی کە ئێمە کیمیا باران ئەکراین مەسئولە گەورەکانی ئیدارەی ئەمریکی ئەهاتن دەستیان ئەخستە ناو دەستی سەدامەوە ئەولاو ئەولایان ماچ ئەکرد، بۆیە ئەوسا چەند داکۆکیان کرد کە خەڵکی کوردستان ئێستاش هەر بایی ئەوەندە بۆیان هەیە قسە بکەن لەسەر سەربەخۆیی کوردستان ئەمە حەقی میلەتێکە ئەوە پێش هەموو شتێك. دوو:لە پێش ئەوەی ئەو دوو مەوزوعەی ئەمەوێ باسی بکەم شتێکی تر هەیە جارێ من لەسەر مەسەلەی هەڵپەساردنی کاروچالاکیەکانی هەردووفرۆکە خانەکانی سلێمانی و هەولێر هیچ قسەیەکم نییە، لەبەر ئەوەی قسەکانی جەنابی وەزیر بە وەکالەت زۆر تێرو تەسەل بون موقنیع بوم بە پێی ئەو زانیاریانەی کە من هەمە هیچ زیادە رایەکم نیە من بیڵێم لە پێش ئەوەی ئێمە هەر بڕیارێ بنێرین هەر مەسجێك بنێرین بە ئادرەسی پەرلەمانی بغدا یاخود ئاغای عەبادی ئەبێت حسابێکی تر لە ناو خۆمانا بکەین، من هیوادارم هیوادارم ئەم نوقتە تەئریخیە ئەو شوێنە بێ کە ئیتر بۆ ئەخیر جار ئێمە کۆ بکاتەوە لە دەوری یەکتری هەر موشکیلەیەکمان لەگەڵ یەکتری هەیە، با هەڵی گرین بۆ دوای دەوڵەت حەز ئەکا دوای دەوڵەت لەم قاعەیا سەرو گوێلاکی یەکتری ئەشکێنین، بەڵام پێش ئەوە نە هەر بە ناویش ئەیڵێم من هیوادارم لە دانیشتنەکانی تری ئەم پەرلەمانەیا خوشکوبرا بەرێزەکانمان لە بزوتنەوەی گۆڕان و کۆمەڵی ئیسلامی لێرە حازربن، بۆیە هەمومان بە یەکەوە بەژداربین وەکو واجبێکی نیشتمانی بۆ داکۆکی کردن لە کوردستان، ئێمە میلەتێکی هەتا بڵێی ئاشتی خوازین بە درێژایی تەئریخی کوردستان یەك محەتە نادۆزیتەوە خەڵکی کوردستان چاوی بڕیبێتە یەك مەتر مرەبەعی وڵاتی خەڵکی تر یاخوت نیازی هەبوبێ گوندی خەڵکی تر داگیر بکات بە بەردەوام ئێمە بە درێژای مێژوو لە سەنگەری داکۆکی کردنوو لەسەر خۆکردنەوەیا بون، بۆیە پێویست ناکا ئێمە دانیشین جارێکی تر بۆ خەڵکی بپارێینەوەو بڵێین وللە ئیمە میلەتێکی زۆر ئاشتی خوازین زۆر گوناحین توخوا نیازی شەرمان نیە ئێمە کەی نیازی شەرمان هەبوە تا

ئێستا نیازی شەرمان هەبێت ئێمە دائیم دیفاعمان لە خۆمان کردوە ئەم نیشتیمانەی ئێمە دیاری خوای گەورەیە بۆ ئێمە واجبێکی دینی واجبێکی نیشتمانی ئەخلاقیە وەك چاوی خۆمان بیپارێزین هەتا هەتایە بە هەر نرخێك بێت ئێمە ئەمە ئەکەین. دووەم: لە (29-5)دا خەڵکی کوردستان زۆرینەی ئەگەر نەڵێم هەموی زۆرینەی هەرە زۆری خەڵکی کوردستان بە بەڵێ بە خەڵکی جیهانی وت کە من چارە نوسی خۆم حەزم لێیە بە دەستی خۆم بێ بە درێژایی ئەو پرۆسەیە بە شایەدی هەمووتان هەمووراگەیاندنەکان سەرۆکی هەرێمی کوردستان جێگرەکەی سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان و جێگرەکەی جەند جارەو جەند جارەیان کردۆتەوە کە کاکی خۆم کردنی ریفراندۆم لە (25-9)مەعنای ئەوە نیە کە ئێمە (26-9) دەوڵەت ئیعلان دەکەین هەنێك کەس هەبون ئەوەیان کردبوە عەلەم بە دەستیان بابە ئەوە نیازیان نیە دەوڵەت دروست بکەن ، بەڵام ئەوە راستیەك بوو کە دەوڵەت خەوێك نیە تۆ شەوێ بینیبێت و بەیانی هەستیەوە جێبە جێی بکەی بە بەردەوام لە قسەکانیان وتویانە ئێمە لە پرۆسەیەکا بە گفتووگۆ بە لێك حاڵی بون لە موودەتێکا کە خۆمان لەسەری رێك بکەوین ئەگەینە نەتیجەیەك دەدلاینێك دیاری ئەکەین کاتێك دیاری دەکەین ئەڵێن، ئێمە لە فلاَن تاریخا دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستان رائەگەیەنین ، بەلاَم زۆر سەیرە ئەم برادەرانەی بغدا یا گویان لەو قسانە نەبوە یان نەیان ویستوە گوێیان لێبێ یاعنی ئینسان کە گوێی لێبوو جەند جارێك حوسنی نیەتێکی لا دروست دەبێ، لە یەکێك لە بەرامبەر بەرامبەرەکەیا ئەمە قسەی خۆیەتی ئەمە لە ئیعلاما کردویەتی ئەم قسەیە ئەمە قسەی مسعود برزانیە لە راگەیاندنەکان کردویەتی ئەڵێ ئێمە (26)ی مانگ دەوڵەتی ئیعلان ناکەین دەوڵەت کاتێك ئیعلان دەکەین کە لەگەڵ حکومەتی بغدا لە پێش هەموولایەنێك لەگەڵ دراوسێکانمان ئینجا یەکیەتی ئەوروپا ئینجا ئەمریکا ئەنجا ئومەی موتەحیدە دابنیشین بە یەکەوە قسە بکەین بیرورِا بگۆرینەوە بۆ کاتێك شەش مانگە ساڵێکە ساڵ و نیوە یا دوو ساڵە لەو فەترەیەدا ئێمە دەوڵەت ئیعلام بکەین لەبەرامبەر ئەمەیا ئەو شوێنەی کە ئەبێت پەرلەمان وەکو بەرهەمێکی دیموکراسی لە جیاتی ئەوەی ئیشی ئەوە بێت نەتەوەکان گروپەکان لە یەکتری نزیك بکاتەوە وەکو کۆمەڵێك جەنەراڵ لەوێ دانیشتبن وەکو کۆمەڵێ عەسابە لەوێ دانیشتبن بە زمانی تەهدید دەمێك ئەیانەوێت سەرۆکی هەرێمی کوردستان، بەراستی بەرێز سەرۆکی پەرلەمان ئەگەر کۆمەڵگەیەك ئەگەر ولاَتێك بوو بە دارستان ئەوەی بەرامبەری گورگ بوو تۆ ناتوانی بە زمانی کەروێشك جوابی بدەیتەوە لەبەر ئەوەی ئەخورێیت ئەمە حەقیقەتێکی تاڵە ئەمە خۆش نیە بە درێژایی تەئریخی بەشەریەت وابوە ئێستاش بۆ ئێمە وایە ئەم محەتەیە زۆر مهمە ئێمە شەرانگیز نین ، بەلاَم ئێمە ئەڵێین قبوڵی ناکەین خەڵك تەعەدامان لێ بکا ئێمە قەبوڵ ناکەین خەلك تەهدید بکات بلێ من هێز دێنم بۆ سەر کوردستان ئێمە لە خزمەتیانا ئەبین هەر جەند ئەڵێن ئەجین موناقەشە ئەکەین لەسەر مەسەلەی پرۆسەی دروستکردنی دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستان، بەلاَم جارێکی تر ئەیلێمەوە لە هیچ کەسی قبوڵ ناکەین لە هەموو دنیا تەهدیدمان بکا بلێت من هێز ئەنێرم بۆ سەر هەرێمی کوردستان، ئیرادەی خەڵکی کوردستان ئەخەمە ژێر پێلاَوەکانمەوە هەرکەسێك وابلێ هەر پەرلەمانێك بێ هەر حکومەتێك بێ ئێمەش

ئیرادەی ئەو بڕیارەکەی و قانونەکەی ئەخەینە ژێر پێلاّوەکانمانەوە، بە تەئکید لەبەر ئەوەی ئێمە مەحرومترین میللەتین لە شەرقی ئەوسەت، لە ئێستادا ئیجازەم بدە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان من خۆم ساحێبی ئەو قسانەم کە ئەیکەم نەك پەرلەمانی کوردستان، لەبەر ئەوەی ئەمە نەبووە بە بڕیارو لەخوارەوە قسەکانی من بنوسرێ و ئیمزا بکرێ بلێن ئەوە رەئی پەرلەمانە ئەمە رەئی پەرلەمان نییە ئەمە رەئی منە منە.

بەڕێز/جعفر ابراهیم ئێمنیکی جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

من داوا لە کاك ئاری دەکەم هەڵچوونت نەبێ ناو زراندن نەبێ.

بەڕێز ئاری محمد عبدالرحیم (ئاری هەرسین):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر هەڵچوونم هەبوایە ئەزبەنی، ئێمەش وەك خەڵکی تر خەڵکی ئینتحاریمان دروست دەکرد ئەمان نارد بۆ شارعە عەرەبەکان، بۆ ئەوەی خۆی بتەقێنێتەوە، ئێمە دژی ئەوەین، ئێمە پێمان وایە کە مەشاکیل ئەبێ لە دەوری مێز حەلبکرێت، بەلاّم یەکێك ئەوەی کە بە زمانی تەهدید قسەت لەگەڵ ئەکات، نەجارێکا، نەدوو جارە، نە سێ جارە، ئەیەوێت کەرامەتی میلەتێك بە راستەوخۆ ئەیەوێت تۆ ئیهانە بکات، ئێمە جارێکی تر ئەڵێینەوە، ئێمە حەزمان لە حیوارە، بەلاّم من عەرزی جەنابتم کرد وتم (عزعف الئیمان) لەوپەری مومکیناتا، ئەگەر هاتوو هەر لایەنێك بیەوێ هێز بنێرێتە سەر خاکی پیرۆزی کوردستان، ئەی چی ئەکەین؟ ئێمە سەیری ئەکەین و بڵێین یاخوا بە خێربێی، ئێ خو وای پێ نالێین، ئێ خۆ ئێمە دارلاستیکمان پێ نییە ئەمە ئەو.

مەسەلەی محاسەبەکردنیش هەرکەسێك کە نیازی هەیە سەرۆکی هەرێمی کوردستان محاسەبە بکا، یا ئەوانەی کە هاوکاریان کردوە، جارێ پێویستە ئەمر قەبز دەربکا بۆ زیاتر لە (3000000) ملیۆن کەس هەمویان بەرێ بۆ بەغدا، ریز بن یەکە بە یەکە لە مەحکەمەی فیدراڵی لەوێ مەحکەمەیان بکەن ئەوە شتێکی باشە، بەلاّم یەك کەس و دوو کەس ناتوانن بجت بۆ ئەوێ من هیوا دارم ئەو برادەرانەی کە لە بغدا حوکم ئەکەن جارێکی تر بە وردی سەیری تەئریخ بکەن ئێمە نەبوین کە قەزیەیی سەدرەو شاتیلامان دروست کرد ئێمە نەبوین کە بەرزایەکانی جۆلانمان گرت کە لە (67)وە گیراوە یەك مەتر مرەبەعیان پێ ناگێڕێتەوە ماڵی ئێران ئاوابێ ئەگەر نا هەموو لوبنان لەژێر دەستی ئیسرائیل دابوو ئێمە نەبوین کە قەسفی موخەیمەکانی فەلەستینیمان کردوە ئێف (16)ی هێزی پێشمەرگەی کوردستان نەبوو لە ساڵی (1981)دا بەسەر سعودیەو سوریا دا بێ موشائەتی نەوەوی عێراق بۆمبا باران بکات ئەوان با بچن حەقی خۆیان لە کوێیە لەوێ وەری بگرنەوە حەقی ئەوان لە سلێمانی و هەولێرو دهۆك نییە، میللەتێکی مەزلووم، ئەوان ئەبو بە زمانی بەڕێز شەهیدی میحراب، بە زمانی سیستانی لەگەل ئێمە قسە بکەن، کە ئێمە بە میلەتێکی مەزلۆم ئەزانن لە کاتی پێویستا فتوایان داوە لەسەر مەسەلەی حەرامکردنی شەر لەگەڵ میللەتی کورد، ئێمە وامان زانی بەو زمانە قسەمان لەگەڵ دەکەن، بەلاّم وەکو چۆن سەدام ئەمر قەبزی بۆ

سەرۆك مام جەلال و سەرۆك بارزانی دەرئەكرد، لە هەشتاكانە كە لە شاخ بووین قیمەتی ئەو ئەمر قەبزیە چەند بوو، قیمەتی ئەو ئەمر قەبزەش كە ئێستا دەریان كردووە بۆ سەرۆكی هەرێم و هاوكارەكانی، هەر بایی ئەوەندەیە لە كۆتایدا میللەتان جیاواز بیر دەكەنەوە، بۆیە كۆمەڵگەی بەشەری جوانە ئەمە حیكمەتێكە خوای گەورە خۆی ئەزانێ بۆوا دروستی كردوە، بەلأم هەركەس بە ئسلوبی خۆی، تۆ لە ماڵی خۆت، من لە ماڵی خۆم رێز لە یەكتری ئەگرین تۆ بە ئسلوبێك ئەژی، من بە ئسلوبێك ئەژیم، من رێ لە ژیانی تۆ ناگرم ،بەلأم تۆش بۆت نیە رێگا لە ژیانی من بگری لە بڕیاری من بگری لە ئیرادەی من بگری دوا شت كە ئەیلێم من ئەم بەیانیە لە لە سەنگەری پێشمەرگەوە هاتووم بۆ ئێرە سنوری خاكی پیرۆزی كوردستان، من دڵنیاتان دەكەمەوە كە ورەی پێشمەرگە زۆر زۆر بەرزە لە مانگی (6-2014)وە چۆن ئێمە لە ئینزاردابوین هەتا ئێستاش لە ئینزاردایین هەتا ئەوكاتەی خاكی پیرۆزی كوردستان تەهدیدی لەسەربێ هێزی پێشمەرگەی كوردستان بە خەبەرە بایی ئەوەندەش توانامان هەیە كە داكۆكی لە خۆمان بكەین سلأو لە شەهیدانی كوردستان هەر ئاوەدان بێت خاكی پیرۆزی كوردستان زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ كاك ئاری هەرسین هەر بەناوی ئەو دانیشتنەوە سلأو بۆ پێشمەرگەی كوردستان پارێزراوبن .فەرموو كاك سەهراب میكائیل تكایە لەسەر بابەبەتی كۆبونەوە تەركیز لەسەر بابەتی كۆبونەوە بكەن.

بەڕێز سەهراب میكائیل محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئاخفتن پشتی مەلا غەریبی زەحمەتە، پشتەڤانیا وان بەڕێزا دكەم ئەوێت بەرسڤا بەغدا دای ب یاسا و دستور پشتەوانیا بەڕێز فەرسەت صۆفی دكەم ئەندازیار كاك بەهزاد و مامۆستا غەریبی دكەم دا ئاخافتن دوبارە نەبن دوو خالێ من هەنە ب كورتی یا ئێكێ سەبارەت بەغدا و بەڕێز عەبادی هەرێمێ كوردستانێ هەمی دەما مەوقفێ وێ مەوقفەكێ نەرم بوویە ئا خافتنێت مە یا دانوستاندنێ بوویە یا نزیكیێ بوویە یا تێگەهشتنێ بوویە، بەس ئەڤە نیشانێت لاوازێت مە نینە نیشانێت هێزا مەنە شینا گەڤێ ل مە بكەن بلا چارەسەریا هندەك ئاریشێت دی بكەن ئەز لێرە دبێژم ئەوا وان پێ چێبووی یێ كری ئەوا نەكری ئەوە یا وان پێ چێنەبووی، ژبەر هندێ نە گەڤێت وان مە ترسینن نە مەت دراوەستینن شینا گەڤا ل مە بكەن و بڕیارێ بدەن كو نەهێلن فرۆكێن مەدەنی ل ئاسمانێ مە بهێن و بچن بلا سنوور و ئاسمانێ كوردستانێ بپارێزیت هین هەمی دزانن دەم ب دەم فرۆكێن شەڕی یێن توركی دەڤەرێت سنووری بوردومان دكەن بۆ نموونە بەری دەمەكی وەكی وە هەمیا های ژێ هەیە بەر ژ ئەگەرا هێرشێن فرۆكا حەفت گەنج كو هەمی ل عەشیرەتەكێ بوون و دوو كەس ل بنەماڵەكێ شەهید بوونە شینا عەبادی بێت ئەڤی خەلكی پارێت و قەرەبویا وان خێزانا بكەت هەرچەندە هیچ تشتەك قەرەبووا خۆشتڤییێت مرۆڤی ناكەت خالا دوویێ پشتەڤانیا مەلا غەریبی دكەم كو یا زەروری بوو بەڕێز سەرۆكێ ئەنجومەنێ وەزیران ل ڤێرێ یێ ئامادە بیت بۆ كارەكێ هۆسا یێ گرنگ گەلێ مە یێ خۆشتڤی ئاخفتنێت خۆ گۆت و ئاخفتنا حەقیێ گۆت و

بڕیاردا بۆ سەربەخۆییا کوردستانێ ب ئەرکێ خۆ رابوون ب کەیفخۆشی چوونە سەر سندۆقێت دەنگدانێ نوکە ژی دەمێ هندێیە حکومەت ب ئەرکێ خۆ رابیت بەرسڤ بۆ ڤی خەلکی هەبیت ئەڤێ خۆ راگرتی ئەوڤێ قوربانی دای ئو من باوەرە دێ خۆڕاگرتی بن و دێ بەردەوام بن د قوربانی دانێ و بەس خەلکێ پرسارا دکەن و هزرا دکەن و حەقێ وانە پرسیارا بکەن کورتی چار خال کو ئەنجومەنی وەزیران بەرسڤا ڤی خەلکی بدەت قوت و ئەرزاقێ خەلکی بەرەڤ چ ڤەدچیت مووچە و پاشەکەفتێ موچەی دێ شتی نووکە بیت؟ دێ باشتر بیت؟ دێ خرابتر بیت؟ دەرمان و پێتڤیێن تەندروستی خەلکی پێتڤییە و دێ هێشتا پێتڤی بیت ڤەزیا کارەبێ و سوتەمەنی ئەڤە هەمی پرسیارن ئەم هیڤیدارین بەرسڤ بۆ هەبیت چارەسەر بیت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

فەرموو کاك تحسین اسماعیل احمد.

بەڕێز تحسین اسماعیل احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا سەرکەوتنی ریفراندۆم لە خەڵکی کوردستان پیرۆز دەکەم کە ئەنجامی یەك ریزی و کۆ دەنگی خەڵکی کوردستان بوو بە هەموو پێکهاتە دینی و نەتەوەیەکانیەوە جێی خۆیەتی سوپاسی دەزگا ئەمنیەکانمان بکەین کە دەورێکی زۆر گاریگەروو باشیان هەبوو لە دابین کردنی ئاسایش کە زۆر بە رێك و پێکی و بە بێ گرفت بەرێوە چوو سوپاسی لەشکری کوردستان دەکەین کە هەمیشە پارێزەری خاکی کوردستان بوونە بە خوێنی گەشیان توانیویانە خاکی کوردستان بپارێزن زۆر باس لەوە دەکرا کە کاتی ریفراندۆم نەبوو ئێمە لە کاتێکدا لە سایەی خوێنی شەهیدان و پێشمەرگە قارەمانەکان گەورەترین رێکخراوی تیرۆرستیمان شکست پێدا کە ناوی پێشمەرگە لە هەموو دوونیا دەنگی دایەوە واتە ئێمە گەلێکین شانازی بە خۆمانەوە دەکەین کە توانیومانە بەر سینگی تیرۆر و تیرۆرستان بگرین و لە کاتێك دا کە عێراق لاوازە ئێستا ئەگەر کاتی ریفراندۆم نەبێ کەی کاتیەتی ؟ سەرەرای ئەوەی حکومەتی عێراق لەم لاوازە ئێستاش وا گرفتمان بۆ دروست دەکات خەڵکی کوردستان بە درێژایی مێژوو سەرەڕای دڕندایەتی دوژمنان و ناحەزانی خەڵکی کوردستان بە ئیبادەکردن و کیمیا باران و ئەنفال و وێرانکردنی گوندوو شارەکانمان تا ئێرە هێنیاویانەو کۆڵیان نەداوە ئێستاش ئەوەی لە توانای عێراق دابوو ئەوەندەبوو کە ئاسمانی کوردستان دەست بەسەر دا بگرێت دڵنیابن ئەگەر توانیبان نەیان دەهێشت ئەو هەوایە هەڵی دەمژین هەڵی بمژین کەواتە ئێمە با خۆمان بە ئەوە ماندوو نەکەین کە ئەوان چۆن تەعامولمان لەگەڵ دەکەن ،بەڵکو دەبێ ئێمە بەردەوام بین لە هەوڵەکانی خۆمان وەك خەڵکی کوردستان دەبێ زۆر شانازی بەو یەك ریزیە بکەین و هەوڵ بدەین یەك ریزی خەڵکی کوردستان زیاترو زیاتر بکەین من پێم وایە بۆ ئەم قۆناغە پێویستیمان بە هەندێ شت هەیە جارێ بۆ وەڵاّم دانەوەی بغدا وەك مەرحەلەی یەکەم بە رەئی من مادام دەست بە سەر ئاسمانی کوردستان دا گیراوە حکومەتی هەرێمیش رێگە نەداتن فرۆکەکانی بغدا هاتووچۆی هەردووفرۆکە

خانەی هەولێر و بەغدا بکەن تا چارەسەرێك دەدۆزرێتەوە نوێنەرانی حکومەتی هەرێم لە هەموو ولآتان ئەکتیف بکرێن بۆ پەیوەندی کردن بەو ولآتانەوە من نمونەیەکی بچوکتان بۆ دێنم لە رێگەی یەکێك لەو کوردانەی کە لە دەرەوەی ولآتن دوو ئەندام پەرلەمانی یەکیەتی ئەوروپا رایانگەیاندوە کە پشتگیری لە رێفراندۆم و سەربەخۆیی کوردستان دەکەن و هەوڵی لۆبی دەدەن بۆ ئەم مەبەستە کەواتە ئێمە دەبێ ئەم هەولآنەمان زیاتر چڕ بکەینەوە بۆ ئەوەی لۆبی دروست بکەین لە هەموو ولآتان و یەکیەتی ئەوروپا و لای دۆستانمان بە هەماهەنگی پەرلەمانی کوردستان و حکومەتی هەرێمی کوردستان من پێم وایە زەرورە دەستەیەك دابمەزرێندرێ ئەو دەستەیە شارەزایی هەبێت لە بواری فرۆکەوانی مەدەنی جەند ئەرکێکی پێ بسپێردرێ لەوانە کۆکردنەوەی زانیاری لە بواری فرۆکەوانی مەدەنی هەروەها دارشتنی پرۆژە یاسایەك بۆ ئایندە ئەگەر بۆ ئێستاش نەبێ بەلآم کاری لەسەر بکرێتن هەروەها پەیوەندی بکرێ یەعنی لەلایەن ئەوانەوە پەیوەندی بە ولآتان و ئای کا ئۆ کە دەزگایەکی تایبەتە بە فرۆکەوانی جیهانی لە رێی ئەوانەوە پەیوەندیان پێوە بکرێتن من پێم وایە شتێکی زۆر زۆر گرنگ و زەرور دەبێتن و لە کۆتایشدا پێم وایە راگەیاندنی دەوڵەتی کوردستان هەرچی زووە چارەسەری ئەم گرفتانە دەکات هیچ شتێکی تر نیە چارەسەر بکا سوپاستان دەکەم .

بەڕێزجعفر ابراهیم ئێمنیکی جێگری سەرۆکی پەڕلەمان:

فەرموو کاك فەمان فیصل جارێکی تر ئەو بابەتە دووبارە دەکەمەوە ئەم تێبینیە ئەم بارو دۆخە هەستیارە پێویست بەوە دەکات بەراستی ئەندامانی پەرلەمان لە بەکارهێنانی رستە و وشە ورد بن حسابێکی زۆر لەسەر قسەکانی ئێوە هەیە لە دانیشتنێکی وای پەرلەمانیدا وشەی توند شەقام توندتر دەکات گرژی زیاتر دەکات لەبەر ئەوە گرنگە وشەکان وابن بەو ئاراستەبن کە بتوانن زەمینە خۆش بکەن بۆ سەرکەوتنی دیالۆك لە ئاییندەدا.

بەڕێز ڤمان فیصل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بناڤێ خودێ، دەستپێکێ پشتەڤانیێ ل ئاخفتنێت کاك ئومێدی دکەم ئو دکتۆر فرسەت، بەڕێز سەرۆکێ پەرلەمانی وەکی هەمی ئاشنا نە ل کۆمبوونا (23) ل (2017/9/27) هاتە گرێدان ل ناڤا پەرلەمانا عێراقێ هاتە گرێدان ب حازر بوونا سەرۆك وەزیرانێ عێراقێ بۆ ئێك مەبەستا دیاری کری ئەو ژی سزادان یان ژی ئەنفال و جینۆسایدکرنەکا دی تر یا گەلێ کوردستانێ ب رێك و شێوازەکێ جوداتر ژ ئەنفال و جینۆسایدێن چۆیی، چونکە بتنێ ئەڤە یا ل بەر دەست و پێ تێتە کرنێ ئەگەر نە هەر دەرفەتەکا بۆ ڤانا هەلکەڤیتن تەمەت مسقالا زەڕەکێ رەحم و ویژدان ژێ نایێتە چاڤەڕێکرنێ بەلکو ب سەرسەخترین شکل و شێواز دێ خەلکێ کوردستانێ سزادەن ئەڤە ب مەعنایەکێیە ئەو بڕیارێن کو ژ پەرلەمانێ عێراقێ ل دانیشتنا (23) دەرکەتین تنێ تو دشێی مقارنە بکەی گەل یاسا و رێسایێن جەنگەلێ و ئەو بڕیارێن هەنێ ئەگەر بێت و موقارەنە بێتە کرن گەلێ یاسا و رێسایێن جەنگەلی بکەن هێشتا دێبینی یاسایێن جەنگەلی

دادپەروەرترن چونکە دەرفەتا ئازادی د ژیانا وان بەرفەرارترە، ژبەر هندێ ئەو دانیشتنا وان یا تژی بووی ل فەزاحەتێن قانوونی کو هەر بڕگەیەکا وان دەرکری ژ وان (13) خالاً ئەوێن وان دەرکری خەرق و ئینتحایەکا وازح بووی سەر یاسایەکا موعەیەن ژبلی تو بێیە سەر دستورێ کو ئەنجام و ئیجمالێ خۆدا ئێعدام و بێرێزی و رسواکرنا دستورێ عێراقێ سەروەریا یاسایێ بیت دڤی ولاتی ئەگەر نە د کیهە ولاتێ دنیایێ دا هەیە کو دستووری یان یاسایەکا موعەیەن چارەسەری یان ژی مەسئەلە یان بابەتەکێ موعەیەن چارەسەر کردبیت پەرلەمان بێت و جەسارەتێ بکەتن تەوقیفا دستور و یاسا موعەیەن بکەتن و بوێ قەرارێ شۆل بکەت ژبلی وان ولاتان نەبیتن ئەوێن ئیستبدادی و دیکتاتۆری پاشکەفتی وەکی عێراقێ، بۆیە ئەو قەرارتێت دەرکەتی ل کۆمبوونا (23) ل (2017/9/27) جوملەتەن وەتەفسیلەن مەفروزن هیچ بەها و ئەسەرەکێ قانوونی نینە لەوما دڤێتن پشتەکا گەلەك قایم پشتبەستن ل سەر ئەنجامێ ریفراندۆمی (9/25) بێتن کرنێ وە برپار بێن دانێ ژ لایێ سەرۆکێ کوردستانێ و پەرلەمانێ کوردستانێ و حکومەتا کوردستانێ و ئەنجومەنێ بلندێ ریفراندۆمێ ڤە کو نابیت ئێدی داهاتییێ کەس و کارێن ئەنفال و کیمیاباران و زیندانیێن سیاسی کۆچ و کۆرەوێن ب کۆمەڵ ب نەدیاری بمێنیتن بەلکو دڤێتن سەربەخۆییا کوردستانێ بێتن راگەهاندن ب زوترین وەخت من دڤێت ئاخفتنا خۆ ب دوو پرسیارا ب دوماهی بینم کو ئاراستە بکەم بۆ بەرێز وەزیرێ ڤەگوهاستنێ کو ئەو ژی تەئکیدێ ژ ئاخافتن یان پرسیارا هەڤالێن خۆ یێن پێشتر بکەم ئەگەر بێت و ئەڤ حالەتە یێ بەردەوام بیت ئۆپشنێ دووێ چییە یان هین دێشێن چ بکەن پرسیارا دوویێ ژی ئایا حەقیقەتەك بۆ وێ چەندێ هەیە هێلێن دیتر ژی یێن ئیتیسالاتا وەکی تەلەفۆن و ئەنتەرنێتێ کو ژێر مەترسیەکا جدی دانە کو دێهێنە برین؟ یان ژی بەروڤاژیا وێ چەندێ راستە کو هێلێن تەلەفۆنا و ئەنتەرنێتێ دەست مەدانە؟ و سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ژمارەیەکی زۆر مایە ئەگەر قسەکانتامن چڕ بکەنەوە سوپاستان دەکەین، فەرموو کاك عباس،

بەڕێز عباس فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من دەمەوێ پیرۆزبایی سەرکەوتن و ئەنجامی کۆتایی ریفراندۆم لە خەڵکی کوردستان بکەم، هیوادارم بەرهەم و ئەنجامی باشی هەبێ بۆ میللەتەکەمان دڵخۆشکەر بێ، من سەرەتا پێم باش بوو ئەو کۆبوونەوەیە زیاتر گرنگی پێ بدرایە لەبەر ئەوەی زۆر پرسیار هەبوو پرسیارەکان هەر قسە نەکەین و کۆمەڵی وەڵامیشمان دەست کەوێ و خەڵکیش چاوەڕوانی وەڵامی دەکرد خۆزگە جەنابی سەرۆك وەزیران و بەتایبەتی وەزیری پێشمەرگە و وەزیری سامانە سرووشتییەکان و وەزیری دارایش لەبەرئەوەی هەموو ئەم مەوزووعانەی ئێستا ئەگەر لە رێی راگەیاندن بێ یان لە هەر رێگەیەکەوە بێ لە ناو خەڵك بڵاوبۆتەوە هەندێك جار ئەم مەوزووعی ریفراندۆم نا ئارامییەکی دروست کردووە بۆ ئەوەی لێرە کۆمەڵێك وەڵامم دەست بکەوتایە بۆ دڵخۆشکردنی خەڵك و دەمەوێ پێش دەست بە قسەکانیشم بکەم بەراستی داوا لەم

دەستەی سەرۆکایەتییە بەڕێزە بکەم ئەم عورفە بەراستی کۆتایی پێ بێنین کە ڕۆژەك و دوو ڕۆژ خەڵك پێشتر ناوی خۆی بنووسی، چونکە بەپێی پەیڕەو لە ماددەی 58 بەراستی ئەو کاتەی کە بابەتەکە دەخرێتە روو ناو دەنووسرێ، نازانم پێشتر ئەم ناونووسینە ندێك ناعەدالەتی دروستکردووە حەقە بگەڕێنەوە سەر پەیڕەو بۆ هەمیشە، و بەخێرهاتنی بەڕێز وەزیری گواستنەو و گەیاندن بە وەکالەت لە کاك دکتۆر ئامانج دەکەین بۆ بەشدارییان، ئێستا ئەوە بۆ هەموو لایەکمان جارێکی تر روون بۆوە عێراقیەکان و وڵاتەکانی دەورووبەر لە سەر بوونی ئەو هەموو ناکۆکی و جیاوازیەوە، بەڵام بۆ دژایەتی مافی رەوای گەلەکەمان کۆکن و تەبان، بۆیە بەپێویستی دەزانین ئێمەی کوردستانیان بەهەموو رەنگ و دەنگە جیاوازییەکان ناکۆکیەکانمان جارێ بەلاوە بنێن و بەیەك دەنگی بەرگری لە مافی رەوای خۆمان بکەین، شان بەشانی ئەوەش حکومەتی هەرێم بەرچاوروونی و روونکردنەوەی تەواو بدات بە خەڵکی کوردستان لە سەر هەوڵەکان و ئامادەکارییەکانی بۆ چاککردنی بژێوی خەڵکی کوردستان و هەنگاوەکانی بۆ بژێوی خەڵکی کوردستان و ئەگەرەکان کە هەوڵی دڵخۆشکەر و ئومێد بەخش بن و لە هەمان کاتدا بەپێویستی دەزانم لایەنە سیاسیەکان زائیدەن حکومەت زائیدەن پەرلەمانی کوردستان جۆرەها وەفد رەوانەی وڵاتان بکەن بۆ گەیاندنی پەیامی خەڵکی کوردستان و ئەو بڕیارە بێ بنەما یاساییانەی کە حکومەتی عێراقی دەریکردووە لە هەمان کاتدا بەهیچ شێوەیەك هەوڵی گفتوگۆ لەگەڵ هیچ لایەنێك رەت نەکەینەوە و ئامادەباشی خۆمان بۆ نیشان بدەین و رێزی تەواو لە پێشنیارەکانی ئەمریکا و ئەوروپا بگرین کە بەردەوام هاوکاری گەلەکەمان بووە لە ساتە ناخۆش و لێقەوماوەکان، ئەگەر چی ریفراندۆم کات و چۆنیەتی بڕیار لێدانی بیر و رای جیاوازی لەسەر بووە، بەڵام ئەوە مافێکی رەوای گەلەکەمانە و لە هەر کات و ساتێکی تریش باس بکرێت و بکرایە هەروەکو ئێستا مەعامەلەی لەگەڵ دەکرا، بۆیە گونجاوترین کات بەلای منەوە ئەو کاتەیە کاتی بەردەست بوونی هەموو خاکی کوردستان بووە بەسەرکەوتنی قارەمانیەتی پێشمەرگە و خوێنی شەهیدەکانمان، بۆیە بە پێویستی دەزانم دووبارەی بکەمەوە کە دەبێت هەمووان پێکەوە هەنگاوەکان بەرگریکردن لە ئەنجامەکەی بهاویین و بێگومان یەك دەنگیمان سەرکەوتن مسۆگەر دەکات، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك سەرکەوت،

بەڕێز سەرکەوت سەرحەد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پیرۆزبایی ریفراندۆم و دەنگی بەڵێ پیرۆز بێ لە خەڵکی کوردستان پیرۆز بێ لە خەباتی بەدیهێنانی ئازادی و سەربەستی کوردستان، دیارە ئەم رۆژانە هەرێمی کوردستانی پێدا تێپەڕیووە رۆژانی پڕ شکۆ و شەرەف و شانازی بوون، بۆیە ئێمەی کورد بۆ یەکەمجار بە تەحدداوە بەبەرچاوی هەموو دونیاوە ریفراندۆممان ئەنجامدا پەیامی ئاشتی و جیابوونەوەی برایانەمان دا بە گوێی ئەمریکییەکان و نەتەوە یەکگرتووەکان و

عێراقی عەرەبی، بەڕێزان خۆتان دەزانن پەرلەمانی عێراق کە جاران مەنبەعی ململانی تائیفی و مەزهەب گەرایی بوو ئێستا دەبینین لە بەرامبەر خواستە رەواکانی گەلی کورد بۆنەتە برا بە هەموو هەڵوێستێك دژایەتی بەدەستهێنانی مافە زەوتکراوەکانمان دەکەن، بەڕێزان پێویستە لەسەر ئێمەی پەرلەمانتار و پەرلەمانی کوردستان کۆبوونەوەکانمان چڕ بکەینەوە و هەرچی دەنگی ناڕەزایی خۆمان و خەڵکی کوردستان بگەیەنینە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و ئەنجومەنی ئاسایش و نەتەوە یەکگرتووەکان، بۆیە پێویستە دەست بەجێ بەرووی ئەو بیرە رەشەی عەرەبی نەتەوە پەرستیدا بڕۆینەوە تا خاڵی وەستان لەبەرامبەر حکومەتی عێراقیدا بنرێ ئێستا لە هەموو کاتەکان زیاتر پێویستیمان بەیەکریزی و تەبایی و برایەتی هەیە، هیوادارین لایەنە سیاسیەکانی وڵاتمان دوور لە هەموو ئینتیمایەکی حیزبی بگەڕێنەوە ناو هۆڵی پەرلەمان بۆ تێپەڕاندنی ئەم دۆخە، دووبارە داواکارم لە پەرلەمانی کوردستان کۆبوونەوەکانی چڕ بکاتەوە بۆ ئەوەی بەزووترین کات و بە یاسا دژایەتی خۆمان خەڵکی کوردستان بگەێنین بەسەرجەم ناوەندە جیهانییەکان لە بەرامبەر ئەو یاسا دوژمنکارانەی حکومەت و پەرلەمانی عێراقی، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کەژاڵ خان.

بەڕێز کەژاڵ هادی فقێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا بەخێرهاتنی میوانە بەڕێزەکان نوێنەرانی حکومەت دەکەم و پیرۆزبایی ریفراندۆم و سەرکەوتنی ریفراندۆم لە گەلی کورد دەکەم، خاڵی یەکەمم حکومەتی هەرێم لەم رێگایانەوە دەتوانێت گووشار لە سەر عێراقی بکات، یەك: هێزی هاوپەیمانان بەتایبەت ئەمریکا بۆچی گووشار ناکەن، دوو: زۆر بەپەلە هەوڵی دروستکردنی دەسەڵاتی فرۆکەوانی مەدەنی کوردستانی بدەن، سێ: لە رێگای دەستەیەکی یاسایی و شارەزا لە بواری فرۆکەوانیدا لەگەڵ رێکخراوی ئیکا قسە بکەن و زیانەکانی ئەم بڕیارە بخەنە روو بخەنە بەردەستیان کە بەپێچەوانە و دژی یاسا و رێنما و رێساکانی ئەوانە، چوار: هێڵەکانە فرۆکەوانی وڵاتان کە زیانی زۆریان بەردەکەوێت سکاڵا بەرزکەنەوە دژی ئەم بڕیارە لە ئیکا دژ بە حکومەت کە ئەم بڕیارەی حکومەت هیڅ بنەمایەکی یاسایی نییە و بڕیارێکی سیاسییە بۆ سزادانی خەڵکی کوردستان، لای هەمووومان ئاشکرایە پەرلەمان دوو وەزیفەی هەیە یاسادانان و چاودێری هەر بڕیارێك بدات ئاسەواری راپەڕاندنی تەنفیزی هەبێت ئەوە تەسەروفێکی نادەستووری کردووە و بڕیارەکەی باتڵە، بۆیە بڕیارەکانی ئەنجومەنی نوێنەران سزادانی بە کۆمەڵی خەڵکی کوردستان دەزانین ئەمەش پێچەوانەی دەستووری عێراقی یاسا نێودەوڵەتییەکانە لەم بارەیەوە هەر رێکارێك پێویست بێ لە ناو خۆ و لە ئاستی نێو دەوڵەتی دەگرینەبەر بۆ هەڵوەشاندنەوەو لابردنی ئاسەوار، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

مومکینە فەرموو ئەو ئەندام پەرلەمانانەی بەرۆژوونە دوایی هەرکاتێ ئەوە بوو دەتوانن فتار بکەنەوە، ماوە جارێ بەردەوام دەبین، فەرموو مامۆستا أنس،

بەڕێز أنس محمد شريف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ب ناڤێ خودێ مەزن و دلۆڤان، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانێ هەروەسا نوێنەرێن حکومەتێ بەڕێز حەقیقەت ل بیرا هاتینەڤە کو ئەڤروکە روژەکە گەلە پیرۆزا ئەم تێدا کۆم بووین کو رۆژا عاشوڕایێیا دوو بیرەوەرێت گرنگ ئەڤێ رۆژێ دایت هەین هەردوو بیرەوەری ژی گرێدای نەهێلانە ستەم کارێی و زۆردارێیا و بەرگری گەلێ بن دەست و مەحرومە ئێك ژ وان بیرەوەرییا ئەو بۆ سەرکەفتنە (موسى عليه سلام) و گەلی بەنی ئیسرائیلی ل سەر فیرعەونی، ئەو فرعەونێت گووتی (أنا ربكم الأعلى) قوەتا وی گەهشت بوو وێ مەرحەلێ هەروسا ب چاڤ بەرێ خۆدا شەعبی (قال سنقتل الأبنائكم ونستحي نسائهم وأن فوقهم قاهرون) جەبەرووتە وی گەهشت بووە ڤێ دەرەجێ ڤی جاڤی بەرێ خۆدا میللەتا هەروسا ئەو میللەتێ مەحرووم ئێ بن دەست سەرکەفت و ئەڤ هێزا شکەست ب زولما وی، حەقیقەت ئەگەر ئینسان بەرێ خۆ بداتێ فیرعەون میناکەکە هەر د بت جۆرێدا و هەروسا موسى ژی میناکەکە هەرجار دووبارە دبت مێژوویێتدا ئەنجامی وان ژی دیسان دووبارە بت، ریدانە دوێ کو ئەڤروکە پێ هاتیە گرێدانە ریدانە شەهیدکرنا ئیمام حسین (رضى الله تعالى عن) کو دیسان شەهادەتا وی ژی نامیەك بوو بۆ گەلێ بن دەست کو هەردەم دیفاعێ ژ ماڤێ خۆ بکەن و نامە وی حەقیقەت ب دروستی گەهشت و گەلەك ڤەوما مفا ژی دیت وەکی غاندی د بێژیتن من ژ حسێنی زانیا وەرگرتیا کۆ ئەز هەردەمیا مەزلوم بم دا ئەز سەرکەڤم مەزلومیەتا خۆ، بەلێ بەداخەوە ئەڤ مەدرەسەیە هندەیا بەرفرە یا حسێنی ئەم بینین ل عێراقێ تەنها لەتم و خۆ پێ دادان و چل رۆژێت بۆ ماین و ئەڤ فەرهەنگە هندیا بەرفرەه یا پاراستنا مافە تەمامەن ئێ خستیە بنپیاڤە و ئەو کریارە زاڵما کر ئەڤروکە ئەم بینین ئەو بڕیاری تێنە وجودێ، دیسان گەلی کورد گەلەکا حەقێ خۆ هەی سەر عەردێ خۆ بژیت ئەم بینین ئەڤرۆکە ئەڤێ کو نا رەوا بینم پشتی ئیستفتائێ چ ل عێراقێ بن چ ل تورکیا بن یان لە هەر جیهەکی بن بینین گەلەك ژ وان سبغەکە ئیسلامی خو دایە و بناڤێ ئیسلامە ب ئاخڤن ئەم بۆ وان د بێژین ئیسلام دروست ئەوە ئەوەل دەڤ مە و ئەم ب شیعاراتێ تەیس تەیسوك ئی دی نایینە خەدعاندن ئەڤ میللەتە، چونکو میللەتی کورد دیزڤریتن ئاڤا ساڤی سەرێ کانێ سافی وەرگریتن، (رب العالمين عز وجل) د بێژیتن (يا أيها الناس انا خلقناكم من ذكر وأنثى وجعلناكم شعوبا وقبائلا لتعارفوا انا اكرمكم عندالله اتقاكم) ئەڤە (رب العالمين عز وجل) ئەز ئێدایم کورد ئێدی یێدای تورکمان، ئێدی یدای کلدان، ئەرمەن، تا کۆتایی، هەروسا نە ئیختیارا مە کوردستان بۆخۆ هەڵبژارد (رب العالمين عز وجل) ئەڤ جیهە یێ دایە مە و ئەوان مەحارەبە مەیا کری سەر ڤێ چەندێ بەلێ ئەڤە سەد ساڵە پشتی مەحارەبێ رۆژ بە رۆژ ئەڤ میللەتە هەر پێشکەڤت بۆ؟ چونکو ئایەتەکە ژ ئایەتە (رب

العالمين)ی وەکەسەك نەشێت چ ئایەتێك، ئایەتی (رب العالمين) پیچ بکەت، (ومن أياته خلق السماوات والأرض واختلاف ألسنتكم وألوانكم انا في ذلك لايات للعالمين) هەر تشتەکی ڤی گەلیدا حەقێ ئەڤی گەلییە بۆ خۆ بکار ئینی کەسەك ژ نەشێتن ژ بستینت ئەو ژی مافەکی خودایيە (وسخر لكم ما في سماوات وما في الأرض جميعا) حەقیقەت

بەرێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سیدا تکایە تەرکیزا سەر بەرسڤێ بدا، فەرموو مامۆستا أنس،

بەرێز أنس محمد شریف:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

گازیە مە بۆ جیرانا مە ئەوا کو هەردەم ئەم داخازا ئاشتێت کەین و (أحسن مجاورة من جاورك تكون مسلما) ئیسلام ئەمە ڤێ چەندێیە هەردەم ئەم دەرگەهێت ئاشتی ڤەتکەین و ئەو ئەڤ بابەتێیە ئەڤێ ئەڤرۆکە سەر میللەتێ مە هاتیە سەپاندن ئەم دبینین نەیی رەوایە چ زمانێ تەهدیدێ بن لایێ هەندەك لایەنە یان ژی چ فعلی وەکو ئەڤرۆکە ئەم د بینن مەتارێت مە هاتیە گرتن و هەندەك ختواتێ دی بیناڤیتن هەمی نە رەوانە (جملة وتفصيلا) ئەم رەتکەینەڤە وهەروسا پشتگیریا برایێت خۆ د کەم د. فرسەتێ بەری نووکە ئاماژە ب گەلەك ڤانوون و یاسایێ دایە هەروسا امینە خان و د. شرین و کاك خلف ابوکاروان کاك ئومێد و کاك تحسين پشتەڤانی گوتنێت وان د کەم، سوپاس.

بەرێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو د. ابراهیم.

بەرێز د. ابراهیم أحمد سمۆ:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

درەنگ هات، باش بوو هات و دا هەر هێت، یەعنی ئەگەر مە 9/25 نەکربا مە کەینێ کربایە، ئەگەر پێشتر هاتبایە دا هەر هەبێت بلە مە هیڤیا هندێ نەبانە و ئەم خۆ زاراڤێ ئەم بێژین خۆ گێل نەکەن باوەر کە ئەم هیڤیا هندێ نەبوونا کو سفرێت خوارنا بۆمەش دەورووبەرە و بەغدا بێن مە ئەڤە د زانی، پرسیارا مە ئەوە باشە ئەگەر وەزعەکی رۆژهەلاتە ناوەراست و وەزعەکی عێراقێ ڤی رەنگی سوریا ڤی رەنگی و دەورووبەر ڤی رەنگی مە ئەو داخوازە نەکربایە ل وەزعەکی مستەقر هی عێراقێ و وەزعەکی مستەقری سوریا کو ئەڤروکە جهێ داخێیا وەزیر خارجیا سوریا ناڤێ کجك و بالاڤا نینە، چونکو وەزعی سوریا وسانە، ئەگەر نەدا ئەو ژی سفرا چار ڤۆلی بت، ئەڤرو دووهی باشترە سبەهی دی گەشتر بت و پشت گەرمیا من ژی بۆ ڤێ گەش بوونێ ئەوە ئیرادە میللەتێ مە بویا باوەڕ بکەن ئەگەر رۆژا 23 سەر 24 بینە بیرا خۆ میللەتێ مە چ دلە راوکێدا ژیا چەند جار ل مە پیلانەکا گەلەکە خراپ لێ مرۆڤێن دلسۆزی کوردستانێ شیان وێ رۆژێ بکەنە رۆژەکە گەشتر پشتی وی 9/25 هەمی میللەتی مە و جهێ داخێش بوو هەڤالێت مەی ئەندام پەرلەمان من گەلەك دیقەت سەح کرێ چ بەحسێ کەرکیکێ و رۆلێ ئەنجومەنا پارێزگاها

کەرکیکێ و بەڕێز پارێزگاها کەرکیکێ گەلەك ل قەلەم نەدان، چونکو کەرکیك ئیزافە مەزنا ڤی بابەتی و بە قەناعەتا من ئەگەر مە گووتبا کەرکیك ژ ناڤدا نەبایە رەنگە دژوارتر نەبایە ڤی وەزعی و ئەڤرۆکە ئەم تێدا و دیسان دبێژم شکر الحمدلله کو خودێ رزقێ مەیا خست کو ئەم هەمی بەشداری دانانە بەردی بناغەیە ڤێ دەولەتێت کەن ئەڤ دەولەتە کاك ئومێد گووتی کو رۆژا وێ بێتە ئیعلان کرن ئەو دێ هەر هێت سوپاس بۆ خەلکی مەیی ژ دەرڤا کو ئەڤە ب راستی ئەم سەر راوەستن کو وان نامەیەکە ڤەکری دا جیهانێ و نامەیەکە ڤەکری دا وێ فکر کرنا مە غەلەتە هەر کەسێکی ش مەیێ چووە ژ دەرڤا میللەتێ خۆ نەڤیایە یش بەر ئێش و ئازارە ژ بەر نەخۆشییەت کوردستانێ رەڤی ئەوە وێری ئیسبات کر و دووپات کر ئەوێ چووینە وێرێ نامەیەکە ڤەکری دا مە کو بەر و باژی هزر کر نێت ێت گەلێك خەلکی مەێت کو گەنی هەر کەسێت چوویا دەرڤا کوردستانێ رەڤیا تشتەکی باش نیشا مەدا و بوونە هاندەرێکی مەزن و ئەگەر هین وان خۆپیشاندانێ خەلکی مە بدەنە پێش چاڤ و پشتی وێ ببینن خۆپیشاندانێ ناڤەی خۆیدا دی ببینن پڕۆسە سەرکەفتنە ریفراندۆمێ چەوا بۆ رییەکی گەش و سەرکردنەکە مەزنینە ڤێت دیسان ژ بیر نەکەن دوو خالی هەرە گرنگ ئێك دەزگایی ئەمنی ل کوردستانێ کو خۆشبەختانە بێ زەرەر و بێ کێش و ئالۆزی ئەڤ بابەتە هاتە ئەنجامدان کو مەترسێت مەزن سەر وەزعی هەبووینە، سوپاسیەکە تایبەت کو ل ڤێرێ ئەڤەیە گرنگە من نەڤێت ناڤە چ کەنالە بینم ل سوپاسیەکە تایبەت بۆ گشت کەنالە راگەهاندنێ ئەڤێ شەڤ و رۆژ کرینا ئێك کو کەنالی ئاسمانی کو بوونا ئەگەرێکی مەزن بۆ سەرخستنە ریفراندۆمێ و سوپاسیەکە تایبەت بۆ خەلکی مەیا خۆشتڤی کو بوومە دیارکەت کو ڤیانا دەولەت بوون چەندە دلی وان مەزنە و لوێ ئەنجامێ پێ چوونە و دبێژن سۆرانی جۆش و خرۆش بەربووینە سندوقێ و بەلێ بەلی کوردستانێ ب راستی وان ژی نامەکە ڤەکریدا کو سەرکردەیە سیاسیە کوردی بەرامبەرە ڤی هەولە هەنێ میللەتێ مە چاڤ خشینەکێ بابەتێ ژیان و ژیارە خەلکێ مە بدەتە کرن ئەڤ وەفا و ئیخلاسە خەلکی مەدا سەرکردایەتیا مە سیاسی وەفئەکە نایەتە قەلەم دان و نایەتە ئەنجام لەو را ژی ئەم داخازێت کەین زیترین دەم ئەو یاداشتە کو چەند هەڤالە دای بۆ خۆشکرنا خەلکێ ئابووریا خەلکی مە زی کەفتە کارێ پەرلەمانێدا و ل سەر بێتە کرن بزاڤە ئازادی خازا کوردستانێ ب دیتنا من کۆ پرسەکە مەزن هەبوو کو دووبەرەکی بکەتە کوردستانێ لێ خۆشبەختانە ریفراندۆمی مەزن دایکە مەزن کوردستان شیان ڤان لایەنێت سیاسی ئەگەر شەڕی ژی بدەنە پاش بحیادی پیلن و حیادی ژی 24 سەعاتێ دووماهێی هندەکە حیادێی دا ل قەلەم و گۆتن ئەم دێ بەلێ دەن و هەندەکە ژی گۆتی ئەندامێت مە دەست بەردانیە کە بێژن بەلێ یان نەخێر هەر دیسا چەوە بت ل دووماهی تشتەکی گەلەکی باش هاتە ئەنجام دان پەرلەمان ئەو گرێیا کو خەلکەکی دایە قەلەم ئەگەر ریفراندۆمە خۆش تڤی نەبایە رەنگە پەرلەمان دیسان کۆسب کەنە بەرێ، پێشنیارێت کەم بۆ هەڤالی خۆ ێت وەزیر کو بگەهینە حکومەتا هەرێمی کوردستانێ بۆ هەمی هەڤالێت مە کو هەولێت مە بەردەوام بن یت ئاشتی خوازیی و ێت دانوستاندنێ و دانوستاندن تاکە رێگەیە دیسان ژ بێژی نەکەن مە گۆلە خۆ کر و مە ریفراندۆمە خۆ کر و مە پیشانی خەلکی دا ل جیهانی مە کو

کورد میللەتەکن حەزیش ئازادی د کەن و حەزیش هندی ژ دکەن و کو ب جیهانی و خۆشی کوردستانە مەزن بێتە ل قەلەم دان دوورتر ل توندو تیژیی ژ بێژی نەکەن ژ بابەتێ ڤی رەنگی نابەن ئەگەر هندەك کێشە ل دیڤ نێین کێشە وەکو مە گۆتی ئەڤرۆ دهی سهکترن دوهیش پێرێ سهکترن بەڤەناعەتا من سبەی د سهکترن، چونکو هێشتا خەلکەکی شەریف و خۆش مرۆڤ یێ مای کو خۆ ل وان بابەاتێ بکەتە خۆدان ئەڤ بابەتە ژی هەر هیچ نەبت نامەکە ڤەکریا کو بداتە خەلکی مە کۆ ئەم هەمی هزر تێدا بکەن کو لایەنێت مەی سیاسی خۆ دەستێ خۆ بکەنە تێدا و بەدلێکی مەزن و بەرفرە هەمی کرماسیا گوری کوردستانا مەزن کەن گۆری لێ ریفراندۆمە هەنێ یاخۆ ئەڤ عیشقا مەزن دلێ مە هەمیا دا بۆ سەربەخۆییەکی نا رزقی مەو رزقێ زاروکی مە دا کرین ئەڤە بوو بەرێ بنیاتێ بۆ دانان و ڤی بەری بنیاتێ ژی دانان هزرێ نەکەن کو هەموا دا (مرور الكرام) جتو 25دا جووە 26ی دا وەفدەکی عەبادی دێتە هەولێر و بێژتن پیرۆزبایی ریفراندۆمە هەوە د کەم و یان تورکیا و ئێراندا ب خۆشیا وەرگرن، لێ دیساندا ئەم بێژینە جیرانا و دەورووبەرا و حکومەتا بەغدا دەنوستاندن باشترە ژ هەمی رێکە و ئەو رێکە نامەیە حکومەتا هەرێما کوردستانێ دایە بەغدا ئەم ژی پەسەندت کەن و ئەم بێژین کو نامەیە پەرلەمانە مە ئەڤرۆ لیژنا خۆدا ئەم حەز کەین ڤی تەوەرێت بچێت کو بەلێ دانوستاندن تاکە میحوەرە بۆ پێشخستنا ڤی بابەتێ و نەخشە ل وی رۆژێ بیت رۆژا دل خۆشی کوردستان بگاتە ئامانجی خۆ، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خاڵێکی نیزامیمان هەیە؟ فەرموو ئاواز خان.

بەڕێز ئاواز جەنگی بورهان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من داوا دەکەم ئەم کۆبوونەوەیە دوا بخرێ بۆ بەیانی هەرچەندە رۆژی پشووە بەیانی لەبەر رۆشنایی ئەوەی لیژنەی یاسایی کاتی پێ بدرێ کە بە برپارێکی تێر و تەسەل دەربچێ، چونکە وەکو بەڕێزتان ئاماژەتان پێکرد 20 یان 21 کەس ماوە قسە بکا هەرچەندە ئەمە تۆزێك ناعەدالەتی تێدا بوو، چونکە لە سەرەتای دەست پێکردنی گفتوگۆکان رێگە درا بەو بەڕێزانەی کە قسەیان کرد کاتیان بۆ دانەنرا و قسەیان کرد و زۆر لە بابەتەکەش دەردەچوون پەیوەست نەبوون بەکاتەوە، بۆیە من داوا دەکەم کە ئەم کۆبوونەوەیە دوابخرێ، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز ئاواز جەنگی پێشنیارەکە پێشتریش هاتبوو بە نووسین لەلایەن بەڕێز زانا عبدالرحمن و کاتمان دیاری نەکرد لە سەر ئەوەی کە ئێمە خۆمان هەوڵ دەدەین تەقدیر بکەین لە 3 دەقە و برێك زیاترو کە بینیمان هەندێك بەڕێز زۆر قسەیان کرد هەوڵمان دا هەر بە ئاماژەکردن داوایان لێ بکەین کە کورتی بکەن، بەڵام دیاربوو زۆربەیان دەیان ویست قسە بکەن و قسەکان بە درێژی کۆتایی هات بەهەر حاڵ ئەوەی ماوە ئێمە دەرفەتیان دەدەینێ ئەوانیش قسەی خۆیان بکەن، ئەگەر رەئیەك هەیە تەئیدی دەکەن بۆ

بەیانی دەبێتە دانیشتنێکی تر ئەم دانیشتنە بە کراوەیی نامینێتن، چونکە هەر دانیشتنێك رۆژەك دەخایەنیتن بەڕێزان دیارە ئامادەکاری باش کراوە لەلایەن لیژنەی یاسایی تا ئێستاش لە ئیشەکانی خۆیان بەردەوام بووینە سوودیان لە پشووی نانی نیوەڕۆ بینی وادیارە ئێستاش ئامادەکارییەکان باشن کاك د. ئامانجیش لێرەیە دەتوانێت هاوکاری ئێمە بکات لەبەر رۆشنایی وەڵامدانەوەی حکومەتی هەرێمی کوردستان لەبەرئەوەی ئێمە گفتوگۆکان بەردەوام دەکەین تا سەعات 6 نیو سەعاتێکی تر بەردەزام دەکەین و ئەگەر ئەو بەڕێزانەی ماون قسەکانی خۆیان چڕ بکەنەوە و پوختە بکەن دڵنیابە سەعات 6 تەواو دەبین ئەو کاتە دەتوانین دانیشتنەکە بە ئەنجامەوە کۆتایی پێ بینین، خەڵك چاوەڕوانی ئەمڕۆیە بەراستی لێتان ناشرمەوە هەم لە ناوخۆی هەرێمی کوردستان هەم لە دەرەوە زۆر بەدواداچوونی ئەنجامی ئەو دانیشتنە دەکەن، ئەگەر تەوواو بکەین بە رای من باشتر دەبێ، دوو خاڵی نیزامی هەنە کاك حاجی کاروان فەرموو،

بەڕێز کنعان نجم الدین (حاجی کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

عەفوەن خاڵی نیزامی نییە، بەس ویستم تەئکید لە قسەکەی جەنابت بکەم خەڵکی چاوەڕوانی ئەم دانیشتنەیە و زۆریش وتراوە وابزانم ئەوەی ماوە لە خیلالی دوو دەقە دەتوانین تەواوی بکەین قسەکان ان شاواللە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خاڵێکی نیزامی؟ فەرموو کاك ئومێد خۆشناو،

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان بۆچونی کاك حاجیم هەبوو هەم لە ناوخۆی کوردستان و هەم لە دەرەوە چاوەڕوانییەکی زۆر هەیە ناکرێ ئەمە بەبێ ئەنجام کۆتایی پێ بێ، دەکرێ درێژ بخایەنی شەو درەنگ کۆتایی پێ بێ، بەڵام ئەورۆ کۆتایی پێ بینین باشترە، و ئەو ماوەیەش کە لەبەردەمی مایە ئەو بابەتانە دووبارە دەکرێ ئەو بەڕێزانەی لە ماوەی دوو دەقە زەبتی بکەن و تەسەور دەکەم تا سەعات شەشە گفتوگۆیەکان کۆتایی پێبێ و ئەو ئامادەکارییەی کراشە ئەوشۆ یان ئەورۆکە لەو جەلسەیە کۆتایی پێ بێنین نەکەوتە سبەی، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خاڵێکی تر نیزامیمان هەیە؟ خاڵی نیزامی تەواو هیچی دیکە وەرناگرین، فەرموو شرین خان.

بەڕێز شرین حسنی رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتەڤانییە بەڕێز کاك حاجی کاروان و کاك ئومێد دکەم، بەس بۆ رازڤەکرنا ئاخافتنەکە جەنابێتە کو دانیشتن جی بت کراوەیی بمینێت ئەگەر خەلەس نەبێ ل رۆژەکی دا لیژنا یاسایی باشتر دزانن بەس بۆ راستڤەکرنێیا ئەگەر نا پشتەڤانیا کاك ئومێد دکەم حەز دکەین ئەڤرو تەواو بیت، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەس لە پەیڕەودا بە روونی هاتووە جەلسە ماوە 24 سەعاتە رۆژەکە (یوم واحد) بەعەرەبیش هاتووە، بەهەر حاڵ دوایی دەتوانێ لیژنەی یاسایی با یەك لایی بکاتەوە، بەڕێزان با سوود لە کات وەرگرین بە رەواشەوە بڵێم داد پەروەرییە بڵێم لەبەر گرنگی کات ئەو بەڕێزانەی ماون هەریەکە و لە ماوەی دوو دەقە یان سێ دەقە قسەکانی خۆیان بگەیێنیتن، فەرموو کاك صالح.

بەڕێز صالح فقی محمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە یەکێك کە لە خاڵە گرنگەکانی کە لە دەستووردا چەسپاوە ماددەی (58) دواتر کە بووە ماددەی (140) وێڕای ئەو هەموو کەم کوڕیانەی تەئکیدی لەسەر راپرسی کردۆتەوە و، ئەم راپرسیەش من پێم وایە هەرێمی کوردستان و کوردستان بە گشتی لەو دوای پرۆسەی ئازادی توانرا ئەو دەستوورە تا رادەیەك رێکەوتنی لەسەر بکرێ جارێکی تر ناتوانرێ لە بەرژەوەندی کورد دەستوور هەموار بکرێتەوە، کەواتە مادام ناتوانین دەستوور لە بەرژەوەندی کورد هەموار بکرێتەوە و یەکێك لە خاڵە گرنگەکانی راپرسییە کە لە رێگەی ئەو ریفراندۆمەی کە کردمان بۆ ئەو خاڵە دەستووریە جێبەجێ بکرێ، بۆیە لە دوای (10) ساڵ بە سەرچوونی ئەو تێپەڕێن بەسەر جێبەجێکردنی ئەو ماددە دەستووریە، پێم وابوو ئەمە قۆناغێکی، قۆناغی دوای هاتنی تیرۆرستانی داعش و داگیرکردنی خاکی پیرۆزی کوردستان و ئەمری واقیعەی کە هێزی پێشمەرگە سەلماندی لە دوای ئەوەی کە سوپای عێراق نەیتوانی داکۆکی لەو ناوچانە بکات و، یەکێك لە هەڵە گەورەکان کە دەبوو لە دوای پرۆسەی ئازادییەوە هەرێمی کوردستان نەیکردایە ئەوە بوو کە ئەو ناوچانە کە بەپێی دەستوور ناوچەی جێ ناکۆکن، کەواتە ناوچەیەکی هاوبەشن دەبوو تەنها سوپای عێراق نەیپاراستایە هێزی قارەمانی پێشمەرگەی کوردستان هاوبەش بایە، بۆیە ئێمە لە دوای پرۆسەوە فەراغێکی ئەمنی و فەراغی هێزی پێشمەرگە لەوێ درووست بوو بەپێی ئەو بڕیارەی لە دەستووردا چەسپابوو نە چەسپایە بۆیە من پێم وایە ئەمە یەکێك لە قۆناغە دەستووریەکانە کە ئەگەر دەیان ساڵی تریش بوایە هەر دەبوایە تێپەڕیایە بۆیە ئەوەی کە گرنگە ئەو قۆناغە دەستووریەی وێڕای ئەو هەموو رەخنە و تێبینیانەی کە لە سەری هەبووە ئەم راپرسیە کراوە دەبێ سەرکردایەتی کورد و لایەنە سیاسیەکان پابەند بن بە دەرەنجامەکەیەوە و بەشێکی زۆری بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان تەئکیدیان لە گفتوگۆ کردەوە لەگەڵ حکومەتی عێراقی، بۆیە هەرێمی کوردستان ناکرێ گفتوگۆ رەت کاتەوە، بەڵام گفتوگۆی بێ مەرج دەبێ لە دوا جارە ئەو دەرئەنجامەی ریفراندۆم کە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بە گشتی چ هەرێم چ ناوچە کوردستانیەکان دەنگیان لە سەر داوە ناکرێ مامەڵە بە دەنگەکانیانەوە بکرێ، بۆیە پێویستە ئەو دەسەڵاتەی کە گەل لە رێگەی راپرسییەوە مافی چارەی خۆنووسینەوە دەنگی خۆی داوە دەبێ رێز لەو دەنگە بگیرێ و بۆیە گفتوگۆکردن دەبێ یەکێك لە خاڵە گرنگەکان ئەوەیە کە بەبێ مەرج بێ ئەو ریفراندۆمە کرا وەکو لە رابوردووشدا هەموو چاوەڕوانی ئەو دەرئەنجامە دەکرا کە کاردانەوەی لەمە

زۆر توندتریش رووبەرووی کوردستان بە گشتی بکرێتەوە بۆیە ئەمە شتێکی غەریب نییە ئەم کاردانەوەی حکومەتی عێراق کردوویەتی، بەڵام گرنگ ئەوەیە کە هێزە کوردییەکان و دەسەڵاتدار و لایەنە سیاسیەکان بەگشتی دەبێ دەرئەنجامی ئەو راپرسییە ئەوەی کە کراوە لە گفتوگۆ ئێمە لە دەستی نەدەیەن گفتوگۆ لەلایەك دەرئەنجامی راپرسی لەلایەك، پێشنیاری من ئەوەی لەو گفتوگۆیە کۆمەڵێك لیژنە هەبێ چ بۆ ناوخۆی عێراق و سوپاس کردنی ئەو دەستپێشخەریانەی کە پێشوازی چ ئەوەی مەرجەعی چ ئەوەی ئەیاد عەلاوی چ ئەوەی پەرلەمانتاران و هەر دەستپێشخەری تری لایەنە سیاسیەکانی عێراق هەبێ پێویستە پێشوازی لێ بکرێ وەك ئاماژەم پێدا بە گفتوگۆی بێ مەرج لەگەڵیان قسە بکرێ و لەگەڵ ئەوەشدا لیژنە هەبێ بۆ ئەەو دەستپێشخەرانەی کە ئەمەریکا و فەرەنسا و ئومێد دەکەین وڵاتانی تر ئەگەر دەستپێشخەریان هەبێ بۆیە پێویستە لیژنەکان فراوان بکرێتەوە چ لە ئاستی باڵا چ لە حکومەت چ لە لەیەنە سیاسییەکان چ لە پەرلەمانتاران و چ لە لیژنە پەیوەندیدارەکان بۆ وەزارەت لەگەڵ وەزارەتەکان بۆ نموونە وەزارەتی گواستنەوە لەگەڵ وەزارەتی گواستنەوەی عێراق یان وەزارەتی ئابووری لەگەڵ وەزارەتی ئابووری عێراق و هەموو ئەو لیژنە تایبەتمەندانەی کە هەیە پێویستە رەچاو بکرێ جگە لەوە پێویستە ئاگامان لە ناوەخۆی کوردستانیش بە گشتی بێ لیژنە بۆ ناوەخۆ هەبێ پارێزگارەکان رابسپێردرێت بۆ ئەوەی ئاگایان لە هەندێك شت و مەك بەتایبەتی خۆراك لە ناو کوردستان بە گشتی تا رادەیەك گرانیەکی بەخۆیەوە بینیوە ئەگەر چەند هەزارێکیش بێ بەرز بۆتەوە بۆیە پێویستە حکومەتە ئیدارە خۆجێیەکان بە ئەرکی خۆیان هڵسن و نەهێڵن رێگری بکەن لەو زیادبوونی نرخە و ئەنجومەنی پارێزگاکان رۆلی خۆیان ببینن و لیژنە تایبەتمەندەکانی ناو پارێزگاکان هاوکار بن هەندێك لە بازرگانەکان و هەندێك لە خەڵك دەرفەتێك وەرنەگرن بەو بیانوێەی جیا جیاوە بێن گرانی نرخ بسەپێنن، ئەوەی خۆشبەختانە هەیە هەم یاسا نێو دەوڵەتیەکان هەموو ئەوەشی کە لە پەیامەکانی عێراقدا هەیە تەئکید لەمە دەکاتەوە کە ئەمە خاڵێکی دڵخۆشکەرە بۆ کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان کە پێچەوانەی یاسا نێودەوڵەتییەکانیشەوە ئەگەر ئەوە بکرایە کە نرخی یا بابڵێین رێگە لە هاوردە کردنی خۆراك ناگیری بۆ ناو کوردستان کە ئەمە خاڵێکی بەهێزە بۆیە ناکری ئەم لیژنانە رێگری بکەن لە نرخ و لە گرانی بۆ ئەو مەبەستە من پێم وایە ئەو لیژنانە پێویستە رەچاوی ئەوە بکەن لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار قسەی خۆیان بکەن و دەبوو لەم کۆبوونەوە جگە لە سەرۆکایەتی حکومەت هەموو ئەو لایەنانەی پەیوەندی پێوەیە خاڵ بە خاڵ گفتوگۆی لەسەر بکرایە هەر خاڵێك تایبەتە بە چی وەزارەتێك چ لیژنەی یاسایی چ کەسانی پسپۆر چ وەزارەتەکە خودی خۆی بە نموونە بەشێکی پەیوەندی بە وەزارەتی دارایی هەیە بەشێکی پەیوەندی بە پەیوەندی بە وەزارەتی سامانە سرووشتییەکان هەتا وەزارەتی بازرگانی ناوەخۆ و پێشمەرگە و هەموو ئەو وەزارەتانی تری کە ئەگرێتەوە دەبوو ئەمە رەچاوی ئەو وەزارەتانە بکرایە و باشتر بوو ئەو وەزارەتانە ئامادەبوونایە یان ئەنجومەنی وەزیران ئەو راسپاردە و پێشنیاری ئەو وەزارەتانەی لابوایە بۆیە پێویستە لیژنەی یاسایی پەرلەمانی کوردستان ئەو راسپاردە یان پێشنیارانەشی لەلایەن وەزارەتە تایبەتمەندەکانەوە هەبووە بە

هەردوولا هاوكار بوونایە بۆ ئەوەی بیانتوانییبوایە لە دواجارە شتێكی باش بكری و سەبارەت بە فرۆكەخانەكان كە ئێستا یەكێك لە كێشەكانەوە كە راستەوخۆ حكومەتی فیدڕالی توانیویەتی وەكو خاڵی یەكەم وەكو سزایەك دەرحەقی ئێمەی بكات من تەسەور دەكەم ئەوە تەنها بیانوو بێ ئەوەی كە رەقابە و ئیشراف بگەڕێتەوە من پێم وایە رەنگە ئەو خاڵە هێشتا تا رادەیەك لە بەرژەوەندی فرۆكەخانەكانی ئێرە بێ هەرچەندە ئەوەش دەبێ بە مەرحەلەیەكی كاتی بێ ئەگەر ئێمە رێز لە ئێرادەی خەڵكی كوردستان و دەنگدەرانی خەڵكی كوردستان دەگرین ناكرێ ئێمە بەشێوەیەكی هەمیشەیی بێن ئەوانە لە سەری رێك بكەوین ئێمە ئەگەر بەشێوەیەكی هەمیشەیی رێگەمان بە رقابە و ئیشراف دەسەڵاتی فیدڕالی دابێ لە ناو فرۆكەخانەكان كەواتە ئێمە دەستبەرداری سەربەخۆیینە دەوڵەتی كوردینە بۆیە پێویستە لەگەڵ هەموو ئەو خاڵانەی لەگەڵ حكومەتی فیدڕال رەچاوی دەكەین رەچاوی ئەو لایەنە بكەین كە هەندێك لەو خاڵانە پێویستە لە مەرحەلایەكی كاتی بێ و ئەو رێككەوتنانەی بەشێوەیەكی كاتی لەگەڵ عێراق بكرێ لەبەرئەوەی دەرئەنجامی ئەو ریفراندۆمە ئەگەر چەندینساڵی تریش بخایەنێ هەر دەبێ ئێمە بە دەرئەنجامەكەیەوە پابەند بین بەگشتی دەمەوێ تەئكید لەوە بكەمەوە لە پێناوی ئەو دەسكەوتنانەی كە بەدەست هاتووە و لە پێناوی پاراستنی كوردستان بە گشتی لە هەموو ئەو ئەگەرانەی كە مەترسی بێ چ لە وڵاتانی دراوسێ چ لە عێراق بێ بۆ پاراستنی ئەوە پێویستە بەشێوەیەكی جدی گفتوگۆ دەست پێ بكرێ و لە گفتوگۆكاندا رەچاوی لایەنی بەهێزی دەسكەوتەكان بكرێ و گفتوگۆكان لە وڵاتانی زل هێز چڕ بكرێتەوە وەفدی پەرلەمان و لایەنە پەیوەندیدارەكان بۆ وڵاتانی زل هێز خێراتر بكرێ بۆ ئەوەی بتوانین لە رێگەی پاراستنی دەستوورەوە لە رێگەی یاساكانەوە بتوانین خۆمان بپارێزین كە بەشێك لەو بڕیارانە كە بەراستی تاوانە بە دەرهەق كوردستان، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك قادر.

بەڕێز قادر رزگەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە راستیدا حكومەتی عێراق و عەبادی وەك لای هەموان ئاشكرایە یەعنی بە هاوتكانیشیان لە عێراق بەشێوەیەك رەفتار لەگەڵ مافەكانی خەڵكی كوردستان یان گەلی كوردستان دەكەن كە بە عەقلێكی شۆڤێنی و بە عەقلێكی شمولی ئەمەش دەرخەری ئەوەیە كە وەكو دەوڵەتمەدارێك مامەڵە لەگەڵ مافەكانی میللەتی كورد ناكات كە عێراق، عێراقێكی مورەكەبە بێ، عێراقێكی ئاوێتە بێت وەكو دەوڵەتێكی بەسیتە فیعلەن عێراقیش لە سەر دەستوور لە دەوڵەتێكی بەسیتەوە بووە بە دەوڵەتێكی مورەكەبە ئەگەر نا تایبەتمەندییەكانی هەرێمی كوردستان لی دەربكەی دەوڵەتی عێراق لە حوكمرانی كردن تاكو ئێستا لە دەوڵەت بەسیتەیە كە دوور لە بنەماكانی دیموكراسی نەك هەر تەنها دەرهەق بە گەلی كوردستان مامەڵە دەكا بەڵكو دەرهەق بە گەلی عەرەبیش لە ناوەڕاست و باشووری عێراق مامەڵە دەكات، بۆیە ئەو بڕیارانەی

که ئەو گۆڕانکاریانەی کە ئێمە دەمانویست لە دوای 2003 دەوڵەتی عێراق دروست بێ لە راستیدا دروست نەبووئەمەش هەر تەنها رێگرییەکە عەقلی شۆڤینییە عەقلی سیاسی و شۆڤێنی عەبادی و هاوتاکانی نییە لە راستیدا کەم تەرخەمی قیادەی سیاسی کوردیشی تێدایە، بۆیە ئەم قەرارانەی ئێستای حکومەتی عێراقی وەك هەڤالانم باسیان کرد لە راستیدا دوورن لە قانوون و لە دەستوور ئەگەر ئێمە سەیری دەستووری عێراقی بکەین ماددەی 110 کە سەلاحیات و دەسەلاتەکانی، دەسەلات و راپەراندی دیاری کردووە ئەم دەسەلاتە رێگە بە حکومەتی عێراق نادات کە بەم شێوەیە مامەڵە بکا لەگەڵ گەلی کورد کە تاکو ئێستا لە چوارچێوەی عێراقدایە یان لەگەڵ گەلی کوردستان کە تاکو ئێستا بەشێکە لە عێراق و ئەم قەرارانەی کە پەرلەمانی عێراق دەری کردوون دیسان ئەمە بەپێی دەستوور هەر ناچێتە چوارچێوەی تایبەتمەندی و سەلاحیاتی پەرلەمانی عێراقیش، چونکە راستە پەرلەمانی عێراق حکومەت پابەند بکات، بەلام خۆ پەرلەمانی عێراق دەتوانێ قانوونی عادی دەرکات و دەتوانی بڕیار دەربکات، بەلام ئەم قانوونی ئاسایی و ئەو بڕیارانەی لەپەرلەمانی عێراقیش دەردەچن لە راستیدا ناگرێ پێچەوانەی دەستوور بن ئەوەی ئێمە دەیبینین ئەم بڕیارانە پێچەوانەی دەستوورن، بۆیە سەرپێچی کردنی دەستووریش لەلایەن حکومەتی عێراقییەوە ئەوە هەر جاری یەکەم نییە هەموویان باسیان لەوە کرد کە ماددەی 140 دەبوایە لەمانگی 12ی ساڵی 2007 جێبەجێیان بکردایە کەچی جێبەجێ نەکرا و دەستوور عێراقی پابەندکردووە و پشکی خەڵکی کوردستان لە مووچە بدات، نایدات و دەستوور عێراقی پابەند کردووە بۆ ئەوەی کە قەرەبووی خەڵکی کوردستان و ناوچە زیان لێکەوتووەکان بداتەوە، بەلام نایکات و دەستوور عێراقی پابەند کردووە حەقی پێشمەرگە بدات و مافی دارایی، بەلام نایدات و لەدەستووردا هاتووە کە پێویستە پەرلەمانی عێراق لە بری ئەنجومەنێك دوو ئەنجومەن بێ، بەلام بینیمان ناکات، بۆیە چەندین پێشلکاریدیکەی دەستوور هەیە کە حکومەتی مەرکەزی کردوویەتی لە ئێستاشدا و ئەم بڕیارانەی کە دەری کردوون و باس لە هێز دەکات لە راستیدا ئەمەش دیسان پێچەوانەی ماددەی 9ی دەستووری عێراقییە، چونکە سوپای عێراق بەپێی دەستووری عێراقی دەبێ سوپایەکی پارێزگەر بێ لە خاکی عێراق لە هەموو سنوورەکانی عێراق نەك سوپایەکی دابلۆنێسیەر بێ دژی گەلەکەی، سەبارەت بە مافی چارەی خۆنووسینیش هەروەك بەشێك لەو هەڤالانە باسیان کرد راستە ئەمە هەم لە میساقی نەتەوە یەکگرتووەکاندا هاتووە هەم لە قانوونی دەولیدا هاتووە، بەلام خۆزگە ئێمە لەم پەرلەمانی کوردستانە بەر لە بەڕێوەچوونی پرۆسەی ریفراندۆم قانوونێکمان بۆ ئەم پرسە دەرکردایە ئەم کاتە پێگەی قانوونی هەرێمی کوردستان بەهێزتر دەبوو و پەرلەمان و حکومەتی عێراقیش نەیدەتوانی بەم شێوەیە مامەڵە لەگەڵ مافەکانی خەڵکی کوردستان بکات ئەگەر ئێمە قانوونێکمان بۆ دەرکردایە، راستە ئەمە نە لە دەسەلاتە هاوبەشەکانە کە لە ماددەی 114دا هاتووە و نە لە دەسەلاتە تایبەتمەندو چڕکراوەکانە کە لە ماددەی110ەوەدا هاتووە،بەلام دیسانەوە ئێمە بەپێی ماددەی 115دا مافی ئەوەمان هەیە لە کاتی دژ بوونی یان تەناقوزات لە نێوان قانوونی هەرێمی کوردستان و قانوونی هەرێم و پارێزگاکان لەگەڵ قانوونی پەرەلمانی عێراق ئەوە پێشینە بۆ قانوونی

هەرێمی کوردستان دەبوو، بۆیە پێگەی ئێمەی لە رووی قانوونییەوە بەهێزتر دەکرد، بەداخەوە ئەمە هەڵەی سەرکردایەتی سیاسی کورد بوو، بەڵام بە راشکاوی دەیڵێین و بەرژەوەندییە حیزبییەکان رێگەی نەدا ئەم قانوونە دەربچێ و عینادی رێگەی نەدا ئەم قانوونە دەربچێ، بۆیە لە ئێستاشدا ئەرکی هەموو لایەکمانە راستە هەرێمی کوردستان دەبینێ لەم وڵاتە ئەوەی کە سەروەری یاسا نییە چۆن لە عێراق نییە لە هەرێمی کوردستانیش نییە چۆن بەهای قانوون نییە لە عێراق بەداخەوە لە هەرێمی کوردستانیش نییە، بەڵام خەڵکی کوردستان ئامادەیە بەرگری لە نیشتیمانەکەی خۆی بکات و ئامادەیە لە بەرگری لە خەبات و تێکۆشان بکات و ئامادەیە بەرگری لە دەسەڵاتی خۆماڵی خۆی بکات هەمووومان ئەو ئامادەییەمان تێدایە من پێم وایە بەر لە هەموو شتێك پێویستە ئێمە تەعن بدەین لەو قەرارە لە ماددەی 52 بڕگەی دووەمی دەستووری عێراق مافمان پێ دەدات کە ئێمە لەبەردەم دادگای دەستووری تەعن بدەین لە بڕیارەکانی حکومەت و لە بڕیارەکانی پەرلەمان ئەمەش وەك نیاز پاکیەکی گەلی کوردستان کە ئێمە میللەتێکی ئاشتی خوازین و دەمانەوێ قانوون لەم وڵاتەدا هەبێ و پشتگیری لە هەموو ئەو رایانە دەکەم کە ئێمە داوا لە کۆمەڵگەی نێو دەوڵەتی بکەین بۆ ئەوەی پشتیوانی لە مافەکانی خەڵکی کوردستان بکا هەرچەندە بەداخەوە دام و دەزگا دیبلۆماتی و نوێنەرایەتییەکان لە ئاستی دەرەکی دام و دەزگای مونەزەم و رێکخراو نین، بەڵام دیسانەوە پێویستە ئەمە وەکو پەرلەمانی کوردستان ئەمە بکەین چ وەکو راسپاردە بێ چ وەکو بڕیار بێت لە پێناو بەرژەوەندییەکانمان داوا لە هاوپەیمانەکانمان بکەین پشتگیریمان لێ بکەن ئێمە ئەو بڕیارانەی پەرلەمانی عێراق دڵنیام لیژنەی یاسایی بەباشی دیراسەیان دەکات ئەوەی پێویستی بە وەڵام دانەوەیە ئێمە پشت بە دەقی قانوونی و دەستووری وەڵامی بڕیارەکانی عێراق بدەینەوە ئەگەر ئەوان ئامادەیی گفتوگۆیان تێدا نییە ئێمە تەئکید لە دیالۆگ و گفتوگۆ بکەینەوە لە پێناوی ئاشتەوایی نیشتیمانی وڵاتەکەماندا و لەسەر ئاستی ناوەخۆش تەئکید لەو خاڵە دەکەمەوە کە یەکرێزی و کۆ دەنگی نیشتیمانی دەبوایە بەر لە پرۆسەکە هەبوایە نەبوو، دەیڵێمەوە ئەوەی کە رێگری بوو بەرژەوەندی حیزبی بوو و بەرژەوەندی شەخسی بوو کاتی ئەوە هاتووە بەرژەوەندییە باڵاکانی نیشتیمان لە سەرووی بەرژەوەندیە حیزبی و بەرژەوەندیە شەخسییەکان بن و راستییەکی تاڵ هەیە ئەویش لاوازی پێگەی هەرێمی کوردستان لە راستیدا نەبوونی سەروەری قانوون بۆ نەبوونی چەسپاندنی دیموکراسییەت.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دووبارەیە، تکایە تەرکیز بکە، فەرموو کاك قادر.

بەڕێز قادر رزگەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە ئەگەر دووبارە بێ خاڵی دیکەش هەیە کاك جعفر، ئەمە دوا خاڵ ئەوەیە کە حکومەتی عێراقی و عەبادی ئێمە بەشێکین لەو وڵاتە دەسەڵاتێکی بێگانەیە لە چاو دەسەڵاتی خۆماڵی کوردی یەعنی سوڵتەی کوردی پایەکەی خوێنی شەهیدانە خەبات و ماندووبوونی خەڵکی کوردستانە، بەڵام چۆن عەبادی

سیاسەتی بسیکردن و ئابلوقە بەکاردێنێ حکومەتەکەی ئێمەش بەداخەوە سیاسەتی برسیکردن دەرهەق بە خەڵکی خۆی بەکاردێنێ، ئێمە پێویست ناکات لە برِی برِیاری ژمارە 64 ئەڵتەرناتیڤی برِیاری ژمارە 64 دابنێین پێویستە ئەم برِیارە لە پەرلەمانی کوردستان حکومەت بە ناقانوونی دەریکردووە، چونکە ئەگەر مافی برِینی دەرماڵەی هەبێ مافی برِینی مووچەی بنەرِەتی نیە، بۆیە پێویستە ئەم برِیارە هەڵبوەنێشێتەوە، سوپاس.

بەرِێز د. جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو مامۆستا عمر،

بەرِێز عمر کۆچەر:

بەرِێز سەرۆکی پەرلەمان.

بسم الله الرحمن الرحیم، ب قەنەعەتا من راپرسی پێنگاڤەکە گلەك گەلك وێ ژیرانەیە و جهێ خۆ دابوو پەشێمان بوون ئان شکاندنە ئێك و دوو هیچ وەفایەك تێدا نینە ب تنێ بۆ ناحەزا نەبیتن ئەڤ میللەتە هی هەژی هندێنە بەس ئەز سوپاسیا ئەڤێ ژیانا وی خۆش کەین پاشەکفتێ نەهێلین، ئەم دیارە هیچ رۆژەکە هی جەنابی عەبادی دیار کر کو نە نووکە و نە هەر وەختەکی دی دگەل راپرسی نینە ژ بەر هەندێ ئەڤە یا ئاشکرایە، خاڵە دیتر ئەم بێژم ڤان لێدوانی توووند ئیستیفزاز نەبین ش هەر لایەکی بیتن روژدییە ل سەر دایلۆگی بکەین دگەل هەمی لایەنە ب تایەت جیران و بەغدا، دووهی ئێڤارێدا تەلەفۆنەکە درێژدا قوونسولی ئەمریکی پەیوەندی بە من کر نزانم کا چ برادەرێ دژی کریا گەلەك تەئکید سەر مەوزووعێ کو هەرێم یا دەستپێشخەر بێت ئەو بێنگاڤەکی بچیتن بەرەڤ دیالۆکێ، مە گوتێ بۆچی فشار لەسەر بەغداش نایتە کرن ئەڤ زمانێ زبر، بە داخەوە حەقەك دایێ یاخود مافەك دایێ، ئینجا من سێ پێشنیارێت هەی، یەکەك: ئەز داخازێ دکەم پەرلەمان داخازێ ژ ڤان قونصلیاتان بکەتن دانیشتنەکێ چ سەرۆك لیژنە یان سەرۆك فراکسیۆن پێکڤە دانیشین بگەینە تێگەیشتنەکێ کە ئەڤ دیالۆکە لەسەر چ بنەما بکەین، پێشنیارێ دووێ ئەڤ قوناغە قەنەعەتا من گەلەکی هەستیارە، ئەم وتارەکا شارستانی یان لیژنەیا یاسایی کو ئامادە دکەتن لەسەر ئەڤێ وان رێکەفتنی بەکار بینی، چ رێکێ ئیستیفزاز نەبین، هەر ڤی قونصلیە تەئکید کر زێدە ئیستیفزازا بەغدا نەکەن، پێشنیارا سێیەم پێداچوونەکە دگەل خۆدا بکەین ئەڤ خەڵکە بۆ پشتەڤانیا مە گەلەك نەهاتیە کرن، راستە دژایەتی نەهاتە کرن، بەس پشتەڤانی نەهاتە کرن، پێنجا قەناتێت کوردیەت هەین، بەس چەند مە تەرخان کرینە بۆ ئەم عەقلێ غەیری خۆ تێگەیشتن و نێزیك بوونەکەی چێکەین، کا قەناتەکا فارسی، کا قەنەتەکا تورکی، هەتانوکە پێنجا قەنات مە بۆ دەبلەجە حەلقە و مەسەلسەلی تورکی و ئیرانییت مە چێکرین، یان بۆ تەربەگە، ئینجا ئەز داخازێت دکەم ئەڤ پێشنیارە بێتە راگەیاندن، ئاخافتنە کاك زانا گوتی بۆ لیژنەیا دەست پاکی، ئەز دەرفەت دبینم کو داخازا هەر پەرلەمانتارەکی یان هەر کەسەکێ گو گۆلێدبیتن هەر کەسێك بەڵگەك هەبیت سەر هەر پەرلەمانتار بیت

یان هەر بەرپرسەك بیتن لە راگەیاندن رسەك چێ کەت ئەوی بەلگەی بگەینیتە لیژنەیا دەست پاکی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

داوا لە ئێوەیەی بەڕێز دەکەم هەر پەیوەندیەك بە ئێوە بکرێت لە هەر شوێنێك، لە هەر قونصلیەك، ئەوە بۆ خۆتان دەگەڕێتەوە چۆن مەعامەلەی لەگەڵ بکەن، بەس ئەوە بابەتێکی شەخصیە نێوان ئێوە و ئەوان، ئەوان دبلۆماسینە بۆ دانیشتنەکە نەگێڕنەوە، یەعنی ئاماژەی پێ نەکەن، بەڕێز شوان شێخ احمد فەرموو.

بەڕێز شوان احمد نعمان (شوان شێخ احمد):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە چاك دەزانین مەسەلەی ریفراندۆم کە ئەنجام درا لە کوردستان نەتیجەی ئەو زوڵمە زۆرە بوو کە دەرحەق بە خەڵکی کوردستان کرا، هەرچی ناوی لێ دەنێن کە لێرەوە باسی دەکرا هەموو ئەوە وەڵام دانەوەی ئەو هەموو زوڵمە بووە کە خەڵکی کوردستان بە تێکڕاییەوە و ئەو پێکهاتانەی مەنتیقەکەش بوون کە دەنگیاندا، دیارە باشترین شێوەی ژیانی خۆیان لەناو هەرێمی کوردستان دەبینەوە جێگای خۆشحاڵیە، ئەوەی کە عێراقیش کردی بە پێی هەموو ئەو موعاهەداتە نێودەوڵەتی و خودی دەستوور دەکەی خۆشی باتڵە، لەبەر ئەوەی خەرقی دەستووری عێراقی کراوە، بە پێی ئەو پەیمانە نێودەوڵەتیانە و بە پێی دەستووری عێراقی ماددەکان وازحە لە ماددەی (1، 8،)و میساقی ئومەمی موتەحیدە ماددەی (1، 55، 56) تەئکید دەکاتەوە، یەعنی ئیلتیزامی دروست دەکات، ئەوەی تریشیان کە ئەو موعادەی نێودەوڵەتی ساڵی (1966) کە لە عێراق بە یاسا کراوە، بە یاسای ژمارە (193)، ئەوانەی کە لە ئەنجومەنی ئاسایشەوەش کە رایاکانیان دەربڕیە زیاتر خۆی لە سێ خاڵدا دەبینێتەوە، هەم مەسەلەی دەستوورەکەیە، ئەوەی تریش شەڕ گرژی کە روونەدات، مەسەلەی هاوکاری دانووستاندن، یەعنی هاوکاربن بۆ دانووستاندنی نێوان ئێمە و بەغدا، ئەوەی جێی خۆشحاڵیە هەرێمی کوردستان پاش ئەوەی کە ئەو وەرەقە بە قوەتەی کە کەوتە دەست دەنگی خەڵکی کوردستانی پێیە لەسەر هیچ خیلافەکی نییە، لەسەر ئەو رایانەی کە ئەنجومەنی ئاسایش هەیەتی، بە نیسبەت دەستوور ئێمە ئامادەین کە موناقەشەی بکەین کە شارەزایان و پسپۆڕانی خۆمان بە بەلگەوە هەموویان دیاری کردووە بە پێی خەرقی دەستووری عێراقی بەرامبەر بە هەرێمی کوردستان، ئەوەی تریش بە هیچ شێویەك لەگەڵ ئەوەدا نینە کە گرژی و شەڕ روودەن لە نێوان ئێمە و بەغدا، ئەوەی تریش ئێمە پشتیوانیەکی نێودەوڵەتی بۆ ئێمە دەکرێ جێگای خۆشحاڵیە کە بێن بۆ ئەم دانووستانانەی لە نێوان ئێمە و حکومەتی بەغدا دەکرێت، ئەنجام بدرێت، داوا دەکەم پەرلەمانی کوردستان نیدائێك ئاڕاستەی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی یاخود پەرلەمانی هەموو وڵاتانی دونیا، مەجلیسی ئەمن، (un)، وڵاتانی دەوروبەر، وڵاتانی ئیسلامی و عەرەبی بکاتن، دەرحەق بەو خەڵکەی یاخو بەو مافەی کە ئێمە هەیتمان لە کوردستاندا، یاخود ئەو ئیستیفتایەی کە دەرمان بڕیە پێویست بەوەی دەکات کە نیدایەکمان هەبێت، بانگەوازێك بۆ هەموو ئەو وڵاتانەی یاخود ئەو کۆمەڵگایانەی کە هەیە، ئەو

ریکخراوانەی کە هەیە بۆ ئەوەی کە بە بەڵگەوە ئێمە لەگەڵیان دابنیشین، یاخود گوێیان بۆ رابگرین کە پشتیوانیەکی تەواوی قەزیەی هەرێمی کوردستان بکەن کە خۆی بەرەو سەربەخۆیی بوون دەبینی لەو ئیستیفتایەی کە کرایە، مەسەلەی ماددەی (140)یش کە زۆرجار ئەوان باسی لێوەدەکەن، بەڕێزان، ئەو ماددەیە خۆی ماددەیەکی دەستووریە لە زمنی ئیلتیزامە بەرامبەر بە حکومەتی عێراقی، نەنووسرایە لە ئیختیصاصی عێراق، لە زمنی ئیلتیزاماتی عێراقیە، بۆیە کە لە ئیلتیزامە حەقێکی خۆشمانە ئەگەر دوو تەرەفەش ریفراندۆم ئەنجام نەدرێ لەم ناوچانە، یەك تەرەفەش دەتوانی بیکەی، هەتا مەسئولیەت و مەساریفی ئەو دەنگدانەی کە دەکرێ دەکەوێتە ئەستۆی حکومەتی عێراقی، پێویست بەوەی دەکات ئەوانەش وەکو نوقتەیەك دەتوانرێت قسە و باسی لەسەر بکرێ، ئەوانەی تریش زۆر تیکرارە و نامەوێ درێژی بکەمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئاواز خان فەرموو.

بەڕێز ئاواز حمید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی بەخێرهاتنی مێوانە بەڕێزەکان دەکەم، سەرەتا پیرۆزبایی لە خەڵکی کوردستان دەکەم کە سەرکەوتنی لە ریفراندۆمی گەلەکەمان، خاڵەکان تەقیریبەن هەمووی ئیشارەی پێداریە لەلایەن هاوڕێیانەوە، من زۆر بە کورتی ئیشارەت بە هەندێك بابەت دەدەم کە لەلام گرنگە، ئەو بڕیارانەی کە لە پەرلەمانی بەغدا دەرچووە هیچ بنەمایەکی یاسایی نییە، چەندین ساڵە هەموو هەوڵێك دراوە بۆ ئاستەنگ خستنە سەر ژیانی هاوڵاتیانی هەرێم و دروست کردنی کێشە بۆ هەرێمی کوردستان، لە خۆ بەرێوەبردن و بەرگری کردن لە خۆی، پێویستە داوا لە کۆمەڵگای نێودەوڵەتی بکرێ، لە ئەنجومەنی ئاسایش کە بێنە سەر خەت و موخاتەبەی حکومەتی بەغدا بکەن لەسەر ئەو هەموو سزا ناڕەوایانە کە بە سەر هەرێمی کوردستانیان سەپاندووە، من تەنها چارەسەر لەوە دەبینم کە بە زووترین کات دەوڵەتی کوردی رابگەیەنین، چونکە کێشەکان بەردەوام دەبن ئەگەر بەم شێوەیە لەگەڵ بەغدا بەردەوام بین، بابەتێکی تریش کە زۆر گرنگە ئیشارەتی پێ بدەم بابەتی ئەو کاناڵی راگایەندنەیە کە ترس و دڵەڕاوکێیەکی زۆریان لە ناو خەڵك بەڵاو کردۆتەوە، داوا لە حکومەت دەکەم لە رێگای وەزارەتی رۆشنبیری موخاتەبە بکات و ئیجرائاتیان لەگەڵ بکات بۆ ئەو هەواڵە نا راستانە کە هاوڵاتیان پێی دڵ گران بووینە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئاواز جەنگی فەرموو.

بەڕێز ئاواز جەنگی بورهان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا پیرۆزبایی لە خەڵکی هەرێمی کوردستان و ناوچەکانی دەرەوەی هەرێم دەکەم بۆ سەرخستنی پرۆسەی ریفراندۆم و دەنگدان لەم ناوچانە رەنگە کارێکی ئاسان نەبووبێ پیرۆزباییان لێ دەکەم، من پێموایە ئەنجام دانی ریفراندۆم لە هەرێمی کوردستان و لەو ناوچانەی دەرەوەی هەرێمی کوردستان کارێکی گەورە بوو، بەلاَم پێموایە سەرکردایەتی کورد دەبوایە ئامادەکاری باشتری بکردایە بۆ ئەو پرۆسەیە هەوڵی زیاتری بدابایە، بەرژەوەندی تەسکی حیزبایەتی وەلا بنایە بۆ ئەوەی ئەمڕۆ وەکو پەرلەمانی عێراق بە رەغمی هەموو ناکۆکی و ناتەباییان ئەو رۆژە کە کۆبوونەوە بڕیاریان دا کە ئەو بڕیارانەیان لە دژی هەرێمی کوردستان دا توانیان یەك ریزبن، یەك دەنگ بن، بەداخەوە ئێمە نەمانتوانی ئەوە بکەین بۆ ریفراندۆمی هەرێمی کوردستان و ناوچەکانی دەرەوە، ئەمڕۆش بەداخەوە کە لێرە کۆبووینەتەوە هەمان بابەت نەمانتوانیوە بە یەك دەنگی، بە یەك ریزی دابنیشین لە ناو پەرلەمانی کوردستاندا رەنگە ئەوە وێنەیەکی جوان پێشان نەدا هەم بەرامبەر عێراق و بەرامبەر ولاَتانی دەرەوە کە خەم خۆری ئێمەن، سالاَنێك کە دۆستی ئێمەن، زۆریان داوا لێ کردین کە پرۆسەکە بۆ ماوەیەك دوابخەین بۆ ئەوەی هەلی باشتر بڕەخسێ بۆ هەرێمی کوردستان و بۆ گەلی کورد، بە هەرحاڵ پرۆسەکە ئەنجام درا و نەتیجەکە چاوەڕوان کراوبوو، چوونکە ئێمە هەموومان دڵنیا بووین لەوەی کە دەنگ دەدەین بە بەڵێ، پێموانیە کەسانێکی زۆر کەم بێ دەنگ بە نەخێر بدات بەرامبەر بەو پرۆسەیە، من پێمباشە بەرامبەر ئەو بڕیارانەی پەرلەمانی عێراق ئێمە زۆر حەکیمانە لەسەر خۆ بە هێواشی بیری لێ بکەینەوە و وەلاَمیان بدەینەوە، بە برگەی یاسایی هەموو ئەو بڕیارانە برگە بە برگە ئێمە وەلاَمی بدەینەوە، هەروەها لە کوێ ئەوان بە نایاسایی بڕیاریان بەسەر هەرێمی کوردستاندا سەپاندووە ئێمە بە برگەی یاسایی وەلاَمیان بدەینەوە، داوا دەکەم لە پەرلەمانتارانی کورد لە بەغدا مەیدانەکە چۆڵ نەکەن، دانیشتنەکان بایکۆت نەکەن، رەنگە وجودی ئەوان و لە ناو دانیشتنی پەرلەمان بڕیاردانی پەرلەمانی عێراق رەنگە کاریگەری هەبووبێ، من نالێم رەنگە بیگۆڕی بڕیارەکان، بەلاَم کاردانەوەیەکی باشی دەبوو وجودیان لە ناو پەرلەمان کارکردنیان لەسەر ئەو بڕگە دەستووریانە و ئەو بڕگانەی کە لە دیباجەی دەستوور هاتووە لە بەرژەوەندی خەڵکی هەرێمی کوردستانە دەبێ ئەوان کار لەسەر ئەوە بکەن، بۆیە داوایان لێ دەکەم مەیدانەکە چۆڵ نەکەن، من پێم باشە لەسەر گوتەکانی بەڕێز ئایەت الله سیستانی ئێمە زۆر بەهەندی وەربگرین و کار لەسەر گوتانەی ئەو بەڕێزە بکەین، چونکە ئەمانە بە مێژووی خۆیان دۆستی میللەتی ئێمە بوون، هەمیشە وایان پێشان داوە کە دۆستی میللەتی ئێمەن، قەت دژایەتی میللەتی ئێمەیان نەکردووە، تاریخێکی دوور و درێژە ئێمە بە یەکەوە دەبەستێتەوە، بۆیە هیوادارم سەرکردایەتی کورد ئەوە بەهەند وەربگرێ، بۆ بەڕێز وەزیری گواستنەوە و گەیاندن، ئەو بەڕێزە چەند بەرچاو روونیەکی دا بە ئێمە لەسەر ئەو وەزعەی کە هاتۆتە پێش هەرێمی کوردستان ئەمانە بۆ من شتی تازە نەبوون، چونکە ئێمە لەگەڵ هاوڕێکانمان چەندین

جار له ساڵانی رابردوو سەرەدانی فرۆکەخانەی سلێمانیمان کردووە بە تایبەتی لە فرۆکەخانەی سلێمانی هەمیشە خاڵی یەکەم بە ئێمە گوتراوە ئەگەر رۆژێك لە رۆژان ئێمە پەیوەندیمان لەگەڵ عێراق لەگەڵ ناوەند خراپ بێ یەکەم کار کە بەکاری دێنن لەگەڵ هەرێمی کوردستان راگرتنی فرۆکەخانەکانە لە هاتن و گەرانەوەیان بۆ هەرێمی کوردستان، چونکە وەکو دەزانن ئاسمان و ئاو خاڵە سنووریەکان ئەمانە پرسی سیادین، حکومەتی ناوەند هەر کاتێك بیەوەێ کارتێکە بەدەستیەوە دەتوانێ بەکاری بێنێت دژی ئێمە، بۆیە من پرسیار لە بەرێزیان دەکەم، ئایا ئێوە وەکو وەزارەت ئەلتەرناتیفتان چییە بۆ خەڵکی هەرێمی کوردستان؟ کە وەکو باستان کرد خەڵکانێك زەرەمەند دەبن لەم ناوە کە رەنگە خەڵکی نەدار و خەڵکی هەژاربن، خەڵکی نەخۆش بن پێویستیان بەوەبێت کە بچنە دەرەوە بۆ عیلاج لە دەرەوەی هەرێمی کوردستان، ئێوە ئەلتەرناتیڤەکانتان چییە تا رێگەی ئاسمانی گیرا رەنگە رێگەی خاڵە سنووریەکانیش دابخرێ، ئایا وەکو وەزارەت هیچ پلانێکتان هەیە ئێوە لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان باستان کردووە ئەو بابەتە؟ خاڵێکی تر کە بەرێزێك باسی کرد کە ئێمە کارتی ئاومان بەدەستەوەیە، من پێموایە راستە کارتێکی زۆر گەورەیە، بەڵام پێموایە جارێ زووە ئێمە ئەو کارتە بەکار بێنێین، با هەڵی بگرین چۆن کورد دەڵێ بۆ رۆژی رەش جاری ماوە ئەو کارتە بەکاربێنین، فیعلەن ئاوی کوردستان کە بەشی هەرە زۆری بۆ ناوەراست و خوارووی عێراق دەچێ کارتێکی یەکجار گرنگە، بەڵام با جارێ ئێمە ئەو کارتە نەسووتێنین، چۆن کارتی ریفراندۆمان بەپەلە لە پەرلەمان راسپاردەمان بۆ دەرکرد و یاسامان بۆ دەرنەکرد با کارتی ئاویش بەو دەردە نەبەین، من پێموایە دۆستانی ئێمە رەنگە ئێستا لە دوورەوە سەیرمان دەکەن، رەنگە پێشمان بڵێن ئێمە زۆر راوێژمان لەگەڵ بەرپرسانی هەرێمی کوردستاندا کرد و ئامۆژگاریشمان کردن، بەرچاورووونیمان دانێ کە رەنگە ئەگەر پابەند نەبن بەو بریارانە یاخود بەو پێشنیارانە رۆژگارێکی ناخۆش بێت روو لە هەرێمی کوردستان بکات، ئایا حکومەتی هەرێمی کوردستان من حەزم دەکرد ئەمرۆ ئەو وەزیرە پەیوەندیدارانە لێرە بوونایە لەسەرووی هەموویانەوە وەزیری دارایی، وەزیری بازرگانی، وەزیری پێشمەرگە بۆ ئەوەی بەرچاو روونی بدەنە ئێمە و خەڵکی هەرێمی کوردستان کە ئامادەکاری چی کراوە، ئەگەر حکومەتی ناوەند بریاری توندتر بەرامبەر بە هەرێمی کوردستان بگرێتە بەر ئامادەکاریەکانی ئێمە چییە، ئێمە تا چەند دەتوانین بەرگری لە خاك و نیشتیمانەکەی خۆمان بکەین، ئایا ئەو دەوڵەتانەی کە تاوەکو ئێستا ئێمە دەڵێین دۆستمانن لێمان نزیکن و هاوکارمان بوون لە شەری دژ بە تیرۆرستانی داعش و هاوکاری زۆری هەرێمی کوردستانیان کردووە، رای ئەو دەوڵەتانە چییە؟ ئایا تا چەند لێمان زوویر بوون یاخود هەر قسەی ئیعلامی و لەسەر تەلەفزیونەکان باس دەکرێ، هیوادارم شتی ژێر بە ژێری هەبێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، خۆتان ئاگادارن لە گرژیەوە بەرەو هێور بوونەوە دەچێت، لەبەر ئەوە بەو ئاراستەیە انشاءالله خولەکانی ئێمە ئەمڕۆ لەم دانیشتنەدا پەیامی بەهێزتر دەچێت لە پێناوی ئەوەی دیالۆگێکی ئەنجامدەر لە ئایندەدا بەدەستەوە بێت، کاك سەلار فەرمووو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا ئێمە لە نێوان دوو بژاردەداین حکومەتی ئیتیحادی ئێمە ئاڕاستە دەکات بۆ بژاردەی شەڕ، بەڵام دەبێ هەرێمی کوردستان بەرزتر و دوورتر لەم بڕیار و لەم هەڵسوکەوتە بڕوانێت بژاردەی ئاشتی هەڵبژێرێت، بە پێی پەیماننامەی نەتەوە یەکگرتووەکان بەدیهێنانی ماف چارەی خۆنووسینی گەلان زامنی ئاشتییە لە جیهان و لە نێوان گەلان و وڵاتاندا، هەروەها بە پێی مادده یەکی پێماننامەی نەتەوە یەکگرتووەکان، هەروەها مادده (55)ی پەیماننامەی نەتەوە یەکگرتووەکانیش ئیلزامی وڵاتانی ئەندامی کردووە بۆ بەدیهێنانی ئاشتی لە جیهاندا و حیفازکردن لە جاڕنامەی گەردوونی مافی مرۆڤەوە بۆ هەر لایەك کە بە تایبەتی ئەندامانی کە هەن پێشێلی دەکەن، لەو رووەوە ئێمە دەبێ پشت ببەستین بە پرەنسیپە نێو دەوڵەتیەکان، چونکە ئێمە هەنگاوێکی زۆر قورس و رۆژهەڵاتی ناوەڕاست هەژێن و دونیا هەژێنمان هەڵگرتووە، ئەمە پێویستی بەوەیە کە چەکێکی گەورەشی بۆ ئامادە بکەین، بە دیدی من بابەتی ئاشتی گەورەترین چەك بۆی بریتیە لە یەك ریزی ناوخۆیی خەڵکی کوردستان کە زامنی سەرکەوتنی ئێمەیە لەم پرسەدا، هەرچەندە ئێمە زیاتر لە ئیعلانی عالەمی حقوقی ئینسانەوە لە (48)ەوە تاوەکو ئێستا کە وەکو چەترێك پارێزگاری لە ماف و ژیانی گەلان دانراوە، ئێمە چەندین جینۆسایدمان دەرحەق کراوە، لە ئەنفال و کیمیاباران و بێسەروشوێنکردنی بارزانیەکان و فەیلیەکان و کۆڕەو دواتریشیان جینۆسایدی ئێزیدیەکان، بۆیە کۆمەڵگای نێو دەوڵەتی بە شێوەیکی گشتی کەمتەرخەمە بەرامبەر بە ئێمە، کە ئێمە هەنگاو دەنێین ببین بە ئەندام لە خێزانی کۆمەڵگای نێو دەوڵەتی، لە راستیدا دەبێ مەقایس و مەعایری موجتەمەعی دەولی لەگەڵ حوکمڕانی خۆماندا بارگاوی بکەین و هەڵبگرین، ئەویش پەیوەستە بە یەك ریزی ناو ماڵی خۆمان و چەسپاندنی سەروەری یاسا، من پێشنیار دەکەم بۆ پەرلەمانی کوردستان حکومەتی ئیتیحادی لائیحەیەکی (13) خاڵ ئامادە کردووە لیژنەی قانونی بە (13) خاڵ و هەر یەکە وەڵام دانەوەی خاڵی خۆی وەڵامی حکومەتی ئیتحادی و پەرلەمانی عێراقی بداتەوە، ئێمە تەرکیز بکەینە سەر پەسەندکردنی مەبدەئی گفتوگۆ، پرەنسیپی گفتوگۆ باشترین پرەنسیپە کە ئێمە دوور دەخاتەوە لەو تەڵەیەی کە وڵاتانی ئەقلیمی یان هەندێك هێزی شۆڤینی لە عێراقدا دەیانەوێ هەرێمی کوردستان دەستکەوتەکانی پێ لەبار بدەن، لە راستیدا دەبێ تەرکیز بخرێتە سەر ئەوە یان ئاماژە بەوە بکرێ گەمارۆدانی سنوورەکانی هەرێمی کوردستان تەنها گەمارۆ و حەساری ئابووری نین بۆ سەر خەڵکی کوردستان، بەڵکو گەمارۆی ئابووریە بۆ سەر خەڵکی بەسرە، بۆ سەر بەغدا، بۆ سەر ناووچەکانی جنوب و

ناوەڕاست، چونکە ئەوانە مەرزی نێو دەوڵەتین لەم سەری وڵاتەوە بۆ ئەو سەری وڵات، پێویستە لە راستیدا وەکو پەرلەمانی کوردستان کۆمەڵێك رێ و شوێنی ئیجرائی بگرینە بەر بۆ حکومەتەکەمان کاراتر ببێتەوە، بۆ ئەوەی بتوانرێ متمانەی خەڵك کوردستان لە رۆژی (9/25) کە چۆن بۆ ریفراندۆم هەی بووە زیاتر هەی بێت، واتە ئێمە بە جێ بەجێ کردنی یاسا و پاراستنی سەروەری یاسا و گەڕانەوە بۆ خەڵك پاداشتی ئەو چاکەیەی خەڵکی خۆمان بدەینەوە کە سەرباری هەڕەشە گەورەکانی کە دەرحەق بە خەڵکی ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێمیش کرا هەر چوونە پاڵ سەندوقی هەڵبژاردنەکان و لە شوێنی پارێزراو نەبوون توانیان رووبەرووی کۆمەڵێك مەترسیش ببنەوە، پێشنیار دەکەم پەرلەمانی کوردستان ئیقراری ئەوە بکات کە سنووری نێوان هەرێمی کوردستان و رۆژئاوای کوردستان بکرێتەوە، عومقێکی باش بۆ خەڵکی کوردستان لە رێگای رۆژئاواوە دروست بکرێ، ئەگەر قسە لەسەر داخستنی فرۆکەخانەکانی هەرێم بکەین ئێمە ئیش لەسەر ئەوە بکەین هەماهەنگیەکی تەواو لەگەڵ فرۆکەخانەی قامیشلۆ دروست بکەین بۆ ئەوەی هەرێمی کوردستان لەو رێگەوە بتوانن هاتووچۆ بکەن، پێویستە لە راستیدا زمانی دەربڕینمان و هەڵسوکەوتمان لەسەر ئاستی بەپرسیاریەتی زمانی گفتوگۆئامێز و پشت ئەستوور بێت بە پرەنسیپە نێو دەوڵەتیەکان، چونکە دیارە دەوڵەتی عێراقی و حکومەتی ئێستای عێراقی پێدەچێت هێشتا تێر نەبووبن بە رشتنی خوێن لە راستیدا، وەکو ئەوەی دەوترێ پێیان بڵێن رشتنی خوێنی خەڵکی کوردستان خەڵکی سڤیل ئایا ئەمە دڵتان ئاوی نەخواردەوە، تێری نەخوارد، کاتی ئەوەیە بەم جۆرە موخاتەبەی کۆمەڵگای نێو دەوڵەتی بکرێ و موخاتەبەی دونیای عەرەب و دونیای دەوروبەر بکرێت کە ئێمە گەلێکین لە دە ساڵ جارێك کە بە جۆرێك لە جۆرەکان جینۆساید و هەوڵی جینۆسایدمان دەکرێ لە مێژووی مرۆڤایەتیدا وێنەی نییە، ئەمە دەبێ ببێت بە ناسنامەی گەلێکی مەزلوم کە بە پێی یاسای نێو دەوڵەتی جینۆساید تاوانێکی نێو دەوڵەتیە، قانونی نێو دەوڵەتی هەیە بۆ پارێزگاری کردن لەو گەلانەی کە تاوانی جینۆسایدیان دەرحەق دەکرێتەوە، بۆیە من رام وایە دەبێت پشت ببەستین بەم دەستەواژانە، دوا قسەم ئەوەیە ئەم خەباتی سەربەخۆیی و دەوڵەتداریە هی ئەم سەردەمە نییە لە راستیدا، ئێمە دەبێ وەفاداریمان هەبێ بۆ سەرکردەکانی کوردستان ئەگەر لە باشووری کوردستانەوە دەست پێ بکەین و لە دەوروبەرەوە دەست پێ بکەین لە (شێخ محمودی مەلێك، قازی رەحمەتی، بارزانی رەحمەتی)ەوە تاوەکو دەگاتە سەرکردەکانی تر ئەم ململانێ و ئەم هەوڵ و خەباتە هەبووە، بەڵام قۆناغێك هاتۆتە پێشەوە ئەمە قۆناغێکی جیاوازە، من ئاماژە بە ئەم بابەتی پرسی چارەنووس و گۆڕینی نەخشەی عێراق بۆ گفتوگۆیەکی بەڕێز (کاك نەوشێروان مستەفای رەحمەتی) کە لە رۆژنامەی لۆمۆندی فەرەنسی دوای بەشداری کردنی لە موئتەمەری حیزبی ئیشتراکی فەرەنسی لە ساڵی (1986) کردوویەتی باسی ئەوە دەکات کە دەبێ ئەگەر ئێمە مافەکانمان دەستەبەر نەکرێ باشتر وایە عێراق دابەش ببێت بۆ سێ دەوڵەتی شیعی، سونی، کوردی ئەو کاتەش هەندێك هەبوون بە ناو هێزی نیشتیمانی، بەڵام شۆڤێنیەت گرتنی و رووبەرووی ئەم بۆچوونانە بوونەوە، لەبەر ئەوە دوای ئەوە (مام جەلال) بە کیتابێك وەڵامی ئەم بۆچوونەی دایەوە بە

تایبەتی لە رۆژنامەی (الغد الدیمقراطي) باسی لەوە کردووە کە ئەمە خەونێکە رۆژهەلاّتی ناوەڕاست بەرەو ئاشوبێکی تر دەبات، بەلاّم (مام جەلال) لە نامیلکەیەکی گەورەدا (الغد الدیمقراطي و حرمان الشعب حتی من حق التحقیق الحلم) وەلاّمێکی تێرو تەسەلی ئەم مەسەلەیەی داوەتەوە، لەبەر ئەوە ئەم جەدەلە جەدەلی ئێستا نییە، بۆیە ئێمە بەلامانەوە گرنگە ئەم دەستکەوتە ببیێتە دەستکەوتی مێژووی سەد ساڵەی گەلی ئێمە لە باشووری کوردستان، ئێمە پشت بە دۆستەکانی خۆمان ببەستین لە پارچەکانی تری کوردستان، بۆیە ئەگەر بڕیاری ریفراندۆم هەنگاوێك ئێمە بەرەو سەربەخۆیی و خەڵکی دونیای بە ئاگا هێنابێتەوە کە کورد دەیەوێت دەوڵەتی هەبێت و ئەم هەموو مانۆڕەی حوکمڕانیە لە باشووری کاوردستان هەیە، ئەم هەموو رووبەرووبوونەوەی تیرۆر و نوێنەرایەتی کۆمەڵگای نێو دەوڵەتی هەیە بۆ رووبەرووبوونەوەی تیرۆری داعش بۆ بەدبهێنانی مافی چارەی خۆنووسینە، ئەگەر ریفراندۆم ئەو هەنگاوەی باشتر بۆ ئێمە رەخساندووە ئێمە بە دڵنیاییەوە ئەو هەڵە کوشندەیەی کە (عەبادی) و پەرلەمانی عێراق لەو بڕیارە (13) خاڵیە داویانە لە ریفراندۆم باشتر خزمەتی دۆزەکەی ئێمە دەکات ئەگەر باش بتوانین مامەڵەی لەگەڵدا بکەین، بۆیە لە کۆتاییدا ئەم چیرۆکە بێ کۆتاییە ئەگەر بێتوو ئێمە دروشمەکانمان نەکەین بە کردار، گرنگ ئەوەیە ئەوەی ئێمە دەیڵێین هەر کەسە و لای خۆیەوە، هەر تەرەفە و لای خۆیەوە، هەر موئەسەسەیەك لای خۆیەوە کاری پێ بکات و لە بوغزی حزبیەوە بترازێین بۆ بوغزی نیشتیمانی و نەتەوەیی من دڵنیام سەرکەوتنیش نزیکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بۆ ئاگاداری بۆ ئەم بەڕێز ئەندام پەرلەمانەی کە بەڕۆژوونە بە بۆنەی (10)ی محرم لە دەرەوە ئامادەکاری کراوە، کاك مەردان فرموو.

بەڕێز مەردان خضر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەوڵدەدەم بە پێی بەرنامەی کار کە نووسراوە وەکو وەلاّمێك بۆ بڕیارەکانی حکومەت و ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقی فیدراڵ وەلاّم بدەمەوە، نە گوتار پێشکەش بکەم، پێش هەموو شتێك من لەگەڵ ئەوەم ئەم خالاّنە چەند پێشنیارێکن لە هەڵوێستی پەرلەمانی کوردستان چ بە بڕیارە، چ بە راسپاردەیە کە لە دوایی دەردەکرێت جێگایان بکرێتەوە، لە سەرەتا پێشنیار دەکەم کە ئێمە بە هەمان نەفەسی پەرلەمانی عێراق و حکومەتی عێراق وەلاّمیان نەدەینەوە، ئێمە بە مێشکێکی کراوە، بە سینگێکی بەرفراوان و لەسەر خۆ وەلاّمیان بدەینەوە و موخاتەبەی موجتەمەعی نێو دەوڵەتی بکەین، خاڵی یەکەم بە پێی برگە دوو لە ماددەی (121) لە دەستووری عێراق ئەو مافە بە هەرێمی کوردستان دراوە کە تەعدیلی یاسای فیدرالیەکان بکەین، بۆیە من لێرە پێشنیار دەکەم بۆ ئەوەی بە کورتی زۆر درێژ نەکەم، پێشنیار دەکەین مادام ئێمە ئەو مافەمان هەیە ئێمە بە رەهایی ئەم بڕیارانە رەت بکەینەوە، چونکە پێشێلی دەستووری عێراق و یاساکان و دیسان مواسیقی نێو دەوڵەتی تێدایە، بەڕێزان، زۆر لە ئەندامانی پەرلەمان (د.فرست، ئامینە

خان) زۆر لە هەڤاڵانی تر ئیشارەتیاندا بە زۆر لەو پێشێلیە یاسایی و دەستووری دیسان مواسیقی نێو دەڵەتی کرد، من یەك یەك باسیان ناکەم، تەنها تەئکید دەکەمەوە کە یەکە بە یەکە لە هەڵوێستی پەرلەمانی کوردستان ئیشارەتیان پێ بدرێت و جێگایان بکرێتەوە، خاڵێکی تر هەروەك ئاشکرایە کە ریفراندۆم ئامرازێکی ئاشتیانەی مافی چارەی خۆنووسینی گەلانە، بۆیە بە پێویستی دەزانم کە خیتابی پەرلەمانی کوردستان تەئکید لە ئاشتی و دوورکەوتنەوە لە توندوتیژی بکەینەوە لە پرۆسەی سەربەخۆیی، تەنها یەك حاڵەت ئێمە تەفویزی دەزگا پەوەندیدارەکان بە تایبەت فەرماندەی گشتی هێزی پێشمەرگە بکەین ئەگەر مەترسی و تەهدید لەسەر سنوور و لەسەر خاك و لەسەر هاوڵاتیانی هەرێمی کوردستان بێت وەکو حەقی دیفاع و بەرگری ئەو مافەمان هەبێت کە بەرگری لە خۆمان بکەین، خاڵێکی تر دیسان بە پێویستی دەزانم کە ئێمە لە پەرلەمانی کوردستان تەئکید لە زمانی دیالۆگ بکەین، چونکە زمانی دیالۆگ بۆ ئەم قۆناغە بۆ هەڵوێستی پەرلەمانی کوردستان، بۆ هەڵوێستی هەرێمی کوردستان و سەرکردایەتی سیاسی کورد زۆر پێویستە کە بەم شێوەیە ئێمە وەڵام و موخاتەبەی موجتەمەعی نێو دەوڵەتی بکەین، خاڵێکی تر زۆر بە پێوێست دەزانم کە تەئکید و راسپاردەی حکومەتی هەرێمی کوردستان بکەین کە لە دوو ئاست، لەسەر ئاستی ناوخۆی لە چەند رۆژی داهاتوودا لە رێگای دانیشتن و کۆبوونەوە لەگەڵ هەموو قونسل گەری و نوێنەرایەتی وڵاتان لە هەرێمی کوردستان دابنیشین، حەقیقەتی ئەم عەقلیەتە کە ئێستا بڕیاری لە دەستە دەسەڵاتی لە دەستە لە بەغدا بۆیان روون بکەینەوە دیسان هەموو ئەو پێشێلکاریە یاسایی و دەستووری و ئیتیفاقاتی نێو دەوڵەتی و مواسیقی نێو دەوڵەتیان بۆ روون بکاتەوە کە لە بڕیارەکانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و حکومەتی عێراقدا هەن، دیسان لەسەر ئاستی دەرەوەش زۆر گرنگە کە تەئکید لە نوێنەرایەتیەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان بکرێ کە لەو ماوەیەدا ئەکتیف بن، پەیوەندی بەردەوام بکەن دیسان کار لەسەر ئەم خاڵە بکەن، چونکە من پێموایە ئەگەر هەموو نوێنەرایەتیەکانمان بە باشی کار بکەن، چونکە تێبینی بە حەقیقەت لەسەر کاری هەندێك لە نوێنەرایەتیەکان هەیە، ئەوەی ئێمە دەیبینین لە راگەیاندن تەنها هەندێك نوێنەرایەتی ئەکتیف هەن، ئەگەر هەموو نوێنەرایەتیەکان بە باش کار بکەن من پێموایە دەتوانن بە باشی هەڵوێستی خەڵکی کوردستان و ئەو پێشێلکاریە یاسایی و دەستووریانە بگەینە وڵاتان، خاڵی کۆتاییم بە پێویستی دەزانم دیسان لە هەڵوێستی ئەمڕۆی پەرلەمان کوردستان تەئکید لەسەر ئەوە بکرێتەوە کە لە داهاتوودا گفتوگۆکانی هەرێمی کوردستان و سەرکردایەتی سیاسی و حکومەت لە چوارچێوەی مافی سەربەخۆیی بێت، لە چوارچێوەی ئەنجامی ریفراندۆم بێت، کەمتر لە سەربەخۆیی و مافی ریفراندۆم بە هیچ شێوەیك گفتوگۆ نە لە گەڵ بەغدا بکەین نە لە هیچ دانیشتنێك و هەتا لەگەڵ موجتەمەعی نێو دەوڵەتیش نەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز مەدینە خان فەرموو.

بەڕێز مەدینە ایوب احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پیرۆزبایی گەرم ئاڕاستەی گەلی کورد دکەم، کو یەکەم جارە لە مێژوویا گەلی کورد دا گەلێ مە بە ئازادی دەنگێ خۆ دای، دەست خۆشی ل کۆمسیۆنا بالآیا سەربەخۆیا هەڵبژاردن و راپرسیا لە هەرێما کوردستانێ ژی دکەم، من دڤێت بەحسێ پەیام نامە نێڤ دەوڵەتی ژ بکەم، لە خولا شەشێ لیژنەیا مافێ مرۆڤ لە سالآ (1950) گرنگی هەنگی هاتە دان بە مافێ چارەنووسی گەلان، هەر دیسان بڕیارا ژمارە (2200) لە (1966/12/16) لەلایەن دەستەیا گشتی نەوتەوە یەکگرتووەکان دەرچوو، بەحسێ لە هەندێ دکەت هەر نەتەوەیەك مافێ هەندێ هەی چارەنووسێ خۆ دیار بکەت، ئەو مافە یەکیش مافێ رەسەنێ هەر نەتەوەیەکێە کە یاسا نێڤ دەوڵەتی پارێزگاری لێ بکەت، هاوڵاتی ل رێگەیا راپرسی ئازادە چارەنووسێ خۆ دیار بکەت، دیسان لە سالآ (1971) ولآتێ عێراق ئەو پەیام نامەیا ئیمزا کری کار پێ تێ دێتە کرنێ، گەلێ مە ژی (9/25) ل دیڤ وێ بڕیارا ئەو نەتەوە یەکگرتوو ئیمزا کری گەلێ مە ئازادانە دەنگێ خۆ دایە و چارەنووسێ خۆ دیار کریە، من دڤێت بەحسی هەندەك بڕیارێ حکومەتا عێراقێ بکەم، ئەو بڕیارێت حکومەتا عێراقێ داین تایبەت بە راوەستانا نەهێلانا فڕینا فڕۆکەیان پێچەوانەی ماددەیا (44)ە ل دەستووری عێراقێ، بەحسێ لە هەندێك دکەتن هاوڵاتی عێراقێ ئازادە لە چوون و هاتنا خۆدا چ داخلی عێراقێ بیت یان خارجی بیت، بۆیە ئەڤ بڕیارە باتلە، چونکە هەر بڕیار و یاسایەك پێچەوانەی دەستووری بیتن دێ یا باتل دبیتن لە دیڤ ماددەیا (13)یا دەستووری عێراقێ، ئەگەر ئەم سەح کەینە پەرلەمانێ عێراقێ لە (2003) تاوەکو (2017) هیچ یاسایەك لە پەرلەمانێ عێراقێ نەهاتیە دەرهێخستن لە بەرژەوەندیا گەلێ کوردان، بەلێ، مخابنی ڤە ما بەینا شەڤ رۆژەکی دا چەندین بڕیار دەرکرن لە دژی گەلێ کورد، ئەگەر ئەم سەح کەینە سیاغا یاسایی یا دیارە بە شێوەیەکی نا عاقلانە و نا یاساییانە ئەڤ بڕیارە دەرکرینە، سەرەرای هەندێ ژی پێشێلکاریەکا مەزن یا یاسایی و دەستووریا هاتە کرنێ، لە بەحسێ هەندێ ژی دکەم کو ناوچەیێن دەرڤەی ئیدارەی هەرێما کوردستانێ بە رەئیا من هەر شوێنێك پێشمەرگە بە خوینا خۆ پاراستبیت هاتبیتە یەکلایی کرن هیچ پێویستی بە گفتوگۆی ناکات لەسەر بێتە کرن، گفتوگۆ بلا لەسەر وان ناوچە بێنە کرن ئەوێت نوکە لە ژێر کۆنترۆلا داعش دایە، بەلێ، دیسان نابیت دەوڵەتێن زل هێز ئەڤی شەڕێ دبلۆماسی و یاسایی و سیاسی پشتگۆ باڤێژن، چ هێز نینە ئیرادەیا گەلان راگرن، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك علی فەرموو.

بەڕێز علی علی هالۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پەرلەمانتارێن هێژا، من دڤێت ل دەست پێکی ئەز سوپاسیەکا گەرم ئاڕاستەی خەڵکی کوردستانێ بکەم، نەك بەتەنێ کوردستانا باشوور، بەڵکو هەر سێ پارچەی تری کوردستان، باکوور، رۆژهەلآت، رۆژئاوا،

هەروەسا کوردێن دیاسپۆرایێ کو هەمی پێکڤە بە گەرمی جۆش و خرۆش پالپشتێن مەیێن مەعنەوی بوون بۆ سەر هێخستنا ریفراندۆمێ، هەروەسا پێچەوانەی هەڤالێن دی ئەز سوپاسیا پەرلەمانتارێن کوردیێن بەغدا هەموو فراکسیۆنا دکەم، کو دڤێ پرسا نەتەوەیی و نیشتیمانی دا یەك هەلویست و یەك دەنگ بوون، نەخشە لە ئێمە، هێڤیدارم لە دانیشتێت داهاتوودا بە وی شێوازی یەك دەنگ و یەك هەلویست بین، گەلەك برادەران بەحسێ لە ریفراندۆمی کر و پێویست بوو پێش وەخت هەندەك کارێن دی هاتبانە کرن، بێگومان ئەگەر هەندەك کارێن دی هاتبانە کرن دا باشتر بیت لە سەر هێخستنا ریفراندۆمێ، مەزنترین سەرکەفتنا گەلێ کوردە لە مێژوویێدا، چونکی بە شێوازەکی دیموکراسی و مەدەنی و ئاشتییانە خەلکێ کوردستانێ بڕیار لەسەر چارەنووسێ خۆ دا، ل هەمی گرنگ تر شکاندنا دیوارێ سەهم و ترس و وەهما ئیرادە و بڕیارا خەلکێ کوردستانێ بوو، خاسەتەن لە سەد سالێن چوویدا کورد نەشیانە بڕیارێ بدەن، نەشیانە لەسەر پرسێ نیشتیمانی و نەتەوەیی یەکگرتی بن، ل دڤێ ریفراندۆمێدا ئیدی ئیرادەیا کورد یەکگرتنا کورد سەرکەفت، ئەڤە مزگینیە بۆ سەربەخۆبوونا کوردستانێن خالاکا دی یا گەلەك گرنگ هەلویستێ هەڤپەیمانە (un) و ئەوروپا و ئەمریکا، کو گەلەك هەڤالا عەجیب گرتی و حێبەتی دبینن، من دڤێت لێرە ئەزێت بێژم سیاسەتا نێڤ دەولەتی ل گۆر پڕەنسیپێ ئینسانی و مافێ مرۆڤ و دیموکراسی بەرێڤە ناچیت، بەلکو میحوەر و بەرژەوەندیە، لە هەمبەری وێ دڤێت ئەم ژی بەرژەوەندیێن خۆ بە موئەسەساتێن پێشەکەفتی و بە ئاڤاکرنا موئەسەساتا بشێین مل بە ملێ وان ڤێ پرسێ پێشڤە ببەین، داگیرکەرێن کوردستانێ عێراق و ولاتێن دی هەر هۆسا دبینم هێشتا مە نەڤێت بەحسێ داگیرکرنێ بکەین، وەك (اسماعیل بیشکچی) دبێژیت کوردستان ولاتەکێ داگیرکریا ئینتەرناشنالە ژ لایێن ڤان چوار ولاتان و ولاتێن کو هاریکارە لەگەل وان، نە ئەڤ ولاتێن تە دەبن ولاتێن دیموکرات و ئاشتیێت دبینن هەتا پرسا کورد چارەسەر نەبیت نە ژی کورد دەبن خودان ماف و بێنە پاستن هەتا نەبن خودان دەولەت و سەربەخۆ نەبن، دوو خالێن گرنگ ئەگەر ئێجازە بدەن ئەز دێ بەحس بکەم بۆ سەرهێخستنا ڤێ پرۆسێ بۆ بە دەست ڤەئینانا سەربەخۆبوونا کوردستانێ، دوو مەرج، دوو هۆکارێن گەلەك گرنگ، دوو پڕەنسیپێت هەین، یەك ژ وان یەکگرتنا کورد، رێکخستنا ناڤ مالا کوردان، بێگومان کورد لە مێژوویێدا و لە سەد سالی چوویدا وەکو نەتەوە یەکگرتی و دلسۆز و فیداکاربیە لە دەسەلاتا سیاسی و حیزب و لایەنێن سیاسی دژی هەڤ بووینە و یەکگرتن دروست نەکرینە، هێڤیدارم دڤێ رەوشێدا ئالیێن سیاسیێن کورد لە ئاستی گرنگیا ڤێ قۆناغێ و لە ئاست پیرۆزیا سەربەخۆبوونا کوردستانێدابن، دەست لە بەرژەوەندیێن تەسکی و شەخصی حیزبی بەردەن، ئەم هەمی پێکڤە بەرەڤ سەربەخۆبوونا کوردستانێ ڤە بچین، خالا دێ ژی عەدالەتە دڤێت حکومەتا کوردستانێ ئەو داهاتیێت بەردەست ب شێوازێکی دادپەروەرانە بەسەر خەلکێ کوردستانێ دا دابەش بکەت، بە یەکگرتن و بە عەدالەت سەربەخۆبوونا کوردستانێ گەلەك نزیکە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز مریم صمد فرموو.

بەڕێز مریم صمد عبدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، وەکو لای هەمووان روونە دەسەڵاتی راپەراندن لە عێراق سولتەیەکی فیدرالی نییە، تەنها لە دەستووردا فیدرالیەت بوونی هەیە، دیارە بڕیارەکانی حکومەت و پەرلەمانی عێراق رەتکردنەوەی پێکەوە ژیان و گەلانی کۆمەڵگای عێراقە، ئەو بڕیارانە بۆنی شەڕیان لێ دێ بە داخەوە، ئەگەر سەیری دەستووری هەمیشەیی عێراق بکەین دەبینین حکومەت و پەرلەمان تەنها تەجاوزی دەستووریان کردووە، بە داخەوە دەسەڵاتداران لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاست ئەو کاتە پەنا بۆ دەستوور دەبن کە لە خزمەت بەرژەوەندی خۆیاندا بێت، بەڕێزان، دیارە کۆبوونەوەی ئەمڕۆ ئەوەی ئێمە بۆ وەڵام دانەوەی ئەو بڕیارانەیە، بۆیە بە پێویستی دەزانم ئەو خاڵانەتان بۆ بخەمە روو، یەك: بە وردی وەلام دانەوەی بڕیارەکان دیراسە بکەین، ئەوەی پێویستی بە وەڵام دانەوە هەیە، دووەم: وەکو میللەتی ئاشتی خواز ستەم لێکراو تەئکید لە دیالۆگ بکەینەوە، وەکو زۆربەی هەڤاڵانم کە ئاماژەیان پێکرد و باسیان کرد، بڕیارەکەی حکومەت و ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و پشت بەستن بە کۆمەڵێك ماددەی دەستووری لە ئێستادا تەفسیر کردنی ئەو ماددانەی جێگەی ناکۆکیە لە نێوان بەغدا و هەرێمی کوردستان، وەکو چۆن لە پێشوودا سەبارەت بە پرسی نەوت جێگای ناکۆکی بووە، بۆیە یەکلا کردنەوەی ئەم پرسە دەبێت لە رێگای دادگای فیدرالیەوە بێت، ئێمەش بە یاسایی تانە لە بڕیارەکانی بدەین بۆ زانینی دەسەڵاتەکان و جیاکردنەوەیان سەبارەت بەو پرسانە، داوا لە کۆمەڵگای نێو دەوڵەتی بکەین بە تایبەت هاوپەیمانانی بەرەی دژە تیرۆر بە فیعلی بێنە سەر خەت وەك ئەوەی کە هەڤاڵی بەڕێزم (کاك قادر) ئاماژەی پێدا، هەروەها پشتگیری دەکەم لەوە هەرچی زووە با کۆدەنگی نیشتیمانی دەستەبەر بکرێت بە ئاڕاستەی پتەوکردنی ریزەکانی میللەتەکەمان، لەسەر ئاستی ناوخۆش گومانی تێدا نییە کاتیەتی پرۆسەی چاکسازی دەست پێ بکەین، بەراستی ئەوە لە هەموو جومگەکانی دەسەڵات و دارایی هەرێم بۆ بەرنگاربوونەوەی گەندەڵی و نا عەداڵەتی و بەهەدەردانی سامانی گشتی، پێویستە من لێرەوە پێشنیار دەکەم کابینەیەکی وەزارەتی تر لە بری ئەو کابینەیە پێك بهێنرێت، چوونکە ئەو کابینەیە سەرکەوتوو نەبووە لە رایی کردنی بە جێ هێنانی بەرپرسیاریەتی نیشتیمانی، خاڵی کۆتاییم پشتگیری لە هەموو رایانە دەکەم کە باس لە هەڵوەشاندنەوەی بڕیاری ژمارە (64) کە پاشەکەوت کردنی مووچەی لێ کەوتۆتەوە، پشتگیری لە رای هەڤاڵانم (کاك قادر، ئاواز خان، تەلار خان، گەشە خان) دەکەم، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز حاجی کاروان فەرموو.

بەڕێز كنعان نجم الدين (حاجی كاروان):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم خۆشە قسەی خاوەنی تەفسیری زولال دەست پێ بكەم، قسەكەی زۆر جوانە دەڵێ هەر میللەتێك ئامادە نەبێت یەكجار باجی سەربەرزی بدات دەبێت هەتا دەمرێت چەندین جار باجی زەلیلی و ژێر دەستەیی بدات، بۆیە بەراستی حەیفە ئێمە لەبەر بەعزێ چاو سووركردنەوە و لەبەر بەعزێ تەهدیداتی مادی و مەعنەوی و عەسكەری خۆشمان بترسێنین یان میللەتیشمان بترسێنین، بە عەكسەوە وەك (كاك ابوبكر هەڵەدنی) گوتی، میللەتمان دووەم بە قەزیە رەواكەمان، بۆیە بەراستی سەنگەری ئێمە پەرلەمانە، رۆژ رۆژی ئەوە نییە وەتەنیەت بەسەر یەكدا بفرۆشینەوە، من شانازی دەكەم بە خۆمەوە سوپاسی ئەو هاوڕێیانەم دەكەم كە دەنگیان بەوەدا دەست لەكار كێشانەوەكەم قەبول نەبێت، خۆم بە خزمەتكاری پێشمەرگە و منداڵێكی پێشمەرگە دەزانم لەو پەرلەمانە، ئەمە سەنگەری ئێمەیە جێ هێشتنی پەرلەمان و ئیستیقالە كردن وەتەنیەت نییە و كوردایەتی و نیشتیمان پەروەری نییە، بەڵكو هەموومان لە شوێنی خۆمانەوە سەنگەر بگرین لەو كەسانەی سەنگەریان لێمان گرتووە، بۆیە بەراستی ئێستاكە رۆژ رۆژی ئێمەیە وەكو كورد خۆمان سەلماندووە ئەم قەزیەیە بەرینە پێشەوە، من چەند پێشنیارێك دەكەم و زۆر بە زەرووری دەزانم بەراستی، ئێستاكە كێشەمان كێشەیەكی سیاسیە، سیراعمان سیراعێكی ئەوەندەی یاساییە سیاسی نییە، گرفتەكەمان تەنها لە بەغدا نییە زەختی كردووە لەسەرمان، بەغدا زۆر تەبیعیە دەتوانین مامەڵە بكەین لەگەڵیدا، بەڵام گرفتەكە دەوڵەتی گەورەیە، ئەمریكا، بەریتانیا، تاوەكو ئێستا دان بەو ریفراندۆمەوە نانێن لە رووی یاساییەوە، بە پێی یاسای دەولی بڕۆن قانونەكان بخوێننەوە ئیشارەتیان پێدا (د.فرست، كاك بهزاد) دەڵێ تاك لایەنە ریفراندۆم بكرێ ئەنجام دەدرێت، بەڵام ئیشكالیەتێكمان لەوێدا هەیە، لەوانەیە (د.ئامانج) باش بزانێت لە سەرەتا دەڵێ لە حەڵەتێك كە فەراغی یاسایی هەبێت، بۆیە ئەمە لەوە دەچێت ئێمە وەكو پەرلەمانتار دەتوانین لێرەدا رەئی خۆمان بدەین، بەڵام بۆ ئەوەی بتوانین قەزیەكە بكەین بە قەزیەیەكی دوەلی لە مەحاكمی دەولیدا قەزیەكەمان براوەبێت دەبێ ببەینە دەرەوە بەراستی، ئێستاكە دوەلی ئەوروپی راستە گوێمان لێ دەگرێ، بەڵام بە گوێمان ناكەن، دوەلی ئەوروپی دەبێ ئەم قەزیە چۆن كۆسۆڤۆ لە دەرەوە یەكلایی كردەوە، قەزیەكەی ئێمە دەبێ لە دەرەوە یەكلایی بكەینەوە، چونكە نە عەرەب، نە تورك، نە فارس، ئیعتیراف بە بوونی ئێمە ناكەن، نەك ئەوەی ببین بە دەوڵەت، بۆیە من داوا دەكەم پەرلەمان حكومەت راسپێرێت بە تەشكیلكردنی لیژنەیەكی یاسایی كە كار لە دەرەوە بكات، ئەگەر ئەو قەزیەیە نەچێتە مەحكەمەی دەولی بە ئێمە و عێراق یەكلایی نابێتەوە، لە ئێستاكە (عەبادی) دەرگەی داخستووە لەوەی كە دەڵێ دەبێت ریفراندۆم ئیعترافی پێ نەكرێت ئینجا من گفتوگۆ دەكەم، بەڵام ئێمە بەردەوام دەبین لەسەر گفتوگۆیەكەی خۆمان، بۆیە من داوا لە بەڕێزتان دەكەم لەو راسپاردەیەی كە ئەمڕۆ دەردەچێت جەخت بكەینەوە لەسەر ئەوە ئەم بابەتە بچێتە مەحكەمەی دەولی لەوێوە ئێمە ئەسپی خۆمان تاوبدەین و بتوانین مواجەهەی ئەم حاڵەتە بكەین، ئەگەر لەوێوە چەند دەوڵەتێك پشتمانی گرت

ئەوە ئەو كاتە لەگەڵ عێراقدا زۆر موشكیلەمان نابێت، پرسیارێك بۆ جەنابی وەزیر، ئێستا ئێمە گرفتی ئەوەمان هەیە خەتی ئەنتەرنێتیش لە دەسەڵاتی ئەواندایە، كۆرك و ئاسیاش لە دەسەڵاتی ئەواندایە ئایا دەبڕێت؟ یان نابڕێت، ئەوە شتێكی ترە، گرفتێ سێیەمان كە ئەوەیان قورسترە بە رەئی من لە مەسەلەی ئاسمان ئێستا حكومەتی عێراقی و توركی و ئێرانی هەرسێكیان بەتەمان گومرگەكان ببەنە خاكی خۆیان، یەعنی لە جیاتی گومرگی ئێمە كە لە ابراهیم خەلیلە یان لە حاجی ئۆمەرانە قواتی عێراقی یان تەشكیلەی ئیدارەی عێراقی بچێتە ئەو دیوەوە، ئەو كاتە ئێمە لە رووی ئیداری هیچمان بۆ ناكرێت، یان دەبێت حدود بگرین لە خۆمان، دەبێت سەریح بین یان دەبێت بەراستی خەم لەم قەزیەیە بخۆین، ئەمە بە پێی یاسای نێو دەوڵەتی جەمعیە عامە، دەبێ ئێمە لەوە جەخت بكەینەوە ئەم نوقتەیەش دەبێ ببەینە شكایەتی مەحكەمەی دەولی كە دەولیەكان بەڵكو لەوێوە پشتگیریمان بكەن، من تەئكید لە قسەی بەڕێز (كاك زانا) دەكەم كە پەرلەمانتار لێرە كە قەرارە دیفاع لە قەزیەی گەلەكەی خۆی بكات، بەلاَم لەلایەكی ترەوە بچێت لە دەرەوە لجوئی وەربگرێت ئەمە بۆ خۆی ورە رووخاندنی خەڵكە دەبێ ئەو ئیجرائاتانە بكرێت، داوا دەكەم لە جەنابتان ئەو قونسلیانەی كە لێرەن لە رێی قونسلەكانەوە بە هەرچییەك كە دەرچووین لە دانیشتنی ئەمڕۆ نەك تەنها رەتدانەوە بۆ حكومەتی عێراقی، بەڵكو هەموو ئەم بابەتە بچێتە پەرلەمانتارانی ئەوروپا، یەعنی بە رەسمی لێرەوە بە ناو بچێت، نەك هەروا بە شێوەیەكی تەسریحی، بە ناو ناوی ئەوروپای فلان وڵاتی لێ بێنێ كە ئەمە قەزیەكەیە و ئەمە رای پەرلەمانی كوردستانە، یەعنی ئەمە ببێتە شتێكی رەسمی، چوونكە دانیشتووینە تەنها بەرامبەر حكومەتی عێراقی وەك گوتم ئیشكالمان لە دەرەوەش هەیە، خاڵێكی تر بەڕێزان، گرفتێكمان لەگەڵ حكومەتی عێراق نییە، بەڵكو لەگەڵ ئێران و توركیا هەیە، بە جدی موخاتەبەی ئەوانیش بكەین، پەرلەمانی توركیا و پەرلەمانی ئێرانیش، پەرلەمانی ئێران تا حەدێك ئەوەی ئێمە كە ئاگادارین تۆزێك نەرمیەكیان نواندووە لە بەعزێ تەسریحات كە دەڵێ وەكو توركیا نین، بۆیە من دەڵێم یان بە سەرەدان كە ئەگەر رێیان دا، نازانم رێ دەدەن یان نا، ئێمە وەكو پەرلەمان داوا بكەین و بچین بۆ لایان، بە رەسمی داوایان لێ بكەین و بە رەسمیش ئەم داواكاریەیان بۆ بنێرین، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز كاك ناظم كبیر فەرموو.

بەڕێز ناظم كبیر محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، وەزیرە بەڕێزەكان، پێش ئەوەی بچمە سەر بابەتەكە من تێبینیەك و نوقتە نیزامیەكم هەیە، داوای لێبوردن دەكەم، تێبینیەكەم ئەوەیە بۆ بەڕێز سكرتێری پەرلەمان، یەعنی بەراستی بوویتە عورفێك لە ناو ئێمە لە هەموو كۆبوونەوەكان لە كاتی رێزبەندی ناوەكان بۆ گفتوگۆ لە ناو هۆڵی پەرلەمان لە رێزی پێشەوە دەست پێ دەكات، یەعنی تا رێزی دوواوە من رێزم هەیە داوا دەكەم كە لە

ڕێزبەندی کۆبوونەوەکانی داهاتوو هەم لە ڕێزەکانی دواوە لەگەڵ ڕێزەکانی پێشەوە تێکەڵ یەك بکرێت بۆ ئەوەی عەدالەتێك دروست ببێت لە ناو برایانی ئەندامانی پەرلەمان....

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو بێگەرد ڕوونکردنەوەی هەیە لەسەر ئەو بابەتە فەرموو.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، بەشێك لە ئەندامانی پەرلەمان لە دوێنەوە ناوی خۆیان تۆمار کردبوو بۆ ئەوەی ئێمە عەدالەتێك لە نێوان هەموو ڕێزەکان بێنینە کایەوە، لە هەر ڕێزەو دوو کەس مۆڵەتمان داوە کە قسە بکەن بەبێ ڕەچاوکردنی ئەوانەی کە دوێنی ناوی خۆیان نووسیەوە، بەشێکیان ئەوانەی کە لێرە ئامادەن لەوانەیە تەئیدی قسەکەم بکەن، چونکە لە دوێنێوە ناویان نووسیەوە، بەڵام لە ناوەڕاستی گفتوگۆکاندا دەرفەتی قسەکردنیان پێدراوە، بۆیە دڵنیابن ئێمە ئەو پەڕی جوهدی خۆمان کردووە بۆ ئەوەی عەدالەتێك بپارێزین.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس خاتوو بێگەرد، فەرموو کاك ناظم.

بەڕێز ناظم کبیر محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ڕێزم هەیە بۆ ئەندامانی پەرلەمان، یەعنی مەسەلەی هەر بابەتێك بە پێی پەیڕەو دەبێ ئێمە ڕێزی لێ بگرین، هەر بابەتێك لە ناو کارنامەی دانیشتنی پەرلەماندا نەبێ حەق نییە ئێمە لە بابەتەکەوە دەربچین، ئەندامانی پەرلەمان وەکو بیرۆکە و وەکو گوتاریان پێشکەش کرد، بەهەرحاڵ، بەڕێزان، گومانی تێدانییە ئەو بڕیارانەی لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق و ئەنجومەنی وەزیرانی عێراق دەرچووە بە هەموو شێوەیەك بڕیاری نا یاسایین، نا دەستوورین، نا تەندروستن بە حەقیقیەت، ئەمانە هەمووی جێگای ڕەت کردنەوەیە، ئینجا ئەم لێرە ئەم بڕیارانە کە لەلایەن ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراقەوە دەرچووە بەڕاستی من ناوی لێ دەنێم ئەنجومەنێکی سیاسی کە لەلایەن چەند گرووپێکەوە ئێستاکە کار لەسەر دەکەن و ئەو بڕیارانەی کە لە بەرژەوەندی ئەواندایە دەیسەپێنن لەسەر خەڵکی کوردستان سزایەکی سیاسی دەدەن بە خەڵکی ئێمە، حەقیقەت ئەوان کاتێك بیانەوێ دەستووری عێراق بۆ بەرژەوەندی خۆیان بەکاربهێنن بەرژەوەندی لەبەر چاویانە، کاتێك دژی خەڵك بەکاری دەهێنن ئەم دەستوورە لێیان ون دەبێت، من یەك نموونەی بەسیت دەهێنمەوە کە (55) مادده لە دەستووری عێراق پێشێلکراوە، یەعنی دژی هەموو بنەماکانی دەستووری عێراق بڕیار و یاسایان دەرکردووە، کاتێك گەورەترین میلیشیای عێراق لە پەرلەمانی عێراق بە یاساییان کرد ئەو کات دەستووری عێراق لە کوێ بوو کە بە پێی بڕگەی (ب) لە ماددەی (2، 9)دا ئەمە پێچەوانەی دەستووری عێراق بوو، خاڵێکی تر دەمەوێ ئیشارەت پێ بکەم خۆ هەر لە ماددەی (7)ی

دەستووری عێراقدا هاتووە دەڵێ هەر کاتێك هەر بڕیارێك کە دەربچێت لە ئەنجومەنی نوێنەرانی عێراق یان لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە ببێتە هۆکاری ئەوەی کە تەمییز دروست بکرێت لە ناو پێکهاتەکاندا توندوتیژی دروست بکرێ دەبێ ئەم کەسانەی کە راستەوخۆ بەرپرسیارن لە دەرکردنی ئەم بڕیارانە دەبێ سزا بدرێن بە پێی دەستووری عێراقەوە، ئینجا من نامەوێ بابەتەکە درێژبکەم، دەمەوێ چەند پێشنیارێك بخەمە بەردەستی لیژنەی یاسایی ئەگەر پێویست بوو سوودی لێ وەربگرن، یەکەم: رەت کردنەوەی هەموو ئەو بڕیارانەی کە لە ئەنجومەنی وەزیران و نوێنەرانی عێراقەوە دەرچووە کە ئەم بڕیارانە نا دەستوورین، نا یاسایین، نا تەندروستن، تەنها سزادانی خەڵکی کوردستانە، بڕیارێکی تریش ئەوەیە کە هەروەکو گوتم لە ماددەی (7)دا دەبێ ئەوانەی کە ئەو بڕیارانەی داوە سزا بدرێن، چوونکە ئەمە تەمییز دروست کردنە لە ناو پێکهاتەکانی عێراقدا، خاڵێکی تریش ئەوەیە داوا بکرێ نەتەوە یەکگرتووەکان لە کۆمەڵگای نێو دەوڵەتی لە پرەنسیپەکانی ویلسن لە ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، لە هەموو یاسا و رێسایانەی کۆمەڵگای نێو دەوڵەتی کە حەقیان داوە بە چارەنووسی گەلان و مافی خۆی دیاری بکات، ئینجا ئێمە داوا لەوان بکەین ئەوانە شەرم لە واژووی خۆیان بکەنەوە کاتێك ئەو میساق و ئەو یاسا و رێسایانەیان واژوو کردووە، خاڵێکی تریش ئێمە تەمەنا دەکەین دەرگای حیوار و دەست خۆشیش لەو لایەنانە دەکەین کە دەست پێشخەری دەکەن بۆ حیوار و گفتوگۆی بێ مەرج لەگەڵ عێراق، بەلاَم من دەڵێم ئێستاکە دەبینین هەندێك لەو بڕیارە سیاسیانەی کە سزادانی خەڵکی کوردستانە چووینە بواری جێ بەجێ کردنەوە، هەروەکو دوێنێ کە لە سەعات (6)ی ئێوارە بڕیاری داخستنی ئەو فرۆکەخانە نێو دەوڵەتی هەولێر و سلێمانی درا، بەراستی ئەم بڕیارە کەوتە بواری جێ بەجێ کردنەوە، ناکرێ ئێمەش دەستە و یەخە بووەستین ئینتیزار بکەین بۆ ئەوەی کە ئەم سزایانە بەسەر خەڵکی ئێمەدا بسەپێنرێت، من داوا دەکەم کە بە زووترین کات کاری دیبلۆماسیەت بەکار بخرێت بۆ ئەوەی هەرچی زووە رێکارە یاساییەکانی بۆ گەیشتن بە نزیکترین رێگا بۆ سەربەخۆیی کوردستان ئەمە بگرینە بەر، هەروەها لەلایەکی تریشەوە ئەگەر ئەوان هەر بەردەوام بن لەسەر سزادانی خەڵکی سیاسی و بڕیارەکانیان جێ بەجێ بکەن لە داهاتووشدا ئێمە داوا دەکەین کە لە حکومەتی هەرێمی کوردستان ئێمەش بزانین چ کارتی فشارمان هەیە لەگەڵ عێراق بەکاری بێنین ئێمە زۆر شتمان کە وەکو فشار بەکاریان بێنین، داخستنی سنووری ئاسمانی لەگەڵ عێراق، ئاو بەکار بێنین، ئیدی کۆمەڵێك شتی تر کە دەبێ بەکاری بێنین وەکو فشار لەسەر حکومەتی عێراق، فشارەکانی تریش بۆ ئەوەی ئەوان پاشگەزببنەوە لە بڕیارەکانی خۆیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شهاب عبدالغفار:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەندامانی بەڕێز، بەخێرهاتنی بەڕێز مەولود باوەمراد و د. ئامانج دەكەین، بەراستی ئەوە نەفەسەی برای بەڕێزم (كاك ئاری هەسین) قسەی پێكرد، ئەو لەوێ قسەی دەكرد من لێرە حەماسم گەرم ببوو، ئەمەش نەتیجەی ئەو گرێ دەروونیەبوو كە لە سەد ساڵی رابردوودا لەسەر قەزیەی كوردبوو هەموو تاكێكی كوردستان دروست ببوو بەسەراحەت، بەڵام دوای (9/25)، دوای ئەنجامدانی ریفراندۆم بە قەناعەتی من و ئەمە رای زۆربەی تاكەكانی ئەم كوردستانەش وایە كە ئەم گرێ دەروونیە ئیتر كرایەوە، ئینجا بە شێوەیەكی مەدەنی و دیموكراسی لەسەرخۆ سەرەڕای هەموو تەحەدیەكانیش، ئینجا لەبەر ئەوە ئەوەی دەبێ ئیسراحەت بكات لەمەو دوا میللەتی ئێمەیە، هیچ پێویست بەوە ناكات كە تەشەنوج بین و خۆمان دووربگرین لەهەر قسەیەكی تووند، لەبەر ئەوە ئەوەی كە دەبێ زۆر تەشەنوج بگرێ و زۆر ئینفیعالی بێ و لە حاڵەتی ئینفیعالیدا بڕیاری زۆر خراپ بدات كە دوور بێت لە هەموو بنەمای یاسایی و دەستووری ئەوە ئێستا عێراق بەدی دەكرێ كە ئەمە شتێكی سرووشتیە دەبێ لێیان نەگرین، چوونكە ئەوانیش رەنگە خۆیان وەكو تاكە كەس حەزیان لەوەبێت كە ئەم قەزیە چارەسەر ببێت لەكۆڵ ئەوانیش ببێتەوە، بەڵام رەنگە بۆیان خۆش نەبێت لە فەترەی وەزیفی ئەوان ئەم شتە بكرێ، ئینجا لەبەر ئەوە من بە باشی دەزانم كە ئێمە تەشەنوج نەكەین و دەبێ بە نەفەسێكی درێژ بە شێوەی ئاشتیانە بەردەوام بین باشترە لەوەی كە ئینفیعالی بین، وەكو جەنابی وەزیری گواستنەوەش ئاماژەی پێدا تەنها كارتێك كە ئەوان دەتوانن بەرامبەر بە هەرێمی كوردستان بكەن ئەوەبوو كە جموجۆڵی فرۆكەخانەكانی راگرت، رەنگە بتوانن شتێكی تریش بكەن كە ئێستا باسی لێوە دەكەن ئەویش ئەوەیە وەكو پرسیارێكیش ئاراستەی د.ئامانج دەكەم، ئایا ئیستا قسە لەسەر ئەوە دەكرێ كە داهاتی نەوت بە هەماهەنگی لەگەڵ بەغدا بە هەماهەنگی لەگەڵ حكومەتی توركیا داتاكەی یەكسەر رادەستی حكومەتی عێراقی بكەن، ئایا بە پێی ئەو عەقدەی حكومەتی هەرێمی كوردستان لەگەڵ توركیا هەیە بە پێی ئەو یاسا نێو دەوڵەتیانەی كە لە بەینی هەردوو حكومەت كراوە رێگە بەوە دەدرێت یان نا؟ ئەمەش تەنها بۆ ئەوەیە كە لە هەیبەتی دەسەڵاتی هەرێمی كوردستان و لە سیادەی هەرێمی كوردستان بدات، ئەگەر نا هیچی تر نییە، ئەگەر نا ئەوان نەك ناوێرن شەڕمان لەگەڵ بكەن، نەك ئابلوقەی ئابووریش لەسەرمان بسەپێنن، نەك لەبەر ئەوەی كە ئێمە لە رووی ئابووری و عەسكەرییەوە زۆر بە قوەتین، بەڵام لەبەر ئەوەی كە ئیرادەی خەڵكی كوردستان زۆر بە قوەتە لەوەدا ئەمە یەك، دوو: ئەگەر ئەم ئابلوقەیە بخەنە سەر هەرێمی كوردستان ئەوە هەرێمی كوردستان لە ئامانجە ستراتیجیەكەمان نزیك تر دەكاتەوە، ئەوانە باش دەزانن، توركیاش ئەوە دەزانێت، ئێرانیش ئەوە دەزانێت، بەغداش ئەوە دەزانێت، لەبەر رۆشنایی ئەو قسانە هەندێك پێشنیار دەخەمە روو، یەكێكیان بەبێ تەشەنوج و گوێدان بە قسە و تەهدیدات لە بەغدا و لێرە و لەوێ گوێ نەگرین و لە دانیشتنێكی نزیك و تایبەتی پەرلەماندا ئەنجامەكانی ریفراندۆمەكەی خۆمان بە پڕۆژە یاسایەكی موشتەرەك لەلایەن هەموو

لایەنە سیاسیەکان و نەتەوەکانی هەرێمی کوردستاندا دەژین پڕۆژە یاسایەك ئامادە بکەین و ئەو پڕۆژە یاسایە ببێتە بنەما بۆ گفتوگۆکردن لەگەڵ هەموو لایەك، نەك تەنها لەگەڵ بەغدا، لەگەڵ کۆمەڵگای نێو دەوڵەتی، تەخویلی لایەنی سیاسی بکەین یان هەندێ کەس بکەین بە پێی ئەو یاسایە کە لە ئایندەدا دانووستاندن بکەن، دەبێ کار لەسەر راگرتنی هەڵوێست و ئیرادەی بەرز و گەرم گوڕەکەی خەڵکی کوردستان بکەین لە حەمرین تاوەکو زاخۆ، چونکە ئێستا حەماسێکی زۆر گەورەیان گرتووە، دەبێ بۆ ئەم حەماسە بۆ بەرز راگرتنی ئەم حەماسە دەبێ بە حکومەت و پەرلەمان و لایەنە سیاسیەکانەوە بە سەراحەت دەبێ بەرنامەمان هەبێت، بە باشی دەزانم کۆبوونەوەیەکی تایبەت لەگەڵ حکومەت و لایەنە سیاسیەکان بکەین لەم هۆڵەی پەرلەمان بە شێوەیەکی داخراویش بێت ئەگەر بکرێت، چونکە پێشنیاری باشمان هەیە بۆ گفتوگۆکردن پێکەوە بۆ بەدائیلی ئابووری و بەرز راگرتنی هەیبەت و سیادەی هەرێمی کوردستان، بۆ ئەو بابەتەش پڕۆژە یاسایەکم ئامادەکردووە ئەگەر پێتان باش بێت دواتر پێتانی دەدەم، یەکێك لەو خاڵانە کە (کاك سالار) باسی کرد کە لەو پڕۆژە یاسایە جێگەی هەیە، خاڵی چوارەم: ئامادەکاری بۆ دوو دانیشتن بکرێت، یەکەمیان بۆ دوایین پێشهاتەکانی شەڕی دژی تیرۆر و داعش بە ئامادەبوونی وەزیری پێشمەرگە و نوێنەری قونسلەکان، بۆ ئەم مەبەستەش حەز دەکەم لیژنەی پێشمەرگە و لیژنە تایبەتمەندەکان رابسپێرن بۆ ئەوەی ئەم دانیشتنە ئامادەبکەن، دانیشتنی دووەم دانیشتنەکی تایبەت بۆ ئاگاداربوون لەسەر رەوشی ئەو نازح و ئاوارانەی کە لە هەرێمی کوردستاندا دەژین بە ئامادەبوونی فەرمانگەی کۆچ و کۆچبەران و نوێنەری هەموو قونسلخانەکان و راگەیاندنی ناوخۆ و بیانی، پێشنیار دەکەم لیژنە تایبەتمەندەکانی پەرلەمان بۆ ئەم دانیشتنەش ئامادەی بکەن، پشتگیری هەموو پەرلەمانتارانە دەکەم کە داوای رەت کردنەوەی بڕیارەکانی پەرلەمانی عێراقیان کردووە بە پێی ماددەی دەستووری (44، 110، 114، 115، 121)، ئاخیر نوقتەش ئەوەش پێشنیارە پڕۆژەیەکیشم ئامادەکردووە پڕۆژە بڕیارێك بۆ ئەمە ئەگەر پێتان باش بێت زۆربەی هەرە زۆری خەڵکی عێراق و خەڵکی کوردستان ئەوانەی کە رۆژ و مانگی لە دایك بوونیان نازانن وەکو عورف لە جنسیەی ئەحوالی مەدەنی رۆژی (7/1)یان دەست نیشان کراوە، پڕۆژەیەکم ئامادەکردووە بۆ ئەوەی هەر کەسێك حەزی هەبێت ئەم تاریخە بگۆڕێ (7/1) لە جیاتی ئەم تاریخە رۆژی (9/25) دابنێت بۆ ئەم مەبەستەش پڕۆژەیەکم ئامادەکرووە ئەگەر پێتان باش بێت دواتر دەخەمە بەردەستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز خاتوو زۆزان فەرموو.

بەڕێز زۆزان عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پەرلەمانتارێن هێژا، لە دەستپێکی پیرۆزباییا گەلێ کوردستانێ دکەم، ئەنجامدانا ریفراندۆمێ سەرکەفتنا ڤی پرۆسێ، هەڵبەت تشەکێ نموونە بوو جێگای پیرۆزبایی کرنێی بڕیارا دیموکراسیانەیا میللەتی کورد

عيراق پەرلەمانىَ خۆ كۆمەكە سزايان ل سەر ميللەتىَ كورد دەرئيخستن، كراسەكا ياساييدا بن قوبا پەرلەمانى، لەوما ئەڤ بڕيارە رەت دكەين ئەوێن ژى هەرسىَ دەسەلاَتێن عێراقى دەركەتين كو بە راسپاردەيا سەرۆكىَ حكومەتىَ هاتينە دەركرن، چونكە ئەو بڕيار پێچەوانەى ماددەيێن دەستووريە، ئەو دەستوورىَ ئەوان دكەنە مەرجەع، چونكە بڕيارێن وان ل چوارچۆڤەكىَ سياسى دزڤرن ژبۆ رازيكرنا شەڤەما عێراقىَ و ژبۆ پاراستنا پێگەهىَ خۆ ل ناڤ خەلّكيدا، ئەگەر سەرەنجدانەك بهێتە كرن سەر وان ماددەيێن ياسا و دەستوورى ئەوێن بەرژەوەندە گشتييا ميللەتىَ كورد نەهاتينە جىَ بەجىَ كرى بدەين دێبنە ئەگەر و پالّدەر ژبۆ ئەنجامدانا ريفراندۆمىَ، ژبەر كو دڤێت ئەو بزاڤێن درێژيا مێژووى ميللەتىَ كورد خەباتيش ژبۆ كرى بگەهيتە ئەنجام و خۆشبەختانە دەرئەنجامىَ وان قوربانييێن ميللەتىَ كورد داى، ئەو راپرسى ل (2017/9/25) هاتيە ئەنجامدان، كو ئەڤە ژى مەفەكى رەواى ميللەتىَ كوردە ل ديڤ هەمى پرەنسيپێن نێڤ دەولەتى، هەروەسا ئەگەر عێراق پێداچوونەكىَ بكەت دىَ ديار بيت هەر ل سالاَ (91)يەكەوە كوردستان سەربەخۆبوويە، دەسەلاَتێن خۆيا شەرعى و قەزائى و تەنفيزى هەبووينە، لەو را نابيت ئەنجامدانا راپرسى ببيتە كارتەك ژبۆ برسى كرن و سزادانا ب كۆمەلّ يا خەلّكىَ كوردستانىَ، چونكە ئەگەر حكومەتا ئيتيحادى دەستوور جىَ بەجىَ كردبا ميللەتىَ كورد و دەسەلاَتا كوردى ئەڤ بڕيارە نەدەدا، پشتى سالاَ (2003) پشگدارى كرنا دەسەلاَتا سياسيا كوردى ئازادكرنا عێراقێدا و بەشدارى كرنا رێڤەبەريا عێراقا نيدا دەستوور بوويە حاكم ناڤبەرا هەرێمىَ و عێراقێدا، بەلّىَ پێشێلكاركرنا يا دەستوورى ل دەست پێكىَ ژ دەڤ وان دەست پێكر ئەو ژى نە جىَ بەجىَ كرنا زۆربەيا ماددەيێن دەستوورى يەك ژوان ژى ماددىَ (140) تاوەكو گەهشتيە بڕينا بودجىَ، هەر بۆيە ئەڤ بڕيارێن دەركەتين ژى بەردەوام بوويە يان بەردەوامى بوويە بۆ وان پێشێلكارى بەردەوام ل سەر ميللەتىَ كورد و هەمى پێكهاتەيێن كوردستانىَ، چونكە ماددەى (109) تاوەكو (115) ل دەستوورىَ عێراقىَ گرێداى ئيختيصاصاتى سولتەيا ئيتيحاديە، كو خالاَ (3) و خالاَ ل گەلدا دژى ماددەيا (114) كو دەسەلاَتا موشتەرەك ناڤبەرا عێراقىَ و حكومەتا ئيتيحاديدا ديار دكەتن، كەواتە ئەڤ بڕيارێن هاتينە دەركرن بڕيارێن تاك لايانە بووينە بىَ حازر بوونا نوێنەرێن كورد ل پەرلەمانىَ عێراقى و ئەڤە ژى دژى وىَ يەكرێزيا عێراقێيە دەعوا پابەندبوونىَ پىَ دكەتن، پاراستنا يەكرێزيا عێراقىَ و يەك پارچەييا وىَ دكەتن وەك ماددەيا (1) ل دەستوورى هاتى، لەوما پێتڤيە حكومەتا عێراقىَ رێزىَ ل بڕيارا گەل و ميللەتىَ كورد بگريتن، ئيعادەى نەزەر هەمى وان كار و كردارىَ خۆ بكەتن بەلّكو ئەو ريفراندۆمە ببيتە كليلەك و پالّدەرەك بۆ چارەسەركرنا وان كێشێن ناڤبەرا هەردوو لايان‌دا، ديسان ببيتە پالّدەرەك بۆ نەهێلانا وان پێشێلكاريێن دەستوورى و ياسايى و مرۆڤايەتى هەمبەر ماڤىَ ميللەتىَ كورد، زەنگەكا يا هەشيارى بيتن بۆ دەسەلاَتدارێن دەسەلاَتا عێراقىَ ئەوىَ دەسەلاَت ل دەستى دا ل بەرامبەر ميللەتىَ كورد كو ئاگاداربن، ل دوماهيىَ پالّپشتيا وان خالاَت دكەم ئەوىَ (د.شيرين، د.فرست) ئاماژە پىَ كرن، ديسان ئاماژەكە گەلەكا گرنگ من دڤێت ل ڤێرێدا بێژم ئەگەر سەرۆكى حكومەتا عێراقىَ خۆ ب سەرۆكى هەمى عێراقىَ دادنيتن ل بەرىَ چەندەك مە هەميا ئاگا ل هەندىَ هەبوو پێشمەرگەكا

کوردستانێ، پێشمەرگەکا دەڤەرا بەهدینان ژ لایەن نەتەوەیێن یەکگرتیڤە هاتە گازی کرن و هاتە تەکریم کرن، ل دیڤ گوتنا یا (ملازم کۆچەر)ی کو ل دەمێ ئەو دا پەیاما خۆ پێشکەشکەتن یەکسەر سەرۆکێ حکومەتا عێراقێ ل هۆلا کۆمبوونێ دەرکەت، ئەڤە ژی دژی وی یەکرێزییە ئەو دبێژیتن، چونکی ل دیڤ ماددەیا (121، 125) و ماددەیا (9، أ) پێشمەرگە وەکو هێزەك دێتە هەژماردنێ پێتڤیە وی رێزێ ل پێشمەرگە و جلیێن وی گرتبا و ئەو قوربانی دانە پێشمەرگەی بۆ پاراستنا و قوتارکرنا خاکا کوردستانێ و عێراقێ ل تیرۆرستێن داعش کری، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز نجاة خان فەرموو.

بەڕێز نجاة محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتی سەد سالێن میللەتەکی ژێر زولم و ستەمێ و بەرگری کرن ل وان هەمی ئابلوقەدانی سەربازی و ئابووری و سیاسی بەرامبەر هاتە ئەنجامدان، سەرووی هەموویان پێشێلکرنا دەستووری عێراقێ لەلایێ حکومەتا مەرکەزیڤە شیا ل ماوەی (26) سالێن حوکمرانیا خۆدا باشترین فاکتەرێن بەهێز بۆ دەربازبوون بۆ قۆناغا فیدرالیەتێ و پێنگاڤ هاڤێتن بۆ سەربەخۆیێ کو خۆشبەختانە سەرکردایەتا سیاسی زۆر ب حەکیمانە بڕیار دا کو میللەتێ مە ب رێکا دیموکراتی ب راسترین میکانزم بریارێ چارەنڤیسا خۆ بدەتن کو ئەو ژی دەمەکێدا هەم بەشداریا کارا و بەرچاڤا هاولاتیان کەرنەڤالێن جەماوەری و هەم ژی بەشداریا رۆژا دەنگدانێدا باشترین پێڤەربین، هەم کۆمەلگەهێ نێڤ دەولەتی و ولاتێن زلهێز خاندەکا دروست و واقیع بینانا بۆ هەست و خازا خەلکێ کوردستانێ بکەتن و ل گۆر بنەمایێن یاسای نێڤ دەولەتی کو دەربڕین ماڤێ مرۆڤ و چارەنڤیسێ میللەتان بکەتن، لەوما گرنگە هەموو لایەك رێز ل ئیرادەیا میللەتێ کورد بگرێتن و بڕیارا رۆژا (9/25) کو (92.73) دەنگێ سەربەخۆییا کوردستانێدا رێزێ لێ بگریتن و ئەرکێ ولاتێن زلهێز و کۆمەلگەهێ نێڤ دەولەتیە و ولاتێن هەرێمایەتیە بەرگری کەربن و خودان هەلۆێست بن بەرامبەر هەمی ئابلوقەدانێ کو نوکە و داهاتی چاڤەرێنە سەر میللەتێ مە بێنە سەپاندن، دیسان هاریکاربن بۆ دانپێدانێ ب ئەنجامێ گشت پرسیێ و ماڤ رەوایێ میللەتێ مە، بۆ تەحقیق کرنا وێ ئارمانجێ ژی بێ گومان یەك گوتارا سیاسی کو ئەڤە ئەرکێ هەمی لایەنێن سیاسیە، هێڤیدارین کو رۆڵ بگێریتن و داخازێ ل لیژنەیا یاسایی دکەم کو وان هەر سێ بڕیارێ ژ لایێ هەرسێ دەسەلاتێت بەغدا هاتە دان رەت بکەن، چونکە ئەو بڕیارە نا یاسایی نا دەستوورینە، دوماهیێ ژی پێتڤی دزانم دەست پێشخەرییا مەرجەعێ شیعی یا (ئایەت الله سیستانی) کو بەراستی گرنگ بێتە وەرگرتن و بەردەوام بیتن بۆ گێڕانا رۆڵێ خۆ یا مەزن و ڤان قۆناغا و ل داهاتیشدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سهام خان فەرموو.

بەڕێز سیهام عمر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان، ل دەستپێکی ب خێرهاتنێ مێڤانێن بەڕێز دکەین، ل دەستپێکا پەیڤێن خۆ کو ل دیڤ بەرنامێ کاری بەرسڤدانا ئەو بڕیارێن هاتینە دەرکرن ژ لایێ ئەنجومەنێ نوێنەران و ئەنجومەنێ وەزیرانی عێراقێ ئەز دبینم پەیمانا من بۆ گەلێ کورد ئەو ژی دەبیتە بەرسڤدانەك بۆ ڤان بڕیارێن تەعەسوفانە هاتینە کرن، ژبەر هەندێ ژی پیرۆزباهیا گەلێ کورد دکەم کو بوێرانە و ئیرادە و قەناعەت ریفراندۆم ئەنجامدای و رێژەیا بەلێ هەرە بەرز مێژوو تۆمار کرنە و سەروەریە ب هەمی رامانە خۆڤە، پێتڤیە هەمی شانازیێ پێببەین، لەمن را قەناعەت دەست پێکریە ڤێ سەروەریێ بپارێزین، خۆ راگرین و ئیسبات بکەین ئەم هەر نەڤشەین چەندین شۆرەش و سەرهەڵدان و قوربانیدان تۆمارکرین، مە زوڵم قەبیل نەکریە و دێ بەردەوام بین، ئەم پێتڤیە بزانین کو دۆزا کوردا حەق و رەوایە و چ ساختەیی تێدا نینە، ئەم پێتڤی ناکەتن شەرمێ ژی بکەین کو ئەڤرۆکە دا مە دوودلی چێ ببیتن، هەر دیسان سەد سالێن دابەشکرنا مە شاهدن ڤێ چەندێ و شاهدن سەر تموحا مە و ئومێدا مە و ئەرمانجا مە، ژبەر هەندێ ژی پشتی ریفراندۆمێ ئەنجامدانا وێ ئەز دبێژم ئەو دەمە تێپەڕی کو ئەم سەر وێ چەندێ ب ئاخڤین، بەلکو دبێژمە خەلکێ مەیێ ب شەرەف و بوێر ب یەك دەست و یەك هەلوێست و ب یەك هەست خۆ راگربین، چونکە روون و ئاشکرایە ئەم هەمیان دزانین ئەنجامدانا گشت پرسی دژایەتی دێ هەبیتن، بەلێ، ئومێد و خاستا مە گەلەگ مەزنترە و دیرۆکا مان و نەمانێ سەرهەڵدایە، ژینا مە هەر بۆ ڤێ ئەرمانجێ یە و دێ بەردەوام بیتن، دیسان دبێژم کەرامەت و دەوڵەت بوون دۆزا مەیە و یا پێتڤیە گڤاشتن و سزا کار تێکرنێ ل مە نەکەن، بەلکو پتر روشدبین ل ڤێرێ، چەندین پێشنیارا ئاراستە بکەم هەرچەندە ئەڤ پێشنیارێت من دەڤ خۆ نڤیسین هاڤکارێت من ئاماژە پێکرینە، تەنێ کو ئەڤێ ئەز گرنگ دبینم دێ ئاراستەی سەرۆکایەتیا پەرلەمانی دکەم ئەو ژی پێکهینانا لیژنەیێن جودا جودا بۆ هەندێ خیتاب و گفتوگۆ دگەل کۆمەڵگەهێ نێڤ دەوڵەتی هەبیتن ب مەراما ناساندنا بڕیارێن بەغدا، وەکو سزایەکا ب کۆمەڵ ئەڤ بڕیارە هاتینە دەرکرن بێنە هەژماردن کو سزایەکی ب کۆمەڵە ئەڤەژی دژی هەمووان ڕێکەفتنی نێڤ دەوڵەتیە کو چەندین وڵاتان ئیمزا سەر کریە و عێراقیش یەکیش وان وڵاتایە کو ئیمزا سەر ئەڤان ئیتفاقا کری کو رێز ل مافێن رەوایێن هەموو گەلەکا بهێتە کرن ئەڤ خۆ ئەڤرۆکە پێشێل دکات، ژبەر هەندێ ژی پێشنیار دکەم چەندین لیژنە بهێنە پێکهینان یان لیژنەیا پەرلەمانی بهێنە راسپاردن کو لێژنەیەکا ڤان لیژنەیا بهێتە پێکهینان وەکو لیژنەیا رۆشنبیری و کۆمەڵگەی مەدەنی و لیژنەیا پەیوەندی دەرڤە و ناڤەندا کوردستانی و ئەگەر لیژنەیا یاسایی یان سەرۆکایەتی پەرلەمانی هەندەك لیژنەیێن دیێن پەیوەندیدار پێ بزانیتن ئەڤە یا گرنگە، چونکە پێتڤیە پەرلەمانێ کوردستانێ دگەل حکومەتا هەرێمی ب هەماهەنگیەکا بەردەوام سەر خەتی بن بۆ تێپەڕاندنا ئەڤێ قۆناغا مە گوتی پشتی ریفراندۆمێ و ئەنجامێن وێ، ئەکید قۆناغەکا دی دەست پێدکەت فیعلەن گفتوگۆیا مە بەردەوام بن و

تەركيز سەر گفتوگۆيا بكەين دگەل بەغدا، دگەل كۆمەلگەهێ نێڤ دەولەتی، قەناعەتێ بۆ جيهانێ و بۆ بەغدا چێ بكەين كو فيعلەن ئەڤ كارێ مە ئەنجامدای ئەم دێ بەردەوام بين سەر ئەم تەركيزێ ل سەر دكەين، ديسان من دڤێتن پەيمانەكا دی بۆ گەلێ عێراقێ بدەم ئەو ژی پشت راست بن ئاشتييانە دگەل جيرانێ خۆ دژين، ئەڤە ئەكيد ئاماژەيا خێرێ باشيێ و ئاشتيێنە بۆ هەردوو تەرەفا، ديسان من پرسيارەكا دی ل بەڕێز وەزيرێ گواستنەوە گەياندن هەيە كو ئەگەر باردۆخ ڤی رەنگی بيتن و بەردەوامی پێ بهێتە دانان هەرچەندە ئەو سزايێ ئەگەر ئەم ناڤێ وی لێ بنێين سزا كو بەری نوكە هەر ئيشراف هەبوويە و سەرپەرشتی هەبوويە سەر فرۆكەخانێن نێڤ دەولەتيێن هەولێر و سلێمانی و تەنسيق ل ناڤبەرا هەرێمێ و بەغدا هەبوويە لێ ئەڤە دێتە كرن ئەگەر بەردەوام بيتن وەزارەتا گواستنەوە و گەياندن دگەل ئەنجومەنێ وەزيران دێ چ پێنگاڤێن دێ هاڤێن؟ ئەز حەز دكەم بەرسڤا ڤێ چەندێ بزانم، ديسان من داخازيەكا ديش يا هەی كو چاوا سەركردايەتيا سياسيا كوردی سەركێشيا ئەنجامدانا ريفراندۆمێ كريە ئەز داخاز دكەم كو بەردەوام بن سەر ڤێ سەركێشی، سەركێشيا يەكرێزيا نيشتيمانيا سياسی بكەن داكو پتر هەلوێستێ كوردا بەهێزبيتن بەرامبەر كۆمەلگەهێ نێڤ دەولەتی و بەرامبەر بەغدا، ئەڤرۆكە بەغدا نە بەهەنجەتێ بێژن هێشتا يەكرێزنين، بەلكو چوونا هەموو ئالێين سياسی بۆ ريفراندۆمی ئەڤ چەندە هەنگی ئاماژەيەكا باش بيتن، بەلێ، سەركردايەتيا سياسيا كوردی پێتڤيە تەركيزێ ل ڤێ چەندێ بكەتن يەكرێزيا نيشتيمانی چارەيەكا زۆر بەهێزە بۆ هەندێ كو ئەم بەردەوام بين سەر خاست و ئومێدێت خۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز شێخ سراج فەرمووو.

بەڕێز سراج احمد (شێخ سراج):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەندامانی بەڕێز، وێڕای پیرۆزبايی سەركەوتنی ريفراندۆم لە تەواوی خەلكی كوردستان و سەرجەم پێكهاتەكان، لای جەنابتان مەعلومە ئەو بڕيارانەی كە لە پەرلەمان و حكومەتی عێراق دەرچووە ئەوە پێچەوانەن، تەواو پێچەوانەی چەندين ماددەی دەستووری و بڕيار و پەيماننامەكانی نێو دەولەتين كە باس لە مافەكانی مرۆڤ و مافی نەتەوەكان دەكات، بەشێك لە ئەندامانی بەڕێز لە خوشكان و برايان بە تێر و تەسەلی باسيان كرد من تەواو پشتيوانيان لێ دەكەم، بەلام ئەوەی من بە گرنگی دەزانم چەند پێشنيارێكە بۆ سەرۆكايەتی پەرلەمان، زۆر بە كورتی باسيان دەكەم، يەك: داوا دەكەم تەواوی بڕيارەكانی حكومەتی عێراق بە پشت بەستن بە بڕگە و مادده ياسايی و دەستووريەكان يەكە بە يەكە ڕەت بكرێنەوە، چونكە گوتراوە وابزانم ئيمامی عەلی باسی عاشورا و موحەڕەم دەكرێ منيش باسێكی ئيمامی عەلی بكەم، ئيمامی عەلی دەلێ (حين سكت اهل الحق عن الباطل توهم اهل الباطل انهم على حق)، ئينجا بۆيە دوای ڕەت كردنەوەی بڕيارەكانی پەرلەمان و حكومەتی بەغدا پێشنيار دەكەم بۆ پەرلەمانی كوردستان داوايەك بە فەرمی ئاڕستەی (un) و كۆمەلگای نێو دەولەتی بكات كە هەڤالان باسيان كرد كە هەلوێستی جديتر

وەربگرن بۆ ئەو پرسانە بەرامبەر حکومەتی عێراق و بڕیارەکانی پەرلەمان، دوو: نابێ ئەوان تەنها تەماشەکەربن بەرامبەر چارەنووسی خەڵکی کوردستان، بەڵکو دەبێ ڕۆڵی جدیان هەبێت لە کاتێدا خەڵکی کوردستان هەستاوە بە ئەنجامدانی ریفراندۆم و گشت پرسی کە پرۆسەیەکی تەواو مەدەنی و دیموکراسیە، ئەوان بێن هەڕەشە و تەهدید لە خەڵکی هەرێمی کوردستان بکەن، چونکە گومان لەوەدا نییە گەر عێراق بەم عەقلیەت و موتەحەجیرە بڕوات و حوکم بکات بڕیارەکانی لەسەر خەڵکی هەرێمی کوردستان بسەپێنی با هەمووومان دڵنیابین کەوا عێراق بەرەو دیکتاتۆری دەگەڕێتەوە کە کارەساتی گەورەتری بەدوا دادێت، ئەم وڵاتە تاوەکو ئێستا دروستکراوە لەسەر بنەمای شەراکەت، بەڵام بەم شێوازەبێتن بەراستی کەسمان تەمەنا ناکەین عێراقێکی دیکتاتۆر دووبارە دروست بێتەوە، هەروەها داوا لە پەرلەمان دەکەم شاندێك رێك بخات سەرەدانی وڵاتانی عەرەبی و وڵاتانی ئیسلامی بیانی بکات، جموجۆلەکی دیبلۆماسی دروست بکەن بۆ پرسی ریفراندۆم، هەروەها ئەو بڕیارە مەترسیدارانەی کە لە بەغدا لە دژی خەڵکی هەرێمی کوردستان دەردەچێت، نابێت ئێمە تەنها لە پەرلەمان بڕیار دەربکەین، بەڵکو دەبێ جموجۆلی سیاسیش دەست پێ بکەین، کۆتا شتم ئەوەیە داوا لە حکومەتی هەرێم دەکەم کە جەنابی وەزیریش لێرەیە، داوا دەکەم ئەوانیش بەدائیلی باشتر بدۆزنەوە بۆ ئەو بابەتەی کە ئێستا ئێمە بۆی دانیشتووین، ناکرێ خەڵکی کوردستان چیتر دیلی دەستی بەغدا بێتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك فرحان جوهر، فەرموو.

بەڕێز فرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پیرۆزبایی لە گەلی کوردستان دەکەم بە بۆنەی ئەنجامدانی ڕیفراندۆم، بە تایبەتی خەڵکی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی کوردستان، ناوچە جێناکۆکەکان، کە نەبەردیەکی گەورەیان تۆمار کرد بە ئەنجامدانی ڕیفراندۆم، بۆیە ئێمە بە ئەنجامدانی ڕیفراندۆم گەلی کوردستان ئێستا گەیشتوونەتە خاڵی نەگەڕانەوە، حکومەتی عێراق دوو ڕێگای لەبەردەمە، یان دەبێ گفتوگۆ بکات، یان دەبێت خەیاری ئەمنی هەڵبژێریت، کە بەدا خەوە وەکو دیارە بە پێی ئەو بڕیارانەی دەری کردوون، لە پەرلەمانی عێراق دەری کردوون، خەیاری ئەمنی هەڵبژاردووە کە پێچەوانەی هەموو بڕگە و ماددەکانی ئەو دەستوورەن کە بەیەکەوە دەنگمان لەسەر داوە، بۆیە پەرلەمانی کوردستان دەتوانێ گەلێ شتی گرنگ بکات، لەبەر ئەوەی ئەوان ئێستا دەستوریان بیر هاتۆتەوە، ئێستا باسی دەستور دەکەن، کە خۆیان ساڵانێکی زۆرە پێچەوانەی دەستور ڕەفتار دەکەن، پێویست بوو ڕیفراندۆمی کوردستان بەڕاستی لەو کاتە بکرابایە کە قوت و مووچە و بودجەی خەڵکی کوردستانیان بڕی، ئەو کاتە کە هیچ بەرگرییان لە خەڵکی کوردستان نەکرد، هەروەها مووچەی خەڵکیشیان بڕی، ئەو کاتە دەبوایە ئێمە بمانزانیبا ئێمە هیچمان لەگەڵ ئەوان نامێنێت، لەبەر ئەوەی ڕەبتی دەسەڵاتی فیدرالی لەگەڵ ئێمە هەردوو مەسەلەی مووچە و مەسەلەی ئەمنی بوو، ئەوان نەیانتوانی

نه بەرگری لە ئێمە بکەن، نە چەك بە ئێمە بدەن، نە مو ستەحەقاتی پێشمەرگە بدەن، هەروەها نەشیانتوانی مووچەی خەڵکی کوردستان بدەن و نەیا ندا، بۆ یە بەڕا ستی بە ڕە ئی ئێمە ئەم ریفراندۆ مە نەك کاتی نەبووە، بەڵکو دواش کەوتووە، بۆیە ئێستا خاڵی نەگەڕانەوە یە، حکو مەتی ع ێراق دە بێ بزا نێ خەڵکی کوردستان لەم مەسەلەیە ناگەڕێتەوە پاش، ڕا ستە سەرکردایەتی هەرێمی کورد ستان ڕایگەیا ندووە کە بەڵێ بۆ ئەم مەسەلەیە کات دەبەخ شین، مو فاوەزات دە کەین، داوای گفتو گۆ دە کەین، بەڵام مە سەلەی نەگەڕا نەوە دە بێ حکو مەتی ع ێراق ئەوە بزا نێت کە ئێ مە گەیشتووینەتە خاڵی نەگەڕا نەوە، بۆ یە وەڵامدانەوەی حکومەتی عێراق یان پەرلەمانی عێراق کە ئەو بڕیارانەی دەرکردوون بە ناوی دە ستورەوە، ئێمە زۆر زیاترمان لەبەر دەستە ئەگەر وەڵامیان بدەینەوە، بە پێی ئەو دەستورەی کە عێراق دەریکردووە، لێژنەی یاسایی تەکلیف بکرێت بە وەڵامدانەوەی ئەو بڕیارانەی عێراق بە پ ێی خاڵ و بڕ گەکان، نەك بە شێوەیەکی تەعمیم دەربکرێت، بە شێوەیەکی سیا سی بڕیارەکا نمان ڕەت کردەوە، لە بەر ئەوە هەموو ئەو بڕیارانەی کە دەریان کردوون، یەکێکیان بە پێی بڕگە، بە پێی ماددەی یاسایی خۆی ئیشارەتی پێ بکر ێت، هەروەها لە بەر ئەوەی کۆمەڵگەی نێودەو ڵەتی با شتر لێمان ق بوڵ دە کات، نو سخەیەك لەو بڕ یارە و لەو وەڵامدا نەوەی ئێمە هەموو بدرێت بە هەم حکو مەتی عێرا قی، هەم پەر لەمانی عێرا قی، هەم جیهاتی دەرەوە، هەم ڕای گشتی، هەم (UN)، هەموو ئەوانە زۆر زۆر گرنگن لە ڕووی دە ستووری و قانونییەوە کە کار لەسەر ئەو مەوزوو عە بکر ێت، لە بەر ئەوەی لەڕووی قانونی و دە ستورییەوە زۆر زۆر گرنگی خۆی دەبێ، لەوەی زیاتر لە مەسەلەی سیاسی، ئەو موستەلەحاتانەی کە ئێمە بەکاری دە ینین، ڕا ستە غەدر لە ئێمە کراوە، جینۆسايد لە ئێمە کراوە، بە پ ێی تاریخ ئێمە چەو ساندراینەوە، بەڵام ئەوە حکومە تەکانی پێشووتر بوونە، ئەم حکومەتەی ئێستا دە یەوێ بە پ ێی دە ستور تەعامول لە گەڵ ئێمە بکات، بە قسەی خۆی، کە چەند لەمێژە ئەم بڕگە و دەستوورە، ئەم بڕگانە و ماددەی دە ستور بەخۆی پێ شێل دە کات، ئەم دەستووره حەقی داوەتە ئێمە، حەقیشی نەداوەتە حکومەتی عێراق جەیش بکاتە ئەداتێك بۆ قەمع کردنی شەعبی عیراقی، بە پێچەوانەوە، ئەو جەیشە دەبێ بۆ پاراستنی ئەمنی حدود ب ێت، بە پ ێی ئەو ماددا نەی کە لەو دەستوورەدا هاتوون، کە چی ئێ ستا حکو مەتی عیراق دە ستوری پێ شێل کردووە، لە گەڵ حکو مەتی بیانی ڕێك دەکەوێ بۆ لێدانی خەڵکی خۆی، بۆ لێدانی ڕۆڵەکانی خۆی، موئامەرە لە گەڵ هەردوو دەو ڵەتی دراوسێ دەکات بۆ گرتن و برسی کردنی خەڵکی کورد ستان، هەروەها بە هەرە شەکردن لەو ناو چانەی کە ئەمنییەتێکی باشی لێیە، پێشمەرگە ئەو ناوچانەی پارا ستوونە، نەیهێ شت بکەوێ تە دە ستی دا عش، ئێ ستا وەکو بڕیار دەریان کرددو کە ئەم ناو چانە بگەڕێ نەوە ژ ێر دە ستی خۆ یان بە زە بری ه ێز و بە زە بری بەکارهێنانی هێز، بۆیە ئەو بڕیارانەی کە دەرچوونە لە پەرلەمانی ع ێراق هەموو پێچەوانەی دە ستووری عێراقن، بۆیە گرنگە کورد لە ئێستاشدا ئەگەر بڕیارەکانی دادگای ف یدراڵیش تا ڕادده یەك مو سەیەس بن، یان بە سیاسی کرابن، بەڵام دەکرێ ئێمە لە دادگای فیدرالیش ئەم تێهەڵچوونانە بکەین، هەروەها تا بکرێت بە لۆجیکی یاسا مامەڵەیان لەگەڵ بکەین، هەروەها داوای گفتوگۆ بکەین، داوای حیوار بکەین، چەند وەخت

پێویست بێت بۆ مەسەلەی گفتوگۆ لەسەر ئەو مەسەلەیە بدرێتە عێراق، هیچ کێشەیەك نابێت، تا ئەو کاتەی ئێمە لەبەر ئەوەی قەزییەیەکی حەقە، قەزییەیەکی ڕەوایە، ماڤی چارەی خۆنووسینە، بە پێی یاسا نێودەوڵەتییەکان، بە پێی موعاهەداتی دەولی، بە پێی یاساکانی (الأمم المتحدة)، هەموویان ڕێگەیان بە خەڵکی کوردستان داوە کە ممارەسەی ئەم حەقە بکات، دەستوری عیراقی لە ماددەی (2)دا هاتووە لە بڕگەی (ج)دا دەڵێت: (ناکرێ هیچ یاسایەك دەرچووێندرێت پێچەوانەی بنەما و پرەنسیپەکانی دیموکراتی لە عیراق دا)، کەواتە ڕیفراندۆم بنەما و پرەنسیپێکی دیموکراتی یە، هەر یاسایەك دژی ئەم بنەمایانە دەربچێت، شتێکی نادیموکراتی یە و پێچەوانەی دەستورە، لەبەر ئەوەی ئێمە لە مەسەلەی نەوت دا، لە مەسەلەی گومرگەکان دا، لە مەسەلەی مەنافزی حدودی دا، لە مەسەلەی ئەنجامدانی ڕیفراندۆم دا، لە مەسەلەی ناوچە جێناکۆکەکان دا، لە ماددەی (140)دا، هەموو حەق لەگەڵ خەڵکی کوردستانە، بۆیە ناکرێ ئێمە بە بڕیاری سیاسی ئەم حەقانەی خۆمان وای لێ بکرێ نەیێنە پێش چاو، گوایە ئێمە دەستورمان پێشێل کردووە، ڕاستە لە ڕووی سیاسی موهیمە کاربکرێ، بەڵام ئەوەندەی گرنگترە کە پەرلەمان دەتوانێ ڕۆڵێکی زۆر گەورە ببینێت، هەروەها پەرلەمانی کوردستان دەتوانێ تەعدیلی ئەو قانونەی ئیتیحادی بکات لە پەرلەمانی عێراق کە دەرچوونە، لێرە ڕاستیان بکەیتەوە، دەستور حەقی بە ئێمە داوە، هەموو ئەو قانونەی ئیتیحادی کە دەردەچوون کە پێچەوانەی هەرێمن، دەتوانین ئێمە لە پەرلەمانی کوردستان تەعدیلیان بکەینەوە، جارێکی تر نەهێڵین (سارية المفعول) بن، ئەوانە گرنگن، بە مەسەلەیەکی ئەو ڕاسپاردانەی کە ئێستا دەردەچن پێموابێ دەبێ بە بڕگە و بە ئیشارەتدان بە دەستور بێت، نەوەکو بە تەعمیمی سیاسی بێت، هەروەها تەشەنوجی تێدا نەبێت، هێرشکردنی تێدا نەبێت، لەبەر ئەوەی ئێمە بڕیارمان داوە بە گفتوگۆ ئەم مەوزووعە چارەسەر بکرێت، گفتوگۆش ئەوەیە کە ئێمە پەنا ببەینەوە بۆ دەستور، کە ئەوان ئێستا دەستوریان لە بیرە دەبێ ئێمە زۆر مەمنون بین کە ئەوان لە ڕێگەی دەستورەوە تەعامول لەگەڵ ئێمە بکەن، ئێمەش دەبێ بە دەستور وەڵامیان بدەینەوە، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز فرحان جوهر، فەرموو مەلا ئیدریس.

بەڕێز إدريس علي إسلام:

ب ناڤێ خوای مەزن و دلۆڤان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێر هاتنا هەردوو مێهڤانا بەڕێز دکەم، د حەقیقەت ژ بەرکوو کات و ژ وەختیشی نەما، خیتاب و نوقتێت نیزامیش نەما، قەسر و جەمعەکی مت بەر سڤا بڕیارێن بەغدا، حەقیقەت ئەو بڕیارێن هاتینە دانێ، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی، بریارێن پەرلەمانی بەغدا و حکومەتا بەغدا لە حەفتیا دەرباز بی، دژی گەلێ کوردستانێ کو بە گرتنا مەتارێ و سنوورا و پێدابچی هەر خالی دی حەمی، ژ بنەمایێن ئەساس پێ نینین، هەروەسا نە شەرعینە و نەقانونینە، ژ بەر دوو خالا:

ذێك/ وەكو زمان و مێژوو یان ژ ئەم بێژن ئاخ و وەلات و ئالا و بیروبۆچوونێن مە گەلێ كوردستانێ جیاوازن لەگەلی دی حەما، قەوانینیان ئەم بێژن سیستەمێن دوەلی و عالەمی هەما حەقی ماڤ داتە هەر گەل و میللەتەكی كو زمانێ خۆ هەبێت، ئاخا خۆ هەبێت و، گەلێ خۆ هەبێت، مێژووا خۆ هەبێت، كو سەربەخۆییا خۆشی هەبێت، كو دەولەتبوونا خۆ هەبێت، ئەم وەكو گەلێ كوردستانێ، یا شمەڤا ئەم رەسەنترین گەلن ل دەڤەرێ دا، لەگەل دوو گەلێ دی، نافێتوان نابێژم، ژ مەدح بۆ وان چێ نەبن، ژ بەلكو چونكو ژیان یان بەشەریەتا دووێ دەست پێ كر هێرش كوردستانی، كوی زەمانێ نوح (علیه السلام)، دیارە بۆ مێژووەكا دوور و درێژ بۆ گەلێ كوردستانێ كو ئایەتا صریح ژ قورئانێ ئەمر دكت رب العالمین (واستوت على الجودي)، چیای جودیش دیارە و ئاشكرایە ل كوردستانی یە، یێ نەدیتیە ژ بلا بێتە زا خۆ ئەم دینیشادن.

دوو/ وەكو مادده (2) ل دەستوری عیراقێ كو دبێژیت خالا ئێكی (الإسلام مصدر أساس للتشریع)، پاشی دبێژیت (لا یجوز سن قانون یتعارض مع ثوابت أحكام الإسلام)، پاشی دی دبێژیت (لا یجوز سن قانون یتعارض مع مبادئ الدیمقراطیة)، ئاشكرایە بێگومان كو بریارێن پەرلەمان و حوكمەتا بەغدا (9/27) ڤاژییا 100٪ دگەل دی ماددەی، چونكو ئەگەر بێڤیت ئەساسێ تەشریعێ یا مە ئیسلامە، یەكی مەصدەری تەشریعی دینی ئیسلاما بێژیت كو قورئانا پیرۆزە، قورئانی پیرۆز دبێژیت (وجعلناكم شعوباً و قبائل لتعارفوا)، بێگومان گەلێ كورد نە هی عەرەبی یە و نە هی فارسی یە و نە هی رومی یە و نە هی توركییە، ڤێرێ پەرلەمان یانژ حوكمەتا بەغدا دەمج بكات حەما ئەڤە ڤاژیە لگەل نەصا قورئانا پیرۆز كو مەصدەرێ تەشریعی یە بۆ ئیسلامێ، كو پەرلەمانی عیراقیش ژ بێژیت ئیسلام مەصدەری تەشریعی یە، یانژی چ نەصەكادی هەیە وەمو ئەو بێژی ئیسلام مەصدەری تەشریعی یە، چ نەصەكا هەیێت ئیسلامێ كو 22 بیست و چەند دەولەتی عەرەبی هەبن، یانژی 59 دەولەتی ئیسلامی هەبن، یانژی زێدەتریش 250 دەولەتین عالەمی هەبن، ل 50 ملیون كورد بێ دەولەت بن، ئەوە ژ زولمەكا ئاشكرایە لای حوكمەت و پەرلەمانی بەغدا و پشتەڤان و هاریكارێن وان سوپاس بووە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز ملا ئیدریس، بەڕێز كاك شێخ شامۆ، فەرموو.

بەڕێز شامۆ شێخۆ نیعمۆ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پەرلەمانتارێن هێژا، جەنابی وەزیر و جەنابی دكتۆر، مێڤانێت عەزیز، تێكستەك ئەژ زیاد كرد بێژیت (تاكو چاڤان نەكە یە زل، زمانێ خۆ نەكەی شل، دلێ خۆ تژێ نەكەی كول، بەرامبەری خودایێ نابیە كەسێكی مراز حاسل)، لەوما خەلكێ كوردستانێ ریفراندۆم كرە دەرگەهێ دەرباز بوونێ، ل دەردەسەریا دیرۆكی بەرەو ڤۆنا غەكا دەولەتبوونی مەدەنی دیموكراسی، ئەكید ئەڤ عیراقا موخاتە بە كری، وەكو پەرلەمانی كوردستانێ موخاتەبەی ئەوان كری، پەیامەكا شارستانی جواب پەیاما ئەوان بدەن، ئەڤ عیراقە

نه مومکینه، چونکه ل پەرلەمانا عیراقیٚ ئەڤ پەیاما شاندییە، بەلاٚم عیراقەکا میلیشیایە، ئی مەزهەبییە، دەولەتا مەدەنییا لیٚ نییە، نە مومکینە ئەڤ عیراقە جوودابوونی کوردستانی سەر سینیەکا زیٚری پیٚشکەشی خەلکی کوردستان بکات، چاوەریٚ بووین عیراق بریاری شپرزە بدا، چونکە عەینی ئەو عەقلی شوفیٚنییە ئەوی نان و بودجە و موو چەی خەڵکی کوردستانی بڕی، عەینی ئەو عەقلەیە سەرکردایەتیا سیاسیا کوردستانیٚ ناچار کری قەصد بکەنە ڕاپرسییەکا جەماوەری ئەو وەزعە خەلاس کەن، شوونا ئیرادا خەلکی کوردستانی قبول بکەن، ئەبیٚ پەیاما دژی خەلکی کوردستانا بەری بکەن، بڕیارا دوویٚ ئیلزاما قائد العام للقوات المسلحة دکا، دبیٚژن هیٚزی ئەمنی مەنتەقیٚت موتەنازیع علیها، کەرکوك و شنگال و دەڤەری دی تر، دیتنا من ئەڤ قائد العام للقوات المسلحە بەڕیٚز عەبادی کە تیٚت خەف کا قائیدی بەری خا، مالیکی، چونکا هیٚزا مەزن لە پەرلەمان هیٚزا مالیکی یە، ئەڤی ناچار دەکا ئەو بریارە دەری خا، ئەز پرسیاریش هەردوو قائیدا دکەم، وەختی بەحسی (2014-6-10) هیٚزی ئەمنی بلاو کرد ئەو دەڤەرا، ئەڤ پرسیاریٚت ئەوان دکەم کیٚ موسل و مکوناتیٚت کوردستانی تەسلیمی داعش کرد؟ مانە مالیکی بوو، مانە چەکی مالیکی هیٚرشە وانا هاتە سەر دەڤەریٚت مە و ئەو جینۆسایدە ئیرۆ جاهانا ئاشتیخواز هەژاندییە لە شنگالیٚ، ئەو جینوسایدە بەسەر مە هات، جاریٚ ئەڤیٚ عیراقیٚ چژ مەرە کرد، چەند ئاوارە مە خودان کرن، چەند ئەسیری مە دەستی داعش قورتار کرن، چەند دەڤەریٚت مە ژ داگیرکەرا پاقژ کرن، دەڤەریٚت مە ب خووینا پیٚشمەرگە هاتنە پاقژ کرن، هاتنە ئازاد کرن، ژوان هیٚزیٚن هاو پەیمان (العظمى) و پیٚشمەرگە قارەمانیٚ ل عەردیٚ، دیسان هەردوو قیادە هاریکار بن، ئەگەر وان هەیە هیٚرش کەنە سەر لەشکرا بیٚنە سەر دەڤەریٚت مە، واجیبی خۆ رابن قەبول نەکەن، چونکە ئەو دەڤەرا ب خوونا مە هاتە ئازاد کرن، بلا پەیاما مە بەرسڤا پەرلەمانا کوردستانیٚ بە شیٚوازیٚکی شارستانی لە ئاستی ئیرادە و هیٚز و هەیبەت و دیموکراسی و ئاشتیخوازییا خەلکیٚ کوردستانی بەرامبەری ویٚ پەیاما عیراقی کو دایە خەلکی کوردستانی داگرتی ژ گەمارو کردنیٚ و سیاسیەتیٚ تر ساندنیٚ، دڤیا پەیاما مە چاوپیٚکەتنیا دلۆڤاذ یا نیٚودەولەتی لە گەل دەربازبوویێ دەستی داعش و ئەو ئەفسانەیە و دەربازبوونی لە سەر دەستی پیٚشمەرگەییٚ قارەمان هاتە شکاندن، ئەویٚ دلۆڤانییٚن راکیٚشینن ببنە پشتەڤانی دیالۆکەکا شارستانی لەگەل عیراقیٚ، چونکە ئەو بەرەو قۆناغیٚ دەولەت بوونا دەچن، پشتراست بن، سەرۆك و سەرکردایەتیا سیاسی کوردستانی ئیرۆ سەرفرازبوونا خەلکی کوردستانی دکەن، ئەڤی حەمی قۆناغ دەرباز کرن، گەیشتە قۆناغا دەولەتبوونیٚ، تنیٚ یەکریزیانا مالا کوردستانی تیٚتە خواستن، ئەڤما و ئەز پشتەڤانییٚ ڕەئیی کاك حاجی کاروان دەکەم، ئەم بابەتە بوونە بابەتیٚکی نیٚو دەوڵەتی، ئەڤ پشتەڤانیٚ ل دیتنیٚ کاك د.فەرسەت دەکەم، ئەم دی بابەتی چوار چیٚوەیەکی یاسای بەرسڤا عیراقی بدەن، هەردوو دیتنیٚن کاك دلشادی ئەز پشتەڤانی دەکەم، وی پەرلەمانی سەر ئاوارە و وان ئیٚش و ژانیٚن شەڕی داعش، گەلەك سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز شێخ شامۆ، کە وایین کەس بوو لە ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان کە بەشداری بکات لە گفتوگۆی ئەم دانیشتنەدا، ئێستا داوا لە بەڕێز مەولود باوەمراد دەکەم، وەزیری گواستنەوە و گەیاندن بە وەکالەت، ئەگەر بفەرمووێت وەڵامی پرسیاری ئەندامانی بەڕێز بداتەوە، ئەو ئەندام پەرلەمانانەی کە ئێستا لە دەرەوەی هۆڵن، داوایان لێ دەکەین بێنە ژوورەوە، بۆ ئەوەی ئەو پرسیارانەی ئاراستەیان کردووە، بێبەش نەبن لە وەڵامدانەوەکان، فەرمووو.

بەڕێز مەولود باوەمراد/ وەزیری گواستنەوە و گەیاندن بە وەکالەت:

بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمان.

خوشك و برایانی بەڕێزی پەرلەمانتار، ئەو کاتەتان باش، لە ڕاستی دا پرسیارەکان هەموویان لە یەك چوارچێوەن، کە دەڵێن: (ئەرێ ئێوە چی دەکەن؟)، ئێمە لە ڕاستی دا من دەمەوێ ئەوەتان عەرز بکەم کە ڕیفراندۆك بەربەستی ترس و دڵەڕاوکێی تێکشکاند و کۆتایی هات، ئێستا شتێ نییە ناوی ڕیفراندۆم بێ، ئێستا ئێمە لە قۆناغی دووەمداین، پێی دەووترێ قۆناغی گفتوگۆ بۆ ماڵ جیایی، ماڵ جیایی سیاسی، ماڵ جیایی ئابووری، ماڵ جیایی جوگرافی، ماڵ جیایی دیمۆگرافی، هەموو ماڵ جیاییەکان، لەبەر ئەوە ئێستا ستراتیژی گرنگ لە ڕێگای سەربەخۆییە، تەواو ڕیفراندۆم ڕۆیی، ئێمە حاجزی ترس و دڵەڕاوکێمان شکاند، نۆرەی گفتوگۆ یە، لەبەر ئەوە هەر لە سەعاتی یەکەمەوە بەندە و وەزارەت بەسەرپەرشتی بەردەوامی سەرۆکی حکومەت بە بەردەوامی بیر لەوە دەکەینەوە ڕێکاگانی گفتوگۆ چییە؟ چونکە لە ئاخیر خاڵ دا، لە (13) بڕینن، نوو سراوە ئێمە گفتوگۆ ناکەین تاوەکو ئەو هەڵنەوەشێننەوە، ماناي ئەوەیە گفتوگۆ ستراتیجییەتێکی حەقیقی ئەو قۆناغەیە، نە گفتوگۆ بۆ نەرمی نواندن و قەیناکە، نا نا، هەر ستراتیجییەتی قۆناغەکە یە، ئەوان دەیانەوێ ئێمە ببەنەوە پێش ڕیفراندۆم، ئێمەش دەمانەوێ ئەوان بەرینە دوای ڕیفراندۆم، ئەوە قۆڵبادانی یەکتر نییە، شەڕی ئیرادە نییە، ئەوە شەڕی ئەو قۆناغەیە ئێمە دەمانەوێ بیگەینین، لەبەر ئەوەی ئەساسەن ئێمە هەر ئەو ڕێگایانە دەگرینە بەر کە ڕێگای گفتوگۆیان پێ دەووترێ، خوشك و برایانی بەڕێز هەر یەك لە ئێمە دەتوانێ تەیارەیەك بدا لە ئەرزا، بەڵام گرنگی فرۆکەوان ئەوەیە تەیارە دەنیشێنێتەوە، عیراق بە هەموو هێزی دەیەوێ تەیارەکەی ئێمە بدا لە ئەرزا، ئێمەش بە هەموو هێزمان دەمانەوێ بینیشێنینەوە، لەبەر ئەوە با هەموو هەوڵەکانمان هەوڵی ئەوە بدەین کە چۆن ئێمە فرۆکەی ئازادی و سەربەخۆیی گەلەکەمان بنیشێنینەوە، بچێتە شوێنێکی ئەمان، دیارە بەرامبەرەکانیشمان هەوڵی ئەوە دەدەن لە ئەرزی بدەن، ئێمە سێ شوێنمان هەیە تەنها هەوڵی تیا بدەین، ئەویش ئەوەیە کە قسە لە گەڵ تەحالوف بکەین، بەردەوام کردوومانە، هەیئەتێك پێك هاتووە لە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران، قسە لەگەڵ (UNHCR) بکەین، ئەوەی کە لەگەڵ ئاوارەکان خەریکە، ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان کە خەریکی ئاوارەکان و نازحینە، قسە لەگەڵ (ئایکاو) بکەین، بەرنامە حازرە، بەپێی ئەو ڕێککەوتننامەی شیکاگۆ، هەروەها لەگەڵ ڕێکخراوی (ئایاتا)، ئەمە ئەو کۆمە لە

ڕێکخراوەن کە ئێمە قسەیان لەگەڵدا دەکەین، هەر خاتوو ئامینە باسی ئەوەی کرد ئەگەر وڵاتان ڕێگای گومرگیەکانی ئاوی و وشکانی بگرن، وا تا دەروازە سنوورییەکان، یان کۆمەڵگەی دەروازە سنوورییەکانی وشکانی بگرن، ڕەنگە ئەو پرسیارە لەمن نەکرێت، چونکە من هیچ زانیارییەکم لەو بابەتەوە نییەو سەر بە وەزارەتی دارایی و ئابووریە، ئایا دەتوانین ئێمە بەشێك لە سیادەی عێراق بۆ خۆمان بەکار بێنین، بەڕاستی من نازانم یان تێگەیشتنی من وایە، یان خۆی ئیشەکە وایە، من پێموایە ئێمە لە قۆناغێکی سەختدا نین لەگەڵ عێراقدا شەڕ بکەین لە قۆناغێکی سەختداین، چۆن گفتوگۆ لەگەڵ عێراقدا بکەین، چۆن وا بکەین بێت قسەمان لەگەڵدا بکات؟ ئەو بۆ ئەوەی قسەمان لەگەڵدا نەکات جۆرەها ڕێگا بەکار دەهێنێت، بە تەسەوری من ئێمە سێ چوار ساڵمان پێویستە لەگەڵ عێراقدا شتێك بکەین کە پێی دەگوترێت (فك الارتباط)، ئێمە چۆن خۆمان دابڕێنین لەگەڵ عێراقدا، (فك الارتباط) یەعنی پرۆژەیەکی زۆر درێژ خایەن و زۆری دەوێت، بە تەسەوری من ئێمە ئەگەر سبەینێ سەربەخۆییمان ڕاگەیاند، دوو سبەی دەتوانین بەشی سیادەی عێراق بۆ خۆمان بێنین، بەڵام ئەوە ئیشێکی زەحمەتە، هەندێك لە بەڕێزان فەرموویان ئایا تۆڕی ئەنتەرنێت دەبڕێت؟ یەعنی لە هەرێمی کوردستان دوو سیستەمی ئەنتەرنێتمان هەیە، سیستەمێکیان بە ڕێگەی پۆینت و مایکرۆفە، سیستەمەکەی تریان بە ڕێگەی کێبڵە، بە ئەکیدی ئێران و تورکیا ئەگەر بیانەوێت دەتوانن کێبڵەکان رابگرن، بەڵام مایکرۆف ناتوانن رابگرن، چونکە ئەوە دیجیتالە لە ڕێگەی ژمارەی دیجیتالەوە دێت تۆ لەگەڵ کۆمپانیاکانی عالەمەوە ڕاستەو ڕاست دەگاتە ناو خاکی هەرێمی کوردستان و ئەوانەی کەوا مودمینی ئەنتەرنێتن خەمیان نەبێت.

من قسەم نەماوە جواب بدەوە، تەنها جوملەیەکم ماوە دەڵێم من پێموایە گەلی ئێمە، گەلی کوردستان پاش ریفراندۆم و بە ئەنجامدانی ریفراندۆم لەسەر زەمینەیەکی پتەوی ئەخلاقی و ڕوحی و دەروونی وەستاوە، کە پێی دەگوترێت خواستی ئازادی و سەربەخۆیی، بەرامبەرەکانیشمان شوورەییە بۆیان لە قەرنی بیست و یەکەمدا لەناخیاندا هەست بە شەرم دەکەن کە دژی ئازادی و سەربەخۆیی گەلێك بوەستن لە هەر شوێنێکدا بێت کورد بێت، یان هەر کەسێکی تر بێت، لە مەسەلەی تەلەفۆن ئاسیاو کۆرەك و زین هەموویان سەر بە عێراقن، ئەوان ئەگەر بیانەوێت فیعلەن سیمسی عێراقی ڕایاندەگرێت، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز مولود باوە موراد وەزیری گواستنەوەو گەیاندن بە وەکالەت، بەڕێزان پێش ئەوەی داوا لە کاك دکتۆر ئامانج بکەم بۆ وەڵامدانەوەی پرسیاری ئێوە، شاراوە نییە کە لەوەدا خیلافی پەیرەوێك هەیە ئایا ئەو وەزیرەی سوێندی یاسایی بەرامبەر پەرلەمان نەخوێندووە دەتوانێت قسە بکات لەناو دانیشتنی پەرلەمان یان نا؟ بەڕێزان لەبەر ئەو هۆیەی دوای ڕاوێژکاری لەنێوان دەستەی سەرۆکایەتی لەگەڵ لیژنەی یاسایی ئێمە بە پێویست دەزانین و لەبەر ئەوە خودی ئەندامانی پەرلەمان پرسیارتان ئاراستەی بەڕێزی کردووەو داواتان کردووەو چاوەڕوانی وەڵام دەکەن، لەبەر ئەوە داوا دەکەین لە دکتۆر

ئامانج سکرتێری ئەنجومەنی وەزیران بە پلەی وەزیر فەرموو هاوکارمان بە بۆ وەڵامدانەوەی پرسیاری ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز ئامانج رحیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان.

زۆر خۆشحاڵم کە دەرفەتی ئەوەتان پێدام لەم کۆبوونەوە گرنگە ئامادە بم، لە چوارچێوەی ئەرکەکانی خۆم وەکو سکرتێری ئەنجومەنی وەزیران بە پێی توانا وەڵامی ئەو پرسیارانە بدەمەوە کە ئاراستەی من کرا، بەڕێزان من وابزانم پێویست ناکات هەموو ئەو ئارگومێنت و بنەما یاساییانەی کە بەڕێزتان ئاماژەتان پێدا لێرە ئێمە دووبارەی بکەینەوە، هەروەها لەو بەیاننامەیەی کە دەرەنجامی کۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیران لە ڕۆژی 9/28 زۆر بە ووردی و بە پوختی ئەم بابەتانە خراونەتەڕوو، ئەوەی کە زۆر گرنگە ئاماژەی پێ بدەم سەرەتا پێ ئەوەی بچمە سەر یەکە یەکەی پرسیارەکان، بەڕاستی تا ئێستا ئێمە وەکو حکومەتی هەرێمی کوردستان دوو بڕیار دەرچووە کە پێمان گەیشتووە بە کەناڵی نارەسمی، ئەکێکیشیان ئەو بڕیارە کە بەناوی قەرار نیابی لە پەرلەمانی بەغدا دەرچووە لە 2017/9/27، جەنابتان دەزانن کە پەرلەمان یان تەشریع دەردەکات یاخوج بڕیار دەردەکات کە قوەتی قانونی هەیە، ئەم قەرار نیابی یە کە دەرچووە تەشریع نییە بەڵام قوەتی قانونی هەیە، بڕیاری دووەمیشیان ئەو بڕیارەیە کە لە ئەنجومەنی وەزیرانی حکومەتی فیدراڵی دەرچووە لە ڕۆژی 26ی مانگ، ئەوەی کە پەیوەندیدار بووە بە بڕیارەکەی ئەنجومەنی وەزیران هەتا ئێستا ئەنجومەنی وەزیرانی حکومەتی فیدرالی تەنها لەسەر بابەتی دەروازە سنوورییەکان و فرۆکەخانەکان بڕیاری دەرکردووە، بەڵام ئەو 13 خاڵە، ئەو 13 بڕگەیەی کە لە پەرلەمانی عیراقی فیدراڵ دەرچووە، لە ئەنجومەنی وەزیران وا بە باش زانرا کە ئەو بابەتە دەکەوێتە دەسەڵاتی پەرلەمانی کوردستانەوە، وەکو خۆتان بەڕێزتان ئاماژەتان پێدا بە پێی ماددەی (121) بڕگەی (2)، پەرلەمانی کوردستان بریتی یە لەو دەسەڵاتە یاساییەی کە لە دەستووری عیراقی دەسەڵاتی پێدراوە کە بۆی هەیە بڕیار بدات کە قەرار، یاخود قانونی ئینفازی قەوانین دەربکات لە تا چەند هەرێمی کوردستان پابەند دەبێ پێوەی، تەبعەن ئەو 13 بڕگەی کە دەرچووە زۆر بە سادە و ساکاری و ئەو چوار چێوە یاساییەی کە جەنابتان ئاماژەتان پێدا، دەتوانین بڵێین هەموویان دژ بە دەستووری عیراقن، لە هەمان کاتیش دا دژ بە هەموو ئەو مەواسیق و ڕێککەوتنە نێودەوڵەتیانەی کە بەڕێزتان ئاماژەتان پێدا، لێرە پێویست ناکات دووبارەی بکەمەوە، بۆیە ئێمە وەکو حکومەتی هەرێمی کوردستان پێویستمان بە هەڵوێستی یەکلا کەرەوەی پەرلەمانی کوردستانە کە ئەمڕۆ قەرارێکی تەشریعی بە هەرێمی کوردستان بڵێت کە ئایا ئەم بڕیارە نیابییەی کە لە پەرلەمانی عیراق دەرچووە و قوەتی قانونی هەیە، کە ئەمە ئینفاز ناکرێت لە هەرێمی کوردستان، نیتاقی تەتبیقی ئەم قەرارە تەنها لە چوارچێوەی حکومەتی ئیتیحادی یە، هیچ ئیلزامیەت و پابەندییەکی نییە بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان، بۆ زانیاری بەڕێزیشتان ئەم 13 بڕگەیەی کە

دەر چووە، دە توانین بـ ڵێین خەرقێکی گەورەی مە بدەئی (فـ صل الـ سلطات) تێدا یە، چونکە نە وا جیبی ڕەقابییە، نە واجبی تەشریعی پەرلەمانی فیدرالی یە، هەموویان دەکەونە چوارچێوەی واجیباتی تەنفیزی سوڵتەی تەنفیزییەوە، بۆیە یەکەم خەرقێکی گەورەی مە بدەئی (فـصل بین الـسلطات)ی تێدا یە، خەرقی دووەم بەڕاستی لە ماددەی (110)ی دەستووری عیراق باس لە داڕشتنی سیاسەت دەکات، داڕ شتنی سیا سەت جیایە لە ئیدارە، کە تۆ باس لەوە دە کەی کە حکو مەتی فـیدرالی یاخود پەر لەمانی فـیدرالی مافی ئەوەی هەیە کە سیاسەت دابڕێژێ بۆ ڕێکخستنی گومرگ، یاخود بۆ ڕێکخستنی مەسائیلی موتەعەلیق بە سیا سەی تیجاری، یاخود بە سیاسەی ئیقتیصادی، ئەوە مانای ئەوە نیە کە بابەتی ئیدارەدانی ئەم بابە تە دەکەوێتە چوار چێوەی دە سەڵاتەکانی حکو مەتی فیدرالی یەوە، بۆ نمو نە ئەوەی کە پەیوەند یدارە بە دەروازە سنوورییەکان، بەڕێزتان زرۆ ئاماژەتان پێدا، من دە مەوێ نوقتە یەکی قانونی زۆر گرنگ بەبیر جەنابتان بهێنمەوە، ئێمە خۆمان لە هەرێمی کورد ستان تەبعەن ئەوان پـشتیان بە ستووە لە دیبا جەی قەرارە کەی مەجلیسی وزەرا، ئەگەر سەیری بکەی پشتیان بەستووە بە یاسای تەیەرانی مەدەنی ژ مارە (184)ی ساڵی 1974، لەم یاسایە سولوتاتی تەیەرانی مەدەنی پێناسە کراوە لە ماددەی (1)، سولوتاتی تە یەرانی مەدەنی لە عیراق بریتی یە لە وەزارە تی نەقل و بریتی یە لە (المنـشأة العامة للطیران المدني)، ئێـمە هەردوو موئەسە سەکەمان هە یە لە هەرێمی کورد ستان، بە یا سای ژ مارە (19)ی ساڵی 2011، یا سای وەزارە تی گوا ستنەوە و گەیا ندنمان هە یە و یا سای ژ مارە (18)ی ساڵی 2008 لەم پەرلەما نە یا سای دەز گای فرۆکەخانەکانی شارستانی هەرێمی کوردستانی عیراق دەرچووە، بە پـێی ئەم یا سایە ئـیدارەدانی مەتارات دەکەوێتە چوارچێوەی دەسەڵاتەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە، ئیدارەدانی مەتارات لە زیمنی ماددە (110) نەهاتووە، بۆیە بە پێی ماددەی (114) هەر بابەتێك کە لە دەرەوەی ماددەی (110) یە لە کاتی هەبوونی خیلاف و ناکۆکی لە بەینی قەوانینی ئیقلیمی و قەوانینی فیدرالی، ئەوە ئەولەو یەت و پێـشڕەوی بۆ یاساکانی هەرێمی کوردستانە، ڕاستە ئێمە تا ئێستا نەمانتوانیوە ئەم دەزگایانە دروست بـکەین، هەردوو مەتارەکەی ئێمە لە ژێر ڕکێف و سەرپەرشتی و چاودێری دەسەڵاتی تەیەیرانی مەدەنی عیراقی بووە، بەڵام دە ستوور باس لە تەنفیز نا کات، باس لە نە صی قانونی دە کات، ئە گەر نە صێکی قانونی لە هەرێمی کوردستان هەبوو ناکۆك بوو لەگەڵ نەصێکی قانونی حکو مەتی فـیدرالی، ئەوە ئەولەو یەت بۆ نە صەکەی هەرێمی کوردستانە، چەند خاڵێکی تر بەڕاستی کە دەتوانین باسی لێ بکەین، مە سەلەی مەنافزی حدودی بە هەمان شێوە، ڕاستە هەیئەی مەنافزی حدودی لـێرەوە دە مەوێ بەڕا ستی ڕۆ ڵی ئە ندامانی پەر لەمانی خۆمان لە بەغدا بەرز بنرخێنم، چونکە لە گەڵ ئێـمە لە تەنـسیق بوون، کە زۆر هەوڵمان دا ئەم قانو نە دەرنە چێ، هەموو ئە ندام پەرلەما نەکانی ئێـمە دەنگ یان نەدا بەم قانو نە، هەر هەموویان بەیە کەوە یەکدەنگ زددی ئەم قانونە ڕاوەستان، بەڵام خۆتان دەزانن بە زۆرینە لە پەر لەمانی عیراق زۆر بەی زۆری ئەم یاسایانە دەرچووە، ئەم یاسایەی کە دەرچوو (هیئة المنافذ الحدود یة) کە ژمارە کەی (30) یە لە ساڵی 2015، بۆ زانیاری بەڕێزتان (22) ئەندامی هەیە، لەم (22) ئەندا مەی هەیئە کە تەنها (4) ئە ندای هی

هەرێمی كوردستانە، كەواتە ئەوە بە هیچ شێوەیەك ڕە چاوی مە بدەئی فیدرالیەتی مو شارەكەی هەرێمی كوردستان لە داهات و لە دەسەڵات لە ناو ئەم قانونە نەكراوە، لەگەڵ ئەوەشدا ئێمە لە هەرێمی كورد ستان قانونی وەزارەتی دارایی و ئابووریمان هەیە كە ژمارەكەی (5)ی ساڵی 2010یە، بە پێی ئەم قانونە دەروازە سنوورییەكاندەكەونە ژێر چاودێری و ژێر سەرپەرشتی و ئیدارەدانی وەزارەتی دارایی و ئابووری حكومەتی هەرێمی كوردستان لە چوارچێوە بەڕێوەبەرا یەتی گ شتی گومر گەكان، ئ یدارەی گەمارگیش كە زۆر ڕە بتی هە یە بە مەنافزی حدودیە یەوە، بە پ ێی ئەو قانو نەی وەزارە تی دارا یی و ئابووری لە ژ ێر دە سەڵاتی حكومەتی هەرێمی كوردستان، لێرەش دا خیلافێك هەیە لە بەینی قانونی مەنافزی حدودی لە گەڵ قانونی وەزارەتی دارایی و ئابووری، كە بابەتەكەیان هەریەك بە شێوەیەكی جیاوازك موعالەجە كردووە، بۆ یە بۆ ئەوەش هەر دەگەڕێ نەوە سەر ئەو مادده یەی كە پێ شڕەوی و ئەولەو یەت دەدات بە قەوانینی هەرێمی كوردستان لە كاتی هەبوونی ناكۆكی لە گەڵ قەوانینی ئیتیحادی، بۆ یە بە گرنـگی دەزا نین ئێ مە، لە ناو ڕاگەیەندراوەكەی ئەنجومەنی وەزیرانیش دا هاتووە كە ئەمڕۆ پەر لەمانی كورد ستان ڕا سپاردە دەر نەكات، بەڵكو پێویستمان بە بڕیارێكی تەشریعی پەلەمانی كوردستان هەیە، كە بڕیار بدات كە ئێ مە ئینـفازی ئەم قەرارە نیابیەی پەر لەمانی عێرا قی نا كەین لە هەرێمی كورد ستان، بێگو مان ئەوان لە دیباجە كە ئە گەر سەیری بكەین (12) دێر یان نوو سیوە، دیبا جە و ئەسا سی قانونی ئەم (13) بڕگە یەیان ئا ماژە پ ێداوە، ئێمەش دەبێ لە پەرلەمانی كوردستان وەكو ڕاسپاردەیەكی ئەنجومەنی وەزیران بۆ سەرۆكایەتی پەر لەمانی كوردستان و بۆ لیژنەی قانونی، دەبێ زۆر بە ڕوون و ئاشكرایی ئێمەش ئەم خاڵە قانونییانەی ئەمڕۆ، هەم بەڕێزتان ئاماژەتان پێدا، هەم ئێمەش ڕوونمان كردەوە، لە ڕاگەیەندراوەكەی ئەنجومەنی وەزیرانەوە هاتووە دەبێ زۆر بەڕوونی و بە ئاشكرایی لە دیباجەی ئەم قەرارە، ئەم ئەرگومێنت و بنەما یاساییانەی كە باسمان كرد ئا ماژە پێ بدەین، برای بەڕێزم كاك أ بوبكر هە ڵەدنی و چەند برا یەكی بەڕێزی، چەند خو شك و برایەكی تری ئەندام پەرلەمان چەند پرسیارێكیان ئاراستەی من كرد، بە تایبەتی لەسەر ئەوەی كە گوا یە بڕی (15) ملیار دۆلاری ئەمریكی كە داهاتی هەرێمی كوردستانە، (15) ملیار دۆلارلە بانقەكانی توركیایە، بەڕاستی من پێم خۆشە بەڕێزیان ئەگەر سەرچاوەی ئەو زانیاری و هەر دۆكیومێنتێكی لە بەر دە ستە كە وەكو بەڵگە دەستی كەوتووە، لە ڕێگەی لیژنە پەیوەندیدارەكان سەرچاوەی ئەو زانیاری یە و دۆكیومێنتێكی لەبەر دەستە وەكو بەڵگە دە ستی كەوتووە، لە ڕێگەی لیژ نە پەیوەند یدارەكانی پەر لەمان و سەرۆكایەتی پەرلەمانەوە بە زووترین كات بۆمان بنێرێ بۆ ئەنجومەنی وەزیران تاوەكو لە ئەنجومەنی هەرێمی نەوت و گاز ئەو بابەتە بە هەند وەربگیرێ، بەدواداچوون بكرێ، بە پێی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانیش بەزووترین كات وەڵام و ڕوونكردنەوە لەسەر ئەو بابەتە بدرێت، سەبارەت بە ئامادەنەبوونی بەڕێزان وەزیرەكانی تری حكومەتی هەرێمی كوردستان، یاخود هەردوو بەڕێزان جەنابی سەرۆك وەزیران و جەنابی جێگری سەرۆك وەز یران، ئێ مە لەو نوو سراوەی كە پێ مان گەی شتووە، ئەمڕۆ ئەو بەیانی یە، تەنها داوا كراوە سكرتێری ئەنجومەنی وەزیران ئامادە بێ لەو كۆبوونەوە یە، بێگو مان ئە گەر بەڕێزتان پێ تان با شە لە كۆبوو نەوەی

دا هاتوو بۆ قسەکردن لە سەر ستراتیژ و بەدائیلەکانی تری حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ ڕوو بەڕوو بوونەوەی ئەو هەموو ڕیسك و مەترسییانەی کە ڕوو بەڕووی هەرێمی کوردستان دەبێتەوە، پێم باشە جەنابتان لە زووترین کات دا کۆبوونەوەیەکی تر ڕێك بخەن، ئەو وەزیرانەشی کە پێتان وایە گرنگە ئامادە بێ لەو کۆبوونەوە یە، داوا بکەن، تاوەکو ئێمەش وەکو سکرتارییەتی ئەنجومەنی وەزیران کاری لە سەر بکەین، لە ڕێگەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانەوە تەبلیغی ئەو بەڕێزانە بکەین بۆ ئامادەبوون، هەر لە ڕۆژی پێنجشەممە لە کۆبوونەوەی ئەنجومەنی وەزیران، زۆر لە بەڕێزان لە ئەندامانی پەرلەمان ئاماژە یان بەوەدا کە ئێوە چ ئیجرائاتێك دەکەن بەرامبەر ئەم حاڵەتانەی کە ڕوویداوە؟ تەبعەن تەنها برگە کە ئێستا کەوتۆتە بواری جێبەجێ کردنەوە تەنها مەسەلەی ڕاگرتنی گەشتە ئاسمانییەکانی هەردوو فرۆکەخانەی هەولێر و سلێمانی یە، برگەکانی تر تا ئێستا وەکو خۆی ماوەتەوە، مەسەلەی هەناردەکردنی نەوتی هەرێمی کوردستان هەتا ئەم لەحزەیەش وەکو جاران بە شێوەیەکی زۆر ئاسایی و وەکو جاران دەڕوات بەڕێوە، هیچ شتێك ڕووی نەداوە کە مایەی نیگەرانی بێت لەوەی کە هەناردەکردنی نەوتی هەرێمی کوردستان ڕادەگیرێ، یاخود ئەو پارەیەی کە دەچێتە هەلك بانکەوە دەستی بەسەردا دەگیرێ، هیچ شتێك تا ئەم لەحزەیە ڕوووینەداوە، بەڵام بۆ زانیاری بەڕێزتان هەموو پرۆسەی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان لە چوار چێوەی یاسای نەوت و گازی هەرێمی کوردستان ئەنجام دراوە، نزیکەی زیاتر لە (50) عقودی موشارەکە لە ئینتاج لەگەڵ گەورە کۆمپانیاکانی دونیا ئەنجام دراوە، یەکێك لەم عەقدانە نزیکەی (200)، (250) لاپەرە یە، ستانداردی عالەمی بەکار هێنراوە لە کاتی هەبوونی هەر خیلاف و نیزاعێك (arbitration)ی عالەمی بەکار دێت، بە هەمان شێوە بۆ دیوی تورکیاش ئەم بابەتە کە لە دوای ساڵی (2014)ەوە بۆ یەکەم جار هەرێمی کوردستان لە مانگی (5) بڕیاری دا بە هەناردەکردنی نەوتی هەرێمی کوردستان، چەند ڕێککەوتننامەیەك لە نێوان دوو حکومەت دا ئیمزا کراوە، حکومەتی تورکیا و حکومەتی هەرێمی کوردستان، ئەم ڕێکەوتننامانەش شەریکاتی موحاماتی گەورە لە هەردوو لاوە ڕاوێژیان کردووە لە ئامادەکردنی و لە کاتی هەبوونی ناکۆکی و نیزاعیش لە بەینی هەردوو حکومەتەکە، کە پێموا یە کە ستانداردی عالەمی بۆ چۆنیەتی یەکلاییکردنەوەی ئەم ناکۆکییانە چارەسەر کراوە و بۆ ئەو کاتەش کە ئەو بابەتە ڕوودەدات بێگومان حکومەتی هەرێمی کوردستانیش لە چوار چێوەی ئەم گرێبەستە نێودەوڵەتییانەی کە ئیمزای کردووە ڕێکار و ئیجرائاتی یاسایی وەردەگرێت بۆ بەدەستهێنانی مافەکانی، بەڕێزتان زۆر تان ئاماژە تان بەوەدا کە بچین بۆ مەحکەمەی عەدلی نێودەوڵەتی، بەڕێزان بابەتی مەحکەمەی عەدلی نێودەوڵەتی بە ئیجازەی ئەو بەڕێزانەی پسپۆرن لە مەجالی قانونی دەولی عام، بەڵام من زانیارییەکی کەمم هەیە لەسەر ئەم بابەتە چونکە ئیختیصاصی من نییە، بەڵام مەحکەمەی عەدلی نێودەوڵەتی دوو ئیختیصاصی هەیە، ئیختیصاصێکی هەیە کە ئیختیصاصی قەزائی یە مولزەمە، ئیختیصاصێکی تری هەیە کە ئیختیصاصی ئیستیشاری یە، بۆ ئەوەی کە موتەعەلیقە بە ئیختیصاصی قەزائی دەبێ هەردوو لایەنەکە دەوڵەت بن، یەعنی ناکرێ ئیقلیمێك لە چوار چێوەی دەوڵەتێکی فیدراڵی

شەکوا تە سجیل بکات لە مەحکەمەی عەدلی نێودەو لەتی و داوای لێ بکات قەزاوەت بکات لە بەینی حکومەتی هەرێمی کوردستان و حکومەتی ئیتیحادی، دەبێ هەردوو دەوڵەتەکە خۆیان بە نووسراو قبوڵیان بێ کە مەحکەمەی عەدلی نێودەو لەتی قەزاوەت بکات بۆ یەکلایی کرد نەوەی نیزاعەکەیان، هەر چی ئیختیصاصی دووەمە کە وابزانم کاك حاجی کاروان بوو ئاماژەی پێدابوو بە نمونەیەك، ئەوە دەتوانین بڵێین کە ئیختیصاصێکی ئیستیشاری یە، ئەویش دەبێ یان جەمعیەی عامە، یاخود مەجلیسی ئەمن ئەم بابەتەی ئێمە تەحویلی مەحکەمەی عەدلی نێودەو لەتی بکات، ئێمە وەکو هەرێمی کوردستان سیادەمان نیە، بەداخەوە ئێمە لە چوار چێوەی دەو لەتی فیدراڵین، سیادە تەجزیئە ناکرێ، ئێستاش کە ئیقلیمی جەوی لە هەرێمی کوردستان حکومەتی فیدراڵی توانیویەتی کە ئەو برگەیە جێبەجێ بکات، هەموو عیلاقەی بەوەوە هەیە کە ئێمە سیادەمان نیە، ئێمە کە داوا دەکەین، ئیستیفتا دەکەین، ڕاپرسی دەکەین بۆ ئەوەی سەربەخۆیی وەر گرین لە ڕووی قانونیەوە دەمانەوێ ببینە ساحیبی سیادەی خۆمان، تاوەکو سیادەمان هەبێ لەسەر ئیقلیمی جەوی و بەری و هەموو ئیقلیمی هەرێمی کوردستان، بۆیە مەسەلەی مەحکەمەی عەدلی نێودەو لەتی دەبێ زۆر بەوریایی تەعامولی لەگەڵ بکەین، دوو هەمیان مەسەلەی (ئایکاو)ە کە زۆر گرنگە، ئێمە ئەو قانونەی کە ئەوان خۆیان حوجەتیان پێ هێناوەتەوە قانونی ژمارە (184)ی ساڵی 1974، لە برگەی دووەمی زۆر بە ئاشکرایی دەڵێ (ئیتیفاقییەی شیکاگۆ ساڵی 1944 وەکو جوزئێکی موکەمەلی ئەو قانونە تەعامول دەکرێ، واتا هەر قاعیدەیەك کە لە ناو ئیتیفاقیەی شیکاگۆ هاتووە وەکو نەصێکی قانونی، داخیلی تەعامولی لەگەڵ دەکرێ، بە پێی ئەم قانونە زۆر بەباشی لە ماددەی (2) ئاماژەی پێداوە دەڵێت (نابێت تەعەسوف بکرێ لە بەکارهێنانی دەسەڵات لەلایەن سوڵتەی تەیەرانی مەدەنیەوە، واتا نابێت فرۆکەخانە مەدەنیەکان بە هیچ شێوەیەك بەکاربهێنرێت بۆ بەدیهێنانی هیچ ئامانجێکی سیاسی، ئەوە نەصێکی صەریحە لە ئیتیفاقیەی شیکاگۆ هاتووە، دووهەمیشیان/ حالەتەکانی ڕاگرتنی گەشتی ئاسمانی لە هەر فرۆکەخانەیەك لە ماددەی (9)ی ئیتیفاقییەی شیکاگۆ دەستنیشان کراوە، (علی سبیل الحصر) دەستنیشان کراوە، واتا ئەوە کراوە نیە بۆ هەر دەوڵەتێك کە بیەوێ، یەکێك لە مەبدەئەکانی دەڵێ (نابێ تەمیز هەبێ لە بەینی ختوتی جەوی وەتەنی لەگەڵ ختوتی وەتەنی ئەجنەبی، یەعنی (عدم التمیز بین..) ئەوەی کە لە نەصە عەرەبییەکەی هاتووە، ئێستا ئەوان ختوتی جەوی عیراقی هەروەکو جاران هەمان ئیمتیازاتی هەیە، بەڵام ئێمە نزیکەی (17) بۆ (18) ختوتی جەوی ئەجنەبی لە هەرێمی کوردستان ئێستا گەشتیان هەیە، ئەوان دەتوانن ختوتە جەویە ئەجنەبیەکانیش هەموو ئامادەییان دەربڕیوە بۆ زانیاری بەڕێزتان، یەعنی ئێمە ئێستا کۆمەڵێك محامی نێودەوڵەتیمان هەیە ئێمە لە لەندەن هاوکارن لەگەڵمان کە ئێمە چۆن بچینە (ئایکاو)، بۆ ئەوەی کە وەکو هەرێمی کوردستان ئێمە ئەو دوو ماددەیەی بۆ جەنابتان باسم کرد، حکومەتی عیراقی کە ئەندامە لە ناو ئەم ئیتیفاقییە ئیخلالی کردووە بەم دوو برگەیەی ئیتیفاقییەی شیکاگۆ، کە سیفەتی ئیلزامی هەیە، ئەوان خۆیان مەجلیسێکیان هەیە کە بڕیاری یەکلاییکەرەوە دەدەن لەسەر ئەم بابەتانە و سیفەتی ئیلزامی هەبێ،

(ئایەتا) لەگەڵ (ئایکاو) فەرقی چییە؟ (ئایەتا بۆ نەقلی جەوییە، بۆ ڤیتاعی خا صە، شەریکات ئەو (17) (18) خـتوت جەویـیە کە هەن، ئەوانیش دە توانن بـچن شکاتی خۆ یان بگەیەنـ نە ئا یەتا، بۆ ئەوەی کە ئەوانیش بێگومان مەصالحەکانیان لێرە زۆر زەرەرمەند بوون، ئێستا ئێمە لەگەڵ محاماتی عا لەمی پێکەوە خەریکین بۆ ئەوەی بزانین چۆن بە با شترین شێوە لە چوار چێوەی ستانداردی نێودەو ڵەتی بـتوانین ئەم تەقریر و ئەم یاداشتانەی حکومەتی هەرێمی کوردستان بگەیەنینە هەم ئایکا و هەم ئایا تا بۆ ئەوەی کە هاوکارمان بن، ئێمە ئەوەی کە کردوومانە تەنها لە چوارچێوەی یا سا و مەوا سیقە نێودەوڵەتیەکا نە، هیـچ رێگە یەکی تری ناقانونیـ مان لە حکو مەتی هەرێمی کورد ستان، یاخود رێگە یەکی عە سکەری، یاخود رێگەیەکی تری کە لە چوارچێوەی قانون دا نەهاتبێ نەگیراوەتە بەر، ئەوەی کە پەیوە ستە بە مە سەلەی ریفراندۆم ئەگەر سەیری بڕیارەکەی پەرلەمان بکەی بەڕاستی، ریفراندۆمی یاخود ئیستیفتای بە جەر یمە داناوە، دەڵێ هەموو ئەو کەسانەی کە بەشداربوون لە ریفراندۆم هەموویانی بە موجریم دا ناوە، داوای لە ئیدیعای عامی حکومەتی فیدرالی کردووە کە مولاحەقەی قەزائی بکەن، مولاحەقەی قەزائی یەعنی شەکوا تەسجیل بکرێ، یەعنی هەموو ئەو موەزەفە ئیتیحادییانەی کە کوردن لە خانەقین لە کەرکوك کە مەعاش لە حکومەتی عیراقی وەردەگرن، لە سەر میلا کی وەزارە تەکانی حکو مەتی عیرا قین، بە پـێی ئەم بڕ یارەی پەرلەمانی ئیتیحادی ئەوانە ئێستا هەموویان وەکو موجریم سەیر دە کرێن، ئەوا نە هەموو موتە هەمن و توهمەکەش لەسەر ئەساسی ئەوەیە کە مە سەلەی ڕاپر سی فعلێکە تە شکیلی جەر یمە دە کات، لە کاتـێك دا ئێمە دەزانین بە پێی مەبدەئێکی دەستووری کە لە دە ستووری عیراق دا هاتووە (لا جر یمة و لا عقو بة إلا بنص)، یەعنی کەس ناتوانێ فعلێك بکات بە جەریمە ئەگەر نە صێك نەبێت لە قانونی عقو بات بـڵێ ئەم فعلە جەریمەیە، ئیستیفتائیش بەڕا ستی ئە گەر سەیری بـکەین لە دە ستووری عیرا قی هیچ نە صێك نـیە مەنعی بکات کە ئەوە بکرێ، لە هەمان کات دا تەعبیر لە ئیرادە کە لە قانون دا (بـکل الو سائل) زۆر بە ئاشکرایی هاتووە لە دەستووری عیراق دا، ئەوەی کە کراوە تەنها خەڵکی هەرێمی کورد ستان تەعبیری لە ڕەئی خۆی کردووە، هێشتا بڕیاری ئەوە نەدراوە کە تۆ ئیـستیقلالیەت وەر گری، یاخود ئینفیـصال بـکەی، ئیعلانی دەوڵەت نەکراوە، بۆیە ئێمە لە چوارچێوەی ماڤی دەربڕینی ڕایە، هەژمار کردنی ئەم ڕیفراندۆ مەی کە کراوە بە تاوان، پێموایە موخالیفی دەستوورە و موخالیفی چەندین مەبدەئە لە دەستوور، بۆیە بە هیـچ شێوەیەك ئەوە نا چێتە چوار چێوەی دە ستوورەوە، سەبارەت بە داخـ ستنی نوێنەرا یەتی و نو سینگە نێودەوڵەتیـ یەکان لە هەرێمی کورد ستان ئەوە بە ئیتیفاقییە یەکی نێودەو ڵەتی ڕێکـخراوە، ئیتیفاقیـ یەی ڤییەنای ساڵی 1963 ئەم بابەتە تەنها بە قانونی داخـلی ڕێکـنەخراوە، هەر لە کۆبوو نەوەی ئەنجو مەنی وەزیران بەڕێز کاك فەلاح مـستەفا ڕا سپێردرا کە بەزووترین کات ڕیپۆرتـێك ئا مادە بـکەن لە سەر ئەم ئیتیفاقییە و چۆنییەتی ڕێکخستنی کاری دیپلۆماتـکار و هەروەها نوو سینگەکانی دیبلۆما سی لە هەرێمی کوردستان، بێگومان ئەنجومەنی وەزیران، هەر لە ئەنجومەنی وەزیران چەند بەڕێزێکی، چەند وەزیرێکی ڕاسپاردووە هەر یە کەیان بۆ کۆبوو نەوە لە گەڵ نوو سینگە و هەروەها ڕێکخراوە نێودەوڵەتیـ یەکان، وە کو

باسیشم کرد قانونییەکانلە ئەنجومەنی وەزیران چەند وەزیرێك بە هاوبەشی لەگەڵ کۆمەڵێك شەریکاتی محاماتی عالەمی ڕاسپێردراون بۆ ئەوەی بەزووترین کات ئیجرائات و ڕێکاری قانونی وەربگرن سەبارەت بەو بڕیارە نادەستوورییانەی کە لە پەرلەمانی عیراق دەرچووە، بەڕێزان مەسەلەن (قانون الهيئة العامة لضمان حقوق الإقليم و المحافظات الغير المنتظمة في الإقليم) ئەو قانونە ژمارە (26)ە ساڵی 2016، ئەوە یەکێکە لەو هەیئانەی کە ئێمە دەبێ هانای بۆ بەرین بۆ ئەوەی بڵێین ئێمە وەکو هەرێمی کوردستان مافەکانمان لە چوارچێوەی عیراقی فیدرالی خوراوە، بەڵام بۆ زانیاری بەڕێزتان ئەم هەیئەیە مەجلیسێکی هەیە (32) ئەندامی هەیە، هەرێمی کوردستان لە ناو ئەو (32) ئەندامە (4) ئەندامی هەیە بە دەرەجەی مودیر عام، لە ناو ئەو هەیئەیەی کە ئەوە قانونەکەی دەرچووە ئێستا نافزە، هەیئەکە وا خەریکە تەشکیل بکەن، یەعنی تۆ بە چوار ئەندام لە کۆی (32) ئەندام چۆن دەتوانی زەمانی حەقی ئیقلیم بکەی لە چوار چێوەی عیراقی فیدرال، بۆیە من هاوڕام لەگەڵ بەڕێز گەشەخان کە دەبێ بڕیارەکەی ئەمڕۆی پەرلەمانی کوردستان نابێ ڕاسپاردە بێ، چونکە ئەگەر ڕاسپاردە بێ هێشتا ئەو شك و گومانە دەمێنێتەوە لە لای دەسەڵاتی تەنفیزی کە ئەم بڕیارەی پەرلەمانی عیراق نەفازی هەیە، سەبارەت بە مەحکەمەی ئیتیحادی دوا شتە کە باسی دەکەم، تەبعەن دادگای باڵای فیدرالی کە بە دەستوور دروست بووە، بۆ زانیاری بەڕێزتان بەڕێز سەرۆك وەزیرانی عیراقی فیدرال دکتۆر حەیدەر عەبادی هەر لە تەئریخی (9/18) هەر لە مانگی (9) لە مەحکەمەی ئیتیحادی دەعوایەکی تەسجیل کردووە وەکو ئەنجومەنی وەزیران لەسەر فەرمانی هەرێمی ژمارە (106)ی سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان لە (2017/6/8)، مەحکەمەی ئیتیحادی ئەمرێکی ویلائی دەرکرد بڕیاری دا کە ئیجرائاتی جێبەجێ کردنی ڕیفراندۆم لە هەرێمی کوردستان ڕابگیرێت، بۆیە مەسەلەی چوون بۆ مەحکەمەی ئیتیحادی تۆزێك دەبێ بە وریایی تەعامولی لەگەڵ بکەین، ئەو مەحکەمە ئیتیحادییەی کە ئێستا کار دەکات ئەو مەحکەمە تەشکیلەکەی بەو شێوەیە نیە کە لە دەستوردا هاتووە، کە دەبێت هەموو موکەوینات و هەموو موحافەزات و ئیقلیمەکان بەشداری بکەن لە پێکهێنان و دروستکردنی ئەم دادگا فیدرالییە، بۆیە زەمانەتی ئەوەی کە مەحکەمەی ئیتیحادی، لە هەمان کات دا ئەنجومەنی وەزیران بەڕاستی ڕایسپاردووین کە ئێمە بە زووترین کات لائیحەیەکی قانونی ئامادە بکەین بۆ ئەوەی کە بیگەیەنینە مەحکەمەی ئیتیحادی سەبارەت بە هەموو ئەو بابەتانەی کە بەڕێزتان ئاماژەتان پێداوە و لە ڕاگەیەندراوەکەی ئەنجومەنی وەزیرانیش دا هاتووە، تەبعەن قسەکردن لەسەر ئەو بابەتە زۆر هەڵدەگرێ، دەکرێ زیاتر قسەی لەسەر بکەین، بەڵام بەشێوەیەکی گشتی وا بزانم ئەوە ئەو چوارچێوە قانونییە بوو کە هەم لە بڵاوکراوەکەی ئەنجومەنی وەزیران، هەم لە چوار چێوەی ئەمڕۆ، قسەکانی ئەمڕۆی بەڕێزانی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان ئاماژەیان پێدا، جارێکی تر زۆر سوپاس بۆ ئەم دەرفەتە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز د.ئامانج، بۆ وەڵامدانەوەی بەڕێزتان، بۆ ئەم زانیارییە بەنرخانە، بەڕێزان ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی دەكەین ئەگەر پێشنیارەكە حازر بێت بۆ وەڵامدانەوە، پێشنیارەكە بخەنە ڕوو، ئەگەر حازریش نەبێ دەرفەتیان دەدەین پێنج دەقە، 10 دەقە تا پشوویەك وەربگرین، كاك حاجی پێشنیارت هەیە، فەرموو.

بەڕێز كنعان نجم الدین أحمد (حاجی كاروان):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەوزیحێك بۆ د.ئامانج، ئەو وتی دوو دەوڵەت دەبێ شكات بكەن لەوێ، كۆسۆڤۆ دەوڵەت نەبوو، بە تەنها صرب شكاتی كرد.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

صربیا داوای كردبوو.

بەڕێز كنعان نجم الدین أحمد (حاجی كاروان):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەس قەینا تۆ وتت جیهەتەكەی تر دەوڵەت نەبوو، یەعنی ئەوە دەتوانین بە عەكسەوە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

دەوڵەت داوای كرد، صربیا ئەندام بوو داوای كردبوو، لە جیاتی كاك دكتۆری بەڵێ، كاك د.ئامانج وەڵامی بدەوە، فەرموو.

بەڕێز ئامانج رحیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

كاك حاجی كاروان من ئەوەی صربیام خوێندۆتەوە، بۆ عیلمی جەنابت، ڕەئیەكەی مەحكەمەی عەدلی نێودەوڵەتی ڕەئیەكی ئیستیشاری یە، ئەوە قەزاوەت نەبووە لە بەینی دوو دەوڵەت حەز دەكەم جەنابیشت موراجەعەی بكەیتەوە، ئەوە لە جەمعیەی عاممەش هینەكە تەحویل كرابوو بۆ مەحكەمەی عەدلی نێودەوڵەتی، بۆیە من هاوڕام لەگەڵت كە دەوڵەت نەبوون بەڵام قەزاكە ئیختیصاصی ئیستیشاری بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز د.ئامانج، بەڕێزان (10) دەقە پشوو، دوای دێینە ژووری.

بەڕێز د.ڤالا فرید:

... یان ڕا ستاندنی بۆ كردوون و پاڵپشت بە ڕێنمایەكانی دەستووری هەمیشەیی عیراق بە تایبەتی ماددە كانی (1)، (2)، (4)، (5)،(8)، (9)، (47)، (110)، (115) (117) یەكەم ، (121)، دوای ئەوەی ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق و ئەنجومەنی وەزیرانی عیراق چەند بڕیارێكی نادەستووری و نایاسایان

دەر کرد وەك کاردانەوە يەك بۆ پرۆ سەی ڕیفرا ندۆمی گەلی کورد ستانی عیراق، دوای گفتو گۆکردنی ئەندامانی پەر لەمانی کورد ستان لە سەر ئەو پێ شهات و کاردانەوا نە، ئەم خالا نەی خوارەوە بۆ دەنگدان دەخەینە ڕوو:

1-پەرلەمانی کوردستان دەستخۆشی و پیرۆزبایی سەرکەوتنی ڕیفراندۆمی سەربەخۆیی لە گەلی کورد ستان کە لە پرۆسەیەکی دیموکراسی و مەدەنی دا خواستی خۆی بە جیهان نیشان دا، بە پشت بەستن بە بنەما و ڕێ سا و یا سای نێودەو لەتی و دە ستووری عیراق، هاو کات دە سەلاتە فەرمی یەکانی هەرێمی کورد ستان ڕادەسپێرێت بۆ جێبەجێ کردنی ئەنجامەکانی ڕیفراندۆم کە لە (2017/9/25) ئەنجام دراوە.

2-پەرلەمانی کوردستان پەسند و پشتگیری دەقی ڕاگەیەندراوی ئەنجو مەنی وەزیرا نی هەرێمی کورد ستان دەکاتکە لە کۆبوو نەوەی ژ مارە (31) لە ڕێککەوتی (2017/9/28) وەك بە شێك لە وەڵا می پەر لەمانی کوردستان بۆ بڕیارەکانی ئەنجومەنی نوێنەران و ئەنجومەنی وەزیرانی عیراقی فیدرال و جەخت دەکا تەوە کە دەبێت حکومەت کار بە یاسا و بڕیارە بەرکارەکانی هەرێمی کوردستان بکات.

3-داوا لە کۆمەڵگای نێودەوڵەتی و وڵاتانی دراوسێ و ناوچەکە دەکەین کە ڕێز لە بڕ یاری گەلی کورد ستان بگرن سەبارەت بە پیادەکردنی مافی چارەی خۆنووسین، پەرلەمانی کورد ستان وڵا تانی دراو سێ و ناو چەکە دڵنـ یا دەکا تەوە کە ڕیفرا ندۆمی کورد ستانی عیراق بە هیچ شێوەیەك هەڕە شە نـ یە بۆ سەر ئاسای شی نەتەوەیی هیچ وڵاتێك، هەرێم فاکتەری ئارامی و سەقامگیری ناوچەکە بووە و دەبێت.

4-یاسا و بڕیارەکانی ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق بە پێی بڕ گەی دووەم لە ماددەی (121) لە دە ستوری عیراق و بڕیاری ژمارە (11)ی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کورد ستان، بە هیچ شێوەیەك قابیلی جێ بەجێ کردن نین لە هەرێمی کورد ستان تاکو لەلا یەن پەر لەمانی کورد ستان بڕ یاری جێ بەجێ کردنی یان پێ دەردەچێت.

5-پەرلەمانی کوردستان بڕیاری ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراقی فیدرال، لە کۆبوو نەوەی ژ مارە (23) ڕۆژی (2017/9/27) کە تای بەت بوو بە کاردا نەوە لە سەر ئەنجا مدانی ڕیفرا ندۆم لە ناو هەرێم و ناو چە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم ڕەت دەکاتەوە، دووپاتیشی دەکاتەوە کە بڕیارەکە نادەستووری و نایاسایی یە، بە پشت بەستن بەم خاڵانەی خوارەوە:

- یەکەم/ لە بڕگەی (1)ی بڕیاری ئەنجومەنی نوێنەران دا هاتووە بە تەواوی پێچەوانەی سی ستەمی فـ یدرالی و بـ نەمای دیموکرا سی یە کە لە ماددەی (1)ی دە ستور دا چە سپێنراوە و پێ چەوانەی ماددەی (8)ی دەستوورە کە تێیدا هاتووە (عیراق ڕیز لە پابەندی یە نێودەوڵەتییەکانی دەگر یت)، بڕیاری گەلی کورد ستان لە ریفرا ندۆمی (2017/9/25) پاڵپ شت بووە بە دە ستووری عیراق و می ساقی نە تەوە یەکگرتووەکان و هەردوو پەیماننا مەی نێودەو لەتی ساڵی (1966) کە عیراق پەسندی کردوون بە یاسای ژمارە (193)ی ساڵی (1970).

- دووەم/ بڕیاری ئەنجامدانی ڕیفراندۆم لە کوردستانی عیراق لە (2017/9/25) پاڵپشت بووە بە ڕێسای مافی چارەی خۆنووسین کە ڕێسایەکی بەرفەرمانە، واتا (آمرة) یە، لەسەر ئاستی یاسای نێودەوڵەتی بە شێوەیەك کە هیچ دەوڵەتێك بۆی نیە دژی ئەو ڕێسایە بوەستێتەوە، چ جای ئەوەی ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق مافی چارەی خۆنووسین لەلایەن هاووڵاتیانی هەرێمی کوردستان بە تاوان لە قەڵەم بدات و داوای بەدواداچوونی قەزائی بکات بۆ ئەوانەی لە پرۆسەکەدا بەشداربوون.
- سێیەم/ سەبارەت بە پابەندکردنی فەرمانەدەی گشتی هێزە چەکدارەکان بۆ بڵاوە پێ کردنی هێزە فیدراڵییەکان لە ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم پێچەوانەی بڕگەی (1)ە لە ماددەی (9)ی دەستوور ناکرێت هێزە چەکدارەکانی عیراق و هێزەکانی ئاسایش بەکاربهێنرێن دژی پێکهاتەکانی گەلی عیراق، بۆ یەکلایی کردنەوەی ناکۆکییە سیاسییەکان، ئەوە جگە لەوەی کە ماددەی (140) لە دەستووری هەمیشەیی عیراق مافی یەکلاکردنەوەی ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوی ئیدارەی هەرێمی داوە بە دانیشتووانی ئەو ناوچانە لە ڕێگای ڕاپرسییەوە، نەك فەرمان کردن بە بەکارهێنانی هێز بۆ دەست بەسەر داگرتنی ئەو ناوچانە، فەرماندەی گشتی هێزە چەکدارەکانی هەرێمی کوردستان سەرپشك دەکەین بۆ گرتنەبەری هەر ڕێکارێکی پێویست بۆ پاراستن و پارێزگاری کردن لەو ناوچانە و بەرقەراربوونی ئارامی تیایاندا.
- چوارەم/ بڕیارەکانی ئەنجومەنی وەزاری ئەنجومەنی ئاسایشی عیراقی فیدرال کە لە بڕگەی (3)ی بڕیارەکەی ئەنجومەنی نوێنەران ئاماژەی پێدراوە، هیچ پابەندییەکیان نیە لەسەر کوردستانی عیراق و لە دەرەوەی دەسەڵاتە تایبەتەکانی حکومەتی فیدراڵە، لە هەمان کاتیش دا هەرێمی کوردستان بە پێی یاسای ژمارە (4)ی ساڵی (2011) خاوەنی ئەنجومەنی ئاسایشی خۆیەتی.
- پێنجەم/ بڕیاری داخستنی دەروازە سنوورییەکان لە دەسەڵاتی حکومەتی فیدرال نیە و بە هیچ جۆرێك لە ماددەی (110)ی دەستووردا ئاماژەی پێ نەدراوە، بە پێی ماددەی (115) لە دەستوور هەر بابەتێك کە لە چوار چێوەی دەسەڵاتە تایبەتییەکانی حکومەتی فیدرال دا نەهاتبێت، دەسەڵاتی هەرێمەکانە.
- شەشەم/ سەبارەت بە کێڵگە نەوتییەکان کە دەکەوێتە سیاسەتی نەوت و گاز، ئەویش لە ماددەی (110)ی دەستوری عیراقی فیدرال دا نەهاتووە، بەڵکو لە چوار چێوەی ماددەی (112) چارەسەر کراوە، بۆیە ئەوەش دەسەڵاتی تایبەتی حکومەتی فیدرالی نیە.
- حەوتەم/ سەبارەت بە داخستنی نوێنەرایەتی و نووسینگە نێودەوڵەتییەکان لە هەرێمی کوردستان، ئەو مافە مافێکی دەستووری و یاسایی بە دەست هاتووە بۆ هەرێمی کوردستان، هەڵوەشاندنەوەی مۆڵەتی کردنەوەی ئەو نوێنەرایەتی و نووسینگە نێودەوڵەتییانە، بە بێ ئەوەی هەرێمی کوردستان کەم و کوری هەبووبێت لە پێوەر و ڕێنماییەکانی کارکردنی ئەم نوێنەرایەتی و نووسینگانە بە ناڕەوایی کردن لە بەکارهێنانی دەسەڵات دا هەژمار دەکرێت.

سەرەڕای ئەوەی ئەم بابە تە دەکەوێ تە چوار چێوەی یا سای گ شتی نێودەو ڵەتی و بە پ ێی ڕێککەوتنا ممەی ڤی یەنا بۆ پەیوەندی یە دیبلۆما سی قون سولگەرییەکانی ساڵی (1963) کاری قون سول و دیبلۆمات کاران ڕێکخراوە.

6-پەر لەمانی کورد ستان تێ کرای ئەو بڕیارا نەی دە سەڵاتەکانی یا سادانان و ڕاپەرا ندن و دادوەری عێرا قی فیدراڵ ڕەتدەکاتەوە کە وەك کاردانەوەیەك لە بەرامبەر ئەنجامدانی پرۆسەی ڕیفراندۆم دراون.

لە کۆ تایی دا پەر لەمانی کورد ستان لە ڕوانگەی باوەڕبوونی بە پرەن سیپی ئا شتەوایی ن ێوان گەلان و دراوسێتی باش جەخت لە ڕێگە چارەسەری ئا شتییانە بۆ سەرجەم کێ شەکان دەکا تەوە و لەو پێ ناوەش دا لایە نە پەیوەند یدارەکان سەرپ شك دە کات بۆ دە ستپێکردنی گفتو گۆی بنیاتنەرا نە، هاو کات پەر لەمانی کورد ستان داوا لە کۆ مەڵگای نێودەو ڵەتی و لە دۆ ستانی گەلە کەمان دە کات کە بە نیگەرانی یەوە لە بڕیارەکانی ئەنجومەنی نوێنەران و ئەنجومەنی وەزیرانی عێراقی ف یدراڵ بڕوانن و هەڵوێ ستیان هەبێ بۆ ڕووبەڕوونەوەیان، چونکە لە ڕوانگەی پەر لەمانی کورد ستانەوە ئەو بڕیارا نە سزای بە کۆ مەڵ خەڵکی کورد ستانە و دژی گەلی کورد ستانە بە هەموو پێکها تەکانی، هەروەها پەر لەمانی کورد ستان دەستپێ شخەرییەکەی مەر جەعی باڵای شیعە بەڕێز ئا یەتوڵا سی ستانی بۆ دە ستپێکردنی گفتو گۆ و چارەسەری ئاشتییانەی کێشەکان بەرز دەنرخێ نێت و پێ شوازی دە کات لە هەر هەوڵێك نێودەو ڵەتی یان کەسی دەستپێکردنی دانوستادن و گفتوگۆ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، داوا لە بەڕێزتان دەکەم بیخەنە دەنگدان.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.ڤالا فرید بۆ پێشکەش کردنی وەڵامەکە، بەڕێزان وەڵامەکە وەکو یەك پاکێج دەخەی نە دەنگدانەوە، ئەوەی لە گەڵیەتی دەستی خۆی بەرز بکاتەوە، (62) کەس لەکەڵە، کێ دژیەتی؟ کەس دژ ن یە، بە کۆی دەنگ پەسند کرا وەڵامەکە، سوپاس بۆ ئێوەی بەڕێز، فەرموون.

فخرالدین قادر	**جعفر ابراهیم ئێمینکی**	**د. یوسف محمد صادق**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**
کوردستان عێراق	**کوردستان عێراق**	**کوردستان - عێراق**

پەرلەمانی كوردستان - عێراق

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (3)ی

چوار شەممە ڕێكەوتی 6/12/2017

خولی چوارەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (3)

چوار شەممە رێکەوتی 2017/12/6

کا تژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی چوار شەممە رێکەوتی 2017/12/6 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی جێگری سەرۆك و، بەڕێز بێگەرد تالەبانی سکرتێری پەرلەمان، دانیشتنی ژمارە (3)ی خولی چوارەمی، سالی (2017) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی برگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی سالی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بریاری دا کاتی دانیشتنی ژمارە (3)ی خولی بەهارەی سالی پێنجەم لە خولی چوارەمی هەلبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی چوارشەممە رێکەوتی 2017/12/6 دا بەم شێوەیە بێت:

1/ خوێندنەوەی یەکەمی ئەم پرۆژە یاسایانەی خوارەوە بە پێی ماددەی 71 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە 1 ی سالی 1992 ی هەموار کراو.

1/ پرۆژە یاسای یاسای هەمواری یاسای هاتووچۆی ژمارە 86 ی سالی 2004 لە هەرێمی کوردستانی عیراق.

2/ پرۆژە یاسای ئەنجومەنی کاروباری پێکهاتەکان لە هەرێمی کوردستانی عیراق.

3/پرۆژە یاسای دەستەی یەکە پزیشکیە تایبەتیەکان لە هەرێمی کوردستان- عیراق.

4/ پرۆژە یاسای هەمواری پێ بژاردن (الغرامات) لە یاسای سزادانی عیراقی ژمارە 111 ی سالی 1969 هەموار کراو.

5/ پرۆژە یاسای ئەنجزمەنی پزیشکی لە هەرێمی کوردستانی عیراق.

6/ پرۆژە یاسای بەرکار کردنی یاسای هەمواری بیستەمی یاسای میلاکات ژمارە 20 ی سالی 1960ی هەموار کراو.

7/ پرۆژە یاسای زیادەڕەوی لەسەر مولکی دەولەت.

8/ پرۆژە یاسای هەموار کردنەوەی یاسای بەرەنگاربوونەوەی خێزان لە توندوتیژی ژمارە 8 ی سالی 2011 لە هەرێمی کوردستان.

2/ گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای هەمواری دووەمی پیادەکردنی یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە 87 ی سالی 1979 ی هەموار کراو، بەپێی ماددەکانی 72 و 74 و 75 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە 1ی سالی 1992 ی هەموار کراو.

3/ گفتوگۆیەکی کراوە لە ڕەوشی شاری دزخورماتوو و گوزەرانی دانیشتوانە کوردەکان کە ئێستا ئاوارەی ناوچەکانی کوردستان بوون، لەسەر داوای ژمارەی یاسایی پەرلەمان بە پێی خاڵی 2 ی بڕگەی دووەم لە ماددەی 54 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە 1 ی 1992 ی هەموار کراو.

4/ دانان و ئاڵوگۆڕ کردنی ئەم ئەندامە بەڕێزانە لەلیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان بە پێی ماددەی 44 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ژمارە 1 ی ساڵی 1992 ی هەموار کراو.

1/ زیادکردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (ایوب عبدالله رسول) بۆ سەر لیژنەی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری و ئاودێری و بەنداوەکان.

2/پێش چاوخستنی دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (بهزاد درویش درویش) لە لیژنەی ئاوەدانکردنەوە و نیشتەجێ کردن و هاوچەرخ کردنی لادێ، زیادکردنی بەڕێزیان بۆ سەر لیژنەی کاروباری کۆمەڵگای مەدەنی.

3/پێش چاوخستنی دەست لە کارکیشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (بەهار عبدالرحمن محمد) لە لیژنەی کاروباری کۆمەڵگای مەدەنی و زیادکردنی بەڕێزیان بۆ سەر لیژنەی مافی مرۆڤ.

4/پێش چاوخستنی دەست لە کارکیشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز(شیلان جعفر علی) لە لیژنەی کاروباری کۆمەلایەتی و منداڵ و خیزان و زیاد کردنی بەڕێزیان بۆ سەر لیژنەی پێشمەرگە و شەهیدان و قوربانیانی جینوساید و زیندانیانی سیاسی لە شوێنی ئەندامی دەست لەکارکێشاوەی بەڕێز (ئاری هەرسین) لە لیژنەی ناوبراو.

5/ زیاد کردنی بەڕێز (مصطفی احمد حمد) بۆ سەر لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئایینی.

6/زیادکردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (گۆران محمود اسماعیل)بۆ سەر لیژنەی وەرزش و لاوان، لیژنەی پیشەسازی و وزەو سەرچاوە سروشتیەکان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

دانیشتنەکەمان بەناوی گەلی کوردستانەوە دەست پێ دەکەین، خولی چوارەمی هەڵبژاردن، ساڵی پێنجەم، دانیشتنی ژمارە 2، ڕۆژی دانیشتن 2017/12/6، بەرنامەی کار، بەپێی حوکمەکانی بڕگە 1 ی ماددەی 20 ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستانی عیراق، ژمارە 1ی ساڵی 1992 ی هەموار کراو، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری دا کاتی دانیشتنی ژمارە 2 ی خولی پاییزەی ساڵی پێنجەم، خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمان لە کاتژمێر 11 ی پێش نیوەڕۆ، ڕۆژی چوار شەممە، ڕێککەوتی 2017/12/26 بێت و بەرنامەی کاری دانیشتنەکە بەم شێوەیە:

1/ خوێندنەوەی یەکەمی ئەم پرۆژە یاسایانەی خوارەوە بە پێی ماددەی 71 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە 1 ی ساڵی 1992 ی هەموار کراو.

1/ پرۆژە یاسای یاسای هەمواری یاسای هاتووچۆی ژمارە 86 ی ساڵی 2004 لە هەرێمی کوردستانی عیراق.
2/ پرۆژە یاسای ئەنجومەنی کاروباری پێکهاتەکان لە هەرێمی کوردستانی عیراق.
3/پرۆژە یاسای دەستەی یەکە پزیشکیە تایبەتیەکان لە هەرێمی کوردستان- عیراق.
4/ پرۆژە یاسای هەمواری پێ بژاردن (الغرامات) لە یاسای سزادانی عیراقی ژمارە 111 ی ساڵی 1969 هەموار کراو.
5/ پرۆژە یاسای ئەنجزمەنی پزیشکی لە هەرێمی کوردستانی عیراق.
6/ پرۆژە یاسای بەرکار کردنی یاسای هەمواری بیستەمی یاسای میلاکات ژمارە 20 ی ساڵی 1960ی هەموار کراو.
7/ پرۆژە یاسای زیادەڕەوی لەسەر مولکی دەوڵەت.
8/ پرۆژە یاسای هەموار کردنەوەی یاسای بەرەنگاربوونەوەی خێزان لە توندوتیژی ژمارە 8 ی ساڵی 2011 لە هەرێمی کوردستان.
2/ گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای هەمواری دووەمی پیادەکردنی یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە 87 ی ساڵی 1979 ی هەموار کراو، بەپێی ماددەکانی 72 و 74 و 75 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە 1ی ساڵی 1992 ی هەموار کراو.
3/ گفتوگۆیەکی کراوە لە ڕەوشی شاری دزخورماتوو و گوزەرانی دانیشتوانە کوردەکان کە ئێستا ئاوارەی ناوچەکانی کوردستان بوون، لەسەر داوای ژمارەی یاسایی پەرلەمان بە پێی خاڵی 2 ی برگەی دووەم لە ماددەی 54 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە 1 ی 1992 ی هەموار کراو.
4/ دانان و ئاڵوگۆر کردنی ئەم ئەندامە بەڕێزانە لەلیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان بە پێی ماددەی 44 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ژمارە 1 ی ساڵی 1992 ی هەموار کراو.
1/ زیادکردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (ایوب عبدالله رسول) بۆ سەر لیژنەی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری و ئاودێری و بەنداوەکان.
2/پێش چاوخستنی دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (بهزاد درویش درویش) لە لیژنەی ئاوەدانکردنەوە و نیشتەجێ کردن و هاوچەرخ کردنی لادێ، زیادکردنی بەڕێزیان بۆ سەر لیژنەی کاروباری کۆمەڵگای مەدەنی.
3/پێش چاوخستنی دەست لە کارکیشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (بەهار عبدالرحمن محمد) لە لیژنەی کاروباری کۆمەڵگای مەدەنی و زیادکردنی بەڕێزیان بۆ سەر لیژنەی مافی مرۆڤ.
4/پێش چاوخستنی دەست لە کارکیشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز(شیلان جعفر علی) لە لیژنەی کاروباری کۆمەلایەتی و مندال و خیزان و زیاد کردنی بەڕێزیان بۆ سەر لیژنەی پێشمەرگە و شەهیدان و

قوربانیانی جینوساید و زیندانیانی سیاسی له شوێنی ئەندامی دەست لەکارکێشاوەی بەڕێز (ئاری هەرسین) له لیژنەی ناوبراو.

5/ زیاد کردنی بەڕێز (مصطفی احمد حمد) بۆ سەر لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئایینی.

6/زیادکردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (گۆران محمود اسماعیل)بۆ سەر لیژنەی وەرزش و لاوان، لیژنەی پیشەسازی و وزەو سەرچاوە سروشتیەکان.

ئیستا داوا له بەڕێز خاتوو بێگەرد تاڵەبانی دەکەم سکرتێری پەرلەمان بۆ خوێندنەوەی ناوی ئەو بەڕێزانەی داوای مۆڵەتیان کردووە و ئەوەی بێ مۆڵەت ئامادە نەبوونە، فەرموو بەڕێز.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی/سکرتێری پەرلەمان:

بەیانیتان باش، ناوی ئەندامانی پەرلەمان کە لە دانیشتنی ژمارە 1 ی ئاسایی لە بەرواری 2017/1/15 مۆڵەت پێدراون یان بەبێ مۆڵەت بوون، دانیشتنی سەر لەبەیانی، ابراهیم احمد سمۆ/ مۆڵەت، ابوبکر عبدالله/ مۆڵەت، امینە زکری/مۆڵەت، جمال عثمان/ئامادەنەبوو، حسن صالح/ ئامادەنەبوو، رابوون تۆفیق/مۆڵەت، سراج احمد/ ئامادەنەبوو، سعید محمد/ ئامادەنەبوو، ڤیان عباس/ مۆلەت، عادل عزیز/مۆلەت، عبدالله جاسم/ مۆلەت، مریم صمد/ مۆلەت، دانیشتنی دوای نیوەڕۆ، ابراهیم احمد/ مۆلەت، ابوبکر عمر/مۆلەت،ادریس علی/ مۆلەت، انیس محمد/مۆلەت، امینە زکری/مۆلەت، ئاری محمد/ ئامادەنەبوو، باپیر کاملا/ ئامادەنەبوو، جمال عیمان/ ئامادەنەبوو، جودت جرجیس/مۆلەت، حسن صالح/ ئامادەنەبوو، حسین اسماعیل/ مۆلەت، رابوون تۆفیق/ مۆلەت، سراج احمد/ ئامادەنەبوو، سعید محمد/ ئامادەنەبوو، سهام عمر/ مۆلەت، ڤیان عباس/ مۆلەت، عادل عزیز شکر/ مۆلەت، عباس فتاح صالح/ ئامادەنەبوو، عدالله جاسم/ مۆلەت، مریم صمد/مۆلەت، یعقوب گورگیس/ ئامادەنەبوو.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، داوا له بەڕێزیان دەکەین پوختەی کۆنووسی دانیشتنی پێشتر پێشکەشی ئێوەی بەڕێز بکات، فەرموو.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی/ سکرتێری پەرلەمان:

پوختەی دانیشتنی رۆژی چوارشەممە ڕێککەوتی 2017/11/15 بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:

1/ دەست پێ کردنی دانیشتنی لەلایەن بەرێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

2/ دەنگدانی ئەندامان لەسەر بە نهێنی کردنی دانیشتنی ژمارە 1ی ئاسایی رۆژی 4 شەممە 2017/11/15 کۆمەڵێك مۆڵەتیشمان هەیە، ئەو بەڕێزانەی کە ئەمرۆ داوای مۆڵەتیان کردووە، باپیر کاملا ، انیس محمد شریف، مردان خدر، سعید مصیفی، جوردت جرجیس، لینا عزریا،عبدالله حاجی، نجات محمد، صالح بشار، محمد صادق، دلشاد شعبان، سهراب میکایل، عبدالله جاسم، شامۆ شیخۆ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز بێگرد خان، بەڕێزان دەست بەبڕگەكانی دانیشتنی ئەمرۆ دەكەین، پێش ئەوەی دەست بە خاڵی یەكەم بكەین چەند خاڵێكی نیزامیمان هەیە، كاك بهزاد فەرموو.

بەڕێز بهزاد دەروێش دەروێش:

داخاز دكەین بڕگا چارێ، بێتە دووهێ، دووهێی بچیتە چارێ، لبەر دوو هۆكارا، ئێك/ بڕگا 1 و 4 گەلەك وەخت پێ ناڤێت، یا دیش/ بڕگا سێ بێتە پێش بڕگا دووهێ، لبەر وەزعی دوزخورماتو بێتە پێش، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێز كاك محمود فەرموو.

بەڕێز محمود عمر صالح:

منیش پێشنیار دەكەم جێ گۆركێ بكرێ لە نێوان خاڵی 2 و 4، لەبەرئەوەی خاڵی 2 قسە و باسی زۆر هەڵدەگرێ.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ كاك محمود، كاك ئاری فەرموو.

بەڕێز ئاری هەرسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە ئەو مولاحەزەیەی بەڕێز كاك بهزاد و كاك محمود بیكەیسی، دوو مولاحەزەی تریشم هەیە، من ناوم ئاری هەرسین محمد نییە، ناوم ئاری محمد هەرسینە، جا زەحمەت نەبێ ئەوە راست بكرێتەوە، یەك شتی تریش كە من لە دانیشتنی رابردوو دا دانیشتنەكەی دوا نیوەڕۆ من داوای مۆڵەتم كردووەلە بەڕێز سكرتێری پەرلەمان، دیارە یان بیری چووە بینووسێ یان لەبەر هەر هۆیەك بێ تكایە ئەویش راست بكەنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئەوە راست دەكرێتەوە، سوپاس، بەڕێز كاك صالح فەرموو.

بەڕێز صالح فقێ محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پێشنیار دەكەم ئەوەی خاڵی سێیەم پێش بخرێ، كە تایبەتەبە دوزخورماتوو، لەبەرئەوەی ئەو میوانانەی خورماتویش لێرە ئامادەن.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز صالح فقی، د.جوان فەرموو.

بەڕێز د.جوان اسماعیل عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش داوا دەکەم فەقەرەی دووەم و سێیەم، چونکە هەر دووکیان پێویستی بە گفتوگۆیە، بیهاوێینە ئەخیری، فەقەرەی 4 دانان و ئاڵوگۆڕکردنی ئەندامەکان بیهاوێنە پێشەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.جوان، ئێمە یەك پێشنیارمان هەیە زیاتر لە سێ کەس پشتیوانیان لێی کردووە، ئەوەی ئاڵوگۆڕ کردنی، پێشخستنەوەی خاڵی 3 پێش خاڵی 2، بەو شێوازە ئەم پێشنیارە دەخەینە دەنگدنەوە، بە پێی ئەو عورفەی پێشتر پەیڕەو کراوە لە پەرلەمانی کوردستان، خاڵی 3 پێش خاڵی 2 دەکەوێت، ئەوەی لەگەڵە دەستی بەرز بکاتەوە، 63 کەس لەگەڵ دایە، کێ لەگەڵ نیە؟ کەس نیە، واتا پەسەند کرا، خاڵی 3 پێش خاڵی 2 دەکەوێت، تەنها ئاڵوگۆڕە، بەڕێزان خاڵی 1 پێش ئەوەی دەست پێ بکەین، داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەین لیژنەکان بێنە ئێرە، لە شوێنی تایبەت بە سەکۆی لیژنەکان فەرموون، لیژنەی یاسایی هەموو پێکەوە، بەڵێ کاك بهزاد فەرموو.

بەڕێز بهزاد درویش درویش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر پێشنیار ئەویش بوو کە خاڵێ چارێش بێتە پێش دیڤ خالا دووهێ، با گەلەك وەخت پێ نەبی، زیاتر سێ کەس پشتگیری کرد، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر باشە دەیخەینە دەنگدانەوە، بەڕێز کاك زانا فەرموو.

بەڕێز زانا عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستیەکەی ئەم خاڵە لەوانەیە زۆر نیزامی نەبێت، بەلام بۆ هەشت جار زیاترە گوندەکانی شارباژێر بە تایبەتی گەلاڵە ئەوانە تۆپباران دەکرێن، یەعنی خەڵکەکەی بە تەواوەتی نیگەران بوون، بەشێکی گوندەکان چۆلیان کردووە، ئێستا کاتی قوتابخانەیە منالەکان قوتابخانەکەیان داخراوە، چەندین جار داوایان کردووە لە ڕێگەی پەرلەمانی کوردستانەوە ڕوونکردنەوەیەکیان بدرێتێ هێشتا نازانین کێ تۆپبارانیان دەکات، بۆیە ئومێد دەکەم پەرلەمانی کوردستان بتوانێ لێژنەیەك تەشکیل بکات و بچێ لەو خەڵکە بپرسێتەوە و دوایی حکومەتی هەرێمی کوردستانیش ڕوونکردنەوەیەك بدا بۆ ئەوەی ئەو خەڵکە بزانن ئەوەی کە بۆمبارانی ئەو سنوورەی هەرێمی کوردستان دەکات سنووری شارباژێر چییە، چونکە بەڕاستی خەڵك زیانی زۆریان پێ گەیشتووە لەو سنوورە، ئومێد دەکەم، پەرلەمانی کوردستان، خەمێکیان لێ بخوات، زۆرسوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو پێشنیارەی بەڕێزتان ئەگەر بە نووسین پێشکەش بە سەرۆکایەتی پەرلەمان بکەن بۆ ئەوەی لە ئاییندەدا دەبێ بە هەند وەربگیردرێت، بەڕێزان خاڵی 4 لەبیرمان چوو بیخەینە دەنگدانەوە، پشتیوانی لێ کراوە، خاڵی یەکەم وەکو خۆی دەمێنێ، خاڵی 4 دەبێتە خاڵی 2، دووەم و سێیەم هەر لە شوێنی خۆی دەمێنێتەوە، بۆ ئەوەی بە نیزامی بەڕێوە بچێ، جارێکی تر داوا لەئێوەی بەڕێز دەکەم ئەو زەحمەتە بکێشن، ئەوەی لەگەڵ 4 ببێتە 2 دەستی خۆ بەرز بکەنەوە؟ 64 کەس لەگەڵە، ئەوەی لەگەڵ نیە؟کەس نییە، سوپاس پەسەند کرا، برگەی 4 دەبێتە 2، بەڕێزان خوێندنەوەی یەکەمی ئەم پرۆژە یاسایانەی خوارەوە بە پێی ماددەی 71 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە 1 ی ساڵی 1992 ی هەموار کراو، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای یەکەم، بە پێی بەرنامەی کار بریتیە لە پرۆژە یاسای هەمواری یاسای هاتوچۆ ژمارە 86 ی ساڵی 2004 لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق، ئەم پرۆژە یاسایە لە 7 ماددە و هۆیەکانی دەرچوواندن پێکهاتووە و لەلایەن ئەو ئەندامانە بەڕێزانەی کە لە بەرامبەر ناوەکانی واژوویان کردووە پێشکەش کراوە، ابوبکر عمر، انور قادر، منى نبى، د.بەهار محمود، شوان شێخ احمد، د.ڕێواس فایق، لینا عزریا، تەلار لطیف، ڤمان فیصل، د.ڤالا فرید، داوا لە بەڕێزتان دەکەم کە ئاراستەی لیژنە پەیوەندارەکانی بکەن.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ و گشت ئەندامانی پەرلەمان، د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای دووەم بریتیە لە پرۆژە یاسای ئەنجومەنی کاروباری پێکهاتەکان لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق کە لە 9 ماددە و هۆیەکانی دەرچواندن پێکهاتووە و لەلایەن ئەو ئەندامە بەڕێزانەی پەرلەمان کە واژوویان لەبەرامبەر ناوەکانیان کردووە پێشکەش کراوە، د.سروود سلیم، شیلان جعفر، کمال یەلدا، منى نبى نادر، ئایدن معروف، محمد سعدالدین، فرحان جوهر، تحسین اسماعیل، هیڤا حجى، سهام عمر، کەژاڵ هادى، زانا عبدالرحمن، ماجد عیمان، عبدالرحمن فارس، عبدالله حاجى، باپیر کاملا، داوا لەبەڕێزتان دەکەم ك ئاراستەی لیژنەی پەیوەندار بکەن.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو یاسایە ئاراستەی لیژنەی یاسایی و گشت ئەندامانی پەرلەمان، کاك عمر خاڵی نیزامی فەرموو.

بەڕێز عمر عينايەت حەمە سعيد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت پرۆژە یاسایی یاسای هەموار هاتووچۆی ژمارە 86 ساڵی 2004 لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق بۆ هەموو لیژنە پەیوەندارەکان لیژنەی ئێمە لیژنەی شارەوانی و گەشتوگوزار و گواستنەوە و گەیاندن پەیوەندارە بەو مەسەلەیەوە، بە باشی دەزانم ئاراستەی لیژنەی ئێمەش بکرێ.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو هەردوو لیژنەی پەیوەندارن زیاترە لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆیە، بەهەرحاڵ دواتر ڕاوێژ لەسەرئەو بڕگەیە دەکەین، د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فريد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای سێیەم بریتیە لە پرۆژە یاسای دەستەی یەکە پزیشکیە تایبەتەکان لە کوردستان ـ عیراق، ئەم پرۆژەیە لە 27 مادده و هۆیەکانی دەرچوواندن پێکهاتووە لەلایەن ئەو ئەندامە بەڕێزانەی کە واژوویان کردووە لەبەرامبەر ناوەکانیان پێشکەش کراوە، د.سروود سليم، ماجد عپمان، ئومێد عبدالرحمن، شیلان جعفر، تحسين اسماعيل، محمد صادق، شوان شێخ احمد، نعمان، کەژال هادی، حياة مجيد، محمد سعدالدين، هیڤا میرخان، فیروز تەها، د.شیرین حسنی، ڤیان عباس، شکریە اسماعيل، زولفا محمود، داوا لەبەرێزتان دەکەم ئاراستەی لیژنەی پەیوەنداری بکەن.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی تەندروستی و ژینگە، د.بەهار فەرموو.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسایی چوارەم بریتیە لە پرۆژە یاسای هەمواری پێ بژاردن (الغرامات)لە یاسای سزادانی عیراقی ژمارە 111 ی ساڵی 1969 هەموار کراو، ئەم پرۆژە یاسایە لە 7 مادده پێکهاتووە لەگەڵ هۆیەکانی دەرچوواندن، لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە کە ئەمە ناوەکانیانە، ابوبکر عمر، منى نبى، لينا عزريا، د.ڕێواس فايق، شوان شێخ احمد، ڤمان فيصل، انور قادر، بەهار محمود، د.ڤالا فريد، تەلار لطيف، داوا لە بەڕێزتان دەکەم ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەی پەیوەندار بکەن.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستە دەکرێت بۆ لیژنەی یاسایی و لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی دارایی و گشت ئەندامانی پەرلەمان، د.بەهار فەرموو.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یاسای پێنجەم بریتیە لە پرۆژە یاسای ئەنجومەنی پزیشکی لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق، ئەم پرۆژە یاسایە لە 33 مادده و هۆیەکانی دەرچواندن پێك دێت کە لە لایەن ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی پەرلەمان پێشکەش کراوە کە ئەمە ناوی بەڕیزیانە، د.سروود سلیم، د.عبدالله جاسم، د.شیرین حسنی، زولفا محمود، شکریە اسماعیل، د.شێرکۆ حمە امین، ئاواز حمید، سهراب میکایل، مریم صمد، حیاة مجید، داوا لە بەڕێزتان دەکەم ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنە پەیوەندارەکان بکەن.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەی یاسایی و لیژنەی تەندروستی و ژینگە و گشت ئەندامانی پەرلەمان، د.بەهار فەرموو.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای شەشەم بریتیە لە پرۆژە یاسای بەرکارکردنی یاسای هەمواری بیستەمی یاسای میلاکات ژمارە 20 ساڵی 1960 هەموار کراو، ئەم پرۆژە یاسایە لە 4 مادده و هۆیەکانی دەرچواندن پێك دێت و لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوە کە ئەمە ناوی بەڕێزیانە، د.ڕێواس فایق، دلێر مستەفا، خلف احمد، صالح فقێ، شوان شێخ احمد، ڤمان فیصل سلیم، ناظم هەرکی، شێخ محمد صادق، عباس فتاح، زانا عبدالرحمن، سەرکەت سەرحەد، عمر صالح کۆچەر، فرحان جوهر قادر، بشار مشیر، تەلار لطیف، حیاة مجید، ڤیروز تەها، ڤیان عباس، برزۆ مجید، عبدالرحمن علی، زولفا محمود، قادر وەتمان، باپیر کامەلا، داوا لە بەڕێزتان دەکەم ئەم پرۆژە یاسایەش ئاراستەی لیژنە پەیوەندارەکان بکرێ.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستە دەکرێت بۆ لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی و گشت ئەندامانی پەرلەمان، تەلار خان فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای حەوتەم پرۆژە یاسای موڵکی دەوڵەت کە لە 16 مادده و هۆیەکانی دەرچواندن پێکهاتووە، کە لەلایەن ژمارەی یاسایی پەرلەمانتارانەوە پێشکەش کراوە بە ناوەکانی، عمر عینایەت، د.شێرکۆ حمە امین، سالار محمود، بیستون فایق محمود، گەشە دارا، منیرە عپمان، زولفا محمود، صالح فقی محمد، علی هالۆ، کمال یەڵدا، سراج احمد، عباس فتاح صالح، تەلار لطیف، بهزاد دەرویش، غریب مستەفا، داواکارم لە بەڕێزتان ئاراستەی لیژنە پەیوەدارەکانی بکەن.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەکانی یاسایی و لیژنەی دارایی و لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی شارەوانی و گشت ئەندامانی پەرلەمان، تەلار خان فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای هەشتەم، هەموار کردنەوەی یاسای بەرەنگاربوونەوەی توندوتیژی خێزانی و ئافرەتان کە لە11ماددە و هۆیەکانی دەرچوواندن پێکهاتووە، لەلایەن ژمارەی یاسایی پەرلەمانتارانەوە پێشکەش کراوە، بەناوەکانی هیڤار ابراهیم، کەژال هادی، حیاە مجید، مریم صمد، رابوون معروف، حسن صالح، علی تەها، علی حمە صالح، قارەمان قادر فتاح، عادل عزیز، سهام عمر، د.جوان اسماعیل، بستون فایق، رحمان علی، ابوبکر عمر، سۆران عمر، محمود حاجی عمر، شێرکۆ حمە امین، منیرە عثمان، ایوب عبداللە، د.پەری صالح، پەروا علی، رۆزا محمود، انور قادر، نجیبە لطیف، بهزاد درویش، بەهار عبدالرحمن، ئاری هەرسین، ڤیان عباس، د.شیرین حسنی، فیروز تەها، زۆزان صادق، نەجات محمد، ئاواز حمید، داواکارم لە بەڕێزتان ئاراستەی لیژنە پەیوەندارەکانی بکەن.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەکانی یاسایی و لیژنەی داکۆکی کردن لە مافی ئافرەتان و لیژنەی مافی مرۆڤ و لیژنەی ناوخۆ و گشت ئەندامانی پەرلەمان، زۆر سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆك و جێگر و ئەندامانی لیژنەی یاسایی، فەرموون، بەڕێزان خاڵی 4 بووەخاڵی 2 دانان و ئاڵوگۆر کردنی ئەم ئەندامە بەڕێزانە لە لیژنە هەمیشەیەکانی پەرلەمانی کوردستان بە پێی ماددەی 44 لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمان ژمارە 1 ی ساڵی 1992 ی هەموار کراو،1/ زیادکردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز ایوب عبداللە رسول بۆ سەر لیژنەی کشتوکاڵ و ئاژەلداری و ئاودێری و بەنداوەکان، خاتوو کەژال هادی خاڵی نیزامی فەرموو.

بەڕێز کەژاڵ هادی فقێ داود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای هەموار کردنەوەی یاسای بەرەنگاربونەوەی خێزان لە توندوتیژی ژمارە 8 ی ساڵی 2011 لە هەرێمی کوردستان دەبێ ئاراستەی لیژنەی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی وخێزان و منداڵیش بکرێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پێشنیارە پەسەندە، ئاراستەی لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و منداڵ و خێزان، زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز ایوب عبداللە بۆ سەر لیژنەی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری و ئاودێری و بەنداوەکان، ئەوەی لەگەڵە دەستی خۆ بەرز بکاتەوە؟ 73 کەس لەگەڵە، کێ لەگەڵ نییە؟ کەس نیە، پیرۆزە، دوو/ پێش چاوخستنی دەست لە کارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز بهزاد دەرویش ل لیژنەی ئاوەدانکردنەوە و نیشتەجێ

کردن و هاوچەرخ کردنی لادێ و زیاد کردنی بەڕێزیان بۆ سەر لیژنەی کاروباری کۆمەڵگای مەدەنی، کێ لەگەڵە؟ 66 کەس لەگەڵ دایە، کێ لەگەڵ نیە؟ کەس نیە، پەسەند کرا، 3/ پێش چاوخستنی دەست لە کارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز بەهار عبدالرحمن محمد لە لیژنەی کاروباری کۆمەڵگای مەدەنی و زیادکردنی بەڕێزیان بۆ سەر لیژنەی مافی مرۆڤ، کێ لەگەڵە؟ 55 کەس لەگەڵە، کێ لەگەڵ دانیە؟ یەك کەس لەگەڵ دانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، 4/ پێش چاوخستنی دەست لەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز شیلان جعفر علی لە لیژنەی کاروباری کۆمەلایەتی و منداڵ و خێزان و زیادکردنی بەڕێزیان بۆ سەر لیژنەی پێشمەرگە وشەهیدان و قوربانیانی جینۆساید و زیندانیانی سیاسی لە شوێنی ئەندامی دەست لەکارکێشاوە بەڕێز ئاری محمد هەرسین لە لیژنەی ناوبراو، کێ لەگەڵە؟ 54 کەس، کێ لەگەڵ دانییە؟ 3 کەس لەگەڵ نییە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، 5/ زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز مستەفا احمد بۆ سەر لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئایینی، کێ لەگەڵە؟ 62 کەس لەگەڵە، کێ لەگەڵ نییە؟ کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا.

6-زیادکردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (گۆران محمود إسماعیل) بۆ سەر لێژنەی وەرزش و لاوان و لێژنەی پیشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتییەکان، ئەوەی لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە، (65) کەس لەگەڵدایە، کێ لەگەڵدا نییە؟ بەکۆی دەنگ پەسند کرا، دوو خاڵی نیزامیمان هەنە، یەك بەڕێز د.ڕێواز، فەرموو.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە تەسبیتکردنی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان لە لیژنەکان، بە تەصەوری من نابێ دوو دوو بخوێندرێتەوە، بۆ نموونە ئەوەی کاك گۆران یەعنی نابێ لە یەك کاتدا بۆ لیژنەی وەرزش و لاوان و پیشەسازی و وزە بەیەکەوە بخرێتە دەنگدان، چونکە لەوانەیە من حەز بکەم بچێتە وەرزش و لاوان بۆ نموونە، بەلام حەز نەکەم بچێتە پیشەسازی و وزە، عەکسەکەشی ڕاستە، یەعنی کە دەنگ دەدەین ئێمە ناچار دەبین، مەسەلەن ڕەنگە پێمان خۆش بێت کەسێك بچێتە لیژنەیەك، بەلام بۆ لیژنەیەکی تر نا، پەیڕەویەن یەك یەك، ئینشاللا بۆ جاری داهاتوو یەك یەك بخرێتە دەنگدان باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاست دەکەین بۆ ئەو تێبینییە، مەنتقی یە و ڕەوایە، لە جێی خۆیەتی، بۆ جاری داهاتوو داوا لە کاروباری پەرلەمان دەکەین ئەم مەسەلەیە وردتر دابڕێژن، سوپاس، بەڕێز ئامینە زیکری خاڵی نیزامیت هەیە؟ بەڕێزان ئێستا دەست بە خاڵی سییەم (30) دەکەین، کە هاتە پێشەوە، خاڵی دووەم دەبێتە خاڵی کۆتایی چوارەم، گفتوگۆ کراوە لەسەر ڕەوشی شاری دوزخورماتوو، گوزەرانی دانیشتووانی کورد، کە ئێستا ئاوارەی ناوچەکانی کوردستان بوون، لەسەر داوای ژمارەی یاسایانی ئەندامانی پەرلەمان، بە پێی خاڵی دووەم، خاڵی (2) بڕگەی دووەم لە ماددەی (54) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ساڵی (1992)ی هەموارکراو، بەڕێزان ئەم بابەتە بابەتێکی زۆر گرنگ و هەستیار و نیشتیمانی یە، هەر

چاوەڕوانین بەو روحییەتەوە گفتوگۆ لەسەر ئەو بابەتە بکرێت، دڵنیامە ئێوەش بەو شێوازە تێڕوانینی خۆتان دەردەبڕن لەسەر ئەم بابەتە دوور لە هەموو خاڵکی تر کە ببێتە مایەی ئەوەی کە نیگەرانی دروست بێ لەلایەن کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان، ئەم خەڵکانە بریندارن، ئینشاللاّ بتوانین بەم گفتوگۆیە هەرچەندە درەنگیشە، پێشتریش کراوە لەسەر چەندین ئاست کراوە، بەڵام لە ناو پەرلەمانی کوردستان ئەوڕۆ بە دەرفەتێکی باش لە قەلەم دەدەین، بۆ ئەوەی بتوانین بڕێك لە ئێش و ئازاری ئەم خەڵکەی کە ئاوارە بووە، ناچار بووە ئاوارە ببێت کەم بکەینەوە، بە تەئکید لێرە دا ئەمڕۆ شاندێکی دووزخورماتوو لە شوێنی مێوانان لێرە ئامادەنە، بە ناوی دەستەی سەرۆکایەتی، بە ناوی ئێوەوە بە خێرهاتنیان دەکەین، قایمقامی خورماتوو بەڕێز شلال عبداللە سەرۆکی لیژنەی یاسایی لە ئەنجومەنی قەزا، بەڕێز کمال أحمد قادر، کۆمەڵێك مامۆستای ئاینی و نوێنەری ئاوارەکانی خورماتوو، لەگەڵ لیژنەی سەرپەرشتیاری پێشانگای ناوەندی ناساندنی تاوانەکانی دژ بە مرۆڤایەتی لە خورماتوو کە لە خوارەوەیە، ئەوانیش ئەرکیان کێشاوە ئەمڕۆ هەر لە تەلاری پەرلەمان پێشانگایەکیان ئامادە کردووە، بەڕێزان بۆ گفتوگۆی ئەو تەوەرە کە هەمووتان بە هەند وەردەگرن، بە گرنگ وەردەگرن، دەرفەت بە هەمووتان دەدەین، بەس پێمان خۆشە وەکو نەریتێك پێشتریش پەیڕەو کراوە لە ناو خودی هۆڵەکانی پەرلەمان، دانیشتنەکانی پەرلەمان، فراکسیۆنەکانی پەرلەمانیش لەسەر ئەم پرسە ڕەئی خۆیان دەربڕن، ئەوەی داوایان کردووە قسە بکەن، هەر پێشتریش داواکراوە بە ناوی ئاوارەکانی دوزخورماتوو کاك صالح فەقێ یاداشتێکیان پێشکەش بە پەرلەمان کردووە، ئیدارەی خورماتوو یاداشتێکیان پێشکەش کردووە بەم دانیشتنە، کاك صالح فەقێ دەیخوێنێتەوە، ئێستاش داوا لە ئێوە دەکەین ناوەکان بنووسن و خاڵی نیزامیش وەردەگرین، دواتر دێین بڕگە بە بڕگە، خاڵ بە خاڵ باسی لێ دەکەین، بەڕێز امنە زکری، خاڵی نیزامیت هەیە؟ دوو خاڵی نیزامیمان هەیە، ئەوەی تر بێگەرد خان دەینووسێت، خاڵە نیزامییەکان وەردەگرین، تا ناوەکانی ئەوانەی دەیانەوێ موناقەشە بکەن بنووسرێت، امنە زکری، فەرموو.

بەڕێز امنە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناڤێ فراکسیۆنی ئەمی ژی بەخێراتنا هەڤاڵێن کو دوزخورماتوو هاتینە دکەین، هەلبەت خالی منیت پەیرەوی ئەوە کو ل گور خالا دووێ، برگا دووێ ژمارە مادده (54) لەسەر ئەو بابەتە داخواز کری گفتوگۆ بێتە کرن، ئەگەر بێژیت هەر (10) ئەندام بۆیان هەیە داوا بکەن گفتوگۆی بابەتەکی گرنگ بخەنە بەرنامەی پەرلەمانەوە بە ئامادەبوونی سەرۆکی پەرلەمانیان سەرۆکی وەزیران یان وەزیری تایبەتمەند، واتا ئەڤە نەچێتە چارچێوەی ڤێ مادده یان وەزیری ناوچێن کوردستانی دەرڤەی هەرێمیشی بێن ئامادە با، دوو/ ئەڤ داواکارییا پەرلەمانتارێن بەڕێز ڕێڕەوێ پەرلەمانی نەگرتییە، داخازییەك لە هەندەك پەرلەمانتارا هاتیە پێشکەش کرن، بێکو ئەو داواکارییێن ژ ئالیێ دەستا سەرۆکایەتیا پەرلەمانی بۆ لیژنا تایبەتمەند، بۆ لیژنا ناوچە کوردستانیێ دەرەوەی هەرێمێ بێتە ئاراستە کرن، پێ تیڤی بوو بۆ لیژنا ناوچە

کوردستانی هات ئاراسته کرن، لیژنا مەعنی ڕاپۆرتا خۆ هەبا، لیژنا مەعنی ئەو ڕاپۆرتە پێشکەش کردبا، پەرلەمانتارێن بەڕێز گفتوگۆ سەر وێ وەکی نەریتەکی کاری پەرلەمانی حەتا نووکا هاتیە جێبەجێ کرن، ئەڤە ڤێ دەرەوەی پەیرەوی بوو بەڕاستی، ئومێدەوارین جارەکا دی تر د گور هەر پەیڕەوی ، ئەو شتەکی ناو پەرلەمانی دا جێبەجێ بوویا چارچێوا پەیرەوی ناوخۆیا پەرلەمانی بێتە سەرەدانی کرن.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز امنە زکری، دیارە ئەو بابەتە پەیوەستە بە ئاوارەکان، ئەو وەزعەی ئاوارەکان تووشی بوونە لە دوای ئەو ڕووداوە نەخوازراوانە کە لەو ناوچانە ڕوویانداوە، پەلاماردانی ناوچەکە، ئەو تاوانانەی لەوێ ئەنجام دراون، بە تەئکید ئاراستە کراون، لیژنەی (140) ئاراستە کراوە، لیژنە پێشمەرگە ئاراستە کراوە، لیژنەی ناوخۆ ئاراستە کراوە، ئەو لیژنانە چوار لیژنەی پەرلەمانی ئاراستە کراون ڕاپۆرتی خۆیان حازر بکەن، ئەم بابەتەی ئەمڕۆ جیاوازە، ئەوە پەیوەستە بە ژیانی ئاوارەکان، بە باری ژیانی ئاوارەکان، لەبەر ئەوە بە پێویست زانرا ئەوە ئەمڕۆ ببێتە بابەتی گفتوگۆ، دڵنیام بە ڕوحییەتێکی نیشتیمانپەروەرانە هەموو لایەك تەماشای پرسی ئاوارەکان دەکەن و بەردەوام دەبین، بەڕێز بەهار عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز بەهار عبدالرحمن محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بابەتەکەمان گفتوگۆیە لەسەر ڕەوشی شاری دوزخورماتوو، ئێمە وەکو فراکسیۆنی یەکگرتوو لە بەرواری (10/31) یاداشتێکمان لە ڕێگەی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە ئاراستەی حکومەت کردبوو، داوا دەکەین ئەو یاداشتەی ئێمەش وەکو بنەمایەك ڕێگەمان پێ بدرێ بۆ ئەوەی لێرە جەخت بکەینەوە لەو خاڵانەی کە وەکو داواکاری بۆ خەڵکی خورماتوو پێشکەشمان کردووە، سوپاستان دەکەین.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز بەهار عبدالرحمن، ئێمە دەست بە گفتوگۆ دەکەین، خاڵ نیزامیمان هەیە، کاك سۆران عمر، فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا داواکارم ناوە کوردییەکەی خورماتوو بەکاربهێنرێ، نەك دوزخورماتوو، ناوە کوردییەکەی کە خورماتووە بەکاربهێنرێ، دووەم/ پشتیوانی ڕایەکەی خاتوو امنە دەکەم، بەڕاستی پەرلەمان شوێنی دەرکردنی یاسا و بڕیار و ڕاسپاردەیە، گفتوکۆ ئەگەر دیاری نەکرێ میکانیزمەکەی چۆن وەردەگیرێ و لیژانی مەعنی دەبوو لەو پرسە ڕاپۆرتیان پێشکەش بکردایە، ئەو کاتە گفتوگۆ بکرایە، ئێستا بەڕێزتان لە دەستەی سەرۆکایەتی پێشنیار و بۆچوونەکان وەردەگرن، ڕاسپاردەی لێ دەکەوێتەوە، بڕیاری لێ دەکەوێتەوە، ئەوە هیچی ڕوون نییە، ئومێد دەکەم بە جەدوایەکی زۆر ڕوونتر لە گفتوکۆ لێی دەربچین، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سۆران عمر، بە تەئکید مەبەستەکە هەر ئەوەیە، ئەم دانیشتنە بەرهەمدار بیت، گفتوگۆی بابەتی لە ئاستی ئەم پرسە گەورەیە، دڵنیامە بەو شێوازەش بەشداری دەکرێ لەم موناقەشاتانە، کە بە ڕاسپاردە دەربچین، بە چەندین ڕاسپاردە، ئەو ڕاسپاردانە دواتر بۆ لایەنی پەیوەندیدار دەنێرین، بۆ ئەوەی بە هەند وەربگیرێن، دڵنیاینە کەش و هەواکەش وایە کە بارەکە، باری گشتی وایە کە ئەو پرسە دەبێ پەلەی لێ بکرێت، د. بەهار، خاڵی نیزامی، فەرموو.

بەڕێز د. بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە ڕایەکەی امنە خان و کاك سۆران دەکەم، ئیقتیراحێکم بۆ جەنابتان پێی لە سەرۆکایەتی، ئەویش ئەوەیە کە لیژنەی ناوچە دابڕێنراوەکان بێنە سەر مەنەصە، ئەوان تەوصیاتەکان وەربگرن لەلای خۆیان بینووسنەوە کە ئەوان لیژنەی موختەصن، دواتر لەگەڵ لیژنەکانی تردا بیکەنە تەوصیات و ڕاپۆرت و ئەوان.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

د.بەهار زۆر سوپاس، ڕەئیەکی پەسەندە، داوا لە لیژنەی ماددەی (140) دەکەین، لیژنەی ناوچە کوردستانییەکان لە دەرەوەی ئیدارەی هەرێم بێنە سەر سەکۆی دیار بۆ لیژنەکان، کاك سۆران عمر، خاڵی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر وابێ لیژنەی مافەکانی مرۆڤ مەعنی یە بە پرسی ئەو ڕەوشی ئاوارە و ئەو پێشێلکارییانە.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

داوا لە لیژنەی مافی مرۆڤیش دەکەین بێنە سەر مینەصە، فەرموون، با ئەوانیش بێن، فەرموون هەردوو لیژنە، هەردوو لیژنە مەعنینە، بەخێربێن، دوو خاڵی نیزامیمان هەیە، یەك بەڕێز تەلار لطیف، فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەوەی ئێمە کۆبوونەوەکەمان بەرهەمدار بێ، ڕاسپاردەکانیش دیار بێ، ئەو لایەنانەی کە ڕاسپاردەکانی بۆ ئاراستە دەکەین دیار بێ، زۆر زۆر گرنگە بەڕاستی ئەو لیژنە پەیوەندیدارە کۆمەڵێ ڕاسپاردەیان هەبێ، ماوەیەکیان پێ بدرێ کۆمەڵێ ڕاسپاردەیان هەبێ، دوایی گفتوگۆ لەسەر ئەو ڕاسپاردانە بکات، بۆیە منیش پشتگیری بەڕاستی کاك سۆران و امنە خان و د.بەهار دەکەم، کە گرنگە کار لەسەر ئەو خاڵانە بکرێ پێش ئەوەی دەست بە گفتوگۆ بکەین.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز تەلار لطیف، خاڵێکی تری نیزامی، کاك محمود، فەرمووو.

بەڕێز محمود عمر صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کەواتە دەبوو لیژنەی پێشمەرگەش وجودی لەوێ هەبوایە، چونکە خۆتان دەزانن سنوورەکە ڕەهەندێکی سەربازی بەخۆیەوە گرتووە، پێشمەگەش زۆر مەعنی یە بەو سنوورە، داواکارم کە لیژنەی پێشمەرگەش وجودی هەبێ لەسەر مینەصە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس کاك محمود، خاڵێکی تری نیزامی، کاك سالار محمود، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان ئەم بابەتە ئەهمیەتی خۆی هەیە، دەبوو دەم و دەست لە گەرما و گەرمی ئەحداسەکانەوە پەرلەمانی کوردستان بە جدییەتەوە مشووری ئەم خەڵکەی بخواردایە کە ئاوارە بوون، بەڵام ئێستاش درەنگ نییە، ئەگەر پەرلەمانی کوردستان بتوانێ بڕیارێك لەو مەسەلەیەدا، یان شتێك لە نەهامەتی و بارگرانی سەرشانی ئەو خەڵکە کەم بکاتەوە، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەم دانیشتنە چەند سەعاتێك دوا بخرێ، لیژنە مەعنییەکان لەگەڵ نوێنەرانی خەڵکی دوز کە هاتوون بۆ پەرلەمانی کوردستان، دانیشتنێك بکەن، ڕاپۆرتێکی هاوبەش حازر بکەن، ئەو پەرلەمانتارانەشی کە قسەی جدییان هەیە لێرەن، یان ڕاپۆرتی نووسراویان هەیە، ئاراستەی ئەو لیژنەیەی بکەن، چەند سەعاتێك، بۆ ئەوەی گفتوگۆکە هەر بۆ گفتوگۆ نەبێ، گفتوگۆکە بۆ پرسێك بێ کە بتوانن نەتیجەیەکی هەبێ، ئەو خڵکە هاتوون با ئێمە پرسیان پێ بکەین، بە تایبەتی ئیدارەی تیایە، ئەنجومەنی تیایە، هاووڵاتی تیایە، خەڵکی کەسایەتی تیایە، پرس و ڕایەکیان لەگەڵ بکەین، پێشانگایەکیشیان لە خوارەوە کردۆتەوە هی موعاناتەکان، بەیەکەوە پەرلەمان هەمووومان بچین، ئیفتیتاحی بکەین، لیژنە مەعنییەکان ڕابسپێرین چەند سەعاتێك ڕاپۆرتێکی تێر و تەسەل ئامادە بکەن بۆ ئەوەی بتوانین ئەو گفتوگۆیە گفتوگۆیەکی بەرهەمدار بێ، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سالار محمود، خاڵی تری نیزامی هەنە، بەس دەمەوێت ئەوە بە ئێوەی بەڕێز ڕابگەیەنم یاداشتێکی تایبەت لە ئیدارەی خورماتوو گەیشتۆتە پەرلەمان، ئەو یاداشتە کاك صالح فەقێ بە نوێنەرایەتی ئیدارە بۆ ئێوەی بەڕێز دەخوێنێتەوە، دڵنیام هەمووتان زانیاری وردتان هەیە لەسەر ئەو بارەی لەو ناوچانە ڕوویداوە، ئەوەی بەسەر ئەو ناوچانە هاتووە، یەعنی هەموو ئەندامانی پەرلەمان زانیاریتان هەیە لەسەر شوێنەکان، لەبەر ئەوە زۆر گرنگە گفتوگۆ بکەین، لیژنەکانی پەیوەست ئەو

پرسەوە کاتیان دەدەینێ بۆ ئەوەی ڕاسپاردەکان دابڕێژن، ئینجا ئەو ڕاسپاردانە دەینینە ناو دانیشتن، لە ناو ئەم هۆڵە دەنگی لەسەر دەدەین، خاڵی تری نیزامی بەڕێز حەیات مجید، فەرموو.

بەڕێز حەیات مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە هاتە سەر ئەوەی ببێ بە لیژنە، لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی پێشمەرگەش مەفرووز بوو کە ئەوانیش تەواجودیان هەبێ لەوێ، پشتگیری قسەکانی کاک سالار محمودیش دەکەم.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ سوپاس، لیژنەکان ڕاسپێردراون پێشتر بۆ ئەوەی ڕاپۆرت بنووسن، کۆی باری گشتی ئەو ناوچانە، ئەوەی پەیوەستە بە پێشمەرگە، ئەوەی پەیوەستە بە ناوخۆ، ئەوەی پەیوەستە بە مافی مرۆڤ، مافی ئافرەتان، لیژنەی (140)، ئەوان بە شێوازێکی گشتی دەنووسن، ئەوەی ئەمڕۆ ئێمە مەبەستمانە باری خورماتووە، بەتایبەتی باری گوزەران، باری ژیانی ئاوارەکان، بەڕێز کاک حاجی کاروان، خاڵی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز کنعان نجم الدین أحمد (حاجی کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لجنە نوێنەرانی دوزخورماتوومان بینیوە، جەنابی قایمقامیشمان بینیوە و دانیشتنی خۆشمان کردووە، ناتوانین بڵێین ڕاپۆرت، بەڵام نیمچە ڕاپۆرتێکە، ئەگەر لەسەروو ئەوە زیاد بوو، ئەوە زیادی دەکەین، ئەگەر باش بێ، ئەگەر پێتان باش بوو، چونکە وەقت تاخیر دەبێ، وا باشە ئێمە ئەوە بخوێنینەوە، لەسەروو ئەوە چیمان دەووت ئیزافەی دەکەین، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز کاک حاجی کاروان، چەند خاڵێکی تری نیزامیمان هەنە، ئەوانەی وەردەگرین، لێرەوە دەست پێ دەکەم تا تەواو دەکەم، هەر بۆ زانیاری ئێوەی بەڕێز، سەعات (1) پێشانگایەك لە خوارەوە هەیە، لەسەر خورماتوو، بواری خورماتوو، ئەوەی بەسەر خورماتوو هاتووە، چاوەڕوانی ئەوە دەکەن نوێنەری وڵاتانی بیانی لە کوردستان حازر ببن، ببینن، بە چاوی خۆیان ببینن، تا ئەو کاتە موناقەشە دەکەین، ئینجا دەچینە خوارێ لەگەڵ ئەوانە ئەو پێشناگایە دەکەینەوە و دەیبینین، دەگەڕێینەوە موناقەشات بەردەوام دەکەین تا کۆتایی دێتن، ئینجا لیژنەکان ڕادەسپێرین بۆ ئەوەی ڕاسپاردەکانیان بنووسن، خاڵە نیزامییەکانی کە ماون، کاک دلێر، فەرموو.

بەڕێز دلێر مصطفی حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لێژنەی پێشمەرگە بە پێی ئەو نووسراوەی ئاراستەمان کراوە لەسەرۆکایەتی پەرلەمانەوە، کۆبوونەوەی لیژنەی پێشمەرگەمان کردووە، جەولەمان کردووە بۆ میحوەری (1)، بۆ میحوەری (3)، بۆ

میحوەری (4)، لەگەڵ وەزارەتی پێشمەرگە و ستاڤ باڵای کۆ ببووینەوە، لەبەر ئەوەی ماوەیەکی ترمان دەوێ، نزیکی (50) وەرەقەمان لە دەلیل و بەڵگە و لە پێداویستی دابینکردنی ئەو نووسراوەدابین کردووە، بۆیە هی ئێمە کاتێکی پێ دەچێ تا ئامادەی بکەین، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز کاك دلێر، بەڕێز شیرین حسنی، فەرمووو.

بەڕێز شرین حسنی رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ژ بەر هەستیاریا بابەتی، ژ بەلکو مە بگەینە ئەنجامی باش، ئەو بڕیار و ڕاسپاردێت ئەڤرۆ دەربچن، خزمەتا خەلکی خوورماتوو بکات، پشتەڤانیا کاك سالاری دەکەم، کو سعاتەکێ دەرفەت بێتە دان بۆ وان لیژنەی پەیوەندیدار کو هەندەك خالا، یان ژی هەندەك ڕاپۆرتەکی حازر بکەن کو گفتوگۆ لەسەر بێتە کرن و ببێتە بنەمای گفتوگۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز شرین حسنی، بەڕێز هیڤا حاجی، فەرموو.

بەڕێز هیڤا حاجی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری قسەکانی کاك سالار محمود دەکەم، داواش دەکەم جگە لە ئەمڕۆ، بەیانیش ئیختیصاص بدەین لۆ قەزییەی دوزخورماتوو، چونکە قەزییەیەکی زۆر زۆر گرنگە، دەبێت ئێمە زیاتر لەسەری چڕتر بین، بە وریاتر موعامەلەی لەگەڵ بکەین، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز هیڤا حاجی، بەڕێز أبوبکر هەڵەدنی، فەرموو.

بەڕێز أبوبکر عمر عبدالله (أبوبکر هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ ئەوەی کە بابەتی گفتوگۆکردن لەسەر دوزخورماتوو زۆر گرنگە و هەرچەند درەنگ وەختە، من هەست دەکەم لە ناو هۆڵ دا جۆرێك لە شپرزی لەم بابەتە گرنگە دەبینم، یەعنی ئامادەکاری تەواو نەکراوە، هەم لەلایەن لیژنە پەیوەندیدارکان، بیریشمان نەچێت کە تەرەفێکی تری ئەم بابەتە حکومەتە، کە ئێستا نە وەزیری کاروباری پەرلەمان و نە حکومەت لێرەیە، دەستەیەکیشمان هەیە، دەستەی ناوچە کوردستانییەکان کە بەڕێزێك بە پلەی وەزیر ئەو دەستەیە بەڕێوە دەبات، بۆ ئەوەی کە کۆبوونەوەکە بەرهەمدار بێت، بڕیاری لێ بکەوێتەوە، لەبەر ئەوە پشتگیری لە کاك سالار محمود دەکەم، کە نەك بۆ سەعاتێك، بۆ دوو سەعات، من پێموایە ئەو جەلسەیە بخەینە سبەینێ، سبەینێ تەرخان بکەین بۆ قسە کردن لەسەر ڕەوشی دوزخورماتوو بە ئامادەبوونی نوێنەرانی حکومەتیش، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز أبوبکر هەڵەدنی، بەڕێز أبو کاروان، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن فارس عبدالرحمن (أبو کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن کاك دلێر باسی لیژنەی پێشمەرگەی کرد، من دووبارەی ناکەمەوە، بەڵام ئەو پرسە پێویست بە گفتوگۆکردن دەکات، پێموایە پێویست ناکات ئێمە زۆر کات بکوژین، بۆیە باشتر وایە دەست بەکار بین بۆ گفتوگۆکردن لەسەر ئەو مەسەلەیە، ناکرێت هەر یەکێك باسی سەردانەکان و بینین و ئەوانە بکات، چونکە بەشێکی زۆر لە پەرلەمانتاران ئەو سەردانەیان کردووە، سەردانی ئاوارەکانیان کردووە، سەردانی شارو شارۆچکەکانمان کردووە، بۆ ئەوەی کات نەکوژین پێشنیارم وایە ئێمە دەست بەکار بین، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز أبو کاروان، بەڕێز کاك بێستوون، فەرموو.

بەڕێز بێستوون فائق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چەند ڕوونکردنەوەیەك لەبەر ئەوەی ئێمە ژمارەیەك لە ئەندامانی پەرلەمان ئەو یاداشتەمان ئیمزا کردووە، ئەوە حەصر کراوە تەنها لەسەر دوزخورماتوو و ژیانی ئاوارەکانی، یەعنی مەهامی ئەم تەڵەبە تەنها تایبەتە بە ژیانی ئاوارەکان، بۆیە باس لە ڕەهەندەکانی تری عەسکەری و دۆخی پێشمەرگە و ئەوانە نەکراوە، بۆیە تایبەتە بەو لیژنانە، لەسەر دواخستنیشی لەو تەڵەبەی کە دەووترێ چەند سەعاتێك دوابخرێ، پێشتر لیژنە مەعنییەکان لە ناوچە جۆراوجۆرەکانی دوز و خەڵکی دوز و ئیدارەی دوزیش بینراوە، لەسەر ئەوەی کە بۆ بانگی لایەنی تەنفیزی حکومەتی هەرێم ناکرێ، لە ڕاستی دا ئەو تەڵەبەی کە ئێستا ئێمە هەمانە، ئەو بابەتەی کە ڕەبتی بە ئاوارەکانی دوزخورماتوو، بەتایبەت لە ناو دوزخورماتوو هەیە، پەیوەندی بە حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە نیە، ئێمە گرفتمان لەگەڵ حەشدی شەعبی هەیە، کە حەشدی شەعبی نە حکومەتی هەرێمی کوردستان ناتوانێ دەریان بکات، نە ئێمەش دەتوانین تەڵەب لە حکومەتی هەرێم بکەین کە حەشدی شەعبیمان بۆ دەربکات ئاوارەکان بگەڕێنەوە، لە تایبەت لە بانگهێشتەکە یان تەڵەبی جەلسەکە بانگی لایەنی پەیوەندیدار نەکراوە، چونکە تۆ نازانی ئەم بابەتە مەعنی بکەی بە چ لایەنێکەوە، چ لایەنێکی لەسەر بانگ بکەی، من پێموایە جەلسەکە ئیدامە پێ بدەین، وتووێژەکان بەردەوام بکرێ، ئەو تەڵەبەشی کە دەووترێ وتووێژ لەگەڵ مێوانەکان بکرێ، دوای تەواوبوونی وتووێژەکانی ناو جەلسە، ئەوەی کە دەستمان دەکەوێ ئیستینتاجی دەکەین لە ئارائی ئەندامان، لەگەڵ نوێنەری ئاوارەکانی دوزخورماتوو، لەگەڵ ئیدارەی دوزخورماتووش کە لێرەن، دوای تەواوبوونی جەلسەکە و یان دوای هەڵگرتن و تەواوبوونی پێشانگاکە کەوا لەگەڵ قسەکانی ناو جەلسەکە بگەینە سیغەیەکی کۆتایی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز بێستوون، کاك برزۆ، فەرموو.

بەڕێز برزۆ مجید عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادام مێوانانی بەڕێزی خورماتوو لێرەن، ئیدارەی خورماتووش لێرەن، بەشێك لە لیژنەکان کاری باشیان کردووە، مەعلوماتی باشیان کۆکردۆتەوە، ڕاستە دەبوایە زیاتر تەنزیم بکرێ، بەڵام مادام دانیشتنەکە فەیە و قەرەباڵخە و هەموو لایەك لێرەن، ئێمە تەنها بە ڕاسپاردە دەرنەچین لەو کۆبوونەوەیە، چونکە ئەگەر تەنها ڕاسپاردە بێ ئەم قسەیە زۆر زۆر دەقیقە کە داوای دانیشتنی پەرلەمان دەکات بۆ چەند سەعاتێك یان بۆ چەند ڕۆژێك، بەڵام ئەگەر لەگەڵ دەرکردنی چەند ڕاسپاردەیەك لیژنەیەکی پەرلەمانیش دروست بکرێ، لیژنەیەکی پەرلەمانیش دروست بکرێ، بۆ ئەوەی ئەو ڕاسپاردانەی ئەوەی پێویستە قسە بکرێ لەگەڵ لایەنی حکومەتی هەرێم، ئەوەی پێویستە قسە بکرێ لەگەڵ UN

و بیانییەکان، ئەوەی پێویستە لەڕێی نوێنەرەکانمان لە پەرلەمانی عیراقەوە قسە بکرێ لەگەڵ حکومەتی عیراقی، یان لەگەڵ جیهاتی تری عیراقی، ئەم لیژنەیە سەرپەرشتی جێبەجێ کردنی ئەو ڕاسپاردانە بکەن کە ئەمڕۆ لێرە دەردەکرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ ئەم پێشنیارە، زۆر سوپاس کاك برزۆ، پێشنیارێکی بەجێ یە، بەڕێز ئامینە زکری، دواتر کاك قادر، سێ خاڵی تری نیزامی وەردەگرین، فەرموو.

بەڕێز امنە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز داخازا لێبوورینی دکەم هێڤیدارم دەستا سەرۆکایەتیا پەرلەمانی من رەخنا وی هەی سینگەکی بەرفرە وەرگرن، بەڕاستی هەرجار جڤینی پەرلەمانی بەر دەست پێ بکەن گفتوگۆیەکا زۆر زێدە یا دەرڤەی کاری مە تێتە ئەنجامدان، ئەمەژی بە ڕەئیا من هەندێ گرێدایە کو دەستەی سەرۆکایەتی پەلەمانی دیالۆگ و گفتوگۆ دگەل لیژنەی مەعنی نینە بۆ داڕشتنا بەرنامەیی کاری، ژبەرهەندێ هێڤیدارین دڤینێت ئایندەیدا ئەڤە نزیکی پتر سەعاتەکی، سەعات و نیو لە وەختێ مە هاتە کوشتن، بۆ پەرلەمانتارا، بۆ پەرلەمانی وەخت گەلەکی گرنگە، ژبەرهەندێ داخازی ئەوەش دەکەین وەختی بەرنامەی کاری دێتە کرن، هەم دڤەل لیژنەی مەعنی، هەم دگەل ئەو لایەنەی پەرلەمانێت کو بابەتی پێشکەش کەن، گفتوگۆیەك بۆ داڕشتنس بەرنامەیا هەبیتن، چاوانیا گفتوگۆکرنێ.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ ئەو ڕەخنەیە، هەرچەندە لە جێی خۆی نەبوو، چونکە ئێمە لیژنەکەمان تەکلیف نەکردووە تا لەگەڵ لیژنەکان دابنیشین، یاداشتێك هاتووە، یاداشت لەسەر باری مرۆیی خەڵکی خورماتوو، بۆیەش ئەو

ئامادەکارییەی ئەوەی کراون خودی ئەو ئەندامانە ئەو یاداشتەیان هێناوە، بە مەسئولییەتەوە، ئێمەش لە دەستەی سەرۆکایەتی بە هەندمان وەرگرتووە، بەڕێز کاك أنور قادر، فەرموو.

بەڕێز أنور قادر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێموایە بۆ ئەوەی بابەتەکە ڕوونتر بێ، بەرچاڕوونی باشتر هەبێ، بۆیە پشتگیری لە قسەکانی کاك سالار محمود دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس کاك أنور قادر، بەڕێز ئێڤار إبراهیم، دواتر کاك ئاری، کۆتایی دێت بە خاڵە نیزامییەکان، فەرموو.

بەڕێز ئێڤار إبراهیم حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار دەکەم بدرێتە دەنگدان، ئەو ئەندام پەرلەمانە بەڕێزانەی کە زیاتر لە سێ کەس وتوویانە تەئجیل بکرێتن با بدرێتە دەنگدان، بزانین کامەیان زیاتر دەنگ دێنێ.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس خاتوو ئێڤار، بەڕێز ئاری محمد هەرسین، فەرموو.

بەڕێز ئاری محمد هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە پێش هەموو شتێکدا پشتگیری لەو بۆچوونە دەکەم کە لیژنەی پێشمەرگە نوێنەریان پێویستە لێرە ئامادە بێت، بۆ؟ لەبەر ئەوەی لیژنەی پێشمەرگە لیژنەی جینۆسایدیشە، ئەوەی لە دوزخورماتوو دەکرێ لەلایەن جەیشی داگیرکەری عیراقەوە بە تەئکید ئەوە جینۆسایدە، ئەوە خاڵی یەکەم، خاڵی دووهەم/ ئەو بۆچوونەی کە دەڵێ ئەم دانیشتنە تەئجیل بکرێت، دوایی ئەو بەڕێزانەی کە دیاری کراون بچن کۆببوونەوە بکەن لەگەڵ مێوانە بەڕێزەکانی دوزخورماتوو، دوایی لە ئەخیردا بەلاغێك حازر ببێت و ئێمە هیچ قسەیەکمان نەبووبێ لێرە مەسجێکی نەرم و نۆڵ بۆ بەغدا بنێرن، لە کۆتاییەکەشیدا تەئکید بکرێتەوە لەسەر برایەتی کورد و عەرەب کە درۆیەکی زۆر زۆر گەورەیە، من ئەوەم پێ باش نیە، هیچ نەبێت مەجالی هەریەك لە فراکسیۆنەکان بدەن بۆچوونی خۆیان بە تەحدیدی وەکو مەسجێك پەرلەمانی کوردستان بینێرێ بۆ دەوڵەتی داگیرکەری عیراق.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز کاك ئاری، نوقتەی نیزامی تەواو بوون، زۆر قسەمان کرد، سوپاستان دەکەین، پێشتریش ئەم پرسە لەلایەن فراکسیۆنەکانی کوردستانی لە بەغدا زۆر بە جوانی، بەرێك و پێکی وەگێردراوە، هەمووش بەکۆدەنگی، بە یەکڕیزی هەڵوێستیان هەبوو، ئومێدەوارم دەست بە گفتوگۆکان بکەن، بەو

ئاراستەیە بتوانین ئەم دانیشتنە بەرهەمداربێت، بە ڕاسپاردەی بەهێز لێی دەربچین، بەڕێزان کاک صالح فەقێ دەست پێ دەکات، یاداشتی ئیدارەی خورماتوو پێشکەش بە ئێوەی بەڕێز دەکات، فەرموو.

بەڕێز صالح فەقێ محمد أمین:

بەڕێزان دەستەی سەرۆکایەتی و ئەندامانی پەرلەمانی بەڕێز، ئەم ڕاپۆرتە لەلایەن بەڕێز کاک شلال عبدالله أحمد قایمقامی قەزای خورماتوو و بەڕێز کاک کمال أحمد قادر سەرۆکی لیژنەی یاسایی ئەنجومەنی قەزای خورماتوو هاتووە، ئاراستەی بەڕێز پەرلەمانی کوردستانی کردووە،

بەڕێز پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ داواکاری

ئەو ڕووداوانەی کە لە ڕۆژی 16ی ئوکتۆبەری ساڵی 2017 و ڕۆژانی دوایی ڕوویانداوە لە شاری خورماتوو، پێچەوانەی تەواوی بنەما یاسایی و دەستوورییەکانە، لە هەمان کات دوورە لە پرەنسیپە دیموکراتی و نێودەوڵەتییەکان، بەو پێیەی لە ئێستادا پێکهاتەی سەرەکی شاری دوزخورماتوو کە نەتەوەی کوردە لە دوای هێرشەکانی حەشدی شەعبی بۆ سەر ئەو شارە، لە ترسی کوشتن و ڕفاندن وەك لە پێشووتر ڕوویداوە دژی پێکهاتەکانی تر لەو شارە دەکرێ لە ئێستادا ئاوارەکانی خورماتوو لە دۆخێکی خراپ دا ژیان دەگوزەرێنن دوور لە هەموو مافە سەرەتاییەکانی ژیان، لە کەمپ و شارەکانی هەرێمی کوردستان نیشتەجێن، بۆیە لە ڕێگەی بەڕێزتانەوە داواکارییەکانمان دەخەینە ڕوو، بە هیوای چارەسەر کردنێکی گونجاو بۆ خەڵکی ئەو شارە:

1- پەلەکردن لە ڕاگرتنی سوتاندن و تالانکردن و تەقاندنەوەیماڵی هاوڵاتییانی کورد لە خورماتوو.

2-داواکارین لە بەڕێزتان فشار بخەنە سەر حکومەتی بەڕێز عەبادی و لایەنە نێودەوڵەتییەکان بۆ پێکهێنانی لیژنەیەکی هاوبەش (لجنة تقصي الحقائق) بۆ لێکۆڵینەوە و خستنەڕووی داواکان لە 16ی ئوکتۆبەر و ڕۆژانی دواتر لە خورماتوو.

3-ڕاگرتنی هەموو جۆرە گۆڕانگارییەك لە ئێستادا هەوڵ دەدرێت بگوڕدرێت لە ڕووی ئیداری، چونکە لە ڕابردوودا لەسەر ڕێککەوتن و بنەمای تەوافوق دانراون، واتا یەکە ئیدارییەکانی شارەکە،

4-داواکارین هەوڵی خۆتان بخەنە گڕ بۆ ڕەوانە کردنی هێزێکی هاوبەش، یان هێزێکی ئاشتی پارێزی نێودەوڵەتی، یان هێزێکی هاوپەیمانان بۆ ئاسایی کردنەوەی دۆخی شارەکە و گەڕاندنەوەی ئاوارەکان، چونکە لە ئێستادا زیاتر لە دوو ناحیە و زیاتر لە 50 گوندی کورد و عەرەب ئاوارەیە لەگەڵ خەڵکی ناوەندی قەزاکەش.

5-هەوڵ بدرێت بە ناساندنی تاوانەکانی 16ی ئوکتۆبەر بە تاوانی جەنگ و جینۆساید بناسرێ و ئەنجامدەرانی ئەو تاوانە بدرێتە دادگای نێودەوڵەتی.

6-هەوڵی تەواو بدرێ بۆ قەرەبوو کردنەوەی زیان لێکەوتووانی 16ی ئوکتۆبەر و ڕۆژانی دواتر لە شاری خورماتوو.

لەگەڵ ڕێزمان دا

بە واژووی هەردوو بەڕێزان:

شلال عبدالله أحمد: قایمقامی قەزای خورماتوو.

كمال أحمد قادر: سەرۆكی لیژنەی یاسایی ئەنجومەنی قەزای خورماتوو.

زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز صالح فەقێ، كە بە نوێنەرایەتی بەڕێز قایمقامی خورماتوو ئەم یاداشتەی پێشكەش بە پەرلەمانی كوردستان كردووە، سوپاسیان دەكەین، ئێستا داوا لە سەرۆكی لیژنەی ماددەی 140 ناوچە كوردستانییەكان لە دەرەوەی ئیدارەی هەرێم، داوای لێ دەكەین ڕاپۆرتی خۆیان پێشكەش بكەن.

بەڕێز شوان أحمد نعمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەكو لیژنەی ناوچە كوردستانییەكان ئەو بابەتەمان ئامادەكردووە، لێرەدا دەیخوێنینەوە:

لە دوای ڕووداوەكانی 16ی مانگ لە خورماتوو و ناوچە كوردستانییەكان لیژنە ناوچە كوردستانییەكانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم بە وردی ئاگاداری ڕووداوەكان بووین و لەگەڵ ئاوارەكان و دانیشتووان دا لە وتووێژدابووین بەرێزان ئەوەی لە دووزخورمات و روویدا لەسەر دەستی حەشتی شەعبی لە سوتاندنی مال و تالأنكردنی كوردەكان جینۆسایدن بە یاسا نێودەولەتیەكان تاوانی دژە مرۆڤایەتیان تێدایە، لە خوورماتوو نیزیكەی (60)هەزار هاوولأتی سڤیل لە گووندەكان ئاوارە بوون ئێستا دۆخی ژیانیان زۆر خراپەو لە كوردستاندا دەژین حەشتی ششەعبی تا ئێستا بەردەوامە لە تالأنكردنی و تەقاندنەوەی مالە كوردیەمان بەلأم ئەوەی تا ئێستا گەرانەوەی مالە كوردیەكان و ئاسایی كردنەوەی دۆخی خوورماتووە ئێمە لە لیژنكەی ئیدارەی دەرەوەی هەێم بە پێویستی دەزانین وە داوا دەكەین لیژنەیەك پێك بێنین لە پەرلەمانی كوردستاغن بە پێی مادەی (47) لە پەیرەوی ناوخۆ بۆ ئەو خالأنەی كە دیارمان كردووە، یەك بە دێكۆمێنكردنی ئەو تاوانە ئەنجامدراو وە ئەو تاوانانی كە بە لایەنی پەیوەندیدار وە داوای هێزی هاوبەش بكرێت و جێگیر بكرێت سەلامەتی و ئاسایی كردنەوەی دۆخەكەو جگە لە حەشتی شەعبی وە هەتا بكرێت داوا بكرێت هێزێكی ئەمریكی لە ناوچەكەدا جێگیر بكرێت بۆ ئەوەی سیقەو متمانە لە لاین خەلكی ئەو ناوچانە و ئەو سنووره دروست بیت بۆ گەررانەوەیان ،سێ گەرانەوەی هاوولأتیاەن بۆ دووزخورماتوو،چوار:قەرەبووكردنەوەی زیانلێكەوتوانی خورماتوو لە لاین حكومەتی عیراقەو كە زیانێكی گورەیان بەركەوتووە،پێنج: تا گەرانەوەی ئاوارەكان بۆ زیدی خۆیان لەلایەن حكومەتی هەرێمەوە پێداویستی هەنووكەییان بۆ دابین بكرێت،شەش: چارەسەركردنی گرفتی كارمندانی خورماتوو بە تەنسیب یان رەچاوی باروودۆخەكە بكرێت تا دەگەرێنەوە شوێنەكانی خۆیان،حەفت: داوادەكەین داوا لە (یو

ئین)دەکەین لیژنەی حقوقی ئینسانی سەر بە نەتەوە یەکگرتووەکان محقق لێکۆڵەر بنێرێت بۆ بە دیکۆمێنتکردنی پێشێلکاریەکان ،زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆکی لیژ نەی کورد ستانیەکانی دەرەوەی هەرێم، بەڕێزان لیژ نەی مافی مرۆڤ چەندین داتاو دیکۆمێنتیان لەبەر دەستدایە لە سەر خور ماتوو کەرکوك لە مەر درا بوون لە لا ین حە شتی شەعبییەوە تا ئیتا چوار راپۆرت بە پەرلەمانی کوردستان گەیشتوون داوا لە سەرۆکی لیژ نەی مافی مرۆڤ دەکەین ئەو داتایەی لەبەر دەستدایە پێشکەش بە ئێوە بکەن.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان سەرەتا بۆ بەڕێز قایمقامی خور ماتوو وە ئەو ستافەی هاو کاری بوون لە ئیبادەکردن و بە دێکۆمێنتکردنی بەشێك لەو تاوانانەی لە شەوی (16/15)ی(2017) کە لەلایەن حەشتی شەعبە بەرامبەر بە دانیشتواتی کوردی خور ماتوو ئەنجا مدرا وە ئە مە راپۆرتەکە یە وردەکار یەکانی بە وێنەو بە ئامار تێدایە من هەولەدەم بە خێرایە بەسەریدا تێپەرم بە زمانی کوردی و عەرەبی و ئینگلیزی ئامادەیە ئەگەر بەرێزان ئەندامانی بخرێتە بەر دە ستی هەموو ئە ندامان وە بەردەم رای گ شتی لە را ستیا ئەوەی لە شەوی (15-10/16) لە خوورماتوو روویداوە دەچێتە خانەی تاوانی پاکتاوکردنی نەتەوەیەك لە خورماتوو بە ناوی کوردەوە لە دوا تر ئا ماژە بەوە دەدە ین کە چی کراوەی کە هەمان شەو رۆژ کراوە چەندین پێشمەرگەو وە پۆلیس و هێزەکانی ئاسایش و هاوڵاتیانی مەدەنییە کە لێرە ناوەکانیان تۆ مارە بە داخەوە تا ئێستا (10) شەهید هەبووە بەردەوام بووە وە زیادیشی کردووە ئەمانە وێنەی شەهیدەکانە کە بە شێوەیەکی زۆر درندا نە شەهید کراون تەرمەکانیشیان بێر ێزی پێکراوە هەر لە سەرەتای رووداوە کە (41) هاووڵاتی و پێ شمەرگەو لە هێزە کانی پۆلیس د یارە دە ستگیر کران بەدیل گیران وە دوای ئە شکەنجەوبێرێزی کردن هە ندێکیان ئازادکران هەر لەم شەوەدا لەو شەو رۆژەدا(115) هاووڵاتی و پێ شمەرگەو هاووڵاتی و ئا سایش برینداركراون برانە تە نەخۆ شخانەکانی هەرێم بۆ چارە سەر، وە ئەو تەعزیبانەی کە ئەو بێرێزیەیی کراوە لە مافەکانی مرۆڤ، وە تەقاندنەوەی ز یاتر لە (250) کە هەر ئەو شەوە کە دیارە شەو رۆژی رووداوەکە (50) خانووی هاوڵاتیانی کورد تەقێنراوە تەوە لە گەل زەو یا تەخت کراوە کە تا ئێ ستاو تا ئەم شەو رۆژ تەقا نەوەی ماڵی هاوڵاتیانی کورد بەردەوامی هەبووە کە ئە مە بەلگەکانە هەرچەندە بە دا خەوە رووداوە کانی 15-16 خور ماتووا چاوی کامێرا کانی ناوخۆو دەرەوە لە سەر خوور ماتوو نە بوو حە سر کراوو بۆئەوەی ئە تاوانا نە دێکۆمێنتی نەکرێت بەڵام خۆ سبەختان بەشێکی زۆر لەم تاوانانە وێنی گیراوە ئەوەی لێرە کراوە نا رژێمی بەعس بەرامبەر بە گەلی کورد لە ئەنفال و لە کیمیابارا نا ئەنجامی داوە، تاڵانکردنی ز یاتر لە دوو هەزار ما لە د کان و بی ناى بازر گانی وە سووتاندنیان کە ئە مە وێنەکاندیەتی وا تە سەروو ماڵی خەڵك لە خوور ماتوو هەر هەمووی بەم شێوە

وەحسیانە بە شێوە درندەیی یەکەوتە بەر پەلامارەکانی حەشتی شەعبی کە رق و تۆڵە سەندنەوەیەکی گەورەی تیا ئەبینرێت هیچ ماڵێك نەبردراوە وە هیچ ماڵ کورد نشین لە خوورماتوو سەلامەت نەبووە،جگە لەمە ئاوارەکردنی (47)هەزار هاوولاتی کە زیاترە لە کە تەنها بۆ رزگارکردن لەو پەرلەمانە درندانەی حەشتی شەعبی لە شەوی (15-16 /10/2017) کردییە سەریان بەداخەوە ئەگەر ببینن وێنەکان وێنەکان زۆر مەئساوین کە بەداخەوە لەم چەند رۆژەدا خوورماتووا ئاماژەیان پێکرد کە منداڵێکی دوو ساڵە لە سەرمایە رەق بۆوە، سوتاندن و تاڵانکردنی هەموو ئەو چێشخانانە و محەلە بازرگانیانەی لە خوورماتوا هەبووە ببینن چۆ چەکدارانی حەشتی شەعبی تاڵانی دەکەن وە ئەمە وێنەی وێرانکاری بازارو شوێنە کوردەکانە لە خوورماتوو تا سوتاندنی ئاڵای هەرێمی کوردستان و بێرێزی کردن بە ئاڵای هەرێمی کورستان ئەوەی کە لە پەرپرسەکانی پەرلەمانی عیراق و کە بە چەکەوە بۆخۆی پێشرەوی ئەو حەملەیەی کە ئەو جینۆسایدەی کە بەرامبەر بە خەڵکی خوورماتوو کراوە لەوێ ببینن بریاردەری پەرلەمانی عیراقی خۆی بۆ خۆی بە چەکەوە لەگەرەکەکانا بۆ تۆڵە سەندنەوە دەگەرێت وە تاڵانکردنی (10) فەرمانگەی حکومەت کە قایمقامیەتی خوورماتوو ئەنجومەنی قەزای خوورماتوو وە ناوەندی تەندرووستی (حی جمهوری) وێزگەی کارەبای حی جمهوری، ناوەندی فریاکەوتنی خێرا، بەشی کشتوکاڵی خوورماتوو، بەلەدییەی خوورماتوو، نەخۆشخانەی خوورماتوو،پەروەردەی خوورماتوو ،دائیرەکانی خوورماتوو هەر هەمووی تاڵان کراوە ئەمە کوورتەی ئەو راپۆرتە بوو کە بۆ دیکۆمێنتکردنی تاوانەکان،زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگریسەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەرێز (سۆران عمر) سەرۆکی لیژنەی مافی مرۆڤ لە پەرلەمانی کوردستان کە بە نوێنەرایەتی بەرێزان قایمقامی خوورماتوو راپۆرتەکەیان پێکەش بە ئێوەی بەرێز کرد ئومێدەوارین لە ماوەیەکی نزیکدا ئەو راپۆرتانە کە ئا مادە کراوە لە سەر گشت ئەو تاوانانە لەلایەن رێکخراوە نێودەوڵەتیەکان ئامیۆن ئینتەر ناشیۆنال (هیومەن رایز) ئەوەی یۆنامی راپۆرتی زۆریان ئا مادە کردووە بتوانین پەرلەمانی کوردستان لیژنەی مافی مرۆڤ لیژنەکانی تر سوودی لێببینن بۆ ئەوەی بەدوادا چوونی زیاتری ئەم پرسە بکرێتن بە رێزان دەست بە گفتوگۆ دەکەین ئەو بەرێزانەی کە ناوی خۆیان نووسیوە، ناوەکان دەخوێنینەوە ئەوەی ناوی نەخوێنرا یەوە ئیزافە دەکەین، بەڵێ. (د.محمد علی،دلێر ماوەتی ،بێستوون فایەق، بەهزاد دەرویش، برزۆ مجید، مەروان گوڵاڵی، ئاری هەرسین، حیات مجید، عباس غزالی، ابو کاروان، مەلا ماجد،ئایدن معروف، ابوبکر هەلەدنی، سۆران عمر،د.بەهار، پەروا علی ، نەجیبە لطیف،منی نبی، د.شێرکۆ لطیف، ناضم کریم، ریاض احمد، ئاوات جنگی، د.فرست صوفی، عباس فتاح، حاجی کاروان، محمود حاجی عمر، تەلار لطیف ، عمر عینایەت، مصطفی سکری، سالار محمود، د.سرود) بەرێزان هەرجار وە ئیتیفاق کراوە واباشترە لەدوو دەقە زیاتر نەبێت وە لەم بروایەم هەمووتان دەتوانن قسەی خۆتان بکەن، بەرێز (د.محمد علی) فەرموو.

بەڕێز محمد علی یاسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بە نوێنەرایەتی فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان ئەو راپۆرتەتان پێشکەش دەکەم، هیوادارم لە دوو دەقە زیاتر بێت چونکە بە نوێنەرایەتی فراکسیۆن قسە دەکەم ، دۆخی دووزخورماتوو دوای رووداوەکانی (16)ی ئۆکتۆبەر (2017) لە سەرەتا دەمەوێ بەخێرهاتنێکی گەرمی شاری دووزخورماتوو بکەم زۆر بەخێربێن ئێمە لەم پرێزنتشەرەدا باسی چی دەکەین ،یەکەم:باسی دۆخی گشتی دووزخورماتوو دەکەین، دووەم: داتاکان و تاوانەکانی دووزخورماتوو بخەینە روو، سێیەم:دەنگ نییە ، چوارەم:کوردستان کە پێنیاری فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان بۆ ئامادەکردنی ئەم راپۆرتە ئێمە پشت بەستن بە رێخراوە مرۆییەکانی سەر بە (عی) هەروەها (هیو مەن رایت سون) هەروەها هیۆمنستی ئینتەر ناشیۆنال هەندێگک راپۆرتی میدیاییو هەندێ خەڵکی ئەو ناوچانە بە تایبەتی پێمەرگەکانی ئەم ناوچانە وە هەروەها ئۆفیسی وەڵامدانەوەو بەدوادا چوونە نێودەولەتیەکان (د.دیندار زێباری) ئەوانیش لە رووی سەر چاوەی داتاکانی ئەو راپۆرتە بوون، بەرێزان ئێمەی کوردستانیان بەگشتی و کوردستانیانی دووزخورماتوو بە تایبەتی زۆر زەمانێکەوە تووشی ئەنفال پرۆسەی بە عەرەب کردن لەلایەن بەعسی عیراقەوە تاوەکو پاش (2003) بەردەوام تووشی نەهامەتی و بەردەوام تووشی ئەو زوولم و زۆرداریە دەبینەوە ئەوەی کە لە ئێستادا هەیە بەس ناوەکەیە لەلایەن بەعسی عیراقەوە گۆڕاوە بۆ حەشتی شەعبی کە کۆمە لە هێزێکی دیارن وە شەرعیەتی خۆیان لە حکومەتی عیراق و بە پشتگیری راستەوخۆیی ححکومەتی ئێرانەوە ئەو چەوسانەوە بەردەوامە، لێرەدا ئەوەی بۆ ئێمە گرینگە کاری لەسەر بکەین چەند خالێکە ،ئێسا پرۆسەی ئەنفالکردنی کوردستانیەکان لە پاش هاتی رژێمی بەعس لە عیراق کۆیایی پێهاتووە یان هێشتا هەر بەردەوامە،دوو:ئایا کوردستلنیەکان تا چ رادەیەك بروایان بە حکومەتی ناوەندی ئێتا هەیە ئایا هەر ئەو ترسەیان دووبارە نەبۆتەوە کە حکومەتی عیراق هەر حکومەتی جارانی عیراقە هەر کاتێك هێزی هەبی سیاستی کوردستان هەیە، سێیەم:ئایا ئومێدێکمان بەوە هەیە کە ترس و تۆقاندن کۆمەلکوژی و جینۆساید و دژی کوردستانیەکان لە عیراقدا کۆتایی پێبێت ، ئێمە دێینە سەر داتاکان بەرێزان کاك(شوان) و کاك(سۆران) هەردووکیان ژمارەیەك داتایان لەبەر دەست بوو داتاکان لە هەندێك شوێندا لێك جیاوازن بەلأم ئێمە دەتوانین لە سەر ئەبدەیتی داتاکان ئەوەی کە راپۆرتی فراکسیۆنی سەرۆکایەتی پەرلەمان رێك بکەوین و ئەوانەی کە لە ئێتادا هەیە داتای دووخورماتوو چەند رۆژ پێش ئێستا پاش رووداوەکانی (16) ئۆکتۆبەر رووداوەکان (100) هەزار هاولاتی دووزخوورماتوو ئاوارە بوون (1102) خانوو هاوولاتی سڤیل لە لایەن حەشتی شەعبیەوە سوتێنران،(12) بارەگای حیزبە سیاسیەکان (5) ئێزگەی رادیۆ و کەنالەکی تەلەفزیۆن لەناو بران لە(19)ی ئۆکتۆبەر (دوو) دەرمانخانە لە خوورماتوو لە لایەن حەشدەوە سوتێنران،بەرێزان،(181) ئاوارەی کەرکوك و خورماتوو گەرانەوە شوێنەکانی خۆیان بەلأم زیاتر لە (172) هەزار کەس لە ئاوارەییدا دەژی، داتاکانی ئاوارەکانی دووزخوورماتوو لە

کوردستاندا که زۆربەیان له پارێزگاکانی سلێمانی و هەولێر جێگیرن که سەرجەمی ژمارەیان له پێنج هەزاروو سی و هەشت خێزانن تاوان، کەیسێکی تری دەستدرێژی سێکیی له دووزخوور ماتوو تۆمار کراوه که تەمەنی گەنجەو که دایکەکەی به داخەوه لەبەر چاوی ئەندامانی خێزانی له لایەن (8) میریشیای حەشتەوه دەستدرێژی سێکسی کراوەته سەریان، ئێمه ئێتا داواکاری خۆمان دەخەینه روو که کۆمەلێك داوا کارین له لایەن فراکسیۆنی پارتیەوه یەوه وه پاشانیش ئێمه دواکار یەکانی فراکسیۆن دەخەینه روو،داواکاریەکان داوا له نەتەوه یەکگرتووەکان رێخراوەکانی مافی مرۆڤ وه گشت رێخراوەکان دەکەین که بەدەنگ ئەو داواکاریانەوه بێت بەتایبەتی له جێناکۆکەکان بەدرێژایی دەیان ساله روودەدەن دووزخورماتو کەرکوك شنگال زومار مافی ئەوەیان هەیه که وەکوو مرۆڤ مامەلەیان لەگەل بکرێت وه مافی ئەوەیان هەیه بکەرێنەوه شوێنەکانی خۆیان بەسەربەرزی بژین ئەوەی حەشتی شەعبی به زۆریەی عیراق و حکومەتی ئێران ئەنجا مدەدات سرینەوەی ناسنامه کەلتوور زمان ئاین و پێکەوه ژیانیان له ناوچانە،دانانان به جینۆسایدەی که کوردستانیەکان به گشتی دانیشتوانی کورد کریستیانەکان تورکمان ئێڤیدی ئەو ناوچانه بەتایبەتی دەکرێت دادنان به گۆرینی دیۆگرافی ئەو ناوچانەی که شێوازێکی دیستۆمانتیك که له سەدەی رابردوو تا ئێستا بەردەوام لەناوچه کوردستانیەکان دەکرێت هەموو ئەوانەی که بۆ گۆرینی ئەو ناوچان دەکرێت بەژداربوونی (عی) له چارەسەرکردنی ئەو کێشانه بەتایبەتی حکومەتی ناوەندی هەرێمی کوردستان وه بەتایبەتی پبێکهاتەکانی و عیراق و هەرێمی کوردستان هێنانی تاوانباران بۆ بەردەمی یاسا و هاوکات قەرەبووکردنی یاسای زیان لێکەوتوەکان، پشتگیری مرۆیی نەتەوه یەکگرتووەکان بۆ لێقەوماوانی دوای کارەساتەکانی (16)ی ئۆکتۆبەر تاوانبارکردنیان و رەخساندنیان و دەرفەتی گەرانەوەیان شوێنەکانیان داواکارین که رێخراوه نێودەولەتییەکان ئاوارەکان له ئێتادا پێویستیان بەوه هەیه که خزمەتگوزاریه سەرەتاییەکان که پرۆسەی پەروەردەو خزمەتگوزاریه تەندروستییەکان بێبەش نەبن،پێویسته کۆلگای نێدەولەتی به زووترین کات بەتایبەتی دادگای تاوانی نێودەولەتی وەرێختراوه نەتەوه یەکگرتووەکان تیمی دۆزینەوی راستییەکان بۆ بەدوادا چوون بنێرنه ئەو ناوچانەو کاری جدی لەسەر پێشێلکاریەکانی مرۆڤ بکەن پێپێلکاریەکانی حکومەتی عیراق بەتایبەتی له رووی هێنانی هیچزی سەربازییه کوردستانیەکان بەتایبەتی لەناویاندا خەلکی هەرێمی کوردستان به رووی تیرۆر بوون کاری له سەر بکرێت، بەرێزان ئەمانەی خوارەوه پێنیارەکانمانن بۆ لیژنەکانی پەرلەمانی کوردستان فراکسیۆنی پەرلەمانی کوردستانن به پێی ماددەی (47) ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان پەرلەمان لیژنەیەکی لێکۆلینەوەو بەدوادا چوونی راسییەکان بۆ بەدوادا صوون له رووداوەکانی (116)ی ئۆکتۆبەر پێك بێنێت، بێکهێنانی لێژنەیەك بۆ له هەرێمی کوردستان به بەردەوامی دەیانساله روو بەرووی دەبنەوه ئەمه پاکیجێکه پێویسته هەمووی به دێکۆمێنت پێکەش به نێودەولەتی و پێکەش به تاوانی نێودەولەتی بکرێت، بەرێزان ئێمه له ماوەی رابردوودا بەدرێژایی سالان خەریکی ئەوه بووین خووینی یەکترمان کردووه خۆمان به خاین و به جاش ناسیو بەلام ئێستا بێین و باسی داهاتوو بکەین له

نموونەیەکی وەکو (بۆسنیا)داوەکو(سربیا)دا کە توانیویانە کەیسەکانی خۆیان بە جینۆساید بناسێنن لەسەر ئاستی نێودەولەتی بەلاَم تا ئێستا ئێمە کێشەکی گەورەمان هە یە بۆ ئەوە دەگەرێتەوە کە هە ندێك جار کۆدەنگی لەسەر ئەو پرسانە لەبەر ئەوەش ئەمە پاکیچجێکە ئێمە دە یان ساله جینۆ ساید دە کرێم لەبا سی نێودەولەتی وئێمە نەمانتوانیوە کە لە سەر ئەم کەیسە بکەین، ئا مادەکردنی جارنامە یەك لە سەر توا نە مرۆییەکان لەسەر پێکهاتەکانی هەرێمی کوردستان لەلایەن پەرەمانی کورد ستان کە پەر لەمانی کورد ستان ئا مادە بکات ئەو جارناما نە جەخت بکات لە سەر نەهامەتیا نەی کە لە سەر پێکەوە ژ یان و ئا شتەوایی لە هەرێمی کورد ستان هە یە بۆ رای گ شتی نێودەو لەتی بەکالرهێنانی گ شت کەنا لەکان وە پەیوەندی یە نێودەولەتیەکان پەرلەانتارانی جیهان بۆبەدەست هێنانی پ شیگیری بۆ کورد ستان و بۆ رێگە گرتن بۆ بە جینۆسایدکردنی بەردوامی کوردستانیەکان بۆ گەرا نەوەی خەلکی ئەو ناو چانە پێوی ستمان بە ئەمنیەت هەیە پێویستە دەست بەجێ حەشتی شەعبی ئەو ناوچانە چۆل بکاتەوە ژەنکە تا ئەو کا تەی ئەوان لەوێ بن ئەمنیەت بەجێ نایەت،زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەرێز خالێکی نیزامی ئەو راپۆرتە بە لیژنە بدە (ابو کاروان).

بەڕێز عبدالرحمن فارس عبدالرحمن / ابو کاروان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئە گەر نوق نەی ن یزامیش نەبێت بە ئە گەر لە عوری پەر لەمانی دەرنە چێت بەئیجازەی جەنابتان و ئەندامانی پەرلەمان (کاك) شەلال قایمقامی دووزخور ماتوو ئە گەر (10) دە قە دەرنە چین لە بەرنا مەی کار(10) دەقە خۆی قسە بکات هەموومان لێ تێدەگەین تا روونی زیاترمان هەبیچت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(حاجی کاروان)،ئەوە ناتوانین ئەو دەرفەتە بۆ بەرێزیان برەخ سێنین حەزمان دە کرد وە هەمووشمان پێمان خۆشە وەی ئەوەی کا(سالح فقی) خوێندییەوە کاك(شلال)و هاورێیانی ئامادەیان کرد بوو بە سوپاسەوە ،ئێمە بەردەوامدەبین ئێستا کاك(دلێر) ماوەتی قسەی خۆی پێکەش بە ئ یوە دە کات دوا تر بەیەکەوە دەچینە خوارەوە بۆ سەر کردنی پێشانگا.

بەڕێز دلێر مصطفی حسن ماوەتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێز جەنابی سسەرۆکی پەرلەمان ئەوەی کە ئ یچتا دە گوزەرێ لە خور ماتوو رەو شێکی نا ئارام ئامادە یە بێهیوایی نائومێدی جەستەی کۆمەلگای داگیر کردووە لە مۆی کارە سیا سی و ئابووری کۆمەلاَیەتیەما ندا خەلکی ئەو ناوچانە تووشی بیچ بروایی بوون لە رووی دەروونیەوە بار گاوین بە د لەراوکێ و رارار یی و شلەژان و دەکەن وە من راپۆرتێکی (50) پەرەیم لەبەر دەستە لەسەر وەزعی خورماتوو کە برادران با سی کرد بۆ زیاتر معلومات لەسەر قەزای خوورماتوو وەپێنیارەکانی فراکسیۆن هەولەدەم بە چەند دەقیقە یەك

تەواوی بکەم، قەزای خوورماتوو ئێستا سەر بە ژمارە دانیشتوانەکەی(دەنگ نیە) کەسە کە کورد و عەرەب و تورکمان نزیکەی (35٪) کوردوو (25٪) عەرەب و (32٪) تورکمانن عەرەبەکان هەموویان سونە مەزهەبن وە تورکمانەکانیش شیعەن و پێشتر سەر بەم قەزایەیە قادر بەگ سلێمان بەگ و ئامرلی بەلام لە پرۆسەی بەدناوی ئەنفال و جگە لە (نەوجول)و(قایرکرم) ئەنفالکردنی قارەما نەکانی ژمارە یەکی زۆری کورد لە ئۆردووگاکانی سنوری کەلار و کەورگۆسك لە سنوری هەولێر راگیراون گاریکەری لەسەر رێژەی دانیشتوانی ئەو قەزای بۆیە ئێستا دوو ناحیە سەر بەو ناو چەیەیە (بگ) سەر بەو ناو چانە (ئامرلی) بەزۆری تورکمانی شیعە مەزهەبن هەردوو ناحیەکە کوردی تیانییە وەکو خوور ماتوو کە لە (50٪) پاش پرۆسەی ئازادی عیراق و چاودێری هێزی هاوپەیمان و ئەنجومەنی قەزای خوورماتوو بەزێنرا بە رێژەی (دەنگ نییە) ئەندام بوو لە هەر نەتەوە یەك بە کورد و عەرەب و تورکمان واتە ئەنجومەنەکەیان (21) کەسە پۆستە داراییەکانیش دابەشکراوە قایمقام بە دەست کوردە سەرۆکی ئەنجومەنی قەزا سونەو جێگری ئەنجومەنی قەزاش تورکمان و شیعەو ئەوانەی خوارەوە لە تورکمان و شیعە ماونەتەوە، پاش چەند سالێك لەسەر بریاری (مام جلال) هەم پۆستی سەرۆکایەتی درا بە تورکمان هەمیش بارەگایەکی گەورە هەبوو کە گومرگی خورماتوو بوو درا بە بەدر تاکو ئێتاش نیشتەجێن کورد لە چوونەوەی دیارەدانی مەنتیقەدا رێزێکی تا رادەیەکی باشی لە تایفەکان گرتووە کە بەداخەوە نەتوانترا بەیەکەوە ژیانێك لە عیراقی دوای ئایندەدا کە دەنگمان بە دەستوورەکەی داوە نتوانراوە بەتەواوەتی هەموو پێکهاتەکان ئەوەی لەسەر کورد بەشێکی زۆر واجب بووە جێبەجێکراوە بەداخەوە بۆ ئەو رووداوانە ئەگەر نەشتوانراو کە لە (16) ی ئۆکتۆبەر بەلاّم زۆر لەوەو پێیەی خەڵکی خوور ماتوو بەدەست چەوسانەوە نالانویا نە وەئەمەی (16)ی مانگ جەولەی شەرە لەسنورەکەدا کە پێویست بەوە دەکات کە خەڵکی ناوچەکە لە بەغدا سەرۆکی کۆمار پێداگرن وە کە خۆیان هەست دەکەن حکومەتی هەرێم لە باشووری کوردستان کەمتر لای لێکەوتوونە تەو کەمتر چاویان لێبووە (7) پێشمەرگە شەهید بوون هاولاّتی (115) کەس بریندار بوون (41) پێشمەرگە بەدیل گیراون هەموو لا یەك ئازاد کراون وە(5) لە ئاوارە یدا مردوون زیا نەکانیش برادەران خوێندوویانەتەوە کە رۆژانەش زیاد دەکات بۆیە ئێمە وەك پێشنیار دەکەین راسپاردە بێت کە حکومەتی هەرێم بەدەم ئاوارە مان بچن،دوو: ئاوارەکان بخرێنە نوێنەرانی بە غدا بەهۆی لیژنە یەکی بەدوادا چوون (تقصص حقائق) خوور ماتوو وە هەوڵی قەرەبووکردنەوە بدرێت بۆ زیان لێکو توانی ژمارە یەکی زۆر لە خانو و ئەوەی فراکسیۆنەکان خوێندوویانەتەوە ئەوەی زیانیان لێکەوتووە، سێ: ئەوەی گرینگە هێزێکی بێلایەن پەرلەمانی کوردستان جوهدی خۆی بخاتە گەر بۆ ئەوەی ئاوارەکان بگەرێنەوە بۆ ئەوەی بە یەك و تاری زەرووره لە مەودوا ئەوەی کە تا ئێستا نەمانتوانیوە بچینە ئەو ناو چانە وە هەوڵ بدەین بۆ هەلوەشانەوەی ئەو بریارانەی کە 10/16 تاکلایانا نە دراوە وە ئەو لایەنا نە بدرێتە دادگالی فیدرای وە زیاتر و باشتر بەدەم ئاوارەکانەوە بچینەوە،سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری‌سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(دلێر ماوەتی)، هەر بۆ ئاگاداری ئێوەی بەرێز كۆبوونەوەیەكی تایبەتی حكومەتی هەرێمی كورد ستانیش لەبارەی (خوور ماتوو) ئەنجا مدراوە بەردەوامن وە داوا یان كردووە هەر وەزارە تی ناوخۆ راپۆرتێكی تایبەت ز یاتر ور تر اەویٚ جخوێنرا یەوە وە ئەوان بەردەوامن ئێ‌مەش بەردەوام دە بین بـگەین بەیەك بۆ ئەوەی پشتوانی زیاتر بۆ خەڵكی خوورماتوو پێكەش بكرێتن، بەرێزان ئێمە پشوەك وەردەگرین، ئێ مە وا دەبـ ینین باش دەزا نین وە كو دە ستەی سەرۆكایەتی (نیو) سەعاتەك پ شوو وەررده گرین ئەو پێشەنگایە دەكەینەوە دواتر دێینەوە بەردەوام دەبین تا سەعات (3:00)دواتر پشوێكی تر وەردەگرین ئەو برادەرانەی كە لە رێزدانە كاك(مەلا مروان)،كاك(برزۆ مجـ یـد)، كاك(بێ ستون فا یەق)، ئەوانی تر كە ناوی خۆ یان تۆ ماركردووە دەر فەتیان وەردە گرن بۆ ق سە كردن وە دوا تر لیژ نەكان رادە سپێرین بۆ ئەوەی راسپاردەكان ئامادە بكەن، فەرموون،سوپاس.

پاش پشوو

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

دانیشتنەكەمان بەردەوام دەكەین دیارە گفتوگۆ لەسەر شاری(خورماتو)بەردەوامە ئێستا دەرفەت دەدەین بە كاك (برزۆ) دەدەین.فەرموو.

بەڕێز برزۆ مجید عبداللە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من هەر لە دوو دەقەی پەرلەمانتاران قسە دەكەم قـسەی فراكـسیۆن ئـە گەر ئەو دەقیـقە زیادا نە دەدەم بە كاك (بێستون فایەق) ئەگەر جەنابتان رەزامەند بن، پەسەندە، ئەوەی كە گرینـگە ئەوە یە كە ئێـ مە چۆن مامەلە لەگەل ئەو دۆخە دەكەین كە لەویٚ هاتۆ تە كا یەوە زۆر گرینـگە لە هەر لا یەك كە قێـمان دەكر یٚت بەتایبەتی ئەو وە فدی مفاوەزا تەی لە گەل بە غدا مـفاوەزە دە كات بەتای بەتی لە جێ بەجێكردنی ماددەی (140) بكەنوە چونكە ماددەی (140) ماددەیەكی دەستورییەوە ئێیستا هەموو لایە نە عیراقـ یەكان لایە نە كوردستانیەكان لایەنە ئەجنەبیەكانیش باس لە جێ بەجێكردنی دە ستوور دە كەن بۆ یە ماددەی (140)و (دەستوور) زۆر زۆر گرینگە ئێمە ئیشی لەسەر بكەین،ئەجێندای وەفدی مفاوەزات جا هەر وە فدێك بـچێت بە غدا یەكێك لە ئەجێ نداكانی ئەمنـ یەت پێـكەوە ژ یان لەوێ چونكە تۆ ئەم خەڵكە دەبەیـ تەوە ئەویٚ ئەمنـ یەتیان چۆن دە پارێزی مەعیـ شەتیان چۆن دا بین دە كەی وە چۆن تەعویزیـ شیان دەكەیـ تەوە لە ئەجێندای مفاوەزاتەكە ئەمنیەت و پێكەوە ژیانەكە گرینگە ئەوەی كراوە لە خور مات و زۆر زۆر گەورە یە بۆیە ئەوەندەی من معلوماتی نارەسیمم هەیە كە ئیبتیـ هامی هە ندێك لا یەن كراوە قـسەیان لە گەل كراوە پاكانەی خۆیان كردووە وتویانە وەڵا بابە ئێمەش دەزانین ئەو شتامنە قورس و گرانن مە سئولیەتەكەیانخ

خستۆته سەر شانی ئەوانی تر بۆیە ئێمە قەت تەماشی خورماتو ئەوانی تر نەکەین شتی عەفەوی و بچوکن ووە خەلکی تر خۆی لە عەفەویەتەکەی تر لادەدات بۆ چەند ئەوە بکەین بە مەحفەلی نێودەو لەتی ئیشی لەسەر بکەیت لەسەر ئەو لایەنانەی ئەو تاوانانەیان ئەنجام داوە وەك وت ئەوانەی کە ئێستا خۆیان لێ دزیوەتەوە ، خۆ لێدزینەوەش مانای هەیە ئاگاشمان لەوە بێت تا ئێستا بەم جۆرە نەیتوانیوە بچێتە خورماتوو بۆ تەعقیبو تەقەسوسی حەقایق لەبەر ئەوەی من لێرەش مەعلوماتی نارەسمیم هەیە فراکسیۆنە کوردیەکانی بەغدا لەوانەی هەولّی ئەوەیان دابێت کە بچن غیر مباشر پێیان و تراوە کەس تەحەمولی مەسولیەتی پاراستنی ژیانی ئێوە ناکات کەواتە ئاگامان لەوەش بێت کە جێبەجێکردن قابیلی ئەوە بێت چونە خورماتوو لە ئێستادا چەند ئەهمیە چەند پارێزراوە، بەشێك لەو لایەنانەی ئەو تاوانانە دەکن ئەو ئەفرادانەی ناو گروپەکان کاری خراپ دەکەن هەندێك جار بە حجەی ئینتیقام دەیکەن ئاگاشمان لەوە بێت ، خوانەخواستە ئەگەر کەسێك هەبێت لەملا لەولا کاتی خۆی کارێکی خراپی کردبێت ئێستا تۆ نابێت غەلەتی کەسێك یان گروپێکی خۆمان ئیستیغلال بکەین بۆ ئەوەی تەروو وشك باش و خراپ بەیەکەوە ئینتیقامی لێبکەینەوە بۆیە ئەو برادەرانەی کە راسپاردەکان دەنووسن ئاگاشیان لەوە بێت کە ئینتیقام غەدر لە هەموو ئەو خەلّکە دەکرێت ئەگەر کەسێك کاتی خۆی دوو کەس کاری خراپی کردووە تۆ نابێت خراپەی بەرامبەر هەموان بکەیت چییە کاتی خۆی دوو کەس خراپەی کردووە، لەو راسپاردانەی کە ئێمە دەری ئەکەین من پێشنیارم ئەوەیە کە بۆ لایەنە سیاسیەکانی ناوخۆی هەرێمی کوردستان دوو شت بوترێت لە سالأنی رابردوو نەتوانرا ئەو فرسەتە بە باشی بقۆزرێتەوە ئیدارەی مەناتقی ماددەی (140) بە باشی بدەین دەبێت ئەو ئیعتیرافەش بکەین ئیعتراف کردن کارێکی خراپە نییە بۆ ئەوەی دا هاتوو ئایندەمان باش بێت بۆیە یەکێك لە راسپاردەکان ئەوە بێت خراپ نییە ئەگەر دۆخی ئەو ناوچانە ئاسایی کراون وە ئیدارەی موشتەرەك بوون یان گەرانەوە سەر هەرێمی کوردستان یاخود هەر چۆن مەعالەجە کرا داوا لە حیزبەکان بکرێت کە ململانێی تەسکی حزبایەتی لەوێدا کۆتایی پێبێنرێت چونکە خۆمان دەزانین لەوێ هەتا هەندێك لە فیئەو دوو دائیرەیی دو فەرماندەیی و نازانم حزبایەتی زۆر خەست ئێستا چەند زەرەری لێداین شتێکی کەش بوترێت لە راسپاردەکان ئەگەر هەرێمی کوردستان هەر بریارێکی سیاسیدا لە ئیستا یان لە ئایند بۆ هەر مەسەلەیەك رەئی هێزو لایەنە سیاسیەکان یاخود بەتایبەتی رەئی چین و توێژو لایەنە سیاسیەکان بە هەند وەلربگیرێت چونکە ئەوان خۆیان دەزانن دۆخەکە لەوێ چۆنە ئەوانە خۆیان دەزانن لەوێ کێ مهاجەیان دەکا کێ مهاجەیان ناکات چ پرۆسەیەکی سیاسی سەرکەوتوو دەبێت و چ پرۆسییەکی سیاسی سەرکوتوو نابێت بۆیە تکام وایە ئەو راسپاردەیە بوترێت هەرێمی کوردستان دام و دەزگاکانی هەرێمی کوردستان هەر بریارێی سیاسی لە ئێستا یان لە ئاینندە دەدەن رەئی چین و توێژو رەئی ئەو ناوچانە بەنەزەری ئیعتیبار وەربگرن، زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەرێز (برزۆ مجید)،بەرێز (بەهزاد دەروێش).

بەرێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من پێم باشە هەر سێ راپۆرت ئەو ل یانا پەرلەمانا خاندی بەلگید دیکۆمێتکاری ئەڤان خۆبەخشە ئامادە کری دکدگەل ئەو راپورتا حکمەتا هەرێما کوردستانێ پێموایە دهی دەنیشتنەکا دی هەر سێ راپۆر تا یەك بخەین و بەراوردەکی بکەین دەستەی سەرۆکایەتیم پێ باشە حەلی دەستەی سەرۆکایەتی و دگەل فراکسیۆنا سەرەدانا نەتەوەێن یەکگرتی بکەین یاوان تەسلیم بێتە وە باوەرپێکراوە چ کا تە نو کە ب گو مان سەحکەنە دیکۆمێنتارا بشێوەیەکی فەرمی بدەین خالا دوێ ئەم هەمیا بزانین قەزیەیی دوسخورماتوو قەزیەکی نیشتمانییە ڤێ گاڤێ پشتی شازدەی ئۆکتۆ بەرێ بەری دیارە دەسپێکرنا گورینا دیموکراسیەتە دێتە بر هەندە پێتڤی رێخراوا نیودەلەتی ودەو لەتی زل هێزیش لێ ئاگادار بکەینەوە گۆرانا دیموکراسە لەوێدا نەهێتە وە داخاز بکەیین کو بە شێوەیەکی پراکتیکی ماددەی (140) ل دیڤ حکومەتا عیراقێ بێتە جێبەجێکرن خالەکا دی هەرچەندە ئەمە بەری پشتی ریدانی شازدەی ئۆکتۆ بەر پەرلەمانی ئێمە داخاز کری تەبعەن دوو یاداشتا کرن دوو یاداشتا مە داخاز کرن کو بێتە کرن بو هەمی ناوچە بەلام هەر باشە بۆ دوسخوورمات هاتە کرن وە یاداشتەك تەیعەن بەری شازدەی ئۆکتو بەر هەروەها یاداشتەك دابی سەۆکی پەرلەمان واژوا فەرمیا سەرۆکی فراکسیۆنا یەکگرتووی ئیسلامی وە کوحکومەتا هەرێما کوردستانێ کو ئەم دی داخاز کەین حکومەتا ئەوەندی ئەرکێوانە قەرەبوێ ڤان ناوچە بکاتەڤە بەتایبەتی ئاوارە زیان لێکەڤتی داخاز کرد ل حکومەتا هەریما کوردستانیش هانا گدڤا ئاوار بچیتن قەرەبوان دروستی بێتە کرن تەبعە ئاڤارە قەزیەکا گرینگە بۆ گشت ناوچا مە ئاماژە پێکر هەر لە شنگالا بگرە هەتا ئەم بێژین دووزخورماتوو کەرکوکێو هەمی دەڤەران بۆ نمونە سەرەدانەکی فراکسیۆنا بەردەم رێخراوە نەتەوە یەکگرتی لە رێگای ئەوان گردبونەوە کربی وێڤان کەسێن نوێنەرا یەتیا دوسخورکانتوو دکە دیار بوو یەك لە ئاخافتێت وە ئەڤە سێ سالا و نیڤە سلیمان بەگ شۆرشگا سلێمان بەگ هاتییە ئازاد کرن ل دەستێن تیرۆرستێن داعش بەلام بەری نوکە یێ کەسیش نەکرایە بۆ ڤان ناوچە یەعنی واتا کێشەکا سیاسییە وە کێشا سیاسی و ئەمنییە یەعنی نە بەس کێشەکا ئەمنییە راستییە ل بەر هەندێ ئەڤ کێە بو گشت ناوچە کوردستانی بیتە چارەسەر کرن ب شێوەکی بزڤرنەڤە من ب داتا سەۆکاپەرلەمانێ مە حەفت داتا نووسی بەلام من پێویست ناکات لێرە دووبارە بکەینەوە بەلام بەحس کروو راپۆرت دا ئاماژە پێبکەم گش بارەگا و دوکان و ئەم بێژین دوکان و مە عەم و تە لەڤزیۆنێت هاتینە ستاندن مەجموعێن ئەوان (109) بەس ل ناوچە دووسخوورماتوو ڤ بەر هەندێ داخوازا مە لە فراکسێنا ئسلامی کوردستان ئەم ڤان داخازیا دکەین ئەم ڤێ کو پێویستە بە زیترین دەم ئەڤ ئاوارە ڤان ناوچەت کوردستانی هەمی نەك بەس دووسخوورماتوو رێگا خۆش بۆ بیستە کرن نەتووەیەن یەکگرتی وە زەمانەت هەبیت وە گرێنتی هەبیت کو ئەڤ قەزیە بسەریت وان دووبارە نەبیتەوە بەزوو ترین دەم بزڤرنە جێگەهین خوو دوو داخازکر ل حکومەتا هرێما کوردستانوە داخازا مە لە حکومەتا فیدرالیش بێتە کرن کو قرەبوەکا حەقیقی وی راستەقینە بۆ هەمی زیانلێکەوتوان

و بۆ هەمی شەهیدا بێتە کرن کو بینە قوربانیێ ڤان دەمێت خالا سیێ تەئکید ل نەتەوەێن یەکگرتی بکەینەوە ئیشرافەکو سەرپەرشتیەکا گرینگ بۆ ڤان ئاڤارا بکە چونگدکە بەراستی ئاڤارە دا خازا گرێدتی دکەن زەمان هەبیتن پێشێلکاری دەرحەقا وان دووبارە نەبنەوە ، پێکهینانە پشتگیری ڤان رەئی بێکهینانە هێزەکی هاو بەش بۆ گشت ناو چەت کورد ستانی د یڤ ماددەت (140) بۆ ماددەین ب دروستی جێبەجێ بکەین پێویست ب هێزەکی هاو بەش هەبیتن هەم پێمەرگەی کورد ستان و هەم تەحالفا دەولی وە هێزێن عیراقی بۆ ئەوەی بزانین ئەڤ مادده حالی حازر نایێتە جێبەجێکرن چونکە ژژێر فشاراسیاسییە خا لەکادی هەرچەندە بابەتی مەش نییە هەندەك کەسا ئاماژەش پێکر ئەڤ بە زەرور زانی هێزێت پێشمەرگەر خا لەکا دی داخاز بکەن فراکسیۆنێت کوردی ل بەغدا کو ئەوان ئەنجومەنا عیراقێ بەرێکر بۆ ئەوەی کەسی زیا لێکەوتوو بێنە قەرەبوو کرن ،زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەرێز (بەهزاد دەروێش) مامۆستا (مەلا مەروان گەلاڵی)فەرموو.

بەرێز مەروان گەلاڵی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە فراکسیۆنی(کۆمەڵ)زۆر نیگەرانین بە بەردەوام بونی نەهامەتیەکانی خوشك و براکانمان لە خورمات و وە ئەوەی کە پێشمان نەکرابێ لە رێگەی رێخراوە خێرخواز یەکان کردوومانە کە زۆر بە کەمیشی دەزانین بۆ داهاتووش زۆر بە کورتی ئەم چەند خالە پێشنیار دەکەین خواز یارم کە سودیان لێببینرێت. یەکەم ئێمە پشتگیری لە هەموو داخواز یەکانی خەلکی خورمات و دەکەین دووەم خواز یارین حکومەتی هەرێم بە جدی بێتە سەر خەت بۆ پێکهێنانی هێزێکی هاو بەش لە رێگای هاو پەیمانان بۆ پاراستنی گەراوەکانمان خالێکی تر قەرەبووکردنەوەی زیانلێکەوتوان خالێکی تر لە رێگەی نوێنەرانی کورد سکالا تۆمار بکرێتن لە دادگای فیدرالی لە لایەن پێشێلکارەکان ئەگەر نەکرابێتن، خالێی تر دابینکردنی پێداویستییە هەنوکەییەکان لەلایەن حکومەتی هەرێم کە خۆتان دەزانن وەزعی ئاوارەکانم لە وەزعێکی خراپدایە، خالێکی تر کارکردن بۆ ب رووداوەکانی خورماتوو بە جینۆساید، دەستتان خۆش.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگریسەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز مامۆستا (مەلا مروان)، بەرێز(بێستون فایەق)، دەتوانی هەر بەناوی فراکسیۆنی بزوتنەوەی گۆران رەئیەکانتان پێشکەش بکەن.

بەرێز بێستون فایەق محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێز ئەندامانی پەرلەمان رێزو سلاو خۆشەویستیمان بۆ کەس و کارەکانی خوور ماتوو ئاوارە خۆراگرە کوردەکان کە ئێستا قەزاکەیان جێهێشتووە ئاوارەی ناو چەکانی تری کورد ستان بوون بەرێز سەرۆکی پەر لەمان لە بەر ئەوەی دانیشتنەکە وەك ئەوەی لەبەرنامەی کاریشدا هاتووە حەسرە لە سەر

دووو سخورماتوو و ئاوارە کانی دووزخور ماتوو وە ئە گەر نا پێویستە پەر لەمانی کورد ستان دانیشتنێکی تایبەتی هەبێت لەسەر ئەوی کە لە دووزو لەو مەنتیقانە روویدا بۆ لەماوەیەکی کەم خاکە کەمان لەدەستدا چی وای کرد وە هۆکارەکان چی بوون چێ بەرپرس بوون من وا ئەزان پێویستی بە دانیشتنێکی پەر لەمان هە یە ، بەرێز سەرۆکی پەر لەمان لە ئێ ستادە دە توانین بـ لێین قەزای دووزخور مات و بە تەواوەتی دادانیشتوانە کوردە کەی داما لدراوە وە بە تەواوەتی لە ژ ێر دە ستی حە شتی شەعبی دا یە جـ یاواز لە مەنتیقەکانی تر حەشتی شەعبی سەیتەرەیەکی زۆری لەناو دوزخورماتوو هەیە ئەگەر بەراوردی بکەین بە کەرکوك ئێستا کەرکوك لە سەیتەرەی ئەمنی قواتی عیراقی و هیزەکانی تری وەزارە تی ناوخۆی عیراقیا یە بۆیە ژیان لەویٚ با شترَ بەلاٚم لە دوو سخوورمات و سەیتەرەی ئەمنی بە تەواوەتی لە ژ ێر دە ستی حە شتی شەعبیدایە وە تا حەشتی شەعبی ئەو سەیتەر کاملەی لەناو دووسخوورماتوا هەببێت گرانەوەی ئەو ژمالرە زۆرەی ئاوارە کانی دووزخور ماتوو ئێ ستا لە ناو چەکانی کورد ستانن ئێ ستا لەومەنتیقا نە بە ئە ستەم ئەزانرێت حەشتی شەعبی تا ئێستا بە پێی دوا ین مەعلومات تا ئەمرۆ شەوی را بردووش بەردەوامن لە تەقاندنەوەی مالە کوردەکان بەردەوامن لە تەقاندنەوەو تالاٚنکردنوو سووتاندنی مە حەلات و شوێنی کاری دانیشتوانە کوردەکان بەتایبەت لەو مەنتیقانە لە حەقیقەتدا حکومەتی هەرێمی کوردستانیش لە مەنتیقە کوردستانیەکان وەکو پێویست لە ئاست داواو لە ئاست خز مەتی ئاوارە کانی دووزخوور ماتوو نی یە ئە گەر بەراوردی ئاوارەکانی دووزخوورماتوو بەراوردی ئاوارەکانی ﭘشوتر بکەین کە لە هەرێمی کورد ستان بوو نە رەنگە دەتوانین بلێن ئەوان وەزعیان لە ئاوارە کوردەکانی تر باشترَ بێت بۆیە پێویستە حکو مەتی هەرێمی کوردستان وردتروو بە دیقەت تر لە ژیان و گوزەرانی ئاوارەکانی دوزخورماتوو بکۆلێتەوە، ئەوەی پێویستە بکرێ و پێشنیاری ئێمە شە لە حەقیقە تدا پێش هەموو با بەتێك پارا ستنی ژ یانی هاولاٚتی یە کوردە کانی دووزخوورماتووە رزگارکردنیانە لەو لەو نەهامەتییەیکە ئێستا لە ئاوارەییا بەسەری ئەبەن ئەمەش تەنیاو تەنیا بە کەرانەوەیان دەکرێت بۆ شوێنی خۆیان بۆ پپارا ستنی ژیاﺫیان ئەکرێت لەناو دووزخر ماتوا بۆ یە ئێم پێمانوایە حکومەتی هەرێمی کوردستان یان لایەنی لایەنلی کوردی یان نوێنەرەمانمان لە بەغا جـ یاواز لە و تو ێژو مناقە شاتانەی کە لە گەل حکو مەتی عیراﻕ یا سەرقالی کردووی کەیـ سێتی تایـ بەت لە سەر دووزخووماتوو بکرێتەوە لاینی کەم لە مەرحەلەی یەکەما حەشتی شەعبی لەویٚ بچنە دەرەو وە ئەمیەتی قەزاکە بە هێزێکی کۆمار وەك چۆن پێشترَ پێ شنیارکرابوو بـ سپێردرێت یان هێزە کانی تری وەزارە تەکانی تری ناوخۆی عیراق یان وەزارەتی دیفاع بوون ئو خەلکە ئاوارە بگەرێـ نەوە جـگە لە لە مە من وا ئەزانم هیچ حەلێکی تر وە هیچ رێگە چارەیەکی تر دلی ئاوارە کوردەکانی دووزخوورماتوو خۆش ناکات ژ جـگە لە گەرا نەوەیان بۆ ئەویٚ وە ئێ مە پێمانوا یە پەر لەمانی کورد ستانیش لیژنە یەکی لێکۆلیـ نەوو بە دێکۆمێنتکردن بۆ کەیسی ئەو تەعەدایانەی کە لە کوردەکان و لە کەس و کارەکان و لە خانوو شوێنەکانیان دەکر ێت لە دوزخور ماتووا پـ ێك بهێنر ێت وە هەم وەك وە سیقەیەك بمێنێـ تەوە وە هەم دوا تریش کاری لە سەر بکر ێت لەکودەیـ سی جینۆ سایدی دوزخور ماتوا چونکە ئەوەی کە کراو لەویٚ ئێ مە پێمانوا یە

هێزەكانی جینۆسایدی تێدایە، لە راستیشدا ئاخر قسەی من ئەوەی کە خاك بە هێز دەپارێزرێت خاك بە هێز دەگەرێنرێتەوە لە هیچ شوێنێکی دونیایا نەبووە ئەو خاکانەی کە جێگەی ململانێن بە ئاشتی و بە دانووسان و بو حیوار بەوانە خاکەکە گەرێنرابێتەوە تەنها بە هێز دەتوانی خاك بگەرێنیتەوە بیخەیتەوە سەر شوێنە ئەسلەکەی خۆی بۆیە لە هەمووی گرینك تر ئەوەیە کە ئێمە هێزێکی دا مەزراوی دەولە تداری تۆکمەمان هەبێت هەم ئەو بەشەی خاك و شوێنەکانی ترمان بۆ بپارێزێت وە هەم دیفاع لە خەلکەکەی بکات وە هەم تەئمیناتێکی ئەوتۆ درووست بکات کە جارێکی تر ئەو بەشەی خاکمان و هیچ شوێنێکی تری خاکەکانمان رووبورووی داگیرکاری و تالأنکردن نەبێتەوە،زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری‌سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (بێستوون فایەق)، بەرێز (ئاری هەرسین).

بەرێز ئاری هەرسین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەلا زۆربەی ئەو شتانەی کە من بە مولا حەزە نوو سیوم با سی بکەم رەفیقەمانم باسیان کردن بۆیە زۆر وەخت ناگرم بەلأم ئەمەوێ جەخت لەوە بکەمەوە دەستخۆشی و پشتوانم بۆ هاوکاری بەرێزمان کاك (د.محمد علی) کە بەراستی راپۆرتێکی جوان و کورت و زۆر نەتەوەییانە بوو هەروەها برای بەرێزم کاك (دلێر) لە فراکسیۆنی یەکێتی من پشتوانی ل قسەکانی ئەکەم سوپاس بۆ ئەو زانیاریانەی کە خستییە روو،جا من من زۆر بەکورتی هەولەیەم بیلێم لە ئاخیری قسەکانی هاوکاری بەرێزم کاك (بیسۆتوون) دەست پێدەکەم فیعلەن ئەو هەموو داواکاریەوە پرانەوەیە لە رێخراوی دەولەتە یەکگرتووەکان لەبەر ئەوەی رێخراوی دەولەتە یەکگرتووەکان نییە ئێستا کورد نەتەوەیەو بەلأم ئەندامیش نییە تیایا ئەمە نوێنەرایەتی زل هێزاکان ئەکا لە دونیایا لە مەجلسی ئەمنی ئەو رێخراوەیا کە دوو جەمسەرن ئەگەر لە دوو شتا متەفق نەبن لە ملوێرانی بۆ کورد متەفیقن ئەو هەموو قوربەسەریە بەسەر ئەو میلەتەهات بۆ جارێکیش ڤیتۆیان بەکالر نەهێنا بەرامبەر میللەتی کورد بۆیە ئێمە ەل فراکسیۆنی نەتەوەیی هیچ حیسابێکی مرۆڤانەو حەقانیەت بۆ ئەو رێخلاوەی دانانێین کە رێز لە میللەتانە ناگرێت کە دەولەتیان نییە ئەوە یەك، هەرچی ئەو رێخراوانەکە موشتەقی کراوە غەربییەن وەك ئەنتەرناشنال هیو مەنرایت وە سەدان و هەزاران رێخراوی وایان دروست کردوو بۆ هەلخەلەتاندنی جیهانی سێیەم کە جگە لە راپۆرتوو راپۆرت نووسی وە کاغە سەرفکردن هیچ دەورێکیان نیە ئێمە سەیرمان لێدێت لە چەند رۆژ زۆر بەرێز حکومەتی هەرێمی کوردستان وتی کە ولأتی ئەمەریکا هەتا ئێستا دۆستی ئێمەیە ئەو دۆستی ژمارەیی کورد مەسلەحەتی کوردوو مەسلەحەتی شەرقلئەوسەتوو هەموو جیهان دەبەستێتەوە بە یەك بەرمیل نەوت ئەو دۆستە یەکەمینەی کوردبوو کە زانیاری ئیستخباراتی دا بە دوژمنە گەورەکەی کە (ئێران)ە چ لە رێکەی ئیستخباراتی رەسمە سەتەلایت وو ئسلوبی تەوەزعبوونی پێشمەرگە لەو مەنتیقەیە، باەتی ئێمە ئەوەیە کە ئێستا ئێمە لەوساوە دانیشتووین زۆر بەی ئەو بەرێزانەی کە قسەیان کرد وتیان بچین بۆ

دادگای فیدرالی و مەحکەمەی بە نازانم بە کێ بڵێن و منیش ئەمەوێ ئیستنتاجیك بکەم بەو قسانە کنکلوژەکەم من عەرزی جەنابت دەکەم فیعلەن تۆ کە هێز نەبوو هەموو کەسێك ئەتوانێ هەر لەحزەیەك بیەوێ ئەوەی بیەوێ بە ئێمە بکات کە پێیان کردین گریکترین دۆستی ئێمە خۆمانین لە ئێستاش لە ئاو لە ئۆکسجین زەرورتر بۆ کوردستان ئەوەیە کە هێزێکی یەکگرتووی پێشمەرگەی هەبێت بە هێز بەرووی ئەوون بشکێتەوە ئەوان بە هێز لێیا سەنووین ئێمەش دەبێت کەرکوك و دوزخورماتوو بە شەق بگرینەوە نەك بە عەریزە نووسی بۆ مەحکەمەی فیدرالی بەغداو بە پارانەوە لە ئەمەریکا لە ئینگلیزێك کە لە بیستەکتنەوە ئەو مەنتیقەی پارچە پارچ کردووە ئیتاش خۆی موهەندیبسی ئەوە بوو بە پێی ئەوقسانەی کە (شێرکۆ جودەت) ی هاورێمان لە چاوپێکەوتنێکا کردی کوتی (16)ی مانگ ك کەرکوك گیرا (17) مانگ بیپی دەستی کرد بە ئیشکردن ل چالەکانی بای حەسەن و هاڤانە ئەوە مەعنای ئەوەیە ئەم خوتەیە ئەسلەن گوناحە ئێم کلەیی لە عیراقیش بکەین لەبەر ئەوەی ئەمانە بەکێکیرانی والاًتانی ترن کە پێیان دەوترێت ولاتانی دەرەوەی بەریتانیاو ئەمریکا ئەو ولاتەی کە ئێران پێی دەوت شەیتانی بزور ئێستا دەستی خستۆتە ناو دەستیەوە هەموو دونیا دوژمنی تۆی ئەوانەی دژمنی یەکترین لە بەرامبەر تۆ بۆیە لەم قاعەیەیا بەرێز سەرۆکی پەرلەمان زۆر گرینگە ئێرە ببێتە ناوەندی یەك پارچەیی کورد و ئەو پێکهاتە بەرێزانەی کە سەدان و لەوانیە هەزار سال بێت لە موجتەمەعە پیرۆزە بژینئێم پێویستمان بە هێزێکی عەسکەری هەیە بە هێزی پێشمەرگەی یەکگرتوو هەیە بە شەق ئێم کەرکوك بگرینەوە بە هێزبیگریەوە نەك بە عەریزە نووسین، نوقتەی ئەخیر کە حەزەکەم بیلێم ئەگەلر لە ئیتەیا ئەو عیبرەتە رووی نەدابێت بۆ ئەو میللەتە هیوادارم بەو داکیریەیەی ئەخیر دەولەتی عیراق و جەیشەکەی کردی لە مەنتیقانەی کە سەد لە سەد کوردستانین هیوادارم پەرلەمانی کوردستان ئەو پرۆژە قانونە قبول بکات کە شەشی کانوون کە رۆژی جەیشی داگیرکەری عیراقە لە هەرێمی کوردستانا نەبێتە پشووە لە کۆتاییا ئەڵێم هەزار نەفرەت لەجەیشی داگیرکەری عیراق ،سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەرێز (ئاری هەرسین)،خاتوو (حیات مجید).

بەرێز حیات مجید قادر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو رووداوانەی کە لە (16)ی ئۆکتۆبەروو دواتر لە کەرکوك و خورماتوو ناوچەکانی تر روویاندا تاوانی گەورەی مرۆڤایەتی بوون کە دەرحەق بە هاووڵاتیانی مەدەنی ئەو ناوچانەو بەتیبەتیش دەرحەق بە کورد کراون، چەند خالێکم هەیە لێرە دیخەمە روو، خالی یەکەم بە بێی پێناسای ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ کۆی ئەو تاوانانەی بەمەبەست دەرحەق ب گرووپێکی دیاریکراو ئەنجام دراون دەچنە خانەی تاوانی دژی مرۆڤایەتی بە پێی ماددەی(7)و تاوانی جەنگ بەپێی ماددەی (8)ی دادگای تاوانی نێودەولەتی،ئەمەش ئێمە لە دوو خالی تردا ئەلف و بێ دامناوە، ئەلف: لەم پێناوەدا دەتوانین چ بکەین

حکو مەتی هەرێمی کورد ستان کار بکات لە سەر پ ێك هێ نانی تیمێ کی پارێزەری ناوخۆ دەرەوە بۆ بە دیکۆمێنتکردن و ئەنجامدانی رێکارە یاساییەکانی ئەم تاوانە، بێ:دەرەوەی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە رێگەی پەیوەندیەکانی و کوردی و هەلسوراوانی دبلۆماسی و لۆبی بکەن بۆ ئەم کەیسە ئاراستەی هاولاتیانی نوێ نەرانی هاو پەیمان بکر ێت ئە ندامانی ئەنجو مەنی ئا سایش و نە تەوە یەکگرتووەکان بکر ێت و داد گای تاوانی نێودەولەتی بکەن لە وێوە،خالی دووەم بە پێی ماددەی (77)ی تاوانی نێودەو لەتی کات ێك کەی سێکی لەم جۆر بەتای بەتی بە بێ تاوان دەنا سرێت ئەوە تەنیا بە پ ێی ماددەی (75)ی هەمان داد گا ز یان لێکەوتوانی مافی قەرەبوو کردنەوەی مادی و مەع نەوویان هە یە لە کۆی ئەو زیا نان و کاولکاری سوتان و تالان کرد نی م لك و ماڵی خەڵکی بە سەریان دا هاتووە تادە گا بە داوای لێ بووردن لێ یان، بەرێز سەرۆکی پەرلەمان بە ئەزموونی کەیسەکانی تری جینۆسایدی کورد لە کاتێکا پ شتوانی ی سای داد گای بالای ف یدرالی تاوانەکانی عیراقی هەبوو بەلام دادگا نێودەولەتیەکان بە هەند وەریان نەگرت داوا لە بەرێزتان دە کەم لە رێگەی لێپێچنەی یاسایی و پسپۆران پارێزەران و شارەزایانی دەرەچەیەك بۆ ئەم بابە تە بدۆز نەوە تا ئەم کەیسە بگاتە دادگای نێودەولەتیەکان، خالی سێیەم لەکاتی روودا نی ئەم تاوانا نەدا ئافرە تان وە کو هەموو نەهامەتیەکانی تر پشکی شێریان بەردەکەوێت لێرەدا ئێ مە چەندین کەی سمان لەلا یە کە کەی سی زۆرزۆر تراژیدیان ئەو کەیسانە دەست درێژی کردنە سەر ئافرە تان و وە هەتا دە ستدرێژی کرد نە سەر ئافرە تانی بەتەمەن کە ئێستان بە جۆرێك بووە ئەو دوای ئەوە خۆکو شتنی لێبۆ تەوەو وە دوا تریش نەوعێك تو شی نەخۆشی نەفسی و لێ بۆتەوە،ئەو کەییانەش بەهەند وەربگیرێت،سوپاس بۆهەموو لایەك.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری‌سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس خاتوو (حیات مجید)، بەرێز(سالح فقی).

بەڕێز صالح فقێ محمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا سەری رێزو نەوازش نەوی دەکەین بۆ گیانی پاکی قوربانیان بەداخەوە کورد بەردەوام هەوڵی داوە وەك هەموو ئەو ناوچانەی تر لە خوور ماتوو شارەکانی‌تری پێکەو ژ یان ب ێت بەلام دە سەلاتدارانی عیراق بەردەوام وایان کردووە کە بەو سیاسەتە تالانەی کە هەیان بووە هەموو ئەو ناوچانەی پێکەوە ژیان بکر ێت بە شاری کارەسات و مەئساتاوی ئێمە ئەو ناوچانە کوردستانیانە بە گشتی ئەگەر خور ماتوو بە شێکە لە وە بەداخەوە سیاسەتی عیراق تایبەتی لە دوای سالی ( ) سیمای نەتەوایەتی لەم ناو چانە ب سرێتەوە کە کورد ئێ ستا لە دوا ئا مانج نزی کەی(75٪) هی شتا بەو هەموو تەعریب و گوا ستنەوەو وە ج گە لەم هەموو شێواندنە ئ یداریانی کە کورد هێ شتا زۆرینە یە بلام پێوی ستە ل ێرە رابگیر ێت لە بەر ئەوە خور ماتوو دەروازەیەکە بۆ ئەو سنورەیە لە نێوان قەلغانێکە بۆ کەرکوك و ئەو ناو چە کورد ستانیانەی تر بەگ شتی بۆ یە هەر لە بەر هەمان ئەو سیا سەتانەی تر کە هەیبووە حکو مەتی عیرا قی وای کردووە لەو ناو چە کوردستانیانەی کە لە ئەسل ناوچەی کوردستانین هیچ کێشەی لەسەر نەبووە بەلام هە ندێ نە تەوەی تری

لەسەر ژیاوە بەلاَوم ئێستا ئێستا بە دا خەوە بە پ‌ێی دە ستوور بەماددە یەك بە ماددە کێ‌شە لە سەرەکان چەسپاوە کە لە راسیا ئێمە ئەسلەکە لێی بێبەری بووینە موومارەسەی ماف و دە سەلاَتەکانی خۆ مان لەوێ بکەین چلە نوێنەرایەتی عیراق کە پەرلەمان نوێنەری لەوێیە کوردستانە ئێمە لەو ناو چانە ئە سلەن هی ئێمەیە نەمانتوانیوە نوێ‌نەرمان هەبێت بۆ یە ئومێدە کەین ب‌توانین یا ساکە هەموار ب‌کەین ر یك دا بنین چەند کورسییەك ناوچە کوردستانیەکان و وە خورماتوو لە نێوانیان هەبێت بۆ ئەوەی نوێنەری خۆ یان لە ناو پەرلەمان هەبێت و هەموو ئەندامانی پەر لەمانی بەرێز را ستەوخۆ نوێ‌نەری هەموو ناو چەکان بەلاَم وەکو دانیشتووی ئەوێ نوێنەری خۆیان هەبێت باشترە، وە سەبارەت بە ماددەی (140) کە زۆر با سی لێکرا بەداخەوە ئەو ماددە یە لە سەردەمی بەرێز (نووری مالیکی)،(مـهدی عامری) کرا بە بەرپر سی لیژ نەی جێبەجێکردنی ماددەی (140) و سیاسەتی مالیکی و دوالی مالیکی سیا سەتی (عەبادی) وای کرد کە ئەو ناو چانە وردە وردە ئەو لیژنا نە کۆ تایی پێب‌ێت لە را بردووا ئەو لیژ نە بر یاری بە موافقە قەدا بەلاَم لە سەردەمی (عامری) ئەم لیژ نە کۆ تایی پێهێ‌نرا بریارە کان تاك لایە نە تەنها خۆی دە یدا وە (مـهدی عامری)هیچ پلەو پۆستێکی عێراقی نییە بۆیە پێویستە گوشارەکان بۆ ئەو (هادی عامری) لە سەرۆکی ئەو لیژنەیە لابرێت وە ئەو لیژنەیە بگاتە رەوتی جێبەجێکردنی خۆی، سەبارەت بە ئاوارەکان ئەگەر دوو خاڵ بەکورتی ئێمە بەر لە هەموو شتێك تەئکید لەو بکەی‌نەوە ن‌یەتیان گرینگە بەلاَم ژ یان و گوزەران‌یان زۆر خراپە پێویستە ئاورێك لە ژیان و گوزەرانیان بدرێتەوە،وە دواتر هەوڵ‌بدەین دە ستوور کە ب‌توانین هێ‌زی پێشمەرگە کە بەشێکە لە سیستەمی بەرگری عێراق بتوانرێت بەو ناوچانە ب‌سپێردرێت وە ئە گەر ئەوەش نەگونجا لیوایەك یان فەوجێکی سکارتاریەت بتوارێ داوا لە عیراق بکر یت بێ‌تە خور مات و کە را ستەوخۆ ئەوان ئێستا لەسەر عێراقن، سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ(صالح فقی)، بەرێز (ابو کاروان).

بەرێز عبدالرحمن فارس عبدالرحمن/ ابو کاروان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێزان ئە ندامانی پەر لەمان من ل‌ێرەداو لەم نوو سینەدا نا مەوێ لە سەر خوور ماتوو ق‌سە ب‌کەم وەك دەرگایەکی گرینگ هەرێمی کوردستان نامەوێتیش باسی گرینگی مەوقیع‌یەتی خوور ماتووش ب‌کەم دی‌سان نا مەوێت با سی م‌ێژووی تێکۆ شانی قورباذ یان و خەلکی خوور ماتوو ب‌کەین کە زۆر لەوە گرینگترە لە کۆبوونەوە یەکی وادا باس بکر یت بەلکو چەند پێ شنیارێك دەخە مە روو.یە کەم:دانانی لیژنە یەکی لێکۆلی‌نەوە بە شداری پ‌سپۆرانی رێ‌خراوە مەدەن یەکان شارەزا لەبواری شەروو جینۆ ساید و وەزارە تی کارو باری شەهیدان و ئەنفالکراوەکان ،دوو: سەردانی ئاوارە کانی دووزو گەرمیان و تۆ مارکردنی ئی‌فادەی حالەتەکان بە نووسین و بە ڤ‌یدیۆ، سێ:کۆکردنەوەی ئەو بەلگەناما نەی کە ئا ما1ە بۆ تاوا نەکان دە کەن ،چوار:دانانی لیژنەیەکی پسپۆر قانوونی لەپەرلەمانی کوردستان وسوود وەرگرتن لە شارەزایان و پ‌سپۆرانی

دەرەوەی پەر لەمان و وە تەکلیفکردنی قانوونی تاوا نەکان لە سەر ب نەمای ئەو بەلگەناما نەو ئی فادو ،پێنج:سکالاٚ تۆمارکردن لە دادگا ناوخۆییەکان و دادگاکانی دەرەوە دەرحەق بە کەس و لا یەنی سیا سی کە ئەم تاوانانەیان ئەنجامداوە تا گەیشتوونە سکالاٚکردن لە حکومەتی ئێستای عیراق و پێڵکرد نی دە ستوورو قانونە تایبەتیەکان ،شەشەم: ناردنی سکالاٚکان بۆ سەرۆك كۆ ماری عیراق کە بەگوێرەی دە ستوری عیرا قی

پارێزەری دە ستوورە ، حەوت:تێکرای ئەم روداوا نە لە دووزو کەرکوك و ناو چەکانی دە شتی (موصل)کەسەرلەنوێ بووبە دەرکردنی کریستیان و یەزید یەکان را ستەقینەنە لە سەر ئا شتی و سەلامەتی خەلکی مەدەنی و ئە مەش دەب ێت بیرۆ کەی لابرد نی عیراق لە بە ندی حەو تەمی نە تەوە یەکگرتووەکان بخەینە بەر باس و لێکۆلینەوە وئەم بریارەش واتە ئەم ماددەیە لە سەر عیراق بواری بەکارهێنانی هـێزی حـ کومی میری شیای هەبێو کە گۆراذ کاری د یموکراتی تاوانی شەر ئەنجام دەدەن، هە شت: ئەنجا مدانی سەرژمێریەکی پێویست بۆ ئاوارەو شەهید و بریندار ئەتککراو سەرەرای ئەوەی کە هە یە سەرەرای زیا نە مادیەکان و پێویستە ئەوانیش ،نۆیەم: بەدە مەوە چوونی ز یان لێکەوتوان و تەعویزکردنوەی ئاوارە کان و ،دە: داوا بکەین لیژنەیەك لە پەر لەمانی عیراق سەردانی خوورماتوو بکات لەسەرجەم نەتەوەو پێکهاتەکان بۆ ئەوەی بە چاوی خۆیان ئەم کارەساتە گەورەیە ببینن. زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆرسوپاس بۆ بەرێز(ابو کاروان)، بەرێزان دەقەکان لە دوو دەقە دەیکەینی سێ دەقە بۆ ئەوەی دادپەروەری تێدابی داوا لەو بەرێزانی دوای ئەوان دەکەم رەچاوی دوو دەقە بکەن ئە گەر بتوانن لە دوو دە قە تەواو بکەن ئەوا لەسەر دوو دەقە دەچین با ئاوا نەبیتن یەکەك دوو دەقە یەك سێ دەقە،بەرێز(عباس غزالی).

بەرێز عباس غزالی میرخان:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی لە خور ماتوو کەرکوك و پ شتی نەی نەواو شنگال روو یدا در یژە پ ێدەری جینۆ ساید و ئەنفال کیمیاباران و بە ئەسیربردی خوشکانمان لە ئیزیدیان و ئەو سیاسەتە درێژە هەمان سیاسەتە لە بەر ئەوەش دەبێ ئەوەی لەبەر دەستمە دەبێ لە دوو میحوەر ئیش بکەین پێش ئەوە پ شتیوانی قـسەکانی بەرێزم کاك (بێ ستون) دە کەم کە لێژنە یەك پ ێك بهێنر ێت بۆ بەدوادا چوون بۆ رووداوە کانی (16)ی ئۆکتۆ بەر دا لەرووی ناوخۆی یەوە دەب ێت ئێ مە ئیش ب کەین کە لە رووی عە سکەری و لەرووی ئیذ سانی دە توانین لەناوخۆمان چ بکەین چۆە خز مەتی ئەو خەڵ کە لێ قەوماوە براو خو شکانەمان ب کەین لە هەرێمی کوردستان ئاوارە بوونە بەداخەوە تاکوو ئێستا یونامی هیچ هاوکاریەکیشی نەکردوونە، خالی دووەم: لەرووی نێونەتەوەییەوە داوادەکەم ئەمانە تەنها خەلکانی پسپۆرو شارەزا پێ هەستن کە کەیسەکان تێکەلاٚو نە کەن کەیس کەیس بێتن با بچوك بن بەلاٚم بەبێ حاشا هەلگربن بەبی بەلگەنامەی سەلمێنراو بن وە بەتایبەتیش لە جیاتی ویچنەی پێ شمەرگەیەك یان قارەماذ یەتێك کە ئەما نە قارە مان و خۆبەخ شی ئەم ولاٚ تە بوون وی!نەی مندالێك وێنەی ئافرەتێك کە هەستی ئینسانیەت زیاتر دەبزوێنیتن بۆ ئەوەی رەئی عالەمی ز یاتر

بجولێنین لە پەرلەمانەوە لیژنەیەك پێك بهێنرێ لە لیژنەی یاسایی وە لە لێژنەی هەیئەی دادوەری بتوانن ئەو کەیسانی نێونەتەوەیی دەکەین لە رووی یاساوە خۆراگربن و نەتوانن تا نەی لە سەر بدەین، ئەوەی تر بەذ سبەت راگەیاندنەکا نەوە را ستە راگەیاند نەکانی ئێ مە بۆ خۆ یان ئیش دە کەن بەلاَم بەذ سبەت دووزخور ماتوو ناو چەکانی تر با هێڵ ێك دا نێن تەجاوزی ئەو سنورانە نە کەن وە ئەو ئاواتا نەی کە لێژنەیمفاوەزات کە دەکرێت ئەو خەلکانەی کە دەگەرێنەوە بێجگە لە خەلکی کورد هەرێمی کورد ستان و هەرێمی ئیتیحادی کورد بالایەنی سێیەم هێزی تریشی لەگەل دابێت بۆ ئەوەی ئەم خەلکانە سەروو مالیان پارێزراوبێت،سوپاس .

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (عباس غزالی)بەرێز (زانا عبدالرحمان).

بەرێز زانا عبدالرحمن عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بەداخەوە سیاسەتی حکومەتە یەك لەدوای یەکەکانی عیراق پێکەوە ژیان لە ناو چانەی کە نە تەوەی جیای تیا ئەژی زەحمت بووە دووزخور ماتوو خۆی ناوە کەی خۆ تان دەزا نن (دووز) بەمانی (خوێ) ناوەکی کوردی پەتی کە خۆ یان وای لێ هاتووە کە بۆ تە دۆزەخ ێك هاولاَت یان کورد لەو ناو چەیە ناو چەی دووزخورماتوو ناوچەیەکی دەولەمەندە خز مەت نەکراوە هەم لەرووی کانزایەیەوە قیر و گلێکی دەگمەن هەیە بەتایبەتی لە بیناسازی و لە هونەری بیناسازی بەکاری دێنن ئەوە کە تەنها لە خورماتوو هەیە لەبەر ئەوە ئیهمالکراوە لەبەر ئەوەی لە رابردوو هیچ کام لەمانە ئیشە لەسەر نەکراوە وە شوێنەواری زۆ ر هەیە لە خورماتوو کە ئەوانیش لە رابردوو ئیشی لەسەر نەکراوە ئێستا گرینگ ئەوەیە لە رووی نێودەولەتییەوە ئێمە ئەتوانین چی بکەین وە هەم دەتوانین ئەم تاوانە لە مەحفەری نێودەولەتی دیفاعی لێبکەین هەم لە رووی نێودەولەتییەکانەوە کۆمەك بۆ ئاوارەکانی دوزخوورماتو دەستەبەر دەین کە بەداخەوە ئێستا بەهۆی کەمی هاوکارییەوە گرفتاربوون دەرفەتی گەرامەوەش وازوو بە بروای من درو ست نابێت بۆ ئەوەی ئەو پێشنیارانەی کە لە پەر لەمان دەنووسرێت بەشێکی بدرێ تە بە وە فدی دانو ساندکار کە خور ماتوو ببێ تە کەی سێکی گرینگ وە بەشێکی شی ببێ تە کەی سێکی گرینگ لەو پەر لەمانی کورد ستانە با سی نێودەو لەتی بەکاری بێنێت یەکێکە لە تاوانەی یان بەشێك لە میری شیایانەی چۆن بلێین ئا شتەوایی بەتای بەت بە گەلی کوردستان ئەرکی حکومەتی عیراقە بەتایبەتی وەزارەتی کۆچ و کۆچبەران کە وەزیرە کەی کوردە بەرا ستی زیاتر هاو کاری و کۆ مەکی ئەو هاولاَتیا نە بکەن کە ئاوارە بوون وە نوێنەرایەتی یەکانی ئێ مە لە (بغداد) نوێنەرەکانی ئێمە هەول بدەن باشتر دیفاع بکەن لە کەیسی خورماتوو هەموو ئەو کەی سانەی کە لە شێوە خورماتوون.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (زانا عبدالرحمان)بەرێز (ئومێد خۆشناو) لێرە نییە، بەرێز(مەلا ماجد).

بەڕێز ماجد عثمان تۆفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەر لە نیگەرانی خۆمان دەر ببرین بۆ ڕووداوەکانی دوزخور ماتوو لەتەسەلسولی ناو نوسینەکان لە هۆلی پەرلەمان گفتوگۆکردنەکان دەر ببرین لێمان قبول بکەن چار سالە ئێمە ملا حەزە دەکەین پێکهاتەکان دەکەونە دواین کاتژمێری قسە کردنەکان هیوادارین ئەوە رەچاو بکرێت ئەو دوو دەقەش لە ئیستاوە بۆ حیساب بکە بە دوو دەقەی (تورکمانی)، مەسەلەن تورکومان و کلدو ئاشورو ئەرمەنەکان لەناوەراستی قسە بکەن ئەوانی تر لە ئەخیری بن، ئێمە وەك فراکسیۆنی تورکمانی هەولێر نیگەرانی خۆمان دەردەبرین بۆ پێشێلکاری و تاوانانەی لە دژی خەلکی دووزخور ماتوو وە لەدەرەوەی ئەنجا مدراوە بەداخەوە ئەوەی رویدا فیتنەیەکی گەورەیە لە برایەتی و تەبایی خورماتوو وە هەموو پێکهاتەکانی ئەنجام دراوە پیمان وایە کە خەلکی رەسەنی ئەو ناوچانە بە درێژایی مێژوو پەیوەندیەکی قول لە نێوانیاندا هەیە ئەو پەیوەندیانە نابێت بە فیتنە وفیتەی دەرەکی دژمنانی کوردستان و عیراق درزو ناکۆکی بهاوێنە نێوانیان ئێمە هەمووومان مرۆڤین هەمومان مافی ئەوەمان هەیە لەسەر ئەم خاکە بە ئازادی و یەکسانی بژین لە نێوان خەلکی دوزخوورماتوو کە هەموو ناوچەکانیکە پەیوەندییەکی خزمایەتی و پتەو قول هەیە مەعنای نییە ئاوا بە ئاسانی دوژمنان بتوانن دژمنایەتی دایەتی و لێکترازان نێوان ئەو پێکهاتانە دروست بکەن بەداخەوە ئەو لایەنانەی بەناوە تورکمان دژایەتی ئەنجام دەدەن ئەوانە بە هیچ شێوەیەك تەعبیر لە نەکهەی تورکمان ناکەن وە خەلکانێکی تائیفی و توندرەون تەنها بەرژەوەندییەکانی خۆیان دەبینن وە ئەو جۆرە کردەوانەش هەرکیز بۆیان ناچێتە سەر بۆیە ئێمە هەموو کاتێك لەگەل ئەوەداین کە هەمووومان پێویستە یەك هەلوێست بین یەك دەنگ بین لە داکۆکیکردن لە خەلکی ئەو ناوچەیە وە هەموو ناوچەکانی تری کوردستان بۆ ئەوەی قەرەبووی هەموو زیانەکانیان بکرێتەوە وە هەرچی زوو بە ئازادی و سەربەرزی بگەرێنەو شارو شارۆچکەکانی خۆیان وە دۆخەکە بگەرێتەوە بۆ پێش (16)ی ئۆکتۆبەر ،زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(مەلا ماجد)،بەرێز(ئایدن مەعروف).

بەڕێز ئایدن معروف سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی ئێمەش دلگرانین بەو ڕووداوانەی بە تایبەتی لە کەرکوك و لە ناوچەی دووزخورماتوو رویاندا ئەمانە ئێمە باش ئەزانین کە ئەو حکومەتانە ئەو لایەنە سیاسیانەی لە عیراقدا دەسەلاتیان گرتووە ئامانجی یەکەمیان ئەوە بووە کە سیراع درووست بکەن یان پەیوەندی نێوان پێکهاتەکان و نەتەوەکان تێك بدەن ئەمەش یەك لوانەیە کە دەری دەکات لە پاش (16)ی ئۆکتۆبەردا هەندێك لایەن وە هەندێك گروپ هەلسان بە پەلاماددان و کوتنی هاولاتیان لەم شارەدا دیاربوو من لێرەدا دەمەوێت راستییەك باس بکەم کە ئەم گروپانەی هەستان بە کوشتن یان بە قەتلو عامکردنی برایانی نەتەوەی کورد کە ئەم گروپە

نوێنەرایەتی هیچ لا یەنێك نا كەن بەتاىبەتی نوێنەرا یەتی توركمانیش نا كەن كە توركمان لەو ناو چەیە نەتەوە یەكی گرینگە بەتاىبەتی كورد لەم ناو چەیە لێرەدا بۆ مە زۆر زۆر گرینگە لە دا هاتوودا دەبێت برا یەتی ئەم پێكهاتا نە بەتاىبەتی نە تەوەی كورد و نە تەوەی توركو مان ئیهتمامی پێبدرێت بۆ ئەوەی بتوانین زیاتر نمونەی پێكەوە ژیان دروست بكرێت لەم ناوچەیەدا ئێمە داواكارین كە ئاوارەكان بەزووترین كات بگەرێنەوە بۆ جێگای خۆ یان لێرەدا بەدا خەوە رۆلی نەتەوە یەگكرتووەكان زۆر زۆر زەعیفە بۆ یە دەبسێت رۆلی هەبێت بۆئەوەی بتوانرێت ئەو شارا سەر لەنوێ ئاسایی بكرێتەوە بتوانرێت دەعم و پشتوانی ئەم ناوچانە بكرێت هەروەها فشاریش بخرێتە سەر بەرێز (عبادی) بۆ یەكلایی كردنەوەی رەوشەكەدا ئێمە دووبارە زۆر سوپاستان دەكەین.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەرێز(ئایدن مەعروف)،خالێكی نیزامی بەرێز(د.رێواس فایەق).

بەرێز رێواز فایەق حسین:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەماددەی (56) برگەی یەكەم هاتووە ئەندام یا قسەی ئەندامانی تر كە پێش ئەوە قسەیان كرد دوو بارە بكەنەوە تكایە بەرێزتان هەولبدەن قسە دووبارە نەكرێتەوە.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ ئەو تێبینیە، بەرێزان قسەكانی خۆ تان دوو بارە مە كەن قسەی هاورێكانی خۆ تانیش دوو بارە مەكەن بەرێز (ابوبكر هەڵەدنی).

بەرێز ابوبكر عمر عبدالله هەڵەدنی:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم دۆخەی كە لە دووزخورماتوو روویداوە نەتیجەو ئەنجامە بەشێكە پەیوەندی بەم ئەقلیەتەوەیە كە لە (بغداد) مامەلەی لەگەل دەكرێت كوردستانی كردووە بەشێكیشی رەتفیعلی هە ندێك بەرپر سی هەلپەر ستە كە لەم چواردە سالە ئەمانیش نمونەی ناشرینیان پیشانداوە،ئێمە ئەو پەرلەمانە ناتوانین لەسەبەب كارانی ئەو دۆخە بكۆلینەوە ئەوە كە ماسەیەكی زۆر زۆر گەورەیە بۆ پەرلەمان كوردستان هۆكاری چی بوو ئێمە بەم دۆخە گەیشتین،خالی سێیەم:ئەوەی كە لەئێستادا كەمێلە ئێش و ئازاری ئەم خەلكە كەم دەكا تەوە، یەكەم ئەوەی كە لیژنەیەكی هاوبەش لەپەرلەمان و حكومەت بێت لەگەل نەتەوە یەكگرتووەكان بۆ ئەوەی نەتەوە یەكگرتووەكان بۆخۆی بێتە ناو دووزخورماتووە بە چاوی خۆی ئەو كاولكاریی و ئەو حا لە تال و دژوارە ببینێت وە ئاوارەكانیش ببینێت ئەوەش كە گەورەترین ئیشە كە ئێمە بیكەین ئەم بەهاوە چونی ئاوارەكانا كە حكومەت دژوی یەك اە پارە تەرخان بكات هەر چەندە بەپێی ئەو زانیاریا نەی ئەمن هە مە ناوچە كوردستانیەكانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم نووسراوی كردووە بۆ ئەنجو مەنی وەز یران كە پێویستە حكومەت برێك پارە بۆ ئەوان دەستنیشان بكات وەلامی حكومەت ئەوە بووە كە ئەوە ئیشی ئەوان نی یە وە

دەستیەك بەرپرسە لە ئیشی ئەوانوە من حەزەکەم ئەم قسەی من ئەگەر وا نییە لەخووی دەستەکە من ئەم زانیاریەم وەرگرتووە لەبەر ئەوە من پێموانییە کە ئێمە شتێك بۆ ئەوان بکرێت چونکە دوو ئەرکی ئاینی لەگەڵ ئەرکێکی دوور مەودا ئەرکی کتوپر و ئانی ئەوەیە کە بەدەم ئەم ئاوارانەوە بیین وە بە دا خەوە یەکێك لەو فەرماذ بەر مامۆ ستایانە گو شاریان لەلا یەن حکو مەتی هەرێ مەوە لە سەرە لەلا یەن وەزارەتەکانی حکومەت دەوامیان لێ ئەکات کەمال ە حائیلەکانیان لە ژێر ئەو خێمەو ئەو دەستەی لە ناوچەی داودەدایە حکومەتی هەرێم کەم دەکاتەوە ئەرشیفکردن و دیکۆمێت کردنی هیوادارین پەرلەمان کە هەڵسێ هەر چەندە من بە گومانم پەرلەمان بە کارە هەڵسلێ چونکە پەرلەمان هەرکاتێك لە هەلکوتەکارانی پرسیەوان کە هەلیان کوتایە سەر پەرلەمان لەوێش ئەپرسێتەوە،زۆر سوپاس بۆ ئێوە.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(ابوبکر هەڵەدنی)، بەرێز(سۆران عمر).

بەرێز سۆران عمرسعید:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو تاوانانەی کە دەرهەق بە کوردانی خورماتوو کراوە، نابێت بیرمان بچێ تورکمانە سونەکان و عەرەبە سوونەکانیشی لێ بەدەر نەکراوە، ئەو حەشدە شەعبییە تائیفیەی کە هاتووە تەنها تائیفەی خۆیی و مەزهەبی خۆی پاراستووە، هەر سێ نەتەوەی کورد و تورکمان و عەرەبی سوونەی نەپاراستووە، بەدا خەوە ئێستا ڕۆژانە لە ناو خورماتوو بەپێی ئەو هەواڵانەی کەبەمن دەگا لە دوو رۆژی رابردوو دا بیست و نۆ لەو پۆلیسانەی کە پۆلیسی فیدراڵین و لەوێ دەوام دەوامیان هەیە و کوردن بە تۆمەتی ئەوەی کە ل ڕۆژی ریفرا ندۆما دەنگ یان داوی ئێ ستا حالیی یەن حە قدە یان گیراون وە دوازدەی تریـ شیان فەرمانی دەستگیرکردنیان بۆ دەرچوو هەڵهاتوون هەر دوێنێ کەسێکی تریان بە قایمقام بە ناوی هەڵبژاردنەوە دانا واتە ئەو دۆخەی لەوێ رووەدەدا دۆخێکی زۆر سەیر و سەمەرەیە کە حکومەتی عیراقی بەدڵنیایەوە لەپشت هەموو ئەو تاوانانەوە یە کە لەوێ ئەنجام دراوە لە پێش چاویان ئەنجام دەدرێت وە ئەو گۆڕانکاریانەی لە خورماتوو لە ناوچەکانی تر تا کەرکوك و شوێنەکانی تریش ئەکرێ حکومەتی عیراقی لێی بەرپرسیارە تەنها هێزك نییە کە ناوی حەشتی شەعبییە وە لە ناویشیا تورکمانی شیعە بن، ئێستا ئەوەی کە زۆر گرینگە برێزان ئاوارەکان بەدەمەوە چوونیان ئەوێ هەموو قسەکانی ئێمە لێر ناکاتە بەتانییەك ئەمشەو لەسەرما خۆیانی پێ گەرم بکەنەوە نا کاتە قوتووە شیرێك بگا پێیان بۆیە ئومێد ئەکەم بە بهانەی ئەوەی کە حکومەت دۆخی خراپەو پارە نییە و بەم بەهانانە بەدەمەوە چوونی ئەم ئاوارانە لەم دۆخە ساردە تاخیر نەکرێ چوونکە مندالێ لە سەرمایا مردووە دۆخی تەندروستیان خراپە خوێندنیان لە فەوتاندندایە دەبێ وەزارەتی پەروەردە بەراستی معالەجە بکا بۆ ئەوەی خوێ،دنی ئەم ساڵی ئەوێ نەفەوتێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (سۆران عمر)، (بەهار) خان، فەرموو.

بەڕێز بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە شێك لە قسەكانم لەلا یەن بە شێ لە هاوڕێ یانم كرا من نا چمە سەر ئەوەی كە چی روو یداوە لە دوزخورماتوو و ناوچەكانی تر بەڵك و دەچم سەر ئەوەی دەبێ چی بكەین وە لەوەشا كە دەبێ چی بكەین تیشك دەخەمە سەر لایەنە یاساییەكە چونكە بابەتەكانی تر هاوڕێم كاك (بێستون) تیشكی خستە سەر، ئەم بابەتە پێویستی بە هەماهەنگی هەیە لە نێوان پەرلەمان و حكومەتی هەرێم و نوێنەرەكانی ئێمە لە پەرلەمانی بەغدا و لە حكومەتی بەغدا وە هەروەها پێویست دەكات كە بەڕێز سەرۆك كۆمار بەپێی ماددەی (67) لە دەستوور دەسەڵاتەكانی خۆی بۆ پاراستنی دەستوور جێبەجێ كردنی ماددەكانی دەستوور بە تەواوەتی بەكاربێنێت، پێویستە ئێمە ئەم بابەتە بەشێكی دەبێ وەفدی مفاوەز كە دەچێتە بەغدا پێی هەستێ، بەشێكی تریان نوێنرانمان لە بەغدا چ لە پەرلەمان و چ لە حكومەتیشدا ئێمە نوێنەرمان هەیە بەتایبەتی وەزیری كۆچ و كۆچبەرانمان هەیە ئێمە لە بەغدا بۆیە یەكەمین شت ئەوەیە پێویستە ئێمە زۆر تەئكید لە جێبەجێ كردنی ماددەی (140) بكەینەوە، چونكە ئێستا ئەوان بە شێكی زۆریان پێیان وایە ماددەی (140) كۆتایی هاتووە بەڵام بەداخەوە لە سەردەمی خۆشمانەوە ئەوە رۆشتبێت كە ماددەی (140) كۆتایی هاتووە شتێكی باش نەبوو ئەوان باس لەوە ئەكەن كە پاراستنی ئەمنیەت ئێستا بەپێی ماددەی (110) باس لە دەسەڵاتە حەصرییەكان دەكات لە دەستووردا باس لەوە ئەكەن كە ئەمنیەت لە دەسەڵاتی حەصریدایە بە پێی بڕگەی (2) لە ماددەی (110) بەڵام لەراستیدا نوێنەرانی ئێمە لە بەغدا پێویستە ئەو وەفدی مفاوەزەی كە دەچێتە بەغدا ئەوە بزانن كە ئەو ئەمنییەی كە لە بڕگەی دوو لە ماددەی (110) هاتووە ئەوە ئەمری (عابر للحدده) ئەمنی ناوچە دابڕێنراوەكان هەر چەندە دەستوور باسی نەكردووە بەڵام لە ساڵی (2003)ەوە تاوەكی (2014) ئەمە بە مشتەرەكی بەڕێوەبراوە بۆیە پێویستە ئێمە چ وەفدەكەمان چ نوێنەرانمان لە بەغدا تەئكید لەسەر ئەو بابەتە بكەنەوە وەهەروەها ئەوەی لە دووزخورماتوو ناوچەكان تر روودەدا بە تەواوەتی پێچەوانەی ماددەی (9) دەستوورە كە باسە لەوە دەكا نابێ هیچ پێكهاتەیەك بەكاربهێنرێ لە زدی پێكهاتەیەكی تر ئەو جەیشەی كە لە عیراقدا ئەمنیەت دەپارێزێ هی هەموو لایەكە، پێویستە ئێمە داوا بكەین لە نوێنەرانمان لە پەرلەمانی بەغدا كە پرۆژە بڕیارێك ئامادەبكەن بیكەنە بریار لە پەرلەمانی بەغدا بۆ تەعویز كردنەوەی زەرەرمەندان چونكە ئەو كاتە كە بەبڕیار بێت حكومەتی بەغدا ئیلزام دەبێت بۆ ئەوەی ئەو بابەتە بكا حكومەتی هەرێم پێویستە تەنسیقی تەواو لەگەڵ بەڕێز وەزیری كۆچ و كۆچبەران بكات تاكو بە هەردوو لایەن چی دەتوانن بۆ ئاوەراكانی بكەن ئەو تاوانانەی كە لە دوزخورماتوو ناوچەكانی تردا كراون هەمووی جەرائیمی دەولین لە قانوونی دەولی جینائیدا وە لە قانوونی دەولی ئینسانیا جێگایان دەبێتەوە هەموویان ئەو تاوانانەن كە لە

ماددەی (6) و (7) و (8)ی نیزا می ئەسا سی مەحکو مەی جی نائی دەولی رۆ مادا هاتوون، بۆ یە پیوی ستە تەوسیق بکرێن و ئاگاداری کۆمەڵگەی نێودەولەتی لێ بکرێتەوە بە تای بەتی رێکخراوە کانی ماف و مرۆڤ و ئەمنستی ئینتەر ناشناڵ تاکوو رێکاری یاسایی لە زدی ئەنجامدەرانی بگیرێتە بەر، هەروەها من پێم با شە مەحکەمەیەکی جینائی دادگای باڵای تاوانەکان لە عیراقدا درو ست بکرێ وە کو چۆن لە زۆر شوێنی تردا وە کو مەحکو مەی نۆرنبێرغ و تۆکیۆ و مەحکە مەی یوغزلاف یا و روا ندا و لە ئەخیری شیانا مەحکو مەی قەزیەی ی ئیختیاری رەفیق حەریری لە لوبنان دروست کرا ئەو مەحکەمەیەکی لەم جۆرە کە من بەوەی کە ئاگادارم اە ئێستادا یۆنامی هەولێکی لەم جۆرەی هەیە و پرۆژە یاسایەکیشی ئامادە کردووە دروستکردنی ئەو مەحکومەیە ب محاکەمە کردنی ئەو کەسانەی ئەنجامدەرامی ئەو تاوانانە زۆر گرینگە، زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(د.بەهار)، بەرێز (گەشە دارا)، فەرموو.

بەرێز گەشە دارا جلال:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی مە زۆربەی کرا من کەتمە دواوە زۆر زووش دەستم هەڵبڕی، بەلام پ شتگیری هەموو پەر لەمانتارە بەرێزەکان دەکەم بەلام ئەوەی کە زۆر گرینگە ئێمە لێرە کە پێویستە پەیوەندی بە حکومەتەوە هەیە بەراستی حکو مەتی هەرێم وە کو چۆن کاك (سۆران عمر) پ شتگیری قسەکانی دە کەم ناکرێ حکو مەتی هەرێم هەرئاوا دەستەوەستان بوەستێ و بڵێ من لە قەیرانام کمن هیچم پێ ناکرێت وە کو ئەوەی کە پێویستە فریاکەوتنی ئاوارەکانا بەداخەوە ئیستا زۆر پەرت و بلاون هەتا هاوکاری خێرخوازییەکانیش وەکو پێویست پێیان ناگات بۆیە کۆکردنەوەیان لە جێێکا هەم بۆ ساڵی خوێندنیان هەم بۆ مەسەلەی سەرما بوون کە ئێستا لە زستانایین پێویستە گیانیان بپارێزین وە کو ئەو مندا ڵە جارێکی دیکە کەسێکی کە نەبێتەوە قوربانی لە سەرمایا رەق بێتەوە، مەسەلەی بە جینۆساید کردن یاخوود بە تاوانی جەنگ هەر شتێکە پێویستە پەرلەمان نوێنەرەکانمان لە پەر لەمانی عیراق تەئکید کەن کە لیژنەی تەقەصی حەقایق بگاتە ئەوی چونکە معامی جەریمە زوو ئەڕوا و دەفەوتێ راستە هەندێ شت هەر ئەمێنێ ئەوە خانوو سوتێنراوە کاو کراوە، بەلام هەندێ شت هەر دیار نامێنێ، پێویستە زۆر بە ووردی بە دەقیقی هەمووی بە دیکۆمێت بکرێ هەر وەکو کە جەختمان کردۆتە سەر تاوانەکانی شنگال کە کراوە پێویستە ئەمانە هەموو ببرێنە مەحکەمە نێودەولەتییەکان یاخود ئەو قسەی (د. بەهار) کە با سی پێکهێنانی مەحکە مە دە کات، گرینگ ئەوەیە تاوانبار بە سزا خۆی بگات، زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(گەشە دارا) بەرێز (د.ڤالا)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم : بەپێی ماددەی (9):

یە کەم: أ- لە دە ستووری عیرا قی ساڵی (2005) نا بـ ێت بە هیچ شێوەیەك هـ ێزی سەربازی عیراق بەکاربهێنرێت بۆ یەکلایی کردنەوی کێشە ناوخۆییەکانی لایەنەکان و کێشە سیاسییەکان، واتا نابێت چەکی سوپا ڕووبەڕووی هاوڵاتیان و هێزە عراقییەکان بکرێنەوە وەکو هێزی پێشمەرگەی کورد ستان بە شێکە لە دەزگای بەرگری عیراق.

دووەم: بەکارهێنانی هێزی حەشتی شەعبی و دروستبوونی ئەو هێزە لە ساڵی (2014) تەواو پێـچەوانەی دەستووری عیراقییە چونکە حەشتی شەعبی پێش ئەوەی یاسای بۆ دەرکر ێت بە فەرمانی مەرجەعـیەتی شیعە لە هێزە شیعییەکان درو ستکرا، دوای کەوتنی شاری مو صڵ لە ساڵی (2014) وە کا تێك بە یا سای ژمارە (40)ی ساڵی (2016) ر یك دەخر ێت تەنها بۆ ئەوە بوو کە لە دا هاتوودا ناوزە ند نەکرێ وە کو هێزێکی میریشیای شیعە مەزهەب، ئەو مادانەی دەستوور کە پشتی پێ بەستراوە بۆ دەرکرد نی ئەم یا سایە بریتین لە بە ندی یە کەم ماددەی (61) کە تایبە تە بە دا نانی یا سا لە لا یەن پەر لەمان، بە ندی سێیەم ماددەی (73) کە تایبەتە بە سەرۆکی دەسەڵاتی کۆمار بۆ پەسەند کردنی یاسا وە ماددەی (9) کە باس لە پێکهێنانی هێزە چەکدارەکانی عیراق دەکا هیچیان نابنە بنەما بۆ دەرکردنی ئەو یاسایە وە دەتوانرێ تانەی دەستووری لێ بدرێت چونکە تەمامەن پێچەوانەی دەستوورە، زیاتریش لەمە بەپێی ماددەی (1) لە یا سای حەشتی شەعبی خۆی حەشتی شەعبی خۆی کیانێکی سەربەخۆیە کە سایەتییەکی سەربەخۆی هە یە وا تە تێکەڵ بە هـ ێزی سەربازی نیزا می نابێتن کە ئە مەش پێـچەوانەی ماددەی (13) دووەم لە دە ستووری عیراقییە، پاشان ئەو هێزە پر چەك کراوە وە بە چەکی ئەمریکی و هاو پەیمانان لە گەڵ ئەوەی کە هەم ئەمریکییەکان و هەم هاو پەیمنان ئەو هـ ێزە بە میریـشیا دەزا نن و داوای هەڵوە شاندنەوەی دە کەن لە بەر ئەوەی هەڵگری بۆ چوونی تائیفین و ئالآکاذ یان کە هەڵیان کردووە بە سەر تانگ و زریـ پۆش و ئۆتۆمبێلەکانیان گەواهی ئەو بۆچوونەن، ئەمەشە پێچەوانەیە لە گەڵ ماددەی (7) یە کەم لە دە ستوور وە ئەم هێزە چەندەها تاوانی کوشتن و ئەشکەنجەدان و کاولکاری و شەرەف شکاندنی کردووە لە کەرکوك و لە خورماتوو لەو ناوچە کوردستانیانەی کە پەلاماری داون.

سێیەم: ئەنجامدانی تاوانە نێودەوڵەتییەکان وەکو تاوانەکانی جینۆ ساید و تاوا نەکانی دژ بە مرۆڤا یەتی و تاوا نەکانی جەنگ و تاوا نەکانی پاك تاوی نەژادی دژی خەڵکی سڤیلی ئەو ناو چانە پێوی ستی بە تەجریمکردن و جولاندنی داوا هەیە لە دژی تۆمەتبار لەسەر ئاستی ناوخۆیی وە لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی پێویستە لە ڕێگای مەبدەئی ئیختصاص شامل کاری لەسەر بکرێ وە قەرەبووی قوربانیان بکرێـتەوە لە سەر ئاستی عیراق وە لە پێناو ئاشتەوای نیشتمانی پێویستە ئەنجامدەرانی تاوا نەکانی (16)ی ئۆکتۆ بەر بەپێی ماددەکانی (156، 226) لە یاسایی سزادانی عیراقی دادگایی بکرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڤالا)، (د.ڤالا) ئەگەر ئەوە بنێری بۆ لیژنەکان، ئەوەی (د.بەهار) یش باسی کرد خاڵی یاسایی بوون ئەکید لیژنەکان سوودی لێدەبینن هەر بەڕێزیکی تر رایەکی تایبەتی هەیە ئەوەی پێشتر باسیان کرد ئەگەر پوختە بکرێن بە نووسینەوەی ئەو خاڵانە بۆیان بنووسن رەنگە باشتر بتوانن داریژن، بەڕێز (پەروا علی)، فەرموو.

بەڕێز پەروا علی حەمە محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆرێك لە قسەکانم زۆرك لەو بەڕێزانە کردیان بەڵام هەندێ شت هەیە دەمەوێت ئاماژەی پێبدەم لەوانە کە ئەتوانین ئێمە بەو هەولانەمان خورماتوو بگەرێنینەوە ئایا ئەو کێشانەی کە روویدا ئەو شتانەی کە روویدا ئێمە چیمان پێئەکرێ؟ لە ئاست ئەوەیا بە بڕوای من گەرانەوەی بۆ ژێر دەسەڵاتی کوردی زەحمەتە چونکە خۆمان بەرپرس بووینە بە لە دەستدانی لەبەر ئەوە چۆن لەدەستماندا ئاواهی زەحمەتە وەری بگرینەوە، کەواتە ئەبێ ئەگەری دووەم بێت کە ئەویش هەوڵ بدەیان بۆ بەجینۆساید ناساندن یان قەزیەکە گەورەتر بکەین هاوکاری کردنی خەڵکانی ئەوێ لەبەر ئەوە بۆ ئەوەی بیسەلمێنین پێویستمان بە کۆمەڵێك شت هەیە بەڵام لە هەمووی گرینگتر کاتە زیاد لە مانگێکە ئەو قەزیە روویداوە وە هەمیشە هەر بابەتێك رووبدات هەتاوەکو کات زۆرتر تێپەرێ کاریگەریەکانی کەمتر دەبێتەوە هیوادارم ئەوەی کە ئێمە ئەیکەین لە زەمنێکی زۆر کورتە هەر هەوڵ بدەین بیگەێنیتە جێگەی مەبەست دواتر بە هەر شێوەیەك بڕیاری لێدرا، بۆ ئەوەی بیسەلمێنین پێویستمان بە کۆمەڵێك شت هەیە کە بەڕێزانیش ئیشارەتیان پێدا لە ناویانا ئەوەیە پەپێی ماددەی (47) ئەتوانین لیژنەیەك ئامادە بکەین لە زمنی ئەو لیژنەیە کە ئەو بەڕێزانەی سەرەوە و لیژنەکە دواتر چۆن دروست دەبێت لە کوێی تر ئەوەیان بابەتێکی ترە بەڵام گرینگ ئەوەیە هەنگاوی جدی بنرێت بۆ ئەوەی ئێمە بابەتەکان زیاتر بناسێنین لە ناویانا بەدیکۆمێنتکردن کە ئیشارەتی پێدرا بەڵام ئەو بەدیکۆمێنتکردنە پاراستی دیکۆمێنتەکانە چونکە ئێمە ئێستا دەزانی زۆر جار دیکۆمێنتەکانی کە هەیە لەوێ واتە ئەو بەڵگانەی لە شوێنی رووداوەکاندا هەیە هەوڵی سڕینەوەی بەڵگەکان دەدرێ تا کەی بتوانرێ ئەو بەڵگانە نەسرێنرێتەوە وە تا چەند بتوانرێ قسە لەگەڵ قوربانیان و ئەوانەی کە تاوانیان بەرامبەرکراوە لەناویانا پێشێلکاری زۆر خراپ کرا و توند و تیژی بەرامبەر بە منداڵ و ژنان بەتایبەتی تەنانەت دەستدرێژی سێکسی کە ئەوانە بەپێی داب و نەریتەکە قسەی لەسەر ناکرێت پاش ماوەیەکی تر ئەوانە نامێنن ئەو بەڵگانە نامێنن کەواتە کات زۆر گرینگە کە بتوانرێ ئیشی بۆ بکرێت، ئەو بە دیکۆمێنتانە کە وتمان بەڵێ بەڕێزانیش ئیشارەتیان پێدا لیژنەیەك ئەگەر هەبێت بۆ تەحصل حەقایق گرینگیدان بەوەی کە ئەم بابەتە تا چەند دەستوورییە و پێچەوانەی دەستوورە، دەبێ گرینگی بەوە بدەین کە بیسەلمێنین کە دەستوورییە، ئەو راپۆرتانە بنێردرێت بۆ قونسولخانەکان بۆ (un) لە ناویانا زۆرێك لە قونسولخانەکان لە ناویان ئەمریکا نوێنەرانی ئەوان لە کۆبوونەواکانیانا لەگەڵ زۆرێك

له گروپەکانا ئەسڵەن ئەم بابەتە تەحمیم ئەکەن ئەوەی کە چۆن توند و تیژی لە هەموو عیراقدا هە یە لە ناوەراست و باشوریشا لە کوردستانش بەم شێوەیەیە، ئەبێ ئێمە گرینگی بەوە بدەین کە ئەمە بەم شێوەیە تایبەتمەندیەتی هەیە و پێویستە بە جینۆساید بناسێنرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(پەروا علی) بەڕێز (نجیبە لطیف)، فەرموو.

بەڕێز نجیبە لطیف احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کراو دووبارەیان ناکەمەوە پشتگیری لە قسەی هەموو ئەندامانی پەرلەمان بەتایبەتی مامۆستا (مەروان) و کاك (ابوبکر) و کاك (سۆران) دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(نجیبە لطیف) بەڕێز (منى نبى قادر)، فەرموو.

بەڕێز منى نبى قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا دەستخۆشی لەو دیکۆمێنتانە دەکەم کەوا لەلایەن فراکسیۆنی زەرد ئامادەکرابوو وە لە لا یەن لیژ نە ناوچە کوردستانییەکان و لیژنەی مافی مرۆڤ، لەراستیدا ئێمە وەکو فراکسیۆنی تورکمان زۆر دلگرانین لەو کارەساتەی کە لە پاش (16)ی ئۆکتۆ بەر روو یدا روو بەرووی ناو چە کورد ستانییەکانی دەرەوەی ئ یدارەی هەرێمی کرد بۆیە ئێمە دوو رۆژ پێش ئێستا کۆبوونەوەیەکمان ئەنجامدا لەگەڵ نوێنەری سکرتێری گ شتی نەتەوە یەکگرتووەکان لەگەڵ بەڕێز (یانکۆبیش) گوتمان کاری خراپ زۆر ئەنجام دەدرێت لە دوزخور ماتوو تکایە بەهەموو شێوازێك دەبێ ئیدانەی سەردانی ئەو ناوچانە بکەن وتیان ئێمە سەردانمان کردووە بەڵام وێنەکانمان بڵاو نەکردۆتەوە بە نهێنی لامان مایتەوە، بەڵام من پشتگیری قسەکانی کاك (ا بوبکر هە ڵەدنی) دەکەم کە پەرلەمانی کوردستانیش بەشێك بیتن لە لیژنەیەی کە پێك دێت سەردانی ئەو ناو چانە بکر ێت، داوا دەکەین لە حکومەتی ئیتحادی ف یدراڵی عیراق پابە ند بێت لە جێبەجێ کرد نی دە ستووری عیرا قدا سەرجەم مادده کانی دە ستووری عیرا قدا نەك تەنها ئەو ماددا نە لەبەرژەوە ندی تاك لایە نە، پێکها تەی تورکمان باوەری بە پێکەوە ژیـ نە لە گەڵ سەرجەم پێکها تەکانی کورد و عەرەب و ئاین و ئاین زا نەکان، ئەوەی لە دوزخرماتوو دەگوزەرێ گوزارش لە پێکهاتە کوردستان ناکا راستە ئاڵای تورک مان لۆ گۆی تورک مان لە زۆر بەی جێ یان بەکاریان هێ ناوە بۆ ئەوەی چەوا شەکاری وە تۆ مەت بخا تە سەر ئە ستۆی نە تەوەی تورکمان وە ناشرین کردنی پێکەوە ژیان هەوڵدەدەن، ئەو گروپە کە ئەو کارەیان کردووە گروپی تاك لایەنە گرو پی د یاریکراوە سەر بە مەز هەبێکی دیاریکراوی شە، ئێ مە ە کو پێکها تەی تورک مان ئیدا نەی هەموو جۆرێکی دەکەین کە ناشرین کردنی پێکەوە ژیان وە رێز نەگرتن لە پێکهاتەکانی تر ئەوە لە بەرژەوە ندی چ لە پێکهاتەی تورکمانە چ لە پێکهاتەی ترە، داوا دەکەین لە هێزێکی هاوبەش وە هێزی پێشمەرگە و هێزی

سوپای عیراقی پێ: بهێنرێ لەگەڵ ناوچەکەی خەڵکی ئەو ناوچەیە هێزێك هاوبەش بن بۆ پاراتنی ناوچە کوردستانییەکان، ناکرێت ئێمە هاوکاری پێشمەرگەی کوردستان لە یاد بکەین لەکاتی هاتنی داعش سەرجەم ناوچە کوردستانییەکانیان پاراست و وە گیانیان بەخش کرد لە پێناوی رزگارکردنی ئەو ناوچانە بێ جیاوازی پێکهاتەکان، ئێستا لێرەدا دەبی ئێمە لەوەی دڵنیا بین کە پێشمەرگەی کوردستان چونکە ئێستا لێرە بەشێك لە کوردستانییەکان وا هەست دەکەن کەوا پێشمەرگە هاتە ئە ناوچان بۆیە ئەو کێشانە روویدا بە پێچەوانەوە پێداگیریان لەو ناوچانە کردوە پێداگری لە سەرجەم مافەکانی پێکهاتەکان کرد، داوا دەکەین کار بکرێت بۆ نا ساندنی ئەو رووداوا نە بە تایبەتی رووداوی دوزخوور ماتوو بە جینۆ ساید لە گەڵ راپۆرتەکانی شنگال و ناوچەکانی تر، داوا دەکەین لە سەرۆکی کۆماری عیراق بە ئەرکی خۆی هەڵبستێ پێداگیری بکات لە جێبەجێ کردنی دەستووری عیراقدا، چونکە سەرۆکی کۆماری عیراق سەرۆکی سەرجەم پێکهاتەکانە، داوا دەکەین لە وەفدی دانوستاندن لە کاتی گفتوگۆکردن بایەخ بدرێت بە هەموو ناوچەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز منى نبى قادر، بەڕێز د.شێرکۆ حمە امین فەرموو، خاڵێکی نیزامی فەرموو کاك محمود.

بەڕێز محمود عمر صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕێز و حورمەتی زۆرم بۆ ئەو برایانە ئەو خوشکانە کە ئەو ڕەئیەیان هەیە، من نازانم کێ تەعبیر لە ڕەئی تورکمان دەکات، هەر بۆ نموونە نیاز معمار ئۆغلو بڕیاردەری پەرلەمانی عێراقە بۆ خۆی کەوتووەتە پێش حەملەکەوە و ماڵ بە ماڵی دوزی سوتاندووە، ئایا ئەو تورکمانە یان ئەم بەڕێزانە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز کاك محمود ئەوە خاڵی نیزامی نەبوو، ئەوە هەر ڕەئی بوو، کاك شێرکۆ حمە امین فەرموو.

بەڕێز شێرکۆ حمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دروود بۆ گیانی پاکی هەموو شەهیدان، لە ڕاستی دا من لەو وشەکەوە دەست پێ دەکەم، زۆر بەخێرایی کە هێنانی وشەی کارەسات بە بڕوای من بچووك کردنەوەی قەزیەکەیە، چونکە ئەمە زۆر لە کارەسات گەورەترە و تاکە شتێك کە علاجی خورماتوو بکات مەسەلەی ئەوەیە کە چۆن خورماتو رزگار بکرێت، چۆن ئەو خەڵکە دەگەڕێنێتەوە بۆ شوێنەکەی خۆی کە من گومانێکی گەورەم هەیە کەمن هیوادارم لەمە بە هەڵە چووبێتم من دڵنیام لەوەی کە خورماتو بە نیسبەت کوردەوە کۆتایی پێ هاتووە، دڵنیام لەوەی کە دەتوانم بڵێم بە گشتی ئەو هێزانەی کە هێزی چەکداریان هەبووە و مەسئولی ڕاستەوخۆن لەم دۆخەی

ئێستای هەرێمی کوردستان دەتوانم بڵێم بە جۆرێك لە جۆرەکان دەستیان لە خورماتوو شووشتووە، من تەمەنا دەکەم دیسان لەمەیان دا بە هەڵە چوو بێتم، ئێمە لەسەر وەختی ئەم پاکتاوی ڕەگەزیەی کە بەسەر خورماتوو هات و ئەو کاتە لە پەرلەمانی ئەوروپا بووین هەر بۆیە یاداشتێکمان لەسەر پاکتاوی ڕەگەزی لەسەر ئەو سوتاندن و کاولکاریانەی بەسەر خورماتو هاتووە پێشکەش کردن، لەڕاستی دا زۆر گرنگە ئێستا کۆمەڵێك زانیاری دەخرێتەڕوو کە هەست دەکەی زانیاری جۆراوجۆرن و جیاوازن، ئەمە سەبەبەکەی ئەوەیە کە بە بڕوای من و بە پێی زانیاریەکانی منیش تا ئێستا کەس لە فعلی نەیتوانیوە بچێتە ناو خورماتو بە علی سەردانی مەیدانی بکات بۆ خورماتو کە ئەمە بۆ خۆی بووەتە هۆی دروست بوونی جیاوازی زانیاریەکان کە زۆر گرنگە لیژنەیەك دروست بکرێت کە بە فعلی بچنە ئەویٚ و زانیاری ڕاست و دروست کۆبکەنەوە، یەکێك لەو خاڵانەی تر کە لەڕاستی دا لێکەوتەی دوای ریفراندۆم و دوای 16 ی ئۆکتۆبەرە ئەویش ئەوەیە کە سەلمێنەرە هەتا ئێمە خاوەنی هێزی حزبی و هێزی شەخسی بین حاڵی کوردستان لەمە باشتر نابیٚ، بۆیە زۆر گرنگە ئێمە چۆن لەمەودوا وانە لە هەموو ئەم رابردووە وەردەگرین لێرە بە دواوە هێزێك و لەشکرێکی یەکگرتوو لەسەر ئەساسی ئینتما کردن بۆ نیشتمان نەك ئینتما بۆ شەخسێك و حزبێکی دیاری کراو، چونکە ئەمە لەڕاستی دا بۆ نموونە حەشدی شەعبی خۆی ئەڵیٚ بە ڕێککەوتن هاتووین، خۆ ئەبیٚ بزانریٚ ئەمریکەوتنانە چۆن کراوە، ئەوەی کە تایبەتە بە دۆخی ئێستا یەعنی بە پەلە فریای هەموو کەمپەکان بکەوین حکومەت ناچار بکەین هیچ پاساوێك نەبیٚ کە پارە نییە و نازانم قەیرانە و ئەوانە بۆ ئەوەی فریاری کەمپەکان بکەوین، دووەمیش تەنسیب کردنی هەموو مونتەسیب و مامۆستا و مووچە خۆر فەرمانبەرەکان لەسەر حکومەتی هەرێمی کوردستان و ئەوەی تریشی کە پەیوەندیدارە بە مەسەلەی نوێنەرەکانمانەوە لە بەغدا بەڕاستی هیچ کەسیٚ لەوانەی کە نوێنەرایەتی کورد دەکەن لە بەغدا لە دەسەڵاتی جیٚ بەجیٚ کردنەوە بۆ دەسەڵاتی یاسادانان و نوێنەرایەتی کردن نەیانتوانیوە بە ئەرکی ڕاستەقینەی خۆیان لەبەرامبەر خورماتو و لەبەرامبەر شوێنەکانی تریش هەسن و ئەو ئەرکەی سەرشانی خۆیان جیٚ بەجیٚ بکەن، تەمەنا دەکەم ئێمە وەکو پەرلەمانی کوردستان بتوانین ئەم قەزیەیە یەکلایی بکەینەوە وەکو قەزیەکانی رابردوو و قەزیەی شەنگال و ئەوانەی لیٚ نەیەت زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز د.شێرکۆ، بەڕێز ناظم کبیر ، فەرموو.

بەڕێز ناظم کبیر محمد سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بەداخەوە 16 ئۆکتۆبەر شتێکی چاوەڕوان نەکراو بوو کە بووە هۆی داگیرکردنی ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی کوردستان لەلایەن میلیشیاکانی حەشدی شەعبیەوە کە ئەوەش بە پێی دەستووری عێراق کە د.ڤالا ئیشارەتی پێدا بە پێی ماددەی 9 ئەوە بن پیٚ

کردنی دەستووی عێراقە و هەروەها بن پێ کردنی هە موو بنەماکانی مافی مرۆڤە بەڕێزان لەوانەیە من تەئیدی زۆربەی قسەکانی ئەندامە بەڕێزەکان بکەم، بەڵام من لەوانەیە پێچەوانەی هە ندێ لە قسەکان بم ئەویش ئەوەیە من نابینم بە هیچ شێوەیەك ئێمە چاوەڕوانی باش لە حکومەتی عیراق بکەین خۆمان دەزانین مێژووی عێراق لە ساڵی 1921 ەوە تا ئێستا هیچ چاوەڕوانیەك لە عیراق نەکراوە دەربارەی گەلی کوردستان خۆ لە دەستووری 58یش مافەکانی کورد دەستەبەر کرابوو، بەڵام یەك لە دوای یەك تاوەکو ئێستا کە ئێمە دەیبینین جا من لێرەوە دەڵێم یەعنی بە تەسەوری من بەس سکاڵا کردن و بە کۆکردنەوەی دیکۆمێنت و بەڵگەنامەکان قەناعەتتان هەبێ ئەوەی ئێستا ئێمە محاوەلە دەکەین ئەو دۆکیۆمێنتانە بۆیان ببەین یان پێ یان بگەیەنین، ئەوان زیاتر لە ئێمە دۆکیۆمێنتیان هەیە لەسەر ڕەوشی دوزخورماتو کەرکووك شوێنەکانی تر جا لێرە دەبێ ئێمە شتێك بکەین بۆ ئەوەی کە کاتێ من دەڵێم ئێمە من چاوەڕوانی شتی باش لە حکومەتی عێراق ناکەم، دەبێ ئێمە خۆمان بە خۆمان هەوڵ بدەین کە چارەسەری ئەو وەزعە بکەین، بەڕێزێك ئیشارەتی پێدا دەبێ ئێمە دوو شت ئەمرۆ لە هەموو جیهان خۆ زۆر ڕوون و ئاشکرایە دوو شت یەعنی گرنگە لە جیهان ئەویش مەسەلەی یەك هێزت هەبێ و دوو بەرژەوەندی هاوبەشت هەبێ، جا دەبێ ئێمە لەسەر ئەم دوو نوقتەیە ئیش بکەین، یەك بەرژەوەندی هاوبەش چۆن دروست بکەین، دوو چۆن هێزێك دروست بکەین، بەری هەر شتەك یەك لێرە یان ئێمە دەبێ تەسلیم بە عیراق ببین، یان دەبێ بەرخودان بکەین، بەرخودانیش لە هەرێمی کوردستان ئەمرۆکە دوو مەرجی گرنگی هەیە، بەڕێزان خۆ ئێمە یەکەم شت ئەوەیە ئێمە دەبێ ناو ریزی و یەکریزی ماڵی خۆمان چاك بکەین بۆ ئەوەی بتوانین کە بەرەنگاری عیراق ببینەوە و بەرامبەر بە عیراق بوەستین خاڵێکی تریش ئەوەیە جێگەی داخە دەبێ ئێمە هەوڵ بدەین هێزی پێشمەرگە یەك بخەینەوە بۆ ئەوەی بتوانین کە خاوەنی هێزێك بین، قەناعەتتان هەبێ ئەگەر ئێمە هێزمان نەبێ، چۆن ئەو شوێنانەی کە ئێستا هەموومان لەدەست دا و لەلایەن میلیشیاکانی حەشدی شەعبیەوە داگیر کرا کە بە خوێنی هەزاران شهید ئەو ناوچانەمان ئازاد کردبوو ئێستاش دەبێ هەر بە خوێن ئازادی بکەین و هەر بە هێزی پێشمەرگە ئازادی بکەینەوە من تاکید لەو قسەیەی خۆم دەکەمەوە هیچ چاوەڕوانیەکم نییە بۆ حکومەتی عێراق کە ئێستاکە ئێمە چەند هانای بۆ ببەین بەڵام ئەمن دەبینم هەر لەسەر ئەساسی خۆی، ببورە من پێشنیارەکانم دەکەم دکتۆری بەڕێز، بەس سێ پێشنیار دەکەم ببورە داوای لێ بوردن دەکەم نەمزانی، پێشنیارێك دەکەم کە کۆمیتەیەك پێك بهێنرێ بە تایبەتی ئەو نوێنەرانەی ئەم شوێنانە کە 17 ئەندامی پەرلەمانمان هەیە، بانگهێشتی پەرلەمان بکرێن، کۆمیتەیەك پێك بهێنرێ کە ئەوانە نوێنەری راستەقینەی ئەو دەڤەرانەنە، ئەوانە لەگەڵ سەفارەتەکان و قونسوڵەکان و نوێنەری وڵاتەکان ئەمانە ئیشی خۆیان بکەن، خاڵێکی تر وەکو گوتمان هەوڵ بدرێت هێزێکی ئەمنی هاوبەشی گرەنتی و متمانەپێکراو هەبێ بۆ ئەو خەڵکە بتوانێ بگەرێتەوە، خاڵێکی تریش حکومەتی ئێمە ئیش لەسەر ئەوە بکات کەبەهانای ئەو ئاوارانە

بچێ لە سێ ڕوویەوە، وەزارەتی تەربیە وەزارەتی خوێندنی باڵا و وەزارەتی تەندروستی، ئەم سێ وەزارەتانە یەعنی بەشێوەیەکی وەها بەهانای ئەو خەڵکەوە بچێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز ناظم، بەڕێز خلف احمد فەرموو.

بەڕێز خلف احمد معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە قسەکانی بەڕێز کاك دلێر ماوەتی و کاك ابوبکر هەڵەدنی و د.ڤالا فرید و صالح فەقێ دەکەم، تاکید لەو پێشنیارە دەکەمەوە کە کەیسی دوزخورماتوو بکرێتە یەکێك لە خاڵەکانی ئەجێندای کۆبوونەوەی وەفدی مفاوەزات بۆ بەغدا، ئەبێ لەوە تێ بگەین کە ئەمەی لە دوزخورماتوو ڕوویداوە شتێکی تازە نیە و دێرینە، ئەوە چەندین جارە ڕێگە لە شەر گیراوە لە رابردوو جگە لەوە ڕێگە لە کارەسات گیراوە چەندین جار شەڕ ڕوویداوە لە دوزخورماتو بۆیە ئەبێ تێ بگەین ئەمە هەڵمەتێکە بۆ زاڵ کردنی هەژمونێکی مەزهەبی لەو مەنتیقەیە، ئەم هەژمونە مەزهەبیە لەوێ باکگراوندێکی بەهێز بەهێز لە پشتیەوەیەتی، بە پێچەوانەوە ئێستا بەرەو ئەوە ئەروات کە ئەو مەنتیقەیە ببێتە صراعی نێوان دوو مەزهەب و دوو زلهێز دوو هێزی دژ بەیەك لەو ناوچەیە ئەبێ ئەم پەرلەمانە بە تەنسیق لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان نەتیجەی ئەم دانیشتنە وا ڕێك بخات کە بتوانن دانیشتوانی خەڵکی دوزخورماتو کە ڕووبەڕووی گۆڕانکاری دیموگرافی بوونەتەوە لەوێ و ئەشبنەوە لە داهاتوو لەو صراع و ململانێ سەختانەی کە لە داهاتوو دا ڕوو دەدات بپارێزرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز خلف احمد، بەڕێز خاتو تەلار فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرنج و پێشنیارە یاساییەکانم لەلایەن هەردوو بەڕێزان د.ڤالا و د.بەهار کرا، پشتگیری تەواویان دەکەم، ئەوەی ماوە دەمەوێ تەئکید لەسەر ئەوە بکەمەوە لەبەرئەوەی ئەمە کارێکی زۆر گرنگ و بە پەلەیە دەبێ ئێمە چاوەڕێی وەفدی مفاوەز بکەین، بۆیە گرنگە لەسەر ئاستی پەرلەمانی کوردستان لیژنەیەك پێك بێت لە نوێنەرانی فراکسیۆنەکان یاخود لە نوێنەرانی لیژنە پەیوەندارەکان بێ بۆ گفتوگۆی راستەوخۆ پەیوەندی راستەوخۆ لەگەڵ پەرلەمانی عێراق دا بۆ گرتنە بەری هەندێ ڕێکار بۆ کارکردن لەسەر ئەو دوسیەیە بە تایبەتی بۆ کارکردن لەسەر ڕاگرتنی ئەو ترساندن و تۆقاندنەی تاوەکو ئێستاش بەردەوامیان هەیە، هەتاوەکو ئەو کاتە گرنگە پەرلەمانی کوردستان لەڕێگەی حکومەتەوە لە ڕاسپاردەکانی بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان و حکومەتی هەرێمی کوردستانیش بەڕاستی کار لەسەر چەند حاڵەتێك بکاتەوە لەوانە هاوکاری کردنی ئاوارەکان و بە تایبەتی لەم دۆخەی ئێستا دۆخی دارایی و مەعنەوی و

هەروەها خوێندنیشیان و کارکردن لەسەر ئەوە و زۆر زۆر گرنگە کار لەسەر ئەوە بکرێ پاراستنی ئەو ژن و کچانەی کە بەر ئەو شاڵاوی دەست درێژیە سێکسی و هەروەها دەست درێژیی و توندوتیژیە مەعنەویانە کەوتوون ئەمەش کاری لەسەر بکرێ لەڕێگەی وەزارەتە پەیوەندارەکانەوە، وە کارکردن لەسەر تۆمارکردنی سکاڵا لە حەشدی شەعبی و لەو کەسانەی کە وێنەکاندا و لە بەڵگەکان دا زۆر زۆر بە وازحی دیارن کار لەسەر ئەوانەش بکرێ، چونکە حەشدی شەعبی وەکو داعش نییە بڵێین ناو و ناونیشانی نادیارە، بەڵکو بەداخەوە لە ڕێگەی نوێنەرانی خۆشمانەوە هاوکار کران بۆ ئەوە ببێ بە یاسا و بە یاسا رێك خرا، بۆیە پێویست دەکات بە ڕێکاری یاساییش کار لەسەر ئەوە بکرێ ئەو ناوچانە و ئەو قوربانیانەی کە لەو ناوچانە لە دەرئەنجامی کارەکانی ئەوان لەو ناوچانە کراوەتەوە لەڕێگەی یاساوە مافەکانی بۆ وەربگریتەوە و کار لەسەر دۆسیە یاساییەکانیان بکرێت، گرنگە نوێنەرانی کوردیش چ لە سەرۆك کۆمار چ نوێنەرانی کورد لە پەرلەمانی عێراق و هەروەها وەزیرەکانیش ئەو بێ دەنگییەی لە ئێستادا ئەو کارە خاویەی کە ئێستا دەیکەن بەڕاستی لەسەر ئەو دۆسیەیە ئەوەندە گرنگ نییە بە هەندیان وەرنەگرتووە ئەو دەۆسیەیە بە قەدەر ئەوەی کە زۆر زۆر گرنگە پەلە بکەن و بڕیاری گرنگیان پێ بدرێ و کاری گرنگ بکەن، چونکە ئەوان لە ئێستادا زۆربەی زۆری بڕیارەکان لەناو دەستی ئەوان دایە لەبەرئەوەی ئەو ناوچە کوردستانیانەی دەرەوەی هەرێمی کوردستان لەڕێکارە یاساییەکانەوە ئەکەوێتە ئەستۆی ئەوان و دەبێ ئەوان کاری لەسەر بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز تەلار لطیف، بەڕێز سەرکەوت سەرحەد فەرموو.

بەڕێز سەرکەوت سەرحەد خلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەم کات و ساتە پڕ تەنگەژەیەی وڵات و کەڵەکە بوونی دەیان قەیران و گرفت و کارەساتی ئابووری و سیاسی بەسەر ژیانی خەڵکی کوردستاندا هاتووە کارەساتی کۆچی خوشکانی خورماتو هاتۆتە پێشەوە پێویستە لەسەر ئێمە کەچی بکەین لە داهاتوو، بەڕێزان داوا لە حکومەتی هەرێم بکرێ قەرەبووی بەشێك لە زیانەکانیان بۆ بکاتەوە و لیژنەیەك لەگەڵ حکومەتی عێراقی پێك بهێندرێ و گفتوگۆی جدی بکرێ بۆ کارئاسانی و گەڕانەوەی شار و جێگا و نیشتەجێ بوونی خۆیان، دوو/ تا ئەو کاتەی کە لە کەمپەکان دا سووتەمەنی و کارەبا و پێداویستیەکانیان بۆ دابین بکرێ و کە ئەوان هەرچیان هەبووە بەهۆی هێرشی حەشدی شەعبی و سوپاس عیراقەوە لەدەستیان داوە، سێ/ داوا لە وەزارەتی پەروە ردەی هەرێم بکرێ کە کار ئاسانیان بۆ بکات بۆ ئەوەی خوێندنی منداڵەکانیان بۆ ئەمساڵ نەفەوتێ و کار ئاسانیان بۆ بکرێ، چوار/ داوا لە ئەمریکیەکان بکەین گوشاری جدی دروست بکەن لەسەر حکومەتی عیراقی تا قەرەبووی خەڵکی خورماتو بکاتەوە و لەهەمان دا هێزێکی هاوبەش بەچاودێری ئەمریکیەکان دروست بکرێ بۆ پاراستنی ئەمنیەتی ئاشتەوایی و گەڕانەوەی متمانە بۆ هاووڵاتیان، لە هەمان کات دا پێویست دەکا

ڕاگەیاندنەکانی خۆشمان بە تایبەتی لە هەرێم ڕۆڵێکی باشتر بگێڕن کە ببێتە هۆی ئارام بوونەوەی خەڵکی ناوچەکە و ببێتە هۆی لە تووش بوونی دڵەڕاوکێ و ئەو وەزعانەی کە لە رابردوو دا لە دووز بکرێت ئەبێتە هۆی گرژی و ئالۆزی پێویست دەکات ئێمە بە یەك دەنگی و هاوکاری و پشتگیری و پشتیوانی بکەین، هەروەها پشتیوانی لە قسەی بەڕێزان دەکەم بە گشتی و بە تایبەتی کاك نازم کبیر، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز سەرکەوت سەرحەد، بەڕێز ئاواز خان فەرموو.

بەڕێز ئاواز جەنگی بورهان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، زۆربەی زۆری قسەکانی من کران، ئەوەی لەڕاستی دا من دەمەوێ باسی بکەم یەك دوو خاڵە، ئێمە دەبێ بە هەموو شێوەیەك وەفدی مفاوەز کە دەچێتە بەغدا داکۆکی لەوە بکات کە دیموگرافیای ئەو ناوچانە گۆڕانکاری بەسەردا نەیەت، ئەوە زۆر گرنگە، ئەوە ئەرکی پەرلەمانتارەکانمانە لەناو پەرلەمانی عێراق، خاڵی دووەم من هاوڕام لەگەڵ برای بەڕێزم کاك بێستون، پێویستە پەرلەمانی کوردستان دانیشتنێکی تایبەت بکات لەسەر لەدەستدانی هەموو ئەو ناوچە کوردستانیانەی کە لەژێر دەسەڵاتی هێزی پێشمەرگە بوون، هەندێکی بەشەڕ و هەندێکی بە بێ شەڕ ئێمە لە دەستمان داوە، پەرلەمانی کوردستان ئەرکی سەر شانیەتی دانیشتنێکی تایبەت لەسەر ئەو بابەتە بکات، خاڵێکی تر کە دەمەوێ باسی بکەم دەوری ڕاگەیاندنەکانە، ڕاگەیاندن بەڕاستی دەوریان زۆر زۆر سلبی بووە، لە هەموو ئەو ڕووداوانەی لەو ناوچانە ڕوویاندا، لە دوزخورماتووشەوە، یەعنی هەندێ جار بووبنە هۆکاری ئەوەی دڵەڕاوکێ دروست بکات لەناو ئەو دانیشتوانانە و وایان لێ بکات بە پەلە پروزەولە دەربچن لە ماڵەکانیان فریای هیچ شتێك نەکەون، یەعنی ڕاگەیاندن دەبێت سنووریکی بۆ دابندرێت لە هەرێمی کوردستان، خاڵی کۆتاییم ئەوەیە ئێمە وەکو کورد دەبێ یەك شتمان لەبەرچاو بێ دەبێ ئێمە دراوسێین لەگەڵ عەرەب و لەگەڵ تورکمان و لەگەڵ ئاشووریەکان بەسەدان ساڵە ئێمە لەگەڵ ئەو پێکهاتانە ژیاوین دەبێ ئەو بەیەکەوە ژیانە بپارێزین بەهەر شێوەیەك بێ، ئەمە یەك، بەڵام لەگەڵ عەرەب یەعنی نازانم چۆن تەعامول بکەین، عەرەبی سوننە دەبێتە دۆستمان داعش دێت، عەرەبی شیعە دەبێتە دۆستمان حەشدی شەعبی دێت، یەعنی بەڕاستی دەبێ ئێمە لەسەر ئەم خاڵە کار بکەین وەکو کورد نێو ماڵی خۆمان ڕێك بخەین تاوەکو نێو ماڵی خۆمان ڕێك نەخەین تاوەکو هێزێکی یەکگرتووی کوردیمان نەبێ دوور لە حزبی ناتوانین دیفاع لە میللەتەکەمان بکەین وەکو پێویست و زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز ئاواز جەنگی، بەڕێز د.فرست صۆفی فەرموو.

بەڕێز فرست صۆفى علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی كە پەیوەستە بە ناوچە كوردستانیەكان و بە تایبەتیش كە ئەمرۆ لەسەری كۆبووینەوە دوزخورماتو، سەرەتا من پێموایە ئەم كۆبوونەوەیە باسكردن لە بابەتێكی وا گرنگ پێویستی بە ئامادەكاری زۆر زیاتر هەبوو، بۆ ئەوەی بتوانین نەتیجەمان هەبێ، ئێستاش پێموایە دوو خاڵی گرنگ هەیە پێموایە دەبێ لەسەر بوەستین، یەكێكیان ئەوەیە كە ئەوەی ڕوویدا لە ئاوارەبوونی خەڵك نەتیجەیە، بەڵام لە ئەنجامی فعلێك بوو لە ئەنجامی كردارێك بوو ئەوەی كە ڕوویدا، بۆیە ئەم پەرلەمانە بەڕێزە بە پێی ئەوەی كە كاك د.محمد باسی كرد، بە پێی ماددەی 47 دەتوانێ لیژنەی تەقەصی حەقائیق، لیژنەی تەحقیقی دروست بكات، من هیوادارم یەكێك لە ئەنجامەكانی ئەم كۆبوونەوەی ئەمرۆ بەلایەنی كەم بڕیاردان بێ لەسەر دروست كردنی لیژنەیەكی تەحقیقی گەران بەدوای ڕاستیەكان بۆ ئەوەی بزانین ئەوەی ڕوویدا چۆن ڕوویدا، ئەوەی تریان پەیوەستە بەوەی كە ئێستا چی بكەین و ئەوەی ڕوویداوە لە تاوانەكان لە ئاوارە بوونی خەڵك، گروپ لەوانەی كە دەیان ناویان هەڵگرتووە لە عەسائیبی ئەهلی حەق و نوجەبا و خوراسانی و فەیلەق بەدر و حزب و الله و كەتائیبی سەید و شوهەدا و سەرای سەلام و كەتائیبی جوندو ئیمام و سەرای جیهاد و قودس و ئیمامی علی و ئیمام حسین و كێ و ئەوانە بەشێكیان بەپێی ئەو تەقاریرە دەولیانەی كە یوئێن ئەمریكا، ئەوانە لە لیستی ئیرهابن، تیرۆرن، ڕاگەیەنراوە، بۆیە من پێموایە هیچ كات مەوقفی قاوونی ئێمە بەقەدەر ئێستا بە قوەت نەبووە، مەوقفێكی قانونی زۆر بەهێزمان هەیە نابێ لە دەستی بدەین، ئەمەش بەم پەرتەوازەی ئێستا كە قسەی لەسەر دەكەین ناكرێ، بۆیە لەم كۆبوونەوەی ئەمرۆ بەدوو نەتیجە لێی دەرچین، یەكێكیان لیژنەی تەقەصی حەقائیقە لەسەر ئەوەی كە ڕوویدا، دووەمیان لیژنە پەیوەندارەكانن لە پەرلەمان ئەولەویەتی ئیشیان ئەوە بێ لەڕووی جینائی چی بكەین، لەڕووی یارمەتی دانی ئاوارەكان چی بكەین، لەڕووی تەعامول كردن لەگەڵ ئەم قەزیەیە بۆ ئەوەی كە كۆمەڵگای نێودەوڵەتی بهێنینە سەر خەت چی بكەین، چۆن ئەو جەریمانە بچنە مەحاكم و ئەم لیژنە پەیوەندارانە ئەولەویەتی كاریان ئەوە بێ ڕابسپێردرێن، بۆیە بەڕاستی زۆر گرنگە ئەمرۆ هەر نەبێ ئەوە نەبێ دانیشین و كۆمەڵێك رستەی جوانی ئینشائی لەدوای یەك ڕیز بكەین و بڵاوی بكەینەوە، دەبێ ئێمە ئەم ئیشە ئیشێكی هەروا نەبێ تێ بپەڕێ دەبێ بە جدی یەكێك بێ لە ئەولەویەتەكانی ئەو هەشت مانگەی ئەو پەرلەمانەی ئێمە چ لە ئێمە ڕوویدا و چ لەوەی كە چی بكەین، چۆن ئەو مەوقفە قانونیە بەهێزەی كەمن پێموایە قەت نەمان بووە بە قەدەر ئێستا چونكە دەیان ماددەی دەستووری عێراقی پێشێل كراون و دەیان قەوانین پێشێل كراون، قانونی دەولی پێشێل كر اوە، زۆر گرنگە لیژنە پەیوەندارەكان ئەولەویەتی ئیش كردنیان ئێستا ئەوە بێ و ڕابسپێردرێن بە رەسمی و مەتلوب بی كە كۆبوونەوەی داهاتوو یان چەند كۆبوونەوەی داهاتوو لەسەر ئەم بابەتە بكرێ، بۆ ئەوەی بە كۆمەڵێك دەست كەوت لێی دەربچین و بتوانین

به فعلی دیفاع له میللەتەکەمان بکەین و له ئاست ئەو کارەساتە گەورەیەش دابین که بەسەر میللەتەکەمان دا هات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز د.فرست صۆفی، بەڕێز عباس فتاح فەرموو.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سوپاستان دەکەم هەموو ئەو قسانەی که لەم هۆڵە کراو برادەران کردیان، پێموایە من شتێکی زیاترم لەوان نییە، بەڵام هیوادارم هەموو ئەو قسانەی که کراوە هەوڵی جدی بۆ بدەین و بیکەین به کارێکی کرداری هەر قسە لەسەر پەڕی وەرەقە نەبێ، من پشتیوانی ڕەئی هەموو برادەران دەکەم، ڕەئی باش بوون و سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش زۆر سوپاس بۆ بەڕێز عباس فتاح که پوختەیەکی ژیرانە، بەڕێز شرین حسنی، فەرموو.

بەڕێز شرین حسنی رمضان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاخافتنێت من هەمی هاتنە کرن، پشتەڤانیا ڕاپۆرتا فراکسیۆنا پارتی دکەم، ئەوەش لای د.محمد علی هاتیە خیندن، پشتەڤانیا ئاخافتنا د.ڤالآ دکەم و منی خان و کاك نازم و د.فرست، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ د.شرین حسنی، بۆ دەربڕینی ڕەئی بەڕێزیان، بەڕێز گۆران محمود، فەرموو.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەموو قسەکانم کران، بەڵام تەنها چەند وتەیەك نەبێت، هەموومان دەزانین که خاکەکەمان داگیر کراوە، ئەگەر ئاوارەکان بگەڕێنەوە چ به ئازاد کردن، چ به ڕێککەوتن بێت، ئەوە پێی دەگوترێت کارەسات، کارەساتیش واتا جینۆساید، ئەگەر ئێمە سەیری یاسای جینۆساید بکەین هەموو تاوانێك که به کارەسات دادەنرێ، هەموو کارەساتێکیش به جینۆسایدە، ئەوەی کەوا پێویستە بکرێ، ئەمڕۆ که له پەرلەمان ئایا دوای ئەو دانیشتنە پەرلەمان هیچ ڕاپۆرتێك و بڵاوکراوەیەکی دەبێت، ئەگەر هەیبێت پێمان باشە ئێمە له پەرلەمانی کوردستان دا ئەوانەی که ئاوارەبوون، ئەوانەی که لێیان دراوە به سێ شت کراوە یەکەمیان ئاینی و مەزهەبی یە، دووەمیان خاکە، سێیەمیان نەتەوەیە، کەواتە ئێمە له پەرلەمانی هەرێمی کوردستان داین پێویستە جەنابتان ڕاپۆرتێك هەبێ که به جینۆساید بناسرێ به کۆی دەنگ، ئەم ڕاپۆرتە بڵاوبکرێتەوە بۆ ڕای گشتی و بۆ نەتەوە یەکگرتووەکان و کونسوڵخانەکان که بتوانین کاری پێ بکرێت، جینۆساید له پێناسەکەیدا واتا قەرەبوو کردنەوەی ماددی و مەعنەوی، هیچی ترم نیە، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز گۆران محمود دەستخۆش، بەڕێز کاك حاجی کاروان، فەرموو.

بەڕێز کنعان نجم الدین (حاجی کاروان):

بەناوی خوا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە دوو سێ خاڵی زۆر کورت دا هیوادارم عەمەلی بێ و بەشێکی عایدی حکومەتە، ئەوەی کە بکرێ تەوصیە بێ بۆ حکومەت، ئێمە سێ تەوصیە دەرکەین، یان سێ ڕاسپاردە دەرکەین لە دوای ئەو دانیشتنە، یەکیان بۆ حکومەت، یەکێکیان بۆ ڕەئی دوەلی و هاوپەیمان، ئەوەی تریشیان بۆ پەرلەمانی عیراق، چونکە پەرلەمانی عیراقیش مەعنی یە بەڕاستی، بۆ حکومەت لە ڕووی ئیغاسییەوە مولزەمی بکەین، بەڕەئی من بکرێ بە پرسیار، چ جەنابتان وەکە سەرۆکایەتی بیکەن، یان ئەوەتا چەند پەرلەمانتارێك، حکومەت بۆ ناتوانێ یارمەتی ئاوارەکانی دووزخورماتوو بدات؟ لە کاتێك دا توانی یارمەتی سوننەکان بدات (لایزال)یش دەیدات، هەر کاتی دەتووت ئەزمە و فەیرانە دەیووت ئێمە ئاوارەمان زۆر لەسەرە، ئێستاکە ئاوارەی خۆتە ماڵی وێران بووە ماڵی سووتاوە حکومەت بەلایەوە ناچێ، بەتانیەیەکی نەداوە پێیان، لێرەوە سەرۆکی حکومەت و جێگری سەرۆکی حکومەت چوون بۆ دەربەندیخان بەلاَم نەیانتوانی سەردانی ئاوارەکان بکەن لەو گەرمیانە، هەر ئەوەتا لە هەولێر لێرەن، سەرۆکایەتی حکومەت لێرەت نەیانتوانیوە زیاتر لە (350) عائیلەی دوزخورماتوو لە ناو هەولێر کەس سەردانی نەکردوون، لەبەر ئەوە من پێم باشە ئەگەر پەرلەمان نەتوانێ حکومەتەکەی خۆی ئیلزام بکات لەوەی کە یارمەتی ئاوارەکان بدات، ناشتوانێ یەك شوێنی تر ئیلزام بکات، ئیلزامەکە وەکو ئەو بەڕێزە باسی کرد، یەکێکیان لەو پەرلەمانتارە بەڕێزەکان، (علی الأقل) ئەگەر هیچ نەبێ لە ڕووی تەربیەوە ئێستاکە من ئاگام لێیە دوێنێ کتابیان بۆ کراوە، لە ڕووی تەربیە دەبێ مامۆستاکانی لە دوزخورماتوو دەوام بکەن، ئەوەی لە هەولێرە لە هەولێر دەوام بکات، ئەوەی لە سلێمانی یە لە سلێمانی دەوام بکات، ئەوانیش نە ماڵیان هەیە نە حاڵیان هەیە فریای کاسبییەك ناکەون، بۆیە داوا بکەین وەکو تەوصیە کە حکومەت لەم فەترەیە لێیان گەڕێ، بە تایبەت ئەوانەی مووەزەفەکانیش کە هەن تەنسیب بکرێن و کارێکیان بۆ بدۆزرێتەوە، داوام کرد هەر هەمان شت کە حکومەت بۆی بکرێ بە تایبەتی دەستەی ماددەی (140) بلێین ناوچە کوردستانییەکان سێ بۆرد یان چوار بۆرد دروست بکات، بۆردی یاسایی، بۆردی یاسایی دەکرێ ئێمە لیژنەی یاساییمان هەیە، سەرۆکی لیژنەی یاسایی لەگەڵ یاسایانی دەرەوە ئەو بۆردە یاسایی یە جەنابی سەرۆکی پەرلەمان زۆر زەرووره بکرێ، ئەوە تەبعەن دەبێ بودجەی بۆ تەرخان بکرێ، یەعنی تۆ هەر بلێی لیژنەیەك، لیژنە ئەمری یە، بەلاَم کردتە بۆرد لە ژێر لێپرسینەوەی پەرلەمان بێت، ئێمە بتوانین ئەو لیژنەیە سەر بە پەرلەمان بێ و بتوانین تەحقیقی لەگەڵ بکەین، لیژنەیەکی ئیداری پێك بێ لە سەرۆکی ئەنجومەنی شارەکان، زائیدەن ئەوەی کە لەگەڵ پەرلەمانی عیراقیشی دەکرد بە تایبەتی فراکسیۆنەکانی خۆمان، ئەم سێ تەوصیە دەکرێ بۆحکومەت بکەین

ئیستیفادەی لێ دەکرێ، وەکو یاداشتێك بۆ UN کە ئەوەیان زۆر زەرووڕە بە پێی یاسای خۆیان لە 2016 لە مانگی تەمموز دەڵێ UN بۆی هەیە ئەو شوێنە ناکۆکانەی کە گرفتی تێدا دروست دەبێ لەوێ وجودی هەبێ و موشکیلەکان چارەسەر بکات، ئێمە تەکلیف لە خۆیان دەکەین ئەگەر ئێمە وەکو پەرلەمان موخاتەبەی ئەوان بکەین دەتوانن ئیستیجابەمان بکەن، (على الأقل) جوابمان بدەنەوە، ئێمە جوابێکی قانونی دوەلیمان لابێ، یاداشتی سێیەم قسەکەی کاك گۆران تەواوە، ئێمە کە لێرە دەرچووین تەنها بە ڕاسپاردەیەك بۆ عاممەی خەڵك دەرنەچین، ئەم ڕاسپاردەیە سێیەمینیان بۆ پەرلەمانی عیراق بێ، تا ئێستا موخاتەبەی پەرلەمانی عیراقمان نەکردووە لە هیچ شتێك، پەرلەمانی عیراق خۆی لیژنەیەکی تەشکیل کرد، لیژنەکە زیاتر لە (9) کەس پێك هاتبوو من تەصەور دەکەم حەوتی شیعە بوو، هەمووی تایبەت بوون بە خۆیان، لە جیاتی ئەوەی ماڵی کورد نووسرابوو نووسیویانە ئەم ماڵە تورکمانیە و سووتاوە، بە تورکمانییەکە حسابیان کردووە، یان بە عەرەب حیسابیان کردووە، لەبەر ئەوە ئێمە موخاتەبەی سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەین کاك ئارام لەوێ لە سەرۆکایەتی پەرلەمانە، ئەندامانی پەرلەمانمان خۆمان لەوێ، بەس خۆزگە ئێمە وەزیری کۆچ و کۆچبەران مەعقولە تا ئێستاکە حکومەتی عیراق ئەم هەموو خەڵکە ئاوارەیە بە کۆچبەر حیسابی نەکردووە، باشە وەزیری کۆچ و کۆچبەران هی خۆمانە، تۆ کوردیت، مەعقولە تۆ نەتوانی بڵێی کاکە من ئەوە وەزارەتەکەم لەبەر ئەوەی ئێوە ئەو خەڵکە بە هجرە و مهاجری حیساب ناکەن، ئەوە پێنج ساڵە، شەش ساڵە ئێمە خەریکی خزمەتی ئەو خەڵکەی ترین کە دێنە عیراقەوە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس کاك حاجی کاروان، بەڕێز محمود حاجی عمر، فەرموو.

بەڕێز محمود حاجی عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بە سەبارەت بە ئەو وەزعە ئاڵۆزەی دووز، قسەکانمان هەموو بۆچوون یەکە و هەموومان کۆکین لەسەر ئەو وەزعەی دووز، بەڵام سەرەتا دەڵێم دەبوو لە پەرلەمانەوە هەر یەك لە پەرلەمانتاران أبو کاروان، بێستوون فائق، صالح فەقێ، سالار محمود و بەندە کە خەڵکی ناوچەکەین و شارەزاترین لێرەدا ڕاسپێردرابایین کە لەو ڕۆژەوە لە پەیوەندیدایین کەم تا زۆر لەگەڵ خەڵکی خورماتوو و ناوچەکە بە گشتی، ئەوەی لەگەڵ ئەوان ئیداراتی خورماتوو بۆ ئەوەی ڕاپۆرتێکی تێر و تەسەل و دۆکیومێنتاری باشترمان ئامادە بکردایە، ڕەنگە بە قەدەر ئێستاش وەختمان پێ نەچووبایە، بێگومان ئاشکرایە کە شاری دوزخورماتو خەڵکەکەی لە دۆخێکی نالەباری خراپ دا دەژی، هەر یەکە و ئاوارە و سەرگەردانی شارەکانی کفری، کەلار ناحیەی ڕزگاری و بگرە سلێمانی و هەولێریش بوون، زۆربەیان خانووەکانیان لەگەڵ زەوی تەخت کران و ماڵەکانیشیان تالان کراون، بەداخەوە لەم وەرزە زستانیەدا کە لە هەموو ئەو هاوکارییانەی کە بۆ ئاوارە و لێ قەوماوان تەرتیب دەکرێ، ئەوان تا ڕاددەیەك بێ بەشن، لە کاتێك دا هەم زررووفی

مەعیشی و هەم ماددیشیان هیچ نیە، جا ئەو شارە شارێکی بریندارە و بوعدێکی ڕابردووی هەیە وەکو چۆن خورماتوو لە ساڵی 91یش بە دەستی موجاهیدیمی خەلق کۆڵێ شەهیدی دا، کەواتە خورماتوو بوعدێکی سیاسی قەومی تائیفی هەیە، موجاهیدینی خەڵقیش هەموو شیعە بوون، لێرەدا من ناڵێم ڕەشبینم، بەڵام بە تەواوی پشتیوانی لە قسەکانی کاک د.شێرکۆ دەکەم سەبارەت لەو شارە لە ئێستادا بەو ئالیەتە و بەو وەسائیلە و بەو زەخیرەی کە ئێستا هەیە، بەڕاستی کورد ناتوانێ دوز بگەڕێنێتەوە شوێنی خۆی، بەڵام ئەو هەوڵانەی کە دراوە هەر دوێنێ بەشێك لە نوێنەرەکانیان یاداشتێکی پێنج خاڵەیان داوەتە UN دەبوو ئەمڕۆ نوێنەری حکومەت لە ئاستی باڵا لێرە بوایە، هەروها بە جۆرێ لە جۆرەکان کۆمەڵێ لە گەنجەکانیان بە ماڵ و مناڵەکانیان لە شاری کفری و کەلار بەجێهێشتووە و بەخۆیان و چەکە سوکەکانی شانیانەوە بە بێ هیچ پشتیوانییەك بەم زستانە نزیك لە شارەکەیان دەستی داوەتە چەك بۆ تۆڵەسەندنەوەی یاخود گەڕانەوە بۆ شارەکە، کە بە داخەوە من بەوەی نابینم ئەوانە لە بەرابەری هێزێکی پڕ چەکی وەکو حەشدی شەعبی و سوپای عیراقی توانای گرتنەوەی خورماتوویان هەبێ، خاڵێکی تر کە لە ئێستادا گرنگە ئەو سنوورە وەکو ڕەهەندێکی سەربازی بەخۆوە گرتووە، هەندە لە هێزە پەرە پەرە گەندەکانی داعشیش ئێستا لە سنوورەکانی بە تایبەتی زنجیرە شاخی غەررە و ئەو سنوورانە تا دەگاتە نزیك کفریش ئێستا بە جۆرێکی تر و بە عەلەمێکی تر زیاتر لە دوو سەد سێ سەد چەکداری داعشیش لە سنوورەکەیە، جا بۆیە ئەوە بەو شێوەیە ئاڵۆز کراوە، خاڵێکی تر کە جێی نیگەرانی یە ئەوەیە کە هەم عەبادی وەکو عیراق و لێرەشەوە هەندێ بەرپرسەکانی ئێمە باس لەوە دەکەن موافیق نین لەوەی کە ئاوارەی ئێستای خورماتوو کەرکووك بە لێ قەوماو و ئاوارە جەرد بکرێن و ئەو مافە سەرەتایی یە کەمانەی کە بۆ ئاوارە هەیە ئەوان بگرێتەوە، بەڵکو دەبێ بە بێ هیچ پلان و هیچ زەمانەت و هیچ ڕەد ئیعتیبارێك پێیان دەڵێن فەرموو بگەڕێنەوە سەر ماڵ و موڵکی خۆتان کە لە ڕاستی دا هیچیشیان نەماوە، کە ئەوە جگە لە گاڵتەجاری هیچی تر نیە، حەقە قەزییەی خورماتوو بە جینۆساید بناسرێ و بەڕاستی کاری جیددی لەسەر بکرێ، بەداخەوە لەلایەکی ترەوە کە کورد پشتیوانی زۆری لە دەستداون، نوێنەرانی عیراقیش لە ئەنجومەنی نوێنەرانی ئاسایشی نێودەوڵەتی وای پێشان دەدەن ئەو ڕاپۆرتانەی لە کەرکووك و خورماتوو گەیشتوون هیچی ڕاست نییە، دەیانەوێ وای بە ڕای گشتی بگەیێنن کە کورد هیچی لێ نەقەوماوە لە سنوورەکە، ئەوەش کەمتەرخەمی نوێنەرانی کورد نیشان دەدەن کە ڕۆڵێکی لاواز و زەعیفیان هەیە، خاڵێکی تر کە خۆمانیش بەداخەوە وەکو ئەو دامەزراوەیە کە پەرلەمانە هیچمان پێ نەکراوە بۆ خەڵکی لێقەوماوی خورماتوو کە دەزانین هەر هەموویان لە دۆخێکی خراپدان، هەر هەماهەنگی نابینم لە نێوان خۆمان و پەرلەمانانی تر لە بەغدا، بۆیە پێویستە ئەو هەماهەنگیە ببێ، چونکە هەموومان دەزانین شاری دووز شارێکە بریندارە و بۆ ڕێگەچارە لەو دۆخە پشتیوانی نێودەوڵەتی پێویستە لە ئێستادا، زائیدەن هێزی خودی کورد کە برادەران بەشێکیان باسیان لێ کرد وەکو ساڵی 91 بە هێزی چەك دەبێ بسەندرێتەوە، یاخود بە گفتوگۆیەکی جیدی و بەرهەمدارانە لە چوارچێوەی جێبەجێ کردنی ماددەی (140)، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز محمود حاجی عمر جەنابت یەکێکی لەو بەڕێزانەی کە یاداشتتان ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کردووە، ئێوە (10) کەسن ئەندامانی پەرلەمان ئێمە چاوەڕوانی ئەوە بووین ئێوە بەڕاپۆرتەوە بێن بەشداری بکەن لەم دانیشتنە، کاك بێستوون فائق، کاك سالار محمود، کاك صالح فەقێ، کاك شوان شێخ أحمد، کاك عمر حاجی عینایەت، کاك فائق مصطفی، کاك أبو کاروان، کاك أبوبکر هەڵەدنی، کاك هەورامان گەچێنەیی، ئێوە یاداشتتان ئاراستە کردووە، لەبەر ئەوە کە جەنابتان دەڵێن ڕاپۆرتمان دەبوو ئاراستەی ئێوە بکەین، خۆتان دەبوایە ئەو ئەرکە بکێشن، زانیاری و ڕاپۆرتی پوختە و تێروتەسەل ئاراستەی حازر بکەن بۆ ئەو کۆبوونەوەیە، بەڕێزان لە گفتوگۆ بەردەوام دەبین، بەڕێز سالار محمود، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستی دا ئێمە بەر لەوەی باس لە گفتوگۆ لەگەڵ بەغدا یان هەر لایەنێکی تر بکەین بۆ چارەسەر کردنی ئەو گرفتانەی کەوتوونەتەوە ئێمە پێویستمان بە گفتوگۆیە لەگەڵ خۆمان، ئێمە لە جیاتی ئەوەی کە جەلسەیەك بکەین نەتیجەی نەبێ، ئێمە دەبوو لە جیاتی ئەوە ئێستا ئیقرارمان بکردایە لیژنەی دەستووریمان دابنایە بۆ ئەوەی قانونی حوکم لە کوردستان دابنێین، واتا دەستور، بۆ ئەوەی حوکمی قانون هەبێ ئەو ناوچانە ببن بە ناوچەی کوردستانی لەسەر بنەمای دەستور لە کوردستان دا، لە ڕاسیتدا ئازاری دوز لە ئەنفال و کیمیاباران قورسترە، بە دەلیلی ئەوەی کیمیاباران و ئەنفال لە سەردەمی بەعس و صەدام رەئیسی جمهور بوو کرا، بەڵام ئێمە خۆمان بەشێکین لە حوکم لە بەغدا و پێگەکانی بەغداش پێویست ناکات ناو بێنم لە سایەی ئەو دەسەڵاتەی کە ئێمە هاوبەشین خەڵکی کوردستان جینۆساید دەکرێتەوە، ئەوە دەلیلە بۆ بێباکییەکی گەورەی کۆمەڵگەی کوردستان، لەو هەموو جینۆسایدانەی دەکرێ و لایزال جینۆسایدی تریش لە پێشمانە، لەبەر ئەوە سێ پرسی زۆر گرنگ هەشتا ساڵە لە کوردستانی عیراق دا جێبەجێ دەبێ، پرسی تەعریب، پرسی تەرحیل، پرسی تەبعیس لە دوای هاتنی بەعسییەکان، بەڵام ئێستا لە هەموو ئەو ناوچانەی کوردستان پرسی تەرحیل، پرسی تەعریب، پرسی تەبعیس گۆڕاوە بە تەشەیوع، بە شیعە کردن، ئێمە دەبێ لە هەڤاڵەکانیشمان لە بەغدا جارێکی تر بپرسینەوە لە جەلسەی پێشووش باسمان کردەوە ئەوانەی دەنگیان دا بە حەشدی شەعبی، ئێستا بێن ڕێگری بکەن لەوەی حەشدی شەعبی چیتر تەجاوز لەسەر خەڵکی کەرکووك و دوز و شەنگال و زومار و خانەقین و جێگاکانی تر نەکات، لەبەر ئەوە ئێمە لە پەرلەمانی کوردستان نابێ هیچ چاوەڕوانییەك لە حکومەتی هەرێمی کوردستان بکەین لە ڕاستی دا، (فاقد الشيء لايعطيه) لەبەر ئەوە حکومەتی ئێمە لە ئێستادا بەداخەوە بەم گوتارەوە کە هەموو سازشییەك دەکات بکەوێتەوە گفتوگۆ لەگەڵ بەغدا، گفتوگۆ لە پێناوی چی؟ لە پێناو ئەوەی تەنها دەرگامان لەگەڵ بکەنەوە، (هل من مزید) شتی تر ماوە بە ئێمەی بکەن؟ بەڕێزان نوێنەرانی خەڵکی

کوردستان، خەڵکی دوز بە دڵنیاییەوە هیچی لە پەرلەمانەکە چاوەڕێ ناکا، لە حوکمڕانی لە کوردستان لە ئێستادا بەداخەوە چاوەڕێ ناکا تەنها بریندار نەکرێ، ڕۆژانە لە کەناڵەکانی ڕاگەیاندن لە گوتاری سیاسی، لە دابڕانی حیزبە سیاسیەکان زۆر زۆر بریندار دەکرێن، ئەوانە خەڵکانێکن ئاوارەبوون دوای بەرگریەکی زۆری چەند ساڵە، ئێستاکە دوای ئاوارەبوون هەست دەکەن لە پشتەوە پشتیوانیان کەمە، هاتنی هێزێکی بێ ناسنامەی سێ سەد، چوار سەد کەسی بۆ سنوورێك کە کەس نازانێ ناسنامەکەی چیە؟ مەترسیییەکی گەورەیە لەسەر ئەمنیەتی گەرمیان، پەیامم بۆ پەرلەمانی کوردستان ئەوەیە ئەم مەسەلەیە بە جیددی وەرگرن، ئەگەر ئەمنییەتی هەولێر، دهۆك، سلێمانی، هەڵەبجە سەرباری نەهامەتییەکان ئەمنیەت هەیە، گەرمیان ئەمنییەتی لەبەردەم مەترسی دایە پێویستە ئەم بابەتە و ئەو مەسەلەی پەیوەستە بە دوزخورماتو بە جیددی وەربگیرێ و سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سالار محمود، بەڕێز د.سرود سلیم، فەرموو.

بەڕێز سرود سلیم متی:

بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمان.

وێڕای ڕێزگرتن لە هەموو داواکارییەکانی خەڵکی دوزخورماتو و ئیدانەکردنی هەر جۆرێکی تەعەدا و هەڕەشە لەسەر خەڵکی سیڤیلی ئەم دەڤەرە، بە پێویست دەزانین تیشك بخەینە سەر بابەتێك کە زۆر گرنگە بەلای منەوە بە تەئکید لای هەموومان، ئەوەش بابەتی ئاشتەوایی کۆمەڵایەتی یان (السلم المجتمعي)، هەموومان دەزانین کە ئەم دەڤەرە ناسراوە بە پێکەوە ژیان لە نێوان پێکهاتەکان دا، ئەو ئاڵۆزییە کە لە نێوان پێکهاتەکان دروست بووە پاش ڕووداوەکانی (16)ی ئوکتۆبەر زۆر مەترسیدارە و ڕەنگە ڕۆڵێکی نەگەتیڤی هەبێت لە دەرەوەی سنووری ئەم دەڤەرە، دووپات دەکەین لەسەر ئەوەی کە ئاشتەوایی کۆمەڵایەتی بپارێزێت لەم دەڤەرە و بە هەنگاوی جیددی و بەتایبەت لە دەزگای ڕاگەیاندن و میدیاکان، هەروەها تەئکید دەکەین کە خەڵکی دوزخورماتو قەرەبوو بکرێن ئاسانکاری و ئامادەسازی بکرێ بۆ گەڕانەوەی ئاوارەکان بە زووترین کات، زۆر سوپاس.

بەڕێز شیلان شێخ جعفر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەستخۆشی و پشتیوانی خۆم بۆ ڕاپۆرتی هەر یەك لە بەڕێزان د.محمد علی و کاك بێستوون فائق و کاك سۆران دەکەم، بۆ ئەوەی کە لە خورماتوو ڕوویدا لەلایەن ئەو گرووپ و تاقم و لایەنانەی بەرامبەر دانیشتووانی کوردەکانی خورماتوو تاوانی دژی مرۆڤایەتی یە، بە مانای وشە مەبەست تێیدا پاکتاوکردنی نەتەوەیە، من سێ پێشنیار دەخەمە بەردەستی بەڕێزتان، یەکەم بە پێی ماددەی (67)ی دەستووری عیراقی سەرۆك کۆمار ئەرکی پاراستنی دەستوورە بۆ ئەوەی لەو ناوچانەی کە ڕوویدا هەمووی پێچەوانەی دەستوورە، پێویستە سەرۆك کۆمار بە ئەرکی دەستووری خۆی هەڵبستێ، دووهەم/ هەوڵ بدرێت ئەو

شەهیدە هاوڵاتیيانەی کە لە خورماتوو لە شەڕی حەشدی شەعبی دا شەهید بوون مامەڵەی شەهیدانەیان بۆ بکرێت، سێهەم/ خاڵێکی تر کە کاك د.محمد علی و د.فرسەتیش ئیشارەتیان پێدا، منیش جارێکی تر تەئکیدی لێدەکەمەوە بە پێی ماددەی (47)ی پەیڕەوی ناوخۆ داوای دروست کردنی لیژنەیەکی لێکۆڵینەوە و بەدواداچوونی ڕاستییەکان بۆ ڕووداوەکانی 16ی ئۆکتۆبەر دەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز علی علي هالو:

سوپاس سەرۆکی پەرلەمانی.

پشتگیریا ناڤەڕۆکا ڕاپۆرتا فراکسیۆنا پارتی دکەم ، پشتگیریا ناڤەڕۆکا د.فرست صۆفی دکەم و ڤالا خانی دکەم، ئاخافتنێ من هەمی هەڤالان بەحس کرن، جارێکی تر بەحس ناکەم زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز فیروز طه، فەرموو.

بەڕێز فیروز طه عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئاخافتنێ من هەمووی هاتنە کرن ژ لایێ هەڤالێت مە پەرلەمانتار، تنێ من دوێت پشتگیریا ڕاپۆرتا د.محمد علی بکەم لە فراکسیۆنا پارتی هەروەها ڕاپۆرتا هەر سێ لیژنا پشتگیریێ لێ دکەم، پشتگیریا ئاخافتنێت کاك بێستوونی و د.ڤالایێ و د.فرستی و ئاواز خانێ دکەم، ئەزیش داخاز دکەم کە لیژنەکا (تقصي الحقائق) بێتە دروست کرن، کە ئەوێن لێ 16ی ئوکتۆبەرێ هاتیە ڕوودان و سەرڤە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز فیروز گە، بەڕێزان ئاگاداری ئێوەی بەڕێز دەکەم کە بۆ دەنگدان ئاگاتان لەوە بێت وا نەکەن کە نیصاب تەواو نەبێت، دوایی گرفتەك دروست دەبێت بۆ هەموومان، چونکە بەرنامەی کار تەواو دەکەین، زۆر نەماوە، بەڕێز يعقوب جرجيس، فەرموو.

بەڕێز یعقوب گورگیس یاقو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو تاوانانەی لە دوزخورماتو قەومی، دژایەتیەکا مەزنە بۆ مافێ مرۆڤ و سەرپێچی یە لەسەر مافێ هاوڵاتیان، ئەویش بە هیچ شێوەیەك نایێتە قبوڵ کرن، ئەم وەکو لیستی رافیدەین لە پەرلەمانی هەرێمی کوردستان ئەو تاوانانەی لە دژی بەرژەوەندی و مافێ مرۆڤ و کەرامەتی هاووڵاتی کریە ئیدانە دەکەین، داوا دەکەین کە لیژنەیەکی لێکۆڵینەوە پێك بێت لە نوێنەرانی فیدراڵی عیراق و لە پەرلەمانی کوردستان و هەروەها لە هەردوو حکومەتی عیراق و هەرێمی کوردستان لەگەڵ خەڵکەکی پسپۆر لە یاسا و بەشداربوونی نەتەوە یەکگرتووەکان، ڕاپۆرتی خۆ بۆ لایەنی پەیوەندیدار بنێرن، هەروەها داوا دەکەین گەڕانەوەی بە پەلە بۆ هەمی ئاوارەکان دەکەین، بێنە قەرەبوو کرن لە هەموو زیانەك کە پێیان گەیشتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز یعقوب جرجیس، بەڕێز أیوب عبداللە إسماعیل، فەرموو.

بەڕێز أیوب عبداللە إسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی لە خورماتوو ڕوویداوە ڕۆژانە بە بەردەوام ڕوودەدات بە پێی ئەو ئامار و دۆکیومێنت و بەڵگانەی بەردەستن تاوانی جەنگ و پاکتاوکردنی تێدایە، بۆیە لە مەرگەساتێکی ئاوا گەورەدا پێویستە ئێمەش لەم کۆبوونەوەیەدا بە بڕیارێك دەربچین نەك بە ڕاسپاردە و لە ئاستی گەورەیی ئەو کارەساتەدا بین، سەرۆکایەتی لیژنە پەیوەندیدارەکانیش ڕابسپێردرێن بۆ بەدواداچوونی ئەو بڕیارەی کە لە پەرلەمان دەردەچێت بۆ جێبەجێ کردنی، بۆ بڕیارەکەش ئەم پێشنیارانەم هەیە:

1 قایمقامی خورماتوو ئیدارەی ئەوێش پێش ڕووداوەکانیش (16) ئۆکتۆبەر زۆر هاواریان کرد حکومەت لایەکیان لێ بکاتەوە و ئێستاش کاتی ئەوەیە حکومەتی هەرێمی لەو بێ وەزعی و سەرمایە و لەو نەهامەتیە فریایان بکەوێ و بودجەیەکی باش تەرخان بکات بۆ ئەوەی لە سەرمای زستان بەفریایان بکەون.

2- لیژنەی راسپێردراو لەگەل ئەندامانی پەرلەمانی عێراقی ئەو سنوورە لە فراسکیۆنە کوردیەکان لەگەل سەرۆکی کۆمار و سەرۆکی ئەنجوومەنی وەزیرانی عێراق دابنیشن و و لەسەر گفتوگۆکانی نێوانی هەرێم و بەغدا راوەنەستن، چاوپێکەوتن ساز بکەن بۆ ئەوەی لەوێ بڕیار بدەن یەکەم بۆ ئاسایی کردنەوەی دۆخی خورماتوو و گەرانەوەی خەڵکەکەی، دووەم قەرەبوو کردنەوەی خەڵکبۆ ئەو هەموو زەرەر و زیانەی بەریان کەوتووە لەلایەن حکومەتی عێراقیەوە، خاڵێکی تر پشتیوانی لە پێشنیاری دکتۆرە (ڤالا، بەهار) ئەکەم حەقە بکرێنە سکاڵایەك لە دادگای فیدراڵی عێراق لەسەر ئەو پێشێلکارییە دەستووریانەی کراون، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ئومێد.

بەڕێز ئومێد حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بارودۆخە زۆر مایەی نیگەرانیە، ئەموێ بەو پرسیارە دەست پێ بکەم، خەریکە ئەبینە نەتەوەیەك کە تەنیا سەرقالی دۆکۆمێنت کردنی مردنی خۆمان بین، ئەوە کێشەیەکی جەوهەریە ئەبێ هۆکارەکانی بیر لێ بکەینەوەن پێم وایە ئەبێ لەسەر چەند ئاستێك هەلوێست وەرگرین:

1 پەرلەمانی کوردستان بانگهێشتی کونسولی هەموو وڵاتان لە هەولێر بۆ کۆبوونەوەیەکی خێرا بکات لەسەر مەوزوعی خورماتوو، ئەکرێ بەشداری بە سەرۆکی فراکسیۆنەکان و ئەوە کۆبوونەوەیەکی جدی ئەبێ داوای هەڵوێستی راستەقینە لە هەموو ئەو وڵاتانە بکرێ کە لێرە نوێنەرایەتیان هەیە.

2- پشتیوانی هەموو ئەو قسانە ئەکەم کە لە بارەی راستپاردنی حکومەتەوە فشار بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان یەکەم لە مەسەلە بە دەمەوە چوونی ئاوارەکان، دووەم، مەسەلەی خستنە رووی هەموو تواناکانی حکومەتی هەرێمە بۆ قسە کردن لەگەل ولأتان و راسپاردنی لایەنی پەوەندیدار لە حکومەتی هەرێم بۆ تایبەتمەندی پێدان لە مەسەلەی خورماتوو ئەو تاوانانای روودەدەن.

3- لیژنەیەك پێ بێت زۆرێك لە هاورێیانم باسیان کرد (برۆز مەجید و کاك بێستون) پشتیوانی لە قسەکانیان ئەکەم هەندێ هاورێی تریش، بۆ هەموو ئەو کێشە و پێشێلکارییانە و لەسەر ئاساسی راپۆرتێك کە ئەو لیژنەیە دەریئەخات قسە لەگەڵ نوێنەرانی کوردستان لە بەغدا گفتوگۆ بکرێ و ئەوان راسپێرین بۆ پێکهێنانی لیژنەیەك تایبەت بۆ سەردانی کردنی هەموو هێزە سیاسیە عێراقیەکان لە بەغدا و بۆ سەردانی کردنی هەموو سەفارەتەکانی ولأتان لە بەغدا، بە جدی تەماشا کردنی مەزوعی خورماتوو و ئەو پێشێلکارییانەی کە رویانداوە،.

4- کێشەی خورماتوو کێشەی ئاوارە نیە، کێشەیەکی سیاسی و نیشتیمانی سەربازی دەستوورییە، لە چوارچێوەی دەستووری عێراق ئەبێ هەوڵی چارەسەری بدەین، جیا لەوە پەرلەمانی کوردستان ئەتوانێ قسە لەگەل پەرلەمانی ولأتە دیموکراتەکان بە تایبەتی رۆژئاواییەکان بکات بۆ ئەوەی لە رێگەی پەرلەمانی ئەو ولأتانەشەوە بتوانین فشار لە ولأتان بکەین کە کاریگەرییان لەسەر بارودۆخەکانی ئەو ناوچەیە و بەتایبەتی عێراق هەیە.

5- ناکۆکی ناوخۆیی و مامەڵەی حیزبی و نەبوونی بریاری دەستە جەمعی دامەزراوەیی لە کوردستان بەشێکی کاریگەرە لەو هۆکارانەی دۆخی ناوچە کوردستانیەکانیان بە رۆژی ئەمرۆ گەیاند، بۆیە بە پێویستی ئەزانم پەرلەمانی کوردستان بە تایبەت بۆ ئەو ناوچانە بریارێك دەر بکات و قەدەغەی مامەڵەی حیزبی بکات و دەستەبەری یەك گوتاری لەسەر ئەساسی یەکریزی نیشتیمانی بچەسپێنێ، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ئەیوب. بەرێز ئەیوب عبداللە رسول، لە دەرەوەیە، خاتوو کەژاڵ؟ لە دەرەوەیە، خاتوو شوکریە.

بەڕێز شکریە اسماعیل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆربەی قسەکانم کرا، پاڵپشتی سەرجەم هاورێیانم ئەکەم، شتی باشیان باس کرد، بەلأم ئەمەوێ ئاماژە بە سێ خاڵ بکەم، دیارە گفتوگۆ زۆر کرا لەسەر ئەو دۆخە نالەبارە کە جێی نیگەرانی هەمووومانە، بەلأم چی بکرێ بۆیان؟

1 پێم باشە هەوڵ بدرێ لە رێگەی نوێنەرانمان لە پەرلەمانی بەغدا بودجەیەکی شیاو لە بودجەی (2018) بۆ ئاوارەکان و قەرەبوو کردنەوەی زیان لێکەوتووانی خورماتوو بکرێ.

2- تۆمار كردنی سكاڵا له ڕێگەی نوێنەرانمان له دادگای فیدرالی لەسەر هەموو ئەو كەس و لایەنەی كه بوونەته هۆكاری تاوانكاری و وێرانی له خورماتوو.

3- تەرخان كردنی بودجەیەكی شیاوی مانگانه لەلایەن حكومەتی هەرێم ئەگەر بۆ نوونه چەند ملیۆن دۆلارێكی كەمیش بێ، بەڵام بۆ ئەوان شتێكی باشه، چونكه بەپێی زانیاری ئێمه كه ناسیاومان هەیه لەوێ دۆخیان خراپتره لەوەی ئەزانین، جا ئەو هاوكارییه مانگانه بۆ دابین كردنی پێویستیه سەرەتایی و هەنووكەیەكانیان بێ كه ئێستا له بارودۆخی زۆر دژوار دان، پێم باشه ئەگەر ئەو بودجەیه تەرخان كرا به شێوەی پاره بدرێ بۆ ئەوەی ئەزانن پێداویستیه سەرەتایی و هەنووكەیەكان چیه، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك عبدالرحمن.

بەڕێز عبدالرحمن علی رضا:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێش هەموو شتێ ڕەخنەیەك له خۆمان ئەگرم، پەرلەمانی كوردستان و پەرلەمانتاران سەیری قاعه بكەی پێم وابێ (45، 46) ئەندامی تێدایه كه ئەوه عەیبەیەكی گەورەیه له بابەتێكی ئاوا پەرلەمانتار ئاماده نەبێ، بەڵام ئاوارەیەكی زۆر لەبەر باران و سەرما له ناو خێمه له دەشتی گەرمیان بمێنێتەوه، بۆیه له خۆمانەوه دەست پێ ئەكەم زۆر خراپ بوو، دوو، پێم وایه وەكو نەمانتوانی خاك و خەلكی خورماتوو ناوچەكانی تر داگیركردن و كوشتن و تاڵانكاری و سوتاندن بپارێزین، ئێستا پێویسته ئاوارەكانی خورماتوو و ناوچەكانی تر ژیان و گوزەرانی شەرەفمەندانەیان بۆ فەراهەم بكەین، بەداخەوه نەیەڵین سەرمایان ببێ و وەكو ئەو مناڵەی له سەرمان ڕەق بوویەوه و گیانی سپارد، ئەوەش عەیبەیەكی گەوره بوو، خۆ ئەوه له خورماتوو و شوێنەكانی تر نەبوو، دووەم، بەڕێزان ئەزانین مەسەلەی خورماتوو گرفتەكانی خورماتوو هینی (16) ئۆكتۆبەر و ڕۆژانی دواتر نیه، خورماتوو گیری خواردبوو و كەوتبووه نێوانی حكومەتی ناوەند و حكومەتی هەرێم، نه هەرێم خۆی به خاوەنی ئەزانی نه ناوەندیش خۆی به خاوەنی ئەزانی، ئێمه وەكو فراكسیۆنی خۆمان یەكەمین سەردانمان له دوای ئەوەی سوێندمان خوارد له (25□11□2013) سەردانێكی ئەو شارەمان كرد، له ڕاستیدا هەر ئەوكات زانیمان خورماتوو خوێنی لەبەر ئەچۆڕێ، هەر ئەوكات دۆخێكی نالەبار و ناهەموار باڵی كێشاوه بەسەر خورماتوو، تەنانەت لەگەڵ بەڕێز (شەلال) له كۆبوونەوه بووین وەكو فراكسیۆن وەكو ئەو پەرلەمانتارانه گوێمان له تەقینەوه بووه، نەمانتوانی سەردانی بازار و ناوچه گشتیەكان بكەین، لەبەر ئەوەی دۆخێكی ناهەموار باڵی كێشاوه بەسەر خورماتوو، بۆیه ئەم بابەته له ڕاستیدا كەمتەرخەمی زۆری به تایبەت ئێمه خورماتوو به شارێكی كوردستانی ئەزانین بەرپرسانی باڵای هەرێمی كوردستانی تێدایه، خورماتوو به تەواوی فەرامۆش كرابوو، چی بكەین باشه؟ پێم وایه ئەوەی پێویسته له ئێستا بیكەین زۆر قسه لەسەر ئەوه كرا بەڕێز سەرۆك كۆمار كورده و پارێزەری دەستووره و دەستووریش ئەزانین چۆن پێشێل كراوه، بۆیه ئەكرێ لانی كەم (45-50) ڕۆژه ئەو

حالەتە رویداوە هەرەشەیەکی باکۆت کردنی بکردایە بە پرۆسەی سیاسی بە ناوی هەموو کوردەوە لە بەغدا، نالێم شیعەکان یان سوونەکان لە بەغدا پاڵپشتمان ئەبوون، بەڵام لانی کەم لە ئاستی نێودەوڵەتی و لە یوئێن و ئەنجوومەنی ئاسایش دەنگدانەوەی زۆری ئەبوو، دووەم، بە تەنیا بە پەرلەمانی کوردستان هیچ ناکرێ و جگە لە دەردە دڵی هیچی تر نیە، ئەگەر لەگەڵ پەرلەمانتار و فراکسیۆنە کوردییەکانی بەغدا شت نەکەین، پێویستە ئەو لیژنەی دانووستانکارییەی دروست ئەکرێ نوێنەری ناوچە دابرێنراوەکان بە تایبەت خورماتووی تێدابێ، چونکە پەندی کوردی هەیە (بە سەد حەکیم بە قەد دەردەداری نازانێ)، ئێمە پێویستە نوێنەری ئەو ناوچانە لە نێوان ئەو لیژنە دانووستانکارییە هەبێ کە ئەچن بۆ دانووستان لەگەل حکومەتی ناوەندی، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ڤەمان.

بەڕێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حەقیەت ئەو ئەحداسێن کو خورماتوو و ناوچێت دییەن کوردستانێ روداین ئەوی سورەتێ حەقیقی نیشان دان کو دەستەلاٌتێن یئێك دیڤ ئێك چەندە ترسنۆکن، چونکی بتەنێ ئەڤ کارێ وەحشیگەری ژ وان جیهەت و لایەنێ دەردگەڤن گەلەك جەبان و ترسنۆك ، چونکی ئەڤە ل جیهەتەکی یان دەستەلاٌتەکی ناڤەشێت دیعایەت دیموقراتی بکەت کو ل دەمەکیدا بانگەشە بۆ پرۆسێت هەڵبژاردنێ دکەت و مەسدەرێ قوەتا خۆ بزانیت، ل هەمان دەم رابیتن ب قر کردن و سوتاندنا سەر و ماڵێ مرۆڤ و هاووڵاٌتیان خۆوە، براستی هەڵوێستێ وان دەوڵەتا ڤێ ئومەمل موتەحیدە و دیسان ئەو موشتەڤاتێ دەرکەڤیت کو رێبەرێن پاراستنا مرۆڤینە ل سەرانسەرێ جیهانێ کو دەمەکیدا بێ دەنگی ئێجگار مەزن نیشان دان دیڤ سەر ڤان کارەساتێن دەرحەق میلەتێ کوردستانێ هەی، دیسان ڤە ژی رەخنێ ژی وان دەولەتا دگرین کو بۆ فلستین و رۆهینگا رۆندکا دبارینن و بەرامبەردا بۆ ئەو کوردە موسلمانێن کو خۆرماتوو و کەرکیکێ و مەنتەڤێن تری دەستێ شیعە و هەڤاڵێ بەندێت وان دێنە شەهید کرنێ، نەك تنێ هەلوێستەکی وەرناگرن بەڵکو ئاخافتەنەکیش نایننن سەر زمانێن خۆ، من دڤێت ئیشارەتێت ب هەندێ بدەم کو ژ ڤێ چەندێت دیار بیتن کو ئەڤ دەولەتا عێراقێ نە دەولەتەکا ب قانونێ دروست بوویە نە ژی زمانێ قانونێ تێتگەهەتن ل دیڤ وان نسووسێن هەڤالێت مە دکتۆرە (ڤالا)ی ئیشارەت پێدای، من پتڤێتن پشتیوانیا ڤان بەرێزا بکەم کو بەحسێ هەندێ کری فیعلەن ئەبێ حوکمەت چارەکا بەپەلە وەزعێن وان بکەت، ڤێتدڤایەت سەرەتایی بۆ وان کەسێن دەربەدەر بین ژ ماڵێن خۆ و سەر و ماڵێن خۆ بەجێهێلای، پێتڤیت هەماهەنگی جدی هەبیتن ناڤبەرا ما و پەرلەمانێ عێراقێ، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو هێڤا خان.

بەڕێز هێڤا حاجی میرخان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا، پشتگیری لە دکتۆر (علی) دکتۆرا (ڤالاَ) دکتۆر (فرست) و کاك (سالار) ئەکەم.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیٚمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو کاك فەرحان، لە دەرەوەیە، فەرموو کاك ئەنوەر.

بەڕێز انور قادر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو کارەسات و نەهامەتیانەی کە لە خورماتوو رویداوە کاری تازەی دەستلاَتدارانی عەرەبی نیە، بەڵکو وڵاتی عێراق لە سەرەتای دروست بوونیەوە کە بەهێز بوون پەلاماری کوردستانیان داوە، پیٚم وایە تاکە چارەسەریش بۆ ئەو کێشە و سەرجەم کێشە نەتەوەیی و سیاسیەکانی کوردستان تەنیا یەکریزی و پتەوی نیٚوماڵی کورد و هێزێکی یەکگرتووی پیٚشمەرگە و ملکەچ بوون بۆ یاساکانە، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیٚمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، پوختەیەکی ژیرانە، فەرموو کاك کەمال.

بەڕێز کمال یەلدا مرقوز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کارەساتی شنگال و دەشتی نەینەوا و چەند موحافەزەی عێراقی کە دەربەدەر بوون زۆربەیان لیٚ کوژران کێشەکەیان وەکو کێشەی خورماتووە، دەربەدەر و خانوو سوتاو، بەس فەرقەکی هەیە کە خورماتوو بەهێز و سوپای عێراقی جینۆساید کراوە، ئەوەش خیلاڤی دەستوور عێراق و کوردستانە، نە عێراق موئەحەدە و نە کورد و عەرەبیش برا ئەبن، بە هیچ شێوەیەك پرۆسەی پیٚکەوە ژیان ئەنجامی نەداوە لە عێراق، هیوادارم لە کوردستان ئەو پرۆسە بپارێزین، پیٚشنیار ئەکەم لیژنەیەك دروست بکریٚ بلە یوئیٚن و یۆنامی و پەرلەمانی کوردستان و پەرلەمانی عێراق کە بە شێوەیەکی گفتوگۆیانە کێشەکە حەل بکریٚ و قەرەبووی ئەو کێشە بکریٚ و بە جینۆساید جیساب بکریٚ، چونکە هەر نامەی گفتوگۆ سەکەوتوو ئەبیٚ، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیٚمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئیٚمە ماڤی کاك ئەیوب ئەگەڕێنینەوە، یەکەمجارە بەشدرای ئەکات لە گفتوگۆی ناو هۆلی پەرلەمان، فەرموو.

بەڕێز ئەیوب عبدالله رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێز دیارە وەك هاوکاران باسیان کرد هیچ یێز و لایەنێك نیە ئینکاری بکات لەو پیٚشیٚلکارییانەی هێزەکانی عێراقی لەو ناوچانەی ئەنجامیان داوە لایەزال بەردەوامی هەیە، بۆیە داوا ئەکەم ئەو رێکارانە بگیرێتە بەر:

1 لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە داوا لە حکومەتی عێراقی بکرێ کە ئەو پرۆسە درندانەی بەرامبەر هاوولاّتیانی کورد ئەکرێ وەلابنرێ کە هەرچی زووە رابگیرێت.

2- لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە داوا بکرێ لە رێکخراوەکانی جیهانی و نەتەوە یەکگرتووەکان کە بێنە دەنگ لەو پێشێلکارییانەی بەرامبەر گەلی کورد لەو ناوچانە ئەکرێ.

3- داواکارم کە داوامان بخەینە پال دەنگی داوای ئاوارەکانەوە کە داوا ئەکەن لە ژێر چاودێری هێزی ئاشتی پارێز بگەرێنەوە ناوچەکانیان، چونکە وەکو خۆیان ئەڵێن لە بیری تۆڵە کردنەوە نین لەو کەسانەی ماڵەکانیان تالاّن کردووە، بەلاّم ئەیانەوێ کە چوونەوە بۆ شاری خۆیان گرەنتی ئەوەیان پێ بدرێ لە گێچەڵ و تەنگ و چەڵەمە بە دوور بن، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، گفتوگۆ کۆتایی هات، داوا لە هەردوو لیژنە ئەکەین، لیژنەی ماددەی (140) و ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم لەگەل لیژنەی مافی مرۆڤ پێکەوە ئەو زانیاریانە بە شێوازی راسپاردە ببینن، دەرفەتیان پێ ئەدەین بچنە ئەو هۆڵەی نزیك ئێمە ئەوەی ماددەی (140)، کاتیان ئەدەینێ، سەعاتێك یان کەمتر، دانیشتنەکە بەردەوام ئەکەین، داوا لە لیژنەی یاسایی ئەکەین بێنە سەر مینەسە بۆ ئەوەی برگەی سێیەم گفتۆگۆ بکەین، هەردوو لیژنە، لیژنەی یاسایی و لیژنەی شارەوانی، فەرموو شوکریە خان نوقتەی نیزامی.

بەڕێز شکریە اسماعیل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار ئەکەم ئەو پرۆژە یاسایە لەبەر ئەوەی پێویستی بە گفتوگۆی زۆر هەیە ئەگەر لەگەل راسپاردەکان هەلگیرێ بۆ بەیانی سعات (10) زۆر باش ئەبێ.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز شکریە، خاڵی تری نیزامی هەنە، بەڕێز کاك محمود، فەرموو.

بەڕێز محمود عمر صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من ویستم ئەوە بڵێم بەلاّم پشتگیری تەواوی شکریە خان دەکەم، ئەوە زۆر باشە، چونکە ئەوە پێموایە دەخایێنێ و کاتەکەش درەنگە و ئەو بەڕێزانەش پێموابێ ماندوون، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز منیرە، فەرموو.

بەڕێز منیرە عثمان علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەکەی شکریە خان و کاك محمود دەکەم.

بەڕێز د.جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەو پێشنیارە دەبێت بخرێتە دەنگدان، بەڵام هەر بۆ ڕوونکردنەوە، خاڵی تری نیزامیش هەنە کاك بهزاد داوای لێ دەکەم خاڵی نیزامی خری بلێ ئینجا من ئەو ڕوونکردنەوە بە ئێوەی بەڕێز دەدەم.

بەڕێز بهزاد درویش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەللا بە حوکمی ئەوەی بەشداربین لە دوو کۆبوونەوەی لیژنا یاسایی و شارەوانی و لیژنا یاساییش سێ کۆبوونەوە لەسەر ئەڤ بابەتێ کرنە، دیڤ قەناعەتێ من شەخصی ئەز دبێژم زۆر ناخایێنێت مەعنای نیە کە موداخەلە نەکەن، با هەر یەك ئەندام پەرلەمان تەبعەن ئازادن خۆتان دەزانن بە پێی پەیڕەو، بەڵام بە قەناعەتی خۆم زۆر ناخایێنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز بەهزاد درویش، بەڕێزان هەر بۆ ئاگاداری ئێوەی بەڕێز بەیانی ناکرێت، یەعنی دانیشتن بۆ بەیانی ناکرێت، چونکە بەیانی چەندین کۆبوونەوە دانراون، هی لیژنەکان دەبێت بەیانی بکرێت، دەبێت دوا بخرێت بۆ حەفتەی داهاتوو، لاریمان نیە بۆ حەفتەی داهاتوو دوابخرێت، بەڵام ئەم بابەتە ئێمە وا دەبینین ئەگەر ئێمە تۆزێك پەلەی لێ بکەین دەتوانین پەلە کردن ئەوەی بەکرێدانی خانوو و بەرە کۆنە، یەعنی زۆر موناقەشە هەڵناگریت، خوێندنی یاساکە زۆر موناقەشە هەڵناگریت، بابەتێکی یاسایی صرفە، لایەنی پەیوەندیدار بەشدار بووە، ڕاسپاردەکانیش ئێوە موناقەشەی خۆتان کرد هەر دەنگدان دەمێنێت، لەبەر ئەوە ئەگەر لای ئێوە پەسند بێت ئێمە بەردەوام دەکەین، بەڕێزان تا ڕاسپاردەکان بێنەوە، ئێمە بەردەوام دەبین، گفتوگۆی پرۆژە یاسای هەمواری دووەمی پیادەکردنی یاسای بەکرێدانی خانوو و بەرە ژمارە (87)ی ساڵی 1979 هەموارکراو، تکایە گوێ بگرن بە پێی ماددەکانی (72) و (74) و (75) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی 1992ی هەموارکراو، داوا لە سەرۆکی لیژنەی یاسایی دەکەین فەرموون پرۆژەکە بخەنە ڕوو، فەرموو د.ڤالا.

بەڕێز ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز د.بەهار پرۆژەکان دەخوێنێتەوە و دواییش من ڕاپۆرتی لیژنە.

بەڕێز د.جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، سوپاس، فەرموو د.بەهار.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای هەمواری دووەمی پیادە کردنی یاسای بەکرێدانی خانوو و بەرە ژماە (87)ی ساڵی 1979ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان-عیراق:

-ماددەی یەکەم/ ماددەی سێیەم لە یاسای بەکرێدانی خانوو و بەرە ژمارە (87)ی ساڵی 1979ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان-عیراق لە کار دەوەستێنرێ.

-ماددەی دووەم/ ئەو گرێبەستانەی بەکرێدانی خانوو و بەرە بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون یان غەیری نیشتەجێبوون لە دوای 2008/7/15 مۆرکراون دەکەونە ژێر کاری حوکمەکانی یاسای شارستانی ژمارە (40) ساڵی 1951ی هەموارکراو.

-ماددەی سێیەم/ ئەگەر ئەو گرێبەستانەی بەکرێدانی خانووبەرە بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون یان غەیری نیشتەجێبوون پێش 2008/7/15 مۆر کراون دەکەونە ژێر کاری حوکمەکانی یاسای شارستانی ژمارە (40)ی ساڵی 1951ی هەموارکراو بە مەرجی پابەند کردنی بەکرێدەر و کرێچی بە مۆر کردنی گرێبەستێکی بەکرێدانی نوێ کە ماوەکەی لە سێ ساڵ کەمتر نەبێ، بە کرێیەك کە هەردوولا لەسەری ڕێك دەکەون.

-ماددەی چوارەم/

1-ئەگەر هەردوو لایەنی گرێبەستەکە ڕێك نەکەوتن لەسەر بڕی کرێ کە بە پێی ماددەی سێیەم لەم یاسایەدا هاتووە هەردوو لایەن یان لایەکیان مافی هەیە پەنا بەرێتە بەر دادگاکانی بەرایی بۆ مەبەستی دیاری کردنی بڕی کرێ کە لە ڕێگەی لیژنەیەك کە پێك دێت بە سەرۆکایەتی دادوەری دادگاکە و ئەندامێتی نوێنەری هەر یەك لە بەڕێوەبەرایەتی تۆمارکردنی خانووبەرەی تایبەتمەند و بەڕێوەبەرایەتی باجی خانووبەرەی تایبەتمەند و بە کرێدەر و کرێچی.

2-بڕیاری لیژنەی پێکهێنراو بە پێی بڕگەی (1)ی ئەم ماددەیە شیاوی پێداچوونەوەیە لەلایەن دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەکە بە سیفەتی پێداچوونەوە لە ماوەی 15 ڕۆژ لە ڕۆژی دوای دەرچوونی بڕیارەکە و بڕیاری دەرچوو بە بنبڕ دادەنرێت.

-ماددەی پێنجەم/

1-حوکمی ماددەکانی سێیەم و چوارەمی ئەم یاسایە جێبەجێ دەکرێت بەسەر ئەو داوایانەی کە لەبەردەم دادبینی دان یان بڕیاری چۆڵ کردنییان بۆ دەرچووە و پلەی بنبڕیان وەرنەگرتووە.

2-وەستاندنی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی چۆڵ کردن کە پلەی بنبڕیان وەرگرتووە بەپێی حوکمەکانی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی 2008 دەرچوون لە ماوەی بەرکاربوونی جێبەجێکراون لەلایەن بەڕێوەبەرایەتییەکانی جێبەجێکردن.

-ماددەی شەشەم/ کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆك بێت.

ماددەی حەوتەم/ پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی هەشتەم/ ئەم یاسایە لە ڕۆژی دەرچوونییەوە جێبەجێ دەکرێت لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقائیعی کوردستان بڵاودەکرێتەوە.

هۆیەکانی دەرچوواندن:

بە لەبەر چاوگرتنی ئەو گۆڕانگارییە ئابووری و کۆمەڵایەتییانەی هاتۆتە ئاراوە لە پێناوی هێنانەدی دادپەروەری و هاوسەنگی لە نێوان بەرژەوەندی هەردوولایەنی گرێبەستی بە کرێدان و بۆ ڕەخساندنی زەمینە سازی لەبار بۆ گەشەپێدان و سەقامگیری کۆمەڵایەتی ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.بەهار، جێگری سەرۆکی لیژنەی یاسایی، ئێستا دەست بە گفتوگۆ دەکەین، ماددە بە ماددە، بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی ماددەی یەکەم.

بەڕێز ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بابەت/ ڕاپۆرتی هاوبەش سەبارەت بە پرۆژە یاسای هەمواری دووەمی پیادەکردنی یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (87)ی 1979ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان-عیراق

لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی ئاسەوار و لیژنەی خزمەتگوزارییەکانی شارەوانی و گواستنەوە و گەیاندن و گەشت و گوزار ڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی (2017/11/27) کۆبوونەوەی هاوبەشیان ئەنجام دا بۆ تاوتوێ کردنی هەردوو پرۆژە یاسای ڕاگرتنی کارکردن بە یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (9)ی ساڵی 2008 کە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوە، دوای خوێندنەوەی یەکەمی لە دانیشتنی ژمارە (1) لە ڕۆژی شەممە بەرواری (2017/9/23) ڕەوانەی لیژنەکەمان کراوە، پرۆژە یاسای هەمواری دووەمی پیادەکردنی یاسای بەگرێدانی خانووبەرە ژمارە (87)ی ساڵی 1979ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان-عیراق کە لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشکەش کراوە، دوای خوێندنەوەی یەکەمی لە دانیشتنی ژمارە (5) لە ڕۆژی چوارشەممە بەرواری (2017/11/15) ڕەوانەی لیژنەکەمان کراوە، دوای گفتوگۆ و تاوتوێ کردن لیژنەکان گەیشتنە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە:

یاسای هەمواری دووەمی پیادەکردنی یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (87)ی ساڵی 1979ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان-عیراق:

-ماددەی یەکەم/ ماددەی سێیەم لە یاسای بەکرێدانی خانوو و بەرە ژمارە (87)ی ساڵی 1979ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان-عیراق لە کار دەوەستێنرێت و ئەوەی خوارەوە جێگای دەگرێتەوە:

1-ئەو گرێبەستانەی بە کرێدانی خانووبەرە بۆ بەستنی نیشتەجێبوون یان غەیری نیشتەجێبوون کە دوای 2008/7/15 گرێدراون دەکەونە ژێر کاری حوکمەکانی یاسای شارستانی ژمارە (40)ی ساڵی 1951ی هەموارکراو.

2- ئەو گرێبەستانەی بەکرێدانی خانووبەرە بۆ مەبەستی نیشتەجێبوون یان غەیری نیشتەجێبوون پێش 2008/7/15 گرێدراون و ماوەکەیان کۆتایی پێهاتووە بە پێی ڕێککەوتن یان بە حوکمی یاسا دەکەونە ژێر کاری حوکمەکانی یاسای شارستانی ژمارە (40)ی ساڵی 1951ی هەموارکراو بە مەرجی پابەند کردنی ئیلزامکردنی بەکرێدەر و کرێچی بە گرێدانی گرێبەستێکی بەکرێدانی نوێ کە ماوەکەی لە چوار ساڵ کەمتر نەبێت، بە کرێیەك کە هەردوولا لەسەری ڕێك دەکەون.

-ماددەی دوو/

1-ئەگەر هەردوو لایەنی گرێبەستەکە ڕێك نەکەوتن لەسەر بڕی کرێکە بە پێی ماددەی یەك (دووەم) لەم یاسایەدا هاتووە هەردوو لایەن یان لایەکیان مافی هەیە پەنا بەرێتە بەر دادگاکانی بەرایی بۆ مەبەستی دیاری کردنی بڕی کرێ کە لە ڕێگەی لیژنەیەك کە پێك دێت بە سەرۆکایەتی دادوەری دادگاکە و ئەندامێتی نوێنەری هەر یەك لە بەڕێوەبەرایەتی تۆمارکردنی خانووبەرەی تایبەتمەند و بەڕێوەبەرایەتی باجی خانووبەرەی تایبەتمەند.

2-بڕیاری لیژنەی پێکهێنراو بە پێی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە شیاوی پێداچوونەوەیە لەلایەن دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەکە بە سیفەتی پێداچوونەوە لە ماوەی 15 ڕۆژ لە ڕۆژی دوای دەرچوونی بڕیارەکە و بڕیاری دەرچوو بە بنبڕ دادەنرێت.

-ماددەی سێ/

1-حوکمی ماددەکانی یەك (دووەم) و ماددەی (2)ی ئەم یاسایە جێبەجێ دەکرێت بەسەر ئەو داوایانەی کە لەبەردەم دادبینی دان یان بڕیاری چۆڵ کردنییان بۆ دەرچووە و پلەی بنبڕیان وەرنەگرتووە.

2-وەستاندنی جێبەجێ کردن (إیقاف تنفیذ) حوکمەکانی چۆڵ کردن کە پلەی بنبڕیان وەرگرتووە بەپێی حوکمەکانی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی 2008 دەرچوون لە ماوەی بەرکاربوونی جێبەجێکراون (منفذە) لەلایەن بەڕێوەبەرایەتییەکانی جێبەجێکردن.

-**ماددەی چوارەم/** لە یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (87)ی ساڵی 1979ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان-عیراق کار دەوەستێنرێت و ئەوەی خوارەوە جێگەی دەگرێتەوە:

نابێ ساڵانەی ئەم خانووبەرانەی لە حوکمەکانی ماددەی یەك (دووەمی ئەم یاسایە) دەیانگرێتەوە لەم ڕێژانەی خوارەوە زیاتر بن:

1-(4٪) بەهای گشتی ئەو خانووبەرە یان شوقانەی بۆ نیشتەجێبوون ئامادەکراون بۆ ئەو مەبەستەش بەکرێ دەدرێن.

(6٪) بەهای گشتی ئەو خانووبەرە یان ئەو شوقانەی کە ژوور بە ژوور بۆ نیشتەجێ بەکرێ دەدرێن.

(6٪) بەهای گشتی ئەو خانووبەرە یان شوققانەی کە بۆ مەبەستی غەیری نیشتەجێبوون بەکرێ دەدرێن.

ماددەی پێنجەم/

یاسای ژمارە (9)ی ساڵی 2008 و یاسای ژمارە (16)ی ساڵی 2010 دا هەڵدەوەشێتەوە.

ماددەی شەش/

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێت.

ماددەی حەوت/ پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی هەشت/ ئەم یاسایە لە ڕۆژی دەرچوونییەوە جێبەجێ دەکرێت لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقائیعی کوردستان بڵاودەکرێتەوە.

هۆیەکانی دەرچوواندن:

بە لەبەر چاوگرتنی ئەو گۆڕانگارییە ئابووری و کۆمەڵایەتییانەی هاتۆتە ئاراوە لە پێناو هێنانەدی دادپەروەری و هاوسەنگی لە نێوان بەرژەوەندی هەردوولایەنی گرێبەستی بە کرێدان و بۆ ڕەخساندنی زەمینە سازی لەبار بۆ گەشەپێدان و سەقامگیری کۆمەڵایەتی ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی، دەست بە گفتوگۆ دەکەین ماددەی یەکەم ئەوانەی دەیانەوێ موناقەشە بکەن، خاتوو د.بەهار بەڵێ فەرموو.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی ئەم یاسایە یاسایەکی زۆر وردو و ئیختیصاصی یە یەعنی پێموایە کە ئەوەی قانونی نەبێ حەقی خۆیەتی ئەگەر نەزانێ ئێمە چیمان کردووە و لە هەمان کات دا تێکەڵییەکیش هەیە، بۆیە ئەگەر ئەندامانی بەڕێز قبوڵیان بێ لە هیچ مەنتیقێکەوە نیە تەنها لە مەنتیقی ئەوەوە کە تێکەڵییەك لە یاساکان دا هەیە، داوا لە بەڕێزت دەکەم دەرفەتێکم بدەیتێ ڕوونکردنەوەیەك بدەم بۆ ئەوەی بزانن چیمان کردووە ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان.

بەڕێز د.جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، فەرموو.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

خۆی یاسای گشتی کە حوکمی ئەم بابەتانە دەکات کە پەیوەندی نێوان تاکەکان ڕێك دەخات بریتی یە لە یاسای مەدەنی، ئێمە یاسایەکی بەکرێدانی عیراقیشمان هەیە ژمارە (87)ی ساڵی (79) ئەوە خاصە بە کرێدانەوە (الخاص یقید العام) کە ئەوە دەرکراوە لە ژێر فەلسەفەی ئیشتیراکی دا تەبعەن قانونە مەدەنییەکەی وەستاندووە، یاسا مەدەنییەکە بە تەواوەتی لەگەڵ (مؤجر)دایە، لە چی دا لەگەڵ (مؤجر)دایە؟ دەڵێ هەر کاتێك کە عەقدەکە بە پێی ئەوەی کە ئیتیفاقیان لەسەر کردووە کۆتایی هات ئەوە (مؤجر) بۆی هەیە (مستأجر) دەرکات، یاسای بەکرێدانی عیراقی بە عەکسەوە هاتووە بیزەبت بە عەکسی ئەوەوە دەڵێ (مستأجر) مادام کرێ دەدا بۆی هەیە هەتا هەتایە بمێنێتەوە، ئەم دوانە هیچیان عەدالەتیان

تێدا نیە، ئیشی قانون ئەوەیە کە عەدالەت و تەوفیق لە نێوان بەرژەوەندیە دژ بە یەکەکان دا بکات، ئیشی ئێمە ئەوەیە کە تەوفیق لە نێوان بەرژەوەندی (مستأجر) و (مؤجر)دا بکەین کە هەردووکیان هاوولاتی ئەم ولاتەن، بۆیە کە ئەم کێشەیە بەردەوام هەبووە هاتوون یاسای ژمارە (9)یان دەرکردووە، یاسای ژمارە (9) دەرکرابوو لە کاتی خۆی دا کە دەکەوتە بەر ڕەخنەیەکی زۆر چونکە ڕاستەوخۆ دابوویەوە بە یاسای مەدەنی کە لایەنی (مۆجر) دەگرێ، ئێمە هاتووین لێرەدا چیمان کردووە؟ یاسای ژمارە (9)مان هەلوەشاندۆتەوە، دوو کێشەمان هەیە/ کێشەی تەخلیەمان هەیە، لەگەڵ کێشەی کرێ، هاتووین حەلمان بۆ ئەو دووانە کردووە، لە تەخلیە و کرێکەشدا ئەوانەی کە بۆ نیشتەجێبوون کراون مەحاکمەکان خۆیان وتیان هیچ کێشەمان نیە لەبەر ئەوەی ئێستا عەرز زۆرترە لە تەلەب، ئەوەی کە بۆ غەیری نیشتەجێبوونە و بەتایبەتیش ئەوەی کە لە دوای (2008/7/15)ەوە واتا لە پێش دەرچوونی یاسای ژمارە (9)وە دەرکراون کێشەیان هەیە، بۆیە ئێمە هاتووین کێشەی تەخلیە و کرێمان بۆ ئەو دووانە حەل کردووە، بۆ تەخلیەکە وامان کردووە بۆ ئەوەی (مستأجر) مەغدوور نەبێ چوار ساڵمان داوەتەوە کە ئیجباری دەبێ بۆی درێژ بکاتەوە، بۆ کرێکەش نیسبەمان داناوە کە دەبێ نیسبەی کرێکە لە ئەوەندە و ئەوەندە زیاتر نەبێ، ئەوە بە شێوەیەکی گشتی بۆ بەرچاوڕوونی جەنابتان و سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆرسوپاس بۆ د.بەهار بۆ ئەم ڕوونکردنەوەیە کە زۆر بەسوودە بۆ ئێمە گشتمان، فەرموو خاتوو تەلار.

بەڕێز تەلار لەتیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە دوای دانیشتن لەگەل دادوەرە بەڕێزەکان و قەزای تەمیز و عەزای ئیستیئنافەکان گەیشتنە ئەوەی کە کار لەسەر هەمواری ئەو یاسایە بکرێ، بەلام وەك روون کردنەوە ئەو گرێبەستانەی (15-7-2008) واتە پێش (15-7) هەندێ گریبەست هەیە بۆ ماوەی (15- 20) ساڵ کراوە، واتە ئەو چوار ساڵە نابێتە رێگر لەبەردەمی ئەو عەقدە (15 و 20) ساڵیە، تەنیا ویستم ئەو روون کردنەوە بدەین، بەلام ئەو خالانەی لەو ماددە هاتوون تەنیا کار کراوە بۆ رێکخستنەوەی ئەو گرێبەستانەی کە پێش (15-7-2008) ە، بۆ ئەوەی هیچ کێشەیەك دروست نەبێ لەو کاتە، چونکە لە دوای (2008) ەوە گرێبەستەکانی (15-7) هەمووی چوونەتەوە سەر قانوونی مەدەنی بۆ کارکردن لەسەر ئەو یاسایە.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز تەلار لەتیف بۆ ئەو روون کردنەوەیە، ماددەی یەکەم ئەخوێنینەوە و گفتوگۆی لەسەر ئەکەین.

بەڕێز د.رێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم:

یاسای بەکرێدانی خانووبەرە ژمارە (87) ی ساڵی (1979) ی هەموار کراو لە هەرێمی کوردستان-عێراق لە ار ئەوەستێ و ئەوەی خوارەوە جێگەی ئەگرێتەوە:

1 ئەو گرێبەستانەی بە مەبەستی نیشتەجی بوون یان غەیری نیشتەجی بوون کە دوای (15-7-2008) گرێدراون ئەکەونە ژێر کاری حوکمەکانی یاسای شارستانی ژمارە (40) ی ساڵی (1951) ی هەموار کراو.

2- ئەو گرێبەستانەی بەکرێدانی خانووبەرە بۆ مەبەستی نیشتەجێ بوونی یان غەیری نیشتەجێ بوون پێش (15-7-2008) گرێدراون و ماوەکەیان کۆتایی پێ هاتووە و بەپێی رێکەوتنیان بە حوکمی یاسا ئەکەونە ژێر کاری حوکمەکانی یاسای شارستنانی ژمارە (40) ی ساڵی (1951) ی هەموار کراو بە مەرجی پابەند کردنی بەکرێدەر و کرێچی بە گرێدانی گرێبەستێکی بەکرێدانی نوێ کە ماوەکەی لە (4) ساڵ کەمتر نەبێ و بە کرێیەك کە هەردوولا لەسەری رێك ئەکەون.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کێ قسەی هەیە؟ فەرموو شکریە خان.

بەڕێز شکریە اسماعیل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم باشە برگەیەك زیاد بکرێ، جا نازانم لیژنەی یاسایی کێویان پێ باشە لە ماددەی (1-2-3) ئەو برگەیە زیاد بکرێ، پەیوەست بوونی کرێچی و خاوەن موڵك بەو عەقدەی لە نێوانیان ئەکرێ، هەر ئەو عەقدەی لە نێوانیان ئەکرێ پەیوەست بن بەو عەقدەوە، جا پێم وایە لەو حاڵەتە هەردوولا مافی خۆیان وەرئەگرن، مادام عەقدێك لە نێوان هەبێ و پێیوە پەیوەست بن، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو گەشە خان.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنیا لە برگەی دووەم ، دەست خۆشی لە لیژنەی یاسایی ئەکەم بۆ ماندوو بوونیان، برگەی دووەم پێم باشە بکرێ بە (5) ساڵ، چونکە ئەو کێشەیە لە چی سەرچاوەی گرتبوو چارەسەر نەدەبوو؟ ئەگەرچی گەیشتنە حەلێك لیژنەی یاسایی دەستیان خۆش بێ، لە مەسەلەی سەرقفڵە کە یاسایی نیە، هەردوولا ئەو سەرقفڵە موتەفیق بوون لەسەری، بەڵام ئێستا موعالەجەیەکی قانوونی بۆ نادۆزرێتەوە بۆ ئەوەی نەبێتە کێشەن ماوەیەکی درێژتر بدرێ بەو خەڵکەی سەرقفڵەی داوە و زیاتر سوودمەند بێ لەو خانووبەرەیە، بکرێ بە پێنج ساڵ باشترە، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك گۆران.

بەڕێز گۆران ئازاد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم فەقەرەی دوو تەناقسی تێدایە لەبەر ئەوەی لە یاسای شارستانی عەقد بە ئیرادەیە، هەردوولا بڕیار ئەدەن عەقدەکە چۆن ئەبێ و تاکەی ئەبێ، ناشبێ لەگەڵ قانوونی مەدەنی پێچەوانە بێ، چونکە لە قانوونی مەدەنی ئیرادەی هەردوولا بە ئیعتیبار وەرئەگیرێت، چونکە لەو یاسایە ماوەی یاسایی و چۆنیەتی عەقدەکە دیاری ئەکات، بە بڕوای من ئەو یاسایە کێشەکە بە تەواوی چارەسەر ناکات تەنیا دوای ئەخات.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك خەلەف.

بەڕێز خلف احمد معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەی من لەسەر ماددەی یەکەم برگەی دووەمە، ئەو فەقەرەی باس لە بەکرێدەر و کرێچی و بەکرێدانی گرێبەستی نوێ کە ماوەکەی لە چوارساڵ کەمتر نەبێ، بەراستی ئەو چوار ساڵە ئەپرسم چی وای لێ کردوون چوار ساڵ دابنێن؟ ئەو ماوەیە وەك گەشە خان باسی کرد پێنج ساڵ یان زیاتر نیە یان بۆ کەمتر نیە؟ لە کاتێکدا لە یاسای ڕابردوو کرێچی هەرکات بیویستایە چۆڵی ئەکرد و ئیشکال دروست نەدەبوو لە ڕووی یاساییەوە، بەڵام ئەو گرێبەستە بەپێی ئەو یاسایە بێ کابرای کرێچی ئەبێ ئەو چوارساڵە بمێنێ، دوای دووساڵ ئەگەر پێویستی بە خانووەکە نەبوو؟ چی بکات؟ لەو حاڵەتە کرێچی هەمیشە خەڵکە فەقیر و هەژارەکەیە، پێویستە ئەو یاسایە بە شێوازێك ڕێکبخرێتەوە کە زیاتر لە بەرژەوەندی خەڵکی کرێچی بێ، چونکە خەڵکە کرێچیەکە ئەوانەن داهاتیان کەمترە ، فەقەرەی تری کە باس لە کرێ کە هەردوولا لەسەری ڕێکبکەون، بە قەناعەتی من وای لێ بکرێ بڵێی بەپێی داهاتی تاك لە ساڵێکدان بەتایبەت ئەو خەڵکە فەقیری و هەژارەی داهاتی ساڵانەی کەمە، ئەگەر یەکێ داهاتی ساڵانەی لە دوو هەزار دۆلار تێنەپەڕێ ناتوانێ خانووێك بگرێ و بۆ چوار ساڵ تێدابێ، لە مانگێك ئەگەر دوو وەرەقەش بدات بە کرێ دوو ئەوەندە و نیوی داهاتی تاکێك ئەبێ ئەگەر دوو هەزار دۆلاریشی لە ساڵێکا هەبێ، بۆیە هیوادارم پێداچوونەوە بە برگەی دووەم بکرێ، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو مەدینە خان.

بەڕێز مدینە ایوب احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددێ بەسحێ هندێ دکەتن کو پشتی (2008) ئێکسەر قانوونا یاسا شارستانی (1951) ئێ ل سەر جێ بە جێ بیتن، بەس ئەگەر بێیە برگا دووێ بەری (2008) ئێکسەر دێنە شەرت و شرووتێ، عەقد

مابەینا ساحێب مولکی و کرێچی ل ماوەی چارساڵە، ئەگەر نەگەیشتنە رێکەفتنەکی ژی ئەڤ چارساڵێت هەنێ ئەگەر دیسان وەکی خولی لێ بیتن ئەگەر ئەم سەحکەینێ خولا پەرلەمانی پەرلەمانێ کوردستانێ بۆ ماوەی دوو ساڵا هیچ کۆمبوونەك ئەنجام نەدا، مابەینا کرێچی و ساحێب مولکی دا گەلەك کێشە رویدا پەرلەمانێ کوردستانێ نەشیا کۆمبینا بکەت، ل دادگاهێ ژی گەلەك سکالا هاتنە تۆمار کرن، ئەگەر دیسان ل ماوەی ئەز چار ساڵە دیسان ئەڤ حاڵەتە رویدا ئەز دبێژم باش نیە کو چار ساڵە تەحدید کرن، مابەینا هەردوولا بگەهنە رێکەفتنەکی، ئەڤ حالەتە ژی بێتە لادانێ، وەکی نەفسی قانوونا مەدەنی لێ بێت (التعاقد شریعه متاعقدین) بێتە جێ بەجێ کرن باشترە، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك شێرکۆ.

بەڕێز شێرکۆ حمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە من لە ماددەی یەکەم برگەی دووەم لەگەڵ ئەوەم ئەو چوار ساڵە بکرێ بە پێنج ساڵ، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو خاتوو پەروا.

بەڕێز پەروا علی حمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش بە هەمان شێوە پشتگیری لە گەشە خان و دکتۆر شێرکۆ ئەکەم، ئەگەر ئەو چوار ساڵە بکرێ بە پێنج ساڵ، چونکە زۆرجار کێشەی سەرقفلاّنە هەیە، چەند دەستێکیش کردووە، لە کرێچی وەرئەگرێتەوە و ئەدرێ بە یەکی تر، ئەوە کێشەی زۆر دروست ئەکات، ئەگەر ماوەکە تۆزێ زیاتر بێ باشترە، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دیارە گفتوگۆ کۆتایی هات، داوا لە لیژنەی یاسایی ئەکەین وەڵامی پرسیارەکان بدەنەوە، دواتر داوا لە ئەندامی پەرلەمان ئەکەین لە دەرەوە بێنە ژوورێ بۆ ئەوەی دواتر لە دوای یەکلایی کردنەوەی دارشتنەکە ئەخەینە دەنگدان، فەرموو پەروا خان.

بەڕێز پەروا علی حمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر سێ کەس..........

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوانە وەڵام ئەدەن، دوای وەڵامەکە بزانین، ئەگەر موسر بن لەسەر رەئی خۆیان ئەکەینە دوو دەنگدان، ئەگەر وەرگرن ئەبێتە یەك دەنگدان، یەکلایی ئەکەینەوە، فەرموو.

بەرێز د.ڤالآ فەرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

شکریە خان فەرمووی ئەوەمان ئیلزام کردووە هەردووکی بە پابەند بوونی ئەو عەقدەی هەیە لە نێوان کرێچی و بەکرێدەر، ئەوە لە برگەی دووەم لە ماددەی یەکەم هاتووە، ئەوەی کاك گۆران باسی کرد کە عقد (شریعە موتاعدقین) ە، ئەوەیان راستە تا ئەگەیە فەقەرەی یەکەمی برگەی دووەم، بەلآم کە دێی لە فەقەرەی نیهائی ئێمە قەیدمان کردووە بۆ ئەو چوار ساڵە کە بە کرێیەك رێك بکەون و لە نێوانیان ئیلزاممان کردوونە، واتە قیودی خاس و العام ئەو ئەو مودە زەمەنیان دانراوە، بۆچوونی راستە، زیاتر لە سێ کەس پێم وایە داوایان کرد مودەی عەقد لە چوار ساڵ بکرێ بە پێنج ساڵ، خۆی دادگاکان، سەرۆکی دادگای ئیستیئناف هەر چوار ناوچەکە لە بەردەمی لیژنەی یاسایی ئامادە بوون، ئەوان هەرسێکیان داوای سێ ساڵیان کردبوو، بەلآم لە لیژنەی یاسایی کردمان بە چوار ساڵ، ئێستاش سێ ئەندام کە داوایان کردووە بێتە پێنج ساڵ، ئەو مودەیە ئێمە لە مەحاکم وەرمان گرتووە، بە مەبەستی (استقرار احکام قضائي)، بەلآم کە ئەندامانیش پێشنیار ئەکەن پێویستە بدرێتە دەنگدان، سوپاس.

بەرێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، جارێ نیساب تەواو نیە، ماددەی دووەم موناقەشە ئەکەین، دوایی ئەخەینە دەنگدان، فەرموو ماددەی دووەم.

بەرێز د.ڤالآ فرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دووەم:

1 ئەگەر هەردوو لایەنی گرێبەستەکە رێکنەکەوتن لەسەر بری کرێ کە بەپێی ماددەی دووەم لەم یاسایە هاتووە، هەردوولایەن یان لایەنێك مافی هەیە پەنا بەرێتە بەر دادگاکانی بەرایی بۆ مەبەستی دیاری کردنی بری کرێ کە لە رێگەی لیژنەیەك کە پێك دێ بە سەرۆکایەتی دادوەری دادگاکە و ئەندامیەتی نوێنەری هەر یەك لە بەرێوەبەرایەتی تۆمار کردنی خانووبەرەی تایبەتمەند و بەرێوەبەرایەتی باجی خانووبەرەی تایبەتمەند.

2- بریاری لیژنەی پێکهێندراو بەپێی برگەی یەکەمی ئەو ماددەیە شیاوی پێداچوونەوەیە لەلایەن دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەکە، بە سیفەتی پێداچوونەوە لە ماوەوی (15) رۆژ لە رۆژی دوای دەرچوونی بریارەکەوەن بریاری دەرچوو بە بنبر دائەنرێ.

بەرێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا کێ قسەی هەیە؟ (4) کەس قسەی هەیە، تکایە ئەگەر تێبینیەکان بنووسن لەسەر ماددەی دووەم، فەرموو کاك ئومێد.

بەڕێز ئومێد حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنیا وەك پرسیارە بۆ لیژنەی یاساییش، سەرنجە لەسەر ئەو ماددەیە، چونکە باس لەوە ئەکرێ برگەی یەکەم وازیحە، برگەی دووەم بریاری لیژنەی پێکهێنراو بەپێی برگەی یەکەم شیاوی پێداچوونەوەیە لەلایەن دادگای تێهەڵچوونەوەی ناوچەکە بە سیفەتی ئەوە تا کۆتایی، بریاری دەرچوو بە بنبڕ دائەنرێ، سەرنجەکە ئەوەیە ئەگەر گرێبەست بە ئیرادەی سەربەستانەی دوولایەن ئەنجام ئەدرێ لە مەسەلەی بریاردان لە بری کرێ دادگا چۆن ئەتوانێ بریارێکی لەو شێوەیە بدات؟ لە کاتێکدا پەیوەستە بە دوو شەخس یان دوو لایەنەوە، ئەگەر بریاری دادگا بۆ لایەکی پەسند نەبوو، یان ئەو لیژنەیە کە دادوەر سەرپەرشتی ئەکات ئەوکاتە چی روئەدات؟ چونکە حەقی هەر لایەنێك لەو لایەنانەیە کە بری ئەو کرێیەی بۆی دیاری ئەکرێ بۆ مولکێك، بۆ دووکانێک، بۆ خانوویێك قەبووڵی نەبێ، دوای ئەوە چی ئەبێ، ئایا ئەوە تەنیا گواستنەوەی کێشە نیە لە نێوان خەڵکەوە بۆ ناو دادگاش؟ یەعنی ئیشکالیەت لەوە ئەبینم، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك شێرکۆ.

بەڕێز شێرکۆ حمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە ماددەی دووەم برگەی یەکەم پێشنیار ئەکەم ئەگەر بە گونجاوی بزانن ئەوەی بۆ زیاد بکرێ کە دادگاکانی تێهەڵچوونەوە لە سنووری تایبەتمەندی خۆیان و سنوورەکانی خۆیان بۆیان هەبێ چەند لیژنەیەك بەپێی پێویستی بۆ ئەو بابەتانە پێك بێنن یان دروست بکەن، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو مامۆستا.

بەڕێز غریب مصطفی حمەخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە برگەی یەکەم سەرنجی ئەوەم هەیە کە ئەو لیژنە پێکئەهێنرێ لە کوێ ئەو بریارە ئەدات؟ کەشف ئەکەن یا نا؟ لەبەر ئەوە پێم باشە ئیلزام بکرێن بە کەشفێك، بنووسرێ بە پشت بەستن بە کەشفێك بریاری تێدا ئەدرێ، مەبەست ئەوە بوو ئەو لیژنەیە ناکرێ لە دائیرە بریار بدەن، ئەبێ کەشف بکرێ، لەبەر ئەوە پێویستە پابەند بکرێن بە کەشفێك بۆ شوێنێکە، ئەگەر نەچن ئەو نیزاعە حەل نابێ، بریارەکە رەنگە دادپەروەرانە نەبێ، بۆیە ئەوەی بۆ زیاد بکرێ لە کۆتایی برگەی یەکەم بە پشت بەستن بە کەشفێك بریار تیا ئەدرێ، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ڤەمان.

بەڕێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مولاحەزا ل سەر ماددا دوو فەقەرا ئێكێ كو بێژیتن ئەو لیژنا پێك دێ ب سەرۆكاتیا دادوەرێ دادگاهێ و ئەنداماتیا نوێنەرەتیا هەر یەكا بەرێڤەبەراتی تۆمارا خانووبەرا، نە تۆمار كردنی، تۆماری خانووبەرە، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك خەلەف.

بەڕێز خلف احمد معروف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی دووەم فەقەرەی دووەم پێشنیار ئەكەم وا بكرێ میكانیزمێك بۆ چەسپاندنی كرێ دیاری بكرێ، واتە میكانیزمەكە روونتر بێ بۆ دیاری كردنی، خۆ ناكرێ لە سەرەتاوە كرێچیەك بیەوێ خانوویێك بە كرێ بگرێ ئەگەر لەسەر ئەوە رێكنەكەوتن ئیتر بچن بۆ مەحكەمە، میكانیزمەكە وەك ئەوە بێ كە مامۆستا غەریب وتی لیژنەكە شوێنی مەوقیع ببینێ بۆ ئەوەی میكانیزمی چەسپاندنی كرێكە روونتر بێ، ئەوەی پەیوەندی بە داهاتی تاكەوە حیساب كرێ یان رووبەری خانوو حیساب بكرێ یان چۆنیەتی یان ئیجارەكە یان دووكانە حیساب بكرێ، بۆ كێشەی وەك كاك ئومێد وتی كەمتر نیزاع دروست ببێ بۆ مەحكەمە.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی ئەكەین روون كردنەوە بدەن، نوقتەی نیزامی، فەرموو گەشە خان.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تێبینیم لە رووی زمانیەوە لە لیژنەی یاسایی ئەپرسم بنبر باشترە یان كۆتایی؟ ئەوەی پێشتر موتەبەع بووە بە كۆتایی، نازانم لە رووی زمانەوانەكانیش رەنگە ئەو بابەتە بزانن، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو لیژنەی یاسایی.

بەڕێز د.بەهار مەحمود فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی كە گرێبەست بە ئیرادەی سەربەستانە هەبێت چۆن دادگا تەداخول دەكات، ئێمە ئەم یاسایە ئیستسنایە بە تایبەتی لە برگەی دووەما كە دەلێین بە كرێدەرو كرێچی ئیلزام دەكەین، تەبعەن ئیستسنایە لە سەر عەقد و شریعەتی متەعاقیدین بۆ وامانكردوە؟ بۆ گێرانەوەی عەدالەت لە نێوان حەقی موئەجیر و موستەئجیر بۆیە، پێویستە حەلێان پێ بێ، ئەگەر ئەم دووانە نەگەیشتنە رێكەوتن، دەبێ

باشترین تەرەف کە تەداخول بکات دادگایە، یەعنی ئێمە ئەمەمان کردووە، بۆ ئەوەی ئیستقرارێك دروست ببێ، بۆ ئەوەی ئەم حەلەی کە ئێمە دامان ناوە لە نەتیجەی رێك نەکەوتنی ئەو دووانەیە، سفر نەبێتەوە، ماددەکەمان ماددەیەکی عەقین بێ هیچی لێ دروست نەبێ، مەبەستەکە ئەمەیە ئیستسنایە لەسەر ئەو ئەسڵەی کە جەنابت باسی ئەکەی، سەبارەت بەوەی ئەو لیژنەی لە کوێ پێك ئەهێندرێ، ئەبێ کەشف بکات قەزا محاکم بۆخۆیان ئیشی خۆیان ئەزانن یەعنی ئەوان خەبیریان هەیە بۆ هەموو جۆرە بابەتێك نەك هەر تەنها بۆ مەسەلەی بەکرێدان و ئەوانە ئەوان خەبیر ئەنێرن بۆ ئەوەی کە ئەوکەسە قسەبکات کە جەنابت دەڵێی لە شوێنی خۆیانەوە بڕیار نادەن دوای ئەوەی ئێمە لە بڕگەی دوای ئەوەدا ئیلزامانن کردوون بە چەند نیسبەتێکەوە کە دەبێ کرێکە لەو نیسبەتانە تێ نەپەرێ، ئەوەش هەر جوابیشە بۆ ئەوەی کاك خەلەفیش کە گوتی بۆ میکانزمێك بۆ چەسپاندنی کرێ ماددەی دوای ئەوە کە جەنابت سەیر بکەی نیسبەتێکمان داناوە کە دەبێ کرێکە لەوە تێپەر نەکات، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د. بەهار.

بەڕێز بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببورە سەرۆکی پەرلەمان، ئەوەی کاك ڤەمان بە پێیە و ئەوەی گەشەخانیش پێم وایە داریج بوە کە بنبڕە حوکمەکە بە بنبڕ دا دەنرێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ د.بەهار، بۆ ئەم روونکردنەوانە بەڕێز تەلار خان فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

والله من بۆ پشتگیری قسەکانی دکتۆرە دەکەم، و روونکردنەوەیەکی زیاتریش خۆی پێشتر ئەم کەشفانە کە ئەکرێ ئێمە هەموی بۆ ئەم عەقدانەیە کە پێش (15-7-2008)، واتا ئەوانەی دوای (15-7-208) گرێبەستێکە لە نێوان موئەجر و موستەئجر هیچ گرفتێکیان نییە خۆیان ئەقدەکان بە پێی ئەو ئیجارەی کە ئەیانەوێت دیاری ئەکەن و کۆتای پێهات یان تازەی ئەکەنەوە یان کۆتایی پێ ئەهێنن، بەلآم ئەو گرفتانە لە پێش گرێبەستەکانا (15-7-2008)بوە بۆیە بە پێویستمان زانی ئەم لیژنەیە پێك بێت، و ئەم لیژنەیەش خۆیان هەڵدەستن بە کەشفکردن، خۆی ئەگەر کەشفەکەی دابێ باشترە، ئێمەش خۆمان لە لیژنە پێشنیاری ئەوەمان کرد، هەر کەشفەکەشی تیا بێ و و ئیستیعانەش بە شارەزاییکی دادی بکرێ، بۆ ئەوەی لەو کاتەیا ئەگەر تێیدابێ باشترە، بەلآم ئەگەر تێشیدا نەبێ تەحسل حاسلە، ئەتوانی ئەو لیژنەیە ئیستیعانە ئەکا بە شارەزایەکی دادی و کەشفی محەلیش شوێنەکە ئەکات، چونکە ئەگەر دوکان بێ خانوو

بێ یان شوقە بێ، ئەگەر کەشفەکە نەکات، نازانرێ چۆن ئەو نرخەی بۆ بخەمڵەندرێنێ، بۆیە دڵنیابە بەو شێوەیە کارکردنی دادگاکان.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز تەلار خان، بەرێز د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر نیسابی دانگدانی (5) ساڵەکە هەیە بیخە دەنگدان

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خالێکی ترمان ماوە کاک بهزاد لە لیژنەی شارەوانی فەرموو.

بەڕێز بهزاد درویش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

والله تەبعەن هەربۆ دڵنیایی روونکردنەوە سێ خاڵی گرنگ لەو یاسایەدا هەنە.

یەك: ئەسڵ وایە هەردوولا رێکبکەون بەینی خۆیان، بەلأم گرێبەست بۆ نوێکردنەوەی قیمەتەکە مەسەلەی (4)ساڵە، نەك کە مەسەلەن کابرا ساڵەك تێدابی ئەتوانی دواتر مەسەلەن کەمتر لە (4) سالیش بەجێبێلی، بۆ نمونە.

دووەم: قیمەتەکە لە ماددەی (4)م هێشتا نەهاتینەتە سەر ئەوەش زۆر بەرێز پرسیاری کرد کە باسی قیمەت یان لە ماددەی چوارەم تەحدید کراوە کە ئەو نسبانە تێپەر نەکەن.

سێیەم:

منیش هەر وا تێگەیشتم ئەوەی مامۆستا غەریب پەسەندە، بەلأم کە لە لیژنەش مناقەشە کرا یەعنی ئەو سێ بەرێزە زمنەن لیژنە کاتی ئیشکالەك هەبوو بەینی کرێچیان و کرێدەر دەچنە دادگا، ئەو وەختە دادگا بڕیار دەدا کە بجن کەشفەك بکەن، کە قیمەتی ئەم خانووە چەندە؟ یانی تەخمین دەکەن لەسەر ئەو تەخمینە ئەو رێژانەی کە لە ماددەی چوارەم هاتوە لەوێ دیاری دەکرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەرێز بەهزاد دەرویش، بەرێزان ئێستا داوا لە لە لیژنەی یاسایی دەکەین ماددەی یەکەم بەو پێشنیارەی کە پێشنیاری دووەم بوو بە (5) ساڵەکە بخوێنەوەو دەیخەینە دەنگدان.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەمجار پێشنیارەکە بخە دەنگدان، ئەگەر دەنگی هێنا، ئینجا چوار ساڵەکە دەکەینە پێنج ساڵ و دەیخوێنینەوەو دەیخەینە دەنگدان.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەکە بخوێنەوە جارێکی تر بۆ دووبارە.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاریان کردووە کە چوار ساڵ بکرێت بە پێنج ساڵ.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ئەوەی لەگەڵە، چوار ساڵەکە بکرێت بە پێنج ساڵ، کە سێ کەسە لە گەڵی بوو/، دەستی خۆ بەرز بکاتەوە (4) ساڵ بکرێتە (5) ساڵ، (19) بەڕێز لەگەڵدایە بکرێتە (5) ساڵ ئەوەی لەگەڵدا نییەو دەیەوێت وەکوخۆی بمێنێتەوە (4) ساڵ بمێنێتن ،دەستی خۆ بەرز بکاتەوە (28) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە دەیەوێت وەکو خۆی بمێنێتەوە، واتا (4)ساڵ دەمێنێتن بەڵێ فەرموو یەك خاڵی نیزامی کاك خەلەف.

بەڕێز خلف احمد معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارێکم کرد لە لیژنەی یاسایی، وەڵامەکەم وەرنەگرت وتم ئەو (4)ساڵە یا (5) ساڵە بو بە (4) ساڵ ئەو (4) ساڵە ملی کرێچی لە رێگەوە ئەرۆم عەقد ئەکەم، ئەی ئەگەر ویستم بەر لەو چوار ساڵە دەرچم یەعنی؟

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دوای دەنگدان موناقەشە تەواو دەبێت، ئێمە دواتر لەگەڵ لیژنەی یاسایی موناقەشەی ئەو بابەتانە بکرێت، کۆی ماددەکە تکایە.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی دوای دارشتنەوەی ماددەی یەك بەو شێوەیە لەسەر ئەم سیغەیە رێکەوتین ماددەی یەك ماددەی سێیەم لە یاسای بەکرێدانی خانوبەرەی ژمارە (87)ی ساڵی (1979)ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستانی عێراق کار دەوەستێندرێت و ئەمانەی خوارەوە جێگای دەگرێتەوە.

1-ئەو گرێبەستانەی بە کرێدانی خانوبەرە بۆ مەبەستی نیشتەجێبون یان غەیری نیشتەجێبون کە دوای (15-7-2008) گرێدراون دەکەونە ژێر کاری حوکمەکانی یاسای شارستانی و ژمارە (40)ی ساڵی (1951)ی هەموارکراو.

2-ئەو گرێبەستانەی بەکرێدانی خانوو بەرە بۆ مەبەستی نیشتە جێبونی یان غەیری نیشتە جێبون پێش (15-7-2008) گرێدراون و ماوەکەیان کۆتایی پێ هاتوە دەکەونە ژێر کاری حوکمەکانی یاسای شارستانی ژمارە (40)ی ساڵی (1951)ی هەموارکراو بە مەرجی پابەندکردنی بە کرێدەر و کرێچی بە گرێدانی

گرێبەستی بە کرێدانی نوێ کە ماوەکەی لە (4) ساڵ کەمتر نەبێت بە کرێك کە هەردوو لا لەسەری رێك دەکەون.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی یەك دەخەینە دەنگدان ئەوەی لەگەڵدایە دەستی خۆی بەرز بکاتەوە؟ بەو شێوازەی کە خوێندرایەوە (42) کەس لەگەڵی دایە، ئەوەی لەگەڵدانییە؟ (3) کەس لەگەڵدانییە بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا.

ماددەی دووەم: موناقەشەی لەسەر کراوە.

بەرێز د.ڤالآ فرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دووەم :

1-ئەگەر هەردوولایەنی گرێبەستەکە رێك نەکەوتن لەسەر بڕی کرێکە کە بە پێی ماددەی یەك دووەم لەم یاسایەدا هاتوە هەردوولایەن یان لایەکیان مافی هەیە پەنا بەرێتە بەر دادگاکانی بەرایی بۆ مەبەستی دیاری کردنی بڕی کرێ کە لە رێگەی لیژنەیەك کە پێکدێت بە سەرۆکایەتی دادوەری دادگاکەو ئەندامیەتی نوێنەری هەر یەك لە بەرێوەبەرایەتی تۆماری خانوبەرەی تایبەتمەندو بەرێوەبەرایەتی باجی خانوبەرەی تایبەتمەند.

2-بڕیاری لیژنەی پێك هێندراو بە پێی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیەش شیاوی پێداچوونەوەیە لە لایەن دادگای تێهەڵچونەوەی ناوچەکە بە سیفەتی پێداچوونەوە لە ماوەی (15) رۆژ لە رۆژی دوای دەرچونی بڕیارەکە و بڕیاری دەرچوو بە بنبڕ دادەنرێ.

بەرێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی دووەم دەخەینە دەنگدانەوە ئەوەی لەگەڵدایە، دەستی خۆی بەرز بکاتەوە (49) کەس لەگەڵدایە، ئەوەی لەگەڵ دانییە؟ کەس لەگەڵدا نییە، بە کۆی دەنگ ئەم ماددەیە پەسەندکرا، ماددەی سێیەم بۆ گفتوگۆ.

بەرێز د.ڤالآ فرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم: حوکمی ماددەکانی یەك دووەم و ماددەی دووی ئەم یاسایە جێبەجێ دەکرێ، بەسەر ئەو داوایانەی کە لەبەر دەم دادبینیدا یان بڕیاری چۆڵکردنیان بۆ دەرجووە و پلەی بنبڕیان وەرنەگرتوە.

دووەم : وەستاندنی جێبەجێ کردنی حوکمەکانی چۆڵکردن کە پلەی بنبڕیان وەرگرتوە بە پێی حوکمەکانی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی (2008)دەرچووە لە ماوەی بەر کاربونی جێبەجێکراون لە لایەن بەرێوەبەرایەتیەکانی جێبەجێکرد.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان ئەوانەی دەیانەوێت موناقەشە لەسەر ئەو ماددەی سێیەم بکەن، دوو بەرێزمان هەیە بەرێز د.شێرکۆ.

بەرێز د.شێرکۆ حمە امین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم خاڵی دووەم هەم لە رووی زمانەوانییەوە، هەم لە رووی ناوەڕۆکەکەشیەوە، هەم لەرووی ئەوەشەوە کە ئەوترێت، یەعنی کەسێك کرێ دوا ئەخات، یا تاخیر ئەکات، ئەڵێ برۆ لە تەنفیز کرێکەی بۆ دانێ، واتا ئەو شوێنە با بڵێین دانان بۆ جێبەجێکردن، من پێشنیاز ئەکەم ئاوای لێبکەن، لە وەستاندنی جێبەجێکردنی کاتی تەنفیز حوکمەکانی چۆڵکردن بۆ پلەی بنبڕیان وەرگرتوە بە پێی حوکمەکانی یاسای ژمارە (9) ی ساڵی (2008) دەرچوون لە ماوەی بەرکاربوونی کە دانراون بۆ جێبەجێکردن لە لایەن بەرێوەبەرایەتیەکان کەحوکمەکانی دانراون بۆجێبەجێکردن لەلایەن بەرێوەبەرایەتیەکانی جێبەجێکردنەوە، ئەگەر حەز ئەکەن بۆشتان ئەنوسم بە نوسین.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەلێ بنوسە زەحمەت نەبێ، بەرێز کاك ڤمان سوپاس کاك د.شێرکۆ.

بەرێز ڤمان فیصل سلیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ماددەی سێ فەقەرەی یەك زۆر وازحە ئەو حالەتەی گۆت مرافەحێ دابی یان ژی ئەگەر بڕیاریشی بۆ دەچوو بەلێنەیا قەتعی بیتن حوکمی ماددەی یەکی فەقەرە دوو ماددەی دووێ سەر جێبەجێ بیتن، بەڵێ ئەوە نەك گەلەك وازح فەقەرە، دوویە تنی بەحس وەقت تەنفیزی دکتن بەحسێ کۆغایەتە مە ژی ئەوە مەتفێتن ئەسل رجعی حوکمی بنبڕ بۆ دەرچوو ڤێرێ وازحبیتن کو حوکمی مادێ یەکێ فەقەرە دوو ماددە دووێ سەروان حالەتا تەتبیق بن کو بڕیارە بات وەرگرت و گەلەك سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز ڤەمان فیصل، بەرێز لیژنەی یاسایی ئەگەر روونکردەوەی پێویست.

بەرێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارەکەی کاك ڤمان حوکمەکانی ماددەی یەکەم و ماددەی دووەمی ئەم یاسایە وەر دەگیرێتن.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز د.ڤالا بۆ ئەم روونکردنەوەیە، د.رێواز فەرموو.

بەرێز د.ڕێواز فائق حسین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو قسەیەی کاك د.شێرکۆ ئەیکا بەجێیە لە رووی شکڵەوە، یەعنی لەروی سیاغەوە بە جێیە، بەڵام لە رووی ناوەرۆکەوە پێم وایە تێنەگەیشتنێك هەیە، ئەویش ئیلاقەی بە خراپی سیاغەکەوە هەیە، ئەم یاسایە مەبەستی ئەوەیە کە هەر حوکمێك لە کاتی بەرکاربونی یاسای ژمارە (9)ی ساڵی (2008)دا درابێ و ئەو فەترەیەیەی کە کاری پەرلەمان راوەستاوە، هەندێك حوکم جێبەجێکراون هەندێ خەڵك لە دوکان دەرکراون، هەندێك خەڵك لە خانوو دەرکراون، مەبەستی پەرلەمانی کوردستان کە بە ئەسەری رەجعی، کە ئەم خاوەن حەقانە بگەرێنەوە بۆ خانووەکانی خۆیان، یان بۆ ئەو دوکان و بازاڕانەی لێی دەرکراون، لەبەر ئەوەی ئەگەر بڕگەی یەکەمی تایبەت بێ بەوانەی کە لەبەر دەمی دادبینین یان حوکمەکە دەرەجەی بە تاتی وەر نەگرتوە بڕگەی دووەمی تایبەتە بەوانەی کە فعلەن لە دائیرەی تەنفیزن یان، جێبەجێکراون ئەوانەی لە دائیرەی تەنفیزن ئەسڵ ئەوەیە ئیقافی تەنفیزیان بۆ بکرێ، بەڵام ئەوانەی جێبەجێکراون ئەبێ دۆخەکە بگەرێندرێتەوە بۆ پێش دەرچوونی بڕیارەکەو جێبەجێکردنی، لەبەر ئەوە منیش ئەگەر رەفیقەکانم لێم وەر بگرن پێشنیار ئەکەم بیکەین بە سێ بڕگە بڕگەی دووەم وەکو خۆی بمێنێتەوە، ئەوەی ئەخیری نوسراوە جێبەجێکراون لە لایەن بەرێوەبەرایەتیەکانی جێبەجێکردن روونتر بێ کە مەبەستمان ئەوەیە ئەو خانووانەی کە لەسەر ئەساسی ئەو قانونە قانوونی ژمارە (9) چۆڵکراون کرێچی مافی ئەوەی هەبێ بگەرێتەوەو ئەگەر خۆی ئارەزی کردوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەرێز د.رێواس بۆ ئەم روونکردنەوەیە، ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەین لەسەر ئەو سیاغە رێککەون، دەبنە دوو بڕگە یان سێ بڕگە خاڵێکی نیزامی، خاتوو شکریە فەرموو.

بەرێز شکریە سمایل مصطفی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئامانج لە دەرکردنی یاسا چارەسەرکردنی کێشەکانی ناو کۆمەڵگایە، بەڵام ئەگەر بەو شێوازەی کە د.رێواس وتی بەراستی کێشەکان زۆر زیاتر دەکات، بۆ نمونە ئەگەر دووکانێك کە ئێستا کە کرێچیەکە دەرکراوە ئەو ساحێب خانووە داویەتیەوە کرێچیەکی تر، ئێستا ئەو قانونەی لەسەر جێبە جێبکرێ بە ئەسەری رەجعی، یەعنی کەوابێ کێشەکە زۆر گەورەتر دەبێ جارێکی تر دەبێ ئەو کرێچیە دەر بکرێتەوەو کرێچیەکەی یەکەم بگەرێندرێتەوە، بۆیە تکا دەکەم ئەم خاڵە بە هەند وەر بگرن و ئەسەری رەجعی بۆ ئەوە نەبێ ئەوەی کە تەنفیز نەکراوە ئەوە دەکرێ، بەڵام ئەوەی کە تەنفیزکراوە تکایە ئەوە کێشە زۆر زیاد دەکات سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس خاتوو شکریە هەرچەندە خاڵی نیزامی نەبوو داوا لە د.ڕێواس دەکەم رونکردنەوەی زیاتر لەبارەی ئەم بابەتەوە بدا.

بەڕێز د.ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە بڕیاری لیژنەیە، خۆم شەخسی لەگەڵی نەبووم ،چونکە پێم وایە نا ئیستقراری دروست ئەکا، بەڵام بڕیاری لیژنەبێ پێوەی پابەندبوو و بەڕێزانیش لە پەرلەمان، ئەندامانی پەرلەمان خۆیان چیان پێ باشە ئەوە مەسەلەیەکی ترە، بەڵام ئەوە بڕیاری لیژنەی یاسایی بوە ئێمە کە قانونەکە ئەسەری رەجعی ئەبێ.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ د.ڕێواز، دەرفەت بە لیژنەی یاسایی دەدەین با وردتر ئەم ماددەیە دابرێژن کا سیاغە بکەن، زەحمەت نەبێ فەرموو مامۆستا غەریب خۆ خاڵی نیزامی نییە مامۆستا.

بەڕێز غەریب مصطفى حمە خان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نەخێر خاڵی پەیرەوی نیە من بە تەواوی پشتیوانی ئەو رایەی شکریە خان دەکەم، و د.ڕێواسیش هەمان رەئی هەیە، بەراستی ئەوە کێشە بە دوای خۆیدا ئەهێنێ، ئەگەر ئەمە ئەسەری رەجعی هەبێ، چونکە خانوو یان هەر موڵکێك ئەبێ لە دوای دەرچونی ئەو چەند جارێك دراوەتە کرێ، تۆ دێی ئێستا ئەوانە هەڵ دەوەشێنیتەوە کە عەقدی تازەیان بۆ کراوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ مامۆستا غریب فەرموو بەڕێز د.ڤالا.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ئەسەری رەجعیەی لێرە کە داومانە بە ئامادەبوونی سوڵتەی قەزائی و، بە رەزامەندی ئەندامانی لیژنەی یاسایی لە مەسڵەحەتی کرێچیە، بە وازحی بڵێین هەندێکیان لەو غیابی ئەوەی کە نەمانتوانی قانونی ژمارە (9) رابگرین و نەشمانتوانی هەمواری بکەین هەندێك لە ساحێب با بڵێین دووکانەکان توانیان بگەنە ئەحکامی قەزائی و تەخلیەش بە کرێچیەکان بکەن، ئەمە لێرانە دەڵێین ئەسەری رەجعی هەبێتن لە بەرژەوەندی کرێچی بتوانێ ئەوەی بە زۆر لەو فەراغە یاسایەی کە دروست بوو دەرکراوە بتوانێ بگەرێتەوە ناو دووکانەکەی ئێمە ئەسەری رەجعی نێتی مە لە مەسڵەحەتی کرێجیە، ئەگەر پەرلەمانیش ئەو سێ پێشنیارە دەکات رەتی دەکاتەوە شتێکی کەیە، هەدەفی موشەریع بووە و ئەوە سوڵتەی قەزائی مانع نەبووە لەسەر ئەوەی، یەعنی سوڵتەی قەزائی ئەگەر بە من بڵێ ئەسەری رەجعی بدەیە و ئحکاموو

ئیستقراری قەزام لێ تێك نادا، باشە پەرلەمان نوێنەری خەڵکە !بۆ دەبێ ئەسەری رەجعی نەداتێ لە مەسلەحەتی کرێجی ئەوەش پرسیارە ؟ سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ دکتۆرە ڤالا سوپاس بۆ ئەو روونکردنەوە، پێمان باشە کۆتایی بەو دانیشتنە بێنین بۆ بەیانی بەردەوام دەبین، سوپاس بۆ جەنابتان.

فخرالدین قادر	**جعفر ابراهیم ئێمینکی**	**د. یوسف محمد صادق**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**
کوردستان عێراق	**کوردستان عێراق**	**کوردستان - عێراق**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (4)ی

چوار شەممە ڕێکەوتی 10/1/2018

خولی چوارەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (4)

چوار شەممە ڕێكەوتی 2018/1/10

كا تژمێر (12)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی چوار شەممە ڕێكەوتی 2018/1/10 پەرلەمانی كوردستان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینكی جێگری سەرۆك و، بەڕێز بێگەرد تالەبانی سكرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (4)ی خولی چوارەمی, ساڵی (2018) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاری دا كاتی دانیشتنی ژمارە (4)ی خولی بەهارەی ساڵی پێنجەم لە خولی چوارەمی هەڵبژاردن لە كات (12)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی چوار شەممە ڕێكەوتی 2018/1/10 دا بەم شێوەیە بێت:

1 گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای ڕێكخستن و چاندنی ئەندامەكانی جەستەی مرۆڤ بەپێی ماددەكانی (72-75-74) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1) ی هەموار كراو.

2- خوێندنەوەی ڕاپۆرتی شیكاری لە ڕۆشنایی پرەنسیپ و بەند و برشگەكانی یاسا لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی و ناوخۆیی سەبارەت بە عەرەب كردنەوەی ناوچە كوردستانیەكانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم وەكو گوندەكانی ناحیەی سەرگەران لەلایەن حكومەتی عێراقەوە لەلایەن ئەندامی پەرلەمان بەڕێز دكتۆر (ڕابەر فەرید) لە فراكسیۆنی پارتی دیموكراتی كوردستان پێشكەش ئەكرێ.

3- خوێندنەوەی ڕاپۆرتی لیژنەی ناوخۆ سەبارەت بە خۆپیشاندانەكانی ئەو ماوەیە لە هەرێمی كوردستان.

4- خوێندنەوەی یەكەمی ئەو پرۆژە یاسا و بڕیارانەی خوارەوە بەپێی ماددەی (71) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستانی كوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار كراو:

1 پرۆژە یاسای چاكسازی لەو خانەنیشن و مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتی دیكە لە هەرێمی كوردتسان عێراق.

2- پرۆژە یاسای بە دامەزارو كردنی هێزە چەكدارەكانی كوردستان.

3- پرۆژە یاسای بەرقرار كردنی یاسای نەیەشتنی بازرگانی كردن لە مرۆژ ژمارە (28) ی ساڵی (2012) ی عێراق لە هەرێمی كوردستان.

4- پرۆژە یاسای ئاوەدانی گوندەكانی كوردستان.

5- پرۆژە یاسای ئینفازی قانونی ڕێگریكردنی بازرگانی بە مرۆڤ ژمارە (28)ی ساڵی (2012) ی عێراق.

6- پرۆژە یاسای ئینفازی قانونی حیفازی وەسائیقی ساڵی (2016).

7- پرۆژە یاسای ئینفازی قانونی موتەزەرین (الذین فقد جزئا من سائین جرائم من ممارسات نضام مراهق) ژمارە (5)ی (2019).

8- پرۆژە یاسای ئینفازی قانونی (توقیع الكترۆنی و معاملات الكترۆنی) ژمارە (78) ی ساڵی (2012).

9- پرۆژە یاسای ئینفازی قانونی (غسب ئەموال و تنوین الارهاب) ژمارە (39) ی ساڵی (2015).

10- پرۆژە بڕیاری داگیركرنی موڵكی گشتی بە مەبەستی دروست كردنی ماڵ.

11- پرۆژە بڕیاری بە تاوان ناساندنی كارەساتی قەزای خورمات و باقی ناوچە كوردستانیەكانی تری دەرەوەی ئیدارەی هەرێم.

12 پرۆژە بریاری پێكهێنانی لیژنەیەكی كاتی پەرلەمان بە مەبەستی بەدواداچوون بۆ یەكلایی كردنەوەی جینۆساید بەرامبەر هاوڵاتیانی كوردی قەزای خورمات و ناوچەكانی دیكەی دەرەوەی ئیداری هەرێمی كوردستان لە دەوروبەری بەرواری (16-10-2017) لەلایەن سوپای عێراقەوە دەستی پێكرد.

5- دانان و ئاڵوگۆركردنی ئەو ئەندامە بەرێزانە لە لیژنە هەمیشەییەكانی پەرلەمانی كوردستان بەپێی ماددەی (44) ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار كراو.

1 پێشاوخستنی دەستلەكاركێشانەوی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (صالح دڵشاد صالح) لە لیژنەی پیشەشازی و وزە و سەرچاوە سروشتیەكان،

2- پیشاوخستنی دەستلەكاركێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (سیڤەر حاجی) لە لیژنەی بازرگانی و پاراستنی مافی بەكاربەر.

3- زیاد كردنی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (علی عوسمان علی) بۆ لیژنەی پیشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتیەكان.

4- زیاد كردنی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (صالح دڵشاد صالح) بۆ لیژنەی بازرگانی و پاراستنی مافی بەكاربەر.

5- زیادكرنی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (سیڤەر حاجی) بۆ لیژنەی پیشەسازی و وزە و سەرچاوە سەروشتیەكان.

6- گفتوگۆ كردنی پرۆژە یاسای هەمواری یاسای هاتوچۆی ژمارە (86) ی ساڵی (2004) لە هەرێمی كوردستان عێراق بەپێی ماددەكانی (72-74-75) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) هەموار كراو.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی كوردستان، دانیشتنەكە دەست پێ دەكەین، بەرنامەی كار، خولی چوارەمی هەڵبژاردن، ساڵی پێنجەم، دانیشتنی ژمارە (4)، ڕۆژی دانشتن (10-1-2018) بەرنامەی كار، بەپێی حوكمەكانی بڕگە یەكی ماددەی (20) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان-عێراق ژمارەی (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار كراو دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاریدا دانیشتنی ژمارە (4) ی خولی پایزەی ساڵی پێنجەم لە خوڵی

هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان لە کاتژمێر (12) ی نێوەڕۆی ڕۆژی چوارشەممە ڕێکەوتی (10-1-2018) بێ و بەرنامەی کاری دانیشتن بەو شێوەیە:

1 گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای ڕێکخستن و چاندنی ئەندامەکانی جەستەی مرۆڤ بەپێی ماددەکانی (72-75-74) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی هەموار کراو.

2- خوێندنەوەی ڕاپۆرتی شیکاری لە ڕۆشنایی پرەنسیپ و بەند و برشگەکانی یاسا لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی و ناوخۆیی سەبارەت بە عەرەب کردنەوەی ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم وەکو گوندەکانی ناحیەی سەرگەران لەلایەن حکومەتی عێراقەوە لەلایەن ئەندامی پەرلەمان بەڕێز دکتۆر (ڕابەڕ فەرید) لە فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان پێشکەش ئەکرێ.

3- خوێندنەوەی ڕاپۆرتی لیژنەی ناوخۆ سەبارەت بە خۆپیشاندانەکانی ئەو ماوەیە لە هەرێمی کوردستان.

4- خوێندنەوەی یەکەمی ئەو پرۆژە یاسا و بڕیارانەی خوارەوە بەپێی ماددەی (71) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو:

1 پرۆژە یاسای چاکسازی لەو خانەنیشن و مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتی دیکە لە هەرێمی کوردتسان عێراق.

2- پرۆژە یاسای بە دامەزارو کردنی هێزە چەکدارەکانی کوردستان.

3- پرۆژە یاسای بەرقرار کردنی یاسای نەیەشتنی بازرگانی کردن لە مرۆژ ژمارە (28) ی ساڵی (2012) ی عێراق لە هەرێمی کوردستان.

4- پرۆژە یاسای ئاوەدانی گوندەکانی کوردستان.

5- پرۆژە یاسای ئینفازی قانونی ڕێگریکردنی بازرگانی بە مرۆڤ ژمارە (28)ی ساڵی (2012) ی عێراق.

6- پرۆژە یاسای ئینفازی قانونی حیفازی وەسائیقی ساڵی (2016).

7- پرۆژە یاسای ئینفازی قانونی موتەزەرین (الذین فقد جزئا من سائین جرائم من ممارسات نضام مراهق) ژمارە (5)ی (2019).

8- پرۆژە یاسای ئینفازی قانونی (توقیع الکترۆنی و معاملات الکترۆنی) ژمارە (78) ی ساڵی (2012).

9- پرۆژە یاسای ئینفازی قانونی (غسب ئەموال و تنوین الارهاب) ژمارە (39) ی ساڵی (2015).

10- پرۆژە بڕیاری داگیرکرنی موڵکی گشتی بە مەبەستی دروست کردنی ماڵ.

11- پرۆژە بڕیاری بە تاوان ناساندنی کارەساتی قەزای خورمات و باقی ناوچە کوردستانیەکانی تری دەرەوەی ئیدارەی هەرێم.

12 پرۆژە بریاری پێکهێنانی لیژنەیەکی کاتی پەرلەمان بە مەبەستی بەدواداچوون بۆ یەکلایی کردنەوەی جینۆساید بەرامبەر هاوڵاتیانی کوردی قەزای خورمات و ناوچەکانی دیکەی دەرەوەی ئیداری هەرێمی کوردستان لە دەوروبەری بەرواری (16-10-2017) لەلایەن سوپای عێراقەوە دەستی پێکرد.

5- دانان و ئاڵوگۆڕکردنی ئەو ئەندامە بەڕێزانە لە لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان بەپێی ماددەی (44) ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو.

1 پێشاوخستنی دەستلەکارکێشانەوی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (صالح دڵشاد صالح) لە لیژنەی پیشەشازی و وزە و سەرچاوە سروشتیەکان،

2- پیشاوخستنی دەستلەکارکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (سیڤەر حاجی) لە لیژنەی بازرگانی و پاراستنی مافی بەکاربەر.

3- زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (علی عوسمان علی) بۆ لیژنەی پیشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتیەکان.

4- زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (صالح دڵشاد صالح) بۆ لیژنەی بازرگانی و پاراستنی مافی بەکاربەر.

5- زیادکرنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (سیڤەر حاجی) بۆ لیژنەی پیشەسازی و وزە و سەرچاوە سەروشتیەکان.

6- گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای هەمواری یاسای هاتوچۆی ژمارە (86) ی ساڵی (2004) لە هەرێمی کوردستان عێراق بەپێی ماددەکانی (72-74-75) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) هەموار کراو.

دیارە ڕاپۆرتێکی تر هەیە ئامادە کراوە لەلایەن ئەو لیژنەی سەردانی کەرانی کەسانی ڕۆژئاوا بەپێی ماددەی (54) داوا کراوە بخوێندرێتەوە، ئەوەش لە بەرنامەی کاردا زیاد کراوە، سەرۆکی فراکسیۆنی بزوتنەوەی ئیسلامی کوردستان یاداشتێکی هەیە ئەگەر بخوێنێتەوە.

داوا لە بەڕێز سکرتێری پەرلەمان ئەکەم ئامادەبووان و ئامادەنەبووان بخوێنێتەوە.

بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی / سکرتێری پەرلەمانی کوردستان:

ناوی ئەندامانی پەرلەمان کە لە دانیشتنی (3)ی ئاسایی بەرواری (14-12-2017) مۆڵەت دروان یان ئامادە نەبوون ئەوانەن:

1 عیزت صابر- مۆڵەت

2- ئومێد عبدلارحمن- ئامادە نەبوو

3- بەشار موشیر- مۆڵەت

4- جمال عوسمان- ئامادە نەبوو

5- دڵشاد شعبان- مۆڵەت

6- سیراج احمد- مۆڵەت

7- ئێڤار احمد مۆڵەت

8- بەهار عبدلرحمن- مۆڵەت

9- ڕابون معروف- مۆڵەت

10- سهراب میکائیل- مۆڵەت

11- ئاری محمد- ئامادە نەبوو

ناوی ئەو ئەندامانەی لە دانیشتنی دوای نیوەڕۆ مۆڵەت یان ئامادە نەبوون:

1 جوان اسماعیل- مۆڵەت

2- صالح بەشار ئامادە نەبوو

پوختەی دانیشتنی ئاسایی دانشتنی ڕۆژی (6-12-2017) بەو شێوەی خوارەوە بوو:

1 دەست پێکردنی دانیشتن لەلایەن بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

2- خوێندنەوەی ناوی ئەندامانی ئامادە بوو و ئامادە نەبوو، خوێندنەوەی پوختەی دانیشتنی پێشوو لەلایەن سکرتێری پەرلەمان.

3- خوێندنەوەی یەکەم بۆ (5) پرۆژە یاسا لەلایەن لیژنەی یاساییەوە.

4- سوێند خواردنی بەڕێز (ئاری عبدلتیف) بۆ ئەندامیەتی پەرلەمان لە شوێنی ئەندامی خوالێخۆش بوو (شوان قەلادزەیی).

5- دەنگدان لەسەر ڕتکردنەوەی دەستلەکاکێشانەوەی بەڕێز (مهدی کاملا) لە ئەندامیەتی پەرلەمان لەلایەن ئەندامانی پەرلەمانەوە.

6- پەسند کردنی زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (مستفا احمد) بۆ سەر لیژنەی ئاسەوار و خزمەتگوزارییەکانی شەروانی و گواستنەوە و گەیاندن و گەشت و گۆزار.

7- دەنگدان لەسەر ئاڵوگۆڕ کردنی بڕگەی شەشەم و حەوتەم لە بەرنامەی کار.

8- دەنگدان لەسەر بەنهێنی کردنی دانیشتنی پەرلەمان بۆ بڕگەی گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای لێبوردنی گشتی.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوانەی داوای مۆڵەتیان کردووە بیانخوێنەوە.

بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بەڕێزانەی داوای مۆڵەتیان کردووە بۆ دانیشتنی ئەمڕۆ:

1 قارەمان قادر.

2- دکتۆر شیرین حسنی

3- گەشە دارا

4- ڕابوون معروف

5- سالار محمود

6- ئێڤار ابراهیم

7- ڤیان عباس

8- بەهار عبدلارحمن

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك برزۆ فەرموو.

بەڕێز برزۆ مجید عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابتان ئەزانن بەڕێز (دکتۆر یوسف محمد) سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان نامەی دەستلەکارکێشانەوەی ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کردووە بۆ دەستلەکارکێشانەوە لە پۆستی سەرۆکی پەرلەمان و ئەندامیەتی پەرلەمان، ئەوەی ئێمەن سەرنجە لامان لەبەرنامەی کاری ئەمڕۆ کە پێش سازکردنی ئەو دانیشتنە نامەکە ئاراستەی بەڕێزتان کرابوو و بەدەستتان گەیشتووە نەخراوەتە بەرنامەی کارەوە، پرسیار ئەوەیە بۆ نەخراوتە بەرنامەی کارەوە؟ چونکە بەڕێزتان ئەو ئەندامانەش ئەزانن مافێکی ڕەوایە هەر ئەندامێك دەستلەکاکێشانەوە پێشکەش بکات، و بخرێتە بەرنامەی کارەوەش، سەبارەت بە لایەنی سیاسیشی خۆتان ئەزانن بزووتنەوەی گۆڕان بڕیاری داوە لە دەستەلات و حکومەت بکشێتەوە، لە پەرلەمانی کوردستانیش لە پۆستی پەرلەمانی کوردستانیش بکشێتەوە، بەڕێز (دکتۆر یوسف) لەسەر پشکی گۆڕان لە پوستی سەرۆکی پەرلەمان بوو، لەبەر ڕۆشنایی بڕیاری سیاسی بزووتنەوەی گۆڕان بۆ کشانەوە لە حکومەت و پەرلەمان و لەبەر ڕۆشنایی بڕیاری تایبەتی خۆشی بوو بڕیاری دەستلەکارکێشانەوە، ئێمە پێمان وایە بڕیاری سیاسی بزووتنەوەی گۆڕان و بڕیاری هەر حیزبێکی سیاسی بێ کە خۆی دای و مافی خۆیەتی ئەبێ ڕێز لێ گیراو بێ، بۆیە پرسیار ئەکەین بۆ نەخراوەتە بەرنامەی کار؟ تکا ئەوەیە ئو بڕیارەی گۆڕان و بەتایبەتی لە پەرلەمانی کوردستان دەست لێگیرا و بێ لای کەم لە دانیشتنی داهاتوو بخرێتە بەرنامەی کار، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاڵێکی تر وەرئەگرین ئینجا وەڵامی بەڕێزت ئەدەینەوە، لە جێی خۆیەتی، فەرموو حەیات خان.

بەڕێز حیات مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا لە بەڕێزتان ئەکەم کە فەقەرەی یەکەم گفتوگۆ کردن لەسەر پرۆژە یاسای ڕێکخستن و چاندن بخرێتە فەقەرەی چوارەم، و فەقەرەکانی تر وەکو خۆی بڕوات، لەسەر فەقەرەی چوارەمیش خاڵی سێیەم و خاڵی پێنجەم هەر نەفسی پرۆژەیە، بەڵام بە دوو ئیمزای جیاواز، ئەگەر بکرێ تەنیا ناوی ئەندامان بخوێندرێتەوە، چونکە یەك یاسایە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئێمينكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ڕاستە، ئێستا چاكی ئەكەین، فەرموو كاك بەهزاد.

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم داخاز دەكەین خاڵا چارێ بێتە ئێكەم، و پێنجەم ببیتە دووەم، و سێیەم وەكی خۆی، یەكەم و دووەم بچنە دیڤ ئێك، ئێك ببتە چارەم، واتە چارەم و پێنجەم و سێیەم بێنە پێش، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئێمينكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دكتۆرە بەهار.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دوو خاڵی نیزامیم هەیە، یەك، بەپێی ماددەی (54) لە پەیڕەوی ناوخۆ ئێمە ژمارەی یاسایی لە ئەندامانی پەرلەمان یاداشتێكمان پێشكەش كردووە بۆ ئەنجامدانی دانیشتنێك بە ئامادە بوونی حكومەت و كۆمیسیۆن كە لە ئێستادا لە سەروبەندی هەڵبژاردنەكانین، ئەو دانیشتنە بە زەڕوور ئەزانین، بەڕێزتان چیتان كردووە بۆ ئەو دانیشتنە؟ بە زەڕوور ئەزانین لە ناو هۆڵی پەرلەمان ئەو دانیشتنە بكرێ وەك لە یاداشتەكە هاتووە، دووەم، سەبارەت بە ئیسدار كردنی یاسا لە پەرلەمان دائەچێ بەپێی یاسا دابەش كردنی دەسەڵاتەكانی ژمارە (2) ی ساڵی (2017) ئەو دەسەڵاتەی سەرۆكایەتی هەرێم درا بە سەرۆكایەتی پەرلەمان، لە ئێستا یاسای لێبووردنی گشتی بڵاوكراوەتەوە و چۆتە بواری جێ بەجێ كردنەوە لە دەسەڵاتی دادوەری دا هەیە لیژنەیەكی بۆ پێك بهێنن، تاریخی ئیسدارەكە، من بەدواداچوونم بۆ ئەوە كرد بۆم دەكەوت ئەو ئیسدارە نیە، ئەوەش خەلەلێكی قانوونیە، ئەبێ چاك بكرێ، چونكە ئەو دەسەڵاتە كە دراوەتە سەرۆكایەتی پەرلەمان ئەوە مەرحەلەیەكە لە دانانی قانوون، كیتابێك هەیە كە ڕۆشتووە بۆ وەزارەتی عەدل بۆ ئەوەی كە نەشری بكەن لە وەقائیع، بەڵام ئەبێ بڕیار هەبێ بە ئیسدار كردنی ئەو یاسایانە، ئەوە زەڕوورە، لەبەر ئەوەی ئەبێتە نەقسێك لە قانوونەكان، ئەبێ دەسەڵاتی خۆتان وەكو خۆی مومارەسە بكەن، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئێمينكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو تێبینیە ودربینی لێ ئەكەین، فەرموو كاك شوان.

بەڕێز شوان شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتگیری ئەوە ئەكەم خاڵی یەكەم بێتە خاڵی پێنجەم نەك چوارەم، لەبەر ئەوەی هەردووك گفتوگۆ لەسەر یەك بن، ئەوانی تر بە ماوەیەكی كوورت تەواو ئەبێ، خاڵی دووەمم ئەوەیە لیژنەیەك لێرە بڕیار

بدات بە پێکهێنانی تەقەسی حەقائق بۆ کێشەکانی دووزخورماتوو تا ئێستا ئاگادار نەکراینەوە لەسەر دەرچوونی بڕیارەکە بۆ ئەوەی لیژنەکە دەست بە ئیش و کارەکانی خۆی بکات، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاک شێرکۆ.

بەڕێز شێرکۆ محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرسیارەکە ئەوەیە ئەو پەرلەمانە بۆ دەستی بە ئیش کردۆتەوە؟ ئەگەر هەر بۆ ئەوە دەستی بە ئیش کردۆتەوە کە کۆمەڵێك دانیشتنی ڕۆتینی بکات و پەیوەندیدار نەبێ بە کێشە هەنووکەییەکانی هەرێمەوە هیچ نیە، ئەگەر بۆ ئەوەش دەستی بەکار کردۆتەوە بە فیعلی سێ ئەرکە سەرەکیەکەی خۆی جێ بەجێ بکات لە (تشریع-ڕەقابە، بوودجە) ئەوەش دوانیان غائیبە لەم پەرلەمانەی ئێمە، لە ماوەی ڕابردوو بە ژمارەی یاسایی پەرلەمانتاران لە ڕۆژی (12-7) ئەم یاداشتەمان پێشکەش کردووە بۆ ئەوەی ئەنجوومەنی هەرێمی بۆ کاروباری نەوت و گاز بێنە بەردەمی ئەو پەرلەمانە و ڕوون کردنەوە بە خەڵکی کوردستان بدەن لەسەر ئەوەی تاکەی پاشاکەوت بەردەوام ئەبێ؟ مووچە چۆن ئەدرێ، چەند نەوتیان فرۆشتووە، چەند پارەی پێش وەخیتان وەرگرتووە، هەموو ئەوانەی تر کە سیاسەتی گشتی حوکمرشانی لە هەرێمی کوردستان، بەڵام تا ئێستا نەخراوەتە بەرنامەی کارەوە، دیسان لە (23) مانگ ئەم یاداشتە بە ژمارەی یاسایی ئەندامان بەپێی بڕگە و ماددەکانی پەیڕەوی ناوخۆ لەسەر ڕووداوەکانی دوای (18-12) و تەقە کردن لە خۆپیشاندەر و شەهید کردنی خۆپیشاندەر و سوتاندنی شوێنەکان، بەڵام تا ئێستا ئەوەش نەخراوەتە بەرنامای کارەوە، گرنگە ئەو یاداشتانەی کە بە ژمارەی یاسایی ئەندامان کە مافێکی ڕەوایە داوای بابەتێك بکەین بۆ کۆبوونەوەکان، بۆیە هێوام وایە بخرێتە بەرنامەی کارەوە بۆ ئەوەی بتوانین ئەرکی سەرەکی خۆمان بکەین، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا وەڵامت ئەدەمەوە، ئەوەی یەکەم، هەردوو بابەتەکە گرنگن، ئەگەر حازری بکەی بۆ لایەنی پەیوەندیدار، ئەنجومەنی نەوت و گاز لە هەرێمی کوردستان، ئەو پەیوەندیە کراوە، ئامادە کاری ئەوان تەواو بن ئەکید دێنە ناو پەرلەمان و داوایان لێ ئەکەین ڕوون کردنەوەی پێویست بە ئێوە بدەن، ئەوەی دووەم ئاڕاستەی لیژنەی ناوخۆ کرابوو، و ئەوان ڕاپۆرتیان ئامادە کردووە و ئەیخوێنەوە، لەسەر کۆی ئەو ڕووداوانە کە لە ناوچەکانی کوردستان ڕوویان دابوو، فەرموو کاک فرسەت.

بەڕێز فرست صوفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی پەیرەوی ناوخۆ لەو پەرلەمانە لیژنەیەك پێکهات کە کاتی بوو بۆ نووسینەوەی پەیڕەوی نوێی پەرلەمانی کوردستان، ئێمە ماوەی ساڵ و نیوێك ئیشمان کردوو پەیڕەوێکی ناوخۆی نوێ ئامادە کرا، و

کەوتە بەرنامەی کارەوە، زیاتر لە (40) ماددەشی موناقەشە کراو و پەسند کرا، ئەوە جئودی ژمارەیەك ئەندام بوو لەسەرجەم فراکسیۆنەکان، پێشمان وایە یەکێ لە خەلەلەکانی ئەو پەرلەمانەی ئێمە لەبەڕێوە بردنی کۆبوونەوەکان و کاروبارەکان ئەو پەیڕەوی ناوخۆیەیە، چەند ڕۆژ بەر لە ئێستا دەستەی سەرۆکایەتی لیژنەی کاتی پەیڕەوی ناوخۆ یاداشتێکی فەرمیمان دایە سەرۆکایەتی پەرلەمان بۆ ئەوەی ئەو پەیڕەوە بکەوێتە بەرنامەی کار، و پەیڕەوی ناوخۆ تەواو بکەین، وەکو ڕێزگرتن لە جهودی ئەو لیژنە کاتییە کە ساڵ و نیوێك هەفتانە دوو ڕۆژ تەنها هەموو کاتی خۆمان بۆ ئەو پەیڕەوە تەرخان کرد و کارمان لەسەری کرد، بۆیە لێرە جارێکی تر داوا لە سەرۆکایەتی پەرلەمان ئەکەم ئەو پەیڕەوە ناوخۆیە تەواو بکەین، بیخەینە بەرنامەی کارەوە، دڵنیام لە کەمتر لە مانگێك ئەتوانین تەواوی بکەین، داوا ئەکەم لە کۆبوونەوەی داهاتوو پەیڕەوی ناوخۆ بخرێتە بەرنامەی کار، ئەگەر هەر شتێکی تری لە ناکاو و پێویست هاتە پێش ئاساییە ئەتوانین موناقەشە کردن لەسەر پەیڕەو ڕاگرین و بابەتەکە تەواو بکەین، جارێکی تر بگەڕێینەوە سەر پەیڕەو، بەڵام ئەبێتە یەکێ لە دەستکەوت و شانازی ئەو خولەی پەرلەمان کە بتوانین ببینە خاوەنی پەیڕەوی ناوخۆی نوێ، چەندین خولە لژنە پێك دێ کات تێپەڕ ئەبێ، پەیڕەو هەر کۆنە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لە دانیشتنەکانی داهاتوو بە ئەکید ئەو خاڵە ئەبێتە یەکێ لە خاڵەکان و باسی لێ ئەکەین، فەرموو کاك نازم.

بەڕێز ناظم کبیر محمد سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر کات بەپێویستی ئەزانین گۆڕانکاری لە برگەکانی بەرنامەی کار بکرێ، دووەم بکرێ بە یەکەم، سێیەم بکرێ بە دووەم، چوارەم بکرێ بە سێیەم، یەکەمیش بکرێ بە چوارەم، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لێمان تێکچوو، فەرموو کاك ئاری.

بەڕێز ئاری هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە پێشدا سەنجێکم هەیە، حەز ئەکەم بەڕێزتان جار جار سەیری دەستی چەپی خۆتان بکەن، ڕاستە کەمینەین، بس ئەندامی پەرلەمانین، دووەم، پشتگیری سەرنجی هەردوو هاوکارم کاك (بەهزاد و شوان) ئەکەم لەسەر ئەوەی خاڵی پێنجەم و چوارەم بێنە پێشەوە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو تەلار خان.

بەڕێز تەلار لطيف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر دوو پرسی گرنگ کە پەیوندیدارە کاری پەرلەمانەوە لە (11-6) ەوە یاداشتکێم پێشکەش کردووە کە پێدانی وادەیەکی یاسایی و دوستووریە بە لیژنەی دەستووری کە لیژنەی دەستووری داواکەشیان پێشکەش کردووە، بۆیە لەبەر گرنگی پرسی دەستوور و بۆ تەواو کردنی ڕێکارە یاساییەکان وادیەیکیان هەبێ، هیودارم وەڵامی ئەو یاداشتانە بدرێ، و یاداشتی دووەم و سێیەمیش لەسەر تەواو کردنی وادەی سەرۆکی دەستەکانە، دەستەی ماڤ مرۆڤ، نەزاهە، بەراستی سەرۆکی ئەو دەستانە وادەی یاساییان تەواو بووە، پێویستە پەرلەمانی کوردستان ڕێکارە یاساییەکان بگرێتە بەر، چونکە هەرسێکی پەیوەندارە بە کارەکان و داتاکانەوە، ناکرێ سەرۆکی ئەو دەستە بە شێوەی نایاسایی لەو شوێنانە دابن، ماوەی ساڵ و نیۆیێك زیاترە، بۆ نموونە دەستەی نەزاهە ناتوانێ ڕێکارە یاساییەکانی خۆی بکات، دەستەی ماڤ مرۆڤ ئەوڕۆژە هەر ئامادە بوونی لە ناو ئەو جەلسەی پەرلەمانە نایاسایی بوو، بۆیە پێویستە بەهەمان شێوە دەستەی چاودێری ئەو یاداشتە و گفتوگۆی لەسەر بکرێ، و پەرلەمان ڕێکاری یاسایی بگرێتە بەر بۆ ئەوە سەرۆکی نوێ بۆ ئەو دەستانە دیاری بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، هەردوو تێبینیەکەت زۆر لەجێی خۆی بوو، ئەوەی لیژنەی دەستووری پێویستیەکی نیشتیمانییە، پێویستە پەلەی لێ بکرێ، پێویستی بە تەوافوقی سیاسییە بۆ ئەوەی جارێکی تر پێداچوونەوە بەو تەوافوقە بکەین، ئەوەی دەستەکان ئاگادارین، و پێویستە ئەو دەستانە شێوازی ئاسایی خۆیان وەرگرنەوە، ئەوەی چاودێری و دارایی مانگی (5) تەواو ئەبێ، بەلام ئەوەی دەستپاکی و ماڤ مرۆڤ بەسەر چووە، و لەماوەی نزیك لەگەڵ لیژنە پەیوەندیدارەکان، بەراستی پێویستە ڕاوێژکاری لەگەڵ فراسکیۆەکانی ناو پەرلەمانی کوردستانیش بکەین، لە هەفتەی داهاتوو ئەو پرسە باسی لێ ئەکەین، بەرێزان پێش ئەوەی خاڵەکان وەرگرین ئەمەوێ بەڕاشکاوی وەڵامی ئەو بەرێزانە بدەینەوە، دەستلەکارکێشانەوەی بەرێز (یوسف محمد) سەرۆکی پەرلەمان ئاگادارین، و لە ناو حکمەت و پەرلەمانیش شاراوە نیە، پێشتریش بە تەوافوق سەرۆکایەتی پەرلەمان دەست بەکار بووە، بەداخەوە دەستلەکارکێشانەوەی کاك (یوسف) لەو کات و ساتە نامانەوێ تەئسیری وای هەبێ کە بە زەرەری بەژەوەندی گشتی کۆتایی بێ، بە بە زەرەری پەرلەمان کۆتایی بێ، پێویستی بە ڕێکەوتنە، ئەو کاتی ڕێکەوتنی سیاسی لە ئارابێ بۆ پڕکردنەوەی ئەو پۆستە بە ئەکید پەلەی لێ ئەکەین و ماڤ خۆیەتی کاك (یوسف) و ماڤ گۆڕانیشە، بەلام ئەبێ بزانین ئەو پەرلەمانە گرنگە کارا بکرێ، داوا لە ئێوە ئەکەین ئەو پشوو درێژیە بەردەوام بێ، باسی ئەوە ئەکەین چۆن ئەو پۆستە پڕ ئەکەینەوە، سوپاس، بەرێزان داوا ئەکەم خاڵی چوارەم و پێنجەم، چوارەم ببێتە یەکەم، پێنجەم ببێتە دووەم، کێ لەگەڵ دایە چوارەم ببێتە یەکەم؟ (52) کەس پەسەندی کرد، (12) کەس دژیەتی، بە زۆرینەی پەسند کرا چوارەم ببێتە یەکەم، داوا کراوە پێنجەم بێتە دووەم، کێ لەگەڵە؟ (41) کەس لەگەڵە، (2)

کەس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا پێنجەم ببێتە دووەم، ئێستا داوا لە بەڕێزان لیژنەی یاسایی ئەکەین بێنە سەر مەنەسە، فەرموو کاك مستەفا.

بەڕێز مصطفی گەچێنەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار ئەکەم لە داهاتوو لە ڕێکسختنی بەرنامەی کار ئەو شتانەی کە کاتیان ناوێ یان خوێندنەوەی پرۆژە بڕیارەکان لە سەرەتا بن، هەمووجار ماوەیەك کات ئەڕوا بۆ ئەوەی ئەو خاڵە بچێتە ئەو شێوێنە و ئەو بڕواتە ئەوێ، لە داهاتوو ئەوەی کاتی ناوێ لە سەرەتا بن، ئەوەی کاتی ئەوی لە دوایی، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لە مەودوا وا ئەکەین، خاڵی تری نیزامی، ڕێواس خان.

بەڕێز ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نابێ وابکەین، ئیلاقەی بەوە نیە چی کاتی ئەوێ و ناوێ، ئەگەر پرۆژە یاسایەك چەند ماددەیەکی لێ پەسند کرابوو و چەند ماددەیەکی لێ مابۆوە ئەبێ تەواو بکرێ ئینجا شتی تر دابنرێ، لە ناو جەلسە ئەتوانرێ، بەلأم ناتوانرێ پرۆژەیەك چەنج ماددەیەکی لێ ڕۆشتووە شتی تر بخەنە بەر دەمی.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مەبەستی ئێمە و کاك موستەفاش هی پرۆژە یاساکان ئەکرا هەر لە سەرەتا وابنووسرێن، ئەوەش لەبەر یەك هۆیە، لیژنەی یاسایی چەندین جار نەدەگەڕانەوە ناو دانیشتن و بێنە سەر مەنەسە، یەکجار بێن، فەرموو، دەست بە گفتوگۆ لەسەر خاڵی چوارەم ئەکەین، گفتوگۆ نیە، خوێندنەوەی یەکەمی ئەو پرۆژە یاسا و بڕیارانەیەی خوراوە بەپێی ماددەی (71) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو، داوا لە لیژنەی یاسایی ئەکەین خاڵی یەکەم لە پرۆژەی چاکسازی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتی دیکە لە هەرێمی کوردستانی عێراق بخوێنەوە.

بەڕێز ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای چاکسازی لە خانەنشینی مووچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمیازات لە هەرێمی کوردستان-عیراق لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە ئاراستەی پەرلەمانی کوردستان کراوە کە لە (20) ماددە و هۆیەکانی دەرچوواندن پێکهاتووە، بە ئاراستە کردنی بۆ لیژنەی پەیوەندیدار.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پرۆژە یاسایە ئاراستە ئەکرێ بۆ لیژنەی یاسای و لیژنەی دارایی و لیژنەی پێشمەرگە و لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی دەستپاکی و لیژنەی کاروباری پەرلەمان و گشت ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای بەدامەزراوە هێزەچەکدارەکانی کوردستان کە لە (12) مادده و هۆیەکانی دەرچوواندن پێك هاتووە، لەلایەن ئەو ئەندامانەوە واژوو کراوە (ئەیوب عبدالله، دکتۆر پەری صالح، دکتۆرە جوان اسماعیل، سۆران عمر، دکتۆر هەورامان گەچێنەیی، حسین اسماعیل، مەروان گەلالّی، ئەنوەر قادر، نەجیبە لەتیف ئەحمد، شکریە اسماعیل، زولّفا محمود، منیرە عسمان، موحمود حاجی عمر، فائق مستفا رسول، دکتۆر شێرکۆ حمەامین، حسن صالح) بە ئاراستە کردنی بۆ لیژنەی پەیوەندیدار.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەکانی (یاسای، پێشمەرگە، ناوخۆ، دەستپاکی)، دەکرێن.

بەڕێز ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای قەدەغە کردنی بازرگانی بە مرۆڤ ژمارە (28) ی سالّی (2012) ی عێراق لە هەرێمی کوردستان کە لە (5) مادده پێك هاتووە، لەلایەن ئەو ئەندام پەرلەمانانە واژوو کراوە (دکتۆر بەهار، شوان شێخ احمد، انوەر قادر، دکتۆرە ڕێواس، تەلار لەتیف، دکتۆرە ڤالاْ فەرید، ڤەمان فەیسل، مونە نەبی، گەشە دارا، لینا عەزریا، ابو بکر عمر)، ئاراستەی لیژنەی پەیوەندیدار ئەکرێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەکانی (یاسای، ماڤ مرۆڤ، داکۆکی کردن لە ماڤ ئافەرت).

بەڕێز جعفر امنکی-سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای ئاوەدانی گوندەکانی کوردستان کە لە (4) بەند و هۆیەکانی دەرچوواندن پێك هاتووە لەلایەن ئەو ئەندامانە واژوو کراوە (عمر عینایەت، غەریب مستەفا، دکتۆر شێرکۆ حەمە امین، ئومێد عبدالرحمن، محمد صادق، شوان شێخ احمد، ڤمان فیصلّ، دکتۆر سیراج خیلانی، عباس غەزالی، هێڤا حاجی، تحسین اسماعیل، برزۆ مجید، منیرە عسمان، ئێڤار ابراهیم، فرست صوٚفی، قارەمان قادر)، بە ئاراستە کردنی بۆ لیژنەی پەیوەندیدار.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەکانی (یاسایی، شارەوانی و ئاوەدان کردنەوە) و گشت ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز ڤالا فرید ابراهیم:

پرۆژە یاسای قانونی (مکافحە الاجار بالبشر) ی ژمارە (28) ی سالّی (2012) کە لە (3) مادده پێکهاتووە لەلایەن ئەو بەڕێزانە واژوو کراوە (شکریە اسماعیل، نجیبە لتیف، سۆران عمر، ئەیوب عبدالله، علی حمە

صالح، دكتۆر هەورامان گەچێنەیی، حسین اسماعیل، مروان گەلاڵی، انوەر قادر، زلڤا محمود، منۆرە عسمان، محمود حاجی عمر، خلف احمد، بەهزاد زێباری، گەشە دارا، مریم صمد) بە ئاراستە كردنی بۆ لیژنەی پەیوەندیدار.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئەو پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەكانی (یاسای، ماڤی مرۆڤ، لیژنەی داكۆكی لە ماڤی ئافرەت) و گشت ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای ئینفازی قانونی (حفاز قانون واسائق) ی ساڵی (2016) كە لە (3) مادده پێكهاتووە لەلایەن ئەو ئەندامانەی خوارەوە واژوو كراوە (شكریە اسماعیل، نجیبە لتیف، ئەیوب عبدالله، علی حمە صالح، سۆران عمر، دكتۆر هەورامان گەچێنەیی، حسین اسماعیل، مروان گەلاڵی، انوەر قادر، پروا علی، دكتۆر پەری صالح، دكتۆر جوان امساعیل، زولفا محمود، منیرە عسمان، محمود حاجی عمر) بە ئاراستە كردنی بۆ لیژنەی پەیوەندیدار.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئەو پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەكانی (یاسای، رۆژشنبیری) و گشت ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای ئەو زیان لیكەوتوانەی بەشێكی جەستەیان لە داوا لە ئەنجامی كردەوەكانی رژێمی لەناوچووی ژمارە (5) ی ساڵی (2009) كە لەلایەن ژمارەی یاسای ئەندامان واژوو كراوە (نەجیبە لتیف، شوان شێخ احمد، پەری صالح، هیوا علی، ئەیوب عبداالله، علی حمە صالح، عمر عینایەت، شێركۆ حمدامین، عمر صالح كۆچەر، حاجی كاروان، حسن صالح، فائق مستەفا رسول، هەورامان گەچێنەیی، حسین اسماعیل حسین) ئەو پرۆژە یاسایە لە (3) مادده پێكهاتووە، داوا ئەكەین ئاراستەی لیژنە پەیوەندیدارەكان بكرێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئەو پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەكانی (یاسای، تەندروستی) و گشت ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز انور قادر مصطفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای واژووی ئەلكترۆنی و مامەڵەی ئەلكترۆنی ژمارە (78) ی ساڵی (2012) كە لە (3) مادده پێكهاتووە و لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانەوە واژوو كراوە بە ناوەكانی (شكریە اسماعیل، نجیبە لتیف، علی حمە صالح، ئەیوب عبدالله، سۆران عمر، هەورامان گەچێنەیی، حسین اسماعیل، انوەر قادر، پەروا علی،

پەری صالح، جوان اسماعیل، زولفا محمود، منیرە عسمان، محمود حاجی عمر)، بە ئاراستە کردنی بۆ لیژنەی پەیوەندیدار.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەکانی (یاسای، ڕۆشنبیری و گشت ئەندامانی پەرلەمان).

بەڕێز انور قادر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای بەرەنگار بوونەوەی شوشتنەوەی مایە و پارەدانی تیرۆر ژمارە (39) ی ساڵی (2015) کە لە (3) مادده پێك هاتووە لەلایەن ژمارەی یاسای ئەندامانەوە واژوو کراوە بەو ناوانە (ئەیوب عبدلله، رسوڵ احمد، سۆران عمر، هەورامان گەچێنەیی، حسین اسماعیل، نجیبە لتیف، کشریە اسماعیل، زولفا محمود، منیرە عسمان، محمود حاجی عمر، بەهزاد زێباری، گەشە دارا، مریم صمد)، بە ئاراستە کردنی بۆ لیژنەی پەیوەندیدار.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەکانی (یاسایی، دارایی، دەستپاکی) و گشت ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز انور قادر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە بڕیاری داگیرکردنی موڵکی گشتی بە مەبەستی دروست کردنی باخ کە لە (9) بڕگە و هۆیەکانی دەرچوواندنی پێکهاتووە و لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانەوە واژوو کراوە بە ناوەکانی (عمر عینایەت، حمە سعید، غریب مستەفا، شێرکۆ حمەد امین، ئومێد عبدلرحمن، عباس غەزالی، هێڤا حاجی، تحسین اسماعیل، شوان شێخ احمد، ڤمان فیصل، سیراج خیلانی، انوەر قادر، قارەمان قادر، علی حمە صالح، هێڤار ابراهیم، مونا قهوەچی)، بە ئاراستە کردنی بۆ لیژنەی پەیوەندیدار.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەکانی (یاسایی، کشتوکاڵ، دەستپاکی، ناوخۆ) و گشت ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز انور قادر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە بڕیاری بەتاوانی دژی مرۆڤایەتی ناساندن و کارەساتی قەزای خورمات و باقی ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم کە لە (8) مادده و هۆیەکانی دەرچوواندن پێك هاتووە و لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانەوە واژوو کراوە بە ناوەکانی (شکریە اسماعیل، نجیبە لتیف، سۆران عمر، ایوب عبدالله، هەورامان گەچێنەیی، حسین اسماعیل، انوەر قادر، پەری صالح، جوان اسماعیل، بێستون فائق، پەروا علی، زلفا محمود، منیرە عسمان، محمود حاجی عمر) بە ئاراستە کردنی بۆ لیژنەی پەیوەندیدار.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەکانی (یاسایی، لیژنەی ماددەی (140) گشت ئەندامانی پەرلەمان.

بەڕێز انور قادر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە خوێندنەوەی ئەو پرۆژە بڕیارانە سەرنجێکم هەبوو، لە یاسادا ناوی سیانی ئەنووسرێن بەشی زۆری مەسەلەی پیشە یان لەقەب نووسراوە، پێم وابێ دووساڵ بەر لە ئێستاش پەرلەمانتار علی هاڵۆ ئەوەی پێشکەش کردن جارێکی تر ئەوە دووبارە نەبێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو، ژمارە (010) پرۆژە بڕیاری داگیرکردنی موڵکی گشتی ئاراستە ئەکرێ بۆ لیژنەی شارەوانیش خۆشان ئەرکیان کێشاوە و ئامادەیان کردووە، پرۆژە یاسای ئینفازی قانونی و بازرگانی و ئەلیکترۆنیەکان ئەوەش ئاراستە ئەکرێ بۆ لیژنەی ناوخۆش، خاڵی نیزامی هەیە، فەرموو کاك عمر.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای داگیرکردنی موڵکی دەوڵەت بە مەبەستی دروست کردنی باخ بە ڕای من زەڕوورە ئاراستەی لیژنەی کشتوکاڵ بکرێ، ئەوەی ئاوەدان کردنەوەی گوندەکانیش ئاراستەی لیژنەی کشتوکال بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کردمان، فەرموو کاك حەیات.

بەڕێز حەیات مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە فەقەرەی (11) بە تاوانی دژی مرۆڤایەتی و ناساندن و کارەساتی قەزای خورمات و ئەگەر ئەوە ئاراستەی لیژنەی پێشمەرگەش بکرێ و لیژنەی ئافرەتانیش شتێکی باش ئەبێ، سوپاس، چونکە لەسەر مەسەلەی جینۆسیادە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئاراستە ئەکرێ بۆ لیژنەی پێشمەرگە و لیژنەی داکۆکی درن لە مافی ئافرەتان و لیژنەی مافی مرۆڤیش، خالی تر.

بەڕێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسایەکی تر لەلایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانەوە پێشکەش کراوە بە ناوی پێکهێنانی لیژنەیەکی کاتی پەرلەمانی بە مەبەستی بەدواداچوون لە کردەوەی جینۆسیاد بەرامبەر بە هاوڵاتیانی کوردی قەزای دوزخورمات و ناوچەکانی دیکەی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی کوردستان کە پێك دێ لە (ئاری محمد

هەرسین، سعید مصیفی، قارەمان قادر، علی حمه صالح، انوەر قادر، عبدالرحمن علی، بەشار مشیر، فرحان جوهر، مدینه ایوب، شوان شێخ احمد، هێڤا حاجی، ئومێد عبدالرحمن) بە ئاراستە کردنی بۆ لیژنەی پەیوەندیدار.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پرۆژە بڕیارە ئاراستەی لیژنەکانی (یاسایی، ماددەی (140)، لیژنەی ناوخۆ، پێشمەرگە، داکۆکی کردن لە مافی ئافرەت، مافی مرۆڤ) گشت ئەندامانی پەرلەمان، لیژنەی یاسایی داوا ئەکەین لە شوێنی خۆتان بمێنەوە، چونکە هی تر ماون، سوپاس بۆ لیژنەی یاسایی، خاڵە نیزامییەکان، فەرموو کاك بەهزاد.

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێویست بوو لیژنەی یاسایی خاڵە ئێکێ پرۆژێ یاسایێ لیستا مووچە خۆرا، پێشتر دوو پرۆژە بڕیار ب واژووی (24) ئەندامێت پەرلەمانێ پێشکەشی دەستەی سەرۆکایەتی، و کۆبوونەوە ڕابرِدووش خیندنەوە ئێکێ هاتیە کرن و ئاراستەی لیژنێت یاسایی هاتیە کرن، و لیژنا دارایی، ئەز داخازا دەستەی سەرۆکایەتی دکەین لیژنا یاسایی ڕاپۆرتا خۆ ئامادە بکەن ئەڤ دوو پرۆژە بڕیارەش بێتە ڕەچاو کرن و ڕاپۆرت بێتە دروست کرن، چنکی یا ئێکێ چاکسازی لیستا مووچە خۆران بوو، یا دیکەش دروست کرنا کارتا ئەلیکترۆنی پاشەکەوتا مووچە خۆران و دانەڤەی پاشەکەفتی ب ڕێکا کارتا ئەلیکترۆنی، دووبارە داوا دکەم لیژنا یاسایی ڕەچاڤی ڤێ خالێت بکەت، ڕاپۆرتەکا موەحەد دروست بکەت، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو حاجی کاروان.

بەڕێز کنعان نجم الدین/حاجی کاروان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا ئەکەم ئەو پرۆژە حکومەت ناردویەتی بۆ چاکسازی لە خانەنشینی مووچە سیفەی ئیستیعجالی پێ بدەن بۆ ئەوەی بتوانین بە زوترین کات بەڕێی بکەین، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ئاری.

بەڕێز ئاری هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی ئەکەم لە سەرنجەکەی بەڕێز (حاجی کاروان).

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان پێش ئەوەی بەڕێزی تر داوا سیفەتی ئیستیعجال بکات حەز ئەکەم بۆ بەرچاو ڕوونی ئێوەی بەڕێز ئەو پرۆژە یاسایە زۆر گرنگە، کاتی ئەوێ تا ئەو لیژنانە هەموویان بەدواداچوونی باشی بۆ

بکەن، دوون ئەو لیژنانە ڕاپۆرت ئامادە ئەکەن، ئەبێ ڕاپۆرتەکان یەك بخرێن، ئەو بابەتە سیفەتی ئیستیعجالی بدەینێ بە زەرەری ئەو پرۆژەیە تەواو ئەبێ، تەسەور ئەکەم هەمووومان چاوەڕوانی فراسکیۆنەکان ئیشیان لێ کردووە، لیژنە تایبەتمەندەکانی پەرلەمان کاری باش ئەکەن لە ئامادە کردنی ئەو پرۆژەیە، لەبەر ئەوە لیژنەکان با ئیشی خۆیان بکەن، و با باش بێت، با چەند ڕۆژێك درونگ بێ، سوپاس، خاڵی پێنجەم بووە خاڵی دووەم، (دانان و ئاڵوگۆڕ کردنی ئەو ئەندامانە لە لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان بەپێی ماددەی (44) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ساڵی (1992) ی هەموار کراوز

1 پێشچاوخستنی دەستلەکار کێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (صالح دڵشاد صالح) لە لیژنەی پیشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتیەکان، ئەوەی بە پەسند ئەزانێ؟ (61) کەس لەگەڵیەتی، کێ پەسندی ناکا؟ (1) کەس، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا.

2- پێشچاوخستنی دەستلەکالرکێشانەوەی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (هێڤا حاجی میرخان) لە لیژنەی بازرگانی و پاراستنی مافی بەکاربەر، کێ پەسندیەتی؟ (48) کەس لەگەڵیەتی، کێ دژیەتی؟ (7) کەس دژیەتی، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا.

3- زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (علی عوسمان علی) بۆ سەر لیژنەی پیشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتیەکانن کێ پەسندیەتی؟ (59) کەس لەگەڵیەتی، کێ دژیەتی؟ کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسند کرا.

4- زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (صالح بەشار صالح) بۆ سەر لیژنەی بازرگانی و پاراستنی مافی بەکاربەر، کێ پەسندیەتی؟ (53) کەس پەسندیەتی، کێ دژیەتی؟ کەس نیە، بە کۆی پەسند کرا.

5- زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (هێڤا حاجی میرخان) بۆ سەر لیژنەی پشەسازی و وزە و سەرچاوە سروشتیەکانن کێ پەسندیەتی؟ (50) کەس پەسندیەتی، کێ دژیەتی؟ (1) کەس، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا.

بەرێزان داوا کرا یەکەم بچێتە شوێنی پێنجەم، برگەی پێنجەم، یەکەم بچێتە پێنجەم، پێنجەم و شەشەم هەردوو پرۆژە گفتوگۆ ناکرێ لەبەر ئەوەی کاتی ئەوێ، دوو ڕاپۆرت هەیە بەس بۆ خوێندنەوە و ئاگاداری ئێوەی بەرێزە، ئەگەر ڕەزامەندی بفەرموون یەکەم ئەبەینە پێنجەم، پەسندە؟ (51) کەس لەگەڵیەتی، کێ دژە؟ کەس نیە، پەسند کرا، خاڵی یەکەم ئەبێتە پێنجەم، ئێستا دەست بە خوێندنەوەی ڕاپۆرتەکان ئەکرێ، لەبەر ئەوەی ڕاپۆرتی سەردانی شاندی پەرلەمانی کوردستان بۆ کوردستانی ڕۆژئاوا درەنگ خرا، داوا لە بەرێز ئامینە زکری ئەکەین فەرموو ئەو ڕاپۆرتە بە ناوی شاندەکە پێشکەش بکات.

بەرێز ئامینە زکری سعید:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەڵبەت ل سەر داخازا کۆمیسیۆنا بلندیا هەڵبژاردنێن هەرێما جەزیرێ، دەعوەتەك بۆ فراسکیۆنا پارتی و یەکێتیا نیشتتیمانی و بزاڤا گۆڕان هاتبوو، وەك شاندێ پەرلەمانێ ل (29-11-2017) مە سەردانا ڕۆژئاڤا کری بۆ چاڤدێریا هەڵبژاردنێت وان، شاندێ مە پێکهاتبوو ژ بەرێزان (دکتۆر شێرکۆ، کاك زانا، ئامینە زکری)، هەمان کو مە سەردان کری مە جڤین کو ل سنورێ ڕمێلان ژ لای بەرێزان (عبدالکریم عمر و سهام قەربوو) سەرۆکێن وەزارەتا دەڤەیا ڕۆژئاڤا هاتینە پێشوازی کرن، ئەو سەردانێت شاندێ پەرلەمانی ل (29-11) ل ڕمێلان، شاندێ پەرلەمانی و شاندێ هەدەپێ پێکڤە بۆ چاڤدێری کرن هاتینە دەعوەت کرن، دگەل کۆمسیۆنا بلندیا هەڵبژاردنێن جزیرێ کۆم بوون دەربارەیا چاوانیا ئەنجامدانە هەڵبژاردنا و میکانیزمێن ئەنجامدانە یا هەڵبژاردنا، مە گفتوگۆ کر ل سەر سیستەمێ بەرێبەرنا وان، ڕۆژا دوێ مە دەست ب کارا خۆ کر، ئەو سەردانێ کو م کر هەڵبەت بەرێزان دیارا ڕۆژئاڤا ل ناو حکومەتەکینە، دوو، مەجلیسەکا تائسیسی پێکهینایە، ئەڤ مەجلیسە ژ (160) کەس پێکهیتن، کو خانم (هکیل یوسف) سەرۆکا مەجلیسا تەشریعیە، (خانم فەوزا یوسف) یا دەستا جێ بەجێ کارە، دگەل ئەوان مە موناقەشە ڕەوشا ڕۆژئاڤا و مەجلیس و چەوانیا بەرێچوونا وێ کری، ڕۆژا دوێ کو (30-11) شاندێ پەرلەمانی پشتی کو مە دگەل کۆمیسۆنێ قەرار دای سەردانێ کۆبانێ بکەین، ئەو جێ مە هەڵبژاردی ل بەر قوربانی دانێ، مە داخاز کر کو مە وەك چاڤدێری کەرێ بەرەڤ کۆبانێ بچین، شاندێ پەرلەمانی ل بەرێز (صالح مسلیم) و هاڤسەرۆکی بەرێ پەیەدێ دگەل بەرێزان (فەرهاد تەکی) هاڤسەرۆکێ هاتینە پێشوازی کرن، هەمان شەودا کو شاندێ هەدەپە ژی دگەل مە دا بوو، دگەل کۆمیسیۆنا یا هەڵبژاردنی کۆبانێ کۆبووین و میکانیزما ئەنجامدانێ و هەڵبژاردنێ مە گفتگۆ کر، دخازم هەندەك ڕوون کردنەوە بدەم ل سەر دابەش بوونا یەکا ئیداریا ڕۆژئاڤا کە حکومەتا نوکەیا ڕۆژئاڤا ل سەر چ ئاساس هاتیە دابەش بوون، هەڵبەت من ئاماژە پێدا کو ڕۆژئاڤا ل سەر حکومەتەکا فیدراڵیە کو سێ هەرێما دایە، هەرێما (جەجیرە) دوو کانتۆنا پێك دێ، کانتۆنا قامشلۆ، کانتۆنا حەسەکێ، هەرێما فورات لە کانتۆنا کۆبانێ دروست بی، هەرێما عەفرینێ ژ کانتۆنا عەفرین و شەهبە، حکومەتا ڕۆژئاڤا ل (16) وەزارەتە، ل سەر سیستەمێ هاڤ سەرۆکایەتیا پێ: دێ، واتە (32) وەزیرێت هەی، چنکی سیستەمی هاڤ سەرۆکاتیە، دگەل سەرۆکێ حکومەتێ و جێگرێت وی، ئەگەر بچین دەربارەی هەڵبژاردنێت وان، کێ ماڤ بەشداری هەڵبژاردنی هەیە؟ هەر هاووڵاتیەکی سوری کو خودان ناسنامە بیت و نفوسا ڕۆژئاوایێت کوردستانێ هاتبیتە تۆمار کرن دشێتن بەشدارییە هەڵبژدرانێ بکەت، تەمەنێ وی (18) ساڵ بیتن، کارتا دەنگانێ هەبیتن و تەسجیل کرابیتن، ئەو هاووڵاتێن کو نەهابیتە تۆمار کرن و ل تۆمارا ساڵا (1962) هاتبیتە تۆمار کرن، و هەر هاووڵاتیەك پتر ژ (10) ساڵا ژ ڕۆژئاڤایە ژیابیت و ئەگەر پەسندە ئاسایشێ دگەل بیتن دشێ بەشدارییا ل هەڵبژاردنێ بکەت، مەرجێن کاندید، ل تەمەنێ (18) ساڵیدا دشێت خۆ کاندید بکاتن، ب تاوانەکا ئابڕوبەر نەهاتبیتە سزادان، ل دەزگەهێ ئەمنی و

ئاسایشادا نەبیتن، و خودان شیانە ئەزموون بیتن و خوندن و نڤیسنێ هەبیتن، هەلبەت بەحسی هەندێ کر کو ئەو کەسێ بشێت بەشداریا پرۆسێت دەنگدانێ بکەتن دبێتن کارتا دەنگدانێ هەبیتن، شێوازێت دەست بئینانا کارتێت دەنگدانێت ب چ شێوازە؟ هەلبەت کۆمیسیۆنا هەلبژاردنا سەردانێت مالا دکەتن، کارتا دەنگدانێ ب رێکا جڤاتا گوندان دهێتە دابەش کرن نەك ب رێکا کۆمیسیۆنێ، هەلبژاردنێت وان حەتا کو هەلبژادرنێ (1-12) هاتە ئەنجامدان، حەتا رێکەفتی (29-11) ماڤ وەرگرتنێ کارتان هەبوو، و رۆژا هەلبرژاردنا دیسان مە دیتی ل رۆژا هەلبژاردنا دەنگەدرێت ژێ ل جودا کردنا دەنگدەران دیستان سجلا دەنگدەران ب دوو شێواز هاتنە کرن، ئێك کۆمیسیۆنێ سجلا دەنگدەران چێ کر بوو، ل رۆژا هەلبژاردن هەردوو رەگەز ژماردن، هەم بزانن چەن ژن و مێرن، خەم بزانن چەن کەس بەژدار بوونە، هەلبەت ئەو کۆمیسیۆنە کو وان پێك هینان بۆ هەلبژاردنا تەبایيە ئەندامێت وان ژ پارتیا تەڤدەمێ ل دوو کارمەندێت وان کو هەڤدانگیا نیشتیمانی بۆ مە ئاماژە پێدان ژ سەرۆکێ کۆمیسیۆنێ کۆبانێ، و کادیرەکا ل عەفرینێ بوو، ئەو کەسێت کو سەر سەندوقێ دەنگدانێ راوەستای مامۆستانە، هەر مەرکەزێ دەنگدانێ (6) مامۆستا تێدا هەی، و (2) کەس یەدەگە، بەشداریا یا هەلژاردنێ وان ل سەر سیستەمێ (هایەر نمایە)، ل (60٪) مونافەسەیە، (40٪) سیستەمێ کۆتایدایە، ئەو (40٪) بۆ نەتەوەیی و دینی ژن و گەنجانە، هەلبژاردن دەمژمێر (8) سپێدێ حەتا (8) شەوێ بەردەوام بوو، هەر بنگەهێ دەنگدانێ دشێت ژبۆ بەشداریا خەلکێ (4) سەعاتە درێژ بکات هەتا (12) شەوێ بەردەوام بیت، بۆ هەر سەندوقەکا دەنگدانێ (1000) دەنگ هەیە، هەلبژاردنێ ب (3) مەرحەلە هاتیە کرن، ل (22) مەها ئەیلولا سالا (2017) هەلبژاردنێ گوندان هاتیا کرن، ل (1-12-2017) کو شاندێ پەرلەمانی چاڤدێری کرنا وان هەلبژاردنێ بەشدار بوو، هەلبژدرانێ باژێرڤانی، ناحیە و کانتۆنا هاتیە کرن، و ل مەها ئێکی هەلبژاردنێ پەرلەمانێ هاتیە کرن کو پەرلەمانێ وان ل (300) ئەندامێت پێك دێ، ل (1-12) شاندێ پەرلەمانی سەردانا بنگەهێ دەنگدانێ ل کۆبانێ کرن، چاڤدێریەکا ورد ل سەر ئەنجامێ هەلبژاردنێت کر، و ل ئێڤاریا هەمان رۆژدا ئەم هاتینە مەرکەزەکی قامشلۆ، و مەرکەزەکی ئامادێ، ژمارەی دەنگدەری کو حەسەب مەرکەزێ، هەرێما فوراتێ (155) هەزار کارتێ هاتیە دابەش کرن، (260) بنگەهێ هەلبژاردنا هەبوو، (153) مەرکەز ل کۆبانێ ، و (107) مەرکەزێ ل (گرێ سپی) هەبوو، ژمارە سەندوقێ دەنگدانێ (635) سەندوق بوو، ژمارە کاندیدان (1170) کاندید بوو، (65) کاندید سەربەخۆ بوون، لیستێن بەژدار بووێ هەرێمێ فوراتێ (پارتا نەتەوا دیموکرات (500) کاندید هەبوون، لیستا وەحدە (126) کاندید هەبوون، و لیستا دیکە ژی بەشدار بوون، ل گرێ سپی دیسان نەتەوە دیموکرات دگەل پارتیا دیموکرات و حیزبا هەدەس پێکڤە (454) کاندید هەبوون، و ژمارە یەژدار بوویت (85) هەزار دەنگدەر بوون، ل هەرێما جزیرێ ژمارێ دەنگدەران (600) هەزار کەس بوو، ژمارە بەژدار بووە (38749) دەنگەر بوو، و لیستی بەژدار بوو لیستا نەتەوێ دیموکرات، هەڤدەنگیا نیشتیمانی و هەندە کەسێن سەربەخۆ بوون، بنگەهێ دەنگدانێت وان ژێ (162) بنگەهـ بوون، هەرێما عەفرینێ ژ بەر بارودۆخێت ئەمنێ نەشێت سەردانێ وێ بکەین، بتایبەتی گەڤێن هێرش کرنا

دەولەتێن دەورووبەر، هەرێما عەفرینێ ژمارێت دەنگدەران (948300) دەنگدەر بوون، (205) بنگەهێ دەنگدان بوون، لیستێ بەشدار بوو لیستی نەتەوەیی دیموکرات و لیستی وەحدەی نیشتیمانی و لیستی سەربەخۆ بوو، لە هەر بنگەهێ دەنگدانێ ئەو حیزبێت بەشدار بوو لە بنگەهێ دەنگدانێ دا بووی، تشتێ دی مە تێبینی کر ئەو کەسێ نەخوێندەوار بۆ نینە کەس هاریکاریا وان بکات بۆ دەنگدانێ، ئەندامێ کۆمیسیۆنێ هاریکاریا کەسێ نەخوێندەوار دکەت، هەڵبژاردن پاش خەلاس بوون مە هەندەك سەردانێ دیکە کری، سەردانە حکومەتا ڕۆژئاڤایە کر، و سەرۆکێ حکومەتێ (عبداکریم سارۆخ) و هەندەك وەزیرێن هاتینە پێشوازی کرن، بەحسێ ڕەوشا هەڵبژاردنا و چەوانیە بەرێڤە چوونا گفتوگۆ کر، و شاندێ هەدەپێ دگەل شاندێ هەرێمی کوردستانێ پێکڤە کۆنگێرەکی ڕۆژنامەڤانی ل پرسا هەڵبژاردنێ کرن، دیارە ل هەڵبژاردنێ ڕۆژئاڤا کۆمەکا ئەحزابێ بەشداریا هەڵبژاردنێ نەکر بوو، مە ژی وەك شاند پێویست بوو بچین سەردانا وان بکەین و سەبەبێ بەشداری نەکرنا وان چ بوویە؟ ژ بەر هەندێ سەرەرای چاڤدیرێ کرنا هەڵبژاردنا مە سەردانێ سیاسیین ڕۆژئاڤایا کری، ل (12-2) مە سەردانێ ئەنەکەسێ کر، جڤینە دگەل ئەنەکەسێ کر دگەل (سعود مەلا، نعمت دەوله، تەها سبوت، لەزگین حسن، عبدالصمد خلف) بوو، پێشوازیا شاندێ پەرلەمانی کرن، پرسیارا هۆکاری بەشداری نەکرنا کر، وان ئەگەرێن بەشدار نەبوونا خۆ بۆ چەند خالەکا دیار کر، ئاماژە بۆ ئەوە کرن ڕێگری کارێت سیاسی بۆ وان هەیە، بارەگایت وان هاتینە گرتن، نەشێت کارێ خۆ سیاسی بکەن، تەبعەن شاندێ پەرلەمانێ داخاز کر کیشێت ڕۆژئاڤا بێتە چارەسەر کرن، هەلبەت ئەنەکەسێ گفتۆگۆ ڕەت نەکر، ب شەرتێ دەست پێکێ زیندانیێت وان بێتە بەردان، و بارەگاییێت وان بێتە کردنەوە کو بشێت بەشداری سیاسی بکەن، و مە سەردانە (هەڤبەندیا نیشتیمانی) کرن، ژ لایێ بەرێزان (صالح گەردۆ، نەسرەدین ابراهیم) ئەندامی سەرکردایەتیا هاتینە پێشوازی کرن، لە (5) پارتا سیاسی پێك دێتن، ل حیزبا (وحدە، چەپی دیموکرات، یاسا، فورات، چاکسازی)، بەشداری هەڵبژاردنیان نەکر بوو، پارتیا پێشڤەرن، ئەڤ پارتیا ژی بەشداریا هەڵبژاردنا نەکر بوو، ژ لایە بەرێز ئەحمەد سلێمان و بەرێز ئەندامی سەرکردایەتیا هاتینە پێشوازی کرن، مە ئەگرێ بەشداری نەکرنا هەڵبژاردنێ پرسیار کرن، وان ڤەگەراندن بۆ هەندێ کو ژبەر سیاسێت ڕۆژئاڤا، ژبەر هەندێ کو ژ ڕۆژئاڤا یەك حیزب بڕیار دەت، پێتڤی ئەنجومەنەکا سیاسی پێك بیتن و بڕیاری ئەڤ ئەنجومەنە بدەتن، پشتی سەردانێت هەمی لایەنێت سیاسی مە کری، مە پێویست بوو کو سەردانا پەیەدە بکەین، ئەم داخازیێت وان بگەهێنین کو بەشداریا هەڵبژارنێن نەکریە، ژ لایەن (شاهۆ حسن) هاتینە پێشوازی کرن، پشتی پیرۆزبایی کرنا مە بۆ جەنابێ وی هەڵبەت مە داخاز ژی کر کو ئێك ڕاگەهاندنا ئازاد بێتە دان کو ب تایبەتی دەرفەت بۆ ئەو کەنالێت کو ڕێگری لێ هاتینە کرن کارێ خۆ بکەن، هەروەسا ئەو گلەی و گازندێن کو پارتێن بەشدار نەبووی هەڵبژاردنا هەبوون مە گەهاندنا وان، هەڵبەت پشتی بەخێرهاتنات گەرم بەرێز (شاهۆ) ئاماژە دا کو گفتوگۆیە ڕتناکن، ئەو ڕێگەنەدان بۆ کاری سیاسی بۆ ئەنەکەسێ کو ئەو دەستوورێ ڕۆژئاڤا وەرنەگرتن، هەلبژاردنێ ڕۆژئاڤا وەك ئەزموونەك دەستپێکی سەرگەفتی بوو بدیتنا شاندێت پەرلەمانی، دیمکراسی ژی

بوو، ماوێ پروپاگەندە کێم بوو (14) ڕۆژ بوو، پێشنیار، ب دیتنا مە تەحەدایەتیا هەی ل بەردەم ڕۆژئاڤایا کوردستانێ، تەینا ب ئێکریزیا هێزێن سیاسی ئەزموونا ڕۆژئاڤا دێتە پاراستن، بۆیا ئەم داخازێت پەرلەمانی کوردستانێ دکەین کو دەورێ ناڤەنگیریا ببینیتن کو هێزێن ڕۆژئاڤا زەمینێن سیاسی بۆ دانووستاندن بێتە دروست کردن، کۆمسیۆنا سەربەخۆیا هەڵبژاردنا هەرێمێ ل بوارێ تەکتیکی و فێرکاری هاریکاریا کۆمیسۆنا ڕۆژئاڤایا کوردستانێ بکەتن، ب ناڤێ سەرۆکا شاندێ ئەز سوپاسیا هەردوو هاڤکارێت خۆ بەرێز (زانا عبدارحمن و دکتۆر شێرکۆ حمە امین) دکەم کو وەك ئێك تیم بین سەردانە وێرێ بکەین، و سوپاسیا بەرێزان (فوئاد عبدالله و ئازاد) پەیامنێرا دەکەم دگەل مە گەلەك ماندی بوون، و (سۆران عوسمان و ئاوارە حمید) دگەل مە گەلەك ڕێك و پێك بوون، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ سەرۆکی شاند (ئامینە زکری)، سوپاس بۆ (شێرکۆ حمە امین، زانە عبدالرحمن)، ڕاپۆرتێکی بەنرخە، زانیاری زۆری تێدا بوو، هیوا وایە سوود بەخش بێ، ئەکید ڕاسپاردەکان لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە بەرێز و بە هەند وەردەگیرێ، ئێستا خاڵی نیزامی، فەرموو.

بەڕێز د.شێرکۆ حمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نازانم ئامینە خان لەبیری چوو یان نا، ئەوەی کە ئێمە موسیرمان ئەکرد لەمان پشتیوانی هەنگاوەکانی ئایندەیان بکەن، ئەوانیش قۆناغی سێیەمیان لەپێشە هیوام وایە وەکو لە پیشنیازەکان تەسبیت بکرێ لە پرۆتۆکۆڵ کە پەرلەمانی کوردستان پشتیوانی لە رۆژئاوا بکات، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، پەرلەمانی کوردستان پێشتریش ئەو هەڵوێستەی هەبوو، ئێستا داوا لە بەرێز دکتۆر ڤالە فەرید ئەکەین بۆ پێشکەش کردنی ڕاپۆرتی خۆی لەبەر ڕۆشنایی پرەنسیپ و بەند و برگەکانی ئێستا لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی و نێوخۆیی سەبارەت بە عەرەب کردنەوەی ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم، گوندەکانی ناحیەی سەرگەران وەکو نموونە لەلایەن حکومەتی عێراق، بەرێزیان لە فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان پێکەش ئەکات، فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاپۆرتی شیکاری لەبەر ڕۆشنایی پرەسنیپ و بەند و برگەکانی یاسا لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی و ناوخۆیی سەبارەت بە عەرەب کردنەوەی ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم وەکو گوندەکانی ناحیەی سەرگەران لەلایەن حکومەتی عێراقی فیدراڵ، حکومەتی عێراق دوای دەست بەسەر داگرتن و داگیر کردنی ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم لە (16-10-2017) وەك درێژە پێدەری سیاسەتی حکومەتە یەك لە دوای یەکەکانی تری عێراق تاوانەکانی پاکتاوی نەژادی لەو ناوچانە ئەنجام ئەدات،

دەرکردن و وەدەرنانی بە زۆرملێ و دەربەدەر کردن بە مەبەستی نەهێشتنی کورد نشین لەو ناوچانە و جێ گرتنەوەیان بە عەرەبی هاوردە بۆ گۆڕینی دیمۆگرافیای ئەو ناوچانە وەك سەرەتایەك بۆ پالٚانی ئەو ناوچانە بە ناوچە عەرەبیەکان لە عێراق، بە مەستی بەدیهێنانی ئامانجی سەرەکی کە بە عەرەب کردنی کوردستان و تواندنەوەی گەلی کوردە لە چوارچێوەی ولاٚتی عێراق، لای هەموان ئاشکرایە کە لە چەند ڕۆژی ڕابردوو ئەم سیاسەتە تاوانکارییەی حکومەتی عێراق ڕووی لە قەزای دووبزی پارێزگای کەرکووك بوو، بە جۆرێك (12) گوندی سەر بە ناحیەی سەرگەڕان کەوتوونەتە ژێر هەڕەشە و مەترسی وەدەرنانی بە زۆرەملێ لە زێدی باو باپیرانیان، شایەنی باسە قەزای دووبز یان دەشتی کەندێناوە لە سالاٚنی (1993) تا ئەگاتە (1987 و 1988) واتا لە کاتی ئەنجامدانی تاوانەکانی جینۆساید دژ بە گەلی کوردستان لەلایەت ڕژێمی بەعسی لاکارلادراو، بەجۆرێك نزیکەی (14) گوندی سەر بە ناحیەی ئالتٚورکۆپری و (15) گوندی سەر بە ناحیەی سەرگەڕان لە دانیشتوانی ڕەسەنی خۆی کە کورد بوون خالٚی کراوە و بە عەرەبی هاوردە پڕکراوەتەوە، ئەوکات تاوانەکانی ڕاگواستنی بەزۆرە ملی لە گوندەکانی ناحیەی سەرگەڕان و ناوچە کوردستانییەکان بە بڕیاری مەجلسی قیادەی سەورا ژمارە (13) ی (91) لە (20-10-1981) و بە بڕیاری مەجلیسی ئەفواجی دیفاعی وەتەنی ژمارە (1175) ی (6-9-1987) بە پشت بەستن بە نووسراوی بەرپرسی تەنزیمی شیمالی (صری للغایە والشخصی) ژمارە (28 لەسەر 2650) لە (6-3-1987) ئەنجام دراوە، لە سالٚی (2003) و دوای ڕووخانی ڕژێمی بەعس و گەڕانەوە و قەرەبوو کردنەوەی عەرەبی هاوردە بۆ ناوچەی بەعاج کە زۆربەیان سە بە عەشیرەتی شەمەرن گوندەکان لەلایەن خاوەنە ڕەسەنەکانیان کە کەکوردن و هەلگری تاپۆی ڕەسەنی سالٚی (1939) ن ڕاپۆرتەکە (31) هاتووە بەلاٚم (39) یە، تاپۆی ڕەشیان هەیە، خاوەنی تاپۆی ڕەشی سالٚی (1939) ن ئاوەدان ئەکرێنەوە بێ ئەوەی قەرەبوو بکرێنەوە لەسەر ئەو تاوانە نێودەولٚەتیانەی کە لە دژیان ئەنجام دراوە، لە ئێستادا دوای تێپەڕبوونی دەیان سالٚ حکومەتی عێراقی فیدرالٚ لەژێر سێبەری حوکمی عەسکەری تائیفی بە نووسراوی پارێزگاری کەرکووك بە وەکالەت (ڕاکان سعید علی) بە ژمارە (4010) لە (2-11-2017) کە ئاڕاستەی قائیمقامیەتی قەزای دووبز کراوە، و بە نووسراوی ژمارە (4594) کە لەلایەن هەمان پارێزگار بە وەکالەت ئاراستەی قیادەی عەملیاتی سەلاحەدین کراوە داوا ئەکرێ کە عەرەبی هاوردەی قەرەبوو کراوە لەسەر حیسابی قوربانیانی کورد فەرز بکرێن بەسەر مالٚی کوردەکان و کوردەکان دووبارە لەسەر مالٚ و مولٚکەکانیان وەدەر بنرێن لە ڕێگەی تەبلیغاتی ڕەسمی کە تەنیا ماوەی (3) ڕۆژ دەدات لە خاوەن مالٚ کە مالٚی تەسلیم بە عەرەبی هاوردە بکات، بەپێچەوانەی ڕێسا و یاسای ناوخۆی و نێودەولٚەتی و پێچەوانەی برگە و ماددەکانی دەستووری عێراقی فیدڕالٚ، ئەوە موستەنەداتی ڕەسمین کە ئێستا لەلایەن پارێزگاری کەرکووکەوە دەرچووە، و داوای ڕاگواستنی بە زۆرە ملێ و وەدەرنانی خەلٚکی ڕەسەنی کورد ئەکات لە جێگاکانی خۆیان، و کیتابەکان بە شێوەی ڕەسمی ئاراستە کراوە، و لە ژێر چاوێری سەرۆکی وەزیران کە (حیدر عبادی) ە، ئەوەش کیتابی ڕەسمی تەنزیمی شیمالی و تەوقیع کراو لەلایەن بەرپرسی تەنزیمی شیمالی لە سالاٚنی (87

و 88) ە کە جێ بەجێ کراوە بە هەمان کار و کردەوە و تاوان داوای ڕاگواستنی بە زۆرە ملێ و وەدەرنان و دەرکردنی خەڵکی ڕەسەنی ئەو ناوچانە ئەکات، ئەوە تاپۆی ڕەشی خەڵك و خاوەنی ماڵ و موڵکەکانی خۆیانن کە ساڵی (1939) واتە پێش ئیحساییەی ساڵی (57) یش ئەوان خاوەنی ئەو موڵك و زەویانە بوون کە ئێستا لەسەر وەدەر ئەنرێن، ئەوە تەبلیغی ڕەسمی خاوەن ماڵەکانن کە پێویستە بە زووترین کات و لە خیلالی (3) ڕۆژ ماڵەکانیان جێ بێڵن و تەسلیمی بکەنەوە بە عەرەبی هاورجە کە کاتی خۆی لە ئاکامی جێ بەجێ کردنی تاوانەکانی دژ بە مرۆڤایەتی و تاوانە نێودەوڵەتیەکان لەو ناوچانە جێگیر کراون، لە یاسای دەولی جینائی بە پێی بڕگەی (ب) لە ماددەی (6) لە میساقی دادگای نۆرنبێرگ ڕاگواستنی بە زۆرە ملێ تاوانی جەنگە، بەپێی بڕگەی (ج) ی هەمان ماددە تاوانەکانی دژ بە مرۆڤایەتییە لە کاتێك دژ بە خەڵکی سڤیل ئەنجام ئەدرێ، بەپێی بڕگەی (10) لە ماددەی (7) لە نیزامی ئەساسی مەحکەمەی جینائی دەولی ڕاگواستنی بە زۆرە ملێ تاوانێکە لە تاوانەکانی دژ بە مرۆڤایەتی، لەوە زیاتر لیژنەی یاسای نێودەوڵەتی سەربە نەتەوەیەکگرتووەکان لە کاتی گفتوگۆ کردن لەسەر بەندەکانی پەیمانامەی قەدەغە کردن و سزادانی ئەنجامدەرانی تاوانەکانی جینۆساید لە ساڵی (1948) ڕاگواستنی بە زۆرە ملێ بە تاوانەکانی جینۆساید ئەژمار ئەکرێ، بەپێی بڕگەی (ج) ی ماددەی (2) ی پەیماننامەکە کاتی کە ئەمانج لێی لەناو بردنی کولی یان جوزئی گروپێکی دیاری کراو بێ لە گروپی ئیسنی یان عیرقی، ئەوە جگە لەوەی مەحکەمەی جینائی عێراقی عولیا کە تایبەت بە دادگایی کردنی سەدام و دارودەستەکەی لە چەندین حوکمی خۆی بە ڕاشکاوی حوکمی دەرکردووە، و حوکمەکانی دەرەجەی قەتعی هەیە، ئەڵێ ئەو تاوانەی بە عەرەب کردن و تاوانی ڕاگواستنی بە زۆرە ملێ کە لە ناوچەکانی کوردستانی عێراق ئەنجام دراون تاوانی نێودەوڵەتین و تاوانی دژ بە مرۆڤایەتین و جەنگن، ئەوە جگە لەوەی ئەو نووسراو و کارانەی گەورە بەرپرسانی حکومەتی عێراقی بۆ ئەنجامدانی تاوانەکانی ڕاگواستنی بە زۆرەملێ پێچەوانەی دەقی ماددەکانی (1و 5 و7) ی بڕگەی یەك لە ماددەی (8 و9) (ا) ماددەی (44) و ماددەی (140) ی دەستووری عێراقی فیدراڵی ساڵی (2005) ە، وەك گەلی کوردستان چاوەڕێی ئەوە بووین لە حکومەتی عێراقی فیدراڵ کە بەپێی بڕگەی یەك لە ماددەی (132) ی دەستوور قەرەبووی قوربانیانی تاوانەکانی ئەنفال و کیمیاباران و ڕاگواستنی بە زۆرە ملێ و ئەشەکەنجەدان و لە سێدارەدانی سیاسی و کاوڵ کردنی شار و شارۆچکە و گوند و دێهاتەکانمان بکاتەوە، کە بەپێی یاسا ئەرکی ئەوە، بە پشت بەستن بە مەبدەئی ئیستیمراریەتی دەولە هەروەك لە ماددەی (132) ی دەستوور دانی پێناوە، بەڵام بە داخەوە نەك هەر قەرەبووی قوربانیان ناکاتەوە بەڵکو ئەو حکەمەتە بە سەرپەرشتی و سەرۆکایەتی بەرێز (حیدر عبادی) درێژە پێدەری سیاسەتی پێش خۆی بووە و ئەبێت، بۆیە پێویستە لەسەر ئاستی هەرێم و عێراق و نێودەوڵەتی کار بکرێ لەسەر ڕێگری کردن لەسەر ئەو تاوانە نێودەوڵەتیە، بەو شێوەیەی خوراوە:

لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان و عێراق پێویستە هەوڵە سیاسیەکان و هەوڵە یاساییەکان هاوشان بکرێن بۆ گەیشتن بە ئامانج، یەکەمین هەوڵ کە پێویستە بدرێ لەسەر ئاستی پەرلەمانی بریتیە لە هەموار

کردنەوەی یاسای سزادانی عێراقی ژمارە (111) ی ساڵی (1969) لە ڕێگەی زیاد کردنی تاوانەکانی جینۆساید، دژ بە مرۆڤایەتی و جەنگ پێناسە کردنیان و دیاری کردنی سزاکانیان لە ژێر پرەنسیپی (لاجریمە ولا عقوبە الا بنص)، ئەویش لە ڕێگەی پیشکەش کردنی پرۆژە یاسای هەمواری یاسای سزادانی عێراقی لەلایەت پەرلەمانتارانی کورد لە ئەنجومەنی نێونەرانی عێراق لەلایەك، لەلایەن پەرلەمانتارانی پەرلەمانی کوردستان لەلایەکی تر، واتە پێویستە لەسەر هەردوو ئاست کاری لەسەر بکرێ، هەم لێرە پرۆژە یاسا پێشکەش بکرێ، کە ئامادە کراوە و تایبەت بێ بە تەعدیل کردنی قانونی عقوبات کە تا ئێستا لای ئێمە قانونی عقوباتێکمان نیە پێی بڵێین جینۆساید، تاوانێك نیە پێی بڵێین تاوانی دژ بە مرۆڤایەتی، تاوانێك نیە پێی بڵێین تاوانی جەنگ کە ئەو تاوانانە تاوانی سوڵتەن، ئەو تاوانە نێودەوڵەتیانە کەسێکی ئاسایی ناتوانێ ئەنجامی بدات، ئەو تاوانانە لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی پێی ئەوترێ تاوانی دەستەڵات، واتە کەسێك دەستەڵاتدار و حوکم بە دەستە ئەو تاوانە ئەنجام ئەدات، خاڵی دووەم، دەرکردنی یاسایەکی تایبەت بە دادگای باڵای تاوانکاری، دەرکردنی یاسای تایبەت بە دامەزراندنی دادگایەکی تایبەتمەند بە دادگایی کردنی تاوانباران لەسەر ئەو تاوانە نێودەوڵەتیانەی کە ئەنجام دراون و ئەنجام ئەدرێن، لە ڕێگەی پێشکەش کردنی پرۆژە یاسای تایبەت بە دادگای تاوانکاری لەسەر هەردوو ئاستی پەرلەمانی عێراق و هەرێم، کاتێ کە تەعدیل ناکرێ قانونی عوقبات، هەنگاوی دووەم، ئەتوانرێ یاسایەکی تایبەتمەند واتە موختەص دابنرێ لە هەرێمی کوردستان و لەسەر ئاستی عێراقیش ئەو دادگایە بەپێی نیزامی خۆی کاری بریتی بێ لە دادگایی کردنی تاوانبارانی جەنگ، تاوانبارانی جەنگ ئەوانن تاوانی نێودەوڵەتی ئەنجام ئەدەن، داواکاری گشتی بە ئەرکی یاسایی خۆی هەڵسێ بۆ کۆکردنەوەی بەڵگەی پێویست لەسەر تاوانەکان و دۆکیۆمێنت کردنیان بە پێی برگەی دووەم لە بەندی دووەم لە یاسای داواکاری گشتی ژمارە (159) ساڵی (1979) ی هەموار کراو، چوارەم، جوڵاندنی سکاڵا لەبەردەم دادگای فیدڕاڵی عێراق بەپێی برگەی (3) لە ماددەی (93) لە دەستووری عێراقی لەسەر تاوان و پێشلکارییە دەستوورییەکانی حکومەتی عێراقی فیدڕاڵ، و بە زووترین کات داوای جێ بەجێ کردنی ماددەی (132) ی دەستوور بکرێ کە تا ئێستا حکومەتی عێراق خۆی لێ ئەدزێتەوە و پێشلکاری دەستووری سەریحە، پێنجەم، پێکهێنانی لیژنەی باڵا لەسەر ئاستی هەرسێ دەستەڵاتە باڵاکەی هەرێمی کوردستان (یاسادانان، جێ بەجێ کردن، دادوەری) بە مەبەستی دانانی ڕێ و شوێنی پێویست بۆ ڕوو بە ڕوو بوونەوەی دۆخەکە بە شێوەیەکی سیستەماتیك بە جۆرێك کە هەر دەستەڵاتێك بەپێی تایبەتمەندی خۆی کار لەسەر کەیسەکە بکات و هەرسێ دەستەڵاتەکەش لە کاری یەکتر ئاگادار بن، لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی هەرچەند وەکو کورد بێ هیوا بووین لەوەی لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی و کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بجولێت و دیفاع لە مافەکانی کورد بکات، بەڵام لەسەر ئاستی نێودەوڵەتیش بە موئەسەساتی نێودەوڵەتی ئەڵێین بەپێی یاسا ئەوە ئەرکی ئێوەیە، داواکارین لە ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان ڕۆڵ بگێرێ لە جولاندنی تاوانەکان لەبەردەم دادگای تاوانکاری نێودەوڵەتی بەپێی برگەی (ب) لە ماددەی (13) ی نیزامی ئەساسی مەحکەمەی ناوبراو دەستەڵاتی جولاندنی کەیسی

تاوانەكانی پێدراوە مەجلیسی ئەمن، دوو، داواكارین لە وڵاتانی ئەندام لە نیزامی ئەساسی مەحكەمەی دەولی ڕۆڵ بگێڕن لە جولاندنی تاوانەكان لەبەردەم دادگای ناوبراو كە بەپێی بڕگەی (ا) لە ماددەی (13) ی نیزامی ئەساسی مەحكەمە دەستەڵاتی جولاندنی كەیسی تاوانەكانیان پێدراوە، لە كۆتایی داواكارین لە ڕێكخراوە مرۆییەكان لەسەر ئاستی ناوخۆی و هەرێمی و نێودەوڵەتی كە ئامانجیان پاراستنی مافەكانی مرۆڤە كار لەسەر خستنە ڕووی تاوانەكان و ڕێگری كردنی ئەو پێشلكارییانە بكەن و لەلایەن دامەزراوەكانی هەرێمی كوردستان هاوكاری بكرێن، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان ئاگادارین كە هەوڵەكانی بە عەرەب كردنی هەندێ لە ناوچەكان لە ئارادایە، بۆیە بە ئەركی پەرلەمانی كوردستان ئەزانین بەدوا داچوونی هۆشیارانە بكات، بۆ ئەوەی بتوانین لە كاتی پێویست هەڵوێستی پێویست بنوێنین، ئێستا خاڵی نیزامی، فەرموو كاك بێستون.

بەڕێز بێستون فائق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ببورە ئەگەر نیزامی نییە، بەڵام لەبەر ئەوەی ڕاپۆرتی بەڕێز دكتۆرە (ڤالا) ڕەبتی بە لیژنەكەی منەوە هەیە دوای دەست خۆشی، بەڵام هەموو ئەو بابەتانەی باسی كردووە بۆ ڕێگری كردن لە تەعریب كردن لە شوێنە كوردستانییەكان بە تایبەتی كەركوك چ مەحكەمەی دەولی و چ ئەو بابەتە قانونیە دەولییە و ناوخۆیانەی باسی كردووە پێم وایە خاڵی گرنگ كە ئەبوو باسی بكات و پەرلەمانی خۆشمان بە جدی كاری لەسەر بكات، پارێزگاری كەركووك موڵكی كوردە، موڵك بە ماناكەی دەستكەوتی سیاسی كوردە، زۆرینەی ئەنجومەنی پارێزگای كەركووك كوردە، پێكهاتەكانی ناو كەركوك و موئەسەساتی گەورەی عێراقیش ئەوان چاوەڕێن ئێمە كەسی خراپین بۆ ئەو پۆستە، ئەگەر ئەمانەوی ڕێ لە تەعریب كردنی بەردەوامی مەنتیقەكان بگرین ئەبێ یەكێتی و پارتی ڕێكبكەون لەسەر دیاری كردنی كەسێك بۆ پارێزگاری كەركووك، پارێزگارێكی عەرەبی بە وەكالەت لە ناو كەركوك و دەرەوەی خەریكی ئەو شتانەیە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بە ئەكید ئەو بابەتەی بەڕێزتان باستان كرد گرنگە، هەوڵەكان لە ئارادان بۆ ئەوەی ئەو گرفتەی لە كەركووك هەیە گرفتی پارێزگار چارەسەر بكرێ، بەڕێزان كۆمەڵێك پێشنیار لەو ڕاپۆرتە هاتبوو، داوا لە ئێوەی بەڕێز ئەكەین ئەو پێشنیارانە بە هەند وەرگیرێ، بۆ ئەوەی كاری لەسەر بكرێ، ئێستا داوا لە بەڕێز ئەیوب عبداللە ئەكەین ڕاپرۆتی لیژنەی ناوخۆ سەبارەت بە ئەو خۆپیشاندانانەی هەرێمی كوردستان بخوێنەوە، فەرموو كاك ئاری.

بەڕێز ئاری هەرسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەپێش ئەوەی بەڕێز دكتۆرە (ڤالآ) ئەو ڕاپۆرتە بخوێنێتەوە ئێمە هینی خۆمان نووسی بوو، ئێمە یەك، دوو مولاحەزمان هەیە لەسەر ڕاپۆرتەكە حەز ئەكەین بیخەینە ڕوو، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو ڕاپۆرتە بۆ موناقەشە نییە، هەر بۆ خوێندنەوەیە، فەرموو ڕێواس خان.

بەڕێز ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوای دەست خۆشی لە دكتۆرە (ڤالآ) ئەوە ڕاپرۆتێكە تەفاسیل ئەنووسێ، دەست خۆشی لێ ئەكەم، بەلأم پێشنیاری من ئەوەیە ئەو پێشنیارەی كاك بێستوون ئەو پێشنیارە بۆ ئەوە هەر وا نەڕوا ببێتە پەسند كراوی پەرلەمانی كوردستان، دواتر تەسنیف بكرێ، بەشێكی عیلاقەی بە حكومەتە بنێردرێ بۆ حكومەت، بەشێكی بە ڕێكخراوە نێودەوڵەتیەكان، بەشێكی بە سیاسیەكان، زۆر ئاساییە جوهدەكە كراوە، موناقەشەی بكەین، هەركەس ئیزافەی هەیە ئیزافەی بكات و ببێتە پەسند كراوی ئەو پەرلەمانە، دواتر بە ناوی پەرلەمانی كوردستانەوە دەست بكەین لە دكتۆرە (ڤالآ) و بنێردرێ بۆ ئەو لایەنانە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو پێشنیارانە كە باستان كرد لە جێی خۆیەتی، دواتر ڕاوێژكارییەك لەگەڵ خودی دكتۆرە (ڤالآ) ئەكەین كە چۆن بتوانین، چونكە داخلی بەرنامەی كار كراوە بۆ تێبینی نەبووە، ئەو پەیامەی هەبوو گەیشتە پەرلەمانی كوردستان، بۆیە ئێمە دواتر لە دوای ڕاوێژكاری قسە ئەكەینەوە، فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری لە دكتۆرە ڤالآ ئەكەم، پشتگیری قسەكانی كاك (بێستوون و دكتۆرە رێواس) ئەكەم، ئەكرێ تەرجومە بكرێ بنێردرێ بۆ پەرلەمانی عێراق، كارەكە لای ئەوانە، سوودی هەیە كاتێ تەرجومە بكرێ و بۆ پەرلەمانی عێراق، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك ئەیوب بۆ خوێندنەوەی ڕاپۆرتی لیژنەی ناوخۆ.

بەڕێز ئەیوب عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بابەت، ڕاپۆرتی لیژنەی ناوخۆ سەبارەت بە خۆپیشاندانەكانی ئەم دواییەی هەرێمی كوردستان، لەگەڵ دروست بوونی خۆپیشاندانەكان لیژنەكەمان بەردەوام لە پەیوەندی دا بوو لەگەڵ دەزگا ئەمنیەكان بە مەبەستی بەدوا داچوونی ڕەوشی ئەوان و گیراوەكانی خۆپیشاندانەكان و بوونی هێزی زۆر لە ناو شارەكان و

لیژنەکەمان سەردانی بەپەلەی مەیدانی ئەنجام دا و ڕۆژی (24-10-2017) کۆبوونەوەمان لەگەڵ ئاسایشی سلێمانی ئەنجام دا، لە کۆبوونەوەکە هۆکارەکانی خۆپیشاندان و بەشداری چین و توێژەکان و ئەنجامدانی توندوتیژی لەلایەن خۆپیشاندەران و دەزگا ئەمنییەکان گفتوگۆی لەسەر کرا، باسی ئەوەمان کرد کە ئەبێ گیراوەکان مامەڵەی یاسایی و مەدەنییانەیان لەگەڵ بکرێ و پەلە بکرێ لە ئازاد کردنیان و پەلە بکرێ لە ئاسایی کردنەوەی دۆخەکە و بلاّوە پێ کردنی هێزە سەربازییەکان بۆ گەڕانەوەی هێمنی و ئاساییش بۆ هاولاّتیان، لە بەرواری (25- 12- 2017) کاتژمێر (10) ی سەرلەبەیانی لەگەڵ لیژنەی ئەمنی ڕاپەڕین لە ڕانیە دانیشتنمان ئەنجام دا، بەهامان شێوە گفتوگۆمان لەگەڵ لیژنەکە ئەنجام دا و هەر لەو کۆبوونەوە بڕیار درا گیراوەکان ئازاد بکرێن و ئەوانەی بڕیاری گرتنیشیان هەبوو ڕابگیرێ و هێزەکانیان بلاّوە پێ کردوو دۆخی ڕانیە ئاسایی بۆووە، هەمان ڕۆژ کاتژمێر (2) ی دوای نیوەڕۆ لەگەڵ لیژنەی ئەمنی کۆیی دانیشتین و دوای گفتوگۆ لەگەڵ لیژنەکە سەردانی گیراوەکانمان کرد و دواتر لە کۆبوونەوەکە لیژنەکە بەڵێنی دا کە گیراوەکان ئازاد بکەن و دۆخی کۆییە ئاسایی بکەنەوە و دواتر جێبەجێیان کرد، بەهەمان شێوە لەگەڵ لیژنەی ئەمنی پشدەر لە پەیوەندی بووین و گیراوەکانیان ئازاد کرد و ئەوانەی بڕیاری گرتنیشیان درابوو بڕیارەکە ڕاگیرا، بەدرێژایی ڕۆژانی دواتریش هەر لە پەیوەندی دا بووین بۆ ئاسایی کردنەوەی دۆخەکەوە و ئەوەی تێبینیمان کرد لەو بەدواداچوونانە ئەو خالاّنەی خوارەوەیە کە ئەکرێ وەکو ڕاسپاردە ئاراستەی حکومەت بکرێ.

1 خۆپیشاندەران هەموو چین و توێژەکانی تێدابوو، بەتایبەتی مووچە خۆران و گەنجان و لاوانە لایەنەگرانی هەموو حیزب و ڕێکخراوەکانیش، بەتایبەتی تریش کەس و کاری شەهیدان و ئەنفال کراوان.

2- دۆخی خەڵك لەوپەری خراپی دایە و ئەگەر پەلە نەکرێ لە چارەسەر کردنی مووچە و بەگەر خستنەوە پرۆژەکان بۆ کەمکردنەوەی بێ کاری و پەلە نەکرێ لە باش کردنی خزمەتگوزارییەکانی ئاو و سووتەمەنی و کەمکردنەوەی باج لەسەر خەڵکی ئەوا لە هەموو کاتێك زەمینەی دەست پێ کردنی خۆپیشاندان هەیە و زەمینەی گۆڕانی ئاراستەی خۆپیشاندانیش هەیە بۆ عاقاری توندوتیژی.

3- دابەش کردنی مووچە لە کاتی خۆی و نەهێلدرێ لە (30) ڕۆژ زیاتر تێپەڕێ.

4- وەلاّمدانەوەی حکومەت بۆ خۆپیشانە هێمن و مەدەنیەکان و بەدەنگەوە چوونی داواکانیان بۆ ئەوەی هانی خەڵك بدەن پەنا بۆ توندوتیژی نەبەن، وەکو بایکۆتی فەرمانبەران مامۆستایان بۆ پێدانی مووچەکانیان کە ئەو کاتەی مامۆستایان و فەرمانبەران بایکۆتی دەوام ئەکەن و پێویستە حوکەت لەوکاتانە بەپەلە وەلاّمی داواکانیان بدەنەوە بۆ ئەوەی خەڵك بێ ئومێد نەبێ لە دەربڕینی خۆی و کە داواکانی جێ بەجێ ناکرێ و نەڕوا بۆ توندوتیژی، پێویستە پۆلیسی چالاّکیە مەدەنییەکان بە تەنیا ناتوانێ کۆنترۆڵی خۆپیشاندەران بکات بۆ نەهیشتنی دیاردەی بە سەربازی کردنی شارەکان و نەبردنی هەمەر بۆ ناو شارەکان پێویستە میلاکاتی پۆلیسی مەدەنی زیاد بکرێ، بۆ ئەوەی ئەوان مامەڵە لەگەڵ خۆپیشانداران بکەن.

6- پێویستە دەزگا ئەمنیەکان ئاگادار بکرێنەوە کە توندوتیژی لەگەڵ خۆپیشاندەران هەر توندوتیژی بەرهەم ئەهێنێ، پێویستە ئارام و پشوو درێژ بن بۆ هەڵسوو کەوت کردن لەگەڵ خۆپیشاندەران.

7- پێویستە هیزی پێشمەرگە بە دوور بگیرێ لە ڕووبەڕوو بوونەوەی خۆپیشاندەران بۆ ئەوەی شکۆی پێشمەرگە بە بەرزی بمێنێتەوە و هیچ تیهەڵچوون درووست نەبێ لە نێوان خۆپیشاندەران و پێشمەرگە.

8- پێویستە سەرۆکایەتی حکومەت لەگەڵ هەموو لایەنە سیاسیەکان کۆ ببنەوە بۆ ئەوەی داوا بکەن ئەندامان و لایەنگرانیان هان بدەن دوور بکەنەوە لە توندووتیژی.

9- پێویستە لێپرساوانی یەکەی ئیداری و دەزگا خزمەتگوزاریی و ئەمنییەکان لە شار و شارۆچکەکان لەگەڵ خەڵکی دابنیشن و دانیشتنی فراوان ئەنجام بدەن گوێ لە داخوازی و کێشەکانیان بگرن.

10- پێویستە سەرۆکایەتی حکومەت گوێ لە بەرپرسە یەکە ئیدارییەکان و نوێنەرانی خەڵك بگرن و چەندی ئەکرێ داواکاری ناوچەکان جێ بەجێ بکرێ.

11- پێیوستە وەزارەتی ئەوقاف و یەکێتی زانایانی کوردستان دەوری کاریگەریان هەبێ لە ڕێگەی خوتبەکانیان بۆ دوور خستنەوەی خەڵك لە توندوتیژی و پاراستنی ناو فەرمانگە و باراگاکانی حکومەت و حیزبەکان.

12- پێویستە وەزارەتی ڕۆشنبیری لە پەیوەندی بەردەوام بێ لەگەڵ ڕاگەیاندن و ڕاگەیاندنکاران بۆ پەرەپێدانی سەرنجی نا توندوتیژی و ئارام کردنەوەی دەروونی خۆپیشاندەران.

13- ڕێگە نەدرێ جارێکی تر ئەندامی پەرلەمانی کوردستان بێ ڕەزامەندی پەرلەمان دەستگیر بکرێ.

14- دەستگیر کردنی تەقەکەرانی خۆپیشاندەران و بکوژانیان بۆ ئەوەی لە دواتر کێشەی کۆمەڵایەتی زیاتری لێ نەکەوێتەوە.

تێبینی: لە کۆبوونەوە لەگەڵ ئاسایشی سلێمانی کە پێویستە ئیشارەتی پێ بکەین لیژنەی مافی مرۆڤ و بەرپرسی نووسنگەی سلێمانی پەرلەمانی کوردستانیش لەو کۆبوونەوەیە بەشدار بوون، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕاپۆرتێکی گرنگ و بەنرخ بوو، ڕاسپاردەکان بە ئەکید لەلایەن پەرلەمانی کوردستانەوە بە هەند وەرئەگیرێ، ئێمە دوو خاڵی نیزامیمان هەیە، فەرموو کاك ئاری.

بەڕێز ئاری هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەوەش بەرێزتان نیازتان نییە ڕێگە بدەن مولاحەزەی خۆمان بدەین؟ لەبەر ئەوەی هەم ڕاپۆرتی بەرێز دکتۆرە ڤالاً و هەم ڕاپۆرتی بەرێز ئەیوب و لیژنەکەی ئەبن بە دۆکۆمۆمێنت، لەبەر ئەوەی لەو پەرلەمانە ئەرشیف ئەکرێ، هەر لەوانەی لەو لیژنانە بوون و نەبوون بەشێکن لەو ڕاسپاردانە، بۆیە حەقی خۆمانە کە بەرێزتان بفەرموون مولاحەزەمان هەیە لەسەر ئەو ڕاپۆرتەن خۆمان ماندوو کردووە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئای دیارە هەر شتێ لە بەرنامەی کار نەبوو گفتوگۆی لەسەر ناکرێ، ئێمە پێویستە پرسیار بکەین، ئاڕاستەی لایەنی پەیوەندیدار ئەکەین، لەبەر ئەوە ئەوە بۆ گفتوگۆ نیە، فەرموو کاك سۆران.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خەلەلێکی پەیڕەوی هەیە لە پێشکەش کردنی ئەو ڕاپۆرتانەی بە ناوی لیژنەی ناوخۆ یان هەر ناوێکی تر، ئەمە کە بە ناوی ڕاپۆرتی لیژنەوەیە تەنیا ڕاپۆرتی سەرۆکی لیژنەیە و واژووی بەڕێز کاك ئەیوبی لەسەرە وەکو سەرۆکی لیژنە، بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ ڕاپۆرتی لیژنە ئەبێ واژوو و نیسابی قانوونی ئەندامانی لەسەر بێ، تێبینی دووم، ڕاپۆرتەکە دەستیان خۆش بێ ئێمە لە یەکەم قۆناغی سلێمانی کە بەڕێزیان تەشریفیان هێنا لە (12-24) لەگەڵ دەزگای ئاسایشی سلێمانی کۆبوونەوەیەکی چەند کاتژمێریمان کرد لەسەر ئەو دۆخەن ئەوەی لە ڕاپۆرتەکە ئاماژەی پێ نەکراوە شەهید کردنی سێ هاووڵاتی خۆپیشاندەرە، دوانیان لە ڕانیە، یەکیان لە شاری کۆیە، بەداخەوە، جگە لەوە بەداخەوە وەزارەتی ڕۆژنبیری بڕیارێکی بووە هۆی ئەوەی هەڵبکوترێتە سەر کەناڵی ئێنئارتی و پەکی بخرێ و بە شێوەیەکی زۆر نایاسایی مامەڵەی لەگەڵ بکرێ، خاڵی سێەم کە زۆر جێی نیگەرانییە پەرلەمانتارێکی ئەو پەرلەمانە دەستگیرکرا کە خاوەنی پارێزبەندییە بە هیچ شێوەیەك ئاماژەی پێ نەکرا، ئەو پەرلەمانە دیفاع لە پەرلەمنتاری خۆی ناکات ئیتر چۆن دیفاع لە خەڵك ئەکات.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هاتبوو، ئەو تێبینەی بەڕێزت باست کرد بە شکلی تەنیا کاك ئەیوب ئیمزای کردووە بە ناوی لیژنە ئیمزای کردووە، بۆ دەربڕینە بە ناوی لیژنەی ناوخۆ، سوپاسی ئەکەین، ئێستا داوا لە کاك ئاری ئەکەین یاداشتێك بە ناوی فراکسیۆنی بزووتنەوەی ئیسلامی کوردستان پێکەش بکات.

بەڕێز ئاری عبداللطیف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەژێر ڕۆشنایی ئایەتی پیرۆزی (وقفتهم انهم مسالون) ڕێم بدەن بە ناوی بزووتنەوەی ئیسلامییەوە چەند خاڵێك ئاماژە پێ بدەم، وێڕای سوپاس گوزاری بۆ دەستەی سەرۆکایەتی و ئەندامانی ئازیزی پەرلەمان بۆ ئەو پرسە هاوسۆزیە بۆ شەهیدی پەرلەمنتار دکتۆر (شوان قەلادزەیی) تان ساز کرد دووبارەی درێژەدان بە بەرنامە و کار و هەڵوێستەکانی دکتۆری خەمخۆر و پەرلەمانتاری کۆچ کردوو بە پرۆژە و خزمەت بە داد پەروەری و دڵسۆزی بۆ گەل و خاکی کوردستان ئەسەلمێنین، بەڕێز دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان، ئاراستەی سەلامەتی یاسا و چاودێری کارەکانی حکومەتی هەرێم و ڕێگری کردن لە بەهەدەردانی سامانی گشتی و فەسادی سیاسی و ئیداری وەك فراسکیۆن لە بەرنامە و ئەجندامان ئەبێ، ئاسایشی نیشتیمانی و نەتەوەیی و گەڕانەوەی ئینتیما بۆ کورد بوون و پاراستنی یەك پارچەیی خاکی کوردستان هاوبەندی و

یەکریزی گەلی کوردستان و هەموو هیزە سیاسیەکان ئامانجمانە، لەو هۆڵە پیرۆزەوە جاری یەکبوونی نیشتیمانی ئەدەین و دەستی ئێمە بۆ ئاشتەوایی لە پێناو سەرخستن و گەیشتن بە بەرژوەندییە باڵاکانی گەلی کورد لە هەموو دەستێك نزیکترە بۆ دەست گووشین، ئەرکی ئیمانی و ئاکاریمانە وەکو فراکسیۆنی بزووتنەوەی ئیسلامی هەم پەرلەمان و هەمیش دەستەڵاتی جێ بەجێ کردن و دادوەری و کومەڵگەی کوردستان لەم ئاریشە خراپە ڕزگار بکەین بە نرخی قوربانی خۆشمان بێ، ئامادەین بۆ پاراستنی ئەو قەوارە کوردستانییەی باشوور و گەیشتن بە دەریجەیەك ئەویش بە ئەجێندا و کارنامەی سواو نا، بە موزایەدەی سیاسی نا، بە بەد گومان بوون لە ئایندە خوازی و سەربەخۆی سیاسی و ئابووری ئەو وڵاتە هی هەموومان نا، بەڵکو بە مۆدێل پارادایندێکی مەنافێست نەکراو کە تا ئێستا هیچ لایەن و فراکسیۆن و کەسێك بە ڕۆح و جەستەیەکی ئینتیما خوازیەوە ئەرکی ئەدا نەکردووە، ئەویش واز هێنانە لە عەقڵمەندی کۆنکرێتی حیزب و دوور کەوتنەوە لە سەرەتانی بوونی ململانێکان لە پێناوی بەرژەوەندی، من بەش بە حاڵی فراکسیۆن دەستی حیزبەکەی خۆم ئەبڕم ئەگەر بیەوێ ئاناخشی زمانە لە کاری پەرلەمان و بە دامەزراویی کردن و سەروەری یاسای و بە جێگەیاندنی عەدالەت بکات، بە تکاوە داوا ئەکەم، ئەو ماوەی تەمەنی پەرلەمان ماوە با بەیەك پارچە و بە دەنگی تەواوی فراکسیۆنەکان جاری چارەسەر بدەین و هەم خۆمان و هەمیش حکومەت بخەینە بەردەم دادگای ویژدان و دەست بە جێ دڵی خەڵك خۆش بکەین و نەیاریش لەو دیو سنوورەکانەوە سەراسیمە بکەین، دڵنیاین کە ئەتوانین، هەڵبژاردنی پێشوەخت و پێکهێنانی کابینەی نوێی دڵخوازی خەڵکیش بە هەڵبژاردنی پاك دیسانەوە لە هەموو خیارێکی تر باشترە و ئیتر داواجار پەرلەمانی نوێ و حکومەتی نوێ بەرپرسن لە داهاتووی خەڵك و خاکی هەرێمی کوردستان، دوو خاڵی زۆر گرنگ و هەنووکەیی، یەکەم، لەو قۆناغە زۆر خراپەی خەڵکی کوردستان تکایە با پەرلەمان خۆی خەریك نەکات بە پرۆژە و بڕیاری دوور لە کاری هەنووکەیی وەکو مووچە و خزمەتگوزارییە هەرە لە پێشینەکان، خەڵك تەحەمول ناکات و پێویستە پەرلەمان بە کاری خۆی هەڵسێ و لایەنی کەم بە هاوبەشی لەگەڵ حکومەت سێ لیژنە دروست بکات، لیژنەی چارەسەری خێرا، یان ژووری بەدەمەوە چوون، یان هۆبەی تێپەڕاندن لەو ماوەی پەرلەمان تا هەڵبژاردن بە دەستیەوەتی، دووەم، بەپێی ماددەی (16) لە پەیڕەوی ناوخۆ پێویستە هەم دەست لە کارکێشانەوەی هەر ئەندامێکی دەستە و هەمیش هەڵبژاردنی ڕاستەوخۆ لە یەك دەنیشتنی پەرلەمان جێ بەجێ بکرێ، تکایە هەستن بەو کارە یاساییە و کەسێك لە شوێنی سەرۆکی پەرلەمانی دەستلەکارکێشاوە دەست نیشان بکەن، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك شێرکۆ فەرموو بۆ خاڵی نیزامی.

بەڕێز شێركۆ جودت:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆرجار كە ڕاپۆرتەكان ئەخوێندرێتەوە هەندێ شەرحی لەگەڵ ئەبێ ڕەنگە جۆرێك لە تەناقوزی تێ بكەوێ لەگەڵ ئەوەی ڕێكئەكەوی لەسەری، جا نازانم كامیان ئەچێتە پرۆتۆكۆڵەوە، قسەكە یان ئەوەی كە گروپەكە لەسەری ڕێك ئەكەون؟ چونكە ئەوەی پەیوەندیدار بێ بەوەی ڕۆژئاوا كێشەی هەرە سەرەكی ئەوەیە ئەنەكەسە خۆی ئیعتراف بەو خۆبەڕێوەبەریە ناكات، ئێمەش تاك لایەنە قسەكانمان وەرگرتووە، بۆیە هیوادارم ئەگەر دوایی دەنیشینەوە یان پێمان بڵێن ئەوە چۆن و چۆن نیە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئەوەی ئەخوێندرێتەوە ئەچێتە پرۆتۆكۆڵ، فەرموو ئامینە خان.

بەڕێز ئامینە زكری سعید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو شتی ئەنەكسێ گۆت مە ب ڤێرە جێ نەكریە، مە ب شێوازەكە گشتی گوتیە، ژبەر هەندێ پێویستی نەكریە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێزان پشوێك وەرئەگرین، ئەرك و مانووبوونتان جێگەی ڕێزە ئەو شاندەی چووە ڕۆژئاوا، پێویست بە گفتوگۆی تر ناكات لەسەر ئەو بابەتە، بۆ دەوڵەمەند كردنی ئەو بابەتە گوێ لە ئێوەش ئەگرین ئەگەر پێویست بێ، تا (3-30)، فەرموو.

كۆبوونەوەی دووەم نەكرا دواخرا

فخرالدین قادر	**جعفر ابراهیم ئێمینكی**	**د. یوسف محمد صادق**
سكرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆكی پەرلەمانی**	**سەرۆكی پەرلەمانی**
كوردستان عێراق	**كوردستان عێراق**	**كوردستان - عێراق**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (5)ی

سێ شەممە ڕێکەوتی 30/1/2018

خولی چوارەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژماره (5)

سێ شەممە رێکەوتی 2018/1/30

كا تژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سێ شەممە رێكەوتی 2018/1/30 پەرلەمانی كوردستان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینكی جێگری سەرۆك و، بەڕێز بێگەرد تالەبانی سكرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (5)ی خولی چوارەمی, ساڵی (2018) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی بڕگە (1)ی مادده (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بڕیاری دا كاتی دانیشتنی ژمارە (5)ی خولی بەهارەی ساڵی پێنجەم لە خولی چوارەمی هەڵبژاردن لە كات (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سێ شەممە رێكەوتی 2018/1/30 دا بەم شێوەیە بێت:

-گفتوگۆكردنی پرۆژە یاسای ریكخستن و چاندن و گواستنەوەی ئەندامەكانی جەستەی مرۆڤ بەپێی ماددەكانی (72،74،75)لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1)ی سالی (1992)ی هەمواركراو.

2-گفتوگۆكردنی پرۆژە یاسای هەمواری یاسای هاتوچۆ ژمارە (86) سالی (2004) لە هەرێمی كوردستان/عیراق بە پێی ماددەكانی (72،74،75) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1)ی سالی (1992)ی هەمواركراو.

3-خوێندنەوەی یەكەمی ئەم پرۆژە یاسایانەی خوارەوە بەپێی ماددەی (71) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1) ی سالی (1992)ی هەمواركراو.

1-پرۆژە یاسای پاراستنی تۆروو دامەزراوەكانی ئاو و ئاوەرۆ لە هەرێمی كوردستان عیراق لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشكەش كراوە.

4-دانانی ئەم ەندامە بەرێزانە لە لیژنە هەمیشەیەكانی پەرلەمانی كوردستان بە پێی ماددەی (44) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1) ی (1992)ی هەمواركراو.

1- زیادكردنی ئەندامی پەرلەمانی كوردستان بەرێز(ئەیوب عبدالله رسول) بۆ سەر لیژنەی كاروباری پەرلەمان.

2- زیادكردنی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (عبدالرحمن فارس عبدالرحمن) بۆ سەر لێژنەی كاروباری كۆمەڵگای مەدەنی.

5- خوێندنەوەی پەیامی فراکسیۆنەکانی پەرلەمانی کوردستان لەلایەن سەرۆك فراکسیۆنەکان سەبارەت بە بارودۆخی ئێستای (عەفرین).

6-گفتوگۆکردنی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان کە لەلایەن لیژنەی کاتی بۆ پێداچونەوەی پەیرەوی ناوخۆ ئامادەکراوە بەپێی بریاری ژمارە (26)ی سالی(2014) وە برگەی (8) لە ماددەی (56) یاسای هەلبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی سالی (1992)ی هەموارکراو پالپشت بە ماددەی (94)ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی سالی (1992)ی هەموارکراو.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان دانیشتنەکە دەست پێ دەکەین، خولی چوارەمی هەڵبژاردن سالی پێنجەم دانیشتنی ژمارە (5) رۆژی دانیشتن (30-1-2018) بەرنامەی کار بە پێی حوکمەکانی بڕگەی یەکی مادەی (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەڕلەمانی کوردستان عیراق ، ژمارە یەکی ساڵی (1992) هەموار کراو دەستەی سەرۆکایەتی پەڕلەمان بڕیاری دا کاتی دانیشتنی ژمارە (7) ی خولی بەهارە ساڵی پێنجەم لە خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمان کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆ رۆژی سێشەمە رێکەوتی (30-1-2018) بێت وە بەرنامەی کاری دانیشتنەکە بەم شێوەیە:

1-گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای ریکخستن و چاندن و گواستنەوەی ئەندامەکانی جەستەی مرۆڤ بەپێی ماددەکانی (75،74،72)لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی سالی (1992)ی هەموارکراو.

2-گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای هەمواری یاسای هاتوچۆ ژمارە (86) سالی (2004) لە هەرێمی کوردستان/عیراق بە پێی ماددەکانی (75،74،72) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی سالی (1992)ی هەموارکراو.

3-خوێندنەوەی یەکەمی ئەم پرۆژە یاسایانەی خوارەوە بەپێی ماددەی (71) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی سالی (1992)ی هەموارکراو.

1-پرۆژە یاسای پاراستنی تۆروو دامەزراوەکانی ئاو و ئاوەرۆ لە هەرێمی کوردستان عیراق لە لایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە.

4-دانانی ئەم ەندامە بەرێزانە لە لیژنە هەمیشەیەکانی پەرلەمانی کوردستان بە پێی ماددەی (44) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی (1992)ی هەموارکراو.

3- زیادکردنی ئەندامی پەرلەمانی کوردستان بەڕێز(ئەیوب عبدالله رسول) بۆ سەر لیژنەی کاروباری پەرلەمان.

4- زیادکردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (عبدالرحمن فارس عبدالرحمن) بۆ سەر لێژنەی کاروباری کۆمەڵگای مەدەنی.

5- خوێندنەوەی پەیامی فراکسیۆنەکانی پەرلەمانی کوردستان لەلایەن سەرۆك فراکسیۆنەکان سەبارەت بە بارودۆخی ئێستای (عەفرین).

6-گفتوگۆکردنی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان کە لەلایەن لیژنەی کاتی بۆ پێداچونەوەی پەیرەوی ناوخۆ ئامادەکراوە بەپێی بریاری ژمارە (26)ی سالی(2014) وە برگەی (8) لە ماددەی (56) یاسای هەلبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی سالی (1992)ی هەموارکراو پالپشت بە ماددەی (94)ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی سالی (1992)ی هەموارکراو.

بەرێزان پێش ئەوەی بێینە خاڵەکانی نیزامی وە بەخێرهاتنەکی گەرم بۆ بەرێز (د.رێکەوت) وەزیری تەندروستی لە هەرێمی کوردستان/ عیراق، بەخێرهاتنی رێخراوی(cdo) دەکەین کە ئەمرۆ مێوانن لە پەرلەمانی کوردستان وە پەیامەکیان هەبوو راستەوخۆ داوامان لێکردن لەسەرئێوەی بەرێز دابەش بکەن، ئەوە بە ئیجازەی ئێمە بوو دەمانیوست پێش دانیشتنەکە تەوزیعی کەن وا رێککەوت هەندەك دواکەوت، بەخێرهاتنی ژمارەك میوان دەکەین کە لە عەفرینی خۆشەویستەوە ئیستا لە پەرلەمان ئامادەنە بە ناوی ئێمەو بە ناوی ئێوەی بەخێرهاتنیان دەکەین، بەرێزان هەر لەم دانیشتنە پێش ئەوەی بێینە برگەی پوختەی دانیشتنی پێشتر بە پێویست دەزانین ساتێك بێدەنگی رێزگرتن بۆ قوربانیانی (عەفرین) بوەستین. سوپاس، فەرموون، داوا لە بەرێز سکرتێری پەرلەمان دەکەم پوختەی دانیشتنی پێشتر، غیاباتی بە هۆ و بێ هۆ پێشکەش بە دانیشتنەکە بکات.

بەڕێز بێگەرد دلشاد عبدالله (بێگەر تاڵەبانی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان، پوختەی دانیشتنی ژمارە(4) اسایی رۆژی شەمە رێکەوتی (2017/1/10) بەم شێوەیەی خوارەوە بوو.

1-دەست پێکردنی دانیشتن لە لایەن بەرێزجێگری سەرۆکی پەرلەمان.

2-خوێندنەوەی ناوی ئەندامانی ئامادبوو ئامادە نەبوو، هەروەها خوێندنەوەی پوختەی دانیشتنی پێشوو لەلایەن سسکرتێری پەرلەمان.

3-دەنگدان لەسەر ئالوگۆرکردنی برگەی چوارەم بۆ یەکەم و پێنجەم بۆ دووەم لە بەرنامەی کار.

4–خوێندنەوەی یەکەم بۆ(9) پرۆژە یاساو (3) پرۆژە بریار لەلاین لیژنەی یاساییەوە.

5-دەنگدان لەسەر دانان و دەست لەکارکێشانەوەی ژمارەیەك لە ئەندامانی پەرلەمان لە لیژنە هەمیشەیەکانی پەرلەمانی کوردستان.

6-دەنگدان لەسەر ئالوگۆڕکردنی برگەیەکی تر لەبەرنامەی کار.

7-خوێندنەوەی راپۆرتی شاندی پەرلەمانی کوردستان سەبارەت بە چاودێری هەلبژاردنەکان رۆژئاوای کوردستان لەلایەن ئەندامی پەرلەمان بەرێز (ئامینە زکری).

8-خوێندنەوەی راپۆرتی شیکاری لەبەر رۆشنای پرانسیپوو بەندوو برگەکانی یاسا لەسەر ئاستی نێودەولەتی و ناوخۆی سەبارەت بە عەرەبکردنی ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم، گوندەکانی ناحیەی سەرگەران، وەك نمونە لەلایەن حکومەتی فیدرال پێشکەش کرا، لەلایەن ئەندامی پەرلەمان بەرێز(د.ڤالا فەرید).

7-خوێندنەوەی راپۆرتی لیژنەی ناوخۆ سەبارەت بە بەدواداچونی رەوشی خۆپیشاندەران گیراوەکانی خۆپیشاندەران (2017/12/24) لە چەند ناوچەیەکی هەرێمی کوردستان لە لایەن بەرێز(ایوب عبدالله).

8-دەنگدان لەسەر دواخستنی دانیشتنی پەرلەمان.

9-ناوی ئەندامانی پەرلەمان کە لە دانیشتنی ژمارە(5)ی ئاسایی لە بەرواری (2018/1/10) مۆلەت پێدراون یان بەبێ مۆلەت ئامادە نەبوون ئەمانەن:

مۆلەت:(سالار محمود موراد، گەشە دارا، جلال عثمان، شیرن حوسنی، ڤیان عباس، فەیروس تەها، ئیڤار ابراهیم، بەهار عبدالرحمان، رابون تۆفیق، قارەمان قادر، باپیر کاملا).

ئامادەنەبوو: (جلال عثمان کارسول)

ئەوانەی بۆ دانیشتنی ئەمرۆ داوای مۆلەتیان کردووە ئەمانەن (ڤیان عباس، باپیر کاملا سلیمان، شیرن حسنی رمضان، ادریس علی اسلام، شامۆ شێخۆ، ئاواز جەنگی، زیاد حسین عبدالکریم، یەعقوب گورگیس، ئایدن معروف).

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆبەرێز سکرتێری پەرلەمان بۆ پێشکەش کردنی پوختەی دانیشتنی پێشتر کە دیارە هیچ تێبینی لەسەر نەبوو پەسەند کرا، وە خوێندنەوەی غیابات، بەرێزان چەند خالێکی نیزامی هەنە وەریان دەگرین پێش ئەوە پوختەی کارو چالاکەکانی بەشی کاروباری پەرلەمان بۆ (2017) پێشکەشتان دەکەم دوو دەقە دەخایەنێت، دواتر خالە نیزامیەکان هەموویان وەردەگرم، وە ناوەکانیش دەنووسم، لەو ماوەیەدا کۆمەلێك دانیشتن بەرێوە چوون (2017) کە ئاسایی و نائاسایی بوون ژمارەی ئەو دانیشتنانە (7) دانیشتنە کە دەست پێکی دانیشتنەکان بە کاراکردنەوەی پەرلەمان بوو بە دانیشتنێکی دەست پێك نائاسایی لە رۆژی هەینی رێکەوتی (2017/9/15) بۆ پشتیوانیکردنی پرسی (ریفراندۆم)وە مافی چارەی خۆنووسینن دانیشتنە ئاسایەکانی خولی یەکەم کە ژمارەیان (4) دانیشتن بوو ، پاشان دەست کرا بە درێژکردنەوەی ماوەی پەرلەمان بۆ دوو خولی گرێدان کە ئەویش ك سێ دانیشتن ئەنجامدرا، کۆمەلێك یاساو بریار

دەرچوو کە ژمارەی یاساکان (4) یاسا بوو وە بریارەکانیش ژمارەیان (10) بریار بوو یاساکان ژمارە (1)ی درێژکردنەوەی خولی چوارەمی پەرلەمان دوای خوێندنەوەی نامەی بەرێز سەرۆك (مسعود بارزانی) سەرۆکی هەرێمی کوردستان کە ئاراستەی پەرلەمانی کوردستانی کرد بۆ یاسای ژمارە(2) دەرچوو ،یاسای ژمارە (2) یاسای دابەش کردنی دەسەڵاتەکانی سەرۆکی هەرێم بەسەر دامەزراوە دەستووریەکانی هەرێم، یاسای ژمارە(3) یاسای هەمواری پیادەکردنی یاسایی بەکریدانی خانووبەرە ژمارە(87)ی سالی (1979)ی ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان، یاسا ژمارە(4) یاسای لێبووردنی گشتی لە هەرێمی کوردستان بریارەکانیش کە ژمارەیان (10) بریارە لە دانیشتنەکان کە خوێندنەوەی یەکەم بۆ کۆمەلەك پرۆژەو یاساو بریارە کراوە کە ژمارەیان (20) پرۆژەیە بە یاساو بریار، وە هەروەها چەند راسپاردراوەیەك نێردراون بۆ حکومەت کە ئەوانیش:

1-راسپاردنی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەلبژاردن و راپرسی لە هەرێمی کوردستان بۆ ئەنجامدانی پرسی سەربەخۆیی کوردستان.

2-راسپاردنی پەرلەمان سەبارەت بە بودجەی حکومەتی عیراقی فیدرال.

3-راسپاردنی پەرلەمان بۆ رووداوەکانی (دوزخوورماتوو) لە زۆربەی دانیشتنەکانی پەرلەمان حوکمەت ئامادە بووە بۆ گفتوگۆکردن و دەولەمەند کردنی بابەتە هەرە گرینگ و چارەنوسیەکانی هەرێمی کوردستان، وە هەرەوەها بۆ گفتوگۆکردنی پرۆژە یاساکان هەر لەم ماوەیەدە چەندین ئەندام پەرلەمان دەستیان لە کار کێشاوە چەند ئەندامەك سووندی یاساییان خواردووە بۆ شوێن گرتنەوەیان .

سوپاس بۆ ئێوەی بەرێز خالە نیزامیەکان لە کاك (برزۆ) دەست پێدەکەین، کاك (برزۆ)، فەرموو.

بەڕێز برزۆ مجید عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان ئێمە وەکو فراکسیۆن بە پێی ماددەی (6)ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان داوای دانیشتنێکی نائاساییمان کرد بۆ قسە کردن لەسەر بارودۆخی عەفرین و دەربرینی پشتیوانی پەرلەمانی کوردستان و پابەندکردنی حکومەتی هەرێم بە هەر کارێك بە هەر بریارێك لەبەرژەوەندی عەفرین بێت، بەلآم بە داخەوە ئەمرۆ دەبینین لە بەرنامەی کارێکی قەرەبالغدا گفتوگۆکردن لەسەر عەفرین تەنها بە برگەیەك ئەویش بە گەیاندن یان قسە کردنی سەرۆکی فراکسیۆنەکانە، ئێمە پێمان وایە قسەی سەرۆك فراکسیۆنەکان هیچ شتێکی ئاوا لە ئاستی کارەساتی عەفرین کەم ناکاتەوە لەهەمان کاتیشدا دوور لە مزایەدەی سیاسی بە جیاوازی سیاسیمان بە ململانێی سیاسیشمانەوە پێمان وابی قەزیەی عەفرین دۆخی عەفرین هەموو ئاستی ململانێ و جیاوازیەکانمان رادەگرێت لەوەی کە مەسەلەیەکی تەواو کورد بوونە مەسەلەیەکی تەواو نەتەوەیی و نیشتمانییە؟، لەو روانگەوە ئێمە داوا دەکەین لە بەرێزتان سەرەرای ئەوەی بە پێی ماددەی(6) لە پەیرەوی ناوخۆ بەرەسمی ئاراستەی جەنابتانمان کردبوو کە داوا دەکەین دانیشتنێکی نائاسایی بۆش بە نائاسایی داوامان کردبوو بە

پێی ماددەی (6) چونکە ئێمە دەزانین ئەو برگەکان لە کاری دانیشتنی پێشووی پەرلەمان بە تەواو نەکراوی بە جێ دەمێنن لە دانیشتنی داهاتوودا دەبێ تەواو بکرێن بۆیە ئێمە داوای دانیشتنی نائاساییمان کردبەە، بۆیە لە ئێستادا دووپاتی دەکەینەوە بۆ بەرێزتان داواتان لێدەکەین ئەم دانیشتنەی ئەمرۆ تەنهاو تەنها تایبەت بێت بە قسەکردن لەسەر(عەفرین) وە حەدی ئیمکان حەدی ئیمکان بتوانین بە راسپاردەو بریاری وا دەرچین کە بەشێکی پابەند کردنی حکومەتی هەرێمی تێدا بێت بۆ کردنەوەی دەروازە بۆ عەفرین بۆ هاوکاری و پشتوانی سیاسی و دبلۆماسی و لۆجستی هەر شتێك کە لە ئیمکانیەتی حکومەتی هەرێم داهەبێت لە عورفی سیاسی دبلۆماسیدا رێگە بێدراو بێت، وە تکامان وایە لە جەنابیشتان پێش ئەوەی بەرنامەی کاری ئەم دانیشتنە دەست پێبکات بە وەلامێکی راست و دروستمان بدەنەوە، زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (برزۆ مجید) من وەلامی ئەم پرسیارەی کاك (برزۆ)دەدەم بۆ ئەوەی دووبارە نەبیتن، وە ئینجا خالی تر وەردەگرین، بەتەئکید دۆخی عەفرین دۆخەکی هەستیارەو نالەبارە وە خەمی هەموو کوردستانیانە وە لە روانگەی ئەرکی پەرلەمانی کوردستان ئەو داوایە کە لە زۆربەی فراکسیۆنەکان بۆ دەستەی سەرۆکایەتی هاتبووبە هەندمان وەرگرت مەسەلەیەکی زۆر جدییە لە هەموو مزایەدەیەکی سیاسی بەلأم پرسەکی مرۆڤایەتییە نیشتمانییە بەر لەوەی پرسەکی نەتەوەیی بیت تەنیا بۆ کوردبیت، چونکە عەفرین سنبولی پێەوە ژیانە، وە خەلکانێکی زۆر لەوێ پەنایان بۆ عەفرین بردووە بۆئەوەی لەوێ ژیانی خۆیان بەردەوام بکەن، دیارە ئەو دۆخەی بەسەر عەفرین هاتووە ئەنجامی ململانێیەکی زۆر توندە لە هەموو رۆژهەلاتی ناوەراست ئەوەی ئێمە بە پێویستمان زانیوە لەسەرۆکایەتی پەرلەمان بەرنامەی کاری پێشتر ئەوەی لە دانیشتنەکانی پێشتر وامان بە پێویست زانی لەم دانیشتنەدا ببێتە خالی یەکەم بەلأم لەبەر ئەوەی دانیشتنی پێشتر و دوو پرۆژە یاسا هەبوون دەبوا مناقەشە بکرێن بە بێی رێکارەکانی پەیرەوی پەرلەمانی کوردستان دەبێت ئەوە لە پێش بن بەس داوا لە ئێوەی بەرێز دەکەین ئەوە ببێتە خالی یەکەم وە لە خالی یەکەمەوە پەیامی خۆتان بگەینن وە زۆر گرینگە دونیا گوێ لە پەیامی پەرلەمانی کوردستان بگیرێت کە هەمیشە پەیامی پەرلەماننی کوردستان پەیامی ئاشتی و خوازانە بویە وە داوای چارەسەری ئاشتیانەی کردووە وە بۆ کێشەکانی ناوخۆی عیراق دەستی ئاشتیخوازانەی هەرێمی کوردستان لەگەل هەموو مەینەتیەکان لەگەل خەلکی کوردستانە بۆ ئەوەی لەگەل بغداد بە گفتوگۆ کێشەکان چارەسەر بکرێن، هەروەها ئێستاش پەیامی خەلکی کوردستان لەلایەن فراکسیۆنەکان زۆر گرینگە بە هەموو دونیا بگەینین بە تەئکید دلنیامە خەلکی کوردستان چاوەروانی ئەوەیە گوێ لە ئێوە بگریتن، ئەگەر ئێوە فراکسیۆنەکان ئەندامانی پەرلەمان گشتتان رازی بن برگەکان ئالوگۆر بکەین برگەی بارودۆخی عەفرین دەبیتە برگەی یەکەم ئەگەر ئێوە رازی بن بەوەی، ئیزافەتەن پێش ئەوەی دەبێت ئەوە بە دەنگ دان ئەوە یەکلایی بکرێتەوە هەر بۆ وەبیر هێنانەوە هەرێمی کوردستان هاوسۆز بووە لەگەل رۆژئاوا کوردستان وە هاوسۆزیەکە هەر لێرە لە دانیشتنی پەرلەمان پشتوانی پەرلەمانی کوردستان بۆ رۆژئاوا

بەبریار پەسەند کرا شاندەکانی هەرێمی کوردستان و پەرلەمان بە بەردەوامی سەردانی رۆژئاوایان کردووە، دواین شاند ئەوە بوو کە لەسەر داوای کۆمسیۆنی هەلبژاردنی رۆژئاواش شاندی پەرلەمان لەلایەن فراکسیۆنەکان سەردانی ئەوێیان کرد وە حزوریان هەبوو وە ئەو حزورەش گرینگ بوو کە لەگەلیان حازر بن سەرپەرشتی هەلبژاردنەکان بکەن هەم خۆی پەیامەکی سیاسی بوو ئەوە حزورەش پشتوانی بوو بۆ ئەو پرۆسەی لە وێ بەرێوە دەچیتن بە تەئکید پێویستی بە زیاتر هەیە ئەو هەلوێستەی هەرێمی کوردستنا پێویستە بە ناردنی پێشمەرگە بۆ کۆبانێ لە کاتی مەینەتدا لەکاتی شەری تیرۆرستاندا وێنەیەکی جوان و خوازیار بوو لەسەر ئاستی هەموو دونیادا پێشوازی لەو هەلوێستەی هەرێمی کوردستان کرا کە بە هاوکاری بوو تەنها هەرێمی کوردستان نەبوو دراوسێکانیش دەرگایان کردەوە بۆ ئەوەی کوردستان بتوانێت ئەو رۆلە بگێریتن، تەبیعی زیاتر پێویستە بەلێ زیاتر پێویستە خەلکی کوردستان ئەو داوایە دەکەن وە ئێستاش ئێوە ئەگەر ئەو پێشنیارە هی ئێمەیە هی ئێوەشە برگەی عەفرین بکەینە برگەی یەکەم، خالی نیزامی پێش ئەوە، کاك(برزۆ) تەواو بکە خالی نیزامی، فەرموو .

بەرێز برزۆ مجید عبدالله:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان ببورە من نەم ویست ئەو قسە بکەم خەلك زۆر بە روونی گلەیی لە پەرلەمان و پەرلەمانتاران دەکات کە هەلوێستەکەی لەرووی کاتەوە درەنگ وەختە وە هەلوێستی پێویستیش نەبووە بۆ بۆیە من لێرە جەخت وە دووپاتیش دەکەمەوە لە داواکاریەکەی خۆمان دەکەمەوە ئەم دانیشتنەی ئەورۆ تەنهاو تونها تایبەت بکرێت بە گفتوگۆکردن لەسەر(عەفرین) وە پەیامی سەرۆك فراکسیۆنەکان بە تەوازوعەوە بەرێزەوە دەلێم سەرۆکی فراکسیۆنەکان هیچ لە ئاستی کارەساتی مەسەلەکە ناگۆرێت ئەگەر گفتوگۆیەك بۆ هەموو ئەندامانی پەرلەمان کراوە نەبێت بۆ بییە بە راسپاردەوە بریار دەربچێت .

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك (برزۆ) با باتەکە با بە لارێ دانەچیت، بۆیە تکام لە ئێوەیە بابەتەکە نەبێتە مزایەدە مەسەلەی عەفرین نەکەینە (قەمیس عوسمان)، یەنی ئێمە لەبەر چاوی ئێمە وەزعەکی زۆر خراپ بەسەر هەرێمی کوردستاندا هات، بەسەر خورماتوودا هات با برینەکان نەکەینەوە بەسەر کەرکوکدا هات فراکسیۆنەکانی پەرلەمان داوایان کرد دانیشتنی نائاسایی بکرێت هیچ داوایەك بە دەستی ئێمە نەگەیشت ئەو بارو دۆخەی بەسەر هەرێمی کوردستاندا هات کەم نەبوو لەشکری عیراقی حەشتی شەعبی پەلاماری ناوچە کوردستانیەکنیاندا کوشتن وێرانکردن تالانکردن مال تەقاندن سوتاندن کردیان بەهەر حال ئەوەی لەدەستی ئێمە بێت بۆ عەفرین پشتوانی سیاسییە کۆمەلگای نێودەولەتییە (un) بە ئاگا بێخینەوە کۆنکاری عەرەبی بە ئاگا بێخینەوە رێخراوی هاوکاری ئیسلامی بە ئاگا بێخینەوە کە ئەرکی هەموویان بێن هاوکاری لە رووی ماددی لێرە هەرێمی کوردستان دەتوانێت چی بکات بۆ (عەفرین) بکات غەیری پەیامی

سیاسی و پشتوانی ئێمە با لەو بابەتە حەجمی ئەو بابەتە وەکو پێویست وەکو خۆیەتی بە و شێوازە مەعامەلەی لەگەل بکەین لەبەر ئەوە ئەگەر خاڵی نیزامیتر با دەرفەتیان بدەینێ، کاك (ئاری)، فەرموو.

بەڕێز ئاری عبداللطیف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان پێم وابێت ئەوەی پێشەی یەك بدەین بە بەرخودانی عەفرین خاڵی پێنجەم بێتە خاڵی یەکەم و پەیامی سەرۆك فراکسیۆنەکان بخوێنرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمەش هەر ئەو داوایەمان کردووە، کاك (بهزاد)، فەرموو.

بەڕێز بهزاد دەرویش دەرویش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمیش پشتگیرییا ڤی رەئیی دکەین ئەڤ خالا گفتوگو لسەر کانتۆنا عەفرینا بێتە پێش ، خالا دویێ راستی خالەکا پەیرەوییە (2017/12/12) فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان پرۆژەکی چاکسازی بناڤێ پرۆژەیێ چاکسازی سیاسی و ئابووری ل هەرێما کوردستانێ پێشکەشی سەرۆکایەتیا پەرلەمانێ کر کە دابەش بکەن بۆ سەرهەمید ئەندامێ پەرلەمانێ وە جەنابێ تەش واژوو لسەر کربی بەس راستی پشتی تێپەربینا زیاتر هەیڤ و نیڤەکا هەتا نوکە کە ئەڤ پرۆژە لسەر ئەندامێت پەرلەمانێ نەهاتییە دابەش کرن ،ب نسبەت رەوشا کەرکوکێ ناوچەی کوردستانیش هەر بۆ مەعلوماتت ئەندام پەرلەمانا بۆ مێژویێ مە دوو یاداشتێت فەرمی واژوێت ئەندامێت فراکسیۆنیت یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان وەختی خۆدا پێشکەشی پەرلەمانی کوردستان کر کە گفتو گۆ لسەر وان ناوچە بێتە کرن هەر بۆ راسکردنە ڤە کە وەختی خۆ ژ دامە داخاز کروو، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك(بهزاد) وەختی خۆی ئەوە ئاراستە کرابوو بۆ لیژنە پەیوەندیدارەکان پرۆژەی چاکسازی هەمووتان دەزانن پەیرەوییە هەر بابەتەك رەهەندی دارایی هەبیتن دەبێت جاری یەکەم رەوانەی حکومەت بکرێتن وە ئینجا دێتن لە ناو پەرلەمان ئینجا لەسەر لیژنە پەیوەندیدارەکان دابەش دەکرێتن لەسەر ئەندامان دابەش دەکرێتن ، خاڵی تری نیزامی، کاك (ابوبکر هەلەدنی)، فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش ئەمەوێ لە گۆشەیەکی ترەوە باس لە عەفرین بکەم دوور لەوەی بابەتی عەفرین شتێك نییە کە ئێمە بە ریکراو هەر وا سەیێیی بەسەریا تێپەرین وەڵاتان لەو پەری دونیاوە کە رووداوێك روودەدا دەکەونە حالەتێکی ئامادەباشییەوە کۆبوونەوەی تایبەت دەکەن هەموو دەزگا نیشتمانییەکان رادەسپێرن ئێمە لەم دەستەوە سەرەرای ئەوەی نەتەوەیەکی هاوزمانمان قەتلوعام دەکرێت لەولاوە وەکو جەنابیشت

ئاماژەت پێدا پێشێلی مافی مرۆڤە ئارامی و ئاسایشی ئەو ناوچەکەش کەوتۆتە مەترسییەوە ئاوارەبوونی زیاتریشی لێدەکەوێتەوە وە ئەم پەرلەمانە بەڕێزە یەنی لەم خولەی پەرلەمانی و کوردستان دوو بڕیاری مێژوویی دەرکردووە سەرەرای رەوانە کردنی شاندەکانی پەرلەمانی کوردستان من بۆ من بیرخستنەوەی هەموو لایەکمان بڕیاری ژمارە(24)لە (2014/10/15) کە لە خالی یەکەمدا دەڵێت (پەرلەمانی کوردستان پالپشتی دەکات لە ئیرادەی گەلی رۆژئاوای کوردستان لە هەر شێوازێکی خۆبەڕێوە بردندابێت پێویستە حکومەتی هەرێمی کوردستان مامەلەی لەگەلدا بکات) ئێمە دانمان بەو کانتۆنانەدا ناوە کە یەکێك لەم کانتۆنانە لە ژێر مەترسیدایە ، دووەم:دەلێت (پێویستە حکومەت هەرێمی کوردستان بە پێی توانای دارایی خۆی هاوکاری پێویست پێشکەش بکات بە رۆژئاوای کوردستان لەبەر ئەوە دەبێت پەرلەمانی کوردستان ئەمرۆ درێژە بدات بەو مێژووە پر شکۆیەی خۆی، وە ئێمەوەکو پەرلەمانتاران بەرێزتان وەکو دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بە بەشێك لە خۆمان ئەزانین وە پێشمان خۆش نییە کە ئەو وێنەیەش بگیرێت کە خوانەخواستە ئێوە بە ئەهمیەتەوە سەیری ئەم بابەتە ناکەن، ئەگەر بابەتەکە تەنها پەیامە من پێم وایە هەموو فراکسیۆنەکان بەلاغیان دەرکردووە پێویست ناکات لێرەدا پەیام بخوێننەوە ئەبێت بڕیارێك بێت لێرەدا ئەبێ ئێمە بیدەین وە ئەم بڕیارە راسپاردەی تێدابێت لە ئاستی ئەم چاوەروانیەیابێت کە هەموو کوردانی دونیا هەموو مرۆڤ دۆستێ ئینتیزاری لەم پەرلەمانی کوردستانەدا هەیە بەتایبەتی میللەتەکەشمان چاوەرێی ئەوە ئەکا وەکو بابەتێکی هەنوکەیی بە پەرلە پەرلەمانی کوردستان قسەی خۆی لەم بارەیەوە بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز(ابوبکر هەلەدنی)، هەر بۆ ئاگاداری ئێوەی بەڕێز هەرێمی کوردستان ئەوە زیاتر لە سێ ساڵە لە قەیرانەکی دارایی زۆر دژواردا تێدەپەرێت وەزعی رۆژئاوای کوردستان لە رووی ئابووری لە رووی دارایی رەنگە لە زۆر رووەوە باشتر بیت لە هەرێمی کوردستان هەرێمی کوردستان لە ژێر ئەو ئابلوقە، لەبەر ئەوە پەیامی سیاسی نییە پشتوانی کەم نییە، پەیوەندییەکانی دیبلۆماسی کەم نییە، دەبێت ئەوە بە هەند وەربگرین لەبەر ئەوە ئێوە وا تێنەگەن ئێمە رێگر دەبین لە سەر ئەوەی کە راسپاردە لەم دانیشتنە وە ربگیرێن بەلأم کە پەیامەکان ئاراستە بکرێن پەیامەکان دواتر لیژنەیەك پێك دەهێنیت بۆ ئەو ئەم پەیامانە یەك بێخنەوە وە دواتر ئێوە ئازادانە ئەو پێشنیار دەکەن ئێمە وەکو دەستەی سەرۆکایەتی دەخەینە رووی ئێوە گفتوگۆ لەسەری دەکەین و ئەوە ی لەبەرژەوەنددایە دلنیامە کۆدەنگی لەسەر دەبیتن، خالی نیزامی زۆر بووینە باهەموویان وەربگرین، (ئامینە)خان.

بەڕێز ئامینە زکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەلبەتە ل گۆر ماددەی (6) ی پەیرەوی ناوخۆ ماوەیەك فراسیۆنا پارتی داخاز کربوو کو جڤینەکا نایاسایی سەر پرسا عەفرینێ ئەو رەوشا رۆژئاوایێ کوردستانا تێدا تێپەر دبیتن بیتە ئەنجامدان ئەم

داخازیا ژ جەنابێ هەوە دکەین کە خالا پێنجێ ببیتە خالا ئیکێ و ببیتە سەرەتا گفتوگۆکرنا یا فراکسیۆنێ پەرلەمانی و بدیتنا مە ژی ئەگەر پەیام ئو راسپاردە هەرپێشنیارەك هەبیتن ب رێکاسەرۆکا فراکسیۆنا بتێرو تەسەلتر چونکە هەمی سەرۆکایەتیا فراکسیۆنا دشێتن پەیاما خۆ بگەهینیتن ئەم هیچ بەهانەکا دی نابینین کو زێدەتر موناقەشە ژسەر هەندێ بکەین موزەیەدەیێ سیاسی دگەل ئێك و دوو بکەین باشتر ئەوە دەرگەهێ گفتو گۆیێ سەر عەفرینا بکەین خەلکێ رۆژئاڤایێ کوردستانێ نها چاوەرێی مە دکەت کە پەرلەمانێت کوردستانێ د چ پەیامیەك هەبیتن ئو چ هاریکاری و بەرنامە و پەیام د هەبیت ژبەر هەندی ئەز دبینم کو باشترین دەستپێك ئەوە ئەم دەست ب گفتوگۆیێت بکەین لسەر ڤی بابەتێ.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

یەك دوو خالی نیزامی تر وەردەگرین، (د.بەهار).

بەڕێز بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو فراکسیۆنی گۆڕان فراکسیۆنی گۆران و کۆمەل داوای دانیشتنی نائاساییمان کردبوو بەرێز سەرۆکی فراکسیۆنێك ئیشارەتی پێدا کە لەبەر ئەوە بوو مەبەستمان بوو دانیشتنەکە تایبەت بکرێت بە بابەتی عەفرینەوە چونکە دەمانزانی برگەی تر ماوە لە پێشتر بەلآم ئەمەوێ ئەوە بیری بە رێزتان بخەمەوە عیلاقەی بەینی فراکسیۆنەکانی پەرلەمان یان ئەندامانی پەرلەمان لەگەل دەستەی سەرۆکایەتی علاقەیەکی تەنزیمییە علاقەیەکی ئیزعان نییە یەنی ئەوە نییە ئێوە هەرچی بێ ئێوە فەرزیکەن بەسەرمانا علاقەیەکی تەنزیمییە ئێوە تەنزیمی ئەو شتانە دەکەن کە ئێمە داوای دەکەین بۆیە ئێمە دانیشتن ئەکەین نائاسایی بێت حیکمەتێکی تیایە بۆیە داوای داوای دانیشتنی نائاسایی دەکەین تایبەت بکرێت داوای دانیشتنێك ئەکەین بە ئامادەبوونی حکومەت بۆ مەسەلە حکومەت و کۆمسیۆن بۆ مەسەلەی هەلبژاردن هەر داوای جوابەکەمان نادرێتەوە داوای دانیشتن ئەکرێت بۆ مەسەلەی پاشەکەوتی مووچە هەر جواب نادرێتەوە یەعنی ئەمە عیلاقەکەتا وا لێ کردوە کە عیلاقەیەکی ئیزعامن بێێت بۆ یە تکا ئەکەم ئێوە تەنزیمی داواکاریەکان و تەنزیمی داواکاری فراکسیۆنەکان دەکەن تکایە با ئەم بابەتە چیتر بەرنامەی کار لەسەر لە ژێر سایەی داواکاری فراکسیۆنەکان و ئەندامانی پەرلەماندا بێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

(د.بەهار) بەرێزتان لە لیژنەی یاساینە مەسەلەی ئیزعان تەنزیم کردن بە تەنیا نییە سەرۆکایەتی پەرلەمان دەسەلاتی تەغدیری هەیە وە خۆتیش دەزانی ئەو دەسەلآتە تەغدیریە بەکاردێتن بۆ ئەوەی ئیشەکان باشتر بەرێوە بچن بۆ ئەوەی مزایەداتی سیاسی کەم بن بۆ ئەوەی نزیك بوون لە نێوان فراکسیۆنەکان ببیتن ئێمەش تەقدیری ئەوە دەکەین کە دانیشتنی نائاسایی هەندێ جاران پێویستن ئێستا لەم وەرزەدا لەم هەفتەی رابردوو تا ئەم هەفتەیە تۆ دانیشتنی ئاسایت کردوونە بۆ بەردەوامی ناکەین چ حیکمەتەك لەوە دایە تۆ دانیشتنی ئاسایی ببری دانیشتنەکی نائاسایی بکەی کاتێکدا لەبەر ئەوە ئەو

مەوزوعە مەوزوعە تەقدیرینە ئێمە تەقدیرمان کردووە تێبینیتان هەیە لە جێی خۆیە رەئیتان هەیە لە جێی خۆیە، کاك (سۆران عمر)، فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سەعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتوانی نوقتە نیزامیەکەی بەڕێزان کاك(برزۆ)، کاك(ابوبکر)، خاتوو(امینە)، (د.بەهار) دەکەم ئێمە فراکسیۆنی گۆڕان و کۆمەل لە (22)ی مانگەوە داوای کۆبونەوەیەکی نائاسایمان کردووە بۆ ئیشکالی پەیرەوەی بۆ بەرنامەی کار دروست نەکا کە هەندێك پرۆژە یاسا لە ریزبەندایەو نابێت هیچ بچێتە پێشی، وە مەسەلەکەش موزایەدە نییە ئەهمیەت پێدانە بە بەشێکی گرینگی هەرێمی کوردستان کە عەفرینەو ئێستا مەترسی گەورەی لەشکرکێشی تورکیا و وە کوشتنی هاولاتیان و پەلاماردانی تیایە، وە ئەگەر موزایەدەیەك لە پێناو دیفاعکردن لە پارچەیەکی تری کوردستان نەتەوە پێموانییە ناوی بنرێت مزایەدە ناوی دڵ سۆزییە ئوێد ئەکەم دەستەی سەرۆکایەتی بە هەندی وەربگرێت، چونکە ئەگەر تەنها پەیام بێت هەر فراکسیۆنێك دەتوانێ کۆبونەوەی خۆی لەبەر دەم تەلاری پەرلەمان پەیامەکەی بگەیەنێ گرینگی ناو هۆلی پەرلەمان ئەهمیەتیەکەی لەوەیە کە راسپاردە بدات بە کۆمەلگەی نێودەولەتی بەو پێشێلکارییە مەترسیدارانەی مافی مرۆڤ کە دەکرێت وەکو ئەوەی بۆ خورماتوومان کردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(سۆران عمر)، بەرێز (عباس)، فەرموو.

بەڕێز عباس فتاح صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پەرلەمان وەلایی من پێم وایە ئەوەندە گفتوگۆ لەسەر ئەو قسانە کە دەیکەین رەخنە لە یەکتر دەگرین پێمان وایە وا بوو پێمان وایە وا دەبوو قسە بکەین لەسەر ئەصلی مەسەلەکە زۆر باشترە یەنی بە داخەوە یەعنی وامان لێدێت خەلکیش لێمان لە قسەکانمان زۆربەی مزایەدە دەکەین بەسەر یەکتری با بێن بە کرداری قسەکانمان بکەین کرداری چییە بابیکەینە برگەی یەك لە برگەی یەکیش فراکسیۆنەکان کە قسەیان کرد هەموو لە وتارەکانیان داوای ئەوە بکەن کە ئێمە پێویستە لەسەر ئەو مەسەلەیە رابوەستین و گفتوگۆ بکەین بۆ ئەوەی جەلسەی ئەمرۆ هەمووومان لەسەر ئەو بابەتە بێت دەیکەینە راسپارد یان پێشنیار خۆی ئەوە باشترە لەوەی کە هەموومان خالی نیزامیمان بگرین کە خالە نبزامیەکانمان هیچی نیزامی نییە هەمووشیان زیاتر قسەکردن و شەرح کردن با بێین لە ناو قسەکان قسەی خۆمان شەرح بکەین ،زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(عباس)، ئێستا دەرگای ئەو خالە نیزامیە دەگرین کە زۆربەیان دەربرینی رایە ئەوە دەخەینە دەنگدان تەواو، خالی پێنجەم پێشنیارە ببیتە خالی یەکەم وە لە جێی خۆیە فەرموو ئەوەی

لەگەلدایە دەستی خۆی بەرز بکاتەوە، (59) کەس بە پەسەند دەزانێ، ئەوەی بە پەسەند نازانن ،(1)کەس بە پەسەند نازانی بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا.خالی نیزامیەی لەسەر ئەم برگە نا خالی نیزامی لەسەر برگەیەکی تر شتی مەبدەئی بۆ پەیامەکەیە بهێلەوە، یاداشتەکان ئەوەی بە دەستەی سەرۆکایەتی گەیشتونە فراکسیۆنەکان داوا لە کاك(ئومێد خۆشناو) دەکەین، داوا لە خاتوو (بێگەر) خان دەکەین روونکردنەوەك هەیە لەسەر ئەو یاداشتانەی بە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان گەیشتوونە، فەرموو.

بەڕێز بێگەرد دلشاد شكراللە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێزان لە راستیدا ئەو کە باس دەکرێت دوو فراکسیۆن یان سێ فراکسیۆن یاداشتی لەسەرمەسەلەی عەفریندابێ هەموو فراکسیۆنەکانی پەرلەمان بەبێ جیاوازی لە پەرۆشیان بۆ دۆخی عەفرین وە گەلی کوردمان لە خۆرئاوای کوردستان یاداشتیان داوەتە سەرۆکایەتی پەرلەمان دیارە پەرۆشی هەموو فراکسیۆنەکان بەبێ جیاوازی لە راستیدا وەکو یەك بووە بۆیە ئێمە بە باشمان زانیوە لەو دانیشتنە ئاسایی پەرلەمانی کوردستان کە پێموایە رێگری نییە لەوەی کە فراکسیۆنەکانی پەرلەمان و ئەندامانی پەرلەمان پەیامی خۆیان بە گەلی کورد لە خۆرئاوای کوردستان وە لەسەر ئاستی نێودەولەتیش بگەیەنن ، بۆیە ئێمە پێمان باش بووە کە دانیشتنە ئاساییەکە لە دانیشتی ئاسایدا بخرێتە بەرنامەی کارەوە وە ئالوگۆری برگەکە بکرێت هەروەکو کە کاك (جعفر) بۆ خۆی ئاماژەی پێدا، بۆیە ئومێد دەکەم ئەم بابەتە هیچ جۆرە تەشەنوجێك لەگەل یەکتری وە بە هەستێکی نەتەویی و نیشتمانی کە هەموومان بە پەرۆشین بۆ خەلکی کورد لە خۆرئاوای کوردستان وە هەمووشمان درکی ئەوە دەکەین ئە دۆخەی کە بەسەر ئەویَ هاتووە وە رەچاوی دۆخی هەرێمی کوردستانیش دەکەین ئێمە ئومێدمان دەخواست دەسەلاتی هەرێمی کوردستان وە دەولەتێك بیتوانیبایە پشتوانی لە گەلی کورد لە خۆرئاوای کوردستان بکات وە بیتوانیبایە هەموو ئەو موستەلزەماتەی کە پێویستن بۆ پالپشتی کردنی گەلی کوردمان لە عەفرین بمانتوانیبایە بەکاری بهێنین دەسەلاتەکانی خۆمان لە هەموو روەیکەوە چ دارایی بێت چ لۆجستی بێت چ لە رووی سەربازی بەلام دەبێت رەچاوی دۆخی هەرێمی کوردستان بکەین کە ئێمە ئێستا لە هەموو رووەکانەوە بە چ دۆخێکدا تێدەپەرین وە گەلی کوردمان لە باشووری کوردستانیش سەرەرای هاوخەمیەکەی بۆ گەلی کوردمان لە خۆرئاوای کوردستان بەلأم بە تەئکید کەنالە فەرمییەکانی خۆی لەسەر ئاستی نێودەولەتی لەسەر ئاستی هەرێمیش دەخاتە گەر بۆ ئەوەی کە بتوانین هاوکار و پالپشت و پشتوان بین بۆیە سەرۆکایەتی پەرلەمان لە روانگەی درك کردنی بە پەرۆشی هەمووتان بەبێ جیاوازی پێمان باش بوو لەو دانیشتنە ئاساییەی پەرلەمانی کوردستان پەیامی خۆتان بگەینن وە ئومێد دەکەین بتوانین پالپشتێکی بەهێز بین و وەکو پەرلەمانی کوردستان لەگەلی خۆشەویستمان لە خۆرئاوای کوردستان .

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (بێگەرد تالەبانی) بۆ ئەو روونکردنەوانە، ئێستا داوا لە بەڕێز (ئومێد خۆشناو)دەکەین پەیامی فراکسیۆنی زەرد پێشکەش بە دانیشتنەکە بکات، وە لە ڕێگای دانیشتنەکەوە بۆ خەلکی کوردستان تایبەتی خەلکی رۆژئاوا و(عەفرین) بین، فەرموو.

بەڕێز ئومید عبدالرحمن حسن (ئومێد خۆشناو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش هەموو شتێك عەفرین برینداره رۆژئاوای كوردستان برینداره وەك چۆن باشوور برینداره بەلآم به داخەوه مزایەداتی داخلی خۆمان بەشێك له برینەكانی قولتر كرۆتەوه هیوادارین هیچ لایەنەك پەنا بۆ ئەوه نەبات هەلەتەكانی هەلبژاردنی هەرێمی كوردستان كاریگەری نەبیتن لەوەی كه بكرێته بەشێك كه هەلەتەكه جارێكی تر رۆژئاوای تێدا ببێته قوربانی، به ناوی فراكسیۆنی پارتی دیموكراتی كوردستان سەرەتا زۆر به گەرمی بەخێرهاتنی خوشك و برایانمان دەكەین له نوێنەرانی شاری عەفرینی خۆشەویست هیوادارین به ئامانجەكانی خۆیان بگەن وه سەرەتا سلآو بۆ خۆراگری خەلكی كوردستان بۆ قوربانیدان به تایبەت له خۆرئاوی كوردستان سلآو بۆ ئازایەتی پێشمەرگه و شەرڤان و كچ و كورەكانی كه بەرگری له خاكی پیرۆزی كوردستان دەكەن، عەفرین خەمێكی قوله بەلآم ئێمه پێش عەفرین رووبەرووی كارەسات و خەمێكی قولتر بووینەوه كەركوك و دوزوو ناوچه دابرێنراوەكانی ئێستا دەتوانین پێیان بلێین ناوچه داگیركراوەكانی تری كوردستان جارێكی دیكه هێرش و پەلاماری كرایه سەر، بۆیه پێویسته ولآتانی ناوچەكانی كه رێز له یاسا نێودەولەتیەكان بگرن و بیان و نەدۆنەوه بۆ سەركوتكردنی گەلی كورد ناوچەكه تەحەمولی شەری نوێ ناكات شەر قەیرانەكان قولتر دەكاتەوەو ڕێگاكانی چارەسەر دوورو ئالۆزتر دەكات، تۆپبارانكردنی خەلكی سڤیل تاوانه نابێت هیچ هێزێك هانای بۆ ببات ئیدانەی دەكەین وێرای سەرنج و تێبینیەكانمان لەسەر دۆخی عەفرین ئێمه سەرەتا وەك هەرێمی كوردستان هاوكاری و پشتگیریەكانی پێشتر و ئێستای توركیا لەبەر چاو دەگرین سوپاسیان دەكەین هیوادارین ئەو كێشەیەی ئێستاش كه لەگەل باكووری سوریاش دروست بووه به گفتوگۆ چارەسەر ببێت لەشكركێشی بوەستێت كوشتنی خەلكی سڤیل رابوەستێت چیدیكه خوێن له ناوچەكه نەرژێت، دوای هێرش و مەترسییەكان بۆ سەر باشووری كوردستان داگیركردنی كەركوك جارێكیدیكه ئێمه خەمێكی دیكه رووبەرووومان دەبێتەوه ئێستا رۆژئاوای كوردستان لەبەر دەم هێرشی سەربازی و داگیركاری گەورەدایه، سەرۆك كۆماری توركیا له رۆژی (20)ی كانونی دووەمی (2018) رایگەیاندكه پرۆسەی عەفرین له سەر زەوی به كردەیی دەستی پێكردوو داوای ئەوەش شاری مەنبەز دێت و تا سەر سنوری عیراق بەردەوام دەبێت، ئەم پرۆسەیەله چوارچێوەی مافی بەرگریكردن دەبێ و هەروەها له چوارچێوەی ستراتیژیەت بەرەنگاربوونەوەی تیرۆر پرۆسه سەربازیەكانمان بەردەوام دەبێت، سەرەنجام سەرۆكایەتی ئەركانی توركیا و پرۆسەی سەربازی وشكانی دژی رۆژئاوا له چوارچێوەی پرۆسەی (چله زەیتوون) راگەیاند، له راستیدا پرۆسەی داگیركاری

دەست تێوەردانی کوردستانی رۆژئاوا بە هاوکاری و پشتوانی وە بەبەشداری لە سوپای سوری ئازاد و چەندین میریشیای مەزهەب گەرای توند ئاژۆی ئیرهابی ئەنجام دەدرێت، لە بەرامبەردا دانیشتوانی رەسەن و راستەقینەی ناوچەکە بەرگری لە خۆیان دەکەن بە هەموو پێکهاتەی دانیشتوانەکەیەوە، پاساوەکانی دەولەتی تورکیا چین؟ تورکیا چەمکەکانی وەك بەرگریکردن پاکتاوکردنی تیرۆرو مێژووی مانەوەی نەتەوەی تورك و لەناوبردنی گروپ و دانیشتوانی بێ ناسنامە وەك پاساو بۆ هەلگیرساندنی جەنگ و بەرپاکردنی جەنگ لە دژی رۆژئاوای کوردستان بەکاردێنێت بەداخەوە بەرگێکی ئاینیشی پێدەدات، ئەمە لە کاتێکدایە کە جیهان ئەو راستییە دەزانێت کە لەو کاتەوەی گەلانی سوریا لە چوارچێوەی بەهاری عەرەبی لە (2011) وە راپەرین و سوریا و ناوچەکە بۆتە ناوچەیەکی تامپۆنی سەربازی شەری تیرۆری نێودەولەتی لە بەرامبەردا رۆژئاوای کوردستان بەشێکی هەرە گرینگی شەری دژی تیرۆری نێودەولەتی بووە، تەنانەت بەردوو دارێکیش لە رۆژئاوا ی کوردستان لە لایەن دانیشتوانی تەواوی رۆژئاوای کوردستان ئاراستەی سنورەکانی تورکیا نەکراوە تا بە ئەمرۆ دەگا ، لەلایەکی تر رۆژئاوا وە هێزە چەکدارەکانیسوپای سوریای دیموکراتی لە ژێر چاودێری هێزی هاوپەیمانی نێودەولەتی دژی دەولەتی ئیسلامی داعش جەنگاون و لەو پێناوەشدا قوربانی زۆریان پێشکەش کردووە جێگای ستایش وبێزانینی کۆمەلگەی نێودەولەتی مرۆڤ دۆست بوون و راستەوخۆ و نا راستەوخۆ نە لە رووی ماددی و نە لە رووی مەعنەویەوە هیچ هەرەشە و مەترسیەکیان بۆ سەر دەولەتی و تورکیا و بەرژەوەندیەکیان دروست نەکردووە، جیهان ئەگەر چی لە ئێستادا لە بەرامبەر هەرەشەکان و مەترسیەکانی سوپای تورکیا دژی هاونیشتیمانیانی سڤیلی رۆژئاوا لە ئاستی پێویست دا نییە ئەو هەلوێستانەی نیشانی دراون وەفاداری بەرچاو نانوێنن بەرامبەر ئەو خزمەتە مرۆڤایەتیەیی کە رۆژئاوا پێشکەشی جیهانی کردوو، وە لە دوو تۆی مێژوو وەستاوە، گەلی رۆژئاوا بە هەموو پێکهاتەکانەوە هەزاران سالە لە زێدی خۆیان دەژین و هەرگیز هەرەشە نەبوونە بۆ سەر هیچ نەتەوەیەکی تروو ئاوو خاکی هیچ گەلێکی تریان رووبەرووی قران نەکردووەتەوە نەیان کردۆتە بەشێك لە ئامرازەکانیان بەلکو هەمیشە بە پاساویش هێرشیان کراوەتە سەروو پاساوی ئاینیشیان دژە بە هیچ مەزهەب و ئاین و رەگەزێك نەتەوەیەکی دیکە نەکردووە و شەریان هەلنەگیرساندووە، بەرێزان ئەگەر دیدی یاسایی بۆ شەری تورکیا دژ بە رۆژئاوای کوردستان چاولێبکەین هەمووومان دەزانین کە یاسای رێکخستنی پەیوەندی و نێوان گەلان و دەولەتان جەخت لە هێنانەوەی خواستی گەلان و دەکات تا لە ئاشتی و تەبایی و لێبوردەی و دراوسێیەتی بەشدار بژین، چارتی نەتەوە یەکگرتوەکان و دەستووری یەکێتی ئەوروپا و پرۆگرامی رێخراوی هاریکاری ئیسلامی و خودی ئاینەکانی ئاسمان و زەوی لەسەروویانەوە ئاینی پیرۆزی ئیسلام لە رووی دەق و رۆحەوە جەخت لە یەکسانی و پێکەوە ژیانی گەلان و رێزگرتن لە مرۆڤ دەکەن و بە رەهایی ئەوە حەرام دەکەن کە جەنگ نابێ ببێتە پاساو بۆ هیچ کەس و گەل و دەولەتێك دژ بە گەل و دەوڵەت و کەمینەو پێکهاتەیەکی تر، وژدانی بەرپرسیاری نێودەولەتی خاوەنی ئەو پرانسیپ و ئەو یاساو رێسا نێودەولەتیانەی ئەخلاقی و قانونیانەیە خاوەنی چەندەها رێکەوتن نامە و جارنامەی

مافی مرۆڤە کە نابێت جەنگ دژ بە گەلێکی دیاریکراو بەرپا بکرێت و پاساوی بۆ بدۆزرێتەوە، بەڵکو دەبێ نیەت پاکی لە پەیوەندیەکاندا هەبێت تا گەلان بە ئاشتی و پێکەوە ژیان بژین دوور بن لە دەست تێوەردان لە کاروباری گەلانی دیکەدا، یاسای هاوچەرخی مەدەنی نێوان گەلان و هەموو دەستێوەردانێك دژ بە بەرژەوەندی سیاسی و ئابووری کلتوری و کۆمەلایەتی ئاینی و مەزهەبیەکان وە دەولەتێکیتر رەت دەکاتەوە هەر بۆیە پاساوە کانی سوپای تورکیا دژ بە رێساکانی قانونی دەولییە ئەو شەرە هەرەشانە ناوچەکە دەکەنە ناوەندێکی ململانێ کە سەرنجام لە بەرژەوەندی هیچ گەل ودەولەتێك نییە سودی بۆ هیچ لایەنێك نابێت بۆیە ئێمە لە فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان پەلاماردانی گەلی کوردستان بە هەموو پێکهاتەکانەوە لە رۆژئاوای کوردستان لەلایەن دەولەتی تورکیاوە مەحکوم دەکەین و جگە لە خوێنرێشتنێکی نابەرپرسیارانە نا مرۆڤانە هیچ پاساوێکی یاسای و ئاینی نییە،بەکارهێنانی پێشکەوتوترین چەك وە تەکنەلۆجیای سەردەم دژ بە خەلکی مەدەنی و سڤیل وە بە ئامانج گرتنی شارو شارۆچکەو گوندەکان خۆی لە خۆیدا پێشێلکردنی یاسای گەلان و یاسای گشتی نێودەولەتییە، ئەگەر دیقەت لە هەلوێستی کۆمەلگای نێودەولەتی بگرین بەداخەوە مایە نارەزایی و نیگەرانییە قوله کە بەرژەوەندی نێودەولەتی بەسەر چەمکەکانی یاسا و دادپەروەری یەکسانی و سوکایەتیکردن زالە بەسەر مافەکانی مرۆڤ، مەنتقی هێز زالە بەسەر یاساو لۆژیك و ئەخلاق و پرانسیپە سەرەکییەکانی مەدەنیەت و شارستانیەت و مافەکانی مرۆڤ، راستە بە پێی یاسای گشتی نێودەولەتی هەموو دەولەتێکی خاوەن سیادە بۆی هەیە سنورەکانی بپارێزێت بەلام ئەنجامدانی ئۆپراسیۆنی سەربازی لە کاتێکدا رێگە پێدراوە کە ولاتی بەرامبەری هێرشی کرابێتە سەر ئە ولاتە، ئێمە دەپرسین ئایە دەسەلاتی رۆژئاوا ی کوردستان چ جولەیەکی سەربازی لەسەر سنورەکانی تورکیا کردووە سەرسنورەکانی تورکیا هیچ جولەیەکی تێدا ئەنجام دراوە بۆئەوەی بەم شێوەیە بەرپەرچ بدرێنەوە، ئەوەی دەسەلاتی عەسکەری ئەنجامی دەدات پێکاندنی ئامانجێکی ترە نەك پاراستی سنوورو ئەمنی قەومی ولاتەکەی بە جۆرێك کە هێرشکردن بە شێوەیەکی هەرەمەکی بەبێ جیاوازی کردن نێوان مەدەنی سڤیل و سەربازی بەئامانج گرتنی ژن و مندال و پیر و ئەو خەلکانەی کە هیچ پەیوەندییەکیان بە شەر نییە بەتاوانەکانی جەنگ و تاوانەکانی دژ بە مرۆڤایەتی دادەنرێن لە یاسای نێودەولەتی تاوانکاری، بۆیە هەر ناحەقیەك بەرامبەرمان دەکرێت ئێمە لە بەشەکانی دیکەی کوردستان هاوکار و وەلامدەرەوەی خواستەکانی یەکتر بین و یەکریزی خۆمان بپارێزین ئێمە پرسارێك لە کۆمەلکای نێودەولەتی و رێخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان دەکەین کە بە ناوی میللەتان دەدوێین نەك دەولەتان ئایا نەتەوەی کورد لە کوێی لێکدانەوەی ئێوەیە بێزەحمەت لەو چوارچێوەیەدا داوای بەدەنگەوە هاتنی زیاتری نەتەوە یەکگرتوەکان وئاژانس و لێژنەو رێخراوە حکومی و نا حکومیەکان ناوەندە نێودەولەتییەکانی مافەکانی مرۆڤ بریار بە دەست و کۆمەلگای نێودەولەتی ومیدیای نێودەولەتی دەکەین کە وەك ئیلتیزامێکی نێودەولەتی سیاسەتی شەرانگێزی مەحکوم بکەین لە هەمان کانتدا پێشگیری بکەن لە هەلگیرساندنی شەرێکی بێپاساودا بریاری راگرتنی جەنگی نەژادی بدەین کە ئێستا جاری بۆ دراوە، ،هەر

بۆیە بەناوی فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان جارێکی دیکە سڵاو لە گەلی خۆراگری دژە تیرۆرو وە مرۆڤ دۆستی خۆرئاوای کوردستان و گەلانی باکووری سوریا ،سڵاو لە کورو کچە ئازاکانی هێزی بەرەنگاربوونەوەی تیرۆری شەرانگێز و مێژوو سەلماندوویەتی کەسەرکەوتن بۆحەق و عەدالەتەو راستی و ژیان دۆستییە نەك عەقلیەتی شەرانگێزی پێمانوایە جیهان دەبێ بێتە دەنگ و ئەوە بزانێت کە گەلی رۆژئاوای کوردستان مافی یاسای وسیاسی و دیموکراسی و مەدەنی خۆیان پیادە دەکەن و دوورو نزیك هەرەشە نین بۆ سەر ماف و حەق ودەسەلات و سنوری خاکی هیچ کەس و گەل و دەولەتێك هەر بۆیە لەو ناوەدا لەشکر کێشی سیاسەتی جەنگ و مەحکوم دەکەین داوای دەست بەجێ راگرتنی ئەم شەرە دەکەین و جەخت لە دیالۆگ و ئاشتی و ئازادی و سەربەخۆیی و دیموکراسیەت و مافەکانی مرۆڤ دەکەینەوەو پێویستە دەست بەجێ خوێن رشتن و کوشتنی خەلکی سڤیل رابگیرێ، بەرێزان وەك فراکسیۆنی پارتی دیموکراتی کوردستان چەند پێشنیارو داوایەك دەخینە پێشتان هیوادارین جێگای سەرنجتان بێت .

1-داواکارین پەرلەمانی کوردستان عەقلیەت و لەشکرکێشی جەنگ و داواکاری لەسەر رۆژئاوای کوردستان لەلایەن دەولەتی تورکیاوە مەحکوم بکات و داوادەکەین دەست بەجێ پرۆسەی ڤرکردنی گەلانی رۆژئااوی کوردستان رابگیرێ.

2-داوادەکەین دەولەتی تورکیا دەرگای ئاشتی و دیالۆگ وگفتوگۆی دۆستانە ئەنجام بدات و لە جیاتی شەر پرانسیپی دراوسێیەتی باش بە نیەتێکی پاکەوە بەرقەرار بکات.

3-داوادەکەین پەرلەمانی تورکیا لە چوارچێوەی بەهاو رێساکانی نەتەوە یەکگرتووەکان و ناتۆ و دەستووری ئەوروپاو پرانسیپەکانی ئاین و مرۆڤ دۆستی بریاری ئاشتی و بەیەکەوە ژیان هاریکاری لەگەل گەلانی رۆژئاوا دەربکات.

4-داواکارین نەتەوە یەکگرتووەکان ئەرکی یاسایی خۆی لە پاراستی نیشتمانیانی گەلانی رۆژئاوای کوردستان وە هەموو گەلانی سوریا ئەنجام بدات و بە بریاری ئەنجومەنی ئاسایش ئاشتی تەبایی بەرقەراربکات وپلانی جەنگ و کاولکاری لە رۆژئاوا بوەستێبێت.

5- داوا لە کۆرو کۆمەڵی نێودەولەتی دەکەین دژ زولم بوستن رۆژئاوای کوردستان لە شەری تیرۆری نێودەولەتی بە خوێن و قوربانیداندا بوە بە پشتێنەی ئەمنی دونیای ئازاد دژ بە هێزەکانی تیرۆرست وتاریك پەرستی هەر بۆیە رێز لە قوربانیدانی رۆژئاوای کوردستان بگرن.

6-داوا لە کۆنکاری عەرەبی و یەکێتی پەرلەمناتارانی عەرەبی رێخراوەکان و دەولەتانی جامیعەی عەرەبی دەکەین هەلوێستی یاسای و ئاینی و مرۆڤ دۆستی بەرامبەر بە رێگری کردن لە زولم و بەرگریکردن لە مەزلوم پیادە بکەن و بریاری مێژووی وسیاسی دۆستانە بۆ گەلی رۆژئاواو لە پاراستنی حیمایەتیکردنیان دەربکەن، داوا لە دەولەتانی هەمیشەیی ئەنجومەنی ئاسایش دەکەین کۆنگرەیەکی نێودەولەتی بۆ چارەسەری ئاشتیانە و دیموکراسیانەی دۆزی نەتەوەی کورد لە رۆژهەلاتی کوردستان رێك بخەن، داواکارین یەکێتی ئەوروپا رێگە بگرێت لەوەی سەرەتای سەدەی(21) وەك سەرەتای سەدەی بیستەم بە قەربانیدان

به خاك و گەلی كوردستان دەست پێنەكات، داوا لە كوردستانیان و مرۆڤ دۆستانی جیهانیش دەكەین لە هەر شوێنێك بن چالاكی ئاشتی مەدەنی بۆ پشتگیری لە رۆژئاوای كوردستان ئەنجام بدەن ،داواكارین كۆنگرەیەكی نەتەوەیی بۆ پرسی كورد لە لاین هێز و لایەنە سیاسیەكانی كوردستنان ئەنجام بدرێت و خاك و خەلكی كوردستان و دۆزی رەوای كوردستانیان بخەینە سەروی هەر بیركردنەوەو ئایدۆلۆجیا و روانینێكمان كوردستان و خەلكە ستەم دیدەكەی لەپێش هەموو كارێكمانەوە بێت، داواكارین گەلی كوردستان لە باشوورو هەموو كوردستان بە یەكگرتوویی دژ بە پلانی ستەمكاری كوردستان بە ستراتیژیەتێكی هاوبەش بوەستنێتەوە وەك هەمیشە مەبدەئی ئاشتیخوازانە گوزارشتكاری بیركردنەوە نیشتمانی و نەتەوەییەكانمان بێت، داوا لە حكومەتی هەرێمی كوردستانیش دەكەین لەناوخۆ و دەرەوە لە دەرەوەی ولاتدا چ لە توانای دابێت بۆ پێشكەش كردنی هاریكاری دۆستانەو یاسای و مەدەنی و مەعنەوی و ماددی پێشكەشی رۆژئاوای كوردستانی بكات، گەلی باشووری كوردستان لە (25)ی ئەیلول پەیامی ئاشتیخوازی خۆی بە هەمووجیهان گەیاند كەچی بە داخەوە نەك گوێ لەو پەیامە ئاشتیخوازانەی نەگیرا بەلكو بە هێز وبە عەقلیەتی شەرانگێزی و بە هێز و جبەخانەو تۆپ و تانكی ولّاتانی پێشكەوتوو دژە شەری ئیرهابی پەلاماری كوردستاندرا كە بە داخەوە بە شێكی زۆر لە خاكی كوردستان داگیركرا لە سەرووی هەموویانەوە(كەركوك). ئێمە حەقی خۆمانە بپرسین ئایا ئێستا گەلی رۆژئاوا كوردستان ئەو پاساوانەی كە دەهێنرانەوە گوایە ریفراندۆم وای كردووە هێرش بكرێتە سەر هەرێمی كوردستان ئایا لە رۆژئاوای كوردستان ریفراندۆم ئەنجامدراوە تا بەو شێوازە پەلاماریان بدرێت، عەفرین راستییەكە بەشێكە لە خاكی سوریا نەك توركیا داوا لە توركیا دەكەین كە ئیلتیزام بەقەرارات و یاسا نێودەولەتییەكان بكات و سەروەری خاكی سوریا پێشێل نەكات و بە زووترین كات شەر رابگیرێت و بە گفتوگۆ و دیالۆگ چارەسەر بكرێت، بۆ بەرپابوونی سەقامگیری لە ناوچەكە رێگە گرتن دروست نەبوونی كارەساتی گەورەو مرۆیی قوربانیدانی شەر ئێمە پالپشتی لە پێشنیاری ئەمریكا بۆ دروستكردنی ناوچەیەكی ئارام دەكەین كە هەموو هێزەكانی كوردی ئیدارەدانی ناوچە سنوریەكان و عەفرین و رۆژئاوا ی كوردستان بكەونە ژێر چەتری ئەو نەوای ئارامەدا، پێمانوایە دەبێت كۆتایی بە سیاسەتی تاكرەوی و خۆسەپاندنی لایەكی ساسی و لە رۆژئاوا بێت و گیراوانی سیاسی بە زوترین كات ئازاد بكرێن و رێگە بە ئازادیكاری سیاسی و رادەربرین و كاری رۆژنامەوانی ئازاد بدرێت وە كرانەوەی سیاسی و گیانی یەكتر قبولكردن و رەخساندنی دەرفەتی یەكسان بۆ هەموو لایەنەكان گرینگە پێویستە نەفی و رێگە گرتن لە چوونی كادرو ئەندامانی سیاسی بۆرۆژئاوا هەلبگیرێت، یەكریزی هێز و لایەنەكان گرێنتی پاراستنی دەسكەوتەكانی رۆژئاوایەو تەنیا بە یەكگرتوون ورێكخستنی ناو مالی كوردی دەتوانین لە بەرامبەر تەحەدییەكان بە خۆراگریەوە بوەستین داوا دەكەین دەسەلاتدارانی رۆژئاوا رێگە بە حكومەت و رێخراوەكانی مافی مرۆڤ و رێخراوەكانی خێرخوازی لە هەرێمی   كوردستان بدەن بۆ ئەوەی هاوكاری تەندروستی و مرۆیی خواردن بۆ خەلكی سڤیل بگاتە رۆژئاوای كوردستان سنورەكان بكرێتەوە بە رووی رۆژئاوای كوردستان تا بتوانرێنی هەرێمی كوردستان

هاوكاريەكانی بگەیەنێتە خوشك و برایانی خۆی لە رۆژئاوا، هێرش بۆ سەر باشوور وە داگیركردنی كەركوك و ناوچەكانی دیكە هێرشی ئێستاش بۆ سەر رۆژئاوا سەلماندی تەنها و تەنها یەك ریزی و فیداكاری گەلی كوردستان دەتوانێ بمانگەیێنێتە ئامانج و داستانی پردێ و سحێلا و مەحمودیە زومار سەلماندی ئەمرۆش سەلماندی خۆراگری خەلكی عەفرین وە رۆژئاوای كوردستان تاكە هێزی پاراستنی خاكی كوردستانە، بۆیە جارێكیدیكە بە ناوی فراكسیۆنی پارتی دیموكراتی كوردستان سلاّو بۆ خۆراگری خەلكی عەفرین سلاو بۆ خۆراگری خەلكی رۆژئاوای كوردستان دەنێرین هیوادارین ئاشتی و ئارامی بگەرێتەوە ناوچەكەیان، فراكسیۆنی پارتی دیمەكراتی كوردستان (2018/1/30)، سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز(ئومێد خۆشناو) سەرۆكی فراكسیۆنی پارتی دیموكراتی كوردستان بۆ پێشكەشكردنی پەیامەكەیان، داوا لە فراكسیۆنی یەكێتی نیشتمانی كوردستان دەكەین پەیامی خۆیان پێشكەش كەن، فەرموو.

بەرێز دلێر مصطفى حسن:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

نوێنەرانی هەرێمی رۆژئاوا بەخێر بێن هەمیشە زولم حاكم بووە جگە لە پەلامارەكانی ئامەد و رۆبۆسكێ و سیتەكان و بناری گەلاّلە و قەندیل چەندین سالە توركیا هەرەشە لە كوردانی رۆژئاوا دەكات چەند رۆژێكە زمانی هەرەشەكانی گۆریوە بۆ پەلاماردان و وێرانكردن لە ئاسمان و زەمینەوە لەگەلّ بە كرێگراوەكان پەلامار دەدەن دەیانوێ بە رێگای سەربازی كۆتایی بە رۆژئاوا بێنن، ئەرێ كۆمەلگای نێودەولەتی ورێخراوەكانی مافی مرۆڤ حەق لە چ تەرەەفێكە؟ كورد لە مالی خۆی دانیشتووە ئیدارەو حوكمرانی خۆی دەكات هیچ دەستدرێژیەكی نەكردۆتە سەر خاكی توركیا هیچ پەیامێكی هەرەشە ئامێزی نەناردووە ئەوەندەش بەهێز نییە بە مەترسی بزاندرێت ئەوەندەش بێ شەرعی نییە بە پاساوی تیرۆر ریشەكێش بكرێت، ئەم شارە كۆكەرەوەی رەنگە جیاوازەكەی پێكهاتە جیاوازەكان بووە سێ سالە لە جیاتی جیهان شەری تیرۆرستان دەكات هیچ جۆرە تیرۆرێكی نێودەولەتی ئەنجام نەداوە بۆ هێرشی دەكەنە سەر؟ كۆمەلێك كچ و كوری جوان ئەم كانتۆنەیان پاراستووە عارەقی شەری داعشیان لێوشك نەبۆتەوە هەمیشە داوای برایەتی و پێكەوە ژیانیان كردووە هەمیشە داوای گفتوگۆو دایلۆكیان كردووە بەلاّم گوێیان لێ رانەگیراوە دەرگای گفتوگۆیان لەسەرداخراوە تەنها دەرگای مقاوەمەتیان بۆ هێشتۆتەوە، ئەم شەر پێفرۆشتنە غەدرە دژی هەرێمەكانی رۆژئاوا ئەوەی لە عەفرین رودەدا بۆ لێسەندنەوەی دەسكەوتەكانی رۆژئاوایە سەیرە ئەمرۆ ئەوانەی بۆ دەسەلاّت برسین زۆرترن لەوانەی سكیان برسییە خۆیان تیرۆری نێودەولتی ئەنجام دەدەن تیرۆرستان دەدۆزنەوە كەچی خۆیان بە ئێوە دەلێن تیرۆرست ،هەرئەمانەبوون سەردەمانێك بوون بە ماندێلاو عارەفاتیان دەگوت تیرۆرست بەلاّم بە سەدامیان دەگوت موجاهید بۆیە هیچ بەهانەیەكی ئەخلاقی و دینی و سیاسی ناتوانێت یەك وشەی پۆزەتیف لەسەر ئەم پەلامارە نامەردانەیە

بدۆزێتەوە ئەوەی پشتیوانیشی دەکات لەو نامەرد ترە تا ئێستا تورکیا بێباکە لە بەرامبەر هۆشیارە شەرەندەکانی ی کۆمەڵگەی نیودەولەتی پێشتر تورکیاش لە زۆر پری تردا بێباك بووە دەرکەوت کۆمەڵگەی نێودەولەتی چەند کارتۆنییەو چەند بێشەرەفە وامان دەزانی دەولەتانی گەورەو زل هێز تازە ناهێلن دەولەتانی زل هێزجینۆسایدمان بکەن هەزاران رۆڵەی کوردی خۆمان بەخشی بۆ دوورخستنەوەی دژمنێکی جیهانی لێیان دەرکەوت هیچ پابەندییەکی ئەخلاقی و سیاسی مرۆیانە لە مامەلەکردنی نێودەولەتی بۆ پرسی کورد نییە لەمەودواش لەو ناوچەیە هەموو سەرچاوەکانی هەستکردن ئەخلاقی لە دەست دەدەن ئەگەر ئەم تاوانە رانەگرن، بێدەنگ بوون و قسە نەکردن کۆمەلگای نێودەولەتی دەکاتە شەریکی ئەو تاوانە دەرکەوت ئەو شەرانەی لە ناوچانە روودەدەن یاری سیاسی و ئابووری و ئەقلیمی و نێودەولەتین لەم یاریەدا ئەوەی نرخی نەمێنێ مرۆڤە تورکیا تاسەر ئێسقان لە یارییە ناشرینە تێوەگلاوە، ئەردۆغان پازدە سال پێش ئێستا چاوەرێی ئەوەی لێدەکرا حەلی کێشە تورکیاو ناوچەکانی تر بکات نەك ببێتە ستەم گەلیەکی جەنگ و خوێن رشتن، جیاوازی نییە لە نێوان سورانەوە بە دەوری کەعبە و بت خانەدا ئەگەر ئیمان نەتگرێ بۆ لەتوپەت کردنی منالأنی عەفرین، کورد لەم یاری و موئامەرەیەدا هاوچارەنوسە هەر سەرکەوتنی پارچەیەکی سەرکەوتنە بۆ پارچەکانی هەر نسکۆیەك نسکۆێکە بۆ هەموو گەلی کورد، لە مێژوودا کورد یەکەم جاری نییە گەمەی پێدەکرێت لە دوای جەنگی جیهانی یەکەم هاوپەیمانان بەلێنەکانیان نەبردەسەر و فرۆشیانین بە ئەتاتورك بەریتانیەکان کە عیراقیان رزگار کرد ولایەتی موصلی لەسەر نەبوو دیسان فرۆشتیانین بە نەوت و سونەی عەرەب کۆماری مەهابات لەسەر دەستی یەکێتی سۆڤیەت فرۆشرا بە کۆمەلێك بەلێنی پوچی قاموو سەلتەنە سالی (75) ئەمریکا شۆرشی چواردە سالەی باشوری کوردستانی فرۆشت بە شای ئێران جەیشی سوری لە کورد دەدات پێی دەڵێت بەکرێگیراوە ئێران لێی دەدات پێی دەلێت ئیسرائلی دووەمەو زدی ئینقیلابە داعش لێی دەدات پێی ئەلێ متد و مولحیدە تورکیا لێی دەدات پێی دەلێت ئیرهابی و تیرۆرستە عیراق لێی دەدات پێی ئەلێت ئینفیسالی و مخریبە فەرمادە عەرەبەکانیان کەسەرکردەکانمان شەهید دەکەن بە شانازییەوە رەسم لای لاشەکانیان دەگرن، بەلاّم دەبێ بزانن کورد میللەتێك نییە بە ئاسانی قوت بدرێت و فەرامۆش بکرێت رۆژئاوا زۆر بەهێزترە لە پیلانی دوژمنان رۆژئاواو شەرڤانان ئازایەتی و خۆراگریەکی ئەفسانەیان نواند بەرامبەر داعش ئەمە شەری مەرگە لەگەل ژیان ئەم شەرە زۆر چارەنووس سازە مان و نەمانی کانتۆنەکانی پێوەیە پیلانی دوژمنان لە عەفرین گەورەترە لە پیلانی وێرانکردنی کۆبانێ زۆربەی ولآتان لە شەری عەفرین رۆلیان دەبێت دژمنان دەترسن لە رۆژئاوا هاوشێوەیەکی نوێ بسەپێنن بۆیە پێکەوە دێن ماشێنێکی جەنگی گەورە بە ناوی (چلە زەیتون) و فەتح لە دژی کورد ئەخەنە گەر چلە زەیتون ئەمرۆ خوێی لێ دەتکێت فراکسێنی یەکێتی نیشتمانی کوردستان تورەو نیگەرانە بۆ ئەم هێرش و پەلاماردانە ئێمە دلمان لای عەفرینە ئەگەر دوێنێ کۆبانێ رەمزی خۆراگری بوو ئەمرۆ عەفرین رەمزی شەری مان و نەمانە، داوای راگرتنی ئەم زول و شەرە دەکەین بەحەقی شەرڤانانی دەزانین دیفاع بکەن ئەم شەرە بارودۆخی ناوچەکە ئالۆز دەکات سلاّو لە

خەلکی عەفرین سلاو لە نوێنەرانی عەفرین سلاو لە خۆراگری و بەرخۆدانی شەرڤانان ئێوەسەردەکەون پیرۆزە لێتان هەموو میللەتێك لیاقەتی ئەو جۆرە خۆراگریەی نییە ئەو ئازایەتیەی لە ئێوەو لە کورو کچانی ئێوەیە لە هەموو کەس ناوەشێتەوە ئێوە مێژوو دروست دەکەن لەناو قولترین تاریکیدا لەناو شەوە زەنگێکدا کە چاو چاو نابینێت هەموو شتێك سکوتی سکوتە، ئێوە روناکی دەخولقێنن و جولە دەخەنە ژیانەوە ئازایەتی ئێوە دەچێتە ناو چیرۆك و لە قوتابخانەکان دەخوێنرێت دایکان لە ژونی مالە هەژارەکان بۆ منالەکانیان دەگێرنەوە سەرتان وەك قەندیل بەرزە ئابرۆی گەلەکەمان دەپارێزن، هەموو مرۆڤایەتی شەرمەزار و قەرز دارتانە ئێستا دونیا شارێك پێدەزانێت کچەکانیان لە جێی مێخەك فیشەکیان بۆتە گەردانە شەرڤانی کود لە کۆبانێ هەرئێوە بوون لە نوێ مێژووتان دروست کرد تا سەرکەوتن بە پێوەبوون شەهیدەکانتان کەمێکی تر دەگەنە لای موسای قەنازو شەهید ئارینی فەرماندەیان سلاوی ئێمەش دەگەێننە مامە ریشەو حوسێن مەنسور ومامە ریشەو لیوا شێرکۆ پێتان دەلێین هەمووومان قەرزدارتانین ئەو قەرزەی کە پێمان نادرێتەوە شەهیدان ئێوە ئەو کارەی پێویست بوو کردتان بە دوژمنانتان وت خۆ ئەگەر ناتوانین بەو شێوەیەی دەمانەوێ بژین خۆ دەتوانین لە پێناویدا بمرین، دووبارە ئەم شەرە و ئیدانەو شەرمەزار دەکەین بەرگریتان بە مافێکی پیرۆز دەزانین، (قەت نەلێن دوژمن بەهێزە تۆپ و تەیارەی هەیە ئیتیفاقتان گەر هەبێت زەحمەتە خۆیراگرێت) ، دەبێ میللەتی باشووریش زیاتر لە ئێوەوە فێربێن مقاوەمەت وهەندێ جار واز لە هەلاّتن بێنێت بژی ئیرادەی پۆلاینی خەلکی عەفرین فراکسیۆنی یەکێتی نیشتمانی کوردستان، سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (دلێر ماوەتی) بۆ پێشکەش کردنی پەیامی یەکێتی نیشتمانی کوردستان ، بەرێزان دەزانم دلی ئێوە ئێمەمانان پەرلەمانتاران خەلکی کوردستان پرە لە خەفەت لە ئازار بۆ قوربانیانی عەفرین ئێوە ئازادن وە ئازادانە لە پەرلەمانی کوردستان رادەردەبرن وە رای خۆتان پێکەش دەکەن تەنیا یەك وشە بەکارهێنرا داوا دەکەم لە پرۆتۆکۆل بسرێتەوە گونجاو نییە لەگەل پرانسیپەکانی پەرلەمانی کوردستان ئەویش وشەی (بێشەرەف)بەکارهات داوا دەکەم لە پرۆتۆکۆل بسرێتەوە وە داوای من ئەوەیە ئازادانەو ئازایانە وەکو هەمیشە رەئی خۆتان دەربرن بەردەوام بن تەنیا بەکارهێنانی وشەکان ورد تر هەلبژێرن، ئێستا داوا لە فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان دەکەم، فە رموون پەیامی خۆتان بگەیەنن.

بەرێز بەهزاد دەرویش دەرویش:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان بەرێز سەرۆکی پەرلەمان بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان بە ناوی فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان بەخێرهاتنی برایانی خۆمان دەکەین لە کوردستانی رۆژئاوا، سەرەتا پێشی وتەی فراکسیۆن دەمەوێ دوو خال بە بیری جەنابتان بێنمەوە ،یەکەمیان:دووپات دەکەینەوە کە بەلێ فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان لە کاتی خۆی دوو یاداشتنامەی فەرمی بە واژووی

ئەندامان لەسەر دۆخی ناوچەکان و کەرکوك داوای کردبوو، خاڵی دووەم، یەکەم: لە سەررەتاکانی ئەنجومەنی سیاسی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان بەیاننامەی دەرکرد لە دوور کانتۆنی عەفرین، بەرێزان بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان ئێمە لە فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان بە نیگەرانییەوە دەروانینە هێلاشی سەربازی تورکیا هەندێك لە گروپە چەکدارەکانی تری سوریای بۆ سەر کانتۆنی عەفرین ئیدانەی بەکارهێنانی هێز دەکەین بۆ چارەسەری کێشەکان وە بۆ ئەوەی هاولاَتیانی سڤیل نەبنە قوربانی پێویستە کێشەکان بە دیالۆك چارەسەر بکرێن،دیارە نەتەوەی کورد وە میللەتی کورد لە هەر چوار پارچەکانی کوردستان یەك سەدەی تێپەراند لە خەباتی بەردەوام بۆ گەیشتن بە مافە رەواکانی وە رزگار بوونی لە ژێر بندەستی و ستەمکاری، هەر لەم پێناوەدا قوربانی زۆری داوە بگرە لە شەهید بوونی هەزارەها کەس لە قەتل و عام و وە کیمیاباران وکاولکردن و مالوێرانی و وە سێدارەدانی سەدان گەنج، بەرێزان هەر وەك چۆن لە سایکسبیکۆ کوردستانی گەورە دابەشکرا بۆ چوار پارچە بۆ سەر چواردەولەت ئەمرۆش مێژوو دووبارە دەبێتەوە لەسەر گەلەکەمان لەشاری خۆشەویست لە کانتۆنی عەفرین وە پێشتریش لە شنگال و کۆبانی و کەرکوك بوو، ئاشکرایە کە دۆزی میللەتی کورد وە نەتەوە کورد دۆزی رەوای زیاتر (40) ملیۆن کەسە وە ئەگەر نەتەوە یەکگرتووەکان بە کرداری یەکگرتنی هەموو نەتەوەکان بێ پێویستە جیگای نەتەوەی کورد بکاتەوە لەسەر نەخشەی جیهان، بۆ ئەوەی هاولاَتیانی کانتۆنی عەفرین زیاتر زەرەر نەبن وە بارودۆخی ناوچەکە ئالۆزتر نەبی ئێمە لە فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان چەند داواکاریەك بە پێویست دەزانین:

1-داو لە حکومەتی تورکیا دەکەین هێرشی سەربازی رابگرن وە کێشەو گرفتەکان بە رێکاری بە رێگای سیاسی و دیالۆکی ئاشتیانە چارەسەر بکرێن.

2-رژێمی سوریا دان بنێت بە مافە رەواکانی کورد لە کوردستانی رۆژئاوا وە دەست هەلگرێت لە ستەمکاری وەلە لە خۆسەپاندن لە دەسەلاَتدا چونکە بە بێ نەدانی مافی کورد کێشەکانی سوریا چارەسەر نابن هەروەك چۆن چەندین کۆنگرە بەستراوە بەلاَم بێ ئەنجام بووە.

3-داوا لە نەتەوە یەکگرتووەکان دەکەین بێتە سەر خەت وە شەر لەسەر کانتۆنی عەفرین رابگرێت، وە داوا لە لایەنە پەیوەندیدارەکان بکات چارەسەری عادیلانە بدۆزێتەوە بۆ میللەتی کورد لە کوردستانی رۆژئاوا وە کۆبوونەوەیەکی تری بەپەلە بکاتن چونکە کۆبوونەوەی (2018/10/22)، هیچ بریارەکی لێنەکەوتۆتەوە.

4-داوا لە ولاتانی زل هێز دەکەین کوردستانی رۆژئاوا نەکەنە مەیدانی سەربازی بۆ بەرژەوەندییەکانیان بەلکو پالپشت بن لە مەزلومیەتی کورد.

5-داوا لە رێخراوی کۆمەلگای نێودەولەتی و رێخراوەکانی مافی مرۆڤ دەکەین هەرچی زووە بە هانای خەلکی عەفرین بێن هەموو پێداوی مرۆیی بۆیان دابین بکەن.

6-داوا له لایەنه سیاسییەکانی هەر چوار پارچەی کوردستان دەکەین یەك هەلوێست بن وه داوا دەکەین کۆنگرەی نەتەوەی کورد به زووترین کات ببەسترێت .

7- ئەرکی حکومەتی هەرێمی کوردستانه پشتوانی ماددی و مەعنەوی بکەن بۆ کانتۆنی عفرین وه هاوکاری مرۆیی بۆ خۆشەویستی رۆژئاوا دابین بکات.

8-داوا له سەرۆکایتی پەرلەمان دەکەین بەفەرمی ئەو داواکاریانه بگەیننه لایەنه پەیوەندیدارەکان بەتایبەتی نەتەوه یەکگرتووەکان.

له کۆتاییدا سلاّو دەنێرین بۆ روحی پاکی شەهیدانی کورد و کوردستان هەربژی کورد هەربژی کوردستان فراکسیۆنی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان (30-1-2018)، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەرێز (بهزاد دەرویش) بۆ پێشکەش کردنی پەیامی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان به بۆنەی ئەو بارودۆخه نالەبارەی عەفرین ئێستا داوا له فراکسیۆنی کۆمەڵەی ئیسلامی کوردستان دەکەین پەیامی خۆیان رابگەینن، فەرموو.

بەڕێز حسێن اسماعیل حسێن (مەلا مەروان) :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(بسم الله الرحمن الرحیم) سەرەتا بەخێرهاتنی نوێنەرانی عەفرین دەکەین، بەرێز سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان پەرلەمانتاره بەرێزەکان جەماوەری کوردستانیان له هەر کوێن رێخراوەکان رێخراوەکانی داکۆکی کار له مافەکانی مرۆڤ سەرجەم چین و توێژەکانی کۆمەلگای کوردەواری (السلام علیکم و رحمت الله والبرکات) شاراوه نییه لاتان که میللەتی کورد هەر لەسەرەتای دابەش بوونی گەلان لەسەر حیسابی نەتەوەیی بەش بەشی و راوەدوونان بەشی بووه وه لەسەر حیسابی گەلەکەمان زۆرێك نەتەوه رازی کراون وه سەرەرای دروشمی بریقەداری مافی مرۆڤ له لایەن زل هێزەکانەوه بەلاّم گەلەکەمان له بەشه کوردستانییەکانی خۆی له مافه سەرەتاییەکانی مرۆڤ بێبەش کراوه، وه جێگای داخه رژێمه یەك له دوای یەکەکانی کوردستانی هەموو جۆرەکانی ستەموو راوەدونان و جیاکاری ئەنجامه داوه وه سەرکەوتنی خۆیان له چەوسانەوەی ئێمه دەبیننەوه، ئێمه له فراکسیۆنی کۆمەلەی ئیسلامی ئیدانەی ئەو لەشکرکێشی و پەلاماردانەی تورکیادەکەین بۆ سەر عەفرین که به پێش چاوی کۆمەلگەی نێودەولەتییەوه ئەنجام دەدرێ و هاولاتیانی مەدەنی تێدا بونەته قوربانی وه خوازیارین مرۆڤ دۆستانی دونیا بێنه دەنگ بۆ کۆتیهێنان به زمانی چەك و هەرەشەو سەرکوتکردنی نەیاران وه بەرەواشی نازانین که هیچ ولاّتێك پەل بهاوێت بۆ ولاّتێکی تر له ژێر هیچ بیانووێك وه خوازیاریشین کێشەی گەلەکەمان له تورکیا به گفتوگۆ چارەسەر بکرێت و کۆتایی به خوێنرشتن بهێنرێت، ئومێدەوارین که حکومەتی هەرێم و سەرجەم رێخراوه مرۆڤ دۆستەکان هاوکاری و کۆمەك بگەێننه هاولاّتیانی عەفرین ،فراکسیۆنی کۆمەلەی ئیسلامی له پەرلەمانی کوردستان (2018/1/30) وسلام علیکم ورحمت الله والبرکات.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز ماموٚستا(مەلا مروان گەلالی) بۆ پێشکەش کردنی پەیامی کۆمەڵەی ئیسلامی کوردستان، ئێستا پێکهاتەکان پەیامی خۆیان دەگەیەنن پێکهاتەی مەسیحی بەڕێز (یەروان) بەناوی پێکهاتەی ئەرمەن، فەرموو.

بەڕێز یروانت نیسان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بخێر هاتنا خوشك و براێت خو دکەین ل عەفرینێ ئەم وەکو ئەرمەن ئەڤی تاوانبارێ لسەر عەفرینێ غەریب نابینین نە تشتەکی غەریبە دەڤ مە بەلکی بەری سەد سالە میللەتی ئەرمەنی ژی هاتە قەتل کرن بن دەست دەولەتا عوسمانی ئەوا نوکە دەولەتا تورکی وەریسا وێیە ئو دەولەتێن زل هێز بێدەنگ بوون هەتا جینۆساید هاتە بتەمام کرن، ئەڤرۆ وەریسا دەولا عوسمانی رادبیت تۆپبارانکرا سەر عەفرینێ وە هەر دەولەتێت زل هێز بێدەنگن راستی ئەڤە زولە سەر عەفرینێ خەلکی عەفرینێیە ئو شەرمەزریەکا مەزنە بۆ دەولەتێت زل هێز ئوشەرمەزارییەکا بۆ ناتۆ رادبیت تۆپبارانکرنا عەفرینێ کوشتنا سڤیلا و ئو زارۆکا وە ئەم ئەرمەن راستی دل گرانن بۆ سەر عەفرین تۆپبارانکرنا سەر عەفرین چونکە عەفرین ئێك ژوان باژێرابوون ئەرمەن خلاس کرن ئەو جینۆسایدا سەر مە ئو دەیستێ عوسمانییە بسەر مە داهاتی دوماهیکێ داخازی ل دەولەتی زل هێز دکەین ئو (un)ژی ئەڤی تۆپبارانی براوەستینن کوشتان سڤیلا براوەستینن کو دیجۆنۆسایدەکا دی رویدا جارەکا دەی بەخێرر هاتن وە سوپاسیا وە دکەین.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (یەروان نیسان)بۆ پێشکەش کردنی پەیامی پێکهاتەی ئەرمەن کە نوێنەریانە لە پەرلەمانی کوردستان، داوا لە بەڕێز (منی قهوەچی)دەکەین پەیامی حیزبی چاکسازی تورکمان پێشکەش بکات، فەرموو.

بەڕێز منی نبی نادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان کوردستان بەڕێز ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان بەخێرهاتنی نوێنەرانی خەلکی عەفرین دەکەین، ئێمە بە ناوی پێکهاتەی تورکمان بەناوی فراکسیۆنی چاکسازی تورکمان لە پەرلەمانی کوردستان لە پێناوی پاراستنی پێکەوە ژیان داوا دەکەین تورکیا بە ڕێگەی ئاشتیانە چارەسەر بکەن چەندین سالە تورکیا پەکەکە کە کێشەیان هەیە ڕێگای سەربازی گرتۆتە بەر بەلاّم کێشەکان چارەسەر نەبوون ئەمەش دەکرێت عیبرەتێك بێت بۆ تورکیا کە کێشەکان چارەسەر ناکرێتن بە شەر بە هەرەشە کە بۆ سەر سنور کە هیچ لەسنوری تورکیا دا نییە بەلکو بە ئاشتی چارەسەر دەبێت، بۆ ئەم مەبەستەش ئێمە وەکو فراکسیۆنی چاکسازی تورکمان لە پەرلەمانی کوردستان بەگشتی ئیدانەی هەر شەر و هێرشێك دەکەین کە پێکەوە ژیان لە ناو دەبات وە لە ناو ئەوانیشدا هێرشی

سەر عەفرین لێرەدا پەرلەمانی کوردستان لەسەر دۆخی عەفرین هەلوێستی هەبێت وە کو نامەیەکی فەرمی ئاراستەی پەرلەمانی تورکیا وە حکومەتی تورکیا بکرێت چیتر ناکرێتن پێکهاتەی کورد بکرێتە ئامانج بۆ مەرامی سیاسی بۆ پێکهێنانی پێکهاتەیەك بۆ بەرژەوەندی حزبێکی تەسك لە تورکیا، وە لێرەدا ئێمە وەکو فراکسیۆنی چاکسازی تورکمان بە زوترین کات ئەو پەلامارانە راوەستن وە رێگای دیالۆگ گفتوگۆ بگرنە بەر وە گیانی هاولاتیان پارێزراوبێت وە چیتر لەوە زیاتر تەشەنە نەکات وە کارەسات و دەرەنجامی خراپی لێنەکەوێت بژی کورد و کوردستان ئێمە پێکهاتەی تورکمان هەمووکاتێك لەگەل ئاشتیدایینە وە جکە پێکهاتەی تورکمان هەر حزبێکی سیاسی تورکمانی گوزارشت لە پێکهاتەی تورکمان ناکاتن ئەگەر پێکەوە ژیان لە ناو ببات، زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (منى قهوەچی) پەیامی حیزبی چاکسازی تورکامن پێشکەش بە دانیشتنەکەی کرد، ئێستا داوا لە بەرێز مامۆستا(ماجد) دەکەین پەیامی حیزبی توررکمانی هەولێر پێشکەش دەکات، فەرموو.

بەرێز ماجد عثمان توفیق:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەو بۆچوونە لە جیاتی کۆمەڵی رۆشەمبیری تورکمان و فراکسیۆنی تورکمانی هەولێر و پارتی گەشە پێدانی تورکان دەخوێنمەوە، پێشەکی بەخێرهاتنی بەرێزان نوێنەرانی خەڵکی عەفرینی بریندار دەکەین زۆر بەخێر بێن ئێمە وەك پێکهاتەی تورکمان لە پەرلەمانی کوردستان هەمیشە نیگەرانی خۆمان دەردەبڕین بەو وەزعەی کە لە شاری عەفرین دەگوزەرێت پێمان وایە چ عەفرین چ کۆبانیّ چ حەلەب هەموویان لە ئەنجامی زالّ بوونی رژێمێکی دیکتاتۆرییە بەسەر خەڵکی ئەو وڵاتە کە لە ئەنجامیدا چەندین ساڵە خەڵکی ئەو ناوچانە بە هەموو پێکهاتەکانیەوە لە دەستی ئەو رژێمە دەناڵێنن، بە تەئکید شەری عەفرینیش بە هەمان شێوە کارێکی دیکەی وێرانکاری و کاولکردن و کوشتنی خەڵکی سڤیل و بێدەسەڵاتە، بە داخەوە لە هەموو هێرشێك و شەرێکدا کۆمەڵێ خەڵکی سڤیل و بێتاوان دەبنە قوربانی بۆیە ئێمە هیچ کاتێك پشتگیری لە شەر و کوشتن و تۆقاندن و کاری تیرۆرستی ناکەین بەڵك و پشتگیری لە هەموو رێکارێکی ئاشتەوایی و مەدەنی دەکەین پێمان وایە کە لە ئەنجامی ئەو هێرشە تەنها کورد نابێـە قوربانی بەڵك و هەموو پێکهاتەکان دەبنە قوربانی وە زیانیان پێ دەکەوێت، بۆیە ئێمە داو دەکەین کە هەرچی زووە ئەو هێرشە رابگیرێ وە لە جیاتی ئەوە دەرگای گفتووگۆ دیالۆك بکرێتەوە بۆ ئەوەی ئارامی و سەقامگیری بۆ ناوچەکە بگەرێتەوە وە چیتر خەڵکی بێتاوان نەبنە قوربانی ململانێییە سیاسیەکان و رێز لە یاسا و مافەکانی مرۆڤ بگیرێت کۆمەڵەی رۆشەمبیری تورکمان فراکسیۆنی تورکمانی هەولێر و پارتی گەشە پێدانی تورکمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (ماجد عثمان) کە پەیامی خۆی پێشکەش بەم دانیشتنە کرد بەناوی لیستی تورکمانی هەولێر لیستی گەشە پێدانی تورکمان وە بە ناوی کۆمەڵەی رۆشەمبیری هەولێر پێشکەش کرد، ئێستا داوا لە بەڕێز (ابو کاروان) دەکەین بە ناوی حیزبی شیوعی کوردستان پەیامی خۆی پێشکەش کا، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن فارس عبدالرحمن (ابو کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا بەخێر هاتنی هاوڕێیان و برایانمان نوێنەرانی عەفرین دەکەم (12) رۆژی تەواو خەڵك شەرڤانانان هاونیشتیمانیانی گەلەکەمان لە کانتۆنی عەفرین لە رۆئاوای کوردستان رووبەرووی هێرشی و شەڕێکە توووند کارانەی دەوڵەتی تورکیا و هاوپەیمانە ئیسلام گەرایەکان بوونەتەوە هەڵبەتە ئەم شەرەش پاش ماوەیەکی زۆر لە هەرەشەو تۆپ باران کردنی کانتۆنی عەفرین هاتوو بەسەفقەیەکی ژێر بە ژێری دواتر ئاشکرا بووی روسیا و کشانەوەی هێزەکانیان دەستی پێکرد، هەر لە سەرەتەکانی دەستپێکردنی شەرەکەدا دەسیان نەپاراست لە بە ئامانج گرتنی ژن و منداڵ و خەڵکە سڤیلەکەی و تەنانەت شوێنەوارە مێژووییەکانی ئەو کانتۆنەو تاوەکو ئێستا وياتر لە (60)ژن و منداڵ و نزیکەی (150) کەس مەدەنی بێ چەکی کردۆتە ئامانج و ئەو شێوازە بەرامبەر خەڵکی سڤیل لەم کانتۆنە گرتوویانەتە ئامانج و ئامرازەکانی جێبەجێکردنی بۆردوومانەکان بە هەموو مانایەك پێشێلکاری یاسا نێودەوڵەتیەکان و سەروەری گەل و نیشتمانی سوریایە لەوەش زیاتر دەچێتە چوارچێوەی تاوانی جەنگەوە ئێمەش لای خۆمانەوە وێرای ئیدانە کردنی ئەو پەلامار و هێرشانە داوا لە نەتەوە یەکگرتووەکان کۆمەڵگای نێودەوڵەتی دەکەین بە ئەرکی خۆیان هەستن لە بەرقەرار کردنی ئاشتی و راگرتنی ئەو شەرە نارەوایە، بەرێزان بە درێژایی رۆژانی پەلاماری تورکیا بۆ سەر کانتۆنی عەفرین کچان و کوڕانی کانتۆنەکە و ژمارەیەك لە خەڵکی ئازادی خواز لە چەندین وڵات بە خۆراگری و روو بە روو بوونەوەی هەر چی چەکی مۆدێرنی دونیا هەیە کە لە ئاسمان و زەمینەوە ئاگر دەبارێنێتە سەریان جوانترین تابلۆی بەرخودانیان نەخشاندووە هەمو ئاماچەکان پێمان دەڵێن ئەو مقامەوەتە شەرەف مەندانە درێژەی دەبێ و عەفرین چەشنی کوبانی دەبێتەوە نمونەیەکی تری کەم وێنەی خۆراگری لە مێژووی گەلی کوردستان و مرۆژایەتیشدا، لێرەشەوە ئەو بێدەنگییە بەرژەزەندی خوازیانەی ئەمەریکا و بەریتانیا و روسیا و وڵاتانی دیکەی خاوەن بەرژەوەندی پاساوە پووچەکانیان لە تەداخول نەکردنیان بۆ راگرتنی ئەو هێرشە شەرمەزار دەکەین، هەروەها هەڵوێستی رێخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان و کۆمکاری عەرەبی و رێخراوە ئیسلامیەکان و ئەنجومەنی نوێنەرانی عیراق و ژمارەیەکی دیکە لە رێخراوەکانی مافی مرۆڤ لە بارەی هێرشەکانی سەر عەفرینەوە سەرکۆنە دەکەین، هەموو ئەو جوڵانەوە و مەدەنیانەی خەڵکی کوردستان و رەوەندی کوردستانی لە دەرەوە ئەنجامی داوە وە پشتوانی عەفرین کاری تێکۆشەرانەیە و پێویستە بەردەوام و بەرفراوان بکرێت و ئێمەش لە پەرلەمانی کوردستان وەك نوێنەرایەتی گەلی کوردستانی باشوور بە ناوی هەموو فراکسیۆنەکانەوە

نامەیەکی نارەزایی بدەینە (un) و دەوڵەتانی زل هێز و بە مەبەستی راگرتنی ئەو شەرە بەرێزان سەرۆکایەتی پەرلەمان و پەرلەمانتاران خۆراگری خوشك و برایانمان لە رۆژئاواوە کانتۆنی عەفرین لە ماوەی زیاتر لە (12) رۆژدا وانەی گرانبەها بۆ دووپات کردنەوەی لە عیبرەت و وەرگرتن، کە ئێمە چەندە پێویستمان بە رێزی گەلەکەمان و بە قەدەر ئەوەش گرینگ و زیاتریش بونی یەك لەشکری و هاوبەش و یەك بڕیاری سەربازی هەیە کە کار کردن بۆ بەرجەستەبوونی ئەو پرسە هیچ دواخستنێك هەڵناگرێت، بەڕێزان پێویستە ئەوە لە یاد نەکرێت ئەوەی لە رۆژئاوای کوردستان بەدی هاتووە دەستکەوتی گەلی کوردستانەو پۆیستە بە هەموومانەوە بیان پارێزین و بە پێچەوانەش لە دەست دانیان زیانی هەموو گەلی کوردستان هەموو پرۆسەی دیموکراسییە بە تایبەتی لە بوری ئافرەتان، بژی بەرخوودانی عەفرین سەرکەوێ دۆزی رەوای گەلەکەمان لە هەر چوار پارچەی کوردستان نەمری و سلاّو بۆ گیانی پاکی شەهیدانی عەفرین و تەواوی شەهیدانی رێگای رزگاری خوازی گەلەکەمان (ابو کاروان) فراکسیۆنی ئازادی لە پەرلەمانی کوردستان، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (ابو کاروان) پەیامی حیزبی شیوعی کوردستان پێشکەش بە دانیشتنەکە کرد، ئێستا دوا لە بەڕێز کاك (عبدالله حاجی محمود) بە ناوی عزبی شۆشیالیستی دیموکراتی کوردستان پەیامی خۆی پێشکەش دەکات، فەرموو.

بەڕێز عبدالله محمود محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا زۆر بە گەرمی بەخێر هاتنی نوێنەرانی عەفرین دەکەین، رەوشی ئێستای عەفرین بە پەلاماردان و شەهید کردنی سەدان ل هاولاّتیانی بێتاوانی عەفرین ئاوارەبوونی هەزار هاولاّتیانی بێ تاوان وێران کردن و بە تالأن بردنی ماڵ و سەروەت و سامانی خەڵکی عەفرین و دەوروبەری ئیدانە ئەکەین، ئێمە پشتگیری لە داوای رەوای مافی گەلی کوردستان دەکەین و بوەرمان بە ئازادی بیرورا و ئازادی رادەربڕین هەیە بەو شێوازەی هەر گەلێك تەعبیر لە رای خۆی بکات، گەلی کوردستانیش مافی خۆیەتی وەکو هەموو گەلێکی ئەم جیهانە بە ئازادانە رای خۆی دەربڕێت و مافی رەوای خۆی بەدەست بهێنێت لە دێر زەمانەوە تێکۆشان بەردەوامە دوژمنان درێخیان نەکردووە لە پەلاماردان و دەستدرێژی هەوڵدان بۆ سڕینەوەی گەلی کوردستان و دەست بەسەرا گرتنی خاکەکەی بەلاّم ئەو هەولاّنەیان سەری نەگرتووە و رۆژ بە رۆژ داوا رەواکانی گەلی کوردستان لە رووی سیاسی و نێودەوڵتیەوە بەرەو پێشەوە چووە لە ئیستادا پشتوانی لە رادە بەدەر بۆ گەلی کوردستان هەیە و ئاسۆی سەرکەوتن روونە، پێویستە لە ئێستادا کوردستانیان بۆ یەکریزی زیاتر و پێکەوە کار کردن و خۆئامادە کردن بکەنەوە بەرامبەر بە پێشهاتە نوێیەکان و پەرت بوون و لەیەکترى جگە لە زیان بە یەکەوە گەیاندن بە چارەنووسی گەلەکەمان هیچ بەرهەمێکی تری نابێت، ئێمە لە فراکسیۆنی حزبی شۆشیالیست دیموکراتی کوردستان داوا لە رای گشتی نێودەوڵتی دەکەین بەپەلە بە هانای وڵاّتانی

عەفرینەوە بێن و هەوڵەکان چڕ بکرێنەوە بۆ ڕاگرتنی هێرشەکانی سەر عەفرین و دەورو بەری و چارەسەر کردنی کێشەکان تەنها لە دەرەوەی گفتو گۆوە دەبێت، بژی کورد بژی کوردستان(2018/1/30)، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (عبدالله محمود) پەیامی حیزبی شۆشیالیستی دیموکراتی کوردستان پێشکەش بە دانیشتنەکە کرد، ئێستا داوا لە بەڕێز (ئاری عبدالطیف) بۆ ئەوەی پەیامە بزوتنەوەی ئیسلامی کورستان بە ئێمەمانان بگەینێ، فەرموو.

بەڕێز ئاری عبداللطیف مولود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پەیامە بزوتنەوەی ئیسلامی سەبارەت بە گەلی کورد و کوردستان و دۆخی عەفرین و ئاریشەی ڕۆژئاوا، بەناوی خوای گەورە و میهرەبان (بأي ذنب قتلت) بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بەلەبەر چاو گرتنی بنەما شەرعییەکان و ئاسۆی پرانسیپە مرۆییەکان و هاوخوێنی و نەتەوەیی بوون و یەك چارە نووسی لەگەڵ هەر تاك هاوڵاتیەکی کورد لە هەر جێگایەك و هەر پارچەیەکی ئەم نیشتمانە بەش کراوە ئەرکی ئیمانی و ئاکاری نەتەوەیمان دژی هەر ستەمکاری و لەشکر کوژیەك بوەستینەوە لە بەرامبەر گەلی کورد، بە درێژایی میژوو ژێردەستەیی نەتەوەی کورد بۆتە مۆدێل و ئینتیما بۆ نەتەوە سەردەست و خاوەن هێز و کاریگەر پرۆسەکانی عەقل دزین و خاك بردن و بە کۆیلە کردن و بە تالآن بردنی سەروەت و سامان و سڕینەوەی شوناسی ئەم گەلە بێکەس و پڕ ئەغیارە تا ئەگاتە زیندە بەچاڵ و قەتلوعام و جینۆساید ئاوارەی و ئەنفال و کیمیاباران نازانین چۆن عەرشی (193) دەوڵەت ناکاتە پروس، ئێمە بە هەموو شتێك مەعکومین تەنانەت بە مرۆڤ بوونیش، هەر بۆیە مامۆستای نێودەوڵەتیەکان و هەرێمیەکان و بەشێکیش لە خۆرەی ناوخۆ بەردەوام لەوحەی چارەنووسمان بە ختێکی گەورە لە بەر چاوی خۆماندا ئەنووسنەوە، بەڕێزان ئێمە نامانەوێ تێبگەین بۆچی ئەم پرۆسانە بەردەوام روحی کوردی ئەزموونەکانی ئەخنکێنێ تێئەگەین و نامانەوێ یان زاکیرەمان نیە و هەمیشە و بەردەوام ئەفرۆشرێین یان هەزار ئەگەری تری نووساو بە یەخەمانەوە، دیارە کە کوردین و موسڵمانین و خاوەن خاکێکی بە پیت و سەروەیەکی مەعمەوی گەورەی کەلتووری مرۆین لە ناوچەکەدا، بەڵام ئەگەر یەك دەوڵەتمان هەبوایە هەزار جار کورد و موسولمانیش بووینایە ئێستا خاوەن پێگەو شوناس ئەبووین و یەك نینۆکمان حوکمی هەزار دەبابەو فرۆکەی ئەکرد، ئێمە ئەزانین لە زەویەکی نەخۆشا ئەژین کێ بەهێزبوو ئەوە ئەیبانەوە ئیتر شورەییە وا بزانین مافی مرۆڤ و دیموکراسی و مافی نەتەوە و زمان و کەلتوور و بێکەوە ژیان بوونی هەیە، ئێمە ئەزاننین کورد یەك دۆستی نییە هەموو مزەخانەو دەهلیزە و سەر و بنی مێزەکانی دونیاش بگەرێ یەك پرۆتۆکۆل نابینیتەوە لە نێوان کورد و هیچ نەتەو و دەوڵەتێکا، ئیتر شوورەییە جگە لە خوا و پاشان لە کور و کچێکی هەڵبجە و کەرکوك و شەنگال و عەفرین پشت بە هیچ روح لەبەرێکی تری ئەم

هەسارەیە ببەستین، نە هێزی گۆدۆ نەهاتووەکە و نە دار عەساکەی موسا و نە شیفای عیسا و نە پەنجەی موبارەکی محمد(د.خ) لەسەر بێت بۆ دوو لەت کردنی ئەم عیراق و وڵاتانە بە مانگی خاکمانەوە ناگەنە فریامان، بەڕێزان بەداخەوە ئا ئەم رستەیە ئەڵێم (کە کەرکوکیان برد کورد مرد) بەڵام دەیانەوێ ئێستا مەیتەکەی لە عەفرین بنێژن بەڵام ئەمە ئەگەر راستیش نەبێت خەریکە ئەیبینین هەر جارێ بە ناوێکەوە بە بیانوێکەوە بە سورەتێکەوە دوێنێ بە (حی علی انفال) ئەمڕۆش (وتن و زیتون) ئەوان باش یاری ئەکەن ئەزانن وەك چۆن خۆمان و ئاینەکەشمان وێران بکەن کە ئەبێت زۆر لەوە دڵنیا بین ئیسلام بێبەرییە لەم هەیەجانە و نەسەیری ئەم یارییە بکا و نە لە هاندەرانی بێ و نە بکەر و دیاریکەری ئەم ساحەیە بێ کە جاری مەرگی خۆی تیا ئەدرێ، تەنیا ئەوەش بزبنین کورد بە ئیرادەی کورد بوون و یەك ریزی زیندوو ئەبێتەوە، بەرێزان لەشکر کێشی و هێرش بۆ هەر پارچەیەکی کوردستان یان کوشتن و رژانی خوێنی هەر تاکێکی کورد بە بیانووی جۆرا و جۆری وەك نەهێشنی تیرۆر و لادەر و گەرانەوەی ئارامی و ئاشتی و تەصفیە حیساب و بە پاکتەری سەفەقات جیا جیا لای ئێمە وەك فراکسیۆنی بزوتنەوەی ئیسلامی قبوڵ نەکراوە و پرۆتست و مەحکومی ئەکەین، هیچ ئاریشەیەك بە شەر و خوێن رشتن ئەنجامی نییە ئەگەریش ئەنجامی هەبێت شوێنی دڵخۆشی نییە، لەگەڵ شەرو ناکۆکی نین و تەنیا ئاشتی و گفتوگۆ بە بژاردەی یەکەم و باشەکان ئەزانین بۆیە وەك الە بەیاننامەی فراکسیۆن (2018/1/21) رامان گەیاند پێش (9) رۆژ جەخت ئەکەینەوە لەسەر بە ئاشتی چارەسەر بوونی کردنی ئەم ئالۆزیە بەر گرتن لە هەزار باری رژانی خوێنی رۆڵە کانی گەلی کورد، دوا جار ماوەتەوە بڵێین دوو پێشنیار و بەس، یەکەم: پەنا و پشتگیری سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان و تەواوی فراکسیۆنەکانی ناو پەرلەمان وەك سونبوولی دەسەڵات داریەتی تاکە ئەزموونی کورد لە ناوچەکەدا بۆ کورد زمانانی عەفرین بە هەر جۆرێك بێت بە هەڵوێت بێ یان بە هاوکاری ئەمرۆ ببینین، دووەم: مادەم ئەم حەقیقەتانە سەرەوە هیچیان خەیاڵی نین لەبری بەکاربردنی (چڵە زەیتون) بۆ ماڵ کاولیەکی تری کورد لە رۆژئاو پێشنیار ئەکەین بە ناوی پەرلەمانەوە (110) چڵە زەیتون لە حەوشەی پەرلەماندا بچێنرێت و ناوی بنرێـن باخچەی (عەفرین) لە پەرلەمان تا بە تورکیا و هەموو دونیا بلێین ئێمەش ئۆپەراسیۆن ئەکەین بەڵام بە رەبی کەعبە ئێمە بەراستی ئەیکەین، (ئاری عبدالطیف) سەرۆکی فراکسیۆنی بزوتنەوەی ئیسلامی لە پەرلەمانی کوردسان سێشەمە (2018/1/30)، زۆر سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (ئاری عبدالطیف) پەیامی بزوتنەوەی ئیسلامی کوردستان بەدانیشتنەکەی گەیاند پەیامەکی پر هەست و سۆز دەست خۆش، بەڕێز (ئاری محمد هەرسین) بە ناوی بزوتنەوەی نەتەوەیی پەیامەکەی بە دانیشتنەکە دەگەیەنی، فەرموو.

بەڕێز ئاری هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داگیر کەری دڵ پڕ لە قین درندەی بێوژدانیەتی دەوڵەتی فاسیشت و داڵدەدەری تیرۆرزم لە خۆرهەڵاتی ناوەراست رەحم بە (baby)یش ناکات، لە سەرەتای دەستپێکی راپەراندنی دانیشتوانی سوریا بەرامبەر بە رژێمی ئەو وڵاتە وەك ئەلقەیەك لە زنجیرەی پێشهاتەکانی چەند دەولەتی عەرەبی کە بە بەهاری ناوی دەرکرد لەوانەیە نەتەوەی کورد لە خۆرئاوا کوردستان سەرەرای ئەو تێبینیانەی لەسەر سیاسەتی تاك رەوانەی یەپەگە باسیان لێوە دەکرێت لە هەموو دەستە و گروپە سیاسی و ئاینیەکانی تر رێکخستوو تروو مەدەنی تروو لە هەموو هێزە سەربازیەکانی تریش لە شەری دژی داعش زۆر کاریگەر تر بوون، مافە خوا کوردوو سرووشتیەکانی نەتەوەی کورد گریگترین پارامەتری دەستنیشان کردنی کوالێتی دیموکراسی و مافی ئینسانە لە چوارچێوەی ئەو دەوڵەتانەی کە کوردستانیان داگیر کردووە ئەمە ئەو پرانسیپەیە کە فراکسیۆنی نەتەوەیی وە گرینگترین پێوەر لای پەسەندە و رەچاوی ئەکا ئیتر هەرچی بانگەشەی ئۆپۆلستی و دوشمی هەڵخەڵەتێنەر لەسەر مافی ئینسان و دیموکراسیەت خۆ ئەگەر باسی دەوڵەتی سەربەخۆیی کوردستان وەك مافێکی سروشتی بۆ نەتەوەی کورد نەسەلمێنێ ئێمە بە پۆیلێك ئەیکرین، لە تێگەیشتنی واقیع بینانەمانا بۆ جیۆپۆلەتیکی کوردستان زۆر جار دووپاتمان کردۆتەوە کە کێشەی سیاسی کورد لە پارچەکانی تری کوردستان و دۆزینەوەی چارەسەر بۆی نە لە دەسەلاتی ئێمەیە و نە ئیشیشی بۆ دەکەین، ئێمە تەنها دەتوانین فاکتەرێی یاریدەدەر بین بۆ گەیشتن بە چارەسەرێکی ئاشتیانە، بەلاًم هیچ پەیمانێکامن بە کەس نەداوە وە ناشیدەین کە لە ئاست قەتل و عام کردنی نەتەوەکەمان لەلایەن هەر هێزێکەوە و لە هەر سوچێکی کوردستان بێت بێدەنگ بین، لە بەرواری (2018/1/20) وە سوپای داگیر کەر و درندەی دەوڵەتی تورکیا هێرشێکی درندانەی بۆ شاری عەفرین لە خۆرئاوای کوردستان دەست پێکردووە لەم هێرشە نابەرابەرەدا هەموو جۆرە چەکێکی قورسی دروستکراوی وڵاتانی خۆرئاوا بەرامبەر خەڵکی مەدەی هەژار هەر لە ژن و منداڵ و پیر و گەنجەوە بگرە هەتا پارێزەرانی سەروەری نیشتیمان و شەرڤانان بەکار دەهێنرێت، ئەم سوپا درەندەیەی تورکیا بەبەر چاوی هەموو دونیا مودوعی دیموکراسی مافی ئینسانەوە ئەم کردەوەیە بەناو کۆمەڵ کۆمەڵ کوژەی بەرامبەر دانیشتوانی ئەو ناوچانە پیادە کردووە، لە بەرامبەر ئەوەشدا خۆرئاوا و بە دەوڵەت و سەرجەم فۆرماسیۆنە لیبووکەکانیەوە تەنیا و تەنیا نیگەرانن و هەتا ئێستا هیچ هەڵوێتێکی کۆنکرێتیان نییە، لە کۆی (51) دەوڵەتی ئیسلامیش کە (41) دانەیان لە رابردوودا لەلایەن وڵاتێکی خۆرئاواوە داگیر کراون و موستەعمەرە بوون زۆربەشیان هەتا ئێستاش بە دەست ئاسەواری ئەو داگیرکاریەوە دەناڵێنن نەك ویژدانی ئینسانی بەڵك و ویژدانی ئاینیشیان بای ئەوە غیرەتی نەدانێ ئیدانەیەکی راشکاوانەی ئەم کردەوە درندانەی دەوڵەتی تورکیاوە بکەن ئێمە لە فراکسیۆنی نەتەوەیی لە شەرمی بەدەست دانەوەی کەرکوك و ناوچەکانی تری هەرێمی کوردستان و دواجار داگیرکردنی لەلایەن سوپای تورکیا درندەی عیراقەوە لە رووومان نایەت بڵێین پێویستە حکومەتی هەرێمی

کوردستان هێزی پێشمەرگە رەوانەی عەفرین بکات، چونکە ئەو کات عوزرمان لە قەباعەت زۆر خراپتر ئەبێت، وە چاوەروانیش ناکرێت حکومەتی هەرێم لەم هەل و مەرجە قەیراناویەو ئالۆزەدا هەڵوێتی توونند بەرامبەر ە تورکیاوە وەربگرێت هەر بۆیە گلەیی لێ ناکەین، بەڵام بە پێویستی ئەزانین کە پەرلەمانی کوردستان ئیدانەیەکی توند و راشکاوانەی ئەم کردوە فاسیشتەی سوپای داگیرکەری دەوڵەتی تورکیا بکات، زۆر بەداخەوە لایەنە سیاسیەکانی کوردستان هەموویان چوونەتە سەر سوونەتی داگیر کەران و دەوڵەتە بڕیار بە دەستەکانی خۆرئاوا کەسیان دان بەوە دانانێن کە کوردستان داگیر کراوە و وە کۆلۆنی نییە، ئەوە لە کاتێکا هەر کۆلۆنی داگیر کراو پێناسە نەکرێت ئیتر باسکرد بۆ سەربەخۆیی بۆ ئەو وڵاتە گاڵتە جارە ئێمەش هەر لە پرۆسەی بە عەرەبکردن و بە تورك کردنەوە بیگرە هەتا تاوانی جینۆساید کە لە رابردوو و لە ئێستاشدا لە دووزخورماتوو لە عەفرین بەرامبەرمان کراوە وە هەر دەکرێت باجی دانەمەزرادنی دەوڵەتی سەربەخۆی کوردستانە دەیدەین، لەبەر ئەوە هەر نەتەوەیەك خاوەنی دەوڵەتی سەربەخۆ نەبێت هەرگیز ئازاد نییە و کۆیلەی نەتەوەی سەر دەستەیە، وەکو ئێستا چۆن ئێمە کۆیلەی عەرەبین، دواجار تاکە هۆکاری دروست نەبوونی دەوڵەت بە درێژایە مێژوومان و و ئێستاشی لەگەڵ دابێت تەنیا و تەنیا پەرتەوازەیی خۆمانە، ئەو ریزیەی کە نییە و خوا ئەزانێ کەی ئەبێت دواجار ئەڵێین بێدەنگیەکەی غەرب یەك مەسجی هەیە بۆ نەتەوەی کورد ئەویش بریتیە لەوەی وەك چۆن دارێژەری پیلانی داگیر کردنی کەرکوك مێشکەکەی لە لەندەن و لای بەریتانیەکان و ئینجا ئیمپریالی ئەمریکاوە بوو ئەم هێرشانەش بۆ سەر عەفرین ئەکرێت دڵنیا بن خەلکی کوردستان و خەڵکی عەفرین کە بە چرای سەوز، یەکەم ئینگلیز بە دارێژەری خەریتەی شەرقی ئەوصەتە، دووەم ئەمریکا کراوە بۆیە ئەوانەی بڕوایان بەوەیە کە عەریزەیەك بنووسن بۆ ئەمریکا یا بۆ بەریتانیا یا بۆ دەوڵەتانی هاوپەیمان نەك نەتەوە یەکگرتووەکان بەشکم خێرێك بە کورد بکا و ئەو سوپا داگیرکەرەی تورکیا بکشێنێتەوە، ئەوە بەداخەوە لە خەیاڵا ئەژی، سڵاو لە گیانی خۆراگرانی عەفرین و شەهیدان روحیان شاد سەرفراز بێت نەتەوەی کورد هەر ئاوەدان بێت خاکی پیرۆزی کوردستان، فراکسیۆنی نەتەوەی لە پەرلەمانی کوردستان (2018/1/30)، سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (ئاری محمد هەرسین) بۆ پێشکەش کردنی پەیامی فراکسیۆنی نەتەویی لە پەرلەمانی کوردستان، دیارە دوو لیستمان ماون لیستی (ابناء نهرین) بەرێز (د.سرود) پێشکەش دەکا، فەرموو.

بەڕێز سرووود سلیم متی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

میوانە بەرێزەکان بەخێر بێن ئەو کاتەی کە دەوڵەتی داعش رووخا بەتایبەتیش لە شاری موصل و شاری رەقا هەمووومان زۆر خۆشحال بووین بە هیوای ئەوە بووین کە رووخانی دەولتی داعش کۆتایی دەینین بە شەر و ماڵوێرانی و دەسپێکی نوێ دەبێت بۆ پرۆسەی ئاشتی لە نێوان وڵاتانی رۆژهەڵاتی ناوەراست بەڵام جێی داخە رووداوە دواییەکانی ناوچەکە بە تایبەت لە عەفرین بە سلبی هەڵگەراوە لەسەر خواست و

ویستی خەڵکەکان بە داخەوە زۆربەی قوربانیەکان خەڵکی سڤیلن جگە لە رووخاندنی ژێرخانی ئەو ناوچانە، بەڕێزان گرینگی ئەم ولاَتانە لە رۆ ژهەلاَتی ناوەراست لەوەدایە کە بریتین لە پێکهاتەی جیاواز هەروەها هەر پێکهاتەیەك کە بوونی هەیە لە سشنووری (3) یان (4) ولاَتی دراوسێ وە هەر تەشەنەیەك روودات لە نێوان ئەو پێکهاتانە رۆڵی سلبی دەبێت لەسەر ێکهاتەکانی ولاَتانی دیکە رۆڵی سلبی دەبێت لەسەر ئاشتەوایی کۆمەلاَیەتی لە ناوچەکە بە گشتی هەر چەندە ئەم بابەتە تایبەتە بە کاروباری ناوخۆی ولاَتی سوریا و ولاَتانی تورکیایە بەلاَم وەك پرانسیپ ئێمە لە لیستی (ابناء نهرين) دەکەین کە ناکۆکیەکان چارەسەر دەکرێن بە زامنی گفتوگۆ لە جیاتی بەکا هێنانی چەك، لە کۆتایدا هیوادارین سەرکەوتن بۆ زمانی دیلۆك بێت ئەمەش تاکە رێگایە بۆ شەر و خوێن رشتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (د.سرود) کە پەیامی لیستی (ابناء نهرين) پێشکەش بە دانیشتنەکە کرد، ئێتا لیستی (رافیدین) خاتوو (لینا)، فەرموو.

بەڕێز لینا عزريا بهرام:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

میوانە بەڕێزەکان بەخێر بێن، ئێمە لە لیستی رافیدین ئەو ئۆپەراسیۆنە سەربازیە سوپای تورکیا بۆ سەر عەفرین ئیدانە دەکەین بەتایبەتی ئەو بۆردومانانەی کە لەسەر خەڵکی سڤیل لە عەفرین لە سوریا بەگشتی دەکرێت ریسوا دەکەین چونکە ژمارەیەکی زۆر خەڵکی سڤیل بێتاوان دەکرێنە ئامانج، بۆیە داوا لە نەتەوە یەکگرتوەکان دەکەین بە زوترین کات ئەرکی خۆی جێبەجێ بکات بە گوێرەی یاسا نێودەوڵەتیەکان داوا لە تورکیا بکات ئۆپەراسیۆنە سەربازیەکان رابگرێت، بەڕێزان ئێمە لە لیستی رافیدین لەگەل ماف و ئازادیەکانی گەلاندین دوا دەکەین داوا دەکەین هاوکاری گەلی سوریا بکرێت بۆ پاراستنی کەرامەت وە مافەکانیان چونکە لەم جەنگە خەڵکی سوریا بویتە قوربانی بە عەرەب و کورد و ئاشوری و تورکمانەوە پێویستە کۆمەلاَگای نێودەوڵەتی بێدەنگ نەبیت بەرامبەر ئەو پێشێلکاریانە رۆڵی خۆی هەبیت بۆ راگرتنی رشتنی خوینی خەڵکی سوریا، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (لینا عزريا) کە پەیامی لیستی (رافیدین) پێشکەش بە دانیشتنەکەی کرد، یەك تێبینیمان تۆمار کرا لەسەر ئەوەی کە لە پەیامەکەی کاك (ئاری محمد هەرسین) هاتبوو کە (دەڵێت ئێمە کۆیلەی عەرەبین) ئەوە داوا لە پرۆتۆکۆل دەکەین لابرێت لەبەر ئەوەی میللەتی کورد خەڵکی کوردستان ناسراون بە ئازایەتی رۆژەك لە رۆژان داگیرکاری قبول نەکردووە بەرخودان و قوربانی داوە رووبارەکی خوێنی شەهیدانی پێشکەش کردووە بە ئازادی کە ئەو ئازادیەی ئێستا بەهایەکی زۆر بایەخدارە لە دەستی خەڵکی کوردستاندا، بەڕێزان پرسی عەفرین بەداخەوە ئازارەکانی عەفرین نەیتوانی لەم دانیشتنە کۆبکاتەوە خۆزگە بەرێزانی فراکسیۆنی گۆران بایکۆتی ئەم دانیشتنەیان نەکردبا لەبەر خاتری عەفرین

لەبەر خاتری قوربانیانی عەفرین، بەڵام بە هەر حال ئێستا ئێمە لەبەردەم پوخت کردنەوەی پەیامەکانین داوا لە فراکسیۆنەکان دەکەین هەر فراکسیۆنە بەرێزێك دەست نیشان بکات بە دوو ئاراستە ئاراستەی یەکەم لە رووی سیاسی دیبلۆماسی ئەو پێشنیارانەی پێشکەش کراون بۆ ئەوەی پوختە بکرێن و دابرێژرێنەوە ئیتر لە رووی عەمەلی خەڵکی کوردستان چی پێدەکرێت بۆ ئەوەی بتوانێ مەینەتی عەفرین مەینەتی کوردستانی رۆژئاوا بە گشی ئازارەکانیان کەم بکاتەوە ئاسایی کردنی پەیوەندییەکانی گشتی لە نێوان هەرێمی کوردستان و رۆژئاوای کوردستان وە بەوە دەروازەکان ئەوەی من تێگەیشتمە دەروازەکان کراوەنە ئەگەر بە تەواویش کراوە نەبن ئەوەش هات لە پەیامەکان، بەرێزان دیارە عەفرین بۆتە سونبوولی مەزلومیەتی کورد کە بەراستی رەسەنترین نەتەوە لە رۆژهەڵاتی ناوەراست ئاشتیخوازترین نەتەوە لە رۆژهەڵاتی ناوەراست هەر کورد بووە دەستی درێژ کردووە بۆ ئاشتی لەگەڵ ئەو نەتەوانەی کە سەردەست بوینە چەوساندوویەتی، بۆیەش بەراستی بەداخەوە شەر لەبەر دەرگای کوردستان و کوردستانیان و کوردە دوێنی دوزخورماتوو بوو کەرکوك بوو زومار بوو جەلەولا بوو شنگال بوو بەبیانووی جێبەجێ کردنی دەستوور کە هیچ بنەمایەکی تێدا نییە هەموو دونیاش ئاگادارە ئەمرۆ بەداخەوە عەفرین بریندارە بە بیانووی تیرۆر کە هیچ بنەمایەکی نتیا نییە هیچ پاساوەکی تیانییە، چونکە کوردستانیان وە بە تایبەتی پێکهاتەی کورد لە سوریا و لە عیراق تیرۆرستانی داعشی تێك شکاندووە لە هەموو دونیادا شانازیەکی تۆمار کردووە لە جیاتی ئەوە پاداشت بکرێت ئەمرۆ پەلامار دەدرێت ئەمرۆ لەسەر دەستی لەشکری دەوڵەتی تورکیا گەورەترین مەترسی لەسەر عەفرینە بۆیەش بەراستی دەبوا پێش هەموو وڵاتانی دونیادا تورکیا رێز لە ئیرادەی خەڵکی عەفرین بگریت چونکە خەڵکی عەفرین زۆری کردووە لە پێناوی ئەوەی ئاشتی لە سوریا بەرقرار بیت بۆیە ئێمە ئەو دانیشتنە بایەخدارە زۆر بە گرینگ لە قەلەم دەدەین وە داواش دەکەین هەر فراکسیۆنە و نوێنەری خۆیان دیاری بکەن بۆ ئەوەی ئەوان بچنە ئەو دیوە لە هۆڵی مادەی (140) لە وێ ئەو پەیامانە لەگەڵ خۆیان ببەن بە هەردوو ئاراستە ئەوەی عەمەلی و ئەوەی سیاسی و کۆمەلناسی پوختە بکەن وە بگەرێنەوە ئێمە دانیشتنەکە بەردەوام دەکەین لەبەر ئەوە جەنابی وەزیری تەندروستیش لای ئێمەیە ئەمرۆ بە سوپاسەوە کاتی زۆر بە ئێمە بەخشی کە لە جێی خۆیەتی، خاڵێکە نیزامی بەرێز خاتوو (حیات مجید)، فەرموو.

بەرێز حەیات مجید قادر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەرای دەست خۆشیم بۆ هەموو فراکسیۆنەکان بەڵام فراکسیۆنی بزووتنەوەی ئیسلامی کاك (ئاری) دەستی خۆش بێت بۆ پەیامەکەی کە هەندێك لە بەرێزان کە لە پەیامەکەی خۆیاندا چەند وشە یان دێرێك لابرا بەڵام لەوەی کاك (ئاری) باسی ئەوە ئەکا کە کورد لە کەرکوك مردوو تەرمەکەی لە عەفرین نێژرا یەعنی ئەوەش بسرێتەوە کورد نامرێ و نەمردووە، من تێگەیشتم مەسەلە ئەدەبیەکە کە مەجازییە.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو (حەیات) من لە جیاتی کاك (ئاری)یش باس دەکەم مەبەستی مەجازییە، خاڵی نیزامی کاك (ئاری هەرسین)، فەرموو.

بەڕێز ئاری هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نازانم بۆ لە حاڵەتی ئێمەیا دایم بانێکە و دوو هەوا ئەو مەجازیەت قبووڵە بەلاّم مەجازیەکی ئێمەت قبولّ نییە؟

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئی بەڕێزتان مەجازی نەبوو، کاك (ئاری) دیارە لەرووی زمانەوانی لە رووی تێگەیشتن هەموومان لە ئاستێکی وادایین ئەو مەسەلانە جیاوازن دەتوانین جیا بکەینەوە لەبەر ئەوە کاك (ئاری) کە مەبەستی کەرکوك مردووە مەجازی بوو کە خۆشت دەزانێت کەرکوك نەمردووە مەسەلەی رەبتەکەی لەگەل عەفرینی جوان هێناوە، لەبەر ئەوە ئەوەی جەنابت بە شێوازێکی ترت هێنا لەبەر ئەوەی لیمان قبوولّ کە، سوپاستان دەکەین، دەستی هەمووتان خۆش بیت، ئێمە دانیشتنەکە بەردەوام دەکەین ئەو بەڕێزانەش هەر فراکسیۆنەو بەرێزێك دەستنیشان بکات بۆ ئەو دیو هاوکاریمان بکەن، بەڕێزان پێشنیارەکە کە هات لای کاك (ئاری عبدالطیف)ە لای ئێمە لە دەستەی سەرلاۆرکایەتی پەرلەمان ئەو پێشنیارەی (111) چڵکە زەیتون لای ئێمە پەسەندە هەر ئەمرۆ داوا لە دیوانی پەرلەمانی کوردستان دەکەین ئامادەکاریەکان بکەن هەر لە ئێستاوە بۆ دانیشتنی داهاتوو پێش دانیشتنەکە هەموومان لە شوێنە لە ناو باخچەی پەرلەمان کۆدەبینەوە بۆ ئەوەی ئەو پشتیوانە سنبوولیەی شایستە پێشکەش بە هەموو خەڵکی کوردستان بکەین بە تایبەتی عەفرین بۆ ئەوەی هەمیشە لە یادبن لە یاد نەکرێن، مەبەست لە چلە زەیتون مەبەستمان شتلی زەیتوونە ئێمە چلە زەیتون لێرە کۆ ناکەینەوە(5) شتلە زەیتون بیت (10) بیت لە (111) چلکە کەمتری پێوە نەبیت بەو شێوازە ئەو رێ و رەسمە ئەنجام دەدیەن، بۆ ئەوەی ناتێگەیشتن دروست نەبیت، خۆی سینبولی (111) ئەندامی پەرلەمان هەیە، ئوە (111) کورسیەکانی پەرلەمانن بۆ ئەوەی بە وردی ئەو ئیشە بکەین سەرۆکایەتی لیژنەی یاسایی و لیژنەی تەندروستی ئەم شوێنە بەشیان بکاتن، فەرموون.

بەڕێز ڤالا فەرید عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چوار لیژنەن لینژنەی (یاسای)، لیژنەی (تەندروستی)، لیژنەی (ئەوقاف)، لیژنەی (مافەکانی مرۆڤ)، بۆیە سەرۆکایەتی هەرچواری.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

راستە ئەوە پەیوەستە بە هەر چوار لیژنە، راستە ئەوە پەیوەستە بە لیژنەی مافی مرۆڤەوەش بە لیژنەی ئەوقافەوە ئەو پرۆژە دەمەکە لەبەر دەم پەرلەمانی کوردستانە پرۆژە یاسای رێکخستن و چاندن و گواستنەوە ئەندامەکانی جەستەی مرۆڤ، فەرموون.

بەڕێزان دانیشتنەکە بەردەاوم دەبیت داوا لە (د.ڤالا) دەکەین سەرۆکی لیژنەی یاسایی بە هۆی پرۆژەکە بخاتە روو گفتوگۆیە مادده بە مادده، فەرموو، بۆ ئەوەی سوود لە (د. رێکەوت) وەزیری تەندروستی بکەین.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی کاروباری یاسایی سەرۆکایەتی لیژنەی تەندروستی و ژینگە رۆژی دووشەمە رێکەوتی (2017/12/18) کۆبوونەوەی هاوبەشیان ئەنجامدابوو بۆ تاوتوێکردنی پێداچوونەوەی بەشی پێنجەم سزا کان لە راپۆرتی هاوبەش تایبەت بە پرۆژە یاسای رێکخستن و چاندن و گواستنەوەی ئەندامەکانی جەستەی مرۆڤ کە بە ژمارە نووسراوی (79) لە بەرواری (2015/5/21) رەوانەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کراوە و دوای گفتو گۆ کردن و تاوتویٚ کردن لیژنەکان گەیشتنە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە،

بەشی پێنجەم، سزاکان، ماددەی (17) لادەبرێت.

ماددەی (18):

1-هەر کەسێك ئەندامێکی مرۆی یان بەشێکی بەمەبەستی چاندن بە پێچەوانەی حوکمێك لە حوکمەکانی ماددەکانی (3،4،5،9) ئەم یاسایە بگوازرێتەوە سزا دەدرێت بە زیندانیانێك لە (7) ساڵ کەمتر نەبێت و غەرامەیەك لە (5000000) پێنج ملیۆن دیناری عیراقی کەمتر نەبێت و لە (10000000) دە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

2-ئەگەر ئەو کارەی لە بڕگەی پێش و ئاماژە پێ کراوە ببێتە هۆی مردنی کەسی بەخشەر ئەوە سزاکە دەبێت زیندانیکردن بۆ ماوەیەك زیاتر نەبێت لە (15) ساڵ و غەرامەیەك لە (20000000) بیست ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (50000000) پەنجا ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

ماددەی (19):

1-لەگەڵ پێشێل نەکردنی ئەو سزایانەی لە ماددەی (18)ی ئەم یاسایە دەق نووس کراون هەی کەسێك نەشتەرگەریەك لە نەشتەرگەریەکانی گواستنەوە یان چاندن لە دامەزراوەیەك جگە لەو دامەزراوە بزیشکیانەی مۆڵەت دراون ئەنجام بدات لەگەل پێزانینی بەم کارە ئەوە سزا دەدرێت بە زیندانیکردن بۆ ماوەیەك کەمتر نەبێت لە (15) ساڵ و بە غەرامەیەك لە (50000000) پەنجا ملیۆن دینار کەمتر نەبیت

و له (100000000) سەد ملیۆن دینار زیاتر نەبێت و ئەگەر کارەکەی بووە هۆی مردنی کەسی بەخشەر یان وەرگر ئەو زیندانیەکەی هەتا هەتاییە.

2-بەڕێوەبەری بەرپرس لە کارگێری کردارەکیدا دامەزراوە بزیشکیەکە لەو جێگایەنەی مۆڵەتیان نەدراوە تیایاندا هەر نەشتەرگەریەك لە نەشتەرگەریەکانی گواستنەوەی ئەندامە مرۆییەکانی یان بەشێکی یان شانەیەکی ئەنجام بدرێت ئەو بە هەمان سزای دەڤکراو لە بڕگەی پێشوودا سزا دەدرێت.

ماددەی (20):

1-هەر کەسێك بە مەبەستی چاندن لە ڕێگای فێڵ لێکردن یان زۆرەکی هەڵسا بە لێکردنەوەی (ئیستیئصال) و لێکردنەوەی هەرئەندامێك یان بەشێك لە ئەندامی مرۆڤێکی زیندوو ئەوە سزا دەدرێت بە زیندانی کاتی بە ماوەیەك کەمتر له (10) ساڵ و بە غەرامەیەك لە (10000000) دە ملیۆن دینار کەمترنەبێت و لە (20000000) بیست ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

2-ئەگەر ئەو کارەی لە بڕگەی پێش و و ئاماژەیان پێکراوە ببێـە هۆی مردنی ئەو کەسەی لێی دەگوازرێتەوە ئەوە سزایەکە دەبێتە زیندانی هەتا هەتایی و غەرامەیەك لە (50000000) پەنجا ملیۆن کەمتر نەبێت و لە (100000000) سەد ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

ماددەی (21):

هەر کەسێك سەرپێچی هەر حوکمێك لە حوکمەکانی ماددەی (7)ی ئەم یاسایە بکات ئەوە سزا دەدەرێت بە زیندانی کردن بۆ ماوەیەك لە (5) ساڵ کەمتر نەبێت و بە غەرامەیەك لە (50000000) پەنجا ملیۆن دینار کەتر نەبێت و لە (100000000) سەد ملیۆن دینار زیاتر نەبیت ئەمە سەرباری دەست بەسەر داگرتنی مایە یان سووی ماددەی (عین)ی وەرگیراو لە تاوانەکەی یان حوکم دان بە بەهاکەی لە کاتی دەست بەسەر دانەگرتنی، وە هەر کەسێ هەڵسا بە گواستنەوەی یان چاندنی شانەیەك بە پێچەانەی حوکمی ماددەی (7)ی ئەم یاسایە ئەوە سزای زیندانیکردنەکە لە (5) ساڵ زیاتر نابێت.

ماددەی (22):

هەر کەسێك هەڵبستێ بە گواستنەوەی هەر ئەندامێك یان بەیشکی ئەندامی یان شانەیەك لە جەستەی مرۆڤێك بەبێ ئەوەی مردنی بەسەلماندنێکی دلنیایی سەلێنرابێت وەك ئەوەی لەماددەی (15)ی ئەم یاسایە دەقی لەسەر کراوە و ببێتە هۆی مردنی کەسەکە لە گەڵ پێزانینی بەم کارە ئەوە سزای کوشتنی ئنقەست و لەگەل سوربوونی پێش وەختەی بەسەردا جێبەجێ دەکرێت وە سزاکەی دەبێتە زیندانیکردنی

کاتی بۆ ماوەیەك کە لە (7) ساڵ زیاتر بێت و بۆ هەر کەسێك بەشداری کردبێت لە بڕیاری دڵنیای بوون لە مردن بە پێی ئەو پشکنینانەی لە ماددەی (15)ی ئەم یسایە دەقیان لەسەر کراوە.

ماددەی (23):

نێوانگیری لەو تاوانانەی لەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە بە هەمان سزای بڕیاردراو بۆ تاوانەکە سزا دەدرێت لەگەڵ ئەمەشدا نێوانگیر لە سزاکە دەبووردرێت ئەگەر هەواڵی تاوانەکەی دایە دەسەڵاتەکان بەر لە تەواو بوونی ئەمەش بووە هۆی بەشداریکردن لە گرتنی تاونبار.

ماددەی (24):

داداگا بۆی هەیە سەرباری ئەو سزایانەی بۆ ئەو تاوانەی لەم یاسایە دا دەقیان لەسەر کراوە حوکم بکات بەسەرجەم یان هەندێك لەم رێ و شوێنانەی خوارەوە به گوێرەی حاڵەتەکان:

1-پیادەکردنی پیشە بۆ ماوەیەك لە (1) ساڵ کەمتر نەبێت و لە (5) ساڵ زیاتر نەبێت.

2-داخستنی دامەزراوەی پزیشکی مۆڵەتدراو بە ئەنجادانی نەشتەرگەریەکانی چاندنی ئەندامەکان کە تیایدا تاوانەکە ئەنجام دراوە بۆ ماوەیەك لە (2) مانگ کەمتر نەبێت و لە (1) سال زیاتر نەبێت، وە ئەگەر شوێنەکە لە دامەزراوە پزیشکیەکان نەبێت ئەوە حوکم دەدرێت بە داخستنی هەتا هەتایی.

3-راگرتنی مۆڵەتی چالاکی چاندنی ئەندامەکان یان بەشەکانیان یان شانەکان لە دامەزراوەی پزیشکی مۆڵەتدراو چاندنی ئەندامەکانی بۆ ماوەیەك لە (3) ساڵ کەمتر نەبێت و لە (5) ساڵ زیاتر نەبێت.

4-بلاّوکردنەوەی حوکمەکە لە (2) رۆژنامەی رۆژانەی زۆر باو لەسەر تێچوونی کەسی حوکم لەسەر دراو.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ (د.ڤالا) سەرۆکی لیژنەی یاسایی، بەڕێزان دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە لەسەر ماددەی (17) کە لابردنە، خاتوو (مریم صمد)، فەرموو.

بەڕێزمریم صمد عبدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەلاّ من بەر لەوەی بگەینە سەر سزاکان پێشنیاری ماددەیەك دەکەم کە ئیزافە بکرێت ئەگەر تەزارف نەکات لەگەل ئەو قانوونەی کە رۆیشتووە، سوپاستان ئەکە ئەگەر بە هەند وەربگیرێت لەبەر ئەوەی ئەو پێشنیارە باس لە موئەسەسەیەك دەکات کە بانکی زانیاری نیشتمان بۆ بەخشین و چاندنی ئەندامەکانی لەشی مرۆڤە، ئەگەر دەرفەت هەبێت باسی بکەم بە وردی، دامەزراندنی دامەزراوەیەکی نیشتمانی وەکو

یەکەی زانیاری بۆ هەموو نەخۆشیەك کە پێویستی بە گواستنەوەی ئەندامەکانی لەش هەبێت ئەو دامەزراوەیە راستەوخۆ پەیوەندە بە وەزارەتی تەندروستی لە ژێر چاودێری وەزیردا دەبێت ئەو بنکەیە مۆرالیکی کەسی و یەکەی ژمێریاری خۆی دەبێت و ئەرکەکانی ئەمانە دەبێت: یەك: بانکی زانیار، تۆمار کردنی ئەندامەکانی پێویست لە خۆ دەگرێت لەگەل زانیاری تەواوی تێکچوونی ئەندامەکانی پێویستی تر.

دوو: نەخۆش دەخرێتە لیستی نۆبە بە شێوەی ئەلیکترۆنی بە پێی ئەولەویاتی هونەری نەشتەرگەری و ئینسانی وە بە پێی پێوەری ستانداری جیهانی لە تۆمار کردنی بنکە گواستنەوەی ئەندامەکانی لەش هەروەها رێگری کردن بە یاری کردن و گۆرینی لیستی و چاوەروان جگە بە رێگەی پێوەری جیهانی نەبێت.

سێ: ئەو دامەزراوەیە هەڵدەستێ بە ئەندامی چالاکی کەمپینی وشیاری لە ناو دانیشتوانی هەرێم لە پێناو بەخشینی ئەندامەکانی لەش لە کاتی مردنی یان رزگار کردنی ژیانی نەخۆش بەپێی پێوەری یاسای و ئینسانی و شەرعی، ئەو دامەزراوەیە ناسنامە دروست دەکات ئەو ناسنامەیە دەدرێـە ئەو بەخشەرەی کە بە تەواوی رەزامەند بووە ئەندامەکانی لەشی دوای مردن ببەخشێت، هەروەها ئاشکرانەکردنی زانیاری و باری تەندروستی بەخشەر بۆ هەموو لایەك.

چوار: هەر بەخشەرێك کۆدێکی دەدرێتێ بە پێی ناونیشان و رێگاکانی پەیوەندیکردن پێوی.

پێنج: ئەو دامەزراوەیە ژمارە تەلەفۆنێکی کراوەی دەبێت بۆ پەیوەندیکردنی بەخشەر لاینی ئاسایش و لایەنی پزیشکی ئاشکراکردنی بەخشەری مردوو ئەوەی گە ناسنامەی بەخشینی هەیە پێویستی ترە ئەندامەکە وەربگرێت لەگەل لەشی بگونجێت بۆ ئەوەی دەست بەجێ نەشتەرگەری چاندنی بۆ ئەنجام بدرێت.

شەش: واز لێنانی مەعنەوی و مرۆیی لە رێگای پاداشت کردنی وارسی بەخشەری مردوو بکرێت لە لایەن ئەو دامەزراوەیە، من سوپاستان ئەکەم ئەگەر بکرێت حوکمە کۆتاییەکانیش جێگە بکرێتەوە.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (مریم صمد)، ماددەیەکی تەواوی پێشکەش کرد، دامەزراوەکە دواتر رەنگە زەحمەت بیتن، بڕیار لەم دامەزراوە بدەین نەکراش دەکرێت پرۆژەە یاسایەکی جیاواز بەلآم لای ئێمە رای بەرێز (د.رێکەوت) وەزیری تەندروستی زۆر گرینگە لەسەر ئەم ئیزافەیە، لە ماددەی (17) دەست پێ ئەکەین، لابردنی ماددەی (17) یە، بەرێز (د.ڤالآ)، فەرموو.

بەرێز ڤالآ فەرید ابراهیم:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لابردنی ماددەی (17)یە کە پێدا چووینەوە لامان بردووە بەلآم لە ئەصلی راپۆرەکە ئەگەر بگەرێینەوە سەری سزاکان ئەوەی کە ساڵی (2015) موناقەشەمان کردووە ماددەی (17) لە راپۆرتەکە دەڵێت:

لەگەل پێشیل نەکردنی هەر سزایەکی توندتر کە یاسای سزکانیان هەر سزایەکیان لەسەر دەکات ئەو تاوانانەی لەو ماددانەدا دێن دەقیان لەسەر کراوە ئەو ئەو سزایانە دەبێت کە لە ماددەکە بۆیان دیاری کراوە، بۆیە کە ئەوەمان هەلگرت و لە ماددەی (18) ماددە بە ماددە دەستمان بە تەحدید کردنی سزاکان و تاوانەکان کردووە.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ماددەکە خوێنرایەوە دواتریاس لەوە دەکەین کە لابرێت یان لانەبرێت، خالێکی نیزامیمان هەیە، بەرێز (قادر رزگەیی)، فەرموو.

بەڕێزقادر ئۆتمان رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی ماددەی (54) یەکەم خالی پێنجەم هەر بەندێ بەرنامەی کار پێویستە گفتو گۆی تەواوەتی لەسەر بکرێت پێویستنە ئەگەر بەندێکی بەرنامەی کار بە تەواوەتی گفتوگۆ کردن لە سەری کۆتایی پێ نەهات ناکرێت بێینە سەر بەندێکی دیکە یەنی خالێکی تری بەرنامەی کار گفتوگۆی لەسەر بکەین مەگەر ئەو بەندەی گفتوگۆ کردن لەبارەیەوە کۆتایی پێنەهاتووە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان رایبگەیەنێ بلێ ئەمەمان هەلگرت بۆ دانیشتنی داهاتوو، بەندەکانی بەرنامەی کار پەیرەوی ناوخۆ، لە ماددەی (54) یەکەم خالی پێنجەمدا هاتووە دەلێ (بەندەکانی بەرنامەی کار بە گوێرەی ئەو ریزبەندییەی لە بەرنامەی کاردا هاتووە گفتوگۆی بۆ دەکرێت نابێت بەندێکی نوێ گفتوگۆی بۆ بکرێت) تەنهاش ئەوەی کە گفتوگۆی بەندی بە تەواوی کۆتایی پێدێ وە ناکرێت بەندەکانی بەرنامە کار پاش و پێش بکرێن من لەبەر کەمی کات دێمە سەر ئەخیر ئەگەر نەکرا گفتوگۆی دەربارەی بەندێکیان لەبەر هەر هۆێکەوە بێت تەواو بکرێت ئەوەی دەستەی سەرۆکایەتی بۆی هەی تێروانینی بۆ دانیشتنی داهاتوو دوا بخات وە ئەو بەندانەی لە دوای ئەو دێن گفتوگۆ بکات، وە جەنابتان ئێوە دەکرێت بڕگەی یەکەم کە گفتو گۆ لەبارەیەوە تەواو نەبوو ئێوە داواتان لە فراکیسیۆنەکان کرد کەسێك راسپێرێرا بۆ ئەوەی رەشنووسێك ئامادە بکات دەکرێت بۆ دانیشتن داهاتوو، ئینجا بێینە سەر ئەمە.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم دانیشتنە پێشکە شکردنی پەیام بوو یەنی برگەی پێنجەم پێشکەش کردنی پەیام بوو بەلام بۆ ئەوەی ئەو پەیامانە پێشنیاری بکات، بە پێشەش کردنی ئەو پەیامانە ئەو برگە تەواو بوو، بەلام بۆ ئەوەی ئەو پەیامانە پوختە بکرێن دیاری بکرێن ئەوانە لیژنەمان پێك هیناوە دەچن ئیشی خۆیان دەکەن کە ئیشی خۆیان تەواو کرد ئێمە مەخالفی ئەو ماددەیە نییە، بەرێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی لەم بارەیەوە من هیچ تەعارزێك لەگەل نابینم.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش پشتوانی لە روونکردنەوەی بەڕێزتان دەکەین بەڵام مادەی (17) ئێمە وەکو لیژنە پەیوەندیدارەکان پێشنیار دەکەین کە ماددەی (17) هەڵبگیرێ وە نەمێنێ لیاساکەدا بۆیە داوا لە بەڕێزتان دەکەم کە ئەو پێشنیارەی لیژنە پەیوەندیدارەکان بخەنە دەنگدانەوە.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڤالا) سەرۆکی لیژنەی یاسایی، پێشنیاری لابردنی ماددەی (17) دەخەینە دەنگدانەوە کێ لەگەڵدایە؟ نیساب تەواو نییە ئێستا داوا دەکەین نیساب تەواو بیت، ئینجا دەخەینە دەگدانەوە، ئێمە مناقەشەی ماددەی (18) دەکەین، ئەوشێوازە وابزانم برادەرانی لیژنەی پەیررەو دەزانن لە زۆر ولاَتان دەنگدانەکان هەموو دەخەنە یەك هەر لەبەر نیسابە، راستە پێشنیارەکە وایە هەمواری تازەی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمان ئەو پێشنیارە هەیە کە خوێندنەوەی سێیەم بیت خوێندنەوەی سێیەم هەر تەنیا دەنگدانە، خاتوو (شکوریە)، فەرموو.

بەڕێز شکوریە سمایل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داواکارم لە لیژنە پەیوەدیدارەکان لە سەرۆکایەتی پەرلەمان ئەو پێشنیارەی (مریم) خان بە هەند وەربگیرێ چونکە ئەم بابەتێکی زۆر گرینگە ئێستا لە زۆرێك لە ولاَتانی دونیا ئەمە پیادە دەکرێت کۆمەلێك کێشەی یەکجار زۆر چارەسەر دەکا بۆ نمونە کەسانێك من ئەمەوێ تۆزێك بە کورتی باسی بکەم ولاَتێکی وەکو کوێت ولاَتێکی وەکو ئەلمانیا کەسێك کە حەز دەکات دوای مردنی جەستەی خۆی دەبەخشێ ئیتر سوود لە هەموو جەستەکەی وەردەگیرێ تەنانەت (50) کەس سوود لە جەستەی ئەو کەسە مردووە وەردەگریت لە وانەیە بە حادیسەیەك مردبێت تەنانەت قەرێنەی چاوی گورچیلەکانی جگەری یەنی تۆ ژیانی (50) کەس قوتار دەکەی بە جەستەی مردووێك، جا تکا دەکەمە ئەمە جێگای بکرێتەوە لەو یاسایە چونکە ئێمە لە خولە لەوانەیە چەند مانگێکمان مابی فریای ئەوە نەکەوین کە ئەم دامەزراوەیە یاسایەکی تایبەتی بۆ دەر بکات ئەگەر وەزیری تەندروستیش هاوکارمان بێت، زۆر سوپاسی دەکەین، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ روونکردنەوە و تێبینی بەڕێز (شکوریە شێخانی)، بە تەئکید هەم بەڕێز وەزیری تەندروستی هەموو پەرلەمانتاران بایەخ بەو پێشنیارە دەدەن، (د. عبداللە جاسم)، فەرموو.

بەڕێز عبداللە جاسم رجب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ژی پشتگیریا ڤی پێشنیارێ دکەین یا هاتییە پێشکەش کرن ژ لایێ لیژنا تەندروستی و بەڕێز دکتۆر ریکەوت وەزیرێ تەندروستی و زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د. عبدالله)، بەڕێزان نیساب تەواوە لابردنی ماددەی (17) لەم پرۆژە یاسایە دەخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (52) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ کەس نییە، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا ماددەی (17) لابرێت، ماددەی (18)، فەرموو.

بەڕێز ڤالاّ فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (18)

1-هەر کەسێك ئەندامێکی مرۆی یان بەشێکی بەمەبەستی چاندن بە پێچەوانەی حوکمێك لە حوکمەکانی ماددەکانی (9،5،4،3)ی ئەم یاسایە بگوازرێتەوە ئەوە سزا دەدرێت بە زیندانیەك لە (7) ساڵ کەمتر نەبێت و غەرامەیەك لە (5000000) پێنج ملیۆن دیناری عیراقی کەمتر نەبێت و لە (10000000) دە ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

2-ئەگەر ئەم کارەی لە بڕگەی پێش و ئاماژە کراوە ببێتە هۆی مردنی کەسی بەخشەر ئەوە سزاکە دەبێت زیندانیکردن بۆ ماوەیەك زیاتر نەبێت لە (15) ساڵ و غەرامەیەك لە (20000000) بیست ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (50000000) پەنجا ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی، ئێستا ئەوانەی دەینەوێت مناقەشەی ئەو ماددەیە بکەن ناوی خۆتان تۆمار بکەن، بەڕێز مامۆستا (مەلا مەروان)، فەرموو.

بەڕێزحسێن اسماعیل حسێن (مەلا مەروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە سزاکاندا قەناعەتم وایە سجنەکە زۆرە ئەو (7) ساڵە لێرانە لەولای (15) ساڵ سجنەکان کەم بکرێتەوە غەرامەکە زیاتر بکرێت، ئەگەر وا بکرێت قەناعەتم وایە لەو کوردستانە ئێمە ناوێرێ نەشتەرگەریەك بکات، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێزمامۆستا (مەلا مەروان)، بەڕێز (سهراب میکائیل)، فەرموو.

بەڕێز سهراب میكائیل محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بخێرهاتنا جەنابێ وەزیری دكەین، دا ئەو تاوانێت سالێت بووری هاتییە كرن دووبارە نەبن، تجارەت و فێل كرن و زۆرداری و خاپاندن ل زارۆكا مرۆڤێت پێتڤی و یێت هەژار و نەخۆشا نەهێتە كرن، ئیستغلالا نەخۆشی نەهێتە كرن هەروەسا كەس و كارێن واژی مافت پاراستی بن، پێشنیار دكەم توندترین سزا بێنە دانان، تایبەت بابەتێ غەراماتا دا ئەڤ خالا ئێكێ، خالا دووێ ژلایێ یاسایی ڤە ئەز نزانم چەند یا مومكینە بەس موقتەرەحێ من ئەڤەیە كو هەر ماددەیە بێتە دەستنیشانكرن (3،4،5،9)، هەر یەك سزایێ وی جودا بیت و لڤێرێ دا دەست نیشان بكەن، چونكە سەرپێچیا هەر سزایەكێ هندەك ئەنجامێت دیتر فەرقێت هەی ژهندەكا یەعنی ختورەتا وان سەرپێچیا ژ یێت دیتر فەرق بیت وان خالا سێ، نزانم بۆ چی ماددا (8) سزا بۆ نەهاتیە دانان هیڤی دكەم لیژنا یاسایی بەرسڤەك بۆ مە هەبیت، ماددێ (8) سزا دەستنیشان نەهاتیە كرن، خالا چارێ پێشنیار دكەم ئەگەر سەرپێچی ژ لایەنەكی بو ژ سەنتەرەكێ یان موئەسەسەیەكێ یان جهەكێ تایبەتمەند ب ڤەگوهاستن و چاندنا ئەندامێت لەشێ مرۆڤی سزا لڤی توندتر بیت هەكە سەرپێچی ژ كەسەكێ هاتە كرن، پێشنیارا دوماهیێ ماددەك بێتە ئیزافە كرن، هەر موتەبەرعەكێ كارتەك یان هەویەك بۆ بێتە چێ كرن چارەسەرێ وی بێ بەرامبەر بێتە كرن ژ لایێ حكومەتی ڤە یان ژی موچەیەكی هەیڤانە یێ رەمزی بۆ بیتە دەستنیشان كرن یان ژی هەردووك ڤێكرا، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز(سهراب میكائیل)، بەڕێز (قادر رەزگەیی)، فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول (قادر رزگەیی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە سزاكە لە (7) ساڵ كەمتر نەبێت بڕگەی دووەمیشی دەڵێ لە (15) ساڵ كەمتر نەبێتن واتە بەرای من پێویست دەكا كەمترین سزا و زۆرترین سزا دیاری بكەین چونكە بۆ نمونە حالەتی پێشێلكاری حوكمەكە مردنی لێكەوتەوە راستە لە رووی دادوەریەوە حاكم بارودۆخی توند كردنی سزا دەگرێتە بەر بەڵام لە رووی قانوونیشەوە دەتوانی (7) ساڵ حوكم بدان چونكە لێرە دەڵێ گرنگ لەوە سزاكە (15) ساڵ زیاتر نەبێت بۆیە پێشنیار دەكەم بۆ بڕگەی یەكەم بوترێ لە (7) ساڵ كەمتر نەبێت لە (15) زیاتر نەبێت ئەوەی بڕگەی دووەمیش لە (10) سال كەمتر نەبێت لە (15) **زیاتر نەبێت، سوپاس.**

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (قادر رەزگەیی)، خاڵەكی نیزامی بەڕێز (امینە زكری)، فەرموو.

بەڕێز امینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەنگ دەرنەچووە

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس دەست خۆش تێبینیەکی لە جێی خۆیە، مادده مادددە تێبینی لەسەر ئە مادە، پێشنیار دوایی ئیزافەش بکرێت، راستە، بەڕێز (شکوریە شێخانی)، فەرموو.

بەڕێز شکوریە سمایل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئێستا لە هەموو ولأتانی دونیا بە تایبەتی لە ئەوروپا بەو ئاراستە دەچن کە ماوەی بەند کردنیان کەم کردۆتەوە بەلأم غەرامە زیاد دەکرێت ئەمەش ئەرکێکی زۆر لەسەر حوکمەت هەڵدەگرێت من وەکو نمونە باس دەکەم ولأتەکی وەکو هۆڵەندا لە ماوەی (9) ساڵی رابردوو (19) بەندیخانەی داخستووە فرۆیشتوویەتی بە کەرتی تایبەت ئێستا سەرجەم ئەو بەندیخانانە کراونە بە میوانخانە ئێمە لە هەرێمی کوردستان ماوەیەك لەمەو بەر سەردانی چاکسازی ئافرەتانم کرد یەنی بە پێی هەموو لێکدانەوەکان ئەگەر سەرجەم فەرمانبەران و مەسرەفی رۆژانەو ئەمانە بکرێن هەر بەندەیە رۆژانە پێویستی بە مەسرەفی نزیکە (50000) پەنجا هەزار دینار هەیە، بەتایبەتی حکومەتی هەرێمی کوردستان لەو قەرانە داراییە من تکا دەکەم پێداچوونەوە بکرێت بە سزایەکان با غەرامەکان زیاد بکرێن بە تایبەتی زۆربەی ئەوانەی لەو بابەتانەوە تووشی سزا دەبن پزیشکن، ئێمە چاکسازیەکان بەراستی لە ئاستی پێویست نییە تۆ پزیشکێك بەو هەموو خوێندن و شەهادەو ماوەی (7) ساڵ لەسەر هەلەیەك تاوانێك دەیخەیە سجن کە دێتە دەرێ تەدمیر بووە لە رووی دەرونی لە رووی هەموو شتێکەوە جا ئەگەر وا بکرێت وە یاخوود ئەوانەی لەو بابەتەوە کار دەکەن کەسانێکن دەلأڵن هەڵبەتە پارەیان زۆرە بۆیە زۆرترین غەرامەیان لێبسێندرێ بەلأم با نەگیرێن ئەوە دەبێتە داهاتوو شتێکی باش بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان وە ئەو بارگرانیە قورسەی ناکەوێتە ئەستۆ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (شکوریە شێخانی) بەڕێز (عباس غزالی)، فەرموو.

بەڕێز عەباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نسبەت سزایەکان ئەمن پێشنیار دەکەم سزایەکانی بەند کردن کەم ببێتەو چونکە رێگای ترمان هەیە بۆ سزادانی ئەوانەی تووشی سەرپێچی هەڵەی پزیشکی دەبن بۆ ئەوەی زیندانەکان ئەو بێت،لەبەر ئەوەش پێشنیار دەکەم هەر کەسێك تووشی هەڵەیەك ببوو بۆ ماوەیەکی دیاریکراو بروانەمەکەی لێوەربگرن ئەوە

گەورەترین سزایە بۆ دکتۆرێك کە بڕوانامەکەی بۆ کاتێکی دیاریکراو، ئەو ساڵانەی کە بۆ زیندان داناون ئەو بڕوانامەیان وەربگیرێ نەیەڵن کاری بکەن، دوو ئەو شوێنانەی کە ئەم کارە نایاساییانەی ئەو شوێنانەی کە کراونە نەخۆشخانەی تایبەتی مەرجەکانی تەندروستی تێدا نییە ئەمانەش دابخرێن، هەر کەسێکیش هاوکاری پزیشك بووبێت لەم کارەدا ئەوانیش بەشدار بن لە سزادان بە شێوەیەك کە ڕەچاوی عەدالەت بکرێت بەڵام ئێمە نێین کەرتی تەندروستیمان تەدمیر بکەین بە سزایەك کە شایستەی ئەوەنین چونکە پزیشك لەگەڵ مرۆڤ رووح و هەستی مرۆڤایەتی دەجووڵێ بۆیە ئێمە پێویستە ڕەچاوی ئەوەش بکەین، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (عباس غزالی)، خاڵەکی نیزامی (د.ڕێواس فایەق)، فەرموو.

بەڕێز ڕێواس فائق حسێن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان کە داوای کەمکردنەوەی سزاکە دەکە ن لەم مونتەلەقەیە بیریان نەماوە کە ماددەکە (3،4،5،9) چین لەبەر ئەوەی ئێمە لە (2015) ماددەکانی تری ئەم یاسایەمان پەسەند کردووە بە تەسەوری من ئەگەر ئەو ماددەیانە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان یەك جار بخوێنرێتەوە کەس داوای کەمکردنەوەی سزاکە ناکات بە عەکسەوە داوای زیاد کردنی دەکەم، بەشێکی ئەوە پەیوەندی بەوەیە ئەم ڕاپۆرتە ڕاپۆرتی بە تەنها ئەحکامی سزاکانی ئەم پرۆژە قانوونیەیە ئەگینا ئەحکامەکانی تری پێشتر پەسەند کراون بۆیە داوا ئەکەم بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی ئەگەر ماددەکانی تری لایە بیخوێنێتەوە بۆ ئەوەی لەم جەدەلە بچینە دەرەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڕێواس فایەق) بۆ ئەو روونکردنەوەیە زۆر لە جێی خۆیە، با ئەم گفتوگۆیە بەردەوام کەین دوای داوای لێدەکەین ئەو ماددانەش بخوێنرێتەوە زۆر پێویستە بۆ ئەوەی بەرچاو روونی زیاتری ئەندامانی پەرلەمان ببیتن، کاك (صالح فقێ)، فەرموو.

بەڕێز صالح فقێ محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان ئەو پێشنیارەم هەبوو وەك ئەوە کاك (قادر) ئاماژەی پێدا لایەنی کەم و لایەنی زۆری دیاری بکرێت وە من لە خاڵی دووەما پێشنیار ئەکەم ئەگەر بکرێت بە دوو برگە، برگەیەکیان تایبەت بکرێت بە مردن، برگەیەکیان تایبەت بکرێت بۆ ئەوی کە کەسێك بە هۆیەوە پەککەوتە ئەبێت، ئەوەی پەککەوتەکەشی تیا دیاری بکرێت لایەنی کەم و لایەنی زۆری هەم سزاکان من پێم وایە غەرامەکە لایەنی

کەم و لایەنی زیادەکەی دوو هێندە زیاترە، خۆی بۆ نموونە ئەڵێت سێ بۆ پێنج یان حەوت بۆ دە یان سی بۆ پەنجا ناکرێت لای کەمی (20) بێ و ئەو سەری (50) بێت حەقە جیاوزیەك هەبیت لە نیوە بۆ سەرووی زۆترینەکە دەست پێبکات، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (صالح فقی) ئەوەی مەبەستی بەڕێزتان مردن و پەککەوتن ببنە دوو بڕگەی جیاواز، ئەو تێبینیە بەڕێزان لەلیژنەی یاسایی، لیژنە پەیوەندیدارەکان، لیژنەی تەندروستی، فەرموو.

بەڕێز عبدالله جاسم رجب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەس بۆ زانینا بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان تەقریبەن ئەو سزایانە حەتا حەدەکی ستاندەرن یەعنی لە سزای عیراقی هەمان سزایەکانن، وە دەوڵەتی دەورووبەریش (مصر، ئوردن، تورکیا) تەقریبەن ئاوایە (100٪) نیینە بەس تەقریبەن ئاوایە بۆ زانینی جەنابتان، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.عبدالله)، لیژنەی ئەوقاف، بەڕێز (د.سیراج)، فەرموو.

بەڕێز سیراج احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی من پێم چاکە کە (7) ساڵەکە کەم بکرێتن بۆ حدوودی (3) بۆ مابەینی (5) ساڵ وەکو بلێین حقووبە با غەرامەکە زیاد بکرێت پێنجەکە بە لایەنی کەم لە (10) کەمتر نەبیتن (10) یەکەش بکرێت بۆ حدوودی (20000000) بیست ملیۆنێك، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.سیراج)، سەرۆکی لیژنەی ئەوقاف، لیژنەی مافی مرۆڤ، لێرە نییە، داوا لە بەڕێز (د. رێکەوت) وەزیری تەندروستی هەرێمی کوردستان دەکەین رای خۆی سەبارەت بە ماددەی (18) دەربڕیت، فەرموو.

بەڕێز رێکەوت حمە رشید (وەزیری تەندروستی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخشندەی میهرەبان، بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان من حەز دەکەن هەندێك شت بڵێم دیارە بەڕێزان هەندێك لە ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان وا ئەزانن ئێستا ئەو رێ و شوێنانەی کە ئەکرێت لە دامەزراوە تەندروستییەکان غەیری سزاکان نەبێت شتێکی وای فەرق نییە جگە لە سزاکان لەم یاسایە، ئێمە هەر دامەزراوەیەکی تەندرزستی کە رێپێدانی چاندنی گورچیلە یان هەر ئەندامێکی تر بێت ئەبێت لیژنەی باڵا لە وەزارەت رەزامەند بێت ئەوە یەکەم، دووەم ئەو لیژنەیەی کە ئەو خەڵکانە

دەبینێت ئەوەی کە بەخشەرەکە ئەبینێت هەم نوێنەری ئاسایشی تێدایە نوێنەری پۆلیسی تێدایە، نوێنەری ڕەگەزنامە و باری شارستانی تیایە هەروەها دکتۆر دەروونی تێدایە دکتۆری هەموو مەجالەکاتی تێدایە لەبەر ئەوە هەموو ئەو ڕێکارانە بە پێی یاسا دەکرێت، وەبرواش ناکەم هیچ پزیشکێك تاکو ئەو دۆکۆمێنتە یاساییانە تواو نەبێت یان بەڵێننامەی موصەدەق لەلایەن کاتب عەدلەوە هەیە کە ئەو ئەبێت بەخشەر بیت کە ئەو هیچ بەرامبەرێك وەرنەگرێت، بۆیە ئێمە ئەو ڕێکارانە هەمووی ئەکەین، سەبارەت بە سزاکان (د. عبدالله) ئاماژەی پێدا فیعلەن من ئەوانەی عیراق و ئەوانی تریشم خوێندۆتەوە نزیك ئەوەیە، بەڵام لەگەل پێشنیاری هەندێك لە پەرلەمانتاران، چونکە بەراستی لە بەندیخانە خەڵك ئیصلاح نابێت ئەگەر تۆ بتەوێ خەڵك چاکساز بکەی لە بەندیخانە خەڵك چاکساز نابێت وە زۆربەی زۆری ئەو خەڵکانەی کە ئەم نەشتەرگەریە دەکەن پزیشکی گەورەت پزیشکێك زۆر بەیان دوو بڕوانامەیان هەیە دوای بەکالۆریۆس خەڵکی پرۆفیشنەڵن، بۆیە پەرلەمانی کوردستان یاخود هەردوو لیژنەی یاسایی و تەندروستی بە سزاکاندا بچنەوە ئەوە شێکی باش دەبێت، وەکو (د.ڕێواس) ئاماژەی پێدا فیعلەن (2015) ئێمە خوێندنەوەمان بۆ ئەو یاسایە کردووە بۆیە نازانم بۆم هەیە بگەڕێمەوە بۆ دواوە یان نا؟ بەس لە ماددەی (15) دەڵێت (بریارێك لە وەزارەتی تەندروستیەوە دەربچێت سەبارەت بە وەرگرتنی بەخشین لە کەسی مردوو) من پێم باشە شتێکە بۆ زیاد بکەن یان ئەو کەسەی کە وەزیر دەسەڵات ئەداتێ بۆ نمونە نەخۆشێك لە (گەرمیان) لە (دهۆك) یان لە (سلێمانی) لە ماوەی (6) سەعاتا ئەبێت ئەو گورچیلەی لێوەرگیرێ ناگاتە وەزیر لە هەولێرو بڕیاری بۆ دەربکات ئەمانە کاتی دەوێت، بۆیە یا وەزیر یا وەزیر تەخویلی کا کە ئەو بڕیارە دەرکا، لە ماددەی (15) پێشتر، ئەگەر فەقەرەیەکی بۆ زیاد بکرێت خراپ نییە، چونکە ئەوە کێشە دروست ئەکا لە دواییا، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە پەسەندکراوە، با بزانین دوای ئەو پەسەندە، دیارە ئەو پێشنیارەی هاتوو لای (د. ڕێواس) ماددەی (3،4،5،7،9) بەڕێز (د.ڤالا) ئەم پێنج ماددانە بخوێنین.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (3) دەنگی لەسەر دراوە لە پەرلەمانی کوردستان.

1-ناکرێت هەر ئەندامێك یان بەشێك لە ئندامێك یان شانەیەك لە جەستەی مرۆڤێکی زیندوو بگوازرێتەوە بە مەبەستی چاندنی لە جەستەی مرۆڤێکی دیکە تەنها لە حاڵەتی زەروورەت نەبێت کە پێویست بکات بۆ پارێزگاری کردن لە کەسی وەرگر یان چارەسەر کردنی لە نەخۆشیەکی کوشندە بەو مەرجەی گواستنەوەکە تاکە ئامراز بێت بۆ بەرەنگار بوونەوەی ئەم زەرووڕەتە و گواستنەوەش نەبێتە هۆی ئەوەی کەسی بەخشەر تووشی مەترسییەکی گەورە بێت لەسەر ژیانی یان لەسەر تەندروستی.

2-چاندنی ڕژێنەکانی زاوزێی و بەشەکانی و شانەکانی و خانەکانی قەدەغە دەکرێت.

ئەوەی کە دەیخوێنمەوە هی ئینصاتە رەنگە لە ناو رابۆرتەکە ئەوە نەبێت رەنگە ئەوە گۆرانکاری بەسەر هاتووە دوای ئەوەی پەسەند کراوە لە لایەن پەرلەمانەوە بەلاًم ئەوەی ئەمن دەیخوێنمەوە ئەو ماددانەن کە پەسەند کراون بەو گۆرانکاریانەی کە بەسەر یان داهاتووە.

ماددەی (4)

نا بێت گواستنەوەی هەر ئەندامێك یان بەشێك لە ئەندام یان شانەیەك لە جەستەی مرۆڤێکی زیندوو بۆ چاندنی لە جەستەی مرۆڤێکی دیکە ئەنجام بدرێت تەنها بە بەخشین نەبێت.

ماددەی (5)

1-پێویستە بەخشینەکە لە ویستێکی ئازاد و جێگیرکراو بە نووسراوێکی فەرمی سەرچاوەی گرتبێت ئەویش بەو شێوەیەی کە پەیرە و رێنماییەکانی ئەم یاسایە دیاری دەکەن.

2-جگە لە نەشتەرگەری چاندنی مووخی ئێسك بەخشین لە کەسانی نالێهاتە و کەم لێهاتە (عدیم اهلیە) قبولّ ناکرێت هەتا ئەگەر دایك و باوکیشی یان ئەوەی لە رووی یاساییەوە نوێنەرایەتی دەکات رەزامەندی لەسەر بدەن.

3-دەکرێت گواستنەوە و چاندنی خانەی دایك خانەی رێگەی لە منداڵ و لە کەسانی نا لێهات و کەم لێهاتە بۆ دایك و باوك و یان منداڵەکانیان لە نێوان خۆشك و برایەکان ئەنجام بدرێت بە مەرجێك رەزامەندی نووسراو لە هەردوو دایك و باوکی منداڵەکە بدرێت ئەگەر هەردووکیان لە ژیانادا مابن یان یەکێکیان لە حاڵەتی مردنی ئەوەی دیکەیان لەو کەسەی باوانە یان ویصایەتی لەسەر هەیە و لە جێگرەوە یان نوێنەری یاسایی کەسی نالێهاتە یان کەم لێهاتە.

دوایی ماددەی (7) هاتووە بەلاًم لێرە ماددە (7) وەکو ئیشارەتم پێدا بە هەڵەیی هاتووە لەبەر ئەوەی ئێمە لە ماددەی (21) سزایەکی تایبەتمان بۆ ماددەی (7) داناوە بۆیە مادەەی (7) لێرانە هەڵدەگیرێ یەکسەر دێینە سەر خوێندنەوەی ماددەی (9).

ماددەی (9)

دەکرێت بۆ زەروورەتێکی پێویست بۆ پارێزگاریکرن لە ژیانی مرۆڤێکی زیندو یان چارەسەر کردنی لە نەخۆشیەکی کووشندە یان تەواو کردنی کەم بوونێکی ژینەوەری لە جەستەیدا ئەندامێك یان بەشێك لە ئەندام یان شانەیەکی لایشەی مرۆڤێکی مردووی تێدا بچێنرێت ئەگەر مرددەکە بەر لە مردنی وەسیەتی ئەو کارەی کردبێت بە وەسیەت نامەیەکی بەڵگەدار جێگیرکراو لەسەر هەری پەرێکی فەرمی یان دانی پێدانابێت ئەو رێکارانەی کە پەیرەو رێنماییە دەرکراوەکان بە گوێرەی ئەم یاسایە دیاری دەکرێن.

2-دەکرێت گواستنەوەی بکرێت لە ئەندامی جەستەی مردوو بەمەبەستی چارەسەر کردن یان بە مەبەستی زانستی مەرجی بەدەست هێنانی رەزامەندی نزیکترین کەسانی تا پلەی (4).

ئەوەی کە لە راپۆرتەکەدا هاتووە وەکو خۆی دەیخوێنمەوە چونکە من لێرە ئەوانی کەم شەگب کردووە ئایا ماوە یان نەماوە ئەوە دەبێت ئەو ماددەیە بە وردی لە ئینصات وەربگیرێتەوە

بە پێی ریزبەندی خوارەوە کچەکانی کورەکانی کورەکان دوات رباپیر لەلای باوك دواتر برا و خوشکەکان دواتر کورەکانی براکان دواتر مامەکان دواتر کورەکان مامەکان ئەگەر کەسە نزیکەکان زیاتر بوون پێویستە رەزامەندی زیاتر بێت لە هەموو حاڵەتەکان دەبێت رەزامەندییەکە بە نووسراو بێت بە پێی ئەو مەرجانەی خوارەوە:

أ-نابێت کەسی مردوو لە ناو ژیانی خۆی وەسیەتی کردبێت کەلە دوای مردنی هیچ ئەندامێکی جەستەی خۆی ببەخشێت، ئەمەش دەبێت بە پێی نووسراوێك بێت کە دوو کەس شیاو لە رووی یاساییەوە شاهێدیان لەسەردابێت.

ب-لێکۆڵینەوە بکرێت بۆ مردنەکەی بکرێت بە شێوەیەکی یەکلاکەرەوە و بە پێی لیژنەیەکی پێکهاتوو بۆ ئەو مەبەستە.

3-نابێت ریشە کێش کردن لە لاشەی مردوو ئەنجام بدرێت مەگەر بە مۆڵەتی دادوەری لێکۆلینەوەی تایبەتمەندەوە بێت کە بابەت بێت بۆ لێکۆڵینەوەی تاوانکاری.

4-وەسیەتکار بە یەکێك لە ئەندامەکانی بۆی هەیە لە وەسیەت نامەکە پاشکەز ببێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ئەوەی پەیوەست بوو بە ماددەی (18) زیاتر لە (3) ئەندام پەرلەمان داوای یان کردووە کە سزایەکان کەم بکرێنەوە وە غەرامەکان زیاد بکرێن وە، جا ئەگەر جەنابتان ئەو پێشنیارە بخەنە دەنگدان بۆ ئەوەی ئێمە وەکو لیژنە پەیوەندیدارەکان رێکی بخەینە ماددەکە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڤالا)، سەرۆکی لیژنەی یاسایی، بەڕێزان ئەو برگە دەخەینە دەنگدانەوە کێ لەگەڵدایە؟ (48) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ (2) کەس دژن، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا. کۆی ماددەکە، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای قبووڵ کردنی پێشنیارەکە لیژنە پەیوەندیدارەکان ماددەکەیان بەم شێوەیە دارشتەوە:

ماددەی (18)

1-هەر کەسێك ئەندامێکی مرۆی یان بەشێکی بەمەبەستی چاندن بە پێچەوانەی حوکمێك لە حوکمەکانی ماددەکانی (3،4،5،9)ی ئەم یاسایە بگوازێتەوە ئەوە سزا دەدرێت بە زیندانیانێك لە (7) ساڵ زیاتر نەبێت و پێبژاردنێك لە (10000000) دە ملیۆن دیناری عیراقی کەمتر نەبێت و لە (20000000) بیست ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

2-ئەگەر ئەو کارەی لە برگەی پێش و ئاماژە کراوە ببێتە هۆی مردنی کەسی بەخشەر ئەوە سزایەکە دەبێت زیندانیکردنی بۆ ماوەیەك زیاتر نەبێت لە (10) ساڵ و پێبژاردنێك لە (30000000) سی ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (50000000) پەنجا ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەکە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (47) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ (2) کەس بە پەسەند نازانن، بە زۆرینەی دەنگ ماددەی (18) پەسەند کرا. ماددەی (19)، فەرموو، بەردەوام دەبین خاڵەکی نیزامی کاك (سەهراب)، فەرموو.

بەڕێز سەهراب میکائیل محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیار ژ بەڕێزێن لیژنا یاسایی کر، ماددا (8) سزا بۆ نەدانایە نزانم بۆ چی؟

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

وەڵامت دەدەنەوە، فەرموو (د.ڤالا) فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی لە ماددەی (8)دا هاتووە لە ماددەی (5)ی یاساکەدا بووە بە ئەحکام بۆ یە ماددەی (5)مان دانەوە و سزاشمان بۆ داناوە.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ ئەو روونکردنەوە، ماددەی (19)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (19)

1-لەگەڵ پێشێل نەکردنی ئەو سزایانەی لە ماددەی (18)ی ئەم یاسایە دەق نووس کراون هەر کەسێك نەشتەرگەریەك لە نەشتەرگەریەکانی گواستنەوە یان چاندن لە دامەزراوەیەك جگە لەو دامەزراوە بزیشکیانەی مۆڵەت دراون ئەنجام بدات لەگەل پێزانینی بەم کارە ئەوە سزا دەدرێنت بە زیندانیکردن بۆ ماوەیەك کەمتر نەبێت لە (15) ساڵ و غەرامەیەك لە (50000000) پەنجا ملیۆن دینار کەمتر نەبیت و لە (100000000) سەد ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، وە ئەگەر کارەکەی بووە هۆی مردنی کەی بەخشەر یان وەرگر ئەو زیندانیەکەی هەتا هەتاییە.

2-بەڕێوەبەری بەرپرس لە کارگێری کردارەکیدا دامەزراوە بزیشکیەکە لەو جێگایەنەی مۆڵەتیان نەدراوە تیایاندا هەر نەشتەرگەریەك لە نەشتەرگەریەکانی گواستنەوەی ئەندامە مرۆییەکانی یان بەشێکی یان شانەیەکی مرۆیی ئەنجام بدرێت ئەو بەهەمان سزای دەق نووسکراو لە بڕگەی پێشوودا سزا دەدرێت.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڤالا)، سەرۆکی لیژنەی یاسایی، دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە ئەوەی دەیانەوێت بەشداری بکەن لە گفتوگۆ، شەش بەرێز دەیانەوێ بەشداری بکەن لە گفتوگۆ، بەڕێز (شکوریە شێخانی)، فەرموو.

بەڕێز شکوریە سمایل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە هەمان شێواز بەراستی پێمان باشە لەم بڕگەیەش غەرام زیاد بکرێت وە سزاکان کەم بکرێتەوە، سوپاستان دەکەین ئەگەر پێداچوونەوە بکرێت چونکە بە پێویستی دەزانین، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (شکوریە شێخانی)، پێش ئەوەی دەست پێبکەی خاڵەکی نیزامی کاك (د.عزەت)، فەرموو.

بەڕێز عزەت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە زۆر بڕگە و ماددەی ئەو پرۆژەیە یاسایەدا وشەی مرۆیی هاتووە بۆ یە بە عەرەبی یەعنی (ئینسانی) ئینسانی صیفەیە، بۆیە داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەم وورد تر لەم وشەیە بکۆڵێتەوە وشەیەکی تر دابنێت، بۆ هەموو ماددەکان، بۆ نموونە ماددەی (19)، ماددەی (18) لە هەر شوێنێکا وشەی (مرۆیی) دانرابێت یەعنی ئینسانی سیفەیە تەعبیر لە بەشێکە جەستەی مرۆڤ ناکات بۆیە هیوادارم بە ووردتر دابڕێژرێتەوە بۆ هەموو ماددەکان، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ ئەو تێبینیە دوایی ئەوانەی لە زمانەوانی شارەزایی باشتریان هەیە، بەرێز (علی عثمان)، فەرموو.

بەڕێز علی عثمان علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددێ (19) بڕگا ئێکێ، دەربارێ سزا ئەز پێشنیار دکەم ماوێ زیندانی کرنێ ژ (7) کێمتر نەبیت ژ (10) سالاً زیاتر نەبیت، دیسا غەرامە بێتە زێدەکرن ژ (50000000) پەنجا ملیۆنا بۆ (60000000) شێست

ملیۆنا کێمتر و ژ (100000000) سەد ملیۆنا زێدەتر نەبیت و سزایێ هەتا هەتایی ببیتە (20) سالێ سزایێ هەتا هەتایی نەمینیت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەڕێز (علی عثمان)، بەڕێز (مصطفی سکری)، فەرموو.

بەڕێز مصطفی احمد حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وا هەست دەکەم لە زۆربەی بڕگە و ماددەکان مطاطیە جۆرە لە بەینی حەدی ئەدنای غەرامەو حەدی ئەکسەری یەعنی لێرە لە بەینی (100) و (150) ملیۆن پێم وابی زۆرە ئەو ماوەیە لە هەموو بڕگەکان کە ملاحەزەی ئەوە بکەین مطاطیە ئەوەندە نەدرێتە تەصەروفی حاکم تەصەرووف کا کەمەکەی کا یان زۆرەکەی بکا بەینەکە زۆرە پێم وابی، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەڕێز (مصطفی سکری)، بەڕێز (فرحان جوهر)، فەرموو.

بەڕێز فرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ماددەی (19) لە هەردوو بڕگەکەی یەکەم و دووەم بکرێتە یەك ماددە لەبەر ئەوەی لە بڕگەی دووەمیش هاتووە هەمان مانای لە بڕگەی یەکەمدا هەیە بۆیە هەردووکی دەمج بکرێت بە یەك ماددە تەواو بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەڕێز (فرحان جوهر)، بەڕێز (قادر رەزگەیی)، فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیار ئەوەیە لەو لیژنە بەڕێزانە ئایا مەبەست لە لێزانین بەو کارە چییە مەبەست لە پێزانین ئەم کارە، مەبەستەکە ئەوەیە کە دکتۆرەکە ئەو دکتۆرەی کە نەشتەرگەریەکە دەکات نەیزانیوە کە ئەو دامەزراوە مۆڵەتی ئەو نەشتەرگەرییەی هەیە خۆ ئەو نەشتەرگەریە نەشتەرگەریەکی عادی نییە، ناکرێت ئەو دکتۆرە وا نەزانی نەشتەرگەریەکی گەورە دەکات ئەو دامەزراوەی ئەو نەشتەرگەریەی لێدەکات لەوێ مۆڵەتی هەیە یان نییە ئەگەر مەبەستەکە ئەمە بێت لە راستیدا پێشنیار دەکەم لابیرێت، چونکە ناکرێت بزیشکەکە نەزانێت لە کوێ، لەو شوێنەی کە نەشتەرگەری لێدەکرێت کە نەزانێت مۆڵەتی ئەو

جۆرە نەشتەرگەرییەی هەیە، وە ئەگەریش بە هەڵە دابرابێت یان لێپرسراوی کارگێریەکە وتبێتی هەیە و نەبووبێت ئەوە ئەو تاوانبار نییە، ئەمان تاوانبارن، قسەش لەسەر زانین و نەزانین بوو کەواتە ئەم دەچێت کە چووە بەر دەمی دادگا ئەڵێت من نەمزانیوە سزای زانینەکە دیارە وە سزای نەزانینەکەش وابزانم دەبێت بگەرێنەوە بۆ ماددەی (18) بۆیە پێشنیار دەکەم لەگەڵ پێزانینی لەم کارە لابرێت، سوپاس.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەرێز (قادر رزگەیی)، بەرێز مامۆستا مەلا (مەروان)، فەرموو.

بەرێزحسێن اسماعیل حسێن:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەل پشتگیریم بۆ ئەو پەرلەمانتارانەی کە داوای کەم کردنەوەی سجن دەکەن بەلاّم روونکردنەوەکم لەسەر خالّی ئەخیر هەیە کە دەلّێت (ئەگەر کارەکەی بووە هۆی مردنی کەسی بەخشەر یان وەرگر ئەوە زیندانیەکەی هەتا هەتاییە) قەناعەتم وایە مانەوەی کەمێك لە دکتۆرەکان دەتوانن نەشتەرگەری بکەن، چونکە زۆرێك لە نەخۆشەکان جاری وا هەیە مەجبوورە دکتۆر نەشتەرگەری بۆ بکات وە خزمەکانی ئیلحاحی لێدەکەن، بەلاّم لەوانەیە نەخۆشیەکی دیکەی هەبێت ئەو نەخۆشی بۆت مایەی ئەوەی ئەو نەخۆشە بمرێت یان بەنجەکە، دکتۆر ئەوە ئیشی دکتۆرەکانە کە بەنجی عمومی لێدەدرێتن نەوعەن ما مردووە ئەو ئینسانە دتۆر هەزار (قول هو الله) دوعا دەکات تا بە خۆ دێتەوە، یەعنی ئەو حالّتان قەناعەتم وایە دەبێت ورد تر مەعامەلەی لەگەل بکەین ئێمە بەو توندی و بەو عقوبەیەکی قاصی قەناعەتم وایە دەست و پێی دکتۆرەکانمان دەبەستینەوە دکتۆرێکی اخصائیمان دەس ناکەوێت عەمەلیاتمان بکات، دەستتان خۆش بێت.

بەرێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەرێز مامۆستا مەلا (مەروان)، ئەو مەبدەئەی کەم کردنەوەی زیندان و زیاد کردنی غەرامە وابزانم مەبدء بوو بۆ هەمووان دەگەرێتەوە، بەرێز خاتوو (مریم صمد)، فەرموو.

بەرێزمریم صمد عبدی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارەی مەلا (مروان) باسی دەکات دیارە ئەو سزایە کە دەدرێت بۆ کەسێکە بۆ دکتۆرێکە کە نەشتەرگەری بکات مۆڵەتی نەبێت، چونکە لە ماددەکە وا باس دەکرێت کە ئەو موئەسەسەیە یان ئەو دکتۆرە مۆڵەتی نەبێت ئەو کارە بکات بۆیە ئەو سزا بۆ دانراوە، من لەگەڵ ئەو رایەدام کە غەرامەکە زیاد بکرێت وە حوکمی زیندانیەکەی کەم بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەڕێز(مریم صمد)، ئێستا داوا لە لیژنە پەیوەندیدارەکان دەکەین کاك (د.عبدالله)، فەرموو.

بەڕێز عبدالله جاسم رجب :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ژی ڤیا پشتگیریا ئاخفتنێت خوشکە مریم صمد دکەم، سەبارەت ب پێشنیارا بەڕێز مەلا مەروان، چونکی ئەڤە موحەددە ئەگەر ئەو موئەسەسا سحی مۆڵەت پێ نەدرابی نەشتەرگەری گورچیلە و ئەندامێت لەش بکەت، بەس ئەگەر مۆڵەت پێ درابیت و نەخۆش مرد ئەڤە بابەتەکێ دییە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەڕێز(د.عبدالله)، بەڕێز. (د.سیراج)، سەرۆکی لیژنەی ئەوقاف، فەرموو.

بەڕێز سیراج احمد محمد :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها ملاحەزەم لەسەر زیندانی هەتا هەتاییەکە هەیە بە پێشنیاری من بکرێتە (15) ساڵ هەتا هەتای زۆرە، ئەو کەسە چەند هەوڵی دایە خزمەتەك بکات بەڵام دوایی کە نەیتوانیوە هەتا هەتایی وەکو قەتلی عەمدە بەارستی زیندانی هەتا هەتایی بۆ دکتۆرێك ناکرێت، بەرای من (10) ساڵ (15) ساڵ خراپ نییە.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەڕێز(د.سیراج)، ماددەکە لە دوای وەرگرتنی تێبینیەکان پێشنیارەکان دەخوێنرێتەوە، پێش ئەوەی ماددەکە بخوێنرێتەوە، بەڕێز (د.ڕێکەوت)، فەرموو.

بەڕێز ڕێکەوت حمە رشید (وەزیری تەندروستی) :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دووەم ماددەی (19) بەڕێوەبەری بەرپرس لە کارگێری کردارەکی تۆزێك مەطاطیە ئەوە کێ بەڕێوەبەر؟ موئەسەسە هەیە بەڕێوەبەری هەیە دوایی بەڕێوەبەری کارگێری هەیە دوایی مەسئولی ئەو قسمەی هەیە لەبەر ئەوە من پێم باشە بەس بنووسرێت (بەڕێوەبەر)، یەعنی بەڕێوەبەری بەرپرس لە کارگێری کردارەکی سێ چوار کەس دەگرێتەوە سیفەتەکە ون دەبێت، بەڵام بەڕێوەبەری یەکەمی موئەسەسەکە، کێ بەڕێوەبەری یەکەمی موئەسەسەکەیە ئەوە ئەزانێ ئەو مەئەسەسەی مۆڵەتی فەرمی لە وەزارەتی تەندروستی پێدراوە یان نا ئەوە مەسئوولە لەو بابەتە بڕواش ناکەم هیچ بەڕێوەبەرێك نەزانێ، چونکە ئەو نەشتەرگەریانە پێی دەڵێن (نەشتەرگەری تایبەت)،(special) operation ئەو نەشتەرگەریانە هەمووی ئەبێت بە مۆڵەتی تایبەتی لیژنەی باڵای چاندنی گورچیلە بێت لە هەرێمی کوردستان چاندنی

ئەندامەکانی لەش بێت، بۆیە پێم وایە ئەو بەڕێوەبەری کارگێری کردارەکی تۆزێك مەطاطیە، هەر بەرێوەبەر، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بەرێز (د.رێکەوت)، وەزیری تەندروستی هەرێمی کوردستان، ئێستا ماددەکە لە دوای وەرگرتنی تێبینیەکان دەخوێنرێتەوە، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (19)

1-لەگەڵ پێشێل نەکردنی ئەو سزایانەی لە ماددەی (18)ی ئەم یاسایە دەق نووس کراون هەر کەسێك نەشتەرگەریەك لە نەشتەرگەریەکانی گواستنەوە یان چاندن لە دامەزراوەیەك جگە لەو دامەزراوە بزیشکیانەی مۆڵەت دراون ئەنجام بدات لەگەل پێزانینی بەم کارە ئەوە سزا دەدرێت بە زیندانیکردن بۆ ماوەیەك کەمتر نەبێت لە (10) ساڵ و بە پێبژاردنێك لە (50000000) پەنجا ملیۆن دینار کەمتر نەبیت و لە (100000000) سەد ملیۆن دینار زیاتر نەبێت وە ئەگەر کارەکەی بووە هۆی مردنی کەسی بەخشەر یان وەرگر ئەوە بە زیندانیکردن بۆ ماوەیەك لە (15) ساڵ کەمتر نەبێت و پێبژاردنێك لە (50000000) پەنجا ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (100000000) سەد ملیۆن دینار زیاترنەبێت سزا دەدرێت.

2-بەڕێوەبەری دامەزراوە پزیشکیەکە لەو جێگایانەی مۆڵەتیان نەدراوە تیایدا هەر نەشتەرگەریەك لە نەشەتەرگەریەکانی گواستنەوەی ئەندامە مرۆییەکانی یان بەشێکی یان شانەیەکی مرۆیی ئەنجام بدرێت ئەو بەهەمان سزای دەفکراو لە بڕگەی پێشوودا سزا دەدرێت.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (د.ڤالا)، سەرۆکی لیژنەی یاسایی، ئەو ماددەیە ی بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (50) کەس بە پەسەند دەزانێ، ئەوەی دژە؟ کەس نییە، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (20)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (20)

1-هەر کەسێك بە مەبەستی چاندن لە ڕێگای فێڵ لێکردن یان زۆرەکەی هەڵسا بە لێکردنەوەی (استئصال) و لێکردنەوەی هەرئەندامێك یان بەشێك لە ئەندامی مرۆڤێکی زیندوو ئەوە سزا دەدرێت بە زیندانی کاتی بە ماوەیەك لە (10) ساڵ کەمتر نەبێت و بە غەرامەیەك لە (10000000) دە ملیۆن دینار کەمترنەبێت و لە (20000000) بیست ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

2-ئەگەر ئەم کارەی لە بڕگەی پێش و ئاماژەیان پێکراوە ببێـە هۆی مردنی ئەو کەسەی لێی دەگوازرێتەوە ئەوە سزایەکە دەبێتە زیندانی هەتا هەتایی و غەرامەیەك لە (50000000) پەنجا ملیۆن کەمتر نەبێت و لە (100000000) سەد ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ئەگەر پێشنیاری بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان تەنها بۆ زیاد کردنی غەرامە و کەم کردنی زیندانە ئەمە لێر بۆ خۆمان بە نەزەری ئیعتیبارەوە وەردەگرین و چاکی دەکەین.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڤالا)، سەرۆکی لیژنەی یاسایی، دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە ئەو مەبدەئەش پەسەند کراوە ئەوەی زیاد کردنی غەرامەو کەم کردنی زیندان، کاك (بەهزاد دەروێش)، فەرموو.

بەڕێزبەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر سەر ڤێ مەبدەئێ یە بەس لێرە جیاوازییەك یا هەی، کە لیژنا یاسایی وەختێ ڤا سزایا داڕێژتەڤە رەچاڤێ خالێ بکەت راستی ئەڤە جیاوازییەك یا هەی گەل ماددێت پێشوو جیاوازییەکەش ئەڤەیە دبێیژیتن لە ڕێگای فێل کردن، فێل کردن جیاوازە گەل هندێ کو دکتۆرەك خەلەتییەکێ بکەت یان بێ مۆڵەت ئەنجام بدەت پێم باشە لیژنەی یاسایی سزای زیندانی کردن وەك خۆی بهێلیت بەلاَم سزای ماددی (20000000) بیست ملیۆن کەمتر نەبیت و (40000000) چل ملیۆن زیاتر نەبیت، ئەمە جیاوازە لەگەڵ ماددەکانی تر چونکە ئەڵێ بە زۆری یان بە فێڵکردن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (بەهزاد دەروێش)، بەڕێز (د.سۆزان)، فەرموو.

بەڕێز د. زۆزان صادق سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیریا ئاخفتنێت کاك بەهزادی دکەم، چونکە ئەگەر ئەڤ سزایە نەهێنە تەعدیل کرنێ دێ هەڤدژی هەبیت گەڵ ماددێت دیترێ لەوما فەرقە ژ تەعدایێ ئیك ئەندامەکێ جەستەی ڤەگوهێزیتن ژ بۆ ئەگەر ب حەزا خۆ ڤەگوهێزیتن لەوما پێتڤییە پێداچوون سەر بێتە کرن وەکی دکتۆرە ڤالاَیێ گوتی دبیت بەڵێ دیسا

دبيت هەڤدژى دگەڵ ماددا (18) نەبيت پێشنيار دكەم (10) ساڵ ببيتە (15) سال و ئەو غەراما ماددى ببيتە (50000000) پەنجا مليۆن و (100000000) سەد مليۆن، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئيبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.سۆزان)، بەڕێز (صالح فقێ)، فەرموو.

بەڕێزصالح فقێ محمد امين:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەوەم سەرەتاش لەگەڵ ئەوە بووم بەراستى ناكرێت ئەو عقووبانە ئەوەندە كەم بكرێنەوە بەتايبەتيش لێرە مەبەستى لە زۆر هەم فێڵ كردنە، ئەو ياسايە من پێم وايە ئەو عقووبانە بەم شێوەيە بێت هەر دەرنەكردنى باشترە تكام وايە بەتايبەتى بۆ ئەو ماددەيان با لەوە عقوبەكەى با قوورس تر بێت نەك كەمتر بكرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئيبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (صالح فقێ)، پێشتريش هەر ئەو تەئكيدە كرا، بەڕێز (حەيات مجيد)، فەرموو.

بەڕێزحەيات مجيد قادر:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

پشتگيرى كاك (بهزاد) و (د.سۆزان) دەكەم منيش هەر هەمان رەئيم هەيە هەم سزاكە و هەم سزاى زيندانى و هەم عقبووبە ماددیەكەش زياتر بكرێت چونكە ئەمە لە رێگەى فرت و فێل و جۆرێكە لە تەعەدا كردنى لە هاولاتى، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئيبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (حەيات مجيد)، بەڕێز (عەباس غزالى)، فەرموو.

بەڕێز عەباس غزالى ميرخان:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

پشتگيرى كاك (بهزاد) دەكەم، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئيبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (عەباس غزالى)، بەڕێز (شوكريە شێخانى)، فەرموو.

بەڕێز شکوریە سمایل مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەراستی ئەو کەسانەی بەو شێوازە مامەڵە دەکەن منیش لەگەڵ ئەو ڕەئیەم کە مستاهیلی سزای تووند تریشن، لەبەر ئەوەی ئەو کەسەی شتێکی وای لێ کەشف دەبی حەتمەن پێشتر زۆر کلاواتی وای کردووە ستەمی زۆری لە خەڵك کردووە، بۆیە شایەنی زیاتریشە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (شوکریە شێخانی)، لیژنە پەیوەندیدارەکان(د.عبدالله)، فەرموو.

بەڕێزعبدالله جاسم رجب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

براستی ئەز ژی پشتگیریا هندێ دکەم ئەڤ مادده وەکی خۆ بمینیت، چونکی ئەڤە مەسائلێت تەحایل و ما تەحایل و تەعدایی و فێڵکردنە ئەگەر ئەو مادده وەکی خۆ بمینیت باشترە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.عبدالله)، بەڕێز (د.ڕێکەوت) وەزیری تەندروستنی، فەرموو.

بەڕێز ڕێکەوت حمە رشید (وەزیری تەندروستی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو رای وان دەستکاری نەکرێت وەکو خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڕێکەوت)، دوا لە لیژنەی یاسای دەکەین ماددەکە دوای وەرگرتنی تێبینیەکان بخوێنێتەوە، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (20)

1-هەر کەسێك بە مەبەستی چاندن لە ڕێگای فێڵ لێکردن یان زۆرەکەی هەڵسا بە لێکردنەوەی (استئصال) و گواستنەوەی هەرئەندامێك یان بەشێك لە ئەندامی مرۆڤێکی زیندوو ئەوە سزا دەدرێت بە زیندانی کاتی بە ماوەیەك لە (10) ساڵ کەمتر نەبێت و بە پێبژاردنێك لە (30000000) سی ملیۆن دینار کەمترنەبێت و لە (50000000) پەنجا ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

2-ئەگەر ئەم کارەی لە برگەی پێش و ئاماژەیان پێکراوە ببێـە هۆی مردنی ئەو کەسەی لێی دەگوازرێتەوە ئەوە سزایەکە دەبێتە زیندانی کردن بۆ ماوەیەك لە (15) ساڵ کەمتر نەبێت و پێبژاردنێك لە (50000000) پەنجا ملیۆن کەمتر نەبێت و لە (100000000) سەد ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڤالا) سەرۆکی لیژنەی یاسایی، ماددەکە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (45) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ (6) کەس دژن، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (21)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (21): هەر کەسێك سەرپێچی هەر حوکمێك لە حوکمەکانی ماددەی (7)ی ئەم یاسایە بکات ئەوە سزا دەدەرێت بە زیندانی کردن بۆ ماوەیەك لە (5) ساڵ کەمتر نەبێت و بە غەرامەیەك لە (50000000) پەنجا ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (100000000) سەد ملیۆن دینار زیاتر نەبیت، ئەمە سەرباری دەست بەسەر داگرتنی سوودی ماددی یان (عین)ی وەرگیراو لە تاوانەکەی یان حوکم دان بە بەهاکەی لە کاتی دەست بەسەر دانەگرتنی، وە هەر کەسێ هەڵسا بە گواستنەوەی یان چاندنی شانەیەك بە پێچەانەی حوکمی ماددەی (7)ی ئەم یاسایە ئەوە سزای زیندانیکردنەکە لە (5) ساڵ زیاتر نابێت. پەسەند بکرێت بە رای لیژنە پەیوەندیدارەکان.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڤالا) سەرۆکی لیژنەی یاسایی، گفتوگۆ لەسەر ماددەی (21)؟ کاك (قادر)، فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وشەی سەرپێچیەکە بکەینە بە پێشێلی حوکمەکە هەر حوکمێك.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە سیاغەیە ناوەرۆکی ماددەکە مناقەشەی لەسەر نییە، واتە دەنگدانە، ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (54) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژن؟ کەس نییە، ماددەکە بە کۆی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (22)، فەرموو.

بەڕێزڤالاْ فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (22): هەر کەسێك هەڵبستێ بە گواستنەوەی هەر ئەندامێك یان بەشێکی ئەندامی یان شانەیەك لە جەستەی مرۆڤێك بەبێ ئەوەی مردنی بەسەلماندنێکی دلنیایی سەلێنرابێت وەك ئەوەی لەماددەی (15)ی ئەم یاسایە دەقی لەسەر کراوە ببێتە هۆی مردنی کەسەکە لە گەڵ پێزانینی بەم کارە ئەوە سزای کوشتنی ئەنقەست لەگەل سوربوونی پێش وەختەی بەسەردا جێبەجێ دەکرێت، وە سزاکەی دەبێتە زیندانیکردنی کاتی بۆ ماوەیەك کە لە (7) ساڵ زیاتر نەبێت و بۆ هەر کەسێك بەشداری کردبێت لە دەرکردنی بڕیاری دڵنیای بوون لە مردن بە بێ ئەو پشکنینانەی لە ماددەی (15)ی ئەم یاسایە دەقیان لەسەر کراوە.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ (د.ڤالا)، سەرۆکی لیژنەی یاسایی، گفتوگۆ لەسەر ماددەی (22)، بەڕێز (علی عثمان)، فەرموو.

بەڕێز علی عثمان علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت ب سزایێت ت ڤی ماددەی دا هاتینە خارێ قەتل عەمد و زائید سەبق الاسرار ژی ئەوجا سزایێت کریە (7) ساڵ پێشنیار دکەم سزا ژ (10) سالاْ زێدەتر نەبیت شینا (7) سالاْ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ (علی عثمان)، بەڕێز (شکوریە شێخانی)، فەرموو.

بەڕێز شکوریە سمایل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باش بکرێت بە دوو بڕگە ئەو کەسەی وای کردووە بە ئەنقەست وای کردووە یان بە بێ ئەنقەست بووە، چونکە ناکرێت بە ئەنقەست و بێ ئەنقەست یەك حیسابی بۆ بکرێت، یەعنی چۆن قەتلی خطء و قەتلی عام هەیە ئەمەش بە هەمان شێوە حیسابی بۆ دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ (شکوریە شێخانی)، بەڕێز (د.زۆزان)، فەرموو.

بەڕێز زۆزان صادق سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە پێش هەر نەشتەرگەریەکێ پشکنین بۆ نەخۆشی تێتە کرن دیار دبیت نسبا نەجاحێ د نەشتەرگەریێ دا چەندە لەوما ئەگەر ئەنقەست بیت ئەز دگەل بۆچونا بەڕێز کاك علی مە ئەڤ سزایا (7) سالاً کێمە و بێتە زێدەکرن، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ (د.زۆزان)، لیژنە پەیوەندیدارەکان، بەڕێز (مریم صمد)، فەرموو.

بەڕێز مریم صمد عبدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەل ماددەکەم وەکو خۆی بمێنێ جگە لە سزای زیندانیەکە لە (7) ساڵ زیاد بکرێت بۆ (10) ساڵ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ (مریم صمد)، لیژنە ئەوقاف، بەڕێز (د.سیراج)، فەرموو.

بەڕێز سیراج احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان رام هەیە لە (7) ساڵ زیاتر بکرێت، وە ئەگەر بشکرێ غەرامەکیشی لەگەڵدا بیت، ئەگەر بێت و ئەو شەخصە بە غەرامە رازی بیت با هەردوو ئۆبشنی هەبیت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ (د.سیراج)، سەرۆکی لیژنە ئەوقاف، (د.ڤالا)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پرسیارەی کە کرا بۆ ئەوەی کە ئەنقەستە بۆ ئەوەی موتەعەمید نییە ئەمە لێرە وتووومانە لەگەڵ پێزانینی بەم کارە واتە علمی هەبێت ئەوەی کە علمی نییە دەچێتە بابی قەتلی خطء بۆ خۆی قانوون ئەوەی چارەسەر کردووە، وە سزاکەش دەکرێت بلێن لە (7) ساڵ ئێمە گوتوومانە لە (7) ساڵ کەمتر نەبێت، چونکە ئەو کەسە بەشدار بووە کەسی فاعلی ئەصلی نییە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ ئەو ڕوونکردنەوە، بەڕێز(د.ڕێکەوت) وەزیری تەندروستی، فەرموو.

بەڕێز ڕێکەوت حمه رشید(وەزیری تەندروستی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر ماددەکە هیچ تێبینیەکم نییە بەڵام یەك شت حەز دەکەم ئەندامانی پەرلەمان ئاگایان لێی بێت، ڕۆژانە ئێمە لە هەرێمی کوردستان زیاتر لە (10) نەشتەرگەری (گورچیلە) ئەنجام دەدەین، چاندنی (گلێنە) ئەنجام دەدەین هیوام ئەو زیاد کردنی سزایانە نەبێتە هۆی ئەوەی کە دکتۆرەکان واز لم نەشتەرگەری بێنن، هەر دەڵێن زیادی کەن زیادی کەن، چونکە ئێستا ئەمە بچێتە بەر دەمی نەخۆشێ نەخۆشەکە هەموو ڕێساکان تەواو بێت سبەینێ کە گورچیلەکەی بەخشیەوە دوای لەوانەیە دادگا لە دکتۆرەکە بگرێت، دکتۆرەکە ناترسێت لەوەی کە غەڵەتی کردووە، دکتۆرەکە ئەترسێ لەوەی لە دادگا بانگی کەن کەواتە دەلێت ئەو سەر ئێشەیە بۆ خۆم دروست ناکەم، یەعنی دەبێت ئاگامان لە مەوزووعە بێت، ئێستا من یەك جار لە مەحکەمە بانگ بکرێم جاری دووەم دەلێم نەشتەرگەریەکە ناکەم، کێ بۆت دەکات با بۆت بکات، لەبەر ئەوە ئاگاداری ئەو مەوزووعە بن، یەعنی ئەمە نەبێتە هۆی ئەوەی کە (20) ساڵ سجن و (15) ساڵ سجن و (17) ساڵ سجن و ئەوە نابێت، من لەگەڵ هەموو ئەوەیام ئێستا قانوونی پێشووتر کە باسی فێڵ کرا حەزم ئەکرد ببێتە (15) ساڵ فێڵ کردن جییایە، بەڵام سبەی نەبێتە هۆی دیکۆمێنتێك نەخۆشەکان بچن مەحکەمە لە دکتۆرەکانمان بگرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ ئەو ڕوونکردنەوە بەڕێز(د.ڕێکەوت) وەزیری تەندروستی هەرێمی کوردستان، دیارە ماددەکە بەم شێوازە هاتووە کوشتنی ئەنقەست، بەرێز (د.سیراج) فەرموو.

بەڕێز سیراج احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر لەو سۆنگەیەوە حەز دەکەم داواو دەکەم لەو ماددەی باسی غەرامەی تێدا نییە دکتۆرێك کە غەڵەتە دەکات (5) ساڵ، (10)ساڵ بچتە ژۆرێ غەڵەتی کردیەی بەلأم لەوانەیە خەڵکی دیکە ئیشی پێبێت دەکرێت بە غەرامە ئیشەکەی دەبر بکرێتن، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

(د.ڤالا) سیغەکە دوای وەرگرتنی تێبینیەکان، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (22): هەر کەسێك هەڵبستێ بە گواستنەوەی هەر ئەندامێك یان بەشێکی ئەندامی یان شانەیەك لە جەستەی مرۆڤێك بەبێ ئەوەی مردنی بەسەلماندنێکی دڵنیایی سەلمێنرابێت بێ ئەوەی لەماددەی (15)ی ئەم یاسایە دەقی لەسەر کراوە ببێتە هۆی مردنی کەسەکە لە گەڵ پێزانینی بەم کارە ئەوە سزای کوشتنی ئەنقەست لەگەل سوربوونی پێش وەختەی بەسەردا جێبەجێ دەکرێت، وە پێبژاردنێك لە (30000000) سی ملیۆن دینار کەمتر نەبێت وە لە (50) ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، وە سزاکەی دەبێتە زیندانیکردنی کاتی بۆ ماوەیەك کە لە (7) ساڵ زیاتر نەبێت پێبژاردنێك اە (10000000) دە ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە (20000000) بیست ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، بۆ هەر کەسێك بەشداری کردبێت لە دەرکردنی بڕیاری دڵنیایی بوون لە مردن بە بێ ئەنجامدانی ئەو پشکنینانەی لە ماددەی (15)ی ئەم یاسایە دا دەقیان لەسەر کراوە.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز(د.ڤالا)، سەرۆکی لیژنەی یاسایی، ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (48) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ (1) کەس دژە، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (23)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (23): نێوانگیری لەو تاوانانەی لەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە بە هەمان سزای بڕیاردراو بۆ تاوانەکە سزا دەدرێت لەگەڵ ئەمەشدا نێوانگیر لە سزاکە دەبووردرێت ئەگەر هەواڵی تاوانەکەی دایە دەسەڵاتەکان بەر لە تەواو بوونی ئەمەش بووە هۆی بەشداریکردن لە گرتنی تاونبارانداا.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز(د.ڤالا)، سەرۆکی لیژنەی یاسایی، ماددەکە دەخەینە بەر موناقەشە، بەڕێز کاك (سۆران عمر)، فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سەعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە هەتا ئەو کاتەی کە نێوانگیر لەو تاوانەی لەم یاسایە دەقیان لەسەر کراوە وە هەمان سزای بڕیاردراو بۆ تاوانانەی کە سزا دەدرێت هەلگری ئیشکال نییە، بەڵام فەقەرەی دووەمی ئەلیت لەگەڵ ئەمەشدا نێوانگیر لە سزاکە دەبووردرێ ئەگەر تاوانەکەی دایە دەسەڵاتەکان بەر لە تەواو بوونی ئەمەش بۆ

ئەوەی بەشداری کردن لە گرتنتی تاوانباران، ئێمە دەزانین ئەو پرۆسانەی گواستنەوەی گورچیلە هەندێك لە ئەعزائەکانا بە نێوەنگیر و پارە بەشێکی بە نێوەنگیر و پارە ئەکرێت، نێوەنگیرەکە پارەی خۆی وەربگرێ و پرۆسەکە بگەیێنێت ئەوەی کە دکتۆر و پزیشك بێئاگایە لەم قەزیە بدەن بەسەریانا بدەن لە ژووری نەشتەرگەری و بگیرێن، ئەو پارەی خۆی وەرگرت نێوەنگیریشە و ئەبووردرێت بەلاَم ئەوی تر کە عەیبی نییە نەخۆشەکە کە پێویستی پێیەتی هەموو سزا دەدەرێت، بۆیە من پێم وایە ئەبێت فەقەرەی دووەم لاببرێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (سۆران عمر)، کاك (قادر رەزگەیی)، فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەلاَ منیش پشتگیری لە رایەکەی کاك (سۆران) دەکەم ئەگەر لاش نەبرێت بەر لە تەواو بوونی لەبری ئەو بنووسرێت بەر لە هاتنە دی رەگەزەکانی تاوانەکە بۆ ئەوەی لێڵی هەڵنەگرێت بۆ ئەوەش تاوانەکە رەگەزەکانی نەهاتنە دی رووی نەدابێ ئینجا نێوەنگیر ببەخشرێت، ئەگەر نا پارەی خۆی وەردەگیرێ راستە هەواڵەکەی داوە تاوانەکەش روویداوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (قادر رزگەیی)، کاك (صالح فقێ)، فەرموو.

بەڕێزصالح فقێ محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە بوترێت بەر لە دەستپێك، لە باتی تەواو بوونەکە ببێتە، بەر اە دەستپێك، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (صالح فقێ)، خاتوو(شکوریە شێخانی)، فەرموو.

بەڕێزشکوریە سمایل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پاڵپشتی لە رایەکەی کاك (سۆران) دەکەم، رایەکەم پێ پەسەندە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (شکوریە شێخانی)، لیژنە پەیوەندیدارەکان، بەڕێز (مریم صمد)، فەرموو.

بەڕێز مریم صمد عبدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە ئەو رایەی بەڕێزان کاك (سۆران)، ئەندامانی تر پشتگیریان دەکەین بە هیواین لیژنەی قانوونیش رای خۆیان لەسەر بدەن، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (مریم صمد)، لیژنە پەیوەندیدارەکان، بەڕێز کاك (رێکەوت)، فەرموو.

بەڕێزرێکەوت حمە رشید(وەزیری تەندروستی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری رایەکەی کاك (سۆران) دەکەم، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (رێکەوت)، وەزیری تەندروستی هەرێمی کوردستان، تا ئەو کاتەی ئەو ماددەیە دادەڕێژن هەر بۆ ئاگاداری ئێوەی بەڕێز ئێمە لە دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان وا بڕیارمان داوە بەیانی بۆ تەواو کردنی بەرنامەی کار ئەمرۆ واتە بەیانی سەعات (10) دانیشتنەکە دەست پێبکات، بەرنامەی کاری ئەمرۆ ئەوەی دوای پەسەند کردنی ئەم یاسایە بۆ بەیانی جێ دێڵین راسپاردەکانی لیژنەی تایبەت بە عەفرین ئەو راسپاردانە دوای تەواو کردنی ئەم یاسایە دەخوێندرێنەوە، وە لەلایەن ئەم دانیشتنە پەسەند دەکرێن وە دانیشتنەکە کۆتایی پێدێنین، لیژنەی یاسایی، خاتوو (ڤالا)، فەرموو.

بەڕێزڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (23): نێوانگیری لەو تاوانانەی لەم یاسایەدا دەقیان لەسەر کراوە بە هەمان سزای بڕیاردراو بۆ تاوانەکە سزا دەدرێت لەگەڵ ئەمەشدا نێوانگیر لە سزاکە دەبووردرێت ئەگەر هەواڵی تاوانەکەی دایە دەسەڵاتەکان بەر لە هاتنە دی بنەماکانی تاوانەکە ئەمەش بووە هۆی بەشداریکردن لە گرتنی تاونبارانداا.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێزان ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (50) کەس لەگەڵدایە، ئەوەی دژە؟ کەس نییە، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (24) فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (24): دادگا بۆی هەیە سەرباری ئەو سزایانەی بۆ ئەو تاوانەی لەم یاسایە دا دەقیان لەسەر کراوە بڕیار دراون حوکم بکات سەرجەم یان هەندێك لەم ڕێ و شوێنانەی خوارەوە بە گوێرەی حاڵەتەکان:

1-بێبەش کردن لە پیادەکردنی پیشە بۆ ماوەیەك لە (1) ساڵ کەمتر نەبێت و لە (5) ساڵ زیاتر نەبێت.

2-داخستنی دامەزراوەی پزیشکی مۆڵەت نەدراو بە ئەنجامدانی نەشتەرگەریەکانی چاندنی ئەندامەکان کە تیایدا تاوانەکە ئەنجام دراوە بۆ ماوەیەك لە (2) مانگ کەمتر نەبێت و لە (1) سال زیاتر نەبێت، وە ئەگەر شوێنەکە لە دامەزراوە پزیشکیەکان نەبێت ئەوە حوکم دەدرێت بە داخستنی هەتا هەتایی.

3-ڕاگرتنی مۆڵەتی چالاکی چاندنی ئەندامەکان یان بەشەکانیان یان شانەکانیان لە دامەزراوەی پزیشکی مۆڵەتدراو چاندنی ئەندامەکانی بۆ ماوەیەك لە (3) ساڵ کەمتر نەبێت و لە (5) ساڵ زیاتر نەبێت.

4-بلاّوکردنەوەی حوکمەکە لە (2) ڕۆژنامەی ڕۆژانە زۆر باو لەسەر تێچونی کەسی حوکم لەسەر دراو.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ (د.ڤالا) سەرۆکی لیژنەی یاسایی، گفتوگۆ لەسەر ماددەی (24) ددەکەینەوە، بەڕێز (بەهزاد دەروێش)، فەرموو.

بەڕێزبەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ماددا (24) سزایێت وی گرێدانە ب پزیشکا ڤە وە ماددێ پێشووتر سزایێت خۆ دێ وەرگرن هەرچەندە ئەڤە دێمینیتە بۆ دادگەهێ تەحدید کەت کا سزا چەند بیت بەلاّم پێم باشە ئەڤ سزایە زۆر توند نەبن ب تایبەتی خالاّ ئێکێ و سێ بۆ نمونە خالاّ ئێکێ ببیتە (4) مانگ تا (2) سالاّ و خالاّ سێ ببیتە (1) ساڵ تا (2) سالاّ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆبەرێز (بەهزاد دەروێش)، بەڕێز (د.سیراج)، فەرموو.

بەڕێز سیراج احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەو موئەساسنەم وا پێ چاکە مەحروم نەکرێن لە کاری خۆیان وا چاکە غەرامە بکرێن بۆ موئەسەسەیەك هەڵەیەك دەکا ئەو خەڵکەی دیکە دوایی ئیشی پێیە ئەو موئەسەسەیە دوایی چەند مانگ

لێره نووسرایه (1) ساڵ کەمتر نەبێت و له (5) ساڵ تێپەر نەکات له کاەکانی خۆی بوەستێنرێت هەڵەکە کرایه دەکرێت به غەرامه چارەسەر بکرێت نەك به راگرتی کارەکانی خۆیان، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆبەڕێز (د.سیراج)، بەڕێز (صالح فقێ)، فەرموو.

بەڕێز صالح فقێ محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (24) دادگا له بری بۆ هەیه کەواته بۆ هەندێك حاڵەتی بڕیار دەدا بۆ هەندێکی نایدا، دادگا بڕیار بدا نەك بۆی هەبێت، دوو: ئەمانه ئەو دامەزراوانه ناکرێت کاری یاسایی خۆیان نەکەن بۆیه ئەو عقوبانەی دانراون پێم وایه کەمتره لەبەر ئەوەی که دامەزراوەیەك مۆڵەتی نەبێت یان مۆڵەتەکەی بۆ ئەبێ بۆ شتی تر جێگای خۆیەتی سزابدرێت، من یەکەمیان لەگەڵ ئەوەم یەك مانگ بۆ (5) ساڵ نێوانی زۆر زۆره، (3) بۆ (5) ساڵ بێت، خاڵی دووەمیان لایەنی کەم له دەست پێدەکات بۆ ساڵێك، ناکرێت له (2) مانگەوه بۆ داخستن ماوەکەی ئەوەنده دوور بێت، ئەو دوو خاڵەیان ئەو تێبینیەم هەبوو، دوو مانگەکه بکرێته یەك ساڵ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆبەڕێز (صالح فقێ)، بەڕێز (د.عبدالله جاسم)، فەرموو.

بەڕێزعبدالله جاسم رجب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ب رەئیا من ئەڤ ماددە وەکی خۆ بمینیت چونکی ئەڤە بەحسێ ئەو نەخۆشخانانه ئەوێت مۆڵەت نییه ئەگەر هەبیت دێشێت شۆلاً خۆ بدرستاهی بکەت توشی چ سزایا نابیت ئەگەر شولاً خۆ بدرستاهی نەکەت و توشی سزا بیت چ موشکیله نینه، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆبەڕێز (عبدالله جاسم)، بەڕێز (مصطفی سکری)، فەرموو.

بەڕێز مصطفی احمد حمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

له بڕگەی (2) بەڕێز (د. ڤالا) وای خوێندەوه نازانم هەر وا نووسراوه یان نا، دامەزراوەی پزیشکی مۆڵەت نەدراو به ئەنجامدانی نەشتەرگەریەکانی چاندنی ئەندامەکان که تیایدا نەشتەرگەریەکه ئەنجام دراوه له

(2) مانگ کەمتر نەبێت و لە (1) ساڵ زیاتر نەبێت، ئەگەر مۆڵەت نەدراو بێت هەر دەبی دابخرێت ، بە تەسەوری من مۆڵەت دراوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆبەڕێز (مصطفی سکری)، بەڕێز (قادر رەزگەیی)، فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کاك (صالح) دەڵێت راستە یەعنی واتای پێچەوانە واتە دادگا بۆی هەیە یاسای پێچەوانەکە کە بۆی هەیە نەیکا بۆی هەیە بیکا وەلامی لیژنەی یاسایی بۆ ئەوە بێت حاکم لە کاتی دادوەریدا دەگەرێتەوە سەر ئەو حاڵەتان، ئەوەش راستە راستی من لەگەڵ ئەوەدام دەمەزراوەیەك کە مۆڵەتی نییە ئەو جۆرە نەشتەرگەریە دەکات بەبێ مۆڵەت، دامەزراوەیەکیش کە مۆڵەتی هەیە، ئەو دامەزراوەی کە مۆڵەتی نییە سزاکەی پترە لەو دامەزراوەی کە مۆڵەتی هەیە، یەعنی لە بری داخستنی دامەزراوەکان لە راسیدا هەم حاڵەتەکان لێك جیا بکرێتەوە هەمیش لە بری داخستنی دامەزراوەکان ئەو ماوە زۆرە بۆ داخستنی دەمەزراوەکان لە بری ئەمە زیاتر تەرکیز لەسەر بکەرەکە بێت ئەو کەسەی کە تاوانەکە دەکات نەك دامەزراوەکە، چونکە دامەزراوەکان با سزایان کەم بێت دواجار خەڵك تێیدا زەرەرمەند دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆبەڕێز (قادر رەزگەیی)، بەڕێز (شکوریە شێخانی)، فەرموو.

بەڕێز شکوریە سمایل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پاڵپشتی رایەکەی کاك (صالح) دەکەم، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆبەڕێز (شکوریە شێخانی)، لیژنە پەیوەندیدارەکان، دیارە رایان نەبووە، بەڕێز (د.رێکەوت) وەزیری تەندرستی، فەرموو.

بەڕێز د. رێکەوت حمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تۆ کابرا سجن دەکەی ئیتر موزاوەلەی مهنی ئەکەی قابیلە لە سجنا ئیش بکات، تۆ کابرا هیچ عقووبەیەك لە قەقەرەکانی پێش و لە (7) ساڵ کەمتر نییە دوایی کە ە سجنیش بەر بوو خۆ ئەوە جەریمەیە ئیتر بۆی نییە دکتۆری بکات ئەو پیاوە ئیتر تۆ کێ بیبێبەش دەکەی، بە قەراری من تۆ سەرباری ئەوەی سزایانە

تۆ (7) ساڵ سجنی ئەکەی لە ئیشیش رای دەگریت، قابیلە لە سجن دکتۆری بکات! ئەوە مەوزوعی یەکەم، مەوزوعی دووەم: ئەو دامەزراوانەی مۆڵەت نەدراون (2) مانگ کەمە هەر ئەبێت داخرێ کابرا کە سوور ئەزانێت مۆڵەت نەدراوە بۆ چی ئیش دەکات کە ئەزانێ ئەو کەفائەتەی نییە کە ئەزانێ کارەکەی نییە دۆکۆمێنتی یاسایی نییە ئەبێت دابخرێت، سێیەم: راگرتنی مۆڵەتی چاندن لەو شوبێنانەی کە مۆڵەت دراوە خۆ دەزگاکە غەڵەتەکە ناکات ، خەڵکەکان غەڵەتەکە ئەکەن، کابرای مودیر عقوبەی ئەدەی (10) ساڵ سجن بەس دەزگاکە چی بکات ئەوکاتە مودیرێکی بۆ دادەنێیت ئیشی خۆی دەکات لە دەزگاکە، خۆ هەیکەلیەکە غەلەتەکە ناکات دکتۆرەکە و تیمەکە و مودیرەکە و خەڵکەکە غەڵەتەکە ئەکەن، بۆیە من غەیری فەقەرە دوو نەبێت ئەو ماددەیە بە زیاد دەزانم، فەقەرە دوو بەو شێوەیەی لێ بکرێت (ئەو دامەزراوانەی مۆڵەت نەدراون ئەو ئیشە بکەن پێویستە بە هەتا هەتایی هەر دابخرێن) هەتا نەخۆشخانەی ئەهلیش بێت کە مۆڵەتی نەبێت ئەبێت دابخرێت، چونکە هەر دکتۆرێك کە لە تیمی(transplant) بێت تیمی چاندن بێت ئەزانێ مۆڵەت هەیە یان نییە ئەزانێ لیژنەیەکە باڵا لە وەزارەت هەیە، وە زۆربەیان خۆیان ئەندامی ئەو لیژنەیەن بە قەناعەتی من ئەو ماددەیە سیغە بکرێتەوە چونکە تۆ کابرا لە سجنا بیت مارەسەی میهنەی چی بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز(د.ڕێکەوت) وەزیری تەندرستی، ئێستا داو لە لیژنەی یاسایی دەکەین بە راوێژکاری لەگەل لیژنە پەیوەندیدارەکان سوود لە تێبینیانە وەرگرن، (د.ڤالا)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای وەرگرتنی پێشنیاری بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان وە وەزیری پەیوەندیدار لیژنەکان بەم شێوەیە رێك کەوتین، ماددەی (24) تەدابیری ئیحترازین بۆیە دیباجەکەی وەکو خۆی دەمێنێتەوە، لە خاڵی یەکەم دەڵێین بێبەش کردن لە پیادەکردن پیشە بۆ ماوەیەك لە (5) ساڵ زیاتر نەبێت واتە حەدی ئەدنایەکە هەڵدەگرین کە دەلێین لە (5) ساڵ کەمتر نەبێت لە (5) ساڵ زیاتر نەبێت، چونکە لەولایە سجنمان داناوە کە لە (7) ساڵ زیاتر نەبێت ئیحتیمالی هەیە (2)ساڵ بگیرێ، (3) ساڵ بگیرێ، بۆیەە لێرە بێبەشکردن لە پیادەی پیشە بۆ ماوەیەك لە (5) ساڵ زیاتر نەبێت، حەدی ئەدناکەمان هەڵگرت ، دووەم داخستنی دامەزراوەی پزیشکی مۆڵەت نەدراو بە ئەنجامدانی نەشتەرگەری دوو سێ ئەندام پەرلەمان پرسیاریان هەبوو، تەنها ئەتۆ لێرانە مۆڵەتی پێنەدراوە نەشتەرگەری چاندن و گواستنەوە ئەنجام بداتن ئەو موئەسەسەیە ئەگەر نا خۆی موئەسەسەیەکی مۆڵەت پێدراوە بۆ کارەکانی دیکە، سێیەکیش لەگەڵ ئوەین وەکو خۆی بمێنێتەوە، چوارەم لەگەڵ هەلگرتنین،لەگەڵ لیژنەپەیوەندیدارەکان، واتە ماددەکە دەکەینە (3) خاڵ بەو شێوەی کە روونم کردەوە، ئەگەر جەنابتان رێگا بدەن بیخوێنمەوە بۆ دەنگدان.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (24): داداگا بۆی هەیە سەرباری ئەو سزایانەی بۆ ئەو تاوانەی لەم یاسایە دا دەقیان لەسەر کراوە بڕیار دراون حوکم بکات بە سەرجەم یان هەندێك لە ڕێ و شوێنانەی خوارەوە بە گوێرەی حاڵەتەکان:

1-بێبەش کردن لە پیادەکردنی پیشە بۆ ماوەیەك لە (5) ساڵ زیاتر نەبێت.

2-داخستنی دامەزراوەی پزیشکی مۆڵەت نەدراو بە ئەنجامدانی نەشتەرگەریەکانی چاندنی ئەندامەکان کە تیایدا تاوانەکە ئەنجام دراوە بۆ ماوەیەك لە (2) مانگ کەمتر نەبێت و لە (1) سال زیاتر نەبێت، وە ئەگەر شوێنەکە لە دامەزراوە پزیشکیەکان نەبێت ئەوە حوکم دەدرێت بە داخستنی هەتا هەتایی.

3-ڕاگرتنی مۆڵەتی چالاکی چاندنی ئەندامەکان یان بەشەکانیان یان شانەکان لە دامەزراوەی پزیشکی مۆڵەتدراو بە نەشتەرگەریەکانی چاندنی ئەندامەکانی بۆ ماوەیەك لە (3) ساڵ کەمتر نەبێت و لە (5) ساڵ زیاتر نەبێت.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆبەڕێز(د.ڤالا)، ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان، بەڕێز (د.ڤالا)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنە پەیوەندیدارەکان داوا دەکەن خاڵی (3) هەڵبگیرێ واتە تەدابیرەکان تەنها دوو خاڵ بگرێتەوە، یەکەم و دووەم، دەیخوێنمەوە.

1-بێبەش کردن لە پیادەکردنی پیشە بۆ ماوەیەك لە (5) ساڵ زیاتر نەبێت.

2-داخستنی دامەزراوەی پزیشکی مۆڵەت نەدراو بە ئەنجامدانی نەشتەرگەریەکانی چاندنی ئەندامەکان کە تیایدا تاوانەکە ئەنجام دراوە بۆ ماوەیەك لە (2) مانگ کەمتر نەبێت و لە (1) سال زیاتر نەبێت، وە ئەگەر شوێنەکە لە دامەزراوە پزیشکیەکان نەبێت ئەوە حوکم دەدرێت بە داخستنی هەتا هەتایی.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆبەرێز(د.ڤالا)، ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (44) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ (3) کەس دژن، بە زۆرینەی دەنگ ماددەکە پەسەند کرا. کۆی یاساکە، (د.ڤالا)، فەرموو.

بەڕێز ڤالاْ فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان ئەحکامی خیتامیمان ماوە.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەحکامی خیتامی، (د.ڤالا) فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی شەشەم: حوکمە کۆتاییەکان.

ماددەی (25): قەغەیە بە شێوەیەکی بنبڕ بانگەشە کردن بۆ کەسی بەخشەروو کەسی پێبەخشراو وەرگر بە سیفەتی کەسیەتی لە سەرجەم دەزگاکانی راگەیاندندا.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (43) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژ؟ کەس نییە بە کۆی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (26)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (26)

1-پێشەنگی لە گواستنەوەی ئەندامەکان لە زیندووە عیراقیەکان بۆ عیراقیەکان دەبێت وە دەکرێت ئەندامەکان بۆ جگە لە کەسی عیراقی بگوازرێتەوە ئەگەر نزیکی کەسی بەخشەر بێت.

2-وەزیری تەندروستی پەیرەوی تایبەت بە رێکخستنی نەشتەرگەریەکانی گواستنەوەی ئەندامەکان لە کەسانی بەخشەری بیانی دەردەکات.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

گفتوگۆ لەسەر ماددەی (26)، بەڕێز (د.عبدالله جاسم)، فەرموو.

بەڕێزعبدالله جاسم رجب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ زانینا ئەندام پەرلەمانێت مە ئەڤ ئەحکام خیتامی ئەڤە نەصا قانوون عێراقی هاتییە یەعنی تەقریبەن هاوشێوەی قانوون عێراقینە، بەس بۆ زانینی جەنابتان، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.عبدالله جاسم)، بەڕێز (سەهراب میکائیل)، فەرموو.

بەڕێز سەهراب میکائیل محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئەڤ نزیکە دیاری کری بیت دێ باشتر بیت ئەگەر ئەم بێژینێ نزیکا وی کەسی بیت، دەستنیشان بکەن یەعنی قەرابەت تام بیت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (سەهراب میکائیل)، بەڕێز (د.ڤالا) سەرۆکی لیژنەی یاسایی، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمن پێشنیار دەکەم بڕگەی یەکەم هەڵبگیرێ تەنها بڕگەی دووەم بمینێتەوە واتە ماددەی (26) تەنها ببێ بە ماددەیەك بڕگەی (1) هەڵبگیرێ چونکە خۆتان دەزانن ئێمە کوردەکان لە چوار دەوڵەت وجوزدی هە یتەنها لە عیراق نا لە هەر چوار دەوڵەتیش خزمایەتی هەی لە نێوانیان، لێرە بە عیراقی و عیراقیەکان بچینەوە پێم وایە بۆ ئێرە راست نییە ، بۆیە ئەو بڕگە هەلگیرێ باشترە.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر مناقەشە نەبیت ماددەکە بەو شێوازە، سوود وەرگرتن لە تێبینیەکان، کاك (سهراب) خاڵی نیزامی؟ فەرموو.

بەڕێز سەهراب میکائیل محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارەك کر، ئەگەر ئەو قەرابەت بێتە دیاری کرن دێ باشتر بیت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا پێشنیارەك هەی ئەو برگە هەموو لابرێت، ئەو روونکردنەوەیەی 0د.ڤالا) پێشکەشی کرد، بەو شێوازەی پێشنیاز کراوە ماددەکە بخوێنرێتەوە بە پشتوانی ئەندامانی پەرلەمان، (د.ڤالا)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (26): وەزیری تەندروستی پەیرەوی تایبەت بە نەشتەرگەریەکانی گواستنەوەی ئەندامەکان لە کەسانی بەخشەری بیانی دەردەکات.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (53) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ (1) کەس دژە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (27)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (27)

1-وەزیر بۆی هەیە رەزامەندی بدات لەسەر دامەزراندنی بانکی ئەندام و شانە مرۆییەکان لە هەر نەخۆشخانەیەك یان بکەیەکی پزیشکی بۆ کۆکردنەوە و پاراستن و دابین کردنی شانەکانی چاندنی گلێنە و شانەکانی دیکە و بۆ مەبەستەکانی چاندن بەو مەرجەی لەو دامەزراو گشت توانا هونەریە پێویستیەکان هەبێت.

2-وەزیر بۆی هەیە رێنمایی بۆدیاری کردنی رێگاکانی کۆکردنەوە و پاراستنی ئەندامەکان یان شانەکان لەو دەمەزراوانەی لە بەندی یەکەمی ئەو ماددەیە دەڤیان لەسەر کراوە دەربکات.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەو ماددەیە دەخەینە گفتوگۆ، بەڕێز (د.رێواس)، فەرموو.

بەڕێز رێواز فائق حسێن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پێشنیارەی (مریم) خان کردبووی لە سەرەتای جەلسەکەیا، ئەمە تەقریبەن ئەمە یەعنی مەبدەئە عامەکە لەناو قانوونەکەیا ئەچەسپێت باشترە بدرێت بە بەرێز (د.رێکەوت) بۆ ئەوەی ئیستیفادەی لێ بکات

له كاتى دەركردنى نيزامەكەيا، مەبدەئەكە بڕوا دواتر بۆ تەفاصيل لە ناو نيزامێكدا بێت كە بدرێت بە بەڕێز وەزيرەى تەندروستى.

بەڕێز جعفر ئيبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڕێواس)، بەڕێز (د.مريم صمد)، فەرموو.

بەڕێز مريم صمد عبدى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

منيش هەمان راى (د.رێواس) هەبوو سوپاسى دەكەم ئەگەر كاك (د.رێكەوت) بە هەندى وەرگرى.

بەڕێز جعفر ئيبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.مريم صمد)، داوا لە بەرێز وەزيرى تەندروستى دەكەين ئەگەر تێبينيەك هەيە لەسەر ماددەى (27)، فەرموو.

بەڕێز د. رێكەوت حمە رشيد (وەزيرى تەندروستى):

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەو پێشنيارەى (د.رێواز) و (مريم) خان بە هەند وەردەگرم.

بەڕێز جعفر ئيبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز وەزيرى تەندروستى، داوا لە ليژنەى ياساى دەكەين ماددەكە بخوێنرێتەوە، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەريد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى (27)

1-وەزير بۆى هەبيە رەزامەندى بدات لەسەر دامەزراندنى بانكى ئەندام و شانە مرۆييەكان لە هەر نەخۆشخانەيەك يان بنكەيەكى پزيشكى بۆ كۆكردنەوە و پاراستن و دابين كردنى شانەكانى چاندنى گلێنە و شانەكانى ديكە بۆ مەبەستەكانى چاندن بەو مەرجەى لەو دامەزراوە گشت توانا هونەريە پێويستەكان هەبێت.

2-وەزير بۆى هەيە رێنمايى بۆ ديارى كردنى رێگاكانى كۆكردنەوە و پاراستنى ئەندامەكان يان شانەكان لەو دەمەزراوانەى لە بەندى يەكەمى ئەم ماددەيە دەقيان لەسەر كراوە دەربكات.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (54) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ کەس نییە، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (28)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (28): دامەزراوەی مۆڵەتدراو پابەند دەبێت بە ئەنجامدانی پشکنینی (ئیکلینکی) و تاقیگەیەکانی پێویست لەسەر کەسی بەخشەر یان وەسیەتکار بەر لە مردنی لەسەر ئەو ئەندامانەی یان شانانەی دەویسترێت ببەخشرێت یان وەسیەتیان پێ بکرێت لە دوای ریشەکێشکردنیان لە جەستەکەی بۆ مسۆگەر کردنی سەلامەتیان، خاڵی بوونیان لە نەخۆشیە گوێزراوەکان.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

مناقەشە؟ بەڕێز (د.ڕێکەوت) وەزیری تەندروستی، فەرموو.

بەڕێز د. ڕێکەوت حمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو دامەزراوەی مۆڵەتدراو ئەبێت بکرێت بە دامەزراوەی تەندروستی چونکە خۆ ئەو نەخۆشە لەو دامەزراوە نییە، مەسەلەن نەخۆشەکە لە چاودێری چرە ئەو نەخۆشەی کە وەسیەتی کردووە، ئەوانەی لەسەر مردنە سەیارە لێیداوە یان ئەوانەی توشی حادیسە بووە یان نەخۆشیەکی هەیە لە چاودێری چرە لەوانەیە لە دەمەزراوەیەکی تر بێت ئەو (ئیکلینیکی)یە بکەن بە (کلینیکی)، ئەو (ی) زیادە، لەبەر ئەوەی دەمەزراوەی تەندروستی پابەند دەبێت بەوە یان ئەو تیمە پابەند دەبێت بەوە، دامەزراوە تەندروستیەکان پابەند دەبێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز وەزیری تەندروستی هەرێمی کوردستان، بەڕێز لیژنەی یاسایی، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنە پەیوەندیدارەکان بە پێشنیاری بەڕێزیان وەرگرت و ماددەکە بەو شێوەیە دەخوێنرێتەوە:

ماددەی (28): دامەزراوەی تەندروستی پابەند دەبێت بە ئەنجامدانی پشکنینە (کلینکی) و تاقیگەیەکانی پێویست لەسەر کەسی بەخشەر یان وەسیەتکار بەر لە مردنی لەسەر ئەو ئەندام یان شانانەی کە

دەویستڕێت ببەخشرێت یان وەسیەتیان پێ بکرێت لە دوای ریشە کێشکردنیان لە جەستەکەی بۆ مسۆگەر کردنی سەلامەتیان خاڵی بوونیان لە نەخۆشیە گوێزراوەکان.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (52) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ کەس نییە، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (29)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (29): ئەگەر ئاڵوگۆڕ لەگەڵ بانکە جیهانیەکان تایبەتمەندەکان لە ئەندامە مرۆییەکان ئەنجام درا ئەوە پێویستە گشت رێکارە یاسایی و تەندروستیە پەیرەو کراوەکان لەو جۆرە حاڵەتانە بگرترێتە بەر بۆ سەلماندنی سەلامەتی ئەندامە مرۆییەکان لە نەخۆشیە گوێزراوەکان.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (54) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ کەس نییە، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (30)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (30): کار بە هیچ یاسایەك یان بڕیارێکی ناکۆك لەگەڵ حوکمەکانی ئەو یاسایەدا ناکرێت.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (53) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ کەس نییە، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (31)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (31)

1-پێویستە لەسەر وەزیر رێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجی کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەربکات.

2-پێویستە لەسەر وەزیر لە رێگاری لیژنە رێنمایی تایبەت بە کارو بەرپرسیاریەتی هەیکەلیەتی پرۆگرامی بەخشین و چاندنی ئەندامەکان دەربکات.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (59) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ کەس نییە، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (32)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (32): ئەم یاسایە لە ڕێکەوتی بڵاوبوونەوەی لە رۆژنامەی فەرمی (وقائع الكردستان) جێبەجێ دەکرێت.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

مناقەشە نییە تێبینی نییە، ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (47) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ کەس نییە، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا. هۆیەکانی دەرچواندن، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆیەکانی دەرچواندن

لە پێناو پشتوانیکردنی هاریکاری و بەخشین لە کۆمەڵگەدا و بەرجەستە کردنی بەها و ماناکانی مرۆڤایەتی و قوربانیدان و بەزەیی بەك هاتنەوە و پێشکەش کردنی خزمەتگوزاری و یارمەتیدانی کەسانی دیکەو دەرباز کردنی ژیانیان ئەو یاسایە دەرچوێنرا.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تێبینی لەسەر هۆیەکانی دەرچواندن، بەڕێز (ابو کاروان)، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن فارس عبدالرحمن (ابو کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە گەل ئەوەیا نیم ئەو بەزەییە بەکار بهێنرێ، بەزەیی بۆ ئینسان ناکرێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ ئەو تێبینیە، بەڕێز (د.ڕێکەوت) وەزیری تەندروستی.

بەڕێز د. ڕێکەوت حمە رشید/ وەزیری تەندروستی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە لە پێناو (ڕێکخستنی بەخشین)، نەك (پشتوانیکردنی هاریکاری)، چونکە یاسا بۆ پشتوانیکردن نییە، یاسا بۆ ڕێکخستنە، لە پێناوی ڕێکخستنی بەخشین لە کۆمەڵگادا، لەگەڵ ڕایەکەی کاك (ابو کاروان)، (بەزەیی) نا، قوربانیدان یارمەتی یەکتر شتێکی ئاوای لێ بکرێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڕێکەوت) وەزیری تەندروستی، لیژنەی یاسایی بە ڕەچاو کردنی تێبینیەکان، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە پێناو ڕێکخستنی و بەخشین لە کۆمەڵگەدا و بەرجەستە کردنی بەها و ماناکانی مرۆڤایەتی و قوربانیدان و بەخشندەیی و میهرەبانی وە پێشکەش کردنی خزمەتگوزاری و یارمەتیدانی کەسانی دیکەو و دەرباز کردن ژیانیان ئەو یاسایە دەرچوێنرا.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵدایە؟ (54) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ کەس نییە، بە کۆی دەنگ یاساکە پەسەند کرا. پیرۆزە لە پەرلەمانی کوردستان ، پیرۆزە لە خەڵکی کوردستان، بەڕێزان بڕگەیەکمان ماوە داوا لە لیژنەی تایبەت دەکەین بۆ دارشتنەوەی ڕاسپاردەکان بۆ ئەوەی ڕاسپاردەکان بخوێننەوە، پێش ئەوەش ڕوونکردنەوەکمان هەیە لە سەرۆکایەتی پەرلەمان، بەداخەوە دیارە لە ناو تۆرە کۆمەلأیەتیەکان پڕۆ پاگەندەیەکی وا بلأو کراوەتەوە کە ئەم دانیشتنە ڕێگر بووە بۆ ئەوەی چەکی قورس پەسەند بکرێت ڕۆژئاوا بنێردرێت، بە هەر شێوازەك بیت داوا لە خاتوو (بێگەرد) تاڵەبانی دەکەم سکرتێری پەرلەمان بە ناوی سەرۆکایەتی پەرلەمان ئەو ڕوونکردنەوە پێشکەس بە ئێوە بکەین و بە ڕای گشتی کوردستان بگەینین، وە داواش لە لیژنە دەکەین نوێنەری لیژنە بێت.

بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کۆمەڵێك پرو پاگەندەی نادروست بلأو کراوەتەوە لەسەر ئەو دانیشتنەی پەرلەمانی کوردستان کە یەکێك لە بڕگەکانی تایبەت کرا بوو بە خەڵکی خۆشەویستی خۆرئاوای کوردستان بە تایبەتی کاتۆنی (عەفرین) کە گوایە سەرۆکایەتی پەرلەمان ڕێگەی نەداوە هێزی سەربازی قورس بچێتە عەفرین بۆیە فراکسیۆنی گۆران بایکۆتی کردووە، ئێمە لێرە دەمانەوێ بە شایەدی سەرجەم پەرلەمانتارانی کوردستان کە ئەمرۆ حزورتان هەبووە لە ناو هۆڵی پەرلەمان کە ئەم جۆر هەوالأنە ڕەت دەکەینەوە وە دوورە لە ڕاستییەوە

بۆیە بە پەرلەمانتاران و رای گشتی رادەگەیەنین وێری دەرفەت دان بە فراکسیۆنەکان بە شێوەیەکی روون کە سەرنجی خۆیان لەسەر ئەم مەبەستە بخەنە روو لە هەمان کاتیشدا لیژنەیەك تەشکیل کرا بۆ ئەوەی ئەم لیژنەیە گەلاڵەی سەرجەم راسپاردە و فراکسیۆنە جیاوازەکانی ناو پەرلەمانی کوردستان بکات، وە ئێستا نوێنەری ئەو لیژنەیە راسپاردەکان دەخاتە بەر دەم ئێوەی بەڕێز وە لە هەمان کاتیشدا دەمانەوێت ئەوە بڵێین کە بەراستی ئەرکی پەرلەمان و پەرلەمانتارانە کە ئەوەی راستییە بیگەیێننە خەڵی کوردستان و بەتایبەت خەڵکە هەرێمی کوردستان، وە ئەوەی کە مایەی خۆشحالییە ئەوەی دەمانەوێت بیلێین لە ناو هۆڵی پەرلەمان نوێنەری خەڵکی خۆرئاوای کوردستان و کانتۆنی عەفرین شایەتحالی ئەم دانیشتنەی پەرلەمانی کوردستان بووە کە ئەمە موزایەدەیەکی زۆر روونە لەسەر پەرلەمان و باقی پەرلەمانتاران کە لە ناو هۆڵی پەرلەمان وجوودیان هەبووە کرا بۆیە ئومێد دەکەین ئەو جۆرە شێوازی کاردانەوانە لەگەڵ یەکتریدا بەکار نەهێنین وە ئەوەی راستییە بیگەیێنینە خەڵکی کوردستان دووبارە پشتوانی خۆشمان بۆ خەڵکی خۆشەویستی عەفرین دووپات دەکەینەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (بێگەرد تاڵەبانی) سکرتێری پەرلەمانی کوردستان، ئێستا داوا لە بەڕێز (سالار محمود) دەکەین بە نوێنەرایەتی لیژنەی تایبەت راسپاردەکان بۆ ئێوەی بەڕێز بخوێنتەوە، فەرموو. زۆر سوپاس بۆ بەڕێز (د.ڕێکەوت) وەزیری تەندروستی هەرێمی کوردستان.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان بەڕێزان رای گشتی خەڵکی کوردستان ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان هەڵوێستی فەرمی پەرلەمانی کوردستان سەبارەت بە هێرشی سەربازی دەولەتی (تورکیا) بۆ سەر کانتۆنی (عەفرینی) رۆژئاوای کوردستان، پەرلەمانی کوردستان لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (5)ی رۆژی (2018/1/30) سەبارەت بە هێرشی داگیرکاری دەوڵەتی تورکیا بۆ سەر کانتۆنی عەفرینی خۆرئاوای کوردستان هەڵوێستی فەرمی گەلی باشووری خۆرئاوای کوردستانی بە دۆخانەی خوارەوە راگەیاند:

1-شەرمەزار و ئیدانەی هێرشی سەربازی تورکیا دەکەین بۆ سەر شاری (عەفرین)ی رۆژئاوای کوردستان.

2-داوا لە نەتەوە یەکگرتووەکان و کۆمەڵی بە خێرایی بێنەسەر خەت بە مەبەستی راگرتنی هێرشی نارەوای تورکیا بۆ سەر کانتۆنی عەفرین.

3-پێویستە دەوڵەتی تورکیا رێز لە بنەماکانی یاسای نێودەوڵەتی و دراوسێیەتی بگرێت و داواش دەکەین دەست بەجێ هێرش و پەلامارەکان رابگرێت.

4-داوا له‌ ڕێخراوه‌ مرۆییه‌ نێوده‌وڵه‌تیه‌كان و لایه‌نه‌كانی كۆمه‌ك به‌خش ده‌كه‌ین به‌ هانای خه‌ڵكی مه‌ده‌نی شاری عه‌فرینه‌وه‌ بچن به‌ پێشكه‌شكردنی هاوكاری و دابه‌ش كردنی پێداویسته‌ مرۆییه‌ سه‌ره‌تاییه‌كان.

5-به‌رگری ڕه‌واو قاره‌مانانه‌ی ژنان و پیاوانی خه‌ڵكی خۆرئاگری ڕۆژئاوا وكانتۆنی عه‌فرین به‌رز ده‌نرخێنین هیوای سه‌ركه‌وتنیان بۆ ده‌خوازین.

له‌م سۆنگه‌یه‌شه‌وه‌ وه‌كو په‌رله‌مانی كوردستان ئه‌م پێشنیارانه‌ی خواره‌وه‌ ده‌خه‌ینه‌ ڕوو:

1-سنووری نێوان هه‌رێمی كوردستان و خۆرئاوا كراوه‌ بێت بۆ گه‌یادنی هاوكاری و كۆمه‌كی و هاوكاری پێویست له‌ ڕووی ته‌ندروستی و مرۆییه‌وه‌ بۆ خه‌ڵكی لێقه‌وماوی كانتۆنی عه‌فرین به‌ تایبه‌تی و ڕۆژئاوای كوردستان به‌ گشتی.

2-پێویسته‌ هێز و لایه‌نه‌كانی ڕۆژئاوای كوردستان به‌ له‌به‌ر چاو گرتنی مه‌ترسییه‌كانی له‌سه‌ر ڕۆژئاوا ناكۆكیه‌كانیان به‌لاوه‌ بنێن و له‌ ڕێگای دایه‌لۆگ و یه‌كتر قبوول كردنه‌وه‌ یه‌كریزی نه‌ته‌وه‌یی دروست بكه‌ن و ده‌ستكه‌وته‌كانیان له‌م پێناوه‌دا بپارێزن.

3-به‌ستنی كۆنگره‌ی نه‌ته‌ویی كوردستان له‌م قۆناغ به‌ پێویست ده‌زانین بۆ ڕاپه‌راندنی ئه‌ركه‌ هاوبه‌شه‌ نیشتمانیه‌كان و پێویسته‌ به‌رژه‌وه‌ندی بالاَی گه‌لی كوردستان به‌ كردار بخرێته‌ سه‌رووی به‌رژه‌وه‌ندییه‌ ئایدۆلۆژی و حزبی و سیاسیه‌كانه‌وه‌.

له‌ كۆتایدا به‌ناوی په‌رله‌مانی كوردستان سوپاس و ستایشی هه‌ڵوێتی بوێرانه‌ی جه‌ماوه‌ری گه‌لی كوردستان له‌ باشوورو ڕه‌وه‌ندی كوردستانی له‌ وڵاَتانی ده‌ره‌وه‌ ده‌كه‌ین، له‌پشتوانی كانتۆنی عه‌فرین و خه‌ڵكی قاره‌مانانی خۆرئاوا، خوازیارین خۆپیشاندان و چالاكیه‌كان بۆ كۆتایی هێنان به‌ هێرش و په‌لاماری توركیا به‌رده‌وام بن چونكه‌ ئه‌زموونی ڕابردوو بۆ هه‌موو لایه‌كی سه‌لماندووه‌ كێشه‌و ناكۆكیه‌كان به‌ هێز چاره‌سه‌ر نابن و لۆژیكی گفتوگۆی ئاشتینه‌ كلیلی چاره‌سه‌ری هه‌موو كێششه‌كانه‌ سه‌ركه‌تن بۆ ئیراده‌ی گه‌له‌كه‌مان له‌ ڕۆژئاوای كوردستان و سلاَو و ڕێز بۆ شه‌هیدانی كوردستان، زۆر سوپاس.

به‌ڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سه‌رۆكی په‌رله‌مان:

سوپاس بۆ به‌ڕێز (سالار محمود) به‌ نوێنه‌رایه‌تی لیژنه‌ی تایبه‌ت ئه‌م ڕاسپاردانه‌ی پێشكه‌ش به‌ ئێوه‌ی به‌ڕێز كرد، كاك (د. فرست صۆفی)، فه‌رموو.

بەڕێزفرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دەستخۆشی لە کاك (سالار) دەکەین بە نوێنەرایەتی سەرجەم ئەو بەشداربونەی کە بۆ دارشتنەوەی ئەم هەڵوێستەی پەرلەمانی کوردستان نووسیەوە بۆ ئەوەی دەقیق بین لەبەر ئەوەی نوێنەری فراکسیۆنەکان لەم دانیشتنە بوون مەصتەلەحەکان وەکو خۆی بەکار بێت ـئێمە لەم یاداشتە شاری عەفرینمان بەکار هێناوە بۆیە وا رێککەوتووین لەسەری ئەبێت شاری عەفرین بمێنێتەوە بەو شێوەی لە ناو یاداشتەکە نووسراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ روونکردنەوەی کاك (د.فرست) بەڕێز کاك (ابو کاروان)، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن فارس عبدالرحمن (ابو کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەوەی کە داکۆکی دەکا لە عەفرین لەویٚ سیغەیەکە پێویستە بوترێت دەرەوەی عەفرین و دەرەوەی رۆژئاوا خەڵك هاتووە لەویٚ چەکی هەڵگرتووە دیفاعی کردووە، باشە ئەوە ئیزافە بکرێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر ئیبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز کاك (ابو کاروان)، دیارە ئەمە پرۆژە یاسا نییە لێرە ئیزافاتی تێدا بکرێت، دوای رەچاو کردنی تێبینیەکانی ئێوە ئەوە بلاٌو دەکرێتن بەناوی پەرلەمانی کوردستانەوە، بەڕێزان سوپاس بۆ هەمووتان دووبارە سوپاس بۆ (سالار محمود) بە نوێنەرایەتی لیژنەی تایبەت بۆ خوێندنەوەی ئەو راسپاردانە، بەڕێزان بەیانی سەعات (10) بۆ تەواو کردنی بەرنامەی کار دانیشتن دەست پێدەکات، سوپاس بۆ لیژنەی یاسایی، لیژنەی تەندروستی، لیژنەی ئەوقاف، لیژنەی مافی مرۆڤ.

فخرالدین قادر	**جعفر ابراهیم ئێمینکی**	**د. یوسف محمد صادق**
سکرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆکی پەرلەمانی**	**سەرۆکی پەرلەمانی**
کوردستان عێراق	**کوردستان عێراق**	**کوردستان - عێراق**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (6)ی

چوارشەممە ڕێکەوتی 31/1/2018

خولی چوارەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (6)

چوار شەممە رێكەوتی 2018/1/31

كا تژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی چوار شەممە رێكەوتی 2018/1/31 پەر لەمانی كورد ستان - عێراق بە سەرۆكایەتی بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینكی جێگری سەرۆك و، بەڕێز بێگەرد تا لەبانی سكرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (6)ی خولی چوارەمی, سالی (2018) ی خۆی بەست.

بەرنامەی كار:

بەپێی حوكمەكانی برگە (1)ی مادده (20) لە پەیرەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەمواركراوی سالی 1992ی پەرلەمانی كوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمان بریاری دا كاتی دانیشتنی ژمارە (6)ی خولی بەهارەی سالی پێنجەم لە خولی چوارەمی هەلبژاردن لە كات (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی چوار شەممە رێكەوتی 2018/1/31 دا بەم شێوەیە بێت:

1/ گفتو گۆ كرد نی پرۆژە یا سای هەمواری یا سای هاتو چۆی ژمارە (86) ی سالی (2004) لە هەرێمی كوردستان ـ عیراق بە پێی ماددەكانی (72 و 74 و 75) لە پەیرەوی ناوخۆی پەر لەمانی كورد ستان ژمارە (1) ی سالی (1992)ی هەموار كراو.

2/ خوێند نەوەی یە كەمی ئەم پرۆژە یا سایانەی خوارەوە بە پێی ماددەی (71) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1) ی سالی (1992) ی هەموار كراو.

1/ پرۆژە یا سای پارا ستنی تۆڕو دا مەزراوەكانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی كورد ستان - عیراق لەلا یەن ئەنجومەنی وەزیراوەنەوە پێشكەش كراوە.

3/ دانانی ئەم ئەندامە بەڕێزانە لە لیژنە هەمیشەییەكانی پەرلەمانی كورد ستان بە پێی ماددەی 44 لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمان ژمارە (1) ی سالی (1992) ی هەموار كراو.

1/ زیادكردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (ایوب عبدالله رسول) بۆ سەر لیژنەی كاروباری پەرلەمان.

2/ زیادكردنی ئەندامی پەر لەمان بەڕێز (عبدالرحمن فارس عبدالرحمن/ ابو كاروان) بۆ سەر لیژنەی كاروباری كۆمەلگەی مەدەنی.

4/ گفتو گۆ كرد نی پەیرەوی ناوخۆی پەر لەمان كورد ستان لەلا یەن لیژ نەی كاتی بۆ پێدا چوونەوەی پەیرەوی ناوخۆی ئامادەكراو بە پێی بریاری ژمارە (26) ی سالی (2014) و برگەی (8) لە ماددەی (56) ی یاسای هەلبژاردنی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1) ی سالی (1992) ی هەموار كراو، پالپشت بە ماددەی 94 ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1)ی سالی (1992) ی هەموار كراو،

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

دانیشتنەکەمان بە ناوی گەلی کوردستانەوە دەست پێ دەکەین، خولی چوارەمی هەڵبژاردن، ساڵی پێنجەم، دانیشتنی ژمارە (6)، رۆژی دانیشتن (2018/1/31) ، بەرنامەی کار:

بە پێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددەی (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ـ عیراق، ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری دا کاتی دانیشتنی ژمارە (6)ی خولی پاییزەی ساڵی پێنجەم لە خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمان لە کاتژمێر 11ی نیوەڕۆ، رۆژی چوارشەممە رێککەوتی (2018/1/31) بێت و بەرنامەی کاری دانیشتنەکە بەم شێوەیەیە:

1/ گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای هەمواری یاسای هاتوچۆی ژمارە (86) ی ساڵی (2004) لە هەرێمی کوردستان ـ عیراق بە پێی ماددەکانی (72 و 74 و 75) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992)ی هەموار کراو.

2/ خوێندنەوەی یەکەمی ئەم پرۆژە یاسایانەی خوارەوە بە پێی ماددەی (71) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو.

1/ پرۆژە یاسای پاراستنی تۆڕو دامەزراوەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی کوردستان - عیراق لەلایەن ئەنجومەنی وەزیراوەنەوە پێشکەش کراوە.

3/ دانانی ئەم ئەندامە بەڕێزانە لە لیژنە هەمیشەییەکانی پەرلەمانی کوردستان بە پێی ماددەی 44 لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو.

1/ زیادکردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (ایوب عبداللە رسول) بۆ سەر لیژنەی کاروباری پەرلەمان.

2/ زیادکردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (عبدالرحمن فارس عبدالرحمن/ ابو کاروان) بۆ سەر لیژنەی کاروباری کۆمەڵگەی مەدەنی.

4/ گفتوگۆ کردنی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان کوردستان لەلایەن لیژنەی کاتی بۆ پێدا چوونەوەی پەیڕەوی ناوخۆی ئامادەکراو بە پێی بڕیاری ژمارە (26) ی ساڵی (2014) و بڕگەی (8) لە ماددەی (56) ی یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو، پاڵپشت بە ماددەی 94 ی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو، داوا لە بەڕێز سکرتێری پەرلەمان خاتوو بێگەرد تاڵەبانی دەکەم پوختەی دانیشتنی پێشتر و غیابات بە هۆ و بێ هۆ پێشکەش بکات، فەرموو.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی/ سکرتێری پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

1/ دەستپێکردنی دانیشتن لەلایەن بەڕێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

2/ خوێندنەوەی ناوی ئەندامانی ئامادەبوو و ئامادە نەبوو، هەروەها خوێندنەوەی پوختەی دانیشتنی پێشوو لەلایەن سکرتێری پەرلەمان.

3/ دەنگدان لەسەر ئاڵوگۆڕکردنی بڕگەی (5) بۆ (1) لە بەرنامەی کار.

4/ خوێندنەوەی پەیامی فراکسیۆنەکانی پەرلەمان لەلایەن سەرۆك فراکسیۆنەکان سەبارەت بە باوردۆخی ئێستای عفرین.

5/ گفتوگۆ کردن و پەسەند کردنی پرۆژە یاسای چاندن و گواستنەوەی ئەندامەکانی جەستەی مرۆڤ بە ئامادەبوونی بەڕێز د.ڕێکەوت حمە رشید وەزیری تەندروستی هەرێمی کوردستان.

6/ خوێندنەوەی هەڵوێستی فەرمی پەرلەمانی کوردستان سەبارەت بە هێرشی سەربازی دەوڵەتی تورکیا بۆ سەر کانتۆنی عفرین لە رۆژئاوای کوردستان لەلایەن ئەندامی پەرلەمان بەڕێز سالار محمود.

7/ دواخستنی دانیشتنی پەرلەمان بڕگەکانی تری بەرنامەی کار بۆ رۆژی چوار شەممە ڕێککەوتی (2018/1/31) کاتژمێر (11) ی پێشنیوەڕۆ. ناوی ئەندامانی پەرلەمان کە لە دانیشتنی ژمارە (5) ی ئاسایی لە بەرواری 2018/1/30 مۆڵەت پێدروان یان بە بێ مۆڵەت ئامادە نەبوون (ئاواز جەنگی (مۆڵەت)، ادریس علی(مۆڵەت)، جمال عوسمان (ئامادە نەبوو)، دڵشاد شعبان (ئامادە نەبوو)، شیرین حسنی (مۆڵەت)، شامۆ شێخۆ (مۆڵەت)، ڤیان عباس (مۆڵەت)، بەهار عبدالرحمن (مۆڵەت)، پەری صالح (ئامادەنەبوو)، جوان اسماعیل (ئامادە نەبوو)، رابوون تۆفیق (ئامادە نەبوو)، زولفا محمود (ئامادە نەبوو)، عمر صالح (مۆڵەت)، ئایدن معروف (مۆڵەت)، باپیر کاملا (مۆڵەت)، کمال یەلدا (مۆڵەت)، یعقوب گورگیس (مۆڵەت).

ئەو بەڕێزانەی بۆ دانیشتنی ئەمرۆ داوای مۆڵەتیان کردووە (فیروز طە، ئاواز جەنگی، د.ابراهیم سمۆ، شێرکۆ حمە امین، سهراب میکائیل، سهام عمر، عمر صالح، عبدالرحمن فارس، ابو کاروان، شیرین حسنی، ڤیان عباس، زیاد حسین عبدالکریم، فایق مصطفی، عمر عینایەت، رۆزا محمود، عادل عزیز، ایوب عبدالله، فراکسیۆنی گۆران، حسن صالح، ادریس علی)، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی، دیارە هیچ تێبینیەك لەسەر پوختەی کۆنووسی پێشتر نییە، دوو خاڵی نیزامی هەیە، د.جوان فەرموو.

بەڕێز د.جوان اسماعیل عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئامادە بووم بەس وەرەقەی غیابات نەهاتووە تە لای ئێمە تاوەکو واژووی لەسەر بکەین، لەناو قاعەی بووین ئێمە، شەفتی یەکەم.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ئەوە راست دەکرێتەوە، پەروا خان فەرموو.

بەڕێز پەروا علی حەمە محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڵی منیش هەمان سەرنجم هەبوو.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڵێ ئەوەش وەردەگیرێ، ئەوە راست دەكرێتەوە، دیارە پوختەكە پەسەند كرا، خاڵی نیزامی د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەنها لە سەر خاڵی چوارەمی بەرنا مەی كار پەیڕەوی ناوخۆ ئێمە لە لیژ نەی یا سایی لە گەڵ لیژ نەی پەیوەندارەكان .... صوتەكە نیە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس پێشنیارەكەت گەیشت، كاك محمود فەرموو.

بەڕێز محمود حاجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێنشیار دەكەم بڕگەی دووەم و سێیەم پێش بخرێت، لەبەرئەوە ئاسانترە و بە لە جیاتی دا نانی بڕ گەی یەكەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك فرست فەرموو.

بەڕێز د.فرست صۆفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری بەڕێز د.ڤالا دە كەم، پێ شتریش كە پەیڕەومان هێنا یە بەرنا مەی كار، وا رێككەوتین كە ئە گەر بابەتێكی تر یان هەر یاسایەك هاتە پێش دەكرێ ئەم پەیڕەوە رابگیرێ تا موناقەشەی ئەم بابە تە یا سابیە دەكرێ، بۆیە پتشگیری دەكەم كە ئەگەر پرۆژەی یاسای چاكسازی یان هەر پرۆژە یەك یان هەر با بەتێكی گرنگ ها تەپێش دە كرێ لیژ نەی پەیڕەو كارە كانی خۆی رابگر ێت تا ئەم بابە تە تێ پەر دەب ێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك ئاری فەرموو.

بەڕێز ئاری محمد هەرسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتیوانی لە بۆچوونەكەی بەڕێز كاك محمود دەكەم لە بزوتنەوەی گۆران، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك انور فەرموو.

بەڕێز انور قادر مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری پێشنیارەکەی کاك محمود دەکەم، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە داواکەی د.ڤالا دەکەم لەبەرئەوەی کۆمەڵێك یاسای گرنگ هەیە کە ئێمە ئیشی لەسەر دەکەین پەیوەندارە بە چاکسازیەکان لە دەسەڵاتی دادوەری و لە دەسەڵاتی جێ بەجێ کردن، بۆیە گرنگە ئێمە پەیڕەو نەبێتە ڕێگر لەبەردەمی هاتنە ناوەوەی ئەو ڕاپۆرتانە لە کاتی تەواو بوونی داو، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك شوان فەرموو.

بەڕێز شوان شیخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە هەمان داواکەی د.ڤالا و د.فرست و تەلار خان دەکەم، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دیارە ئەوپێشنیارەی د. ڤالا بە پشتیوانی ئەندامانی پەرلەمان، ئەوە دوو بەشی هەیە یان خۆی هەموو بڕگەکە دەکەوێتە دانیشتنەکانی دواتر یان بەش بەش پێشنیارێکی وا هەبووە کە پەیڕەو خۆی بەش بەش لە دانیشتنەکانی پەرلەمان یەکلایی بکرێتەوە، یەعنی هەم دانیشتنەکانی پەرلەمانی پێشتر بەردەوام دەبوون هەر جارە و بەشێك، ئینجا بابەتی تر هات با پێش و دەکەوتە بەرنامەی کار، هەر ئەو نەریتەی پێشتر پەیڕەو کراوە لەم پەرلەمانە، بەرنامەکانی کار بەردەوام بن و هەر جارە و بەشێك لە پەیڕەوی ناوخۆ لە ناو هۆڵی پەرلەمان یەکلایی بکرێتەوە لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان، لە پەیڕەوە نوێیەکە، ئەوجا بەو شێوازە دەیخەینە دەنگدان، د.بەهار فەرموو.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی بخرێتە دەنگدان ئێمە وەکو لیژنەی پەیڕەوی ناوخۆ میکانیزمیکمان پەسەند کرد بوو ئەو کاتە کە دەستمان پێی کرد، لەناو میکانیزمەکە ئەمڕۆش کە دێتە سەر ئەو خاڵە دووبارە میکانیزمەکە دەخوێنینەوە، لەناو میکانیزمەکە بۆ خۆی ئەوەی تیایە، یەعنی ئەوەی تیایە کە هەر کاتێك بابەتێك هاتە

پێ شەوە و لەم پەرلەما نە دەنگی شی لە سەر دراوە، با بەتێك ها تە پێ شەوە دە توانرێ پەیڕەوی ناوخۆ بوەستێنرێت و ئەو بابەتە بخرێتە بەرنامەی کارەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، مامۆستا ماجد فەرموو.

بەڕێز ماجد عثمان توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێموایە کۆمەڵێك یاسا هەیە یان پرۆژە یا سامان ئا مادەکردووە کە ئێمە گفتو گۆی لە سەر بکەین، نازانم پەیڕەوی ناوخۆ ئێ ستا دە توانم ب ڵێم لە وەڤ تە زائ یع دا یین، ئێ ستا ئەو خو لەی پەر لەمان لەکۆتایی خولەکەدایە، ئیستا بۆچی هێندە ئیهتمام دەدر ێت لە سەر هەموارکرد نەوەی پەیڕەوی ناوخۆ، بۆ نموو نە ئێستا ئێمە پرۆژەیەکمان هەیە دوو خەتە، بە پێنج دەقیقە جیٚ بەجیٚ دەکرێت، هی پێکهاتەکانی تورکمان، تاوەکو ئێ ستا نەتانهێناوە بۆ هۆڵی پەر لەمان، ئەو هەموو گۆڕانکار یە د ێنن و هەموو شتە ل ێرە ئێ ستا ئیهتمامی پیٚ دەدەن، باشە هی ئێمە بە چارەگە سەعاتێك نابات بڕوا بکە تەواو دەبی، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەوە حەقیقەت حەز نا کەین بە شێوازی گ لەیی پێ شکەش بکر ێت، لەبەر ئەوەی لیژ نەی یا سایی ئەرکی خۆی دەگێڕ ێت و هیچ پرۆژە یەکی یا سا بێ تە بەردە ستی لیژ نەی یا سایی بە ئا گادار دە ستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان پەراوێز ناخرێت، ئەولەویاتەکان چینە و بە راوێژکاری لەگەڵ لیژنە پەیوە ندارەکان باس دەکرێت، کۆمەڵە پرۆژە یاسا هەنە، ئەو پرۆژە یا سایانە لە دانی شتنەکانی دا هاتوو ان شاالله دەخرێ نە گفتوگۆ و یەکلایی دەکرێنەوە، بۆ ئەمەی پەیڕەو، خاتوو امینە فەرموو.

بەڕێز امنە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشتگیریا هەڤاڵێت خۆ دکەم وەکی د.بەهار ئاماژەی پ ێدای د یارە ل ێژنا پەیڕەو میکانیزم ێك بۆ چەوانیا گفتوگۆ کرن سەر دەنگدان و هەروەسا ئاخافتن ل سەر پەیڕەوی هات بوو پە سەند کرن ژلا یی پەر لەمانی ڤە، هەلبەت ناڤ وان میکانیزمادا ئێك ژ وان خاڵێت کو ئاماژە پێدان باسی هە ندێ د کەت هەر ت شتەکی بە پەلە و گرنگ هاتە ناڤ مەوزوعی دا ل ناڤیٚ دیٚ گفتوگۆ کرن سەر راوەستاندن، بۆیە ئەز دب ینم هەم خولا چوویێ، هەم ڤی خولێ جهودەکا زۆر مەیا سەر خست، ئە ڤە ژی بۆ پەر لەمانی کورد ستانی کو پەیڕەوەکی دی میکانیزمەکا نویٚ ب تایبەتی چەوانیا رەقابە کرن و سەرەدەری کر نێ دڤ ێت پەیڕەوی دا ئەم ب شێین جیٚ بەجیٚ بکەین و پەسەندی بکەین، مادام ئەو رێگری نینە، مادام میکانیزم هاتیە پەسەند کرن، ب دیت نا من پێت ڤی نا کات دی سان بکەوی تە دەن گدانیٚ دا رێ کاریٚ وی د یارن هات یە پە سەند کرن ژ پەر لەمانیٚ کوردستانیٚ ڤە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك سۆران فەرموو.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیوادارم مەسەلەی پەیڕەوی ناوخۆ هەم بۆ خۆمان و هەم بۆ رای گشتی بێ ئەهمیەت نەکرێ، چونکە ئەم پەیڕەوی ناوخۆیە کە ساڵێك و سێ مانگ پەرلەمانی کوردستان لیژنەیەکی کاتی لە هەموو فراکسیۆنەکان بۆ دروست کردووە پێوەی خەریك بووە، سەرلەنوێ رێکخستنەوەی کاری ئەم پەرلەمانە یە لە پرۆسەی چاودێری کردن لە یاسادانان، بۆیە ئەهمیەتی گەورەی هەیە و بە بێ ئەهمیەت تەماشا نەکرێ و نەوترێ پەرلەمان لەم کاتەدا بۆ خەریکی ئەمەیە، دەسەڵاتی یاسادانان لە هەرێمی کوردستان کە پەیڕەوەکەی هی ساڵی (1992) ئێستا چاکی دەکات و میکانیزمەکان باشتر دەکات بۆ پرۆسەی یاسادانان و چاودێری کردنی حکومەت، بۆیە ئەهمیەتی گەورەی هەیە، بونیادی کاری پەرلەمانی رێك دەخاتەوە و نوێی دەکاتەوە و برەوی گەورەی پێ دەدات، بۆیە قەزیەیەکی گرنگە و بۆ خولی داهاتوو دێنە سەر پەیڕەوێکی نوێی ساڵی (2018) نەك ساڵی (1992) پشتیوانی رایەکەی کاك د.فرست و خاتوو امنە و خاتوو بەهار دەکەم کە میکانیزمەکە ئەوەی تیایە ترسی ئەوە نەبێ کە رێگر بێ لە هاتنی پرۆژەی نوێ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، رێیەکان دیارە کە بەرچاو روونیەکی باشی تێدایە، کاك د.فرست شتی تازە؟ فەرموو.

بەڕێز د.فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەرئەوەی ئەو میکانیزمەکانمان پەسەند کردووە و ئێستا لەبەردەستدان، ئەو خاڵەمان تەسویت لە سەر نەکرد کە پەیوەستە بەراگرتنی پەیڕەوی ناوخۆ ئەگەر هەر بابەتێك یان قانوونێکی گرنگ هات، بۆیە من پێشنیاز دەکەم بە تایبەتی یاسای چاکسازی لە کەرتی وەزیفەی گشتی و خانەنشینی کە یاسایەکی گرنگە و خەڵکیش چاوەڕوانە، پێشنیاز دەکەم ئەو پێشنیازەی کە کرا بۆ ئەوەی ئەگەر بابەتێکی گرنگ یان یاسایەك بزات یاسای چاکسازی هاتە پێش بیخەیە دەنگدان و ئێمە پەیڕەوی ناوخۆ رابگرین تا ئەو یاسایە تەواو دەبێ و موناقەشەی دەکەین سەرلەنوێ جارێکی تر دەست بە پەیڕەو بکەینەوە، بۆیە پێشنیاز دەکەم جەنابت بیخەیە دەنگدان بۆ ئەوەی بە دەنگدان دەنگی لەسەر بدەین، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ابوبكر فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وەکو ئەندامێکی ئەو لیژنەیە، ئەوەی هەڤالان باسیان کرد لەگەڵ ئەوەدام کە ئیش لەسەر ئەم پەیڕەوە بکەین، بەڵام لەسەر حسابی پرۆژە یاساکانی تر نەبێت، ئێمە نزیکەی چوار مانگ زیاترە پەرلەمانمان کارا کردۆتەوە، بە پێی ئەم نووسراوەی جەنابتان شەش جەلسەی پەرلەمانمان کردووە، جاری وایە بە سێ هەفتە جارێك پەرلەمان کۆدەبێتەوە، لەماوەی ئەم دانیشتنەو دانیشتنی پێشتووتر، لەبەر ئەوە با دانیشتنەکانی پەرلەمانی کوردستان زۆرتر بێ و دەکرێ لەناو هەموو جەلسەیەك دا بەشێك یان فەسڵێك لەو پەیڕەوە نوێیە موناقەشە بکەین و هاوکات ئیش لەسەر پرۆژەکان تریش بکەین، هەم حەلێکە هەم حەقی پەیڕەوەکە دەدەین و هەم حەقی پرۆژەکانی تر دەدەین، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك عبدالله فەرموو.

بەڕێز عبدالله حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتیوانی لە قسەکانی د.فرست دەکەم، لەگەڵ پێشنیارەکەی د.ڤالا بە تەئکید وایە ئەو پرۆژە چاکسازیە بۆ ئەوەی تەناقوز دروست نەبێ، واباشترە بەش بەش کردنی پەیڕەوی ناوخۆ رەنگە نەتوانین هەدەفەکە بپێکین رابگیرێ تا پرۆژەی چاکسازی قسەی لەسەر دەکرێ و یەکلایی دەکرێتەوە، کە یەکلایی کرایەوە ئینجا بچینە سەر پەیڕەوی ناوخۆ، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، د.رێواز فەرموو.

بەڕێز د.رێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دانیشتنەکانی پەرلەمانی کوردستان دەتوانین بڵێین بە رێژەی (80٪)پشت دەبەستێ بە راپۆرتی لیژنەی یاسایی و لیژنەی هاوبەش لە ئامادەکردنی راپۆرت لەسەر پرۆژە یاسایەکان، لەبەر ئەوە جاری وا هەبووە دوو هەفتە ئێمە دانیشتنمان نەکردووە، لەبەرئەوە نەمانتوانیوە زیاتر لە راپۆرتێك کە بایی جەلسەیەك بێ و ئامادەی بکەین بۆ دانیشتنەکانی پەرلەمان، بەتایبەت ئەو پرۆژە یاسایانەی کە پەیوەندی بە لیژنەی یاسایی و لیژنەکانی تری پەرلەمانی کوردستانەوە هەیە، چی رێگرە لەوەی ئێمە ئەمرۆ بەشێکی تر لە پەیڕەوە بکەین، ئەگەر هەفتەی داهاتوو بۆ نموونە بۆ رۆژی سێ شەممە توانیمان شتێك ئامادە بکەین، راپۆرتی لیژنەی یاسایی و لیژنە هاوبەشەکان ئامادە بکەین لەسەر هەر پرۆژە یاسایەك کە ئێستا لەبەردەستە بە دەنگدان یان ئێستا تەسبیتی بکەین وەکو ئەوەی د.فرست ئەیڵێ و دواتر موناقەشەی ئەو قانونە دەکەینە و پەسەندی دەکەین ئینجا بگەڕێینەوە سەر پەیڕەو، پەیڕەو ژمارەی ماددەکانی زۆر زۆرن،

ئێمە بتوانین لە هەر هەفتەیەك بیست مادده بکەین باشترە لەوەی کە هیچ نەکەین، یەعنی بەڕێزتان دەزانن بۆ ماوەی دوو ساڵ ژمارەیەکی زۆر لە ئەندامانی پەرلەمان تەبعەن بە ئیعتمادکردن لەسە رەنگی پەرلەمانتاران لە خولەکانی دوو و سێ ئەم پەیڕەوەیان ئامادە کردووە، یەعنی بۆ جارێکی تر خولێکی تری پەرلەمان بێت و ئەوەندە ئەندامی تر تواناکانیان بخەنە گەڕ بۆ ئەوەی پەیڕەوێك ئامادە بکەن، لەبەر ئەوە تکا دەکەم ئەمە نەبێتە بیانوو بۆ ئەوەی پەیڕەوەکە موناقەشە نەکرێت، تەنها ئەو مەبدەئە دەنگی لەسەر بدرێت، ئەگەر پرۆژە یاسایەك هاتە پێش و راپۆرتی بۆ ئامادەکرابوو، پەیڕەو دوابخرێت تا پەسەندکردنی ئەو پرۆژە یاسایە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، سێ تێبینی تر وەردەگرین و ئینجا کۆتایی بەم بەشە دێنین کە بریتیە لە خاڵە نیزامیەکان، د.جوان پێشتر داوای کردووە و کەژاڵ خان و کاك بهزاد و خاتوو منیرە، د.جوان فەرموو.

بەڕێز د.جوان اسماعیل عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری کاك سۆران دەکەم بە نیسبەت مەنهەجی داخلی پەیڕەوی ناوخۆ، بەڕاستی پەیڕەوی ناوخۆ زۆر زۆر گرنگە بۆ تەنزیم کردنی ئیدارە کردنی جەلسەکانی و ئەرکەکانی ئەندامی پەرلەمان و مافەکانیان و مەسئولیاتیان و رێگەیەك پێشان دەدات ئەندامی پەلەمان کو ئیشی بکات، زۆر زۆر گرنگە مەنهەجی داخلی پەیڕەوی ناوخۆ پشتگیری دەکەم و پشتگیری کاك محمود و کاك انور و کاك ئاری هەرسینی دەکەم، خاڵی دووەم و سێیەم بێتە پێش، چونکە ئەوە ئاسانە گفتوگۆیەکان بکەوێتە پاش، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کەژاڵ خان فەرموو.

بەڕێز کەژال هادی فقێ داود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری رایەکەی مامۆستا ابوبکر هەڵەدنی دەکەم کۆبوونەوەکانی پەرلەمان زۆرتر بکرێن، ئەو هەفتەیەی کە لیژنەی یاسایی راپۆرتی ئامادەنییە لەسەر پرۆژە یاسایەکان دەکرێ ئێمە موناقەشەی پەیڕەو بکەین و چەند ماددەیەك لە پەیڕەو بڕوات و ئەو کۆبوونەوەیەش کە لیژنەی یاسایی راپۆرتی لەسەر پرۆژە یاسایەکان ئامادەیە واز لە پەیڕەو بێنین و پرۆژە یاسایەکان پەسەند بکرێن.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، هەر بەو شێوازە پێشنیازەکە پەیڕەو کراوە، کاك بهزاد فەرموو.

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

راستی پێشنیاز دكەم بۆ ڤێ چەندێ كۆبوونەوەیەك بێتە كرن بەینی دەستەیا سەرۆكایەتیا پەرلەمانێ و سەرۆكێت فراكسیۆنا، ئەڤە خالا ئێكێ، ئەولەویەتا بدەینە فعلەن بۆ هەندەك پرۆژا بەری كۆبوونەوە یەكا هاوبەش هەی كرن، بەلام بۆ ڤێ قۆناغێ دیارە ئەولەویەت پێویستە هەندەك یاسا بێنە پێش بۆ نموونە ئەڤ یاسایا چاكسازیێ كەرتی موو چەی دا پێویستە ئەولەویەت بێتە دان، خالا دوو یێ، بەڕێز سەرۆكی پەرلەمانێ، من دڤێت ئاماژێ بهەندی بدەم كو دیارە پشتگیریا ڤان هەموو بەڕێزا دكەین ب راستی كو هەر گاڤەك بەرنامێ كار وەختی بێتە دانان دەستەی سەرۆكایەتی موراعاتا دوو خالا بكات، ئێك/ ئەو یاسا كو بێتە هۆلا پەرلەمانێ، ئەگەر هەموار بیت، بۆ نموونە وەكی ئەڤ حەفت ماددە یە، یەعنی كێمە، دشێن ئەڤ حەفت ماددە خەلاس بیت یاسا دواتر بچینە سەر پەیڕەوی ناوخۆ، بەلام ئەگەر بۆ نموونە ئەگەر یاسایەكا دی هات وەكی یاسایێ چاكسازی كەرتی مووو چەیێ دا لەوانە یە وەختەكی زۆر تر پێ دڤێت بۆ هۆلا پەرلەمانێ، هەنگی ئەم دشێین وەختێ د بەرنامێ كارێ دا پەیڕەوی ناوخۆ نەبین، پشگیریا مامۆستا ابوبكر دكەین كو كۆبوونێت پەرلەمانێ زیاتر لێ بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، منیرە خان فەرموو.

بەڕێز منیرە عثمان علي:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری هەموو ئەو رایانە دەكەم كە پەیڕەوەكە بخرێتە ئەولەویەتی كاری ئەم پەرلەمانە، چونكە پێشتر لیژنەیەك دیاری كرا كە لە راستی دا وەك د.رێواز ئیشارەتی پێیدا لیژنەكە كارێكی زۆر زۆریان كردووە ناكرێ ئەم لیژنەیە ئەو ماندووبوونەیان بە هەند وەرنەگیرێ، ئێمە لە ساڵی (1992)ەوەوە ئەم پەیڕەوە كێشەی تیایە و بە بەردەوامی لەهەموو خولەكان قسە لەسەر ئەوە كراوە كە ئەم پەیڕەوە كۆنە و ناتوانرێ كاری لەسەر بكرێت، بۆیە تكا دەكەم ئەولەویەتی كار مابێ و دەكرێ دانیشتنەكانی پەرلەمان زیاتر بكەین بۆ ئەوەی بتوانین ئەم پەیڕەوە تێ بپەڕینین لەو ماوەی خولی گرێدانە لەبەردەممان ماوە و زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، دیارە تێبینیەكان هەمووی بەو ئاراستەیە بوون كە ئیتفاقێكی تەواو هەیە لە نێوان ئەندامانی پەرلەمان كە پرۆژە یاسا گرنگەكان نەبنە رێگر لە بەردەم موناقەشە كردن و پێدا چوونەوەی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان، هەردووكیان گرنگن، پرۆژە یاساكان گرنن، پەیڕەویش گرنگە، ئیختلافە كە لە سەر شێوازەكەیە، بۆ چارەسەركردنی ئەو شێوازە كە گونجاو بێت و بۆ ئەوەی دانیشتنەكان زیاد بن، پرۆژە یاسایەكانیش دیسان ئەوەی گرنگن بەهەند وەربگیردرێن و لەناو پەرلەمانی كوردستان یەكلایی بكرێنەوە،

ئەوە پێشنیارێك هەیە بۆتان دەخوێنینەوە، دواتر دەیخەینە دەنگدان، پێشنیارێكی گونجاوە بۆ ئەوەی ئەو شێوازەی تەندروستە پەیڕەو بكرێت، خاتوو بێگەرد بیخوێنەوە، فەرموو.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی/ سكرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

گفتوگۆی پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان دەست پێ دەكاتەوە، هەركاتێك هەر پرۆژە یە یا سایەكی ئا مادەكراو لەلا یەن لیژ نەی یا سایی و لیژ نە هاوبە شەكان یەكلایی كرا یەوەو ئارا ستەی سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان كرا دەخرێتە بەرنامەی كار و گفتوگۆی پەیڕەوی ناوخۆ رێگر نابێت لە بەردەم ئەو پرۆژە یاسایانەدا.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئەوە دەخەینە دەنگدان ئەوەی بە پەسەندی دەزانێت كێ لە گەڵ ئەو پێشنیارە دایە دەستی بەرز بكا تەوە؟ (73) كەس بە پەسەندی دەزانن، كێ دژە؟ كەس نییە، بە كۆی دەنگ پەسەند كرا، سێ پێشنیار هەبوون بۆ ئەوەی بڕگەی سێیەم و دووەم پێش بكەون، بڕ گەی دووەم دەبێ تە یە كەم و سێیەم دەبێ تە دووەم و بەم شێوازە بەردەوام دەبین، ئەوەی لە گەڵ ئەو پێ شنیارەدایە كە دووەم ببێ تە یە كەم؟ سێیەم ببێ تە دووەم؟ دەست بەرزبكاتەوە؟ (56) كەس بە پەسەندی دەزانن، ئەوەی دژە؟ كەس نییە، بە كۆی دەنگ پەسەند كرا، بڕگەی یە كەم داوا لە بەڕێزان لیژ نەی یا سایی دە كەین كە بفەرموون بۆ شوێنی تایبەت بە لیژ نەكان، د.بەهار فەرموو.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێموایە سێیەم بوو بە یەكەم، ئەگەر سێیەم بوو بە یەكەم با ئەوە بكرێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

دووەم بوو بە یەكەم، سێیەم بوو بە دووەم، وامان خوێندەوە، ئەوەی تر راستتر بوو ئە گەر سێیەم با بە یەكەم، بەڕێز سەرۆكی لیژنەی یاسایی ئەم پرۆژە یاسایانەی خوارەوە بە پێی ماددەی (71) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار كراو، د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یا سای پارا ستنی تۆڕو بنـ چینەكانی ئاوو ئاوەڕۆ لە هەرێمی كورد ستان ـ ع ێراق لەلا یەن ئەنجو مەنی وەزیرانەوە پێشكەش بە پەرلەمانی كوردستان كراوە، لە هەشت ماددە و ئەسبابی موجیبە پێك هاتووە داوا لە بەڕێزتان دەكەین كە ئاراستەی لیژنەی پەیوەنداری بكەن.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم پرۆژە یاسایی ئاراستە دەکرێت بۆ لیژنەی شارەوانیەکان و لیژنەی یاسایی و گشت ئەندامانی پەرلەمان، بەڕێزان داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەین لە شوێنی خۆیان بمێنن، خاڵی سێیەم دانانی ئەم ئەندامە بەڕێزانە دە کەین لە لیژ نە هەمیشەییەکانی پەر لەمانی کورد ستان بە پ ێی ماددەی (44) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمان ژ مارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو، 1/ز یادکردنی ئە ندامی پەر لەمان، بەڕێز (ا یوب عبدالله رسول) بۆ لیژنەی کارو باری پەر لەمان، ئەوەی بە پە سەندی دەزان ێت دە ست بەرزبکا تەوە؟ (62) کەس، کێ دژە؟ کەس نی یە، بە کۆی دە نگ پە سەند کرا، دوو/ ز یادکردنی ئە ندامی پەر لەمان بەڕێز (عبدالرحمن فارس/ابوکاروان) بۆ سەر لیژنەی کاروباری کۆ مەڵگای مەدەنی، ئەوەی بە پە سەندی دەزا نێ کێ لەگەڵدایە؟ (61) کەس، کێ دژە؟ کێ دژە؟ کەس نییە، بە کۆی دەنگ پەسەند کرا، خاڵی یە کەم ئێ ستا بووە سێیەم، دەست بە خاڵی سێیەم دەکەین، داوا لە لیژ نەی یا سایی و لیژ نەی ناوخۆ دە کەین لە شوێنی تایبەت ، مامۆستا مەلا غریب خاڵی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز غریب مصطفی حمەخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پرۆژە یاسایەی کە خوێنرایەوە پاراستنی تۆڕ و دامەزراوەکانی ئاو و ئاوەڕۆ لە هەرێمی کورد ستان بە پێویستی دەب ینم کە ئارا ستەی لیژ نەی ک شتوکاڵیش بکر ێت، چونکە ئەو پرۆژە یا سایەی ئاو کە ئێ ستا چووەتە ئەنجومەنی وەزیران و لە داهاتوودا بە ئومێدین لەم خو لەی پەرلەما ندا دەرب چێت، ئەم پرۆژە یە بەشێك دەبێ لەو پرۆژە، ئەو ئامادە سازییەکەی لای لیژ نەی ک شتوکاڵەوە بۆ کراوە، لەبەر ئەوە داوا دە کەم ئاراستەی لیژنەی کشتوکاڵ بکرێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیاری مامۆستا غریب پەسەندە، ئاراستەی لیژنەی ک شتوکاڵیش دەکر ێت، سوپاس مامۆ ستا، دە ست بە خاڵی سێیەم لە بەرنامەی کاری ئەمرۆ دە کەین، داوا لە لیژ نەی یا سایی دە کەین کە پرۆژە یا سایەکە بۆ گفتوگۆ ماددە بە ماددە بخوێننەوە، د.بەهار فەرموو.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یا سای هەمواری یا سای هاتوو چۆی ژ مارە (86)ی ساڵی (2004) لە هەرێمی کورد ستان ـ ع ێراق، ماددەی یە کەم، دە قی بە شی (21) ی یا سای هاتوو چۆ هەموار دەکر ێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێنرێتەوە:

هەرکە سێك سوارۆیەك بە بێ مۆ ڵەتی لێ خوڕین یان بە مۆ ڵەتێکی لێ خوڕینی لێ کێ شراوە یان هەڵوەشێنراوە یان نا تایبەت بە جۆری سوارۆیەکە لێ بخوڕێت ئەوا بە غەرامەیەك لە (500) هەزار دی نار کەمتر نەبێت و لە یەك مل یۆن دی نار ز یاتر نەبێت سزادەدرێت، ئەو کە سەی سوارۆیەکەی لەبەردە ستتە

خاوەنی بێ یان لە ژێر دەستی بێت هەمان سزادەدرێت، ئەگەر رێگە بدات کەسێکی نامۆڵەت دراو بە لێخوڕین ئەم سوارۆیە لێ بخوڕێت.

ماددەی 2/

یاسای هاتووچۆ هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێنرێتەوە:

1/ هەرکەسێك لەژێر کاریگەری ماددە یەکی سەرخۆشکار یان هۆشبەر سوارۆیەك لێ بخورێت ئەوا بە غەرامەیەك لە یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە یەك ملیۆن و پێنج سەد دینار زیاتر نەبێ سزا دەدرێت، لەگەڵ دەست بە سەرداگرتنی سوارۆیەکە بۆ ماوەی یەك مانگ و دەکرێت مۆڵەتی لێ خوڕینەکەی لێ رابکێشرێتەوە بۆ ماوەیەك لە سێ مانگ زیاتر نەبێت.

2/ لە حاڵەتی دووبارە ئەنجامدانەوەی ئەو تاوانەی لەبڕگەی (1)ی ئەم ماددەیە دەقی لەسەر کراوە، ئەوا سزاکەی دەبێتە غەرامەیەك لە دوو ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و دەست بەسەرداگرتنی سوارۆیەکە بۆ ماوەی یەك مانگ لەگەڵ لێ راکێشانی مۆڵەتی لێخوڕینەکەی بۆ ماوەی سێ مانگ.

3/ پێویستە لە سەر دادگا لەکاتی دەرکردنی بڕیاری دەست بە سەرداگرتنی سوارۆیەکە و لێ راکێشانی مۆڵەتی لێ خوڕین بەڕێوبەرایەتی هاتوچۆی پەیوەندار ئاگادار بکاتەوە لە دوای بنبڕبوونی حوکمی تاوانبار کردنەکە.

ماددەی سێیەم/

دەقی بەشی (23)ی یاسای هاتووچۆ هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێنرێتەوە:

1/ هەرکەسێك بەهۆی لێخوڕینی سوارۆیەك ببێتە مایەی ئەزیەت یان نەخۆشی گەورە یان پەککەوتەیی هەمیشەیی بۆ کەسانی دیکە، یان سەروەت و سامانیان لەبەر رەچاونەکردنی یاسا و پەیڕەو و رێنماییەکان ئەوا بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێت و لە دوو ساڵ زیاتر نەبێت و بە غەرامەیەك لە (500) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە (750) هەزار دینار زیاتر نەبێت سزا دەدرێت.

2/ ئەگەر تاوانەکە ئەنجامدرابوو لە کاتی لێخوڕینی سوارۆیەکە بە سەرکێشی یان بێ باکی یان شوفێرەکە لەژێر کاریگەری ماددەیەکی سەرخۆشکار یان هۆشبەر بووبێ، یان یارمەتی ئەو کەسەی نەدابێت کەوا تاوانی لێ کراوە، یان داوای یارمەتی نەکردبێت بۆی، لەگەڵ بوونی تواناى یارمەتی دانی، ئەوا سزاکەی دەبێتە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە یەك ساڵ کەمتر نەبێت و لە سێ ساڵ زیاتر نەبێت و غەرامەیەك لە (750)هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

3/ پێویستە لەسەر دادگا لە کاتی دەرکردنی حوکم لەسەر تۆمەتبار بە پێی هەردوو بڕگەی یەك و دووی ئەم ماددەیە بڕیاری دەست بەسەرداگرتنی ئەو سوارۆیە بدات کە تاوانەکەی پێ ئەنجام دراوە، بۆ ماوەیەك لە یەك مانگ کەمتر نەبێت و لە دوو مانگ زیاتر نەبێت و ئاگاداری بەڕێوبەرایەتی هاتووچۆی پەیوەندار بکاتەوە، لەم بارەیەوە لەدوای بنبڕبوونی حوکمی تاوانبار کردنەکە.

ماددەی چوارەم/

1/ دە ستەواژەی یان هەردووکیان لە هەردوو بڕ گەی (1) و (2) لە بە شی (24) ی یا سای هاتوو چۆ لادەبرێت.

2/ بڕگەیەکی دیکە بە ڕێزبە ندی (5) بۆ بە شی (24)ی یا سای هاتو چۆ ز یاد دەکر ێت و دەقە کەی بەم شێوەیەی خوارەوە دەبێت:

پێویستە لەسەر دادگا لە کاتی دەرکردنی حوکم لەسەر تۆمەتبار بە پێی بڕگەکانی (1 و 2 و3و 4) ی ئەم بەشە، بڕیاری دەستبەسەرداگرتنی ئەو سوارۆیە بدات کە تاوانەکەی پێ ئەنجام دراوە بۆ ماوە یەك لە دوو مانگ کەمتر نەبێت و لە چوار مانگ زیاتر نەبێت و ئاگاداری بەڕێوبەرایەتی هاتوچۆی پەیوەندار بکا تەوە، لەمبارەیەوە لە دوای بنبڕبوونی حوکمی تاوانبار کردنەکە.

ماددەی پێنجەم/

بەدەر لە یاسای بـنەماکانی دادگایـیە سزاکاریەکانی ژ مارە (23) ی سالّی (1971) ی هەموارکراو دادوەری لێکۆڵینەوەی تایبەتمەند دەسەڵاتی یەکلاکردنەوەی ئەو تاوانانەی پێ دەدرێت کە لە هەردوو ماددەی یەکەم و دووەمی ئەم یاسایەدا هاتوون و بڕیارەکەشی لەم بارەیەوە لەوەی پەیوە ستە بە تا نە لێ گرتـنی وەك ئەو حوکمە وایە کە لە دادگای کەتنەکان دەرچووە.

ماددەی شەشەم/

کار بە هیچ دەقێکی ناکۆك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە داناکرێت.

ماددەی حەوتەم/

ئەم یاسایە لە دوای تێ پەڕبوونی سێ ڕۆژ بەسەر بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی وە قائیعی کورد ستان جێ بەجێ دەکرێت و بەسەر ئەو تاوانانە پیادە دەکرێ کە لەدوای بەرکاربوونی ئەنجام دەدرێن.

هۆیە پێویستکارەکان

لەبەر ئەوەی یا سای هاتو چۆی (86)ی سالّی (2004) لەلا یەن دە سەڵاتی هاوبە ندی کاتی لە عیراق بەشێوەیەکی خێرا دانراوە، ئەمەش وای کردووە چەندین کەموکوڕی هەڵە لەخۆ بگر ێت و لە پێ ناو ز یاتر گونجا ندنی سزاکان بۆ ئەو کردارا نەی لەم یا سایەدا هاتوون، بە شێوەیەك لێ گەڕا نەوەو چاو تر ساندنی پێویست دەستەبەر بکات بە تایبەتی لە دوای زێدەبوونی ڕێژەی تاوانەکانی هاتوچۆ لەم دواییا نەدا لەپێناو خـێرا یەکلاکرد نەوەی هە ندێك دە عوای پەیوە ست بەم تاوانا نە بە بێ گرتنە بەری ڕێکارە کانی داد گایی کردنی ئاسایی، لەبەر سادەیی ئەم جۆرە دەعوایانە، بەمەش پاڵەپەستۆی دەعوا کانی ڕەوا نە کراو بۆ داد گا تایبەتمەندەکان سووك دەکرێت بەبێ لێ سەندنەوەی مافی لایە نەکان دەر بارەی ڕێگەکانی پێدا چوونەوەی یاسایی دژ بەو حوکمانەی لەم دەعوایانە دەرهەقیان دەرکراوە، ئەوا ئەم یاسایە دەرچووێنرا.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس د.بەهار، د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی بەڕێز د.بەهار خوێندیەوە پرۆژەکە بوو کە پێشکەش کرا بۆ خوێندنەوەکە کرابوو، ئەوەی ئێستا دەیخوێنینەوە راپۆرتی لیژنەی هاوبەشە، ئەوەیە کەلەبەردەست بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانەدایە.

با بەت/ را پۆرتی هاو بەش سەبارەت بە پرۆژە یا سای هەمواری یا سای هاتو چۆ ژ مارە (86) ی ساڵی (2004)لە هەرێمی کوردستان ـ عێراق، لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومە نە خۆجییەکان، رۆژی دوو شەممە رێککەوتی (2018/1/8)ی کۆبوو نەوەی هاوبە شیان ئەنجا مدا بۆ تاوتوێ کرد نی پرۆژە یا سای هەمواری یا سای هاتو چۆی ژ مارە (86)ی ساڵی (2004) لە هەرێمی کورد ستان ـ عێراق، کە لەلا یەن ژ مارەی یا سایی ئە ندامانی پەر لەمان پێشکەش کراوە دوا خوێند نەوەی یە کەمی لە دانیشتنی ژ مارە(2) لە رۆژی چوار شەممە بەرواری (2017/12/6) رەوا نەی لیژنە کەمان کراوە، دوای گفتوگۆ کردن و تاوتوێ کردن لیژنەکان گەیشتنە ئەم ئەنجامانەی خوارەوە:

یاسای هەمواری جێ بەجێ کردنی یا سای هاتو چۆ ژ مارە (86) ی ساڵی (2004) لە هەرێمی کورد ستانی عێراق:

ماددەی یەکەم/

دەقی بەشی (21) ی یاسای هاتووچۆ هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێنرێتەوە:

1/ هەرکە سێك سوارۆیەك بە بێ مۆ ڵەتی لێ خوڕین یان بە مۆ ڵەتێکی لێخوڕینی لێ راکێشراوە یان هەڵوەشێنراوە یان ناتایبەت بەجۆری سوارۆیەکە لێ بخوڕێت ئەوا بە غەرامە یەك لە (250) هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت سزادەدرێت، ئەو کە سەی سوارۆیەکی لەبەردە ستە خاوەنی بێت لەژێر دەستی بێت هەمان سزا دەدرێت ئە گەر رێگە بدات نامۆ ڵەت دراو بە لێخوڕین ئەم سوارۆیە لێ دەخورێت.

2/ هەر سزا دراوێك پابەند نەبوو بە دانی ئەو بڕە غەرامەیەی لە بڕگەی یە کەمی ئەم ماددە یە دا هاتووە ئەوا سزادەدرێت بە حەبس کردن بۆ ماوە یەك کە لە یەك مانگ کەمتر نەبێت و لە سێ مانگ زیاتر نەبێت.

ماددەی دووەم/

دەقی بەشی (22)ی یاسای هاتوچۆی هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێنرێتەوە:

1/ هەر کە سێك لەژێر کاریگەری ماددە یەکی سەرخۆ شکار یان هۆ شبەر سوارۆیەك لێ بخوڕێت ئەوا بە غەرامەیەك لە (500)هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت سزادەدرێت لە گەڵ دە ست بە سەرداگرتنی سوارۆیەکە بۆ ماوەی یەك مانگ و دەکرێت مۆ ڵەتی لێ خوڕینەکەی لێ رابکێشرێتەوە بۆ ماوەیەك لە سێ مانگ زیاتر نەبێت.

2/ له حاڵەتی دووباره ئەنجامدانەوەی ئەو تاوانه له بڕگەی (1)ی ئەم ماددەیه ده‌قی له‌سەر کراوه، ئەوا سزاکه دەبێته غەرامەیەك له دوو ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و دەست بەسەرداگرتنی سوارۆیەکه بۆ ماوەی یەك مانگ لێ راکێشانی مۆڵەتی لێ خوڕینەکه بۆ ماوەیەك له سێ مانگ کەمتر نەبێت.

3/پێویسته له سەر داد گا له کاتی دەرکرد نی بڕ یاری ده ست به سەرداگرتنی سوارۆیەکه و لێ راکێ شانی مۆڵەتی لێ خوڕین بەڕێوبەرایەتی هاتوچۆی پەیوەندار ئاگادار بکاتەوه له دوای بنبڕبوونی حوکمی تاوانبار کردنەکه.

ماددەی سێیەم/

بەندکردن بۆ ماوەیەك له یەك ساڵ کەمتر نەبێ له چوار ساڵ زیاتر نەبێت و غەرامەیەك له یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و له یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت.

پێویسته لەسەر دادگا لەکاتی دەرکردنی حوکم له سەر تۆمەتبار بەپێی هەردوو بڕگەی (1) و (2)ی ئەم ماددەیه بڕیاری دەست بەسەر داگرتنی سوارۆیەکه بدا که تاوانەکەی پێ ئەنجام دراوه بۆ ماوەیەك له یەك مانگ کەمتر نەبێت و له دوو مانگ زیاتر نەبێت و ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی هاتووچۆی پەیوەندیدار بکاتەوه لەم بارەیەوه لەدوای بنبڕبوونی حوکمی تاوانبار کردنەکه.

ماددەی (4)

1-دەستەواژەی (یان هەردووکیان) له بڕگەی (1) و (2) له بەشی (24)ی یاسای هاتووچۆ لادەبردرێت.

2-بڕگەیەکی دیکه به ریزبەندی (5) بۆ بەشی (24)ی یاسای هاتووچۆ زیاده دەکرێت و دەقەکەی بەو شێوەیەی خوارەوه دەخوێندرێتەوه:

5-پێویسته لەسەر دادگا له کاتی دەرکردنی حوکم له سەر تۆمەتبار بەپێی بڕگەکانی (4،3،2،1)ی ئەم بەشه بڕیاری دەست بەسەر داگرتنی ئەو سوارۆیه بدات که تاوانەکەی پێ ئەنجام دراوه بۆ ماوەیەك له (2) مانگ کەمتر نەبێت و له چوار مانگ زیاتر نەبێت و ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی هاتووچۆی پەیوەندیدار بکاتەوه لەم بارەیەوه له دوای بنبڕبوونی حوکمی تاوانبار کردنەکه.

ماددەی پێنجەم/

بەدەر له یاسای بنەماکانی دادگایی سزاکارییەکه ژماره (23)ی ساڵی (1971)ی هەموارکراو دادوەری لێکۆڵینەوەی تایبەتمەند دەسەڵاتی یەکلاکردنەوەی ئەو تاوانانەی پێ دەدرێ که له هەردوو ماددەی یەکەم و دووەمی ئەم یاسایەدا هاتوون و بڕیارەکەشی لەم بارەیەوه لەوەی پەیوەسته به تانه لێگرتنی وەك ئەو حوکمه وایه که له دادگای کەتنەکان دەرچووه.

ماددەی شەشەم/

کار به هیچ دەقێکی ناکۆك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکرێ.

ماددەی حەوتەم/

ئەم یاسایە لە دوای تێپەڕبوونی سێ ڕۆژ بەسەر بڵاوکرد نەوەی لەڕۆژنا مەی فەرمی وە قائیعی کورد ستان جێبەجێ دەکرێت و بەسەر ئەو تاوانانە پیادە دەکرێ کە لە دوای بەرکاربوونی ئەنجام دەدرێن.

هۆیەکانی دەرچوواندن:

بە لەبەر چاو گرتنی ئەو پەرە سەندنانەی هاتۆ تە ئاراوە دوای دەر چوونی یا سای هاتوو چۆ ژ مارە (86)ی ساڵی (2004) لە پێناو کارکردن بە سزای جێگرەوە و گونجا ندنی لە گەڵ ئاما نجەکانی ئەم یا سایە و بۆ سنووردارکردنی ڕووداوەکانی هاتووچۆ ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د. ڤالاّ فر ید سەرۆکی لیژ نەی یا سایی بۆ خوێند نەوەی را پۆرتی هاو بەش، پێ شتریش پرۆژەکە خوێندرا یەوە لەلا یەن د. بەهار، ئێ ستا دە ست بەگفتوگۆ دە کەین، ماددە بە ماددە، پ‌ێنج خاڵی نیزامیمان هەیە، لە د.ڤالاّ دەست پێ دەکەین خاڵە نیزامییەکان، فەرموو.

بەڕێز ڤالاّ فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من خاڵی نیزامیم نیە، لەسەر یاساکەیە، لە سەر پرۆژەکە یە، ئێ مە لیژ نەی یا سایی لە گەڵ لیژ نەی ناوخۆ چەند هەمواریێکمان بە سەر ئەو ماددا نەدا کردووە کە لە پرۆژە کەدا هاتووە، هیوادارم پێش ئەوەی کە دەخوێندرێتەوە، پێش ئەوەی بدرێتە گفتوگۆ ڕێگە بدەن بەڕێزتان کە ئێمە ئەوەی کە ئیتیفاقمان کردووە لە سەری هەمواری بکەی نەوە، بیخەی نەروو بۆ بەڕێزان ئە ندامانی پەر لەمان، ئیذ جا دەر گای گفتو گۆ بکرێتەوە، چونکە ئێمە ڕە ئی لا یەنی پەیوەند یدارمان وەرگر تووە لە وەزارە تی ناوخۆ، هەروەها دا ئیرەی مرور، هەروەها لەگەڵ تەندروستیش، بۆیە گۆڕانکارییەکی زۆرمان بەسەر راپۆرتە کەی خۆ مان دا کردووە، هەر لە عینوانەکی تا دەگاتە هۆیەکانی دەرچوواندن، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.ڤالاّ، بەڕێز د.بەهار، فەرموو.

بەڕێز بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

و ێرای پ‌شتگیریم بۆ قسەکانی بەڕێز د. ڤالاّ، دە مەوێ ڕوونکردنەوە یەکی تر لە سەر ئەوە بدەم کە ئەم قانوونی مرورەی کە هەمانە تەنها ئەم کەم و کورییانەی تیا ن یە کە ئێمە لە راپۆرتە کە و لە پرۆژە کەدا ئاماژەی پێکراوە، ئێمە دەزانین کەم و کوری تری تیایە، بەس بۆ ئاسانکاری ئێ مە تەنها دە توانین ئیزا فە و حەزف لەسەر ئەو ماددانە بکەین کە دەستمان بۆ بردووە، پێمبا شە هەدەڤ دە ست بردنە کەشمان بۆ ئەو ماددانە ڕوونبکەمەوە بۆ ئەندامانی بەڕێز و بۆ خەڵکیش، ئێ مە بۆ یە دە ستمان بۆ ئەو ماددا نە بردووە ماددەی یەکەم تایبەتە بەوانەی کە بێ مۆڵەت سەیارە لێ دە خوڕن، زۆر جار لە بەر ئەوەی چاکسازییەکانی ئێمە جیانەکراونەتەوە بەپێی تاوانەکان تە صنیف نەکراون، حاکم بەپێی قانو نە ئە سڵەکە تەنها ئەوەی

لەبەر دەست دابوو کە بەندی بکات، یەعنی حەبسی بکات ئەو کەسە، غەرامەی تیا نەبوو، زۆرجار لەجیاتی ئەوەی کە قازانج بکات ئەو کەسە زەرەری دەکرد کە دە چووە ناو چاکسازییەکانەوە تێکەڵ بەو موجریمە گەورانە دەبوو، بۆیە ئێمە خیارێکی ترمان داوە بە حاکم کە غەرامەیە،بۆ پاراستنی ئەو کەسانە، بەتایبەتی ئەوانەی کە بەبێ مۆڵەت سەیارە لێ دە خورن، عادە تەن بەزۆری خەڵکی حەدە سن، یەعنی ئەوانەی کە (18)ساڵیان تەواو نەکردووە، ئەوە هەدەفی یەکەممان بووە، هەدەفی دووەمیشمان ئەوە بووە کە لە ماددەی (22)دا بە پێی یاسا کۆنەکە ماوەی ساڵێك سەیارە حجز دەکرا، خۆ جەنابتان دەزانن ماوەی ساڵێك سەیارە حجز بکرێ، خۆ سەیارە تاوانەکەی نەکردووە، بۆیە بە حیجز کردنی زەرەرێکی زۆر بە سەیارەکە دە گات و ئەو رەدعەی کە قانونی عقوباتیش مەبە ستێتی نایە تە دی، بۆ یە بەو مەبە ستە ئێمە دە ستمان بۆ ئەوە بردووە، هەرچی پێشنیارێکی تر لە سەر ماددە کانی تر هە یە ئێمە دەزا نین پێ شنیار زۆرە تە لەفۆنمان بۆ کراوە، دەتوانرێ بکرێ بە پرۆژەیەکی تر و پێشکەش بکرێ بەزوویی ئێمە کاری لەسەر دەکەین، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.بەهار، خاتوو تەلار لطیف، بەڕێزان کاك نازم، کاك قادر رزگەیی، بەڵێ فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی گرنگ لە دەرچوونی یاسا جێبەجێ کردنێتی ئێمە کە ئەو یا سایە پێ شووتر هەبوو ئینفاز کراوە لە هەرێمی کورد ستان زۆر بەی بڕ گە و ماددە کانی کاری لە سەر کراوە، بەڵام ئەو بڕ گە یا سایانە کە بڕ گە سزاییەکانی بووە کێشەی بۆ دادگاکان دروست کردبوو، زۆربەی کات بەتایبەتی ماددەی (21 و 22) حەبس کردنە هەمیشە ئیقاف دەکرا، کە تۆ ئیقاف کردن نابێتە رەدعێ بۆ جێبەجێ کردنی یاساکە، نابێتە رەد عێ بۆ کەمکردنەوەی ئەم تاوانانەی هەیە لە هەرێمی کوردستان دا، بۆیە ئێمە وەکو لیژ نە پەیوەند یدارەکان و لەسەر داوای دەسەڵاتی دادوەری و هەروەها وەزارەتی پەیوەندیدار کە وەزارەتی دادە، داواکاری گ شتی ئەوان کە داوایان کردبوو جیهاتی داواکاری گشتی، ئێمە پێمان گرنگ بوو کار لەسەر هەموارکردنەوەی ئەم یا سایە بکەین، بەتایبەتی ئەوەی پەیوەند یدارە بە سزایەکە، وە کو بەڕێزان د. ڤاڵا و د. بەهاریش با سیان کرد، خەلەلی زۆر هەیە لە یاساکە، بەڵام ئێمە ئەوەی گرنگ بوو لە ئێ ستادا کار مان لە سەر ئەم بڕگا نە کرد، هەتاکو بتوانین ببین بە بەشێك لەوەی کە لە ڕووی یاساکەوە و جێبەجێ کرد نی یا ساکە هەم کار ئا سانی هەبێ، لە هەمان کاتیش دا ببێ بە رەدعێك بۆ کەمکردنەوەی ئەو تاوانانەی کە دەکرێ لە ڕێگای هاتوو چۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز تەلار لطیف، بەڕێز کاك ناظم، فەرموو.

بەڕێز ناظم کبیر محمد سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکانی بەڕێز د.ڤالا دەکەین دەربارەی ئەو گۆرانکارییانەی کە بەسەر راپۆرتەکەدا هاتووە، ئەوەش لەسەر ئەو ئەساسەی بووە کە را و بۆچوونی سەرنج و تێبینییەکانی لایەنە پەیوەندیدارەکان وەرگیراوە، ئەو کات کە ئەو گۆڕانگارییانە بەسەردا هاتووە، ئەوە مولاحەزەیەك، مولاحەزەیەکی تریش لەوانەیە پرسیارێك لەلایەن هەموو ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان دروست بووبێ، لەوانەیە کە ئەم یا سایە بۆ تەنها ئەم دوو، سێ ماددە هەموارکراوەتەوە، لەسەر ئەساسی هەموارکردنەوە بووە کە پرۆژە یا ساکە هاتووە، بەڵام لەلایەکی ترەوە هەموومان دەزانین ئێمە وەکو لیژنەی ناوخۆ و ئاسایش مەسەلەی رەوشی هاتووچۆ لە هەرێمی کوردستان زۆر بە هەندمان وەرگرتووە، چەندین پرۆژەش لەبەر دەستی لیژنەی ناوخۆیە بۆ ئەوەی کە رەوشی هاتووچۆ لە هەرێمی کوردستان باشتر بکات، خۆ هەموومان دەزانین ئێستاکە ژێدەرەکی زۆر گەورە، یەعنی ژێدەری مەسەلە ڕووداوی هاتووچۆ ژێدەرەکی گەورەیە، مەسەلەی مردن و لەدەستدانی خەڵك و هەروەها پەککەوتنی خەڵك ساڵانە ئێمە ئامارمان لەبەردەستە لەوانەیە بە هەزاران خەڵك ببێتە قوربانی رووداوی هاتووچۆ و هەزاران، دەیان هەزار خەڵك مەسەلە پەککەوتوو بێت، ئێمە وەکو لیژنەی ناوخۆ چەندین پرۆژە یا سامان تەئکید لەوە دەکەینەوە لەبەر دەستمانە، راپۆرتمان هەیە، دەمانەوێ ئیش لەسەر ئەوە بکەین کە تەنها وەزارەتی ناوخۆ بەرپرس نەبێ لە رووداوەکانی هاتووچۆ، بە پێی باشکردنی رەوشی هاتووچۆ ئێمە پێویستیمان بە هەموارکردنەوەیەکی تەمام هەیە لە یاسای هاتووچۆ لە هەرێمی کوردستان، جا لەبەر ئەوەی کە پێتان رابگەیەنین کە ئێمە بەرنامەی ترمان هەیە بۆ باشکردنی رەوشی هاتووچۆ لە هەرێمی کوردستان و بۆ هەموارکردنەوەی یاسای هاتووچۆ لە هەرێمی کوردستان کە ئێستا تەنها ئەوانەی کە موناقەشە دەکەین، ئەوانە کە بە پێی پرۆژەکە هاتووە وەکو غەرامات و لێخووڕینی سەیارە و مۆڵەتی سەیارە، هەر بۆ ئاگاداری جەنابتان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز کاك ناظم کبیر، بەڕێز قادر رزگەیی، فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول/ قادر رزگەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

لە راستی دا من پشتگیری لەو هەڤاڵانە دەکەم، قانونەکە تێبینی زۆری لەسەرە، بەڵام ئەوەی کە پەیوەندی بە هەموارکردنەوە هەبووە زیاتر ئەوە خواستی حوکمەت و جیهەتی جێبەجێکار بووە، لەگەڵ دادگاش ئەو چەند ماددانە کێشەی بۆ هەم وەزارەتی ناوخۆ و بەڕێوەبەرایەتی گشتی هاتووچۆ و هەمیش دادگانیش دروست کردبوو، رەنگ بێت بەشێك لە برادەران باس لەوە بکەن کە پێویست بکرێ باس لە مەوزووعی کامێرا و غەراماتی کامیرا بکات، بەڵام ئەوە لە قانوونەکەدا نەهاتووە، باس دەکرێ ئێمە وەکو لیژنەی

ناوخۆ لەگەڵ بەڕێزان وەزیری ناوخۆ و بەڕێوەبەری گشتی هاتوو چۆ لەسەر ئەو بابەتە قسە بکەین، پێشتریش قسەمان کردووە بۆ ئەوەی ئەوان لە تەعلیمات دا سنووریك بۆ مەسەلەی غەرامات دابنێن، تێبینییەکیترم ئەوەیە لەراستی دا ئەوەی د.بەهار گوتی فیعلەن قانونەکە هەر ئەم چەند ماددەیە پێویستی بە تەعدیل نیە، کۆمەڵێك ماددەی تریش پێویستی بە تەعدیلە، بەڵام تەعدیلی ماددەی ئەوەی بەشی (21) ژمارە (1) سەبەبەکە ئەوە نەبووە کە هەر سێ ئەوەی بۆ دیاری کرابێت زیندانی کردن و پێبژاردن و غەرامە نەبووبێ، لە قانوونەکەدا هەبووە، یەعنی دادوەر سەرپشك کراوە لەوەی کە سجن بکات، یاخود غەرامات بکات، هەردووکی هەبووە، بەڵام رێژەکە زیادبوو بە پێبژاردنەکە، با ئەوە قانوونەکەیە بە دەق دەڵێ لە برگەی (2)دا، برگەی (1)ش و برگەی (2)ش، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز کاك قادر رزگەیی، سێ خاڵی نیزامیمان هەیە، بەس با د.ڤالا ئەو ئیزافاتانە بخوێنێت، رەنگە هەندێك لەسەر ئەوان بن، ئەو بابەتەش بەراستی بابەتێکی خیلافی یە، یەعنی حەتا خودی ئەو بەڕێزانەی دوێنێ هاتبوون لەلایەن وەزارەتی ناوخۆ سێ کەس هاتبوون، ئەوە بوو سیفەتی وەزیریان نەبوو بۆ ئەوەی دەرفەتیان بدەینێ لە ناو پەرلەمان بەرگری لە پرۆژەکە بکەن، لە پێشنیارەکانی خۆیان بکەن، ئەوان تێبینی جیاوازیان هەبوو، یەعنی بابەتێکی خیلافی یە، لەبەر ئەوەی هەمووومان چەند خۆمان ماندوو بکەین چەند باشتر دەبێت و بەشێوازێکی باشتر یەکلایی دەکرێتەوە، لە گفتوگۆش دەر فەتتان دەدەینێ، بۆ ئەوەی ئەو مەوزووعە هەروەها بەسەر پەرلەمان دا دەرباز نەبێت، ئەوەی ئیزافات دوێنێش هاتبوون ئیزافاتیان هەبوو، پێش ماوەیەکیش خودی جەنابی وەزیری ناوخۆ کاك کەریم شنگالی هاتە ئێرە و گوتی من تێبینی وام لەسەری تەنها یەك تێبینی هەبوو ئەویش پێشکەش بە لیژنەی یاسایی کرد حزووری، نەمانتوانی لەو دانیشتنە ئەم پرۆژە یاسایە بخەینە بەرنامەی کار، بۆ شەوی دواتریش سەفەری کرد بۆ بەغدا و دواتر بۆ ئەمریکا، ئێستاش لەسەفەردایە، ئامادەبوونی بەڕێز وەزیری ناوخۆ زەروورەتێك بوو بۆ ئەم پرۆژەیە، بەڵام ئەو تێبینیانەی وەزارەتی ناوخۆ هەیانبوو دوێنێ بە شاندێکی سێ کەسی پسپۆڕ و کەسی بەتوانا هاتبوون لە حزووری خودی سەرۆکی لیژنەی یاسایی، دوایین پێشنیارەکانیان پێشکەش بە لیژنەی یاسایی کران، فەرموو د.ڤالا ئەوانە بخوێنەوە.

بەڕێز ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

راپۆرتەکەتان لەبەردەستە، بۆ عینوانی یاساکە تەنها یاسای هەمواری یەکەمی هەمواری جێبەجێ کردنی یاسای هاتووچۆی ژمارە (86)ی ساڵی (2004) لە هەرێمی کوردستان-عێراق، واتا رەقەم (1)ی دەدەین بۆ هەموار بۆ ئەوەی بزانین کە ئەوە هەمواری یەکەمە بەسەر یاساکەدا دێت، دەبێتە یاسای هەمواری یەکەمی هەمواری جێبەجێ کردنی یاسای هاتووچۆ ئەوەی تریش وەکو خۆی.

ماددەی یەکەم/ دەقی بەشی ژمارە (21) لەبەر ئەوەی رەقەم هاتووە لە ناو ئەصلی یاساکەدا ژمارەی بۆ ز یاد دەکەین، دەقی بەشی ژمارە (21)ی یاسای هاتوو چۆ هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

یەکەم: هەر کەسێك سوارۆیەك بەبێ مۆڵەتی لێخوورین یان بە مۆڵەتێکی لێخورینی لێ ڕاکێشراوە، یان هەڵوەشێنراوە یان ناتایبەت بەجۆری سوارۆیەکە لێبخووڕێ ئەوە بە پێبژاردنێك کە لە (250000) دوو سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت سزا دەدرێ و ئەو کەسەی سوارۆکەی لەبەردەستە خاوەنی بێت یان لەژێر دەستی بێت هەمان سزا دەدرێت ئەگەر ڕێگە بدات کەسێکی نامۆڵەتدراو بەلێخووڕینی ئەو سوارۆیە لێبخووڕێت.

بڕگەی دووەم: لیژنە پەیوەندیدارەکان هەمواریان کردۆتەوە بەو شێوەیەی کە دەیخوێنمەوە بۆ جەنابتان ئەوە موقتەرەحە:

لە حاڵەتی دووبارە ئەنجامدانەوەی ئەو تاوانانەی لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەقی لەسەر کراوە ئەوە سزاکە دەبێتە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە یەك مانگ کەمتر نەبێت و لە سێ مانگ زیاتر نەبێت و پێبژاردنێك لە (250000) دوو سەدو و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

بەم شێوەیە بڕگەی دووەم هەموار کراوەتەوە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ماددەکە بخە گفتوگۆ.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆکی لیژنەی یاسایی، ئێستا ناوەکان دەخوێنین، گفتوگۆ لەسەر ماددەی (1)، دوو خاڵی نیزامیمان هەیە، بەڕێزانی تر ناوی خۆیان لای خاتوو بێگەرد بنووسن، بەڕێز کاك مصطفی سەکری، خاڵی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز مصطفی أحمد حمد (مصطفی سەکری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینییەکم لەسەر کۆی ماددەکان هەیە، ئێمە کە ئەو پرۆژە یاسایانەی یان ئەو ماددانەی قسەی لەسەر دەکەین و پەیوەندیان بە ژیانی کۆمەڵانی خەڵکەوە هەیە دەبێت ئاگامان لەوە بێت لە ناو چ کۆمەڵگایەك دەژین، ئەو کۆمەڵگایەی ئێمە چ کۆمەڵگایە کە؟ دەخلی فرد یان چۆنە؟ ئێمە لە وڵاتێك دا دەژین کە چەندین ساڵە لە قەیرا ندا ین، خەڵکە کەمان سێ ساڵە کەم ساڵ هەیە سێ مەعاش، چوار مەعاشی نەڕۆیشتبی...

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك مصطفی ئەوە بیربۆچوونن، ئەوە خاڵی نیزامی نیە.

بەڕێز مصطفى أحمد حمد (مصطفى سەكری):

جا لەسەر مەسەلەی غەرامات یەك مولاحەزەم هەبوو بۆ برادەران، یەعنی ئێستا لە ولاّ تە پێ شكەوتووەكان كامیرای چاودێری هەیە، لە ولاّتە دوا كەوتووەكان پێش ئەوەی بگا تە كامێرا كان پ ێنج سەد مەترت ماوە بگەیە كامێرای بۆ ئەوەی كابرا تووشی غەرا مە نەبێت و توو شی وەزعێكی خەراپ نەبێت، دو ێنی بەڕێز د.ڕێككەوت مولاحەزەیەكی جوانی هەبوو، گوتی ئ ێوە هەر پ ێدادەگرن لە سزا، ئاگا شتان لەوە بێ لە چ ولاّتێك دەژین، دوایی دكتۆرەكان ئیشمان بۆ ناكەن، ئێمە لەو ولاّتە دەژین كە خەڵكە كە لەو قەیرا نە و لە ناو ئەو گەندەڵییەیدای نە، دە بێ بەرا ستی مولا حەزەی خەڵكیش ب كەین لە مە سەلەی غەرامات و لە مەسەلەی سزادان و ئەوانە، بەتایبەتی مەسائیلی ماددی، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

كاك مصطفى كاتت وەرگرت، لە كاتی كە وەردەگری بۆ خۆت ئەو كاتە بیروبۆچوونەكانت ئازادانە پێ شكەش بكە، خاڵی نیزامی تایبەتە بە خاڵی نیزامی، مامۆستا مەلا ماجید، خاڵێ نیزامی بێ، بیروبۆ چوون نەبێت، فەرموو.

بەڕێز ماجد عثمان توفیق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەندێك تێبینیم هەبوو كاك زیاد وابزانم ئاماژەی پێ كرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس دەستخۆش مامۆستا مەلا ماجد، د.جوان، خاڵی نیزامی، فەرموو.

بەڕێز جوان إسماعیل عزیز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ببوورە مولاحەزەیە خاڵی نیزامی نیە،بەس كە لە بڕ گەكان تەعلیقم ن یە، لە سەر ئەوەی لیژ نەی یا سایی قسەیەك كرا كە د.بەهار كردی، كە لەگەڵ حجز كردنی سەیارە نین، خۆ سەیارەكە حادیسەكەی نەكردووە، بەڵكو شەخصەكە كە تاوانبارە، بەڵام لەبیر نەكەین، سزای ماددی و حجزی سەیارە تاوانباری ئەز یەت دەدا مەعنەویەن و ماددیەن، ئەوەش هەدەفی یا ساكەیە كە ڕەد عی ئەو جۆرە موخالەفا نە بكات، مولاحەزە كە بەس لەسەر قسەكەی د.بەهارە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئەوە بۆچوونە، خۆ گفتوگۆكە لە نێوان بەڕێزتان و د.بەهار نیە، گفتوگۆكە بۆ هەموو دانی شتنەكەیە، لەو دانیشتنە ئەو بەڕێزانەی لێرەن هەموو بیروبۆچوونیان هەیە، نەك لەسەر تەنیا ئەو خاڵەی بەڕێزتان باسی دەكەن، لەسەر خاڵی تریش ، یەعنی بابەتەكە گفتوگۆی زۆری تێدا هەیە، لەبەر ئەوە كاتی خۆتان وەربگرن و ناوی خۆتان بنووسن و دەر فەتی تەواوتان پ ێدەدەین، بەردەوام بن، ئێ ستا دە ست بە گفتو گۆ دە كەین، خاڵی نیزامی، كاك قادر ڕەزگەیی، فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول (قادر رزگەیی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا لیژنەی یاساییش باشتر دەزانن، قانون بێ سزا نابێ، ئەگەر سزای لەگەڵدا نەبێت نابێ، بۆیە ئەوەی کە ئێمە لەو پرۆژەیەدا ئاماژەمان پێکردووە بۆ شۆفێری بێ مۆڵەتە یان بۆ یاسا شکێنییەکانی ترە، ئەوەی کە کاک مستەفا باسی کرد لەو دۆخەدا، ئەوە وەزیری ناوخۆ کە دەسەڵاتی موشتەرەکە لەگەڵ وەزیری دارایی بۆ فەرمانەکانە، بۆ رسوماتەکانە، بە تەعلیمات رێکخراوە، ئێمەش لەگەڵ وەزیری ناوخۆ باسمان کردووە، مەسەلەی تۆمارکردن بەتایبەتی و مەسەلەکانی دیکە، نوێکردنەوەی تۆمارکردن یان تۆمارکردن هەموو ئەوانەمان لەگەڵ وەزیری ناوخۆ باس کردووە، بەڵام ئەوە پەیوەندی بەو قانوونەوە نیە، هەتا ویستم من لێرەدا ئەوە بڵێم کە ئەو رسوماتانەی کە ئێستا لە دائیرەکانی تۆمارکردن و ئەوەی کە پەیوەندی بە هاتوو چۆوە هەیە و ئەوانەی کە ئێستا رێژەی باج زیادی کردووە ئەوە پەیوەندی بەو قانوونەوە نیە، وەزیری ناوخۆ بە فەرمان هەر وەك بە دەق لەم قانوونەدا هاتوو بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزیری مالیە دەتوانێت پێبژاردنەکان یان رسوماتەکان کەم بکات یان زیاد بکات ئەوە پەیوەندی بەم یاساوە نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز قادر رزگەیی، بۆ روونکردنەوەی زیاتر لەسەر هەندێك لەو تێبینیانە داوا لە خاتوو تەلار لطیف دەکەین روونکردنەوەی زیاتر لەسەر ئەو بابەتانە بدات پێش ئەوەی بچینە ناو گفتوگۆ، فەرموو خاتوو تەلار.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ئەو نوقتە نیزامییانە، حەزم کرد یەك روونکردنەوە بدەین لە ئێستا ئێمە لە کاتی ئەنجامدانی تاوانەکەدا یە ئەو کارانە، بە پێچەوانەوە زۆر جار کە ئێمە سەردانی چاکسازییەکانمان کردووە ئەو بەندکراوانە خۆشیان داوای ئەوەیان کردووە کە کاتێك کە هەمواری یاساکان دەکرێتەوە زیاتر پەنا بۆ زیادبوونی غەرامەکە بدەن لەوەی کە حەپسکردنەکە، چونکە خۆتان دەزانن دۆخی ئێستای چاکسازییەکانی هەرێمی کوردستان چۆنە، بۆیە ئێمە کارمان لەسەر ئەو دۆسیەیە کردووە، خاڵی دووەم ئەوەی حیجزی سەیارات بەراستی ئەم حیجزە زۆرجار هەیە گرتنەکەی پەیوەندیدارە بەوەی کە لەوانەیە ئەم سەیارەیە تەکسیەك بێ، پاصێك بێ، سەیارەیەکی کارپێکردن بێ کە ژیانی ئەو خێزانەی لەسەرە و جاری وا هەیە کە حیجزی سەیارەکە دەکرێ ئەوەندەی پێدەچێ تەحقیق و دوایی دەچێتە مەرحەلەی دادگایی کردنەکە، کاتێ سەیارەکە وەردەگرێتەوە ئەو کەسە سەیارەکە ناناسێتەوە ئەوەندە تووشی بڵێین بەدوادا چوون و لێکۆڵینەوە و ئینجا ئەو سەیارە کە حیجز کراوە لەو شوێنە شوێنێك نەبووە کە ببێتە هۆی پاراستنی ئۆتۆمبێلەکەی، بەپێچەوانەوە، هەروەها هەموو کاتێ ئەو کەسەی کە تاوانەکەشی کردووە پارەی حیجزەکە

ئەو شەوەی یان ئەو رۆژەی تاوەکو سەیارەکە دەمێنێتەوە لە شوێنی حیجزەکە ئەو پارەیەش دەدا، کە ئەوەش دەبێتە بارگرانی بەسەر خێزانەکەوە، بۆیە لابردنی ئەوە لەبەرامبەری عقوبەیەکی تر دانراوە کە ئەویش سەحبی ئەو ئیجازەیەیە کە ئەوە دەبێتە رەدعێك بۆ حیجزی سەیارەکەش، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز تەلار لطیف، دیارە ئەو روونکردنەوانە لەسەر گشت پرۆژەکە یە، یەعنی دەکەونە بواری مەبدەئی، پرەنسیپەکانی یاسا، حوکمەتیش داوای کردووە، یەعنی ئەوەی دەیویست باسی بکات ئەوەیە داوای حوکمەتە، ئێوە ئازادن موناقەشەی هەموو بوارەکانی ئەم یاسایە بکەن، دەست بە گفتوگۆ دەکەین، ناوەکان بەڕێز خاتوو بێگەرد بخوێنەوە.

بەڕێز بێگەرد دلشاد شكرالله (بێگەرد تاڵەبانی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو بەڕێزانە داوایان کردووە گفتوگۆ بکەن: ئاری هەرسین -د.پەری- علی هالۆ -عباس غزالی -ڤەمان فیصل -فرحان جوهر -محمود حاجی -بهزاد درویش -مامۆستا غریب -شکری خان -مامۆستا عبدالرحمن -مامۆستا ماجد -حیات مجید، کەسی تر هەیە؟

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کەسی تر نەماوە، دەست بە گفتوگۆ دەکەین، فەرموون، پێشتریش ئیتیفاقی لەسەر کراوە، بڕیاری لەسەر دراوە، کە هەر بەڕێزێك مافی هەیە بۆ ماوەی سێ دەقیقە قسە بکات، زیاتر نا، کەمتریش باشترە، بۆ ئەوەی پوختە بێت، فێری پوختەکردن و تەرکیز ببین، بەڕێز ئاری محمد هەرسین، فەرموو.

بەڕێز ئاری محمد عبدالرحیم (ئاری هەرسین):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە خوا بەزیاد بێ ئەم جارە لێرەوە دەستتان پێکرد، زۆر زۆر سوپاس، بێگومان وەك بەڕێزتان دەزانن لەگەڵ دەستخۆشیمان بۆ لیژنەی قانوونی و بۆ ئەو زەحمەتیەی کێشاوییانە، زمان گرنگترین تایبەتمەندیە بۆ پێناسەی نەتەوەیەك، بەتایبەتی بەکارهێنەری زمان لە شوێنێکی وەکو ئێرەدا کە داڕێژەری قانوونە بایەخێکی تری هەیە، من مولاحەزەم لە ماددەی یەکەم دا لەسەر بەکارهێنانی کۆمەڵێ وشە هەیە کە تەرجومەی حەرفین لە زمانی عەرەبییەوە، وەکو ئەوەیە تەرجومەی کۆنکرێت موسەلەح بکەی بە چیمونتۆی چەکدار، وشەی سوارۆیەك بە رەئی من ئەم وشەیە لە زمانی کوردیدا نیە، راستە ئەوە داتاشراوە، بەڵام ئەوە دەکرا وشەی ئۆتۆمبێل بەکاربهێنرێ، شتێکی تر وشەی (لێڕاکێشراوە) ئەوەش دیسان داتاشراوە، (لێسەندنەوە) باشتر بوو، خاڵی سێیەم کە ئیتر کۆتایی مولاحەزەکەمە، لە زمانی کوردیدا (وە) نیە، (و) ئامرازی پەیوەندیە فەتحەی لەسەر نیە وەکو عەرەبی، ئەوە ئەستەمە بۆ پەرلەمانی کوردستان ئەوانە دەبن بە دۆکیومێنت لە ئەرشیفی پەرلەمانی کوردستان دا وشەی تیا بێ کە کوردی نیە، (وە) لە زمانی کوردیدا نیە لە زمانی عەرەبی دا هەیە، (و) لە زمانی کوردیدا هەیە، بۆیە هیوادارم لیژنەی

رۆشنبیری لە پەرلەمانی کوردستان هاوکاربن بۆ هەموو لیژنەکان نەك بۆ لیژنەی قانوونی، بۆ ئەوەی ئەو هەڵانەبەسەرمان دا تێنەپەڕێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز ئاری محمد هەرسین، بەڕێز د.پەری، فەرموو.

بەڕێز پەری صالح حمید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکانی منیش هەر لەسەر ئەو دەستەواژانە بوو، (راکێشراوە) بکرێتە (لێسەنراوە)، (سوارۆ) بکرێتە یان (تورومبێل) یان (ئوتومبێل) کورتیشە، (لە ژێر دەستی) ئێمە لە کوردی دەستەواژەی (لەژێر دەستی)مان نیە، ئەو تورومبێلەی کە ئیشی پێ دەکات باشترە، ئەگەر رێگە بدات کەسێکی (نامۆڵەتدراو) ئەو دەستەواژەشمان نیە بیکەنە (بێ مۆڵەت)، تکایەکیشم هەیە فەرمانەکان لە کوردی بخەنە پشتەوەی رستەکان، هەتا واتای باش بدات، پشتیوانیش لە کاك ئاری دەکەم، ئەو (وە)یە لە کوردیدا نیە، زۆر جاریش دووبارە دەکرێتەوە لە سەرەتای ئەو خولەوە ئێمە ئەو داوایەمان کردووە کە ئەو (وە)یانە بەکار نەهێنن، تکایە، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.پەری، بەڕێز علی هالۆ، فەرموو.

بەڕێز علی علی هالۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادده (1) بڕگا (1) ئەوێ کو بێ مۆڵەت سەیارە تاژۆتن دگەل خودانی سەیارەدێك مەستەوا بێن غەرامە کرن ئەز دبێژم قانونیەن تشتەك دروست نینە، ئەو کەسێ سزای ئەنجام بدات تاوانەکی بکات لەگەل ئەو کەسی کو هاریکار بیتن دگەل تاوانباری ل گور ئەوێت قانونی سزای وان دێك نینە، ئەز پێشنیارێ دکەم ئەوێ کو بێ مۆڵەت سەیارە تاژۆت ئەڤ مەبلەغە دروستە، بەس صاحیبێ سەیارە یان ئەوەی هاریکار سزای وی کەمتر بێت، خالا دووێ/ هەر سزادراوێك پابەند نەبوو بە دانانی ئەو بڕە غەرامەیە ئەوە کو لە ماددەی (1)دا هاتی جارا دووێ دێت سزا بێژین ئەگەر ئەڤ غەرامە نەدات دێت حەبس کرن، پێویستە حەبس و زیندان ئاخیرین قۆناغ بێت نەك هەر چار ساڵەك و پەرلەمانی کوردستانی ڤی جا موحتاج بێت قانوو نەکا گشتی دەری خەت، چونکی زیندان کرن چارەسەریا کێشە ناکات، بەتایبەتی ئەو کێشە و ئەو سزایێت کو بە پارە دێن چارەسەر کرن باشترە بۆ مەرحەلە (2) و (3) و (4)یش هەر غەرامە بێت، بەس شوێنا ملیۆنێك ببێتە ملیۆن و نیو، شوێنا ملیۆن و نیو ببێتە ملیۆنێك و حەفت سەد، هەشت سەد هەزار، ئەز هێڤیدارم کو لیژنا یاسایی ڤان دوو خالا لە پێش چاو بگریت، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سوپاس بۆ بەڕێز علی هالۆ، بەڕێز عباس غزالی، فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار دەکەین کە لیژنەی یاسایی لە کاتی داڕشتنەوە لە خەڵکی شارەزا و پسپۆڕی زمانەوانی سوود وەربگرێت، چونکە یاسا بۆ ئەوەی تێبگەن پشتگیری ئەو و شانە دەکەم کە راگەیەنرا، بەڵام بە نیسبەت جەریمە سێ شیوەی جەریمە لێرە دانراوە، یەك، کەسێك کە ئیجازەی نەبێ، مۆڵەتی نەبێ، یەکێك ئیجازەی هەیە، بەڵام جۆرەکەی لەگەڵ لێخوورینەکە ناگونجێ، دوو/ لێی سەندراوەتەوە لەبەر هەر هۆیەك، بە ڕەئی من ئەوانە دەبێت جەریمەکانیان دیار بکرێت و جیاواز بن، چونکە یەکێك ئیجازەی هەبێت، مۆڵەتی هەبێ، بەڵام جۆرەکەی نەگونجێ، هەندێك ڕێنمایی و شتێك ئەقدەم ترە لە بۆ ئەو ئیشەی کە بتوانێ ئیجازەکەی بگۆڕێ، لەبەر ئەوە ئەوانەش دەبێ پۆلێن بکرێن، پشتگیری بۆچوونەکانی کاك علی دەکەم ئەوەی تاوان دەدا و لەگەڵ هاوکارەکەی بە یەك شێوە سزا نادرێن، ئەوانەش جیاواز بکرێنەوە و لە یەکتر تەفکیك بکرێن و پۆلێن بکرێن، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز عباس غزالی، بەڕێز محمود حاجی، فەرموو.

بەڕێز محمود عمر صالح (محمود حاجی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بێگومان لە بڕگە (1)ی ماددەی (1) من تەئیدی قسەکانی کاك ئاری و د. پەری دەکەم، چونکە بەڕاستی (سوارۆ) من بۆخۆم تاوەکو ئێستا وشەی (سوارۆ)م هەر نەبیستووە، یەعنی لە واقیعی ئێمە ئەو کەلیمە بەکار نایەت، دەکرێ بکرێتە (ئۆتۆمبێلی باری)، خۆ من تێدەگەم مەبەستی یاساکە لە ئۆتۆمبێل ئۆتۆمبێلی گەورەیە، ئۆتۆمبێلی باری وەکو چۆن لە سویدیدا دەگوترێت (lastbil) بەڵام لێرەشدا دەکرێ بکرێتە (ئۆتۆمبێلی گەورە)، ئەو سوارۆیە بەکار ناهێنرێت، ئەوە یەك، دوو/ لە دێری دووەمدا سەبارەت بە (گشتی) (ناتایبەت) هاتووە، (ناتایبەت) رەنگە تا رادەیەك نەگونجاوبێت، دەکرێ بکرێ بە گشتی یان شتێکی تر، لە ماددەی سێیەم بڕگە (1) دەکرێ بەم شێوەی لێ بکرێ، بکرێتە (هەر کەسێك لە کاتی لێخوورینی ئۆتۆمبێل ببێتە هۆی..

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك محمود بەس ماددەی (1) ئەوەی تر بۆ دەرفەتی تر.

بەڕێز محمود عمر صالح (محمود حاجی):

باشە سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا مەلا ماجد، فەرموو.

بەڕێز ماجد عثمان توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کاك ئاری هەرسین و کاك علی هالۆ کردیان، پشتگیریان دەکەم.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ مامۆستا ملا ماجد، مامۆستا عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن علی رضا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی قسەکانی کاك ئاری و د.پەری دەکەم، وشەیەکی تری تیایە ئەویش وشەی (ناتایبەتە)، لە راستیدا هەر کەسێك مۆڵەتی شوفێری هەبوو، وا تا مۆڵەتی گشتی هەبوو بۆ یە هە یە هەموو جۆرە ئوتومبێلێك لێبخورێت، بۆیە ئەو ناتایبەتە من نازانم ئەگەر دوایی تەوزیحێکمان بدەنێ، پشتیوانی قسەکەی کاك علی هالۆ دەکەم لە راستیدا هیچ مەنتیقی تێدا نیە کە سێك موخالەفەکەی کردووە سەرپێچییە گەورەکەی کردووە لەگەڵ کەسێکی تردا کە سەیارەکەی براوە، یاخود سەیارەی داوە بە کەسێك هەمان سزا و هەمان غەرامە شمولی بکات، بۆیە داواکارم پێداچوونەوەیەك بۆ ئەو حاڵەتە بکرێت، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز مامۆستا عبدالرحمن، بەڕێز مامۆستا غریب، فەرموو.

بەڕێز غریب مصطفى حمەخان:

بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرنجی بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی رائەکێشم ئەو سزایەی ئەو کەسەی کە سوارۆکەی لێخووڕیوە سزاکە روونە کە سزادراوە، بەڵام هاوکات ئەو کەسەی کە خاوەنی سوارۆکەشە وەك نووسراوە هەمان سزا دەدرێ ئەگەر رێگە بدات کەسێکی نامۆڵەتدار بە لێخوورین ئەو سوارۆیە لێبخوورێت، واقیعەن سەیری حاڵەتەکە بکەین گەنجی ئێستا هەندێك سەرکەچی هەیە لە مامەڵەکردن لەگەڵ کەل و پەل و شتەکانی ماڵدا، هەندێ جار سەیارەکەی باوکی دەباتە دەرەوە بەبێ ئەوەی کە باوکی ئاگادار بێ، خۆ ناکرێ باوك سویچەکە لە ناو سندووقێکدا بشارێتەوە، سویچ وا هەڵواسراوە یان ئەوە لە ناو پاڵتاوەکەیدایە دەری دەهێنێ و دەیبات، ئێستا ئەو غەرامەی کە کورەکە دەیهێنێتە سەر سەیارەکە دەبێ باوکەکە بۆی بدات و هاوکات باوکیشی سزایەکی تر دەخوات، ئەگەر سەرنج بگرن ئەو رێگەدانە بۆ ئەو بەڕێزە کە دادوەرە باوکەکە بانگ دەکاتە ئەو شوێنە، هەر بەوەی کە سویچەکە بەکارهاتووە و براوە ئێستا هەمان سزا دەسەپێنێ بەسەریدا، من پێشنیاز دەکەم کە ئاوای لێ بکرێ (ئەگەر بەئاگاداری و رەزامەندی خاوەنەکەی) ئاوا وردتر بکرێتەوە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز مامۆستا غريب، بەڕێز ڤەمان فيصل، فەرمووو.

بەڕێز ڤەمان فيصل سليم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی یەكەم بڕگەی (یەكەم) لە ناوەڕاستی فەقەرەی دووەم دا دەڵێت (هەڵوە شێنرایەوە یان ناتایبەت بێ بە جۆری سوارۆكە) یەعنی ئەوە عەینی حوكمی لەسەر درایە كە ئەوەی ئیجازەی هەیە، بەڵام ناتایبەتە لەگەڵ ئەوەی كە ئیجازەی قەت نەبوو بێت، بۆیە لێرە هەندێك عقوبەدان یان سزادانی ناعادیلە، دەبێ تەصنیف بكرێت ئەوەی مەسەلە ئیجازەی نیە ئەگەر بە (200) هەزاری بێتن، ئەوە ببێتە دوو بڕگە لێی جوودا بكرێت، غەرامەكەی جا زیاتر دەكرێت یان كەمتر دەكرێت ئەوە بابەتێكە، لە هەمان خاڵدا دەڵێت ئەو كەسەی سوارۆكەی لەبەردەست بێت یان لە ژێر دەستی بێت، مەسەلەن بۆ نموونە خۆمان تەبیعەتی عیراق بەگشتی و كوردستانیش دەزانین زۆربەی زۆری ئەو سوارۆیانەی لای خەڵكن موسەجەل نین بە ناوی ئەو كەسەی لەبەردەستیدایە، رەنگە بە ناوێكی تر بێت، بۆیە من پێموایە ئەوەش هەڵبگرێت و چونكە عقوبە عادەتەن عقوبەیەكی شەخصیە، ئەو كەسەی موخالەفە دەكات ئیجازەی نیە یان هەڵوەشاوەتەوە تەنها ئەو كەسە عقوبە بدرێت، نەك ئەوەی مەركەبەكەشی بەناوە ئەو فەقەرە هەمووی لا بدرێت، لە خاڵی دووەمیشدا دەڵێت لە حاڵەتی دووبارە كردنی لێرە حەپسی بۆ داناوە، خۆم شەخصی لەگەڵ ئەوەدام یەعنی ئیتلاقەن لێرە حەپسی لەگەڵدا نەبێت، جارێكی تر ئەگەر حاڵەتەكەی دووبارە كردەوە عقوبە مالیەكە زیاتر بكرێت، (أضعاف المضاعفة) و تەواو.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز ڤەمان فيصل، بەڕێز فرحان جوهر، فەرمووو.

بەڕێز فرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە وشەكان ئەو وشە كوردیانە من پێشنیارێكم هەیە وەكو لیژنەی رۆشنبیری كە یان دوو سێ كەسی زمانزان لە پەرلەمانی كوردستان بە عەقد تەعین بكرێن بۆ هەموو ئەو یاسایانەی كە پێدا چوونەوەیان بۆ بكرێت، ئەوە یەك، یان ئەوەی تر بۆ ئەوەی ئەو وشانەی كە ئێستا بەڕێزان پەرلەمانتاران باسیان كرد كە بەسەرماندا تێنەپەڕن، پێش ئەوەی یاساكە تەواو ببێت بچێت بۆ ئەكادیمیای كوردی كە تایبەتە بە زمانەوانی كوردی، تایبەتە بە مەسەلەی زمان یان لە ئەكادیمیا چارەسەری بكات، یان چەند مامۆستایەك بە عەقد كە ناوەكانیشیان هاتوونە بۆ ئێمە كە حەز دەكەن، لەبەر ئەوەی مولا حەزەی زۆریان هەیە لەسەر ئەو یاسایانەی دەردەچن لە پەرلەمانی كوردستان لە رووی زمانەوانیەوە، یەعنی لیژنەی رۆشنبیری ناتوانێ ئەوە عیلاج بكات تەنها بەم دوو رێگایە نەبێت، تێبینی دووەم لەسەر ماددەی یەكەم ئەوەیە كە ئێمە بۆ ئەوەی بەرەو كۆمەڵگەیەكی مەدەنی زیاتر بچین مەسەلەی حەپس كەمتر

بکەیـنەوە، تا بکر ێت مە سەلەی عقو بات بە حەپس کردن کەم بکەیـنەوە بەرە بەرە وای لـ ێڕابینین موجتە مەعی خۆ مان هەمووی ببێـتە ئەو تاوانا نە یان ئەو سەرپێـچیانەی کە دەیـکەن ببێـتە سزادانی پێـبژاردن، بکرێـتە پارە، بۆ یە حەپس کردن و یەك مانگ ئەوە کردن لە بڕ گەی دووەم دا، من لە گەڵ ئەوەدام کە بە هیچ شێوەیەك حەپس کردن نەمێنێت و عقوبە کە ز یاتر بکر ێت، ئە گەر (250000) دوو سەد و پەنجا هەزار بکرێتە (750000) حەفت سەد و پەنجا هەزار کەمتر نەبێت و لە دوو ملـیۆن ز یاتر نەبێت، ئەوەی تر ئەگەر دووبارەی کردەوە غەرامەکە زیاتر بکرێت، بەڵام لەبەر ئەوەی پێشتر پێیان وابووە کە کەسەکە غەرامەکە نادات، نەخێر کەسەکە هەر ناچارە غەرامە بدات، لەبەر ئەوەی هەر هاووڵاتییەك لە هەرێم لە هەر شوێنێك بـ ێت ئیـ شی بە حکو مەت دەبـ ێت، ساڵیانەکەی نویٚ دەکا تەوە، ئیجازە کەی دەردێنێتەوە، خانووەکەی تاپۆ دەکات، ناچارە بچێت ئەم غەرامانە بدات، بۆیە من لەگەڵ ئەوەدام بە هیچ شێوەیەك مەسەلەی حەپـسکردن نەمێنێت، ئەوی تریش لە گەڵ ئەوەدا مە کە بەڵێ کە سێك زۆر جار لە کورد ستان حادیـ سەی زۆر گەورە روودەدات، بۆ نمو نە کوڕ ێك هە ستاوە سەیارەی باوکی دە بات، یەعنی پێویـستە بە تەئکـید باوکیـ شی سزا بدرێت لە بەر ئەوەی دەبـ ێت ئا گادار بـ یت کوڕە کەی تاکو حەدە سە ئیجازەی نیە، بۆ ئەوەی ئاگاداری سەیارەکەی بیت، زۆرجار لێرە وا بووە کوڕە کە چووە تاوانێکی کردووە کەسێکی کوشتووە بە سەیارەی باوکی کە ئیـجازەی نەبووە، بۆ یە پێویـستە سزاکە ئەویش بگرێـتەوە بۆ ئەوەی ئاگای لە سەیارەکە بـێت، نەهێڵێ و رێگە نەدات کە سێکی بێ مۆ ڵەت سەیارەکەی لێبخور ێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز فرحان جوهر، بەڕێز شوکریە شێخانی، فەرموو.

بەڕێز شكريه سمايل مصطفى (شكريه شێخانی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە وشەی مەرکەبە لە زمانی عەرەبی ئەوە وابزانم بکرێتە بارهەڵگر باش دەبێت.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بارهەڵگر ئۆتۆمبێلی گەورەنە، بەس مەرکەبە هی بچووکیش دەگرێتەوە، بەڵێ فەرموو بەردەوام بە، هەر بۆ ئاگاداری گوتم.

بەڕێز شكريه سمايل مصطفى (شكريه شێخانی):

بەڵێ، سەبارەت بە ئەگەر بکر ێت جێگای ئەوەش بکرێـتەوە ئێـستا لە زۆر ێك لە وڵا تانی دونـیا عقو بەی بەدیلە هەیە، بۆ نمونە کەسێك هەژارە یان قوتابـیە زۆر لەم جۆرە کە سانە روودەدات، مە سەلەن لە کاتی پشووی هاوینان عقوبەی بەدیلەی پێ جێـبەجێ بکر ێت لە وەزارە تی شارەوانی، مە سەلەن مانگـێك ئیـشی پاککردنەوەی پێ بکرێت، نازانم تا چەند دەکر ێت جێگای ئەوە بکرێـتەوە؟ ئە گەر بکرا با بە تایـبەتی بۆ ئەوانەی کە قوتابین و باری داراییشیان باش نیە، خاڵی سێیەم و کۆتاییم پاڵپشتی رایەکەی مامۆستا غر یب

دەكەم بەراستی ئەگەر بەرەزامەندی ئەو كەسە بێت، ئەگەر بەرەزامەندی ئەو نەبێت یان بە بێ عیلمی ئەو بێت بۆچی سزا بدرێت؟ سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز شكریە شێخانی، بەڕێز بهزاد درویش، فەرموو.

بەڕێز بهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش دگەل هەندێمە كو یاسایە ئەگەر بەندكردن نەمایا شتەكی باش بوو، دوو/ من پێم باشە بڕگا (1) ئەگەر ببیتە (2) چونكی ناتایبەت كە نووسیە ناتایبەت واتا مۆڵەتی هەی، بەس تایبەت نیە مەسەلەن بڵێین هاتووچووا بارهەلگر دبێژین، جا ئەگەر لە ئەصڵدا ببێتە دوو بەش ئەوی كە هەر مۆڵەت نیە جیا بیت لەگەڵ ئەوی كە هەیە بەڵام ناتایبەتە، خاڵی سێیەم/ منیش پێم باشە كە غەرامەكە ئەوی كە لە نووسراوە یەك ملیۆن زیاتر نەبیت، پێنج سەد هەزار كەمتر نەبێت لەبەر بارێ نا هەمواری دارایی، خاڵا (3)/ بەڕێز سەرۆكی پەرلەمانی ئەوە بوو لێرە ئەو كەسی كە سەیارە بەناڤێ وییە بۆنموونە خاصەتەن هەرێما كوردستانێ هەندەك كەس هەیە سەیارێت خۆ تەحویل ناكەن، موددەی ساڵەكا زیاتر، یەعنی لەوانەیە كابرایەكی دی مولكیەتا یا قانوونی سەر ناوێكی دیە، بەڵام كابرایەك ئەو سەیارە فرۆتیە دبێژین كەسەكی دی مۆڵەت نیە، ئەڤ سەیارە لێخوری لەو حاڵەتێدا دڤێ یاسایی ئەو كەسەی كە سەیارە فرۆتیە پێشی ساڵەكە رەنگە، بەس تەحویل نەبووە، ئەویش دێ سزای وەرگریت، لێرە زەنبی وی چیە؟ ئەوە دەبێ چارە بكرێت، خاڵا دی من پێ باش بوو هەرچەندە بەڕێز سەرۆكی پەرلەمانێ ئیشارەت دا كە وەزیری ناوخۆ لێرە نیە، بەس پێویست بوو راستی چونكە وردە ئەڤ یاسایە ناو هۆڵا پەرلەمانی رەئیا ئەو باشتر وەرگرتبا، خاڵا دی منیش ئەوە بوو بەڕێز جەنابتان و لیژنەی یاسایی و لیژنا پەیوەندیدارەكان بەحسی دی كر كە زۆر ماددەی تر هەن پێویستە ئیزافە بكرێن، یان هەمواربكرێن، دەكرێت ئەگەر ماددەی زەروور زەروور هەیە بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ ئەگەر دەكرێت لێرە جێگای بكرێتەوە و هەمواریش بكرێت لە هەمان كاتدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز بهزاد دەروێش، بەڕێز حەیات مجید، فەرموو.

بەڕێز حەیات مجید قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەكانی كاك فرحان جوهر دەكەم لەسەر مەسەلەی ئەوەی كە بۆ لیژنەی رۆشنبیری و لەگەڵ ئەوانە لەو بابەتەدا تەواو پشتگیری قسەكانی كاك فرحان دەكەم، تەئیدی قسەكانی كاك ئاریش دەكەم لەسەر ئەو بابەتەی كە باسی كرد بە تایبەتی كێشە زمانییەكان، لێرەشدا باسی ناتایبەت كرا ئەگەر ئەو (ناتایبەتە) بكرێت بە (تایبەت نەبێت) لەوانەیە خەراپ نەبێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز حەيات مجيد، بەڕێز مامۆستا ملا مروان، فەرموو.

بەڕێز حسين إسماعيل حسين (ملا مروان):

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

دوو تێبينى بچووك، يەكەميان/ دەركردنى هەر ياسايەك دياره بۆ كەمكردنەوەى تاوانە، دووەم/ ياسا بەتايبەتى ئێمە كە پەرلەمانتارين ياسا دەردەكەين، بەراستى ئەگەر بچينە لاى وەكو بڵێين بابەتى عاتيفى و باب و باپير و ئەوانە قەناعەتم وايە زۆر لەسەرى قەرزدار دەبينەوە، چونكە ياساكان دايمە دەبێ سيفەتى عمومى ببينن و بۆ هەموو خەڵكەكەيە، لەوانەيە ئەگەر سەد حاڵەت بێت حاڵەتێكى مەسەلەن دەبينن خەڵكێكى فەقير و هەژارە يان ئەوەتە موستەحەق نيە بەبەر ئەوە دەكەوێ و ئەوەش دەبێتە قوربانى زۆرينەكە، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز مامۆستا مەلا مروان، ليژنە پەيوەنديدارەكان، ليژنەى ياسايى بەڕێز د.ڤالآ، فەرموو.

بەڕێز ڤالآ فريد إبراهيم:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئێمە پێمان خۆشە لێرە روونكردنەوەيەكى عام بدەين لەسەر ئەو بابەتە، پێش ئەوەى بێينە ناو تەفاصيل، تەبعەن هەدەفى موشەرەع لە دەركردن و تەعديل كردنى ئەو ياسايە كەمكردنەوەى رووداوەكانى هاتووچۆيە، خۆتان دەزانن بەڕێزان ئەندامانى پەرلەمان زەحاياى رووداوەكانى هاتووچۆ لە ساڵانى رابردوو لە زەحاياى شەڕى داعش زياتر بووە لە هەرێمى كوردستان، بۆيە هەدەف لە دەركردن و لە توندكردنى ئەو ياسايە تەنها ئەو هەدەفەى هەيە موشەريع كە گيانى خەڵكى بپارێزێت، ماددەى يەكەم چەند پێشنيارێك كرا لەسەر دەستەواژەكان مەركەبە كە ئەوە سوارۆيەكمان داناوە، ئێمە دامانناوە ياساكە لە ساڵى (2004) كە ئينفاز كراوە و تەرجومە كراوە و سوارۆ لە جێى داندراوە، دواى ديراسەيەكى زۆر و دواى ئەوەى بۆ جيهاتى موختەصيش نێردراوە، چونكە ئەگەر ئەوە لێرە سوارۆ يەعنى مەركەبە، مەركەبە لە زمانى عەرەبى هەر لەسەيارەى بچووكەوە دەيگرێتەوە هەتا ترێڵە، بەڵام من ئەگەر لێرە ئۆتۆمبێل دانێم لە جێى سوارۆ ئەى چ بە پيكاب و بە لۆرى و بە بارهەڵگر و ترێلەكان بڵێم؟ بۆيە ئەو موستەڵەحە لە جێگاى خۆى بەكارهاتووە لە كاتى خۆى لە ساڵى (2004) نەك ئێمە دامانابێ، ئەوە بابەتى يەكەم، بابەتى دووەم/ پێشنيار كرا كە جياوازى بكرێت لە نێوان ئەوەى كە ئيجازەى نيە و لێى دەخورێ و لە نێوان ئەوەيشى كە شەريكە، بابڵێين رێگاى داوە سەيارەكەى ببات، بەڕێزان زياتر حاڵەتەكە لە شەريكەكەيە نەك لەوەى سەيارەكە لێدەخورێ بەبێ مۆڵەت يەعنى زياترينى حاڵەت كە ئێمە دەمانەوێ بۆى دابنێين ببێتە رەدع بۆ ئەو بابانەيە كە سويچ دەدەنە مندا ڵەكانيان هێشتا نەگەشتوونەتە تەمەنى (18) ساڵى و ئيجازەى سياقەتيان نييە بۆيە لێرانە زياتر رەدعەكە بۆ كەسەكەيە بۆ واليەكەيە بۆ ئەو كەسەيە كە مەسئولە

لە سەر ئەو مندا ڵەی کە نەبۆ تە (18) ساڵ و ساحێبی ئیجازە نی یە، بۆ یە لێرە بە یەکسانی دا نراوە حاڵەتەکە، قسە لەسەر ناتایبەت کرا ناتایبەت بە جۆری سوارۆیەکە کە فەرق کرا لە بەینی ئەوەی کە ئەگەر ناتایبەت بێت بە جۆری سوارۆیەك هەر ئیجازەشی نەبێت بۆ هەر دوو حاڵەتەکە وەکو یەك بیتن؟ هەردوو حاڵەتەکەی وەکو یەك دا ناوە مو شەرع لە پێش مەش وە لە عێراقیش وە ئێستاش ئە مە دا مان ناوە تەوە لە بەر ئەوەی ئەو کە سەی کە ئیجازەی سیاقەتی بۆ نمو نە سەیارەی بار هەڵگری نی یە تەنها سەیارەی خصوصی هەیە کاتێك کە سەیارەی بارهەڵگر لێدەخورێ وەکو ئەو کەسە وایە کە ئیجازەی نەبێت ئەزرارەکە شی زۆر زۆر ز یاترە بۆ یە لێرە (مشرع) محاوە لەی کردووە یەکسانی بکات لە نێوان هەردوو حاڵەتەکە وە پێم وایە ئەو یەکسانی کردنەش لێرانە تەحقیقی عەدالەتە، نیسبەی غەرامەکان ئێمە دا مان ناوە قسەی لە سەر کرا (250000) دوو سەد و پەنجا هەزار دینار بۆ (1000000) یەك ملیۆن دینار بەڵام صوڵتەی تەقدیریکان داوە بە قازی یەعنی قازی لە (500000) پێنج سەد دەست پێ دەکات دەتوانێ بە حاڵەتێك بڵێت (500000) پێنج سەد هەزار بە یەکیان بڵێت (750000) حەفت سەد و پەنجا بە یەکیان (600000) شەشە سەد هەزار تا دەگاتە (1000000) یەك ملیۆن ئەو بۆ خۆی لەگەڵ حاڵەتە کە تەعاموول دە کات لە نێوان کەمترین و زیاترین یان دێت و دە چێت، حا ڵەتی دووەم، لە خاڵی دووەم بەندکردنمان داناوە لەگەڵ غەرامە پێکەوە لەبەر ئەوەی حاڵەتی عەودە کاتێ کە دەگەڕێەوە بۆ هەمان تاوان خۆ دەبێت سزاکەی قورس تر بێتن بۆ ئەوەی جارێکیتر روو لەو تاوانە نەکاتەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز، (د.ڤالا)، بەڕێز، (د.بەهار)، فەرموو.

بەڕێز بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمەوێت ئیشارە بە چەند شتێکی تر بدەم ئەویش ئەوە یە کە بە شك لە بەڕێزان ئە ندامانی پەر لەمان وتیان ئەو کەسەی کە سەیارەکە بەناوەوەیە یان سەیارەکەی داوەتێ لە کاتێکا عقو بە بدر ێت ئە گەر ئا گای لێبێت خۆی ئەو ئاگادار بوونە سەلماندنی لە ناو قەزائا لە بەر دەم محاکما زۆر قوور سە یەعنی ئا لیەتێك نییە بۆ ئەوەی بیسەلێنێ هەموو کەس دەڵێت ئاگام لێنەبووە کە بردوویەتی لەبەر ئەوە ئەو بابە تە بۆ یە دامان نەناوە، دووەمیان: باس لەوە کرا (لێڕاکێشران) بکر ێت بە (لێسەندنەوە) ئێمە ئەو مو ستەلەحانە زۆر یان، وە هەروەها(حیازە)ش ئەوەی کە لە ژ ێر دە سیایەتی با سی ئەو مو صتەڵەحەش کرا ئێمە ئەو موصتەڵەحانە هەوڵمانداوە ئیلتیزام بکەین بە مەصتەلەحە مقابیلەکەی لە قانوونا یەعنی ئێستا کە دەڵێی (لێراکێشراوە) یەعنی (سحب) لە قانوو نا (سحب) هە یە لێسەندن نی یە یەعنی (سلب) تۆ یەعنی لێی ئەسەندیتەوە نایدەیتەوە بەڵام (سحب) یەعنی لێی وەردەگر یت و جارێکیتر ئەیدەیتەوە بۆ یە کە ئەو موصتەڵەحانەمان بەکار هێنا موراعاتی لایەنە قانوونیەکەمان کردووە، سەبارەت بە (عقو بات بدیل) کە

بەڕێز (شوکریە) خان باسی کرد پێشنیارێکی بە جێیە وە پرۆژەش هەیە بۆی بەلاَم لێرە جێگەی نییە دەبێت لە قانوونی (عقوبات بدیل) جێگەی بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز، (د.بەهار)، لیژنەی ناوخۆ بەڕێز(قادر رزگەیی)، فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر بە کورتی لە راستیدا لە ژێر دەست دابوون و خاوەنداریەتی لێرەدا هەردوو ئەو بەڕێزانە ئاماژەیان پێدا تەنها ئەوە نییە لە رووە قانوونیەکە کە باوکەکە سەیارەکەی داناوە یان سویچەکە ئاگای لێنییە بەشی زۆری سەیارەکان لە هەرێمی کوردستانا هەموو ئوتۆمبێلەکان بەشی زۆریان لە رووی خاوەندارییەتییەوە سەنەویەکانیان بە ناوی ئەو کەسە نین کە سەیارەکان لێدەخوڕێت هەرچەندە لە قانوونیشدا لەم قانوونی هاتوچۆیەشدا رێگەی داوە یان ئەو مافەی داوە بەو هاولاَتیانەی کە سەیارەکەی دەفرۆشێت بەلاَم ئەو ناچێت بە ناوی خۆیەوە بکات، بۆیە بە تەنها ئەوە نییە مەسەلەکە خاوەنداریەتییە سەیارەکە بەناوی ئەوە وە نییە لە رووی قانوونیەوە سەیارەی ئەو نییە بەلکو لە ژێر دەستیدایە بەس بە تەنها ئەوە ناگرێتەوە کەسەکە چووە کوڕەکە بەبێ ئیزنی بابی براکەی بە بێ ئیزنی برا گەورەکەی سەیارەکەی بردووە هەر بەتەنها ئەوە نییە مەسەلەکە خاوەنداریەتی تایبەتییە، ئەوەی (د.بەهار) وتی راستە ئەگەر وای لێبکەین کەسیك دەلێن ئاگامان لێنە بووە، ئەوەی کە مۆلەتی نییە دەلێ سەیارەکە هی خۆم نییە هی برادەرەکەمە کە لێم وەرگرتووە خۆ هی کەسێکی دیکەیە، سەبارەت بە ئەوەی سوارۆش پشتگیری قسەکانی (د.ڤالا) دەکەم، سوارۆ هەر بە تەنها ئۆتۆمبیل نییە هەر بە تەنها ئۆتۆمبیلی گشتی و ئۆتۆمبیلی تایبەت نییە هەتا عارەبانەیەکیش دەگرێتەوە، وە ئامێری کشتوکالێش دەگرێتەوە، وە ئەو ئامێرانەی بۆ بینا سازیش بەکاریدێنن وە ئەوانیش دەگرێتەوە وە ئێمە ناکرێت بە تەنها بنوسین ئۆتۆمبێل وە لە قانوونەکەش بە تەنها مەفهومەکە مەبەستی ئۆتۆمبیل نییە وە هەر بۆ ئەو ناوەش نەهاتووە، وە سەبارەت بە مۆلەتی گشتی و مۆلەتی تایبەتش ئێ کەسێك ناکرێت مۆلەتی ماتۆر سکیلی هەبێت بارهەلگرێك لێبخوڕێ ئەوەش لە رووی قانوونیەوە نابێت، مۆلەتی خاص و مۆلەتی گشتی و مۆلەتی عارەبانەیەك و مۆلەتی پاسکیلێك و مۆلەتی ماتۆرسکیل هەموو ئەوانە جەنابتان دەزانن هەمووی لە یەکتر جیاوازن بۆیە پێویستە بە قەناعەتی من ئەمە هەر وەك یەکی لێدێتەوە کەسێك مۆلەتی ماتۆر سکیلی هەیە سەیارەی بارهەلگر لێدەخوڕێ هەر وەك ئەوە وایە مۆلەتی بارهەلگری نییە وە کەسێك کە مۆلەتی سەیارەی خاصی هەیە سەیارەی گشتی و بارهەلگر لێدەخورێ هەر وەك ئەوە وەیە کە مۆلەتی نییە بۆ ئەو پیشەیە و بۆ ئەو ئامێرەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز، (قادر رزگەیی)، بەڕێز(ناظم کبیر)، فەرموو.

بەڕێز ناظم كبير محمد :

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان پشتگیری بۆچوونەكانی لیژنەی یاسایی دەكەین وە تێبینیەكیش دوو بەڕێز باسی كرد دەربارەی ئەوەی كە حەپس نەمینێتن چونكە حەقیقەت مەسەلەی حەپس وە لەگەڵ غەرامە شتێكی جیاوازە بەڵام لێرەدا شتێك هەیە لێرەدا دەبێت ئێمە شتێكی وا بكەین مەسەل كورە زەنگینەكان لەوانەیە ئەگەر تەنها غەرامە بێت و رۆژانە ئەم شتانە دووبارە بكەنەوە ئەم مولاحەزانەمان زۆر بۆ هات كاتێ: كە راپۆرتەكە لە بیدایەت كە ئەوە تەسبیت نەكرابوو كە حەپس نەمینێ تەنها غەرامە بوو بەڵام ئەوەی كە هات كە كوڕە زەنگینەكان رۆژان هەوڵ دەدەن ئەم شتانە دووبارە بكەنەوە وە ئەمە بە غەرامە چارەسەری دەكەن، بەڵام ئەگەر حەپس بۆ دانرا لەوانەیە ئەوانیش لەوانەیە پێداچوونەوەیەك هەبیت لەوە ئەویش سزای حەپس باشتر دەبێت وە رووداوەكانیش كەمتر دەبین و ئەم شتانە دووبارە ناكەنەو، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز، (ناظم كبير)، بەڕێز ئێستا لە دوای ئەم گفتوگۆ یە داوا لە سەرۆكی لیژ نەی یا سایی دە كەین ماددەی یە كەم بە رە چاو كرد نی تێبیند یەكانی ئ یوەی بەڕێز پێ شنیارەكان بخوێنرێ تەوە وە چاوەڕوانی ئەوەینە نیساب تەواو بیت دەخەینە دەنگدان، فەرموو.

بەڕێز ڤالآ فەريد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یا سایی هەمواری یە كەمی هەمواری جێ بەجێكردنی یا سای هاتو چۆری ژ مارە (86)ی ساڵی (2004) لە هەرێمی كوردستان - عێراق.

ماددەی (1)

دەقی بەشی ژمارە (21)ی یاسای هاتووچۆ هەموار دەكرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێنرێتەوە:

1- هەر كە سێ سوارۆیەك بەبێ مۆ ڵەتی لێ خوڕینی یان بە مۆ ڵەتێكی لێ خورینی لێڕاكێ شراوە یان هەڵوەشێنراوە یان ناتایبەت بە جۆری سوارۆیەكە لێبخوڕێ ئەوە بە پێبژاردنێك لە (250000) دوو سەد و پەنجا هەزار دینار كەمتر نەبێت لە (1000000) یەك ملیۆن دینار ز یاتر نەبێت سزا دەدر ێت و ئەو كەسەی سوارۆیەكە سوارۆیەكەی لەبەر دەستە خاوەی بێت یان لە ژ ێر دە ستی ب ێت هەمان سزا دەدر ێت ئەگەر رێگە بدات كەسێكی نامۆڵەت دراو بە لێخورین ئەو سوارۆیە لێبخوڕێت.

2- لە حاڵەتی دووبارە ئەنجامدانەوەی ئەو تاوانەی لە بڕگەی (1)ی ئەو ماددەیە دە قی لە سەر كراوە ئەوە سزاكە دەب ێە بە ند كردن بۆ ماوە یەك لە (1) مانگ كەمتر نەبێت و لە (3) مانگ ز یاتر نەب ێت و پێبژاردنێك لە (250000) دوو سەد و پەنجا هەزار دی نار كەمتر نەبێت لە (1000000) یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خاڵی نیزامی کاك (ڤەمان)، فەرموو.

بەڕێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك (علی هالۆ)، کاك (عباس غزالی)، کاك (فرحان جوهر)، هەرچوارمان پێشنیارمان کرد کە (حەپس) نەمێنێت، جارێ عورفێك لە ناو پەرلەماندا هەیە ئەگەر (3) کەس پێشنیارێکیان کرد دبێت ئەو پێشنبارە بخەنە دەنگدان، دوای ئەوە بێن ماددەکە بخەنە دەنگدان، ئێستا ئەو پێشنیارەی ئێمە تێپەڕیوە بەشکەم ئێمە قەناعەتمان نەکردبی عەرزکەن لەسەر پەرلەمانتاران ئایا لەگەڵ ئەوەدان (حەپس) بمینی یان نەمێنێ دوایی ماددەکە بخەنە دەنگدان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (ڤەمان فیصل)، بەڕێز مامۆستا (عبدرحمان) خاڵی نیزامی، فەرموو

بەڕێز عبدالرحمان فارس عبدالرحمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی (د.ڤالا) خوێندیەوە پێم وا بێت لەگەڵ خوێدنەوەی یەکەم جارا پێش ئەوەی پەر لەمان مناقە شەی بکەین لە راسیدا یەك فاریزەی فەرق نەبووە من لای خۆم ئیشارەتم پێ داوە، بە واتایەکیکە هیچ سەرنج و تێبینی پەرلەمانتاران بە هەند وەر نەگیراوە کە هە ندێکی سێ چوار پشتوانی پەرلەمانتاریکەی هەبووە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (عبدالرحمان فارس)، ئەوە بە گشتیتان باس کرد داوا لە (د.ڤالاَ) دە کەم وەلاَ می ئەوەی دووەم بدات ئەوەی یەکەم بدات، وە ئێستا بە دەنگی دێوە یەکلایی دە کەین ئەوەش وەردە گریین با ئەم روونکردنەوە بدات، فەرموو.

بەڕێز ڤالاَ فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە لیژنە پەیوەندیدارەکان روونکردنەوەی خۆمان دا لەسەر موستەلەحات کە زیاتر لە (3) کەس هنی کردبوو وە گوتمان ئەو موصتەڵەحانە مو صتەلەحی یا ساین لێرا نە کە بەکار هاتبوون وە روونکرد نەوەی خۆشماندا کە گوتمان لەبڕگەی (2) ئەمە باسمان لە بڕگەی (عود) دە کەین یەعنی یە کەمین جار دوو بارە ئەنجامی داوەتەوە تاوانەك، یەکەمین جار بە غەرا مە عقو بەمان داوا ئەو دوو بارە گەڕاوە تەوە د یارە هیچ ئەهەمیەتی نەبووە ئەو پارەی کە داویەتی کەسێی دەوڵەمەندە بێباکە لە پێدانی پارە و لە پێدانی غەرا مە کاتێك کە دەگەڕ ێتەوە تاوانە کە دە کات لە حا ڵەتی دووەم ئێ مە حەپس کرد نمان دا ناوە حەپس کردنەکەشمان تەنها لە (1) مانگ کەمتر نەبێت و لە (3) مانگ زیاتر نەبێت یەعنی ئەو کە سە دە یەوێت

له (1) مانگ زیاتر نەبێت بۆ ئەوەی ببێـە رەدع بۆ جاری دووەم بۆ یە بە راءمان دا ناوە د یارە غەرامە کە رەدعی نەکردووە وە ئەوەش (3) کەس پێشنیاری کرد بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان ئەگەر بیدەنە دەنگدان بۆ ئەوەی بەند کردنەکە لە حاڵەتی عەودیشدا نەمێنێت بەڵام ئەوەی ئێمە دامان ناوە بەند کردن لە حا ڵەتی (عود) وە وەکو لیژنە پەیوەندیدارەکان تکا دەکەین کە ئەوە وەکو خۆی بمێنێ بۆ ئەوەی ئەو کە سەی باکی بە غەرامەدا نییە عقوبەیەکی هەبێت بۆ ئەوەی لێی سڵ بکاتەوە بگەڕێـەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خاڵی نیزامی ترمان ماوە لە گەڵ دوو روونکرد نەوە لە لیژ نە یا سایی و ناوخۆ بەس جاری یە کەم خاڵی نیزامی وەردەگرین، کاك (ئاری)، فەرموو.

بەڕێز ئاری محمد عبدالرحیم (ئاری هەرسین):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتوانی لە قسەکانی کاك (ڤەمان) و کاك (عبدالرحمان) ئە کەم وە ئە گەر بەڕێزتان ڕێگەمان بەن ئێمەش ئەتوانین بە ئەرگومێـنت وەڵامی ئەو سەرنجانەی بەڕێزا نەی سەرۆکی لیژ نەی قانوونی بەیـنەوە کە لەسەر موصتەلەحەکان یاخود دەستەواژەکان باسی کرد وەڵام بدەینەوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (ئاری هەرسین)، خاڵی نیزامی کاك (ابوبکر هەڵەدنی)، فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله (ابوبکر هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وەك ئەندامێکی لیژنەی یاسایی زۆربەی ئەو دەستەواژانە سوودمان لە کتێبە کەی فەر هەنگی قانوونی (د.نبی تاڵەبانی) وەرگرتووە هەموو جارێك دەگەڕینەوە بۆی کە جەنابی هەم ئە ندامی کۆڕی ئەکادیمیای کوردییە وە هەم ئە ندام پەر لەمان بووە خۆ تان دەزا نن، دووەم ئەوەی (د. ڤالا) ئا ماژەی پـێدا ئەو سوڵتە تەقدیریە لە صولتەی غەرامەکە جێ ئەهێڵرێت بۆ قازی چونکە هە ندێ کە هە ندێ بێ مۆ ڵەت جاری وا هە یە حادیـ سەکە هیچ قور بانی لێ ناکەوێ تەوە جاری وا هە یە مرد نی لێ ئەکەوێ تەوە جاری وا هە یە بریناربوونی لێ ئەکەوێتەوە لەبەر ئەوە ئەبێ ئەو غەرامە وەکو خۆی بمێنێ تەوە چونکە وە کو صوڵتەی تەقدیری حاکم، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (ابوبکر هەڵەدنی)، رایەك لە کە سەکی پـسپۆری لە بواری قەزا، دوو رە ئی وەردە گرین خاتوو (تەلار لطیف)، فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگری لە قسەکانی (د.ڤالآ) دەکەین سەبارەت بە موصتەلەحاتی قانوونی ئێمە دەوڵەمەند نیین بەو مەصتەلەحاتە بۆیە ناچارین ئەو وشانەی کە هاتووە لە یاسا بەرکارەکانا ئێمە ئەو وشانە بەکار بێنینەوە بەتایبەتی ئەم بەشە زۆر حەساسە تایبەتە بە بەشی سزا ئەچێتە بەر دەمی دادوەران بۆ ططبق کردن بۆیە پێویس ئەکا تەفسیر هەڵنەگر وە پێویستیش دەکا نەقس و تەناقوصی تێدا نەبێت بۆیە ئەو وشەیە وەکو خۆی چۆن لە یاساکە هاتووە کە لە (2004) ئینفاز کراوە پێویستە وەکو خۆی کاری پێبکرێت، سەبارەت بەوەی کە تۆ لە خاڵی یەکەما کردوومانە بە غەرامە مادەم جارێکیکە ئەو تاوانەی دووبارە کردۆتەوە کەواتە ئەبێتە زەرفێکی موشەدەد ئەوکاتە عقوبەکە دەبێت قورس تر کرێت لە سەری (حەپس) و (غەرامە) پێکەوە بێت وە ئەمە رای لایەنە پەیوەندیدارەکان وەرگیراوە وە بە رەزامەنی لایەنە پەیوەندیدارەکان کار لەسەر ئەو خاڵە کراوە بۆیە هیوادارین پێش ئەوەی، راستە رێکارەکان بگرێتە بەر بۆ ئەوەی ئەو برگە یە بخرێە دەنگدان بەلآم داوا کارین لە پەر لەمان لایەنە یاسایەکە و سزایە جێبەجێکارەکان کە دادگا یە بۆ ئەوەی تەناقوص دروست نەبێت بۆ ئەوەی توو شی گلەیی نەبین وە هاوشێوەی یاسای لێبوردنە گشتیەکانی بەر گلەیی نەکەوین لە رووی یاسایەکەوە پێویستە رەچاوی ئەم خاڵە یاسایانە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز. (تەلار لطیف)، بەرێز (ناظم کبیر)، فەرمووو.

بەڕێز ناظم کبیر محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکانی (د.ڤالآ) و (تەلار) خان دەکەم حەقیقەت راستە بە پێێ پەیرەو (3) لە بەڕێزان داوایان کرد کە (حەپس) نەمینێت لە دووبارە بوونەوەی تاوانەکە بەلآم لێرەدا شتێك هەیە هەر وەکو (تەلار) خان وتی ئەمە دواین جار رای لایەن پەیوەندیدارەکان وەرگیراوە بۆ هەبوونی حەپس ئەمە خاڵێك، خاڵێکی تریش مەسەلە ئەگەر بێت و حەپس نەمینێت بەراستی ئەمە دەرگا کردنەوەیەکە بۆ ئەوەی کە زەنگینەکان رۆژانە دووبارە ئەم شتە دووبارە بکەنەوە یەعنی ئەمە دەبێە کارەسات و دەبێە کردنەوەی دەرگایەك بۆ ئەوەی کە رووداوەکانی هاتوچۆ زۆرتر ببیت، جا لێرە دەبێت بەراوردیەك بکرێت بۆ ئەو کەسانەی کە زەنگینن رۆژانە ئەو تاونانە دووبارە بکەنەوە حەپس نەبێت هەموو رۆژ تاوانێك دەکات و دەچیتن دووبارە غەرامەیەك دەدات و لای زۆر ئاسایيەو کارەسات روو دەدات جا بەڕێزان ئەم بابەتە بەر چاو بگیرێت، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز. (ناظم كبير)، گفتوگۆ روونكردنەوە تێبینی زۆر پێشكەش كران، ئەو پێشنیارەی (3) كەس پشتوانی لێ كردووە دەخەینە دەنگدان ئەگەر بە پێویست بزانن (1) كەس ئەوەی پێشنیاری كردووە با ئەرگۆمێنتی خۆی پێشكەش كا یەك ئەوەی دژە، كاك (فەرحان) فەرموو.

بەڕێز فرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە سورین لە سەر ئەوەی كۆمەڵگا كەمان پێش بكەوێت بەروە مەدەنیەت بڕوات وە حەپس بە هیچ شێوەیەك ڕێگر نییە لەوەی كە كە سەك تاوان دوو بارە نەكا تەوە یان سەرپێچی دوو بارە نەكا تەوە بە پێچەوانە پاش هەندێ هیچ موبەریرێك نییە كەسێكی دەوڵەمەند پارە ئەدا بە هیچ شێوەیەك دەوڵەمەند پارە ناداتن ئەوەی زیاتر بە پارە قەرسە دەوڵەمەندە لە هەژارەكەی سەدان نمونەی زیندی لەبەر دەستمانن، لە حاڵەتی دوو بارە كرد نەوەی سەرپێچییەكە غەرامە كە دوو هە ند لێبكرێت بەڵام سجن كردن یەنی بەشێكی دەركردنی یا سای لێبووردن بۆ زیندا نەكان بە شێكی پەیوە ندی بە قەیرانی حكو مەت و كارە با نەبوو نان نییە لە سجنەكان ئاو نییە لە سجنەكان بەشێكی پەیوەندی بە قەیرا نەكان هەبوو، بۆ یە ئە مە ئەكەو یەوە سەر حكو مەت ئە كەوی كۆمەڵگە ز یاتر پێش ئە كەویت وە هەروەها سەرپێچیەكان كەمتر دەبنەوە ئەمەیە ئەرگۆمێنتی ئێوە داوا ئەكەین بخرێـە دەنگدان.

بەڕێز جعفر ابراهيم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز. (فرحان جوهر)، ئێمە داوا لە كاك (ابوبكر هەڵەدنی) دەكەین لەگەڵ ئەوە بوو وەكو خۆی بمینێ ئەوەی باست كرد دووبارە بكەوە بۆ ئەوەی دەخەینە دەنگدان چونكە ئەوە لە هەموو ماددەكان دووبارە دەبیت با تێگەیشتنێی قول تر هەبیت لەم بابەت، فەرموو.

بەڕێز ابوبكر عمر عبدالله (ابوبكر هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێ مە وەك لە هۆ یەكانی دەر چواندن ئاماژە مان پ ێداوە مەبە ستی سەرەكی لەم یا سایە كەمكرد نەوەی قوربانیانی هاتوچۆیە، خاڵی دووەم لە حاڵەتی دووبارە بوو نەوەی تاوانێكدا پێوی ستە عقوبە كە قورس تر بكرێت یەعنی تەشجید تر بكر ێت لە سەر ئەو ئەسا سە ناكر ێت كە سێ دەر فەتی دراوە تێ وە جارێكیتر ئەگەرێتەوە بۆ ئەو تاوانانە دەگەڕێـەوە بۆ ئەو تاوانە هەمان ئەوەی پێشوی لەسەر دووپات بكرێتەوە، بۆیە ئەصل دەبێـەوە ئەوە عقوباتە لە حاڵەتی دووبارە بوونەوە رەت و ئە صل ئەوە یە كە عقوبە كە قورس تر بكرێت، خاڵی سێیەم ئەوەیە كە ئەمە داواكاری كەسانی مەعنیی لە مەحكەمە لە دادگا كان ئەمان لە گەل ئەو رەئیەن، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئەو پێشنیارە دەخەینە دەنگدان؟ ئێوە ئازادن لە بڕگەی دووەمدا داوا دەکرێـن (حەپس) بە یەکجاری نەمێنێ ببیتە غەرامە، (13) کەس لەگەڵ ئەوەنە، ئەوەی بەپەسەند دەزا نن مادده کە وە کو خۆی بمی نێ؟ (46) کەس بە پەسەند دەزانن ماددەکە وەکو خۆی بمینێ، بە زۆرینەی دەنگ ماددەکە پە سەند کرا. وە کو خۆی بمێنێ، کۆی ماددەی (1) جارێکی تر بخوێنەوە، فەرموو.

بەڕێز ڤالاْ فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یا سای هەمواری یە کەمی هەمواری جێ بە جێکرد نی یا سای هاتوو چۆ ژ مارە (86)ی ساڵی (2004) لە هەرێمی کوردستان - عێراق.

ماددەی (1)

دەقی بەشی ژمارە (21)ی یاسای هاتووچۆ هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێنرێـەوە:

1- هەر کە سێ سوارۆیەك بەبێ مۆ ڵەتی لێ خوڕینی یان بە مۆ ڵەتێکی لێ خورینی لێراکێ شراوە یان هەڵوەشێنراوە یان ناتایبەت بە جۆری سوارۆیەکە لێبخورێ ئەوە بە پێ بژاردنێك کە لە (250000) دوو سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت لە (1000000) یەك ملیۆن دینار ز یاتر نەبێت سزا دەدر ێت و ئەو کەسەی سوارۆیەکەی لەبەر دەستە خاوەی بێت یان لەژێر دەستی بێت هەمان سزا دەدرێت ئەگەر رێگە بدات کەسێکی نامۆڵەت دراو بە لێخورینی ئەو سوارۆیە لێبخوڕێت.

2- لە حاڵەتی دووبارە ئەنجامدانەوەی ئەو تاوانەی لە بڕگەی (1)ی ئەو ماددەیە دە قی لە سەر کراوە ئەوە سزاکە دەب ێـە بە ند کردن بۆ ماوە یەك لە (1) مانگ کەمتر نەبێت و لە (3) مانگ ز یاتر نەب ێت و پێبژاردنێك لە (250000) دوو سەد و پەنجا هەزار دی نار کەمتر نەبێت لە (1000000) یەك ملیۆن دینار زیاتر نەبێت.

جعفر ابراهیم ئێمینکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د. ڤالاْ)، کۆی ماددە کە بەو شێوازەی خوێنرا یەوە دەخەی نە دەنگدان؟ (44) کەس بە پە سەند دەزا نن، ئەوەی دژە؟ (9) کەس دژن، ماددە کە بە زۆری نەی دە نگ پە سەند کرا. ماددەی (2)، فەرموو.

بەڕێز ڤالاْ فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەقی بەشی (22)ی یاسای هاتووچۆ هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێنرێتەوە:

ماددەی (2)

1-هەر کەسێك لە ژێر کاریگەری ماددە یەکی سەرخۆ شکەر یان هۆ شبەر سوارۆیەك لێبخور ێت ئەوە بە غەرامەیەك لە (500000) پێنج سەد هەزار کەمتر نەب ێت و لە (1500000) یەك ملیۆن پ ێنج سەد

هەزار زیاتر نەبێت سزا دەدرێت لەگەڵ دەست بەسەر داگرتنی سوارۆیەکە بۆ ماوەی (1) مانگ وە دەکرێت مۆڵەتی لێخوڕینەکەی لێڕابکێشرێتەوە بۆ ماوەیەك لە (3) مانگ زیاتر نەبێت.

2- لە حاڵەتی دووبارە ئەنجام دانەوەی ئەو تاوانەی لە بڕگەی یەکی ئەو ماددەیە دەقی لەسەر کراوە ئەوە سزاکە دەبێـە غەرامەیەك لە (2000000) لە دوو ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و دەست بەسەر داگرتنی سوارۆیەکە بۆ ماوەی یەك مانگ لەگەل لێراکێشانی مۆڵەتی لێخوڕنەکەی بۆ ماوەیەك لە (3) مانگ کەمتر نەبێت.

3- پێویستە لەسەر دادگا لە کاتی دەرکردنی بڕیاری دەست بەسەر داگرتنی سوارۆکە لێراکێشانی مۆڵەتی لێخوڕین بەڕێوەبەرایەتی هاتوو چۆی پەیوەندیدار ئاگادار بکاتەوە لە دوای بنبڕ بوونی حوکمی تاوانبار کردنەکە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان لیژنە پەیوەندیدارەکان ئەو ماددەیان بەو شێوەیە هەموار کردۆتەوە وەکو پێشنیاری لیژنەی پەیوەندیدار دەیخەمە بەردەمی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز ڤالاً فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی یەك:

1-هەرکەسێك لە ژێر کاریگەری ماددەیەکی سەرخۆشکەر یان هۆشبەر سوارۆیەك لێبخوڕێ ئەوە بە بەند کردن بۆ ماوەیەك کە کەمتر نەبێت لە (3) مانگ زیاتر نەبێت لە (6) مانگ یان بە پێبژاردنێك لە (500000) پێنج سەد هەزار کەمتر نەبێت و لە (1500000) یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار زیاتر نەبێت سزا دەدرێت لەگەل دەست بە سەرداگرتنی سوارۆیەکە وە دەکرێت مۆڵەتی لێخورینەکەی لێڕابکێشرێتەوە بۆ ماوەیەك لە (3) مانگ زیاتر نەبێت.

2- لە حاڵەتی دووبارە ئەنجامدانەوەی ئەو تاوانەی لە بڕگەی (1)ی ئەو ماددەیە دەقی لەسەر کراوە ئەوە سزاکە دەبێتە بەند کردن بۆ ماوەیەك کەمتر نەبێت لە (6) مانگ و زیاتر نەبێت لە (1) ساڵ یان بە پێبژاردن کە لە (2000000) دوو ملیۆن دینار کەمتر نەبێت، لەگەڵ راکێشانی مۆڵەتی لێخورین بۆ ماوەیەك لە (3) مانگ کەمتر نەبێت.

3- پێویستە لەسەر دادگا کاتی دەرکردنی بڕیاری لێڕاکێشانی مۆڵەتی لێخوڕین بەڕێوەبەرایەتی هاتوو چۆی پەیوەندیدار ئاگادار بکاتەوە لە دوای بنبڕبوونی حوکمی تاوانبار کردنەکە، وەکو گوتمان جیهاتی مەعنەوی داوای کردووە کە مەسەلەی حجزکردنی سەیارە لە ناو قانووندا ئیلغا بکرێتەوە وە قازی ئیجبار نەکرێت چونکە جێگامان نییە سەیارەی لێ حجز کەین یەکەم، دووەم حاکمەکان دەڵێن حاڵەتمان هەیە ئەو سەیارەی کە ئێمە حجزی دەکەین بژێوی ژیانی یەك عائیلەی لەسەرە، مەسەلەن ئەو کۆستەرەی ئێمە

حجزەی دەکەین رەنگە ئەو کەسێکی لە ئەفرادی عائیلە بتوانی بەکاری بهێنێت بژێوی ژیانی عائیلە یەك دابین بکات، بۆیە حجز کردنەکە زەرەری زیاترە لە قازانج داوایان کردووە هەڵگیرێت بۆیە ئێمە وەك لیژنە پەیوەندیدارەکان هەڵمان گرتووە، داوا دەکەین سەحبی ئیجازە بمێنێ چونکە دەڵێن سەحبی ئیجازە رادعە بۆ ئەو کەسە بۆیە ئێمە لێرانەدا زیادمان کردووە، وە بەند کردن و غەرامە حاکمەکان داوایان کردووە کە موخەیەر بین ئەمە یەعنی (یان)ی لە نێوان دانێ، بۆ ئەوەی بتوانین ئەو حاڵەتەی دەزانین بە غەرامی تەئسیری لێ دەکرێت بە غەرامە غەرامەی بکەین ئەویدیکەش بە حەپس کردن بۆیە لێرە صولتەی تەقدیریمان داوە بە ئەو ئەو ئەساسە ئەو ماددە یە بەم شێوەیە لە لایەن لیژنە پەیوەندیدارەکان دارێژراوەتەوە، سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز لیژنەی یاسایی، ئێستا دەرگای گفتوگۆ دەکەینەوە داوایی لیژنە پەیوندیدارەکان رئی خۆیان دەدەن وە ناوەکان ئێستا دەنوسین، فەرموو.

بەڕێز بێگەر دڵشاد شکرالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناوەکان دەخوێنمەوە ئەوەی بیرمان چوو ئیزافەی دەکەین:

1-د. سرود
2- ئاری هەرسین
3- بەهزاد دەرویش
4- مصطفی سکری
5- مامۆستا مەروان
6- مامۆستا هەورامان
7- بێستون فایەق
8- شێخ سیراج
9- ئەیوب عبدالله
10- مامۆستا ماجد
11- حاجی کاروان
12- علی هالۆ
13- عباس غزالی
14- ڤەمان فیصل

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خاڵێکی نیزامیمان هەیە بەڕێز (شوکریە)، فەرموو.

بەڕێز شكوریە سمایل مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە (د.ڤالاّ) ئەوەی دەیخوێندەوە جیاوازی زۆرە لەگەل ئەوەی لای مە بەراستی ئێمە فریا ناكەوین كە یەك جار دەیخوێنێتەوە بە خێرایی هەمووی لای خۆمانەوە بنووسین تكا دەكەین بنووسرێت چاپ بكرێت دابەش بكرێت بەسەر، بە شێوازەك لە شێوازەكان چونكە زۆر شتەكان لێمان دەڕوات، سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (شوكریە شێخانی)، ئەو پێشنیارە دەكرێت جێبەجێ بكرێت لەم دانیشتنە؟ خۆی ئەم دانیشتن بەراستی ئەوەی داوای گفتو گۆ دەكەن زۆرن وامان دانا بوو ئەمڕۆ سەعات (3) تەواو كەین بەس وا پێدەچی سەعات (3) تەواو نابی، هەر ئەو ماددەی دووەم تەواو كەین، ئەوەی تر دەكەوێت هەفتەی داهاتوو سێشەمە و چوار شەمە هەردوو ڕۆژبكەینە دانیشتن تا تەواو دەبی، تا وەك و پرۆژەی چاكسازیەكەش ئامادە دەبیتن ئەو هەردوو یاسایە یەكلایی بكەینەوە، ئێستا ڕەنگە پێرانەگەن كۆپی بكەن دابەش كەن با ئەوە بمینێ بۆ دانیشتنی داهاتوو، داوا دەكەین لە لیژنەی یاسایی راپۆرتی كۆتایی بە تێبینی تەواو كۆپی بكرێت دابەش بكریت بەسەر ئەندامان، ئێستا دەست بە گفتوگۆ دەكەین لەسەر ماددەی دووەم كە تەواومان كرد كۆتایی بەم دانیشتنە دێنین، (د.سرود)، فەرموو.

بەڕێز سرود سلیم متی یوسف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نسبەت ماددەی دووەم ئەم بابەتە زۆر گرنگە یاسا و عقوبات چەند توند بی ئینجا كەمە، دوو پێشنیارم هەیە، بڕە پارەكە كەم نەكرێتەوە بەلاّم لەسەری ئیزافە بكرێتەوە قابل لطقصت دوای ئەوە بنووسین (قابل لطقصت)، پێشنیاری دووەم كە دەكرێت سەحبی ئیجازە بە تەصەوری من ئەو دەكرێتە میزاجیات و لە كۆمەلگەی ئێمە واصتەو واصتە كاری زۆر زۆرە ئەوە دەكرێت تەلاو بدرێت ئیجازەكە سەحب بكرێتەوە، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهیم ئیمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.سرود)، بەڕێز (پروانت نیسان)، فەرموو.

بەڕێز پروانت نیسان ماركۆس:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەئیدا دكتۆر سرودی دكەم، ئەو دەكرێت رابیت، یا دوویێ ژی نسبا كحوولی بێتە تەحدید كرن، یێ بیرێ ڤەتخۆت فەرقە تگەل ئەوێ بتلەكێ عارەقی ڤەتخۆت، دبیت بێتە تەحدید كرن، خۆ ل ئەوروٚپا ژی ئەوە نینە هەما هەمی عەشوایی بیت، بەس ڤەخاربیت، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (پروانت نیسان)، بەڕێز (ڤەمان فیصل)، فەرموو.

بەڕێز ڤەمان فیصل سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان تێبینیم هەبوو لەسەر ئەو وشە ڕەکیکەی کە دەکرێت من پێم وایە دەبێت ئیلزامی بێت صیفەتەکی ئیلزامی هەبێتن ئەو دەکرێـە لابرێتن، لە حاڵەتی دووەمیشدا کە لە دووبارە لێسەندنەوەی ئیجازەکە من لەگەڵ ئەوەم عقوبەکە هەندێك توندتر ببێتەوە لەو حاڵەتەدا ئیجازەکە بە دائیمی لێبسەندرێتەوە دەبێت جارێکیتر سەر لە نوێ ئیجازەیەکی تر واتە (سقوط اجازة) بێت لەم حاڵەتە، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (ڤەمان فیصل)، بەڕێز (بەهزاد دەروێش دەروێش)، فەرموو.

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دڤێت ماددا دوویێ خالا ئێکێ وە دەکرێت لابرێت، چونکی وە دەکرێت لە یاسا خراپە، دوو/ ماددەی هۆشبەر خۆی تاوانە بەپێی یاسا ئەوەی بەکاری بێنێت، بۆیە من لە گەڵ ئەو نیمە ئەم سزایە کەم بکرێتبە راستی بە هیچ شێوەیەك، خاڵی سێیەمیش لە گەڵ ئەوەین یانە کە نەمینێ، هەردوو سزاکە پێکەوە بێت هەم غەرامە هەم حەپسیش، خاڵی سێیەم پەنجا لە سەد مۆڵەتەکەی لە دەستبدا لە خاڵی یەکەم، خاڵی دووەم ئەگەر دووبارە بێتەوە مۆڵەتەکەی لێبسەندرێتەوە بە لێراکێشان بە ئیعتبار بەراستی ئەمە قورسە چونکە کابرا چۆن مخەدەر دەخۆت یا مەی دەخواتەوە مسکر بێت سەیارە لێ دەخورێت، بۆیە لە زۆر بەی وولاٌتان بە رێژەیە کە سەرپێچییەك دەکرێت بە رێژە مۆڵەتەکەی لێ وەردەگرێتەوە، لە حاڵەتی یەکەم پەنجا لە سەد لە حاڵەتی دووەم ئەگەر ئەگەر دووبارە بێتەوە مۆڵەتەکەی لێ وەردەگرێتەوە وە ئەو کەسە پێویستە جارێکی تر سەر لە نوێ داوا بکات مۆڵەتەکە وەربگرێتەوە.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (بەهزاد دەروێش)، بەڕێز (مصطفی سکری)، فەرموو.

بەڕێز مصطفی سکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر خاڵی یەکەم تێبینیم هەبوو بەڕێز کاك (یروانت) باسی کرد دیارە ماددەی (مسکر) تەنها بە جیهازەکی تایبەت دەرئەکەوی ناکرێت برگەی یەك لەگەڵدایە لەگەڵ زیاتر هەمووی وەکو یەك حساب بێ پێم وابی ئەوە نیسابەکی تێدا نییە ئەگەر ئەوە هەندەك تەسنیف بکرێت باشترە عەدالەتی زیاتی تێدا دەبی.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (مصطفی سکری)، بەڕێز (ئاری هەرسین)، فەرموو.

بەڕێز ئاری محمد عبدالرحيم (ئاری هەرسين):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

خۆی لە راستیدا لە ولآتانی خۆرئاوا كە لە ئاینەكەیانا مەسەلەی خواردنەوەی مەشروب حەرام نییە ئەوانەی كە متابەعەی قانوونی هاتوو چۆیان كردبێت لە خۆرئاوا زۆر باش ئەزانن كە سزاكان زۆر توونـدن لەویٚ من هەست ئەكەم بەگشتی ئەو سزایانەی كە دانراوە بە ئەندازەی كافی توونـد نین یەك، دووەم فیعلەن وایە كە رێژەی مەشروب لە لەشی ئینساندا كە بە پرۆمایل دیاری كراوە لەم قانوونەدا نییە وە ئەمەش من تێئەگەم بۆ لیژنەی قانوونی ئەمە ئەركێكی قورسە لەبەر ئەوەی ئەبیٚ ئەمە بە پسپۆری لەبواری بایۆلۆژیدا دیاری بكات كە چ پرۆمایلێك زیاتر كار دەكاتە سەر ئینسان هەتا پرۆمایلێكی تر، خاڵی ئەخیر دانانی ئەو قانوونە بە بیٚ ئەوەی ئەو كارمەندە بەڕێزانەی پۆلیسی هاتووچۆ لە وەزارەتی ناوخۆ ئەوان پڕچەك بكرێت لەو ئالەتەی كە فووی پیا ئەكرێت بۆ نمونە بۆ دیاریكردنی ئاستی بەكارهێنانی مەشروب ئەگەر ئەوە نەبێت ئەو قوتەی كە پێویستە ئەو قانوونە كە هەیبێت نایبێت، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (ئاری هەرسين)، بەڕێز (مامۆستا مەلا مەروان)، فەرموو.

بەڕێزحسێن اسماعيل حسێن (مەلا مەروان):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەلاٚ من لەگەڵ زۆر قسەكانی كاك (ئاری) دام بەشێكی زۆری لەبەر ئەوەی تاوەكو سزاكان توند تر بن لەو حاڵەتی، بەلاٚم یەك جیاكاری من پێم باشە لیژنەی یاسای ئەگەر پێیان باش بێت ئەو سەیارانەی كە تایبەتن لەگەڵ ئەو سەیارانەی كە وەكو بڵێت حمومی وەكو ئەوانەی نەفەر هەڵگر جیاكار بكرێتن چونكە بەتایبەتی ئەوەی كە نەفەرمی عام دەگوازنەوە نەفەرە تەكسیە جیاوازە لەگەڵ ئەو سەیارەی خصوصی بێت كابرا بە خۆی لەناو سەیارەكە بێن جیاكاریەك لەوەی بكرێت، ئەوەی تری دەربارەی لێسەندنەوەی ئیجازە ئەمن پێم باشە وەكو ئەو ولآتانەی كە ئێمە لە زۆر شت چاومان لێكردوون با لەو شتە چاكانە چاویان لێكەین ئێستا لەو ولآتانە لە جۆرێك لەو ولآتانە كابرا سەرپێچییەك دەكات بۆ نمونە مرور دەزگاكانی تایبەتمەند كونێكی لە ئیجازەی بكەن دووبارەی كردەوە جارێكی تر كونی دووەمی لێبكەن بۆ سێیەم جار كە سەرپێچیەكەی كردووە پێویست ناكات هیچ لیژنەی لەسەر دابنیشیٚ ئیجازەكەی لیٚ سەحب بكرێـەوە و دوو ساڵ مۆڵەتی بدرێتیٚ سەر لە نویٚ جارێكی تر ئیجازەی خۆی دەربێنێتەوە، من بۆ لیژنەش كاتی خۆی پێشنیارم بۆ كردن بەلاٚم ئەو پێشنیارەیان بۆ دووبارە دەكەمەوە، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (مامۆستا مەلا مەروان)، بەڕێز (مامۆستا مەلا هەورامان)، فەرموو.

بەڕێز هەورامان حمە شریف (مەلا هەورامان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتوانی لە تەواوی قسەکانی مامۆستا (مەروان) دەکەم وە بەو پێیەی کە بەپێی داتا و بەدوا داچوونەکان زۆربەی حادیسەکانی هاتووچۆ لە دەست ئەوانە ئەقەومێ کە لەو حاڵەتە دان کە ماددەی سەرخۆشکەر و موسەکیریان خواردووە وە کارەساتی زۆر جەرگ بڕی لێ دروست بووە بۆیە پشتوانی لەو بۆچونانە دەکەم وە لەو رەئی و پێشنیازانە دەکەم کە بەڕێز (د.ڤالا) خوێندیەوە کە لە لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە هاتووە وە لەگەڵ ئەوان سزا و غەرامەکان توونند تر بکرێت لەسەر ئەوانەی کە لە حاڵەتەدان لە حاڵەتی سەرخۆشی و بێهۆشی و خواردنی ماددەی هۆشبەر سەیارە لێدەخوڕن حاڵەتیان حادیسەی ناخۆش و جەرگ بڕ دروست دەبێت، سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (مامۆستا مەلا هەورامان)، بەڕێز (بێستون فایەق)، فەرموو.

بەڕێز بێستون فایەق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر تەقدیر کردنی مەبلەغەکە وە سزاکە منیش لەگەڵ رەئی هاوڕێیان کە هەر وەزارەتی ناوخۆ بۆ خۆیان جیهازیان هەیە کەشفی ئەکەن کە ئەڵێن غەرامەیەك بە بڕی ئەوەنە بەپێی ڕێژەی کحول لە جەستەی ئەو کەسەی کە سزا ئەدرێت چونکە جیهازەکە هەیە هەر خۆشی ئەینوسێ چونکە ئیستا لە وەزارەتی ناوخۆ کاری پێ ئەکرێت، ئەوە تەواو بوو، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان لەسەر جەلسەکەش کە ئەڵێن دوای ئەخەین پێم باشە کۆتای پێ بهێنرێت ئەو بەرنامەی کارە ئەوەی کە هەیە تەواوی بکەین، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (بێستون فایەق) ئە پێشنیارە هاتووە لەلایەن بەڕێزی ترەوە وە لای ئێمە لە دەستەی سەرۆکایەتی لاریمان نییە وا بڕیار دەدەین ئەمرۆ هیمەت بکەین ئە یاسایە بە تەواوی یەکلایی بکەینەوە سەعات (3) تا (4) پشوەك وەردەگرن بۆ خواردن تا سەعات (3) بەردەوام دەبین، بەڕێز (د. سیراج)، فەرموو.

بەڕێز سیراج احمد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبیعی هەدەف لەو یاسایە گومان لەوەدا نییە پاراستنی سەر وماڵی خودی شوفێران لەگەڵ خەڵکی دیکە بۆیە سزاکە من وای دەبینم تا حەدێك سوك و هەندێ خەفیفن جا لەوانە بە رای لە خاڵی یەکەم (500000) پێنج سەد هەزارەك بە لایەن کەم بکرێتە (1000000) یەك ملیۆن، خاڵی دووەم خاڵێك زیاد بکرێت بۆ ئەگەر هاتوو لە حاڵەتی یەکەم دووبارەی کردەوە بۆ دووەم دووبارەی کردەووە وە بۆ جاری

سێیەمیش هەر دووبارەی کردەوە من پێشنیار دەکەم مۆڵەت لەو کەسە بسەندرێتەوە تا مودەیەك ئینجا دووبارە دەست بە دەرکردنی مۆڵەت بکاتەوە ، لەبەر ئەوەی ئەو کەسە دیارە بە سزاکان کاریگەری لەسەر نەبووە وەکو رادعێکە ئەو کەسانە لە ژێر کاریگەری ماددەی هۆشبەر سەیارە داژۆن هەر خۆیان دەفەوتێنن وە خەڵکیکەش لەگەڵ خۆیان ئەفەوتێنن وا چاکە زیاتر رەدعەکان بەهێزتر بن، وە پێشنیار دەکەم بۆ جەنابتان ئایا بۆ ئەورۆکەش لایەنی پەیوەندیدار وەکو دوێنێ دەبوایە لێرە بان بەلایەنی کەم مودیر عامێك لێرەبان زیاتر هاریکارمان دەبوون لەوانەیە روونکردنەوەی زیاتریان بدابایە هاریکار دەبوون بۆ زیاتر دەولەمەند کردنی پرۆژە یاساکە، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.سیراج)، ئەوان ئەو پلانەی کە دەبوا لێرە حازر بن وا نەبوو بتوانن تێبینی بدەن قسە بکەن لەبەر ئەوە ئەوان گەڕانەوە تێبینیەکانیان پێشکەش کردن و گەرانەوە، بەڕێز (ایوب عبدالله)، فەرموو.

بەڕێز ایوب عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها پشتیوانی لە وتەکانی کاك (بهزاد) دەکەم هەروەها بەڕێز مامۆستا (مەروان گەلاڵی) هەروەها بەڕێز. (د.سیراج)، سوپاس.

جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (ایوب عبدالله)، بەڕێز مامۆستا (ماجد)لێرە نییە، بەڕێز (حاجی کاروان)، فەرموو.

بەڕێز کنعان نجم الدین احمد (حاجی کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو عقوبەی کە دانراوە ئەو ئیقتراحەی مامۆستا (مەروان) تەبعەن لە ئەوروپا باسی پۆینتە هەموو ئیجازیەیك پێنج پۆینتە حەسەبی مەخالەفەکە پۆینت دائەبەزێ لە هەموو مخالەفەیك پۆینتێك دانابەزێ مەسەلەن لە گلۆپی سوور بدرێت پۆینتێك دا ئەبەزێ لە مەشروب خواردن پۆینتێك دائەبەزێ ئەگەر حادیسەی گەورەتر بێت دائەبەزێ جا لێرە ئیجرا نەکراوە یەعنی بۆیە ئەو پێشنیاری ئەو کون کردنە ئەك بەرەئی من بڵێین نوقتە لێرە نازانم چۆن جێی ئەکرێتەوە لەم یاسایە لە نەتیجەیا ئەگەر کەسێك پێنج پۆینتەکەی دابەزی ئەو کاتە ئیجازەکەی لێ ئەسەندنەوە وە بۆماوەی یەك ساڵ ئیجازەی نادرێتێ وە دوای ئەوە ئەبێ محامی بگرێت وە دوای ئەوە ئەبێ ببرێتە لای دکتۆری نەفسیش چونکە مەعقول نییە کەسێك ئاوا بێت لەبەر ئەوە ئەو حاڵەتەی تیا بێت لە حاڵتی دووبارە بوونەوە پۆینتێك دابەزێ بە لایەنی کەم بەتایبەتی ئەو پێشنیارەی کاك (بهزاد) وابزانم لە (50٪) دیاری بکرێت لە (50٪) زیاتر سەرخۆش تر بوو لەبەر دڵی کاك (یروانت) وتی لەوانەیە کەس هەیە بیرە بخوات سەرخۆش نەبێت یەنی ئەو نسبەیە

دابنرێت (50٪) بەسەرەوە لە حاڵەتێکا عقوبەکەی ببێتە پۆینتێك ئەو کاتە دوای ئەوە ئیجازەکەی لێنەسەندرێـەوە بە پێی پۆینتەکان بێت بگاتە (5) پۆینت ئینجا لێی بسەندرێـەوە، سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (حاجی کاروان)، بەڕێز مامۆستا (علی هالۆ)، فەرموو.

بەڕێز علی علی هالۆ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز پشتەڤانیا وان هەڤالا دکەم ئەوێت پێشتر ئاخفتی بۆ دیارکرنا (پڕۆمایل) رێژا ئەلکحولێ، هەروەسا توونددکرنا سزا ئەوان کەسێن ئەلکحولێ ڤەتخۆن چوونکی ل وولاتێن پێشکەفتی ئەو ئامارێن بەردەست پێنجی ل سەدی زێدەتر ئەو حادیسێن روودەن ئەون ئەوێت کو ب سەرخۆشی سەیارا تاژۆن، ژێ ستاندنا ئیجازێ ل حاڵەتێ سەرخۆشیێدا ژ سێ هەیڤا ژ ساڵەکێ کێمتر نەبیت، ژ ساڵەکێ بۆ سەرێ، ئو ل ڤێرێ ئەز دبینم ئیشارەت ب هندەك تشتا نەهاتیە دان کو گەلەك گرنگن، ئەگەر گەنجەك ژ هەژدە سالێێ کێمتر سەرخۆش و سەیارە هاژۆتبیت و ئیجازە نینە واتا ئەڤ سزایە ناگریت و دبیت ل شونا وی سزایی ئیجاز ژێ وەرگرتن ساڵەك هەتا دوو سالا حەق نەبیت تەقدیمێ ئیجازێ بکەت، ئەگەر ژ هەژدە سالیێ کێمتر بیت و یان ژی تەمەنێ وی زێدەتر بیت و ئیجازە نەبیت ل ڤێرێ هەم ئیجازە نینە و سەیارەیا هاژۆتی هەم ژی ب سەرخۆشی ، سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (علی هالۆ)، بەڕێز (عباس غزالی)، فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو ماددەی کە ئەنجام بدرێت بە زۆرتری لە شەوانە دایە کە ئەویش ئەوەیە مەئمور تیمەکانی بەرگری کردن بۆ بەرپەرچ دانەوەی تەقریبەن لەسەر کار نین هەر بۆیە پێشنیار دەکەم خاڵی یەکەم بکرێت بە دوو فەقەرە، (أ-ب) ئەلفەکە دیار نەکراوە لە کاتێك کە دەردەکەوێت نەفەرێ سایەقێك سەرخۆشە سەیارەی لێدەخوڕێت دەست بەجێ چونکە ئەمە نەخۆشە دەست بەجێ هەم وەسیلەکەی لێوارگیرێ هەم خۆشی راگیرێ تا نەخۆشیەکەی چارەسەر دەبێت، بە نسبەت غەرامەشەوە هەر وەکو برای بەڕێزم کاك (ئاری) باسی کرد لە ئەوروپا کە مەشروب حەرام نییە بە زۆرتریش لە کۆمەڵگەیەکین کە ئیسلامیشین هەم حەرامە یەعنی دوو تاوان دەبێتە دوو تاوان هەم شەرعی هەم قانوونی غەرامەکان زیاد بکرێت، بە نسبەت ئەوەی (د.ڤالا) وتی پارکینگ نییە بۆ ئەوەی حجزی لێدابنێن، لە دونیادا سەیارەیەك حجز دەکرێت گواستنەوە و پارکینگیش لەسەر خاوەنەکەیە کەواتە ئەمەش دەبێتە داهات وە شەوانەش بۆ چارەسەری ئەو خاڵە بچووکە بۆ ئەوەی کارەساتی مرۆیی و گیانی ماڵی نەبێ مەفرەزەکان زیاتر بێت وە داهاتی ئەم غەرامەش بدرێتەوە ئەو کەسانە وەکو پاداشت کە بە شەوانە ئەم ئەرکە بەڕێوە دەبەن، سوپاس.

جعفر ابراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (عباس غزالى)، بەڕێز مامۆستا (عبدالرحمن)، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن على رضا:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەگەر سەيرى هەر سێ ماددەكە بكەين ياخود هەر سێ برگەكە بكەين لە راستيدا هەموو سزاكان بريتييە لە پێبژاردن يان وەرگرتنەوەى مۆڵەت بۆ ماوەى (3) مانگ كەمتر و زياتر، بەڵام بيرمان نەچێت زۆر جار خەڵكانێك هەن كە فێرى سەرپێچى كردن بوون راهاتوون بەوەى كە سزا بدرێن واتە زۆر ئاساييە بە لايانەوە هەموو رۆژێك (60) هەزار بدەن بۆ سزا، هەتا زۆر جار بووە بە نووكتە ئەڵێت (پۆليسێكى هاتووچۆ وەصلێكى (60000) شەست هەزارى دەدات بە خاوەن شۆفێرێك، شۆفيرەكە لەبەر ئەوەى وەزعى باشە راهاتووە بە سەرپێچى كردن ئەڵێت توخوا زەحمەت نەبێت وەصلێكى ئەو سەريشم بۆ بكە چونكە ئاساييە من (60000) شەست هەزارەكە بدەم، بۆيە من پێشنيار ئەكەم كۆمەڵێ قسە كرا هەوڵ بدرێت سيستەمى خاڵ پەيرەو بكرێت كە ئەويش ئەوەيە هەر شۆفێرێك (5) خاڵ بۆ ديارى بكرێت ديارە خاڵەكان سەرپێچى بچوكن هەيە مام ناوەند هەيە گەورە هەيە ئەكرێت (3) سەرپێچى بچوك بە خاڵێك حيساب بكرێت دوو سەرپێچى وەصەت بە خاڵێك حيساب بكرێت وە سەرپێچى گەورەشمان هەيە بە خاڵێك حيساب بكرێت، واتە هەر شۆفێرێك لەماوەى كاركردنيدا ياخود لە ماوەى تەمەنى خۆيدا تا ئەو كاتەى كۆتايى بە مۆڵەتەكەى دێت (5) جارسەرپێى گەورە بكات لە راستيدا پێويستە ئەو مۆڵەتەى لێوەرگيرێتەوە دواى (2) ساڵێكە هەوڵ بدرێت وە خۆى محاوەلە بكاتەوە لەسەرەتا بۆ پێدانى مۆڵەتەكەى، بۆيە دەكرێت ئەو پێشنيارە بۆ جەنابتان ئەوە بكرێتە بڕگەيەك بڕگەى چوارى ناو ئەنێن بە شێوازێك لە شێوازەكان داڕشتنەوەى باشى بۆ بكرێت، سوپاس.

جعفر ابراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز مامۆستا (عبدالرحمن)، بەڕێز (محمود حاجى)، فەرموو.

بەڕێز محمود عمر صالح:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

وەك جەنابتان ئاگادارن مەسەلەى كحول لە هەموو دونيادا بۆ خۆى رێ و شوێنى خۆى هەيە زۆريش قەدەغەيە يەعنى ئێستا لە ئەوروپا ئەو كەسانەى كە مەشروب خۆرن ماوەى (24) سەعاتيان بۆ ديارى ئەكرێت تا (24) سەعات ناتوانن ئۆتۆمبيل لێخورن وە بە سەرخۆشيش ئۆتۆمبيل لێبخورن سزاكەى زۆر زۆر قورسە، لێرەدا شتيك هەيە كە باس لە ژينگە نەكراوە يەعنى بۆ نموونە جەنابت ئاگادارى لە ئەوروپا ئەوانەى كە بە سەرخۆشى يان بە بێ سەرخۆشى ئۆتۆمبيل لێئەخورن و زەرەر بە ژينگە ئەگەێنن حەيوان و ئاژەڵى كێوى ئەگەيەنن سزاكەى لەوە قورسترە كە بە ئينسانەكان ئەگەيەنێ، لەلاى ئێمە لە خواى بە زياد بێت بە بۆنەى چەك و تەقە كردنەوە رەنگە حاديسەى سەيارە كەمتر بێت حەلا كولى حال من لەسەر كۆى

بڕگەکە پێشنیار ئەکەم بەم شێوە بنوسرێتەوە، بە هەموو جۆرێك لێخورینی ئۆتۆمبیل بە سەرخۆشی و بە نەخۆشی قەدەغەیە چونکە بۆی هەیە ببێتە مایەی روودا و مەترسی بۆ سەر ژیانی خۆی و خەڵك و ژینگە، بۆیە هەر کەسێك لە ژێر کاریگەری ماددەی سەرخۆشکار و هۆشبەر ئۆتۆمبیل لێبخورێت ئەوە سزا دەدرێت بە غەرامەیەك کە لە (1000000) یەك ملیۆن کەمتر نەبێت وە لە (2000000) دوو ملیۆن زیاتر نەبێت لەگەڵ دەست بەسەراگرتن مۆڵەتی شۆفیریەکەی بۆ ماوەیەك کە ل (3) مانگ زیاتر نەبێت وەکو ئەوەی کە لیژنەی ناوخۆی و لیژنەی یاسایی دیاریان کردووە، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (محمود حاجی)، زەحمەت نەبی ئەوەی نووسیوتە بۆ لیژنەی یاسای بنێرە بۆ ئەوەی سوودی لێ ببینن، بەڕێز (شوکریە شێخانی)، فەرموو.

بەڕێز شکوریە سمایل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کرا بەلاًم پێم باشە غەرامەکان زیاد بکرێت، وە لە حالەتی دووبارە بوونەوەی سەرپێچیەکان خاڵبەندی بکرێتن و وە دواجا مۆڵەتی لێخورینی ئۆتۆمبێلیان لێ بسێندرێتەوە، سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (شوکریە شێخانی)، لیژنە پەیوەندیدارەکان، جاری یەکەم لە لیژنەی ناوخۆ دەست پێ دەکەین وە دەرفەتی زیاتر دەدەین بە لیژنەی یاسایی بۆ روونکردنەوە و وەلاًم دانەوە، بەرێز (قادر رزگەیی)، فەرموو.

بەڕێز قادر ئۆتمان رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەلاً لە راستیدا سەبارەت بە ئامێری پێوانە کردن لە سنووری هەموو بەڕێوەبەرایەتیەکان نییە ئێمە خۆشمان لە ناو لیژنەدا باسمان کردووە وەك لیژنەی ناوخۆش قەرارمان داوە لەگەل وەزارەتی ناوخۆ دابنیشین بەلاًم سەبارەت بە ئامێرەکە و رێژەکە لە راستیدا پێویستە ئەوە بە تەعلیمات دیاری بکرێت یەعنی ئەصلی تەعلیماتیش هەر بۆ ئەوەی وردتر بکرێتەوە بۆیە ئەمە بەبێ گومانی پێوانە کردنی وە رێژەکە لە ئەنجامی پێوانە کردن بە تەعلیمات دیاری دەکرێت لە لایەن وەزارەتی ناوخۆ وە، سەبارەت بە وەش کە ماددەی هۆشبەر راستە ئەوە قانوونی هەیە و سزاشی هەیە ئەوە حاڵەتەکە بۆ بەکارهێنانی، قسەیەکی دیکە قسە دەکرێت ئەمە دەکرێ، دەتوانێ دادگا بیکا وە دەتوانێ نەیکا پێم وا نییە لە هیچ کوێیەکی دونیا ئەوانەی کە یەکە و جاریان بێت کە دەخۆنەوە ئۆتۆمێلیان بەکار هێناوە هەر بۆ یەکەم جاریش مۆڵەتی شۆفێریان لێ وەرگیرێتەوە لە سوید کە ئەوان لە پیلانیان دایە کە قوربانیەکانیان بکەنەوە بە سفر بە یەکەو جار یەکێ بەکاری دێنێ تەجاوزی رێژەکە دەکا رێك مۆڵەتی شۆفێری لێ وەرناگرنەوە بۆیە برگەی دووش لە ماددەکەدا دیاری کراوە ئەگەر دووبارە کرایەوە ئینجا لێی وەردەگیرێتەوە، دەکرێت

ئێمە ماوەی لێوەرگرتنەوەکە بە رای خۆم زیاد بکەین لە (3) مانگ زیاتری بکەین بەلاّم وەك خۆم پێم باش نییە یەك جار رێك سەحبی مۆڵەتەکەشی بکەین، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (قادر رزگەیی)، بەڕێز (ناظم کبیر)، فەرموو.

بەڕێز ناظم کبیر محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك (قادر)یش باسی کرد یەعنی هەندێ وەردەکاری بەرێزان باسیان کرد ئەمە لێرە جێگای نابێتەوە لە رێگای رێنماییەکانەوە ئیش لەسەر دەکرێت جێگایان دەگرێتەوە، وە بە نسبەت پێوەر مەسەلەن ئەوەش دیاریکردنی رێژەکەش هەر بە تەعلیمات دەکرێت ناکرێت لێرە دیار بکرێ یان ریزبەندی پۆینتیان بۆ بکرێت، ئەوە هەر بە پێی تەعلیمات دەکرێت، خالێکی تریش بەرێزێك باسی کرد مەسەلەن ئەو ماددەیە تەنها پەیوەستە بە کەسەکی سەرخۆش یان کەسێك کە ماددەی هۆشبەری بەکارهێنا بێت تەنها ئەوەی کە مۆلەتی نییە باسیان کرد، ماددەی تر هەیە ماددەی یەکەم دەتوانێ دیار بکات ئەوانەی کە مۆڵەتیان نییە بەڵکو و تەنها پەیوەستە بەوانەی کە سەرخۆشن، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (ناظم کبیر)، بەڕێز (د.ڤالاّ)، فەرموو.

بەڕێز ڤالاّ فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چەند پێشنارێك خرا یە روو لەلا یەن ئە ندامانی پەر لەمان ئەو پێشنیارانەی کە خرا یە روو زۆر بەی بە نەزەری ئیعتیبار وەردەگیرێتەوە لەناو راپۆرتەکە بۆیە هیچیان نەبوون بە (3) پێشنیار بۆ ئەوەی بخرێتە دەنگدان ئەوەی کە بووە بە (3) پێشنیار ئێمە وەری دەگرین، چونکە پێشنیار کرا کە لێسەندنەوەی مۆڵەت بکرێت بە ئیجباری، پێشنیار کرا کە لێسەندنەوەکە ماوەکەی زیاد بکرێت، پێشنیار کرا کە لێسەندنەوە بۆ جاری سێیەم هەر بە یەك جاری لێی بسەندرێتەوە ئێمە ماوەی لە وانەیە (3) ساڵ بۆ (5) ساڵ دانێین نەك بەیەکجاری لێسەندنەوەی کارێکی قورسە واتە بۆ سێ جاریش دای دەنێینەوە و لێسەندنەوەکە زیاد دەکەین سەحبی ئیجازەکە، بۆ مەسەلەی بەند کردن زۆربەی بەرێزان پێشنیارەکەی ئێمەیان وەکو لیژنە قبولّ بوو بەن کردن زیاد بکرێت تەنها غەرامە نەبێت، بۆ دیاریکردنی رێژەی ماددەی سەرخۆشکەر یان هۆشبەر ئێمە رێنمایمان هەیە ژمارە (4)ی ساڵی (2016)یە لە وەزارەتی ناوخۆ دەرچووە ئەو رێنمایيە، رێنماییە کە لە ماددەی سێیەمیدا دەڵێتن (نابێت رێژەی هەبوونی مادده کحولیەکان لە لەشی شۆفێر بەم رێژانە خوارەوە تێپەڕێت).

1-رێژەی (o) و (o2) ئۆ پۆینت ئۆ دوو بۆ شۆفێرانی ئوتۆمبێلی بار هەڵگر کە کێشان لە (4) تەن زیاترە و شۆفێرانی ئۆتۆمبیلی کشتوکاڵ و بیناسازی هەروەها شۆفێری ئەو ئۆتۆمبێلانەی هەڵگری ماددەی ترسناك

و هه مه نه‌وتیه‌یه‌كان و شۆفیری گوا ستنه‌وه‌ی ئۆ تۆمبیلی گ شتی وه كو تاكسی و پاس كه كاك (مه‌روان) ئیشاره‌تی پێدا.

2- رێژه‌ی (0.05) (ئۆ پۆینت ئۆ پێنج) بۆ شۆفێرانی جۆره‌كانی تری ئۆتۆمبیل و ماتۆر سكیل. واته ئه‌وه به ته‌علیمات حه‌ل كراوه، ئێ مه له یا ساكه‌ی خۆ مان مادده یه‌كمان ئیزا فه كردووه وه‌ك لیژ نه په‌یوه‌ندیداره‌كان ده‌لێین دیاریكردنی رێژه‌ی مادده‌ی كحولی له له‌شلی شۆفیر به پێی ئه‌و ته‌علیما ته ده‌بێت كه وه‌زاره‌تی ناوخۆ به هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ڵ وه‌زاره‌تی ته‌ندروستی ده‌ری ده‌كا واته وه‌زاره‌تی ته‌ندروستیشمان ئیلزام كردووه به وه‌زاره‌تی ناوخۆ كه پێكه‌وه ئه‌و كێشه‌یه به ته‌علیمات چاره سه‌ر بكه‌ن، حا ڵه‌تی حجز كردنی سه‌یاره زۆربه‌ی ئه‌ندامان ته‌ئیدیان كرد كه حجزی سه‌یاره با نه‌بێتن له به‌ر ئه‌و ئه سبابانه‌ی كه ئێمه پێشتر باسمان كرد، سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سه‌رۆكی په‌رله‌مان:

سوپاس بۆ به‌ڕێز (د.ڤالا)، سه‌رۆكی لیژنه‌ی یاسایی، به‌ڕێز (د.به‌هار)، فه‌رموو.

به‌ڕێز به‌هار محمود فتاح:

به‌ڕێز سه‌رۆكی په‌رله‌مان.

سه‌باره‌ت به ئه‌وه‌ی كه پێشنیار هه‌بوو له‌وه‌ی كه ئه‌و غه‌رامه‌یه ده‌ستكاری بكرێت (500000) پێنج سه‌د هه‌زاره‌كه بكرێته (1000000) یه‌ك ملیۆن و ئه‌وانه‌ی ئێمه جارێكی دیكه‌كه دووباره‌ی ئه‌كه‌ینه‌وه كه ئێمه صولته‌ی ته‌قدیریمان داوه به قازی، قازی بۆ خۆی به پێی حاڵه‌ته‌كه ته‌عامول بكات بۆیه له (500000) پێنج سه‌د هه‌زاره‌وه تا (2000000) دوو ملیۆن ئه‌گه‌ر دیقه‌ت بده‌ن فه‌رقه‌كه زۆریشمان داوه یه‌عنی صولته ته‌قدیریه‌كه زۆره بۆ ئه‌وه‌ی قازی بتوانێ ته‌عامولی تیا بكات له‌و به‌ینه‌یا، سه‌باره‌ت به سه‌یاره‌ی عمومی و خصوصی ئه‌وه‌ی مامۆستا (مه‌روان) باسی كرد ئیزافه‌تەن بۆ ئه‌وه‌ی كه له ئه‌و ته‌علیماته‌یا هه‌یه له مادده‌ی (23) ئێمه باس ئه‌وه‌مان كردووه ئه‌گه‌ر یه‌كێك به هۆی لێخوڕینه‌كه‌یه‌وه زه‌ره‌ر به خه‌ڵكی تر بگه‌یه‌نه جارێكی تر باسی ئه‌وه‌شمان كردووه، سه‌باره‌ت به‌وه‌ی كه هه‌ندێك كه‌س هه‌یه پێبژاردن و وه‌رگرتنه‌وه‌ی مۆڵه‌ت ره‌دعی ناكا ئه‌ی ئێمه سزای به‌ندكردنه‌كه‌مان بۆ ئه‌وه داناوه وه‌ك مامۆستا (عبدالرحمان) ئه‌وانه‌ی كه ئه‌وه ره‌دعیان ناكا سزای به‌ند كردنمان بۆ داناون، سه‌رپێچی بابه‌تی ره‌چاوكردنی خاڵ ئێمه ده‌توانین لێره‌دا له ژێر رۆشنایی پێشنیاره‌كانی جه‌نابتان ده‌توانین جارێكی تر ئه‌و مادده‌یه دابرێژینه‌وه ئیزافه‌ی ئه‌وه بكه‌ین كه ئه‌گه‌ر بۆ سی باره و چوار باره بۆوه به‌ڵام بۆ سه‌رپێچیه‌كانی تر پێویست ده‌كا هه‌ر كاتێ مادده‌كانی ترمان ته‌عدیل كرد ئه‌و كاته له‌وێیا ئه‌وه‌ش ره‌چاو بكه‌ین، لێره‌دا ناتوانین سه‌باره‌ت به‌وه‌ی كه باسیش له ژینگه نه‌كراوه ئه‌وه به هه‌مان شێوه ده‌بێت له مادده‌ی ترا باس بكرێت به‌ڵام له‌مادده‌ی (3) كه مادده‌ی (23) هه‌مواره‌كه‌یه باسی ئه‌وه‌مان كردووه كه یه‌كێك زه‌ر به خه‌ڵك بگه‌یه‌نێ یا به مومته‌له‌كاتیان بگه‌یه‌نه سه‌باره‌ت به‌وه‌ی باس له‌وه كرا ئه‌گه‌ر ئیجازه‌ی نه‌بێت سه‌رخۆشیش بێت ئه‌وه به دڵنیاییه‌وه مادده‌ی (1) و (2) ده‌یگرێته‌وه یه‌عنی مادده‌ی (22) و (23)

دەیگرێتەوە یەعنی هەردوو عقووبەکەی بەسەرا جێبەجێ ئەکرێت پێویست ناکا لێرە باسی بکەینەوە، سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (د.بەهار)، جێگری سەرۆکی لیژنەی یاسایی، بەڕێز (تەلار لطیف)، فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر باس لەسەر شێوازی ئیسپات کردنی ئە رێژەی کحولە کرا ئەو مخەدەراتەی جگە لەو ئامێرەی ئەوە پێ تاقی ئەکرێتەوە کار لەسەر ئەوە دەکرێت لەلایەن دادگاکانەوە لە رێگای لیژنەی تەندروستییەوە فەحصی بۆ ئەکرێت بۆ ئیسپات کردنی ئەو رێژەیەی کە بەکاری هێناوە، ئەمە لە لایەك بۆ ئەوەی رێژەی حەدی ئەدنا و ئەعلاکەی کە لە ماددەکەیا هاتووە ئەو صولتە تەقدیریە حاکم بەکاری بێنێت لەسەر ئەساسی شێوەی ئەو رێژەیەی بەکاری هێناوە وە هەروەها رێژەی ئەو تاوانەی لە دەرەنجام هەیە تەنها سەرخۆشە یاخود ماددەی مخەدەراتە بەکاری ئەهێناوە گیراوە پێش ئەوە تاوانەکەی دیکەی لێ بکەوێتەوە تاوانی بڵێین حادیسەی لێکەوتۆتەوە یان بۆتە هۆکاری ئەوەی کەسی کە ببێتە قوربانی لەگەڵیا ئەوانە بە پێی ئەوە عقوبەکەی لەسەر زیاد ئەبێت، وە باسی تەقصیتی غەرامە کرا بەرێزان حقوبەکە لێرە کە هاتووە وەکو خۆی جێبەجێ ئەکرێت ئەو غەرامەیە تەقصیت ناکرێت لەبەر ئەوەی ئەگەر هاتوو نەیتوانی غەرامەك بدات راستەوخۆ ئەچێ بۆ حەپس کردن لە رێگای دادوەرەوە وە ئەصڵیش لێرە ئەوەیە کەسێك کە سوور بزانێ ئەو تاوانەی کە ئەیکا یان ئەو کردارەی ئەیکا تاوانی لێ ئەکەوێتەوە ئەوە پێویست ئەکا ئەو عقوبە وەکو خۆی وەرگرێت تاکو ببێتە رەدعێك بۆ کەم کردنەوەی ئەو تاوانە یاخود ببێتە وانە بۆی ئەو تاوانە دووبارە ناکاتەوە، سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز (تەلار لطیف)، بڕیاردەری لیژنەی یاسایی، بەرێزان ئێستا ئەو ماددەیە بە رەچاو کردنی تێبینیەکانی ئێوە روونکردنەوەکانی ئێوە دەخوێنرێتەوە وە دواتر دەخەینە دەنگدان، ئومێدەوارم ماددەی سێیەم هەموومان تەرکیزمان زیاتر بیت بۆ ئەوەی تیکرار نەبی ئەگەر گوێ لە یەکتر بگرین زۆر تەئیدی یەکتر ئەکەین بەڵام هەیە تەرکیز ناکا وەکو پێویست لەبەر ئەوە هەر بە تەواوەتی تکراری زۆرە نامەوێ هەموو تیکرارەکان باس بکەم بەڵام ئەم جارە داوا دەکەم تەرکیزی باشتر بکەن، بەرێزان ئێستا ماددەکە دەخوێنرێتەو بە دارشتنەکی نوێ، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای وەرگرتنی راو سەرنجی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ماددەکەمان بەو شێوەیە دارشتەوە:

ماددەی (2)

دەقی ژمارە (22)ی یاسای هاتووچۆ هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێنرێتەوە:

1-هەرکەسێك لە ژێر کاریگەری ماددەیەکی سەرخۆشکەر یان هۆشبەر سوارۆیەك لێبخورێ ئەوە بە بەند کردن بۆ ماوەیەك کە کەمتر نەبێت لە (3) مانگ زیاتر نەبێت لە (6) مانگ یان بە پێبژاردنێك کە لە (500000) پێنج سەد هەزار کەمتر نەبێت و لە (1500000) یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار زیاتر نەبێت سزا دەدرێت و مۆڵەتی لێخورینەکەی لێرادەکێشرێتەوە بۆ ماوەیەك لە (3) مانگ زیاتر نەبێت.

2- لە حاڵەتی دووبارە ئەنجامدانەوەی ئەو تاوانەی لە برگەی (1)ی ئەو ماددەیە دەقی لەسەر کراوە ئەوە سزاکەی دەبێتە بەند کردن بۆ ماوەیەك کەمتر نەبێت لە (6) مانگ و زیاتر نەبێت لە (1) ساڵ یان بە پێبژاردن کە لە (2000000) دوو ملیۆن دینار کەمتر نەبێت، لەگەڵ لێراکێشانی مۆڵەتی لێخورین بۆ ماوەیەك لە (6) مانگ کەمتر نەبێت.

3- لە کاتی ئەنجام دانەوەی تاوانەکە بۆ زیاتر لە (2) جار سەرەرای ئەو سزایانەی لە برگەی (2)ی ئەو ماددەیەدا هاتووە لێراکێشانی مۆڵەتی لێخورینەکە بۆ ماوەیەك دەبێت کە لە (3) ساڵ زیاتر نەبێت.

4- پێویستە لە سەر دادگا لە کاتی دەرکردنی بریاری لێراکێشانی مۆڵەتی لێخورین بەرێوەبەرایەتی هاتووچۆی پەیوەندیدار ئاگادار بکاتەوە لە دەرکردنی بریاری لێراکێشانی مۆڵەتی لێخورین لە دوای بنبرکردنی حوکمی تاوان بارکردنەکە.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێز (پەروا)، فەرموو.

بەرێز پەروا علی حمە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێ وشە هەیە وەکو بەرێزان ئیشارەتیان پێ کرد زۆر تەرجوومەی حەرفییە ئەگەر بکرێت لەو سیاغەیە (لەسەر دادگا پێویستە) نەك (پێویستە لەسەر دادگا)، لەگەل لە باتی (لێراکێشاندنەوە) وشەیەکی زۆر ناشرینە یان (لێوەرگرتنەوە) یان (لێسەندنەوە)، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (پەروا علی) بۆ ئەو تێبینیە، بەرێز مامۆستا (مەلا ئەنەس)، فەرموو.

بەرێز ئەنەس محمد شریف (مەلا ئەنەس):

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەك تێبینی ئەگەر ئیزاحەکێ بدەن، راکێشانا مۆڵەتی وەکو من گوو لێ بووی کو ژ سێ سالا زێدەتر نەبیت، ئو ئەدنا دیار نەکر کە چەند کێمتر نەبیت، ئەگەر بێتە دیار کرن، زۆر سوپاس.

جعفر ابراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا دەرگای گفتوگۆمان گرتووە چونکە ئەوە سیاغەیەی کۆتاییە، بەرێز (تەلار لطیف) تەوزیح دەدەی؟ فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرەیا صولتەی تەقدیریمان بۆ حاکم بەجێ هێشتووە یەعنی تۆ ئیلزاممان کردووە بە سەحبەکە بەلاّم ئەو ئەزانێ ئایا چەندین جار چونکە لەوانەیە سێ جار بێت چوار جار بێت پێنجەمین جار بێت لەبەر ئەوە صولتە تەقدیریەکە بەجێمان هێشتووە بۆ ئەو حەدی ئەعلاکەمان بۆ دیاری کردووە کە (3) ساڵەکەیە بەس ئەدناکە بۆ ئەوەیە کە زیاتر روونکردنەوە لەسەر ئەوە بدەم.

جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەرێز (تەلار لطیف)، بەڕێز (د.ڤالاّ) بەس بڕگەی پێنجەم دووبارە بخوێنەوە دەیخەینە دەنگدان من وا تێگەیشتم هیچ تێبینی تر نەماوە هیچ خاڵی نیزامی نییە، فەرموو.

بەڕێز ڤالاّ فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی (4)

پێویستە لەسەر دادگا بەڕێوەبەرایەتی هاتووچۆی پەیوەندیدار لە دەرکرد نی بڕ یاری لێڕاکێ شانی مۆ ڵەتی لێخوڕین ئاگادار بکاتەوە لە دوای بنبڕبوونی حوکمی تاوان بارکردنەکە.

جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەکە بەو شێوازەی خوێنرایەوە دەخەینە دەنگدان؟ (50) کەس بە پەسەند دەزانی، ئەوەی دژە؟ (3) کەس دژن ماددەکە بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا. ماددەی (3)، فەرموو.

بەڕێز ڤالاّ فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەقی بەشی (23)ی یاسای هاتووچۆ هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێنرێتەوە:

ماددەی (3)

1-هەر کەسێك بە هۆی لێخوڕێنی سوارۆیەك ببێتە مایەی ئەزیەت یان نەخۆشی گەورە یان پەککەوتەیی هەمیشەیی بۆ کەسانی دیکە یان سەروەت و سامان یان لەبەر رەچاو نەکردنی یاسا و پەیرە و رێنماییەکان ئەوە بە بەند کردن بۆ ماوەیەك لە (6) مانگ کەمتر نەبێت و لە (3) ساڵ زیاتر نەبێت بوو بە غەرامەیەك لە (750000) حەوت سەد و پەنجا هەزار کەمتر نەبێت و لە (1000000) یەك ملیۆن کەمتر نەبێت سزا دەدرێت.

2- ئەگەر تاوانەكان ئەنجام درا بوو لە كاتی لێخورینی سوارۆیەكە بە سەركێشی یان بێباكی یان شۆفێرەكە لە ژێر كاریگەری ماددەی سەرخۆشكار یان هۆشبەر یان بێت و یان یارمەتی ئەو كەسەی نەدابێت و كە تاوانی لی كراوە یان داوای یارمەتی نەكردبێت بۆی لە گەڵ بوونی توانای یارمەتیدانی ئەوە سزا دەدرێت سزاكەی دەبێتە بەند كردن ماوەیەك لە (1) ساڵ كەمتر نەبێت لە (4) ساڵ زیاتر نەبێت و غەرامەیەك لە (1000000) یەك ملیۆن كەمتر نەبێت و لە (1500000) یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار زیاتر نەبێت.

3- پێویستە لەسەر دادگا لە كاتی دەركردنی حوكم لەسەر تۆمەتبار بە پێی هەردوو بڕگەی یەك و دووی ئەم ماددەیە بڕیاری دەست بەسەرداگرتنی ئەو سوارۆیە بدات كە تاوانەكەی پێ ئەنجام دراوە بۆ ماوەیەك لە (1) مانگ كەمتر نەبێت و لە (2) مانگ زیاتر نەبێت و ئاگاداری بەڕێوەبەرایەتی هاتووچۆی پەیوەندیدار بكاتەوە لەم بارەیەوە لە دوای بنبڕبوونی حوكمی تاوانباركردنەكە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان لیژنە پەیوەندیدارەكان چەند تەعدیلێكیان كردووە لەسەر ئەو ماددەیە ئەوەیە كە ئێتا بۆ بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمانی دەخوێنمەوە.

جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

(د.ڤالا)، فەرموو.

بەڕێز ڤالا فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

یەكەم: هەر كەسێك بە هۆی لێخورێنی سوارۆیەك ببێتە مایەی ئەزیەت یان نەخۆشی گەورە یان پەككەوتەیی هەمیشەیی بۆ كەسانی دیكە یان سەروەت و سامان یان لەبەر ڕەچاو نەكردنی یاسا و پەیرە و ڕێنماییەكان ئەوە بە بەند كردن بۆ ماوەیەك لە (6) مانگ كەمتر نەبێت و لە (2) ساڵ زیاتر نەبێت وە بە غەرامەیەك لە (750000) حەفت سەد و پەنجا هەزار كەمتر نەبێت و لە (1500000) یەك ملیۆن پێنج سەد هەزار دینار كەمتر نەبێت سزا دەدرێت، لەگەڵ كێشانەوەی مۆڵەتی لێخوڕینەكەی بۆ ماوەیەك لە (6) مانگ زیاتر نەبێت.

بڕگەی دوو: تەنها بۆ ماوەیەك لە (1) ساڵ و لە (3) ساڵ زیاتر نەبێت یان بە هەردوو سزاكە لەگەڵ كێشانەوەی مۆڵەتی لێخوڕین بۆ ماوەیەك كە لە (1) ساڵ زیاتر نەبێت.

بڕگەی سێ: پێویستە لەسەر دادگا لە كاتی دەركردنی بڕیاری لێكێشانی مۆڵەتی لێخورین بەڕێوەبەرایەتی هاتووچۆی پەیوەندیدار ئاگادار بكاتەوە لە دوای بنبڕكردنی حوكمی تاوانباركردنەكە، (واو) لە بەینی غەرامە لە بڕگەی دوو لە بەینی غەرامە و حەپسەكە كراوە بە (یان).

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ بەڕێز د.ڤالا، بەڕێزان دەرگای گفتوگۆ دەكەینەوە لەسەر ماددەی سییەم، بەڕێزان دە ست بە گفتوگۆ دەكەین، كاك ئاری فەرموو.

بەڕێز ئاری عبداللطیف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی یەکەم کە دەڵێ بەهۆی لێ خوڕینی سوارۆیەك کە ببێتە مایەی ئەزیەت، ئەو شەیەی (ئەز یەت) یان لابرێت یان ببێ بە برینداربوون، چونکە مەتاتیە، یاسا خۆمان دەزانین دەبێ ز یاتر کۆنکرێتی بێت، نەك مەتاتی بێ، دواتر نووسراوە لەبەر رەچاو نەکردنی یا سا و پەیرەو و رێنمایی یەکان، ئەوەش هەر پێویست نییە بەرای من، چونکە کە بووە مایەی هۆیەکانی سەرەوە کەوا تە یا سا و رێنمایی یەکانی رە چاو نەکردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا ماجد فەرموو.

بەڕێز ماجد عثمان توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەساسەت پێ بژاردن، بۆ ئەوەیە کە حەد بۆ رووداوەکان دابندرێت، پێویستە ئێمە نکۆڵی لەوە نە کەین غەرا مەکان کەم بکەی نەوە، بەڵکو دە بێ غەرا مەکان ز یاد بکەین، ل ێرە شتێکی دیکەش هە یە، مە سەلەن ل ێرە با سی سەروەت و سامانی گەیا ندنی هەمی شە بۆ کە سانی دیکە یان سەروەت و سامانیان زیانیان پێ بگات، ئەبێ رە چاوی ز یان گەیا ندن بە مومتە لەکاتی دەو ڵەتیش بکر ێت، زۆر جاری وا هە یە مەسەلەن هێماکانی هاتووچۆ و عەمودی کارە با یان جەزیرەی وە سەتی ئەوا نە زیانیان پێ دە گات دە بێ ئەوانەش ئاماژەی پێ بکرێت لەو بڕگەیەدا زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ڤەمان فەرموو.

بەڕێز ڤەمان فیصل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیە کەم لە سەر بڕ گەی یەکە مە، ئەو کە سەی کە ئەز یەت بە خەڵك دەگە یەنێ یان نەخۆ شی پێ دەگەیەنێ یان پەککەوتەیی دروست دەکات، یان زەرەر بە سەروەت و سامانی خەڵك دەگە یەنێ، تەنیا بەوە عقوبە کراوە کە غەرامە بدات، بەڵام حاڵەتی بەرامبەرە کەی کە ئەوەی ئەز یەتی پێ دە گات، نازانم ل ێرە وازح نییە دەتوانێ داوای چی بکات؟ دەتوانی داوای راست کردنەوەی ئەو زەرەرە بکات کە پ ێی گەی شتووە؟ دەتوانێ داوای تەعویز بکات؟، یەعنی دەبێت لێرە هەندێك وازح بکرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، د.سرود فەرموو.

بەڕێز سرود سلیم متی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بیدایەت داوا دەکەم لە هاوڕێ ئاری عبداللطیف دەرفەتم بدات پێشنیارەکەی زەنگینی بکەم ز یاتر، دە لێ ببێتە مایەی ئەزیەت یان نەخۆشی گەورە، یەعنی ئەوە مەجالی فێڵ و فێڵکاری دەدات، ئەو مو ستەلەحە دە بێ تەعریف بکر ێت، ئەز یەت و نەخۆ شی گەورە یەعنی لە قانون نازانین چییە، تە سەور دە کەم لابردر ێت هەردووکیان یان دە بێ تەعریفی دەقیقی هەبێ، هەتا مەجالی ئیجتهاد نەدەین، ئەوە یەك، دووەم/ کە دەڵێ پەککەوتەی عاهەی هەمیشەیی، یەعنی ئەوەش مەتاتیەتی زۆری تیایە، لەبەر ئەوە نە فەر هە یە بە حادی سەی سەیارە بەس پە نجەی دەڕوات، ئەوە بە (صح معو قە)، عا هە مو ستەدیمەیە، بەڵام نەبوویتە موعەوقی کامل و نەکرێ ئیش بکات، تەسەورم وایە ئەو خا ڵە دە بێ دە سکاری بکر ێت، هە ندەك مو ستەلەح هە یە دە بی تەعریف بکر ێت، دوای ئەوە قور سایەتی زۆر تیا یە، لەبەر ئەوە زۆر بەی ئەو حادی سانەی کە لەو خا ڵە مەشمولن وەجهی دووەم نین، دووەم بە ئەنقە ستە ئەوە بە غەیری قە صدە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك فرحان فەرموو.

بەڕێز فرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکەی من لەسەر بڕ گەی سێیەمە دەر بارەی ئۆتۆمبیلە کە بگیرێ، من لە گەڵ ئەوەدام کە بە هیچ شێوەیەك سزای ئۆتۆمبیلەکە نەدرێت، لەبەرئەوەی ئۆتۆمبیلەکە هیچ پەیوەندیەکی پێوە نەماوە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ئاری فەرموو.

بەڕێز ئاری محمد هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من و یڕای پ شتیوانیم بۆ سەرنجەکەی هاو کاری بەڕێزم کاك ئاری ع بداللطیف و کاك سروود، ئەم سەرنجەمان هە یە و جەخت کرد نە لە سەر مە سەلەی پەککەو تەیی، هەروەك هاو کارم کاك سرود لێرە ئاماژەی پێدا هی واهەیە پەنجە یەکی لێ دەبێ تەوە، بەڵام هی واش هە یە بۆ هەتاهەتا یە لە سەر عارەبا نە دەکەوێ، ئەو کەسەی کەلەسەر عارەبانە دە کەوێ دوا تر دەبێ تە بار بە سەر کۆمەڵگە و بە سەر دەوڵە تەوە یاخود بەسەر حکومەتەوە، من پێم باشە کە بۆ هەتا هەتایە ئەو کەسەی کە یەکێك بڵێین پەککەوتە دەکات بەشێوەیەکی کامل یەعنی دەیخاتە سەر عەرەبانە وەکو نەفەقەیەك بۆی ببڕێتەوە مانگانە وەکو ئەرکێك بە پێی دەرامەتی خۆی کە بتوانێ بژێوی ژ یانی خۆی بەرێتە سەر، شتێکی تر مە سەلەی ماوەی سجنەکە و غەرا مە مالیە کە حا ڵەتی پەککەو تەیی سەر عەرەبا نە زۆر زۆر نا سکە، ئێ مە پێ مان با شە لەحا لەتی

پەككەوتەیی ماوەی سجن كردنەكە لە دوو ساڵ كەمتر نەبێ و لە پێنج ساڵ زیاتر نەبێ، هەریەكە لە غەرامە مالیەكە بكرێ بە دوو ئەوەندە و سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، د.فرست فەرموو.

بەڕێز د.فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینی یەكەم هاوڕێكانم باسیان كرد، منیش تەئیدی دەكەم، مەسەلەی ئەزیەت یەكسەر لە قسمی (23) لە عەرەبیەكەی تەرجەمە كراوە كە لەوێ (أذى) هاتووە، كە پێموایە هەر لەوێش غەڵەتە و لەوێش ناكرێ بەم شێوەیە بە موتڵەقی ئەزیەت هەر شتێكی بچووك بەری كەوێ وبەربەبێتەوە ئەكرێ بڵێی ئەزیەتی وەرگرتووە، بۆیە بڕگەكە یان جیابكرێتەوە یان هەڵبگیرێت كە ناوی قسەكە لە قانونی (86) ساڵی (2004)(اهمال)و (تهورة)، یەعنی موسبەقەن ئەوكەسە خراپ سەیارەی لێ خوڕیوە بەتەهەور لێی خوڕیوە، ئەزیەت هەڵبگیرێ، ئەوەی تریان سەبارەت بەو بڕگەیەی كە بەڕێزان ئیزافەیان كردووە دوای لیژنە پەیوەندارەكان، من پێموانیە ئەوەی كە دەڵێن یان بەهەردوو سزاكە، چونكە وەكو باسم كرد، ئەسڵەن لێخوڕینەكە ئیستهتارە، كەواتە هەم دەبێ حەبس بكرێ هەم دەبێ غەرامەكەشی لێ وەربگیردرێت، كە گوتت یان هەردووكیان مەعنای وایە لە پێشتر مەجالی تێدایە كە یەكێكیان هەڵبژێری، واتە ملیۆن و نیوەكە بدات و سەیارەكەشی بە تەهور لێ خوڕیوە و بە ملیۆن و نیوەكە نەجاتی بێ، قازی سوڵتەی تەقدیری دەبێ یان حەبسی بكا یان تەنها غەرامەكەی بكات یان هەردووكیان، نەخێر سوڵتەی تەقدیری نەدرێتە قازی هەردووكی بكات، كە دەڵێی هەردوو سزاكە مانای وایە لە پێشەوە لە ماددەی (4)یەكسەر هەردووكیان هەڵگیراوە، پێشتریش هیچ حاڵەتێك نەگراوە بڵێی هەردووكیان، فەرزی كردووە قانوون، هەم دەبێ حەبس بێ و هەم دەبێ غەرامەش بێت، ناكرێ ئەو درەفەتە بدرێت و ئەو سوڵتەیە بدەینە قازی كە یەكێكی ئیختیار بكات یان هەردووكی پێكەوە ئیختیار بكات و سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمینكی/جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك بیستون فەرموو.

بەڕێز بیستون فایق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەزیەت لە كوردی دا ئازارە، قسەكانی تریشم د.سروود كردی، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنێكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، كاك عباس فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێك کارەسات هەیە زیان دەگەیەنێ بە گشتی بە بێ ئەوەی بەکەس بگەیەنێ، لەبەر ئەوە پێشنیار دەکەم کە خاڵێکیش بۆ ئەمە زیاد بکرێ، هەندێ ئۆتۆمبیل هەیە ژینگە پیس دەکات و دووکەڵە، بەڵام تووشی هیچ ئەوەیەك نەبووە، رەنگە د.سروود زیاتر بزانێ، هەندێ هەیە گزۆز و شت دەکات و ژینگە تەنها سروشتی نییە، ژینگەی دەنگی و سەوتی زۆر خەتەرناکە بۆ ئەوانەی نەخۆشی دڵ و مێشك و دەروونیان هەیە کە ئەمانە تێك دەدرێت پێشنیار دەکەم کە خاڵێك بۆ ئەم حاڵەتە زیاد بکرێت کە ئەم ئۆتۆمبیلانەی بەرچاو دەکەون رابگیرێن تا چارەسەر کردنی نەدرێنەوە خاوەنەکەی ئیلزام بکات بۆ چارەسەرکردنی ئەو گیروگرفتە ژینگەی سروشتی و سەوتی هەردووکیان، هەندێك حاڵەت هەیە لە حاڵەتی ئیستانداردە دەبرێنەدەر بۆ ریکلام و یا رەسەم لەسەر دروست کردن، ئەمەش حەواس و تەمەرکوزی شوفێرانی تر لەلای ئیشەکەی رادەگرێ کە ئەمانەش پێویستە لەسەر ئەم ئۆتۆمبیل و خاوەنانە چارەسەری گونجاوی بۆ بکەن و سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمنێکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، د.جوان فەرموو.

بەڕێز جوان اسماعیل عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم/ هەر کەسێك بەهای لێخوڕینی سوارۆیەك ببێتە مایەی ئەزیەت و نەخۆشی و ئاهە، ئەی ئەگەر کوشتی، ئەگەر یەك شەخص، خوێندومەتەوە، لە ماددەکانی دیکەم نەدیتووە، ئەگەر شەخسەك مرد، کوشتی ئەوا چ دەبێ سزاکەی؟ لە قانوونی مروری عێراقیم خوێندۆتەوە دەڵێ (مدة لاتقل) پێنج ساڵ کەمتر نەبێ، لە حەوت ساڵ زیاتر نەبێ و غەرامەکەش لە ملیۆنێکی کەمتر نەبێ و لە ملیۆنێك و نیو زیاتر نەبێ ئەگەر هات شەخسەکەی کوشت یان زیاتر لە شەخسەکی کوشت، ئەوە یەك، بەگشتی یاسای مروری هەرێکی کوردستان یان عێراق، بە راستی دوو تێبینیم هەیە، لەبەرئەوە دەڵێین بە گشتی و بە تایبەتی لە هەرێمی کوردستان با پێشی باسی حەبسی نەکەین، غەرامەکە، خۆ من لەو کەسانەم ئێستا نەقدی د.بەهارم کرد کە رەفیقەمە، وتم دەبێ سزا بدرێت و دەبێت ئەو سەیارەیە حیجز بکرێ و دەبێ غەرامە بکرێ ئەوهاوڵاتیە، چونکە ئەمە بەراستی میللەتێکین ئیللا بە پارە کە ئەزیەتی ماددی و مەعنەوی ببینین ئەوجا تەمبێ دەبین و ئەوجا مەوعیزەی وەردەگرین، بەڵام لەگەڵ ئەوەش ئەگەر بێی قانوونی مروری عێراقی بخینەوە لەگەڵ یاسای ئێستا غەرامەمان ئێمە زۆر زۆر زیاد کردووە کە بەغدا زۆر کەمی کردووەتەوە، رەغمی بەغدا لایەنی مووچە و لایەنی ئابووری زۆر زۆر لە هەرێمی کوردستان باشترە، لەو کاتەی کە گیرفانی هاووڵاتی بەتاڵە و لەگەڵ ئەوەش دانیشی ئەو غەرامەیەش زیاد بکەی واللە ئەمن بە عەدالەتی نازانم بزات لەو کاتەی، لەو کەسانەشم کە رەدعی بکەین بە پارە و بە ماددی و مەعنەوی، خاڵی

دووەم پێش غەرامە و حەبسی نەکەین، کاکە ئیجازەی مروری زۆر بە ئا سانی دەدرێ تە هاووڵاتی هەرێمی کوردستان، زۆر جار بە گە ندەڵی دە کرێ بە وا ستە و وا ستەکاری دەکر ێت بما نەوێ و نەما نەوێ غەڵە تە، ئیمتیحانەکە دەکرێ ئەوەی نەزەری و عەمەلیەکە زۆر ئاسانە بەڕێزان، هەموو کەس دەتوانی لێی دەربچێ، کە ئەوەش زۆر زۆر خەتەرە، هیچ فەرقی نییە لەگەڵ جەریمەیەکی، چونکە ئەوە بەس حەیاتی تۆ نی یە، بەڵکو حەیاتی هەموو هاووڵاتی لە خە تەر دادەنێت کە یەکێك بە نا حەق ئیجازەی سیاقەی دەدرێ تێ، دووەم/ زۆر جار ئێمە هاووڵاتی پر سیار دە کەین دە ڵێین زەمەبی هاووڵاتی یە، بەڵام زۆر جاریش حکو مەت بەرپر سیارە، ئیە مالی حکو مەتی، بەس ئەو خا ڵەم ماوە، یا سەیەکەمان، ئیە مالی حکو مەت و جی هەتی پەیوەندار زۆرجار ئیشارەتی مروری دانەنراوە، زۆر جار دەبینی تا سە و قۆرت و چاڵ هە یە ئا گادار نی یە سایەق، حەوادسی گەورە گەورە دەکرێت، خەراپ بوونی رێگا و بان، حکو مەتێکیش دە بێ بەرپر سیار بێت ئاستی ئەوشتەی هەڵگری و ژیانی هاووڵاتی ئاسان بکات هەتا ئەو حەوادسانە زیاد نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنێکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك علی فەرموو.

بەڕێز علی عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (3) بڕ گەی (1) پێشنیار دە کەم ئەو عقوبە یەی هاتووە تەحد ید کرن کو شەش هەیڤا ببیتە ساڵەکی کەمتر نەبی و چوار ساڵ زیاتر نەبی، دیسان غەرامە ملیۆنەکا کەمتر نەبیت و ژ ملیۆ نەك و 500 هەزار دینارا زیاتر نەبی، قازی بێتە ئیلزام کرن، کو هەردوو عقو بە پێکڤە بێ نە تەرتیب کرن، ژ بەر کو لیڤ قانونی عقوباتی عێراقی ماددەی (131)و (133) قازی چێ دکات و د زڤریتە ڤی قانوونێ، لبەر ژی ئە گەر هە ندێ ئەز زروفێت مە سەر کار بینتە ڤە، لەوما پێشنیار د کەم هەردوو عقو بە پێکڤە بهێ نە بکارئینان، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنێکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، د.سراج فەرموو.

بەڕێز سراج احمد حمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا پاڵپشتی قسەکانی کاك مەلا ماجد وکاك ئاری ع بداللطیف دە کەم، پا شان دوو بارەی دەکە مەوە ئا یا هەدەف لە غەرامات و ئەوانە تەنها لە بۆ رەدع و رێگرتنە لە خرا پەکاری و هەروەها پارا ستنی سەروەت و سامانی خەڵکە، من تەعەجوب دە کەم بە (750) هەزار دی نار غەرا مەی کە سێك دەدر ێت کەوا خەڵکەك تووشی معوقی بکات، سەروەت وسامانی خەڵك تووشی خراپە بکات، باس دە کات و دە لێ توو شی نەخۆ شی گەورە یان پەککەو تەیی یان سەروەت و سامانی خەڵك لەبەر چاو نەگری، یەعنی پێم سەیرە چۆن بە (750)هەزار دینار غەرامەی ئەو کەسانە دەکرێ کە ئەوها بەو نەو عە مامە ڵە دە کەن لە گەڵ لێخوڕینی

سەیارە، لە بەلەدیەی یەك فرنی سەمون هەندەك فەردەیەك زبڵی زیاد لە پێش دەرگاکەی دانابوو بە (750) هەزار دینار غەرامەیان کردووە، ئایا کو موقارەنە دەکرێ خەڵکێکی وا مەتەوەتر یەعنی ئەوها بەسەر کێشی سەیارەی لێ بخورِی بە (750) هەزار غەرامە بکرێ، بەرای من ئەو (750) هەزارە زیاتر بکرێ هەتاوەکو قانوونەکە زیاتر خەڵك رەدع بکرێ و هەروەها شوێنی خۆی بکاتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنێکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنە پەیوەندارەکان وەکو جاری تر لە لیژنەی ناوخۆ دەست پێ دەکەین، مامۆستا غریب فەرموو.

بەڕێز غریب مصطفی حمە خان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەناوی خوای بەخشندە ومیهرەبان، من پێشنیاز دەکەم، خاڵێك بۆ ئەم ماددەیە زیاد بکرێت، تایبەت بەو حاڵەتانەی رووداوەکانی هاتوو چۆ کە بریندار بوون یان مردنی لێ ناکەوێتەوە، تەنها زیانی ماددی بەر ئۆتۆمبیلەکان دەکەوێ، بەڕێزان لە هەندێ جار دا کە ئەو زیانە روودەدات، تەرەفەکان لە بەینی خۆیاندا سوڵح دەکەن، دوایی گیر دەخۆن بە دادگاوە، ئەوەنە کێشە کێشیان پێ دەکرێ جار هەیە بە دوو ساڵ نەجاتیان نابێ، ئەمە سەرقاڵیەکی زۆری بۆ دادگاکان دروست کردووە لە ئەنجامی ئەو رووداوانە کە بە بەردەوام رۆژنە و شەوانە روو دەدەن، پێشنیاز دەکەم لەم حاڵەتەدا کە تەرەفەکان پێك دێن و دادگاش دۆسیەکە دابخات، بۆیە ئەم خاڵە بەم جۆرە ئەگەر دابڕێژرێ، ئەو رووداوانەی کە زیان تەنها بەر ئۆتۆمبیلەکان دەکەوێ لە کاتی پێکهاتنی لایەنەکاندا پێویستە لەسەر دادگا دۆسیەکە دابخات، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ناظم فەرموو.

بەڕێز ناظم کبیر محمد سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر لە بەڕێزەکان باسی ئەوەیان کرد مەسەلەی پەککەوتووە یان بریندار بووە یان ئەزیەتی پێ کەوتووە، بەڕێزێك باسی کرد مەسەلەی ئەزیەت نەمێنێ یان ئازار بێ یان ئەزیەت بێ هیچ موشکیلەیەك نییە، بەڵام کاتێك کە ئەزیەت لاببرێ لەوانەیە کە حادیسەیەك رووی دابێ یان ببێتە هۆی ئەوەی کە لەوانەیە هەر بریندار نەبووبێ یان پەکنەکەوت بێ، لێرە تەنها ئەزیەتەکەیە، دەبێ ئەزیەتەکەیان ئازارەکە بمێنێتەوە، لە حاڵەتێکی تریش دا زۆر لە بەڕێزان باسی ئەوەیان کرد کە ئەم غەرامەیە کەمە لەوانەیە کەسەکە پەکی کەوتوو بێت یان بریندار بێ یان هەر نەخۆشیەکی تر لێرەدا دەتوانێ داوای قەرەبوو بکاتەوە، جیا لەم غەرامەیە و لەو حەبس و ئەوانە، ئەوان دەتوانن داوای قەرەبوو بکەنەوە، بەڕێز مامۆستا باسی کرد مەسەلەی ئەگەر هاتوو حادیسەیەك ڕووی دا نەبێتە هۆی بریندار بوون یان تەنها سەیارەیەکە هەر لەسەر هەردووخاوەنەکە دەکەوێتەوە، ئەگەر خۆی قەزیەکە نەبەنە پێش دادگا خۆی دادگا ئەسڵەن هەر باس

ناکات و لێشی ناپێچێتەوە، بەڵام دەبێ کەئەوان لەناو خۆیاندا رێککەوت بن و داوای ئەوەش بکەن کە نەچنە پێش دادگا و کۆتایی پێ دێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاک قادر فەرموو.

بەڕێز قادر ئوتمان رسول:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکانی کاک ناظم دەکەم، ئەم حاڵەتە بۆ خۆشی لە ماددەکەدا هاتووە بە عەمدی نییە، شتەکە بە غەیرە عەمدیە و دوای ئەوەش لە راستی دا ئەوەی مامۆستا باسی کرد، زۆر بەی کات لە وڵاتی ئێمە و کۆمەڵگای ئێمە وایە سوڵح دەکرێ، سوڵحی عەشایری دەکرێ و دواتریش ئێمە هەر لەو تەعدیلە دا لەو ماددەی (5) دا دیاریمان کردووە، لەکاتی دادگای کردنەکە لە دۆسیەی لێکۆڵینەوەش دەتوانێ لەو کاتە لە قۆناغی لێکۆڵینەوە دەتوانێ بڕیاری دادگا بابەتەکە چارەسەر کراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر دوو بابەت روونکردنەوە دەدەم کە لەو ماددەیەدا هاتووە، بابەتی ئەزیەت کە زۆر قسەی لەسەر کرا بابەتی ئەزیەت لەگەڵ نەخۆشی گەورە، تەبعەن لە عەرەبیەکەی هاتووە (الاذى أو مرضين جسيمين)، (أذى) ی (جسيم) هەیەو (أذى طفيف و خفيف) هەیە، ئەوە لە قانون تعريف کراوە، یەعنی لەو قانوونانەی کە ساڵەکانیان دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی پەنجاکان و شەستەکان تەعریف کراوە، (أذى) معنوی چییە و (أذى) ماددی چییە، (أذى طفيف) و (أذى خفيف) و (أذى جسيم) چییە، وەکو چۆن (ضرر) تعريف کراوە، (مرض) بۆ هەردووکی (جسیمین) دانراوە، یەعنی لێرە ئەگەر ئەمن (أذى)ەکەی لابدەم زۆر جار ئەو کەسەی کە جەریمەکە شی کردووە لە کەسی قور بانی ئیهانە شی دەکات و لە کەرامەتیشی دەدات، بەڵام تۆ لێرە موستەلەحی (أذى)ت نییە، کە حاکم پێی بڵێت ئەتۆ لەرووی مەعنەویەوە بۆ نموونە ئەزیەتی ئەو کەسەت داوە جگە لەوەی ماددیانەش زەرەرێکی زۆرت پێ گەیاندووە، بۆیە مانەوەی موستەلەحی (أذى) لەگەڵ مانەوەی موستەلەحی (مرض) هەردووکیان زۆر بە زەروور دەزانم و ئەگەر ئیشکالی پەرلەمانیش لەسەر ئەوەیە کە تەعریف نەکراوە، نەخێر ئەو موستەڵەحانە هەموو لە ساڵانی پێشووتر تەعریف کراوەو هیچ مەحاکم کێشەی لەگەڵ تەعریف کردنی ئەو موستەڵەحانە دا نییە، خاڵی دووەم/ تێکەڵدار یەك دروست بووە لە مەفهوم لە بەینی مەسئولیەتی جینائی کە ئێمە لێرە باسی دەکەین لەگەڵ مەسئولیەتی مەدەنی ئەو کەسە غەرامە وەکو عقوبە باس دەکەین، ئەو غەرامەیە مەحاکم حوکمی پێ دەردەکات و سوڵتەی تەنفیزی وەری دەگرێ، یەعنی وەکو عقوبە باسی دەکەین هەر چی مەسەلەی مەسئولیەتی مەدەنیە کە

مەسەلەی تەعویزە، ئەو کەسە چ زەرەرێکی پێ کەوتووە دەستێکی لە دەست داوە و پێیەکی لە دەست داوە، ئەوە مە سەلەی تەعویز شتێکی دیکە یە و داد گای مەدەنی یەکلایی دەکا تەوە، یەعنی تۆ لێرە عقو بە جنائیەکەی وەردەگری کە حەبس کردنە لەگەڵ غەرامە، ئینجا ئەو پەلکێش دەکرێت و دووبارە کە رەفعی دەعوای مەدەنیت لەسەری کرد، پەلکێشی دەکەی بۆ وەرگرتنی ئەو زەرەر و زیانەی کە لێت کەوتووە بۆ قەرەبوو کردنەوەی ئەو زەرەر و زیانەی کە ئەو کەسە لێی کەوتووە، ئەوەی کە گوتم راستیشە بۆ عاهە، عاهەی موستەدیمە و عاهەی موەقەت، ئەوە هەمووی لە یاسایەکان یەکلایی کراوەتەوە و لە یاسای مەدەنی تەعریف کراوە کە بە شێوەیەکی دەقیق هاتووە، خاڵی دووەم لە بڕگەی دووەم یان هەردوو سزایەکەمان داناوە ئەو (کلتا العقوبتین) تۆزێك فورسترمان کردووە، بەڵام سوڵتەی تەقدیریمان (فی کل الاحوال) داوەتە قازی، یان غەرامە یان حبس یان بەهەردوو عقوبەکە تۆ بۆت هەیە عقوبەی بدەی بۆ ئەوەی قازی بتوانێ لەگەڵ حاڵەتەکان تەعامول بکات، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، د.بەهار فەرموو.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز د.ڤاڵا بەشی زۆری قسەکانی کرد، تەنها یەك شت کە مابێ بیڵێم ئەوەیە کە ئێمە دەتوانین بۆ ئەوەی ئەوە حەسم ببێ کە ئەزیەت چی پێ دەڵێین موستەلەحی (أذی و مرض جسیمین) زیاد دەکەین بە عەرەبی بۆ ئەوەی کە وازح بێ بۆ قازی و بۆ خەڵکیش، چونکە موستەلەحە عەرەبیەکان وازحترە، ئەوە زیاد دەکەین لە بەینی دوو قەوس دا، مەسەلەی مەسئولیەی جەزائی و مەسئولیەی مەدەنیش هەر بۆ بەڕێز مامۆستا غریب، قەزائی مەدەنی قەزائێکی مەتلوبە، یەعنی دەبێ خۆی تەڵەبی بکەی وەکو قەزای جەزائی نییە ئیدعای عام بچێ بیجوڵێنێ، قەزائی مەدەنی ئەگەر بۆ خۆت تەڵەبی نەکەی قەزا حەقی نییە بەسەرتەوە، بۆیە ئەوەی کە جەنابت دەڵێی تەواو بۆ خۆی وایە، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، تەلار خان فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای پشتگیریم لە قسەکانی ئەندامانی هەردوو لیژنە، لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی یاسایی، چەند روونکردنەوەیەك هەیە، باس لەوە کرا چۆن قەرەبووی ئەو لایەنانە دەکرێتەوە، بۆ نموونە کە زەرەریان بە ژینگە گەیاندووە، یاخود بە هێما مروریەکان، ئەوە راستەوخۆ پێ بژاردنی هەیە، یەعنی کە لەگەڵ تەسبیت کردنی حاڵەتەکە ئەوە راستەوخۆ کار لەسەر پێ بژاردن دەکرێ لە لایەنە پەیوەندارەکانەوە و دادگا کاری لەسەر دەکات، باس لەسەر ئەوە کرا ئایا ئەو نیسبەی عجزە چۆن دیاری دەکرێت؟ لە سێ قۆناغ

دا دادوەر داوای لیژنەی توبی دەکات، یەکەم لەو قۆناغەی لەو حاڵەتە رووداوەکە رووی داوە، بۆیە ئایا بزانین ئەو زەرەرانە چییە بە جەستەی ئەو کەسە گەیشتووە، لە قۆناغی پێش ئیحالە، پێش ئەوەی کە لە مەرحەلەی تەحقیقەوە ئیحالە بێ بۆ مەحکەمەی جینایات، راستەوخۆ ئەو کاتە داوای دیسانەوە داوای لیژنەی توبی دەکات، لە حاڵەتی سێیەم دا پێش قۆناغی کۆتایی ئەوەش داوای لیژنەی توبی دەکەن بۆ ئەوەی لەوێدا، بەڕێزان وابزانم ئێمە وەڵامی پرسیارەکانی ئێوە دەدەینەوە گوێ بگرن بۆ ئەوەی دوایی نەڵێن گوێمان لێ نەبووە لەلایەن لیژنەی یاساییەوە، قۆناغی سێیەم/ قۆناغی کۆتاییە لەسەر ئەساسی ئەوە ئەو نیسبەی عجزە دیاری دەکرێت و لەسەر ئەساسی ئەوە حەدە ئەدنا و ئەعلاکەی کە ئێمە دیاریمان کردووە لە ماددەکەدا سوڵتەی تەقدیری ئەگەڕێتەوە بۆ حاکم، لەسەر ئەساسی ئەوە ئەو عقوبەیە دەدات، زۆر باسی قەرەبوو کرا، ئەو قەرەبووەی کە دەکرێتەوە ئەوە لە رێگای دادگای مەدەنیەوەیە ئەو کاتە یان ئەوەتا ئەگەر ئەو کەسە مەعاشخۆر بوو (5/1)ی مەعاشەکەی حجز دەکرێت لە دائیرەی تەنفیز، ئەگەر مەعاشخۆر نەبوو ئەوا بە شاهید ئیسپاتی ئەو پارەیە دەکات و پێی دەدرێتەوە، ئەو کات پێویست ناکات لەڕێگەی نەفەقەوە لە رێی دادگاوە بۆ هین بکرێ، باسی داخستنی دۆسیەکەی کرا، بەڕێزان ئەم دۆسیانە پەیوەندارە بە حەقی عامەوە کاتێك کە سوڵحیش هەبێ لەم دۆسیانە راستەوخۆ دادوەر ناتوانێ ئەو دۆسیەیە دابخات لەکاتی یان لێبوردنی گشتی دا ئەو دۆسیانە دادەخرێت یان ئەوەتا ئەبێ رێکارە یاساییەکانی خۆی تەواو بکات ئەو کەسە حەقە عامەکەش حەقی خۆی وەربگرێ، ئەوە روونکردنەوەکانم بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاڵێکی نیزامیمان هەیە و روونکردنەوەیەکی تریش لە کەسێکی موختەس هەیە، خاڵی نیزامی کاك محمود فەرموو.

بەڕێز محمود عمر صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان جەنابتان ئاگادارن ئەم یاسایە یەکێ لە شتەکانی ئەوەیە تیشك نەخراوەتە سەر قەدەغەکردنی مەشروب، لەهەموو دنیادا ئەوەی مەشروب دەخوات بە هەموو جۆرێ یاسای بۆ دەرچووە نابێ ئۆتۆمبیل لێ بخورێت، لێرەدا ئەم یاسایە تەنها جەخت لەسەر ئەوە دەکات لە کاتی حەدەسدا، لەکاتی روودانی گرفت دا ئەو کەسە دەبێ ئاوا بکات و ئەوە بکرێ، من شتێکم بۆ نووسین بەداخەوە نەك بە نەزەری ئیعتیبار وەرنەگیرا لەگەڵ رێز و حورمەت رەنگە نەشیان خوێندبێتەوە، پێویستە بە هەموو جۆرێك لێ خورینی ئۆتۆمبیل بەسەرخۆشی یان بە نەخۆشی ئەمە قەدەغە بکرێ، بۆ نموونە هەندێ وەکو نەخۆشی صرع وەکو نەخۆشی موزمن بە دڵ ئەما نەش مەمنوعە سەیارە لێ بخورێت، خەڵك هەیە سەرعی هەیە لە کاتی لێخورینی سەیارە کێشە بۆ خۆشی دروست دەکات بۆ ژینگەش و بۆ خەڵکیش، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك محمود سوپاس ئەوەی نووسیوتە بینێرە بۆ بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی، دووەم شت ئەوە خاڵی نیزامی نەبوو، ئەوە رەئی بوو، د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی مولاحەزەکەی زۆر زۆر بەجێیە کاك محمود، بەس چییە یاسایەکە ئەوەی حەل کردووە، یاسایەکە یەکەمجار قەدەغەی کردووە ئینجا دێت سزا دادەنێت بۆ ئەو تاوانانەی کە لە ئەنجامی خواردنەوەکە دروست دەبێت، قەدەغەکراوە کە ئەو کەسە ناتوانێ، چونکە ئەوەی ئێستا ئێمە موناقەشەی دەکەین ئەوە قانونێکە لە ساڵی (2004) دەرچووە و لە (2007) لە هەرێمی کوردستان ئینفاز کراوە لێرە، لە چەند ماددەیەکی زۆر پێکهاتووە یاسایەکە، ئەگەر هەمووی بخوێننەوە تەختیەی هەموو ئەو داواکاریانە دەکات کە بەڕێزتان داوای دەکەن، بۆیە ئێمە شتێك کە دەزانین هەیە لەناو یاسایەکە رەنگە نەمانەوێ زۆر لەسەری برۆین، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاڵی تری نیزامی وەردەگرین، بەڵام د.رێواز و . جوان ئینجا داوا لە ابوبکر هەڵەدنی دەکەین، ئەویش کەسێکی موختەسە لەم بوارە کە رەئیمان بداتێ، د.رێواز فەرموو.

بەڕێز د.رێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان تکایە ئێمە ئەوانەشی لێرە دانیشتووین ئێمەش گوناحین، رێ لە دووبارەکردنەوەی قسە بگرە، جەنابت سەلاحیەتت هەیە بە گوێرەی پەیڕەو، ئەوەشی نوقتەی نیزامی ئەڵێ ئەبێ ئیشارە بە ماددەیەکی قانونی بکات، یەعنی بەناوی نوقتەی نیزامی رۆژانە بە سەعات وەخت لەم پەرلەمانە ئەڕوات تکا دەکەم لە بیدایەتی جەلسەوە مەجال دەدەی لە ناوەڕاست دا مەجال دەدەی ماددە خراوەتە دەنگدانەوە مەجال دەدەی، ئەگەر ئەمە لەخۆبووردوویی یە واللە زۆر ئیفراتی تیایە جەنابت ببورە کەوا دەڵێم، ئەگەر بەخشندەییە هەر ئیفرات دەکەی لەسەر حسابی ئەعسابی ئێمە وەخت و کاتی پەرلەمان رێ لە دووبارە بگرە نوقتەی نیزامیش ئەبێ ئیشارەت بە ماددەی قانونی بدرێت، ئەگەر وا نەکرێ بەخوا هەموومان دەست دەکەینە وتار وتن، نزیکی ئینتخاباتە و من بە تەمام خۆم هەڵبژێرمەوە و بەخوا خۆم هەڵدەبژێرمەوە بۆ خولی پێنجەم و تکا دەکەم رەحم بە ئێمەش بکەن، با ماددەکان بڕوات.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

پەیامەکەت گەیشت، وازحە، د.جوان خاڵی نیزامیت هەیە؟ ئەگەر خاڵی نیزامی تاکید، فەرموو.

بەڕێز د.جوان اسماعيل عزيز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرۆکی پەرلەمان ئێستا نازانم بڵێم ئەوە تێبینیە یان خاڵی نیزامیە؟ ببوورە بەس یەك خاڵ، من وەڵا مم وەرنەگرت لە لیژنەی یاسایی بەرامبەر ئەگەر شەخصەکە مرد، یەعنی کوژرا، چی یە؟ ئەگەر وەڵا می ئەوە بدەنەوە، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئیمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ د.جوان، ئەوەی د.ر ێواز باسی کرد لەسەر زمانی تەعبیری لێ کرد لە دڵی هەمووتان دایە، ئیمەش باوەڕ بکە ئێوە ماندوو دەبن ئێمەش ماندوو دەبین لەگەڵ ئێوە، بەڵام بەداخەوە نەریتێك لەم پەرلەمانە بەردەوامە تا ئەمڕۆش بەردەوامە، تا ئەم لەحزەش بەردەوامە، دوو بارە زۆری تێدایە، تیکراری زۆری تێدایە، ئێمەش نازانین بەچ شێوازێك موعامەلە لەگەڵ ئەم دیاردانە دەکەین، هەندێك دەڵێن پەخشی ڕاستەوخۆیە، رەنگە ئەوەش تا رادەیەك راست بێت، بەڕێز کاك أبوبکر هەڵەدنی با ئەمڕۆ سوود لەم کاتە ببینین.

بەڕێز ابوبکر عمر عبدالله (أبوبکر هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو ئەو بابەتانە بریندداربوون یان منیش لەگەڵ ئەوەدام بکرێ بە ئازار یان شێوانی جەستەیی و نەخۆشی درێژخایەن، هەموو ئەوانە تا دوا قۆناغی لێکۆڵینەوە بە راپۆرتی پزیشکی دەسەلمێنرێ و یەکلایی دەکرێتەوە، خاڵی دووەم/ دەعوای جەزائی جیاوازە لە دەعوای مەدەنی، بۆیە ئەوە ڕێگر نیە لەوەی کە بەدەعوای مەدەنی سکاڵاکار داوای قەرەبوو بکات بۆ ئەو زیانانەی کە لێی کەوتووە، خاڵی سێیەم/ ئەوەی مامۆستا غریب وتی ئەوە تەحصیل حاصلە، چونکە هەتا دوا قۆناغی لێکۆڵینەوە دوا وتەی سکاڵاکار وەردەگیرێت، کاتێ کە پێکهاتن و سوڵح و ئاشتەوایی روودەدات ئەوا دەبێتە هۆی ئەوەی کە سزاکە (تخفیض) ببێ، تەنها بەشی حەقی عامە کە دەمێنێتەوە، کە ئەوە قابیلی لێخۆشبوون نیە، هەردوو بژاردەکەش پێویستە لەبەردەم سوڵتەی قازی دا هەبێ، چونکە ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی حاڵەتەکە یان جەسیمەتی ڕووداوەکە، جەسامەتی ڕووداوەکە فەرق دەکات لە حاڵەتێکەوە بۆ حاڵەتێکی تر، بۆیە پێویستە هەم غەرامەکە هەبێ و هەم عقوبەکەی تریش هەبێ، مەسەلەی ئەوەی کاك محمودیش باسی کرد لە راستی دا، لە هەموو شارەکان دا بەڕێوەبەرایەتی دارستان و ژینگە هەیە، بۆیە ئێستا لە دەعواکان دا، لە مەحاکیمەکان دا کاتێك کە ڕووداوێك درەختێك دەشکێنرێ، عامودێکی کارەبا یان ئەوە ڕووناککەرەوەکان، هەموو ئەوانە پێبژاردن روودەدات لەلایەن ئەو بەڕێوەبەرایەتیانەوە کە بەشیان لە ناو هەموو قەزا و ناحیەکانیش دا هەیە، بۆیە ئەو کاتە ئیجبار دەکرێ ئەو کەسەی کە ڕووداوەکەی لە دەست قەوماوە بۆ ئەوەی ئەو پێبژاردنانە ئەنجام بدات، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز أبوبکر هەڵەدنی، ئێستا داوا لە بەڕێز د.ڤالا دەکەین ماددەکە بە داڕشتنی نوێ، داڕشتنێکی تازە بخوێنێتەوە.

بەڕێز ڤالا فريد إبراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز د.جوان وەڵامەکە لە مادەی (24)ی ئەصڵی یاساکەدایە، کە ئێستا ئێمە هەمواری دەکەین.

ماددەی سێیەم:

دەقی بەشی ژمارە (23)ی یاسای هاتووچۆ هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:

1-هەرکە سێك بەهۆی لێ خووڕینی سوارۆیەك ببێ تە ما یەی ئازار یان نەخۆ شی گەورە (أذى أو مرض جسيمين) یان پەككەوتەیی (عاهة) پەككەوتەیی هەمیشەیی بۆ کەسانی دیکە یان سەروەت و سامانی یان لەبەر رەچاونەکردنی یاسا و پەیڕەو ڕێنماییەکان ئەوا بە بەندکردن بۆ ماوە یەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێت و لە دوو ساڵ زیاتر نەبێت و بە غەرامەیەك لە حەفت سەد و پەنجا هەزار دینار کەمتر نەبێت و لە یەك مل یۆن و پ ێنج سەد هەزار دی نار ز یاتر نەبێت سزا دەدر ێت لە گەڵ لێڕاکێ شانەوەی مۆ ڵەتی لێخوورینەکەی بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێت.

2-ئەگەر تاوانەکە ئەنجام درابوو لە کاتی لێخووڕینی سوارۆیەکە بە سەرکێشی یان بێباکی یان شۆفێرەکە لە ژێر کاریگەری ماددەیەکی سەرخۆشکاری یان هۆشبەر بووبێت یان یارمەتی ئەو کەسەی نەدابێ کەوا تاوانی لێ کراوە یان داوای یار مەتی نەکردبێت بۆی لە گەڵ بوونی توا نای یارمەتی یدانی ئەوا سزاکەی دەبێ تە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە یەك ساڵ کەمتر نەبێت و لە سێ ساڵ زیاتر نەبێت یان بە پێبژاردنێك لە یەك ملیۆن دینار کەمتر نەبێت و لە یەك ملیۆن و پێنج سەد هەزار دینار زیاتر نەبێت یان بە هەردوو سزایەکە لەگەڵ لێڕاکێشانەوەی مۆڵەتی لێخووڕین بۆ ماوەیەك لە یەك ساڵ کەمتر نەبێت.

3-پێوی ستە لە سەر داد گا لە کاتی دەرکرد نی بڕ یاری لێڕاکێ شانەوەی مۆ ڵەتی لێ خووڕین ئا گاداری بەڕێوەبەرایەتی هاتووچۆی پەیوەندیدار بکاتەوە لە دوای بنبڕبوونی حوکمی تاوانبارکردنەکە.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز د.ڤالا، ئێستا ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێندرا یەوە دەخەی نە دەنگدان، ئەو ماددە یە بەو شێوازەی کە خوێندرایەوە کێ لەگەڵە؟ (41) کەس بە پە سەند دەزا نن، ئەوەی دژن؟ (7) کەس دژن، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، ئێمە دوای چارەکێك پشوو وەردە گرین، جا نازانم ئەم ماددە یە بخوێنین؟ باشە دانی شتنەکە هە ڵدەگرین تا سەعات (4)، یەك دە قە، لیژ نەی یا سایی پێ شنیاری هە یە ماددەی (4) هەڵبگیرێت، ئەوجا ئەگەر لەگەڵدان هەڵبگیرێت بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵ ئەوەیە ماددەی (4) هەڵبگیرێت؟

بەڕێز ڤالا فريد إبراهيم:

پەيوەستە بە حيجزى سەيارە بۆيە هەڵمان گرتووە.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

كاك فرست، خاڵى نيزامى، فەرموو.

بەڕێز فرست صوڧى على:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

تەنها پەيوەست نيە بە حيجزى سەيارە، ئەو ماددەيە پەيوەستە بە با بەتێكى تر دە ڵێ (يان هەردووكيان) لێرە (يان)ەكەتان هەڵگرتووە، ئەوە كەسێك مردووە لێرە، يەعنى يان بە پارە حەل دە بێ يان بە حەبس لێرە قازى دەتوانێ، بەڵام ئەگەر وەكو ئەوەى ئەوان كردوويا نە پشتگيريان دە كەم پێموا يە كارێكى با شيان كردووە، مەجبوورى كردووە دەبێ قازى هەردووكى بسەپێنێ، هەم غەرامەى بكات هەم حەبسى بكات، بۆيە من لەگەڵ ئەوەم بمێنێت ئەوە.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس كاك فرست، رەئى خيلاڧى لەسەرە، د.بەهار، فەرموو.

بەڕێز بەهار عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

خۆى ئەو مە سەلەى (يان هەردووكيان) خيلافێكى لە سەر بوو، لە بەر ئەوەى لە نو سخە عەرەبييە كەدا بە ندكردنيش هاتووە و لوغەويى يە را ستكردنەكە، بە ندكرنيش هاتووە (و) لە بەينيان هە يە، غەرا مەش هاتووە لە دواييشدا دەڵێ (بكلتا العقوبتين) كە تۆ بڵێى (و) (بكلتا العقوبتين) لە دواييدا هيچ ئەهميەتێكى نامێنێ، بەڵام كە سەيرى نوسخە كوردييەكەمان كرد ئەوەى كە كراوە بەكوردى چاككراوەتەوە، ئەو هەڵە يە چاككراوەتەوە لە كوردييەكەدا، بۆيە ئێمە ئەوەشمان لابرد.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

بۆيە ئێمەش بە پێويست دەزانين پێشنيارى ليژ نەى يا سايى بخەيـنە دەنگدان، رە ئى خۆ تان دا، رەئ يەكان وەرگيران، ئەوەى لەگەڵە ماددەى (4) هەمووى هەڵبگيرێت دەست بەرز بكاتەوە، كێ لەگەڵە؟ (45) كەس بە پە سەند دەزا نن ماددەى (4) هەڵبگيرێت، ئەوەى دژە؟ (6) كەس دژن، بەزۆري نەى دە نگ پە سەند كرا، بەڕێزان ماددەى (5) پێشنيارەكى هاوشێوەى هەيە، فەرموو سەرۆكى ليژنەى ياسايى.

بەڕێز ڤالا فريد إبراهيم:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەى (5) ليژنە پەيوەنديدارەكان بڕ يار دراوە كە هەڵبگيرێت، دە بيچ هەڵيش بگير يت، چونكە بڕ گەى (1) و (2) ئێمە بۆيە دابوومان بە قازى تەحقيق، لەبەر ئەوەى بە ندكردنمان لابرد بوو لە ماددەى (1) و (2) ئەگەر سەيرى بكەنەوە كە پەسندمان كرد، بەڵام كە بەندكردنمان دا ناوە قازى تەحقيق ناتوانێ ئەو

مەوزوو عە حە سم بـ كات، دە بێ بـ چێتەوە بۆ قەزای مەوزووع، بۆ یە لـ ێرە پێویـ ستە ئەو ماددە یەش هەڵبگیرێت.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ سەرۆکی لیژنەی یاسایی، ئەگەر ڕەئیەکی دژ بەم ڕەئیە هەبێت، دـ یارە وا تێگەیـ شتم نـ یە، مادام نیە ئێمە ئەو پێـ شنیارە دەخەیـ نە دەنـگدان، هەڵگرتنی ماددەی (5)، کێ لەگەڵە؟ (49) کەس بەپە سند دەزانن ماددەی (5) هەڵبگیرێت، ئەوەی دژە؟ کەس نیە، بەکۆی دەنگ پەسند کرا.

بەڕێز ڤالآ فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم:

وەزارەتی ناوخۆ بە هەماهەنگی لە گەڵ وەزارە تی تەندرو ستی ڕێـنـمایی پێویـ ست بۆ دـ یاری کرد نی ر ێژەی ماددە کحولییەکان لە لەشی شۆفێر دەردەکات.

ئەحکام خیتامیە تەقریبەن ئەوە.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەحکام خیتامیە، ڕەئی هەیە لەسەر؟ موناقە شە نـ یە، ڕە ئی نـ یە، کاك بێـ ستوون، فەرموو، دوا تر د.محمد علی.

بەڕێز بێستوون فائق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر نەصی ئەو ماددەیە قسەم نیە، مادام لە هۆکارەکانی دەرچوونی ئەم تەعدیلەدا ئاماژە بەوە کراوە بۆ کەمکردنەوەی ڕووداوەکانی هاتووچۆ ئەم تەعدیلە کراوە، ڕووداوەکانی هاتووچۆش بە شێکی زۆر یان بە هۆی خراپی ڕێگا و بان و سیستەمی هاتووچۆیە، من پێشنیار دەکەم ماددەیەك ئیزافە بکرێ لە پێش ئەم ماددەیەی کە سەرۆکی لیژنەی یاسایی خوێندییەوە، ئەویش بەو شێوەیە:

بڕی ئەو غەرامانەی کە لەم یاسایەدا دیاری کراوە بدرێتەوە بە وەزارەتی ناوخۆ بۆ چاککردنی ڕێگاوبانەکان و بۆ خەرج کردن لە خزمەتی سیستەمی هاتووچۆدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز بێستوون فائق، بەڕێز د.محمد علی، فەرموو.

بەڕێز محمد علی یاسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پاش ئەوەی لەگەڵ بەڕێز د.فرسەتیش ڕاوێژمان کرد هەروەك دیارە لە یاساکەدا یاسای ژمارە (86)ی ساڵی (2004) لە هیچ کام لە بە شەکانی دا هیچ ئا ماژەی بە ڕێکخـستنی بەکار هێـنان یان لێخووڕینی مۆ تۆر سکلێت یان بایـسکل نەدراوە، لە هەرێمی کورد ستان دا ڕۆژا نە بە دا یم بایـسکل و مۆ تۆر سکلێت لە سەر

جاددەكان دا لێدەخوورن بەبێ ئەوەی ڕە چاوی ڕێنمایی یەكانی هاتوو چۆ بكەن، زۆر بەی هەرە زۆری ماتۆر سكلیتەكان بێ ژ مارەن و تابلۆ یان نیە، تۆ ماریش نەكراون، زۆر بەی هەرە زۆری كڵاوی سەلامەتی یان هۆ یەكانی سەلامەتی بەكارناهێنن، زۆر بە دەگ مەن دەبینر یێت كە ئەوا نەی ماتۆر سكلیت و بای سكل لێدەخوورن رەچاوی رێنماییەكانی جاددە، خێرایی، یان ترافیك لایتیش بكەن، ئەو بە مانای ئەوە دێت كە لێخوورینی ئەو سوارۆیانە بەبێ پ شتێنەی یا سایی، بە پێی یا سا رێك نەخراوە، بۆ یە پێ شنیار دە كەم ماددەیەك ئیزافە بكرێ بەو شێوازە:

مەر جەكانی پەیوە ست بە بە ستنی تابلۆ و تۆ ماركردن لە هاتوو چۆ رێكارە كانی بە ستنی هۆكارە كانی سەلامەتی كە لە سەر سوارۆكانی دی كەدا جێ بەجێ دە بن پێوی ستە لە سەر بای سكل و ماتۆر سكلیتیش جێبەجێ ببن، هیوادارم لەبەرچاو وەربگیرێ.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز محمد علی، خاتوو پەروا علی، فەرموو.

بەڕێز پەروا علی حمە محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

سەرەتا من پشتگیری لە داواكەی كاك بێستوون دەكەم، چونكە با بەتێك هە یە كە ئیزا فەی یەك خاڵی تر بكرێ یان ماددەیەكی تر بكرێ، لە بەشی (10)ی یا ساكەش یا سای ژ مارە (86)ی ساڵی (2004) چۆنیەتی صەرف كردنی داهاتی سزاكان، وا تا كۆ مەڵێك دا هاتی زۆر مان دە ست دە كەوێ بۆ ئەو سەرپێچییانەی كە دەكرێ، یان ئەو سزایانەی كە دەدرێن، ئەم داهاتانە ئەوان لە (50٪)ی وەزارەتی دارایی دەبی بات، لە (50٪) یشی دەسەڵاتی وەزیری ناوخۆیە كە بتوانێ بەكاری بهێنێتەوە، جا بۆیە ئەگەر لەو خا ڵەدا پێ شنیاز دە كەم ئەگەر ئەوە ئیزافە بكرێ لە (25٪)ی ئەو داهاتەی كە لە سەرپێچییەكانی هاتووچۆ یان هەر با بەتێك كە پەیوەستە بە بەڕێوەبەرا یەتی هاتوو چۆوە لە دە سەڵاتی پارێز گا بێت، وا تا لە (25٪)ی ئەو داها تەی كە دەست دەكەوێ لە دەسەڵاتی پارێزگا بێت بۆ بواری هاتوو چۆ صەرفی بكات، كە ئێمە دەزا نین لە ئێستادا تەنها لە (20٪)ی بۆ هاتوو چۆ صەرف دە كرێ لە دوای قەیرانی دارایی یەوە بە بڕیاری (10- 18)، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز پەروا علی، بەڕێز ئومێد حەمە علی، فەرموو.

بەڕێز ئومێد حەمە علی صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تەنها پشتیوانی لە قسەكانی كاك بێستوون و پەروا خان دەكەم.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز ئومێد حەمە علی، بەڕێز يروانت نيسان، فەرموو.

بەڕێز يروانت نيسان ماركۆس:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتەڤانيا كاك بێستوون و د.محمد علی دكەم، راستی جوزئەكيش وی پارە بێتە بۆ چێكردنا صيانە شەرعە و دەلائيلا روقعەت دەلائيلە بۆ مە شاريعە دا رێدان كەمتر بيت، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز يروانت نيسان، بەڕێز مردان خدر، فەرموو.

بەڕێز مردان خدر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەنيا پشتگيری لە پێشنياری د.محمد علی دەكەم، چونكە زۆر زەروورە هاتوو چۆی ماتۆر سكلەكان رێك بخرێت، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز مردان خدر، بەڕێز تحسين إسماعيل، فەرموو.

بەڕێز تحسين إسماعيل أحمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منيش هەر پشتگيری كاك د.محمد علی دەكەم، بەتايبەتی لە بواری مۆتۆر سكلێت رێكخستنی زەروويە.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز تحسين إسماعيل، ئێستا داوا لە ليژنەی ياسايی دەكەين تێبينيەكان ئەوەی وەريان گرتووە، بزانن بەشێوازێك لە شێوازەكان سوودی لێ ببينين، دوو/ پێشنيار هەبوون هەر پێشنيارێك پشتيوانی زياتر لە سێ كەسی لەگەڵدا بوو، كاك بێستوون ئەگەر پێشنيارەكەت بە نووسراو بينی رەنگە ئاسانكارييەكی باس بێت، بەڵێ فەرموو.

بەڕێز ڤالا فريد إبراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنيارەكەی كاك بێستوون كە زياتر لە سێ كەس تەئيدی كرد، ئەو پێشنيارە لەناو ماددەكەدا تەنزيم كراوە، بەشێكی تايبەتی هەيە لەناو ئەصلی ياساكەدا تەنزيمی كردووە، بەڵام ئەگەر دەتانەوێ چۆنيەتی تەنزيم كردنی كە لە ناو ياساكەدا هەموار بكرێت، ئەوا پێويستی بە پێشكەش كردنی پرۆژەيەكی ديكە يە بۆ هەموار كردنەوە، چونكە لە ناو ئەصڵی ياساكەدا ئەو بابەتە حەل كراوە، چۆنيەتی خەرج كردنی ئەو غەرامانەی كە وەردەگيرێن لە ناو ئەصڵی ياساكە تەنزيم كراوە، ئەوا بۆ پێشنياری يەكەم، پێشنياری دووەم/ كە بەڕێز محمد علی كردی، كە بە ئەنزيمە حەل كراوە، ئەگەر بشكرێ لە ناو ياساكەدا جێگای

بكەینەوە ئەوا هەندێك كاتمان بدەنێ لە لیژنەی یاسایی بۆ ئەوەی بتوانین دایبڕێژینەوە، بەڵام بە ئەنزیمە حەل كراوە، (أنظمة القيادة و العربات و رسوم تسجيل العربات) یەعنی بە ئەنزیمە حەل كراوە، ئەگەر هەر ئیصراریش دەكەن لەسەر پێشنیارەكەتان كە لە یاسا جێگای بكرێتەوە ئەوا پێویستیمان بە كات دەبێ.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز تەلار لطيف، فەرموو.

بەڕێز تەلار لطيف محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم غەراما نە غەرا مەی سزایین، تایبە تە بەو دۆ سیانەی كە لە دادگا كان چ جو نحە چ جینا یەت كە وەردەگیرێ، لەبەر ئەوە دەچێتەوە سەر حیساباتی وەزارەتی داد، لەبەر ئەوە ئەوانە شێوازی صەرف كرد نی و رێكارە یاساكانی بەو ماددەیە نیە كە ئا ماژەی پێكراوە، بۆ یە ئەوە دە بێ بە تەدەخولی كاری وەزاری و با شتر وا یە دیرا سەی ورد تری دەوێ و كاری لە سەر بـكرێ، ئەو غەراما نەی كە هاتووە لەو ماددا نەدا پەیوەند یدارە بەو غەرا مە مروریا نەی كە وەردە گیرێ، یەعنی رە بتی هە یە بەو غەراما نەی كە لە بەڕێوەبەرایەتی مرورییەكانەوە وەردەگیرێن، بۆ یە پێویستە ئەوە ئە ندام پەرلەما نە بەڕێزەكان ئا گاداری ئەو خاڵە بن.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز تەلار لطيف، خاڵێكی نیزامی، مامۆستا مەلا مروان، فەرموو.

بەڕێز حسين إسماعيل حسين (ملا مروان):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێش ئەوەی كە پەلە بكەین، ئەوەندەی كە من مەعلوماتم هەبێ لە هەرێمی كورد ستان بەتایبەتی ماتۆر تابلۆی تایبەتی خۆی هەیە و تۆماریش كراوە، ئەگەر مەبەستمان ئەو ماتۆرانە بن كە تابلۆیان نیە ئێمە بە دەیان و سەدان سەیارەمان هە یە لە سۆران و لە ڕانیە و لەوا نە كە بێ سەنەویە و بێ هیچ تابلۆ یەكن، یەعنی ئەو حاڵەتە حاڵەتێكی گـشتی یە هەم بۆ سەیارە، هەم بۆ ماتۆڕیش، یەعنی خواز یارم ورد تربین لەگەڵ جیهەتی تایبەتمەند قسە بكەین بزانین داخۆ چۆن موعامەلەی لەگەڵ بكرێ ئەم حاڵەتانە.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز مامۆستا مەلا مروان، لیژنەی یاسایی، بەڵێ فەرموون خوێندنەوەی ماددەكە بەو شێوازەی كۆتایی، ئەگەر پێویستتان بە كات هەبێت، دوای نان خواردن، تەواوی بكە.

بەڕێز ڤالا فريد إبراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنە پەیوەندیدارەكان پێیام وایە مەسەلەی بەستنی تابلۆ و تۆماركردن و ئەو ڕێكارانە بە ئەنزیمە حەل كراوە، بۆیە پێیان باش نیە لە ناو یاساكە دووبارەی بكەنەوە.

ماددەی چوارەم:

وەزارەتی ناوخۆ بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی تەندروستی ڕێنمایی پێویست بۆ دیاری کردنی ڕێژەی ماددە کحولییەکان لەلەشی شوفێر دەردەکات.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان، ئەوەی بەپەسەند دەزانی دەستی بەرز بکات؟ (54) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ کەس نیە بەکۆی دەنگ پەسەند کرا.

بەڕێز ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم:

کار بەهیچ دەقێکی ناکۆك لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکرێت.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی پێنجەم بەو شێوەیەی کە خوێندرا یەوە دەخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵە؟ (54) کەس بەپەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ کەس نیە، بەکۆی دەنگ پەسەند کرا.

بەڕێز ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم:

ئەم یاسایە لە دوای تێپەڕبوونی (30) ڕۆژ بەسەر بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی وەقائیعی کوردستان جێبەجێ دەکرێت و بەسەر ئەو تاوانانە پیادە دەکرێ کە لەدوای بەرکاربوونی ئەنجام دەدرێن.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

موناقەشە نیە، ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێندرایەوە دەخەینە دەنگدان، ئەوەی بەپەسەند دەزانی دەستی بەرز بکات؟ (56) کەس بە پەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ کەس نیە بەکۆی دەنگ پەسەند کرا.

بەڕێز ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆیەکانی دەرچوواندن:

بەلەبەرچاوگرتنی ئەو پەرەسەندنانەی هاتۆتە ئاراوە دوای دەرچوونی یاسای هاتووچۆ ژمارە (86)ی ساڵی (2004) و لە پێناوی کارکردن بە سزای جێگرەوە و گونجاندنی لەگەڵ ئامانجەکانی ئەم یاسایە بۆ سنووردارکردنی ڕووداوەکانی هاتووچۆ ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تێبینی هەیە؟ کاك ئاری عبداللطیف، دواتر د.شوکریە شێخانی، فەرموو.

بەڕێز ئاری عبداللطیف مولود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

راستی هۆ یەكانی دەر چوون لە یا سا زۆر زۆر گرنگە، بۆ یە هە ندێك جار هۆی دەر چوونی هەر یا سایەك هە ندێ جار لە حوكمەكانی یا ساكە زۆر ترە، بۆ یە دە بێ زۆر تەركیزی جیددی بخەینە سەر هۆ یەكانی دەرچوون، ئەوەی كە لێرە نووسراوە بە راستی زۆر رەكیكە و زۆریش كەمە، یەعنی تێرە ناكا، بۆ یە من لە پەراگرافێكدا ز یاتر روونم كردۆ تەوە، بەلەبەر چاوگرتنی ئەو پەرە سەندنانەی هاتۆ تە ئاراوە لە رووی هامەشە و پەیوەندی و شارستانێتییەوە و پاش دەرچوونی یاسای هاتووچۆ ژمارە (86)ی ساڵی (2004) و لە پێناوی كاركردن بە سزای جێگرەوە و گونجاندنی لە گەڵ ئاما نجەكانی ئەم یا سایە بۆ سنووردارکردن و كەمكرد نەوەی رووداوە كانی هاتوو چۆ و پارا ستنی ز یاتری گ یانی هاووڵات یان لەم رووەوە ئەم یا سایە دەرچوویێندرا، زۆر سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز ئاری عبداللطیف، ئە گەر زە حمەت نەبێت ئەوەی نوو سیوتە بە نوو سراو بە بەڕێزان ئەندامانی لیژنەی یاسایی بدە، بەڕێز شكریە شێخانی، فەرموو.

بەڕێز شوكریە سمایل مصطفى (شوكریە شێخانی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێم باشە لەجیاتی وشەی (سنووردار كردن) بكرێتە كەمكردنەوە و پاراستنی گیان و ماڵی هاووڵاتیان، سوپاس.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز شوكریە شێخانی، بەڕێزان دوای پە سەندكردنی ئەم یا سایە خواردن حازرە، دوا تر دانیشتنەكە كۆتایی پێ دەینین، لە حەفتەی دا هاتوو ئەو خا ڵەی ماوە دە ست پێ دەكەینەوە، بۆ ئەوەی بەپچڕی دەست پێ نەكەین، هەر خۆی فەصل فەصلە، بەش بەشە.

بەڕێز ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هۆیەكانی دەرچوواندن:

بەلەبەرچاوگرتنی ئەو پەرەسەندنانەی هاتۆتە ئاراوە دوای دەرچوونی یاسای هاتووچۆ ژ مارە (86)ی ساڵی 2004 و لە پێناو سنووردارکردن و كەمكردنەوەی ڕووداوەكانی هاتوو چۆ و پارا ستنی گیانی هاووڵاتیان و گونجاندنی لەگەڵ ئامانجەكانی ئەم یاسایە، ئەم یاسایە دەرچوویێندرا.

بەڕێز جعفر إبراهیم ئێمنیكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

هۆ یەكانی دەر چوواندن بەو شێوازەی خوێندرا یەوە، هیچ تێبینی یەك نابینم لە سەری بۆ یە دەیخەینە دەنگدان، گیان و سامانی هاووڵاتیان؟

بەڕێز ڤالا فريد إبراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هۆيەكانی دەرچوواندن:

بەلەبەرچاوگرتنی ئەو پەرە سەندنانەی هاتۆ تە ئاراوە دوای دەر چوواندنی یا سای هاتوو چۆ ژ مارە (86)ی ساڵی (2004) و لە پێ ناو سنووردارکردن و كەمكرد نەوەی رووداوە كانی هاتوو چۆ و پارا ستنی گ یان و سامانی هاووڵاتیان و گونجاندنی لەگەڵ ئامانجەكانی یاساكە ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

بەڕێز جعفر إبراهيم ئێمنيكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێز سەرۆكی لیژ نەی یا سایی، هۆ یەكانی دەر چوواندان دەخەی نە دەنگدان، كێ بەپە سەندی دەزانی؟ (51) كەس بەپەسەند دەزانن، ئەوەی دژە؟ (1) كەس دژە، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند كرا.

كۆی یاساكە دەخەینە دەنگدان، كێ بەپەسەند دەزانێت دەستی بەرز بكات؟ (50) كەس بەپەسەند دەزانیت، ئەوەی دژە؟ كەس ن یە، بەكۆی دە نگ پە سەند كرا، پیرۆزە لە پەر لەمانی كورد ستان، پیرۆزە لە گەلی كوردستان، دەستتان خۆش، دانیشتنەكە كۆتایی هات.

فخرالدين قادر	**جعفر ابراهيم ئێمینكی**	**د. يوسف محمد صادق**
سكرتێری پەرلەمانی	**جێگری سەرۆكی پەرلەمانی**	**سەرۆكی پەرلەمانی**
كوردستان عێراق	**كوردستان عێراق**	**كوردستان - عێراق**

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (7)ی

سێ شەممە رێکەوتی 6□2□2018

خولی چوارەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (7)

سێ شەممە ڕێکەوتی 2018/2/6

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2018/2/6 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمینکی جێگری سەرۆك و، بەڕێز بێگەرد تالەبانی سکرتێری پەرلەمان، دانیشتنی ژمارە (7)ی خولی چوارەمی، ساڵی (2018) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری دا کاتی دانیشتنی ژمارە (7)ی خولی بەهارەی ساڵی پێنجەم لە خولی چوارەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2018/2/6 دا بەم شێوەیە بێت:

1 گفتوگۆ کردنی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان لەلایەن لیژنەی کاتی بۆ پێداچوونەوەی پەیرەوی ناوخۆ ئامادە کراوە، بەپێی بریاری ژمارە (26) ی ساڵی (2014) ە و بر□ەی (8) شەشەم یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو پاڵپشت بە ماددەی (94) ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو.

2- خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەو پرۆژە یاسایانەی خوارەوە بەپێی ماددەی (71) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو:

1 پرۆژە یاسای دەستەبەر کردنی نوێنەرانی ئافرەتان لە دامەزراوەکانی هەرێمی کوردستان.

2- پرۆژە یاسای ڕێکخستنی و یەکخستنی عەلوەکان.

3- زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەڕێز (پەری صالح حەمید) بۆ سەر لیژنەی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی بەپێی ماددەی (44) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو.

4- گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای زیادە ڕەوی لەسەر موڵکی دەوڵەت بەپێی ماددەی (72-73-74-75) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

دانیشتنەکەمان بە ناوی گەلی کوردستانەوە دەست پێ ئەکەین، خولی چوارەمی هەڵبژاردن، ساڵی پێنجەم، دانیشتنی ژمارە (7)، ڕۆژی دانیشتن (6-2-2018)، بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی برگەی یەکی ماددەی (20) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان-عێرق ژمارە (1)ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بریاری دا کاتی دانیشتنی ژمارە (7)

ی خولی پایزەی پێنجەم لە خولی هەڵبژاردنی چوارەمی پەرلەمان لە کاتژمێر (11) ی نیوەرۆی رۆژی سێشەمە رێکەوتی (6-2-2018) بێ و بەو شێوەیە:

1 گفتوگۆ کردنی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان لەلایەن لیژنەی کاتی بۆ پێداچوونەوەی پەیرەوی ناوخۆ ئامادە کراوە، بەپێی بریاری ژمارە (26) ی ساڵی (2014) ە و بر□ەی (8) شەشەم یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو پاڵپشت بە ماددەی (94) ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو.

2- خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەو پرۆژە یاسایانەی خوارەوە بەپێی ماددەی (71) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو:

1 پرۆژە یاسای دەستەبەر کردنی نوێنەرانی ئافرەتان لە دامەزراوەکانی هەرێمی کوردستان.

2- پرۆژە یاسای رێکخستنی و یەکخستنی عەلوەکان.

3- زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (پەری صالح حەمید) بۆ سەر لیژنەی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی بەپێی ماددەی (44) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو.

4- گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای زیادە ڕەوی لەسەر موڵکی دەولەت بەپێی ماددەی (72-73-74-75) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو.

ئێستا داوا لە بەرێز بێگەرد تاڵەبانی سکرتێری پەرلەمان ئەکەم بۆ پێشکەشی کردنی پوختەی دانیشتنی پێشوو لەگەڵ غیاباتی بە هۆ و بێ هۆ فەرموو.

بەڕێز بێگەرد تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ناوی خوای گەورە و میهرەبان.

پوختەی دانیشتنی ژمارە (6) ی ئاسایی رۆژی چوار شەمە رێکەوتی (31-1-2017) بەو شێوەیە بوو:

1 دەست پێ کردنی دانیشت لەلایەن بەرێز جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

2- خوێندنەوەی ناوی ئەندامانی ئامادە بوو ئامادە نەبوو، خوێندنەوەی پوختەی دانیشتنی پێشوو لەلایەن سکرتێری پەرلەمان.

3- دەنگدان لەسەر پێشنیاری دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان سەبارەت بە رێگە نەگرتنی گفتوگۆی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمان بۆ پرۆژە یاساکانی تر لە بەرنامەی کار.

4- دەنگدان لەسەر ئاڵوگۆر کردنی برگەی دووەم لەگەل یەکەم و سێیەم بۆ دووەم لە بەرنامەی کاری.

5- خوێندنەوەی یەکەم بۆ پرۆژە یاسای پاراستنی تۆر و دامەزراوەکانی ئاو و ئاوەرۆ لە هەرێمی کوردستان-عێراق لەلایەن لیژنەی یاسایی کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە.

6- پەسند کردنی زیاد کردنی دوو ئەندامی پەرلەمان بۆ سەر لیژنە هەمیشەیەکانی پەرلەمانی کوردستان.

7- پەسند کردنی پرۆژە یاسای هەمواری یاسای هاتوچۆ ژمارە (86) ی ساڵی (2004) لە هەرێمی کوردستان-عێراق.

ناوی ئەندامانی پەرلەمان کە لە دانیشتنی ژمارە (6) ی ئاسایی لە بەرواری (31-1-2018) مۆڵەت پێدراون یان بێ مۆڵەت ئامادە نەبوون:

1 ئاواز جەنگی برهان - مۆڵەت

2- ابراهیم احمد سمۆ- مۆڵەت

3- ایدریس علی ایسلام- مۆلەت

4- بەشار موشیر اسماعیل- مۆڵەت

5- جمال عوسمان کارەسول- ئامادە نەبوو

6- دلْشاد شعبان - ئامادە نەبوو

7- شیرین حسنی رمزان- مۆڵەت

8- ڤیان عباس عمر - مۆڵەت

9- فیرۆز تەها- مۆڵەت

10- ئەیوب عبدالله- مۆڵەت

11- بەهار محمود- مۆڵەت

12- حەسەن صالح محمد- مۆڵەت

13- رابون تۆفیق معروف- ئامادە نەبوو

14- رۆزا محمود عوسمان- مۆڵەت

15- زولفا محمود- مۆڵەت

16- سهراب میکائیل- مۆڵەت

17 سهام عمر قادر- مۆڵەت

18 شێرکۆ حمە امین - مۆڵەت

19- عادل عزیز شکر- مۆڵەت

20- عمر صالح عمر- مۆڵەت

21- عمر عینایەت حمە- مۆڵەت

22- فائق مستفا رسول- مۆڵەت

23- ئایدن معروف- مۆڵەت

24- باپیر کاملا سلێمان- مۆڵەت

25- عبدالرحمن فارس - مۆڵەت

26- مکال یلدا - ئامادە نەبوو

ئەو بەرێزانەی بۆ دانیشتنی ئەمرۆ داوای مۆڵەتیان کردووە:

1 زولفا محمود

2- شیرین حسنی

3- ڤیان عباس

4- حیات مجید

5- هیڤا حاجی

6- نجات محمد

7- ئایدن معروف

8- رابون توفیق

9- صالح بەشار صالح

10- رێواس فائق

11- باپیر کاملا

12- سالار محمود

13- ئاواز جەنگی

14- دکتۆر عبدالله جاسم

15- ایدریس علی اسلام

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دیارە هیچ تێبینی لەسەر پوختەی دانیشتنی پێشوو نەبووە، پەسند کرا، سێ خاڵی نیزامی هەیە، چوار خاڵ، دواتر لە برگەی یەکەمەوە دەست پێ ئەکەین، دیارە چەند ماددەیەك ئامادە کراون لەلایەن لیژنەی کاتی بۆ پێداچوونەوەی پەیرەون ئامادەن بەس بۆ دەنگدان، بۆیە ئەو دەنگدانە تەواو بکەین ئینجا برگەکانی تر بەو تەسەلسولەی هەیە پێدا ئەچینەوە، فەرموو دکتۆرە بەهار خاڵی نیزامی.

بەڕێز بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمان بەپێی ماددەی (54) برگەی دووەم ماوەیەك بەر لە ئێستا داوای کۆبوونەوەی پەرلەمانمان کردبوو بە ئامادە بوونی کۆمیسیۆن و حکومەت، لە ئێستا کە بەیانی کۆبوونەوە ئەکرێ لە نێوان سەرۆکایەتی حکومەت و سەرۆکایەتی پەرلەمان و سەرۆکی فراسکیۆنەکان بە ئامادە بوونی کۆمیسیۆن من پێم باشە بەرمەبنای ئەو پێشنیارەش ئەو کۆبوونەوەیە بهێندرێتە هۆڵی پەرلەمان، بۆ ئەوەی مەسەلەی هەڵبژاردن مەسەلەیەکە هەموو ئەندامانی پەرلەمان تێبینی و راو بۆچوونی خۆیان هەیە، باشترە بۆ هەرسێ لایەن ئەگەنە نەتیجەیەك کە کۆبوونەوەکە لە ناو هۆڵی پەرلەمان بە ئامادە بوونی هەموو پەرلەمنتاران ئەنجام بدرێ، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، هەر بۆ بەرچاو روونی ئێوەی بەڕێز ئەوەی بەیانی لەسەر داوای بەڕێزان سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان و بەڕێز جێگری سەرۆکی حکومەتە، پێشتر نامەیەکیان ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کردبوو بۆ راوێژکاری بۆ ئەوەی لە دەستەڵاتی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانە رۆژێك دیاری بکەن بۆ هەڵبژاردن، بەڵام پێویستیان بە راوێژکارییە لەگەڵ سەرۆکایەتی پەرلەمان لەگەڵ لایەنی تری پەیوەست کە لایەنێکی سەرەکیە، ئەوەش کۆمیسیۆنی هەڵبژاردن و راپرسیە لە هەرێمی کوردستان، ئەوەی بەیانیش داوامان کرد جگە لە سەرۆکایەتی پەرلەمان سەرۆکایەتی ئەنجومەتی وەزیران و کۆمیسیۆن فراکسیۆنەکان و سەرۆکی فراسکیۆنەکان و سەرۆکی دوو لیژنەی پەیوەستن بەو پرسە لیژنەی یاسایی و لیژنەی کاروباری پەرلەمان ئەوانیش بەشدار بن لەو کۆبوونەوە، لەبەر ئەوە هەڵبژاردن رەهەندی سیاسیشی هەیە فراکسیۆنەکانی ناو پەرلەمان بۆ زیاتر پێشکەشی کردنی بەرچاو روونی ئەوانیش بەشدار ئەبن، ئەوەی بەڕێزیشتان پێشکەشی ئەکەن ئەتوانن لە دانیشتنی پەرلەمانی داوا لە کۆمیسیۆن بکەین لێرە ئامادە بن و بۆ دانیشتنی پەرلەمانی و بۆ پەرلەمانتاران هەرچی ئامادەکاری پێویستە بۆ پرۆسەیەکی هەڵبژاردنی سەرکەوت و پێشکەش بە ئێوەی بەڕێز بکەین، خاڵی تری نیزامی فەرموو دکتۆرە جوان.

بەڕێز جوان اسماعیل عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان رەئی دکتۆرە (بەهار) م هەیە، ئەوانە ئیختیساسی ئەندام پەرلەمانیشە بێنە قائعە و گفتوگۆی لەسەر بکەین، بەڵام تێبینیەکم هەیە ئەگەر لێم قبوڵ بکەنن غەدرێکی زۆر لە وەرەقەی هەیە لە ناو دیوانی پەرلەمان، ئەبینین لە ناو فراکسیۆنەکان زۆر نووسراوەکان دانراون، لە ناو ئەو چەکمەزانەی لە بن دەستمانە پر لە وەرەقەیە، لە ناو بۆکسەکان و هەتا ماڵێش ئیستیعابی ئەوەندە وەرەقەی ناکا، لەبەر ئەوە زۆر وەرەقە بە فیرۆ ئەچی، ئیقتیراحم کرد لە ناو هەر فراکسیۆنێك مێزێك لە ناوەندێ هەیە بۆکسێك دابنرێ بنووسرێ بۆ بینین یەعنی (کتب للتلاع)، هەر کیتابێك ئەوە ئەکرێ یەك نوسخە بە عەدەدی فراسکیۆن ئیستینساخ بکرێ، نەك بە عەدەدی ئەندام پەرلەمان، واتە هەر کەسێ ئەیەوێ ئیتیلاع بکات ئەتوانێ ئەو بۆکسە بکاتەوە لە ناو فراسکیۆن، ماعەدا کیتابی مەشاریعی قەوانین ئەتوانن بە عەدەدی ئەندام پەرلەمان ئیستینساخ بکرێ، سوپاس، من ئەوهام نەکرد، ئەوهام کرد یەعنی تێبینیە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو بەهار خان.

بەڕێز بەهار عبدالرحمن محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من مۆڵەتم پێشکەش کردووە لە کۆبوونەوەی پێشوو بەڵام بە ئامادە نەبوو ئامۆژەی پێدار تکایە چاك بکرێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو گەشە خان.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە دانیشتن و بانگهێشت کردنی کۆمیسیۆن من وەك پەرلەمانتار و بە هاوکاری (38) پەرلەمانتار تریش دووجار یاداشتمان داوا کە کۆمیۆسیۆن بێتە پەرلەمان و جارێکیش کۆمیسیۆن و سەرۆکایەتی حکومەت بێنە ناو هۆڵی پەرلەمان بۆ گفتوگۆ کردن سەبارەت بە هەڵبژاردن کە ڕێکارەکان چی پێویستە ، بۆ ئەوەی هەڵبژاردنی پاك و بێگەرد بکرێ و ئەو پێداویستیانە چیە؟ چونکە هەمیشە کۆمیسیۆن تەقسیرەکە ئەخاتە سەر حکومەت کە هاوکار نەبووە، بۆ ئەو گفتوگۆیە لە ناو پەرلەمان بکرێ و هەموو پەرلەمانتاران بەشدار بن تێیدا، نەك بچووك بکرێتەوە و سەرۆکی دوو لیژنە و سەرۆکایەتی پەرلەمان، بۆیە هیوادارم داوای پەرلەمانتاران کە (38) پەرلەمانتار بە هەند وەرگیرێ و ئەو کۆبوونەوەیە بهێندرێتە پەرلەمان، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر شێرکۆ.

بەڕێز شێرکۆ حمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو دوو شتەی کە دکتۆرە (بەهار-گەشە) خان باسیان کرد شتگیریان ئەکەم، پێشتریش داوامان کرد، و نامەکەی حکومەتیش لە (17-12-2017) داوا کارییەکە بۆ ئەو یاداشتە، یەعنی لە بیدایەتی نامەکەی حکومەت ئەڵێ لەسەر داوای ئەندامانی پەرلەمان داوا ئەکەین پەرلەمان لە ماوەی هەفتەیەك یان دوو هەفتە ئەو کۆبوونەوەیە دیاری بکات، کەوایە هەر خودی وەڵامدانەوەکەی حکومەت بەرمەبنای ئەو یاداشتەیە کە ئەندامانی پەرلەمان کردوویانە، بۆیە ئەبوو کۆبوونەوەکە بە ئامادەبوونی ئەندامانی پەرلەمان بوایە، نوقتەیەکی تر، ئێمە لە (7-11) بە ژمارەی یاسایی بەپێی ماددەی (54) لە پەرلەمانی کوردستان داوامان کرد ئەنجومەنی هەرێمی بۆ کاروباری نەوت و گاز بێنە بەردەم پەرلەمان بۆ ئەوەی وەڵامی هەموو ئەو پرسیارانە بدەنەوە کە ئەمرۆلە ناو خەڵك و پەرلەمانتار هەیە لەسەر مووچە، پاشکەوتی مووچە، نەوت، داهاتەکەی، قەرزی کۆمپانیاکان، بەڵام تا ئێستا ئامادە نەبوون بێنە بەردەم حکومەت، دیسان لە سەروبەندی خئپیشاندانەکان داوامان کردووە، بەپێی ماددەی (67) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان پرساندنمان کردووە، هیچ یەکێ لەوانە ناخرێتە بەرنامەی کارەوە، بەرێز سەرۆکی پەرلەمان، شعورێکی وا بە یەقین بەلای کەمەوە لای من کە ئەو پەرلەمانە بەفیعلی رۆڵی رەقابی و تەسدیق کردنی موازەنەی خۆی لە دەست داوە، تەنیا بووە بەوەی کۆمەڵی یاسا دەربکات کە لە ئێستادا بە بروای من بەشی هەرە زۆری پێویست نین بۆ ئێستای دۆخی قەیراناوی هەرێم نینە، یەك نوقتەی تری

نیزامیش، هەر بەپێی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمان هەم ئەبێ بودجە بێتە پەرلەمانی کوردستان، هەم بەپێی ماددەی (88) ی پەیرەو ئەبێ پەرلەمانی کوردستان بودجەی سەربەخۆی خۆی هەبێ، پرسیارەکەم ئەوەیە ئایا پەرلەمانی کوردستان ئێستا بودجەی سەربەخۆی خۆی هەیە یان زۆر بەداخەوە ئەو پەرلەمانە چاوی لە دەستی وەزارەتی دارایی و حکومەتەوەیە کە چەنی بۆ ئەنێرێ، ئەوە سیاسەتێکی زۆر خراپە دەستەلأتی جێ بەجێ کردن ئەیگرێتە بەر لەبەرامبەر پەرلەمانی کوردستان هەق وایە هەمووومان قبوڵ نەکەین لەوە زیاتر ئەو پەرلەمانە رۆلی خۆی لە دەست نەدات، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خالی نیزامی نەبوو، چەند تێبینی بوو، بەداخەوەش ئێمە ئەبێ تێبگەین کە رۆڵی پەرلەمان کەسێك ئەتوانێ کەمی بکات، ئێمە پەرلەمانی کوردستان گفتوگۆ ئەکەین، یاسا دەرئەکەین، چاودێری ئەکەین، بەلأم میکانیزمەکان جیاوازن، بۆ هەموو ئێمە مانان، لە لیژنەکانی پەرلەمانی ئەبێ بەدواداچوونی ورد بکرێ، ئەبێ داتا کۆ بکرین، تەنیا داواکاری نیە، رۆژێ حکومەت بێتە ئێرە ئایا ئاماداکاری کراوە، ئەوەش پرسیارە، ئێمە لە سەرۆکایەتی پەرلەمان پێمان خۆشە نزیك بوونێك لە نێوان ئێمە و ئێوە هەبێ بۆ ئەوەی زەمینە سازی دروست بکەین، ئەوە نەبێ ئێمە لە روانگەی تێگەیشتنی خۆمان تەنیا تێگەیشتنی شەخسی مەسەلەکان ئاراستە بکەین، رۆژانە وەزیر بێنینە ئێرە، بەلأم ئایا هێنانی ئەو وەزیرە چەند بەرهەمدارە، حکومەت بێنینە ئێرە سەبارەت بە هەڵبژاردن، ئەوە لە دەستەلأتی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانە بەپێی یاسای ژمارە (2) کە لەو پەرلەمانە دەرچووە خۆی رۆژێك دیاری بکات، ئەوەی تر راوێژکارییە، بۆ دانیشتنێکی راویژکاری ئایا ئەکرێ داوا لە حکومەت بکەین بێنە ئێرە، بە هەر حاڵ ئەو شتە ئەتوانین لەگەڵ ئێوە بە شێوازێ لە شێوازەکان گفتوگۆ بکەین، بە تێگەیشتنی باش بتوانین رۆڵی کاریگەر ببینین لەسەر ئەوەی کە هاوکار بین، سیستەمی پەرلەمانی سیستەمی قوڵ شکاندن نیە لەگەڵ حکومەت، سیستەمی هەماهەنگی و هاوکاریە، بۆ ئەو شێوازەش هەردوو لا ئەبێ هاوکاری یەك بین، خاڵی تری نیزامی وەرئەگرین، فەرموو مامۆستا عبدالرحمن.

بەڕێز عبدالرحمن فارس عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی لە داوکاری دکتۆرە (بەهار و شێرکۆ) ئەکەم، یەك پرسیاریش لە ئێوە ئەکەم، لەسەر قسەی جەنابت وتت هاتنی سەرۆکی حکومەت و جێگرەکەی بۆ پەرلەمان لەسەر خواستی خۆیان بووە، داوا ئەکەم چۆن خواستی ئەوان جێ بەجێ ئەکەی و تکایە، تکایە جارێکیش خواستی ئەو هەموو پەرلەمانتارە بە تاك و بە کۆ بانگهێشتی سەرۆکی حوکەت و جێگرەکەی یان لای کەم ئەنجومەنی هەرئێمیمان کردووە بۆ نەوت و گاز بێنە ئەو پەرلەمانی کوردستانە بۆ قسە کردن لەسەر ئەو هەموو گرفت و کێشە و قەیرانەی رووبەروی خەڵکی ئەو ولأتە بۆتەوە، تکا ئەکەم چۆن خواستی ئەوانت جێ بەجێ کرد خواستی ئێمەش جێ بەجێ بکەن سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، بە تەئكيد لە جێى خۆيەتى، پێشتر ئامادە بوونە، لە ليژنەكان، بەلأم لە ناو هۆڵى پەرلەمان دانيشتنێكى پەرلەمانيش هەوڵ بدەين ئامادە بن و دانيشتنێكى بەرهەمدار و سەركەوت و بێ، فەرموو ئێڤار خان.

بەڕێز ئێڤار ابراهيم حسين:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

پێشنيار ئەكەم برگەى يەكەم بچێتە سێيمن برگەى دووەم و سێيەم بێتە پێشەوە، لەبەر ئەوەى ئەوان هەر خوێندنەوەى يەكەمە و ئالۆگۆريشە، ئەوەى يەكەميش گفتوگۆ كردنە كاتى زۆرترە.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

ئەوەى يەكەم دەنگدانيش هەيە، (10) مادده هەيە بۆ دەنگدان، ئەوەى يەكەم دەنگدانە، ئيتر گفتوگۆيە، ئەكرێ دەنگدانەكە تەواو بكەين، ئينجا گفتوگۆ بۆ برگگەى كۆتايى، فەرموو كاك عباس.

بەڕێز عباس غزالى ميرخان:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

كاتێ باسى هەڵژاردن ئەكەين و باسى هەموار كردنى ئەو هەموو ياسا و رێساىانە ئەكەين بەهۆى دەستوورى هەرێمى كوردستانە، پێشنيار ئەكەم ليژنەى نووسينەوە دەستوورى هەرێم چالأك بكرێ بۆ ئەوەى دەستوورمان هەبێ و لەگەڵ هەڵبژاردن بخرێتە دەنگدان، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو منيرە خان.

بەڕێز منيره عثمان علي:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

پشتگيرى قسەكانى دكتۆرە (بەهار، گەشە خان، شێركۆ) ئەكەم لە هەمان كاتيش ئەكيد لەوە ئەكەم هيوادارم پەرلەمانى كوردستان و ليژنە پەيوەنديدارەكان ئامادە كارى بكەن بۆ بالنگهێشت كردنى ليژنەى ئەنجومەنى نەوت و گازى هەرێمى لەسەر ئەوە پەيوەندى راستەوخۆى بە ژيانى خەڵك هەيە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك عومەر.

بەڕێز عمر كۆچەر:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

قەناعەتا من چيچەك لاوازيا كەتيە پشتى نەمانە سەرۆكى پەرلەمانى، پێشتر سەرۆكى پەرلەمانى دگەل سەرۆكى فراكسيۆنا تريشتنو جێگر لەگەڵ سەرۆك ليژنەكان بوو، ئەڤە چەند مانگە ئەڤ دانيشتنە نەمايە، قەناعەتا من گەلەكا فەرە، خالأ دووێ ژى، مەوزوعێ كۆميسيۆنێ بێتن حازر بيتن، فەرە سەرۆك

لیژنەکان ئان سەرۆکایەتیا لیژنەکانی مەعنی حازر ببن، بابەتەکی چاکسازیشی تێدابێ، پاڤژ کرنا لیستا، هەندێ جارا هاتیە پاش خستن ئەڤ لیژنا دەست پاکی، ئەم حەز دەکەین ئەڤ مجالە بێتە دان، مە ژی لەو دانیشتنە حازر بین.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بە ئەکید پێشتریش کۆمیسۆن هاتووە لە لیژنەی کاروباری پەرلەمانی دانیشتنی دوورودرێژیان ئەنجامداوە، بە مەبەستی لێك تێگەیشتن و بەدواداچوونی کاروچالاکی کۆمیسیۆن، دیارە لەوبارەوە بەردەوامن، بە ئەکید کە بێنە ناو هۆڵی پەرلەمان هەمووتان ئامادەن، فەرموو کاك ئاری.

بەڕێز ئاری هەرسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی عورف وایە لەو ولاتە و تا ئێستاش وابووە کە ئەو شتانەی کە ڕەهەندی نیشتیمانی هەیە لە دەرەوەی پەرلەمان و لە نێوان سەرکردایەتی حیزبەکان چارەسەر کراون، مەسەلەی هەڵبژاردن لەوانە گرنگترین مەوزوع بێ کە ڕەهەندی نیشتیمانی هەیە، هەرکەسی بەتەمابێ لەو هۆڵی پەرلەمانە دابنیشێت و چارەسەری بکات ئەوە دوورە لە واقیع، ئەگەر مەسەلەش ئەوەیە هەر یەکێ لە ئێمە لە ناو قاعەی پەرلەمان بلێین عەرزی عەزەلات بکەین بەرامبەر بە سەرۆکی حکومەت یان کۆمیسیۆنی بالای هەڵبژاردن ئەوە هیچ بەرهەمی نیە و سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ئەنوەر.

بەڕێز انور قادر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی هەرە زۆری گرفتەکانی هەرێم نەبوونی دەستوورە، بۆیە پشتگیری قسەکانی پەرلەمانتار (عباس غزالی) ئەکەم.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك برزۆ.

بەڕێز برزۆ مجید عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە نوقتەی نیزام یان تێبینی هەندێ لە ئەندامانی فراکسیۆن کە باس لەوە ئەکەن پەرلەمان ئەبێ ڕۆڵی چاودێری خۆی لە دەست نەدات و ڕۆڵی بەهێزی خۆی هەبێ، لە پەرۆشیە بۆ کاری پەرلەمان و بۆ موئەسەسەکە، ئەمە نەبێتە وەلامکاری، تکام وایە هەر پەرلەمانتارێك باس لەوە ئەکات حکومەت یان هەر فەرمانگەیەکی حکومەتی هەرێم ئامادە بێ لە پەرلەمان پێم وایە بۆ عەرزی عەزەلات نیە، ببورە بۆ ئەو

وشە لەوانەیە ببێتە جواب دانەوە بۆ كاك (ئاری)، بەڵام بۆ ئەوەی دانیشتن باشتر بروات و وەڵام، وەڵامكاری تێنەكەوێ، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەئەكید، ئێمە بە پەرۆشی و خەمخۆری ئەروانینە تێبینیەكانی ئێوە، ئێوەش بە هەمان شێوە لەگەڵ یەكتر ئەبێ هەمان ئاراستەمان هەبێ، بۆچوونی جیاواز هەن، ئەوەش سروشتی هەموو پەرلەمانی دونیایە، نابێ نادیدە بگرێ، بەرێزان برگەی یەكەم لە بەرنامەی كاری ئەمرۆ، داوا لە لیژنەی پەیرەو ئەكەین بفەرموون كە ژمارەیەم دەنگدان تەواو نەبوو تەواوی ئەكەین، بۆ مەسەلەی گفتوگۆ ئەگەر دانیشتنەكە بەو شێوازە پەسند بكرێ ئەتوانین سەعاتێك بۆ گفتوگۆی ژمارەیەك مادده تەرخان بكەین، ئەگەر بە پێویستیش بزانین ئەتوانین ئاڵوگۆڕ بە بەرنامەی كار بكەین، فەرموو، دەست بە خاڵی یەكەم ئەكەین لە بەرنامەی كار (1 گفتوگۆ كردنی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان لەلایەن لیژنەی كاتی بۆ پێداچوونەوەی پەیرەوی ناوخۆ ئامادە كراوە، بەپێی بریاری ژمارە (26) ی ساڵی (2014) ە و برگەی (8) شەشەم یاسای هەڵبژاردنی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992) ی هەموار كراو پاڵپشت بە ماددەی (94) ی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار كراو.

ئێستا داوا لە بەرێز سەرۆكی لیژنەی كاتی ئەكەین ڕوون كردنەوەی پێویست لەو بارەوە پێشكەش بە دانیشتنەكە بكات.

بەرێز فرست صۆفی علی:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەیارمەتی هاورێیانم لە ئەندامانی لیژنەی كاتی پەیرەو ئەمەوێ هەندێ شت وەك بیر خستنەوە لە دواین كۆبوونەوە كە ئێمە پێنج كۆبوونەوەمان لە پەرلەمانی كوردستان لە مانگی (9- 10) ی ساڵی (2015) لەسەر پەیرەوی ناوخۆ ئەنجامدا، بەپێی ئەو كۆبوونەوەی یەكەم ئێمە میكانیزمی گفتوگۆ كردن لە سەر پەسند كردنی پەیرەوی ناوخۆمان خستە دەنگدان، لێرە پەسند كرا، بەپێویستی ئەزانم لێرە جارێكی تر ئەو میكانیزمە بخوێنینەوە، بۆ ئەوەی بیرتان بخەینەوە، داوا لە بەرێز گەشە خان ئەكەین میكانیزمەكە بخوێنێتەوە.

بەرێز گەشە دارا جلال:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

میكانیزمی گفتوگۆ كردن و پەسند كردنی پرۆژەی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی كوردستان:

1 هەر ئەندامێكی پەرلەمان بۆی هەیە لەسەر هەر ماددەیەك یەكجار قسە بكات و ئەبێ لە ماوەی دوو خولەك قسەكانی تەواو بكات.

2- پرۆژەی پەیرەوی ناوخۆ بەش ، بەش ئەخوێندرێتەوە و ئینجا مادده بە ماددەی ئەو بەشەی بەپێی ریزبەندی ماددەكان ئەخرێتە گفتوگۆ، لە دوا تەواو بوونی گفتوگۆ ماددەكان لەسەر هەر بەشێك ئینجا

مادده بە مادده ئەخرێتە دەنگدان، کامەی زۆرینەی دەنگی هێنا بە پەسند کراو دائەنرێ، هەر رایەك بۆ ئەوەی بخرێتە دەنگدان ئەبێ بەلای کەم لەلایەن (3) ئەندامی پەرلەمان پشتگیری بکرێ.

4- هەموو پەیرەوی ناوخۆی نوێ واتە ئەو پەیرەوەی ئێستا بە یەکەوە ئەکەوێتە بواری جێ بەجێ کردن و دوای ئەوەی هەموو پەیرەو ئەخرێتە دەنگدان ئینجا بە پەسند کرداو هەژمار ئەکرێ.

5- ئەو پۆلێن کردنەی لە پرۆژەی پەیرەو لەبەر دەستە بۆ مادده و بەشەکانی ئەو پەیرەوە ئەکرێ لە دوای تەواو بوونی گفتوگۆ لەسەری لیژنەی پەیرەو ریزبەندی بەش و ماددەکان دابرێژێتەوەز

6- میکانیزمی وەرگرتنی خاڵی پەیرەو لەکاتی گفتوگۆ کردنی ئەو پرۆژەیە تەنیا لەو حاڵەتانەی خوارەوە ئەبێ:

1 ئەگەر پێشێلی یەکی لە مادده و برگەکان یان یەکێ لە یاسا بەرکارەکان یان یەکێ لە مادده و برگەکانی پەیرەوی ناوخۆ کرابێ لەگەڵ ئاماژە کردن بە ماددەکە.

2- ئەگەر گفتوگۆکان لە بابەتی دانیشتنەکە دەرچوون.

3- داوا کردن بۆ دواخستنی گفتوگۆ لەسەر بابەتێك و بریاردان لەسەر گفتوگۆ کردن لەسەر بابەتێکی تر یان ئالوگۆر لە بەرنامەی کار.

4- ئەگەر هەر ئەندامێك داوای ئاخاوتنی کرد لە رێگەی خاڵی پەیرەوی، بەلأم ئاخاوتنی خاڵی پەیرەوی نەبوو، سەرۆکی پەرلەمان ئەتوانێ ئاخاوتنی پێ ببرێ و لە کاتی دووبارە بوونەوەی لەو دانیشتنە هەلێکی تری نەداتێ بۆ ئاخاوتن لە رێگەی خاڵی پەیرەو.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك فرست.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای پەسند کردنی ئەو میکانیزمە کە بۆ شێوازی گفتوگۆ کردنە لەسەر پەیرەوی ناوخۆ ئێمە دەستمان کرد بە گفتوگۆ کردن، هەر بۆ بیر خستنەوە بەرێزان ئەندامانی لیژنەی کاتی پەیرەوی ناوخۆ لەسەرجەم فراکسیۆنەکانی پەرلەمان بوون زیاتر لە چەند ساڵێك و مانگێکە ئێمە کارمان لەو پەیرەوە کرد، و کاتی خۆشی وتارێکی دوورو درێژمان خوێندەوە لەسەر شێوازی کارکردنمان، سوودمان وەرگرت لە پەیرەوی زیاتر لە (24) وڵاتی دونیا، ئەوەی ئێستا لەبەر دەستی ئێوەیە دەرئەنجامی کارکردنی زۆری ئەو لیژنەیە، لە ئەنجامی گفتوگۆ کردن لەو پێنج کۆبوونەوەیە ئێمە بەشی یەکەممان کە بریتیە لە پێناسەکان پەسند کرد، گفتوگۆشمان لەسەر کرد و تەواو بوو، بەشی دووەم کە بەشی یەکەم لە یەك مادده پێك هاتبوو، بەشی دووەم لە نۆ مادده پێك هاتبوو گفتوگۆ کرا و پەسندیش کرا، بەشی سێیەم لە (11) مادده تەئجیل کرا کە بریتیە لە شێوازی هەڵبژاردنی دەستەی سەرۆکایەتی و دەستەلأتەکانی دەستەی سەرۆکایەتی، ئەوە دواخراوە، گفتوگۆ نەکراوە و پەسندیش نەکراوە، بەشی چوارەم لە (7) مادده پێك هاتووە، گفتوگۆ کراوە و

پەسندیش کراوە، بەشی پێنجەم لە (20) ماددە پێك هاتووە، موناقەشە کراوەن خۆشبەختانە هەموو گفتوگۆی ئێوە بە ناو لەبەر دەستی ئێمەیە، هەموومان پوخت کردۆتەوە، ئێستا ئەمانەوێ بەشی پێنجەم کە بریتیە لە (20) ماددە، ماددە بە ماددە بیخەینە دەنگدان، هەموو ئەو ماددانەی یان ئەو بیروڕایانەی کە زیاتر لە سێ کەس پشتیوانی کردووە ئامادەمان کردووە بۆ دەنگدان بۆ ئەوەی دەنگی لەسەر بدەین، ئێمە پێشنیاز ئەکەین هەر لەسەر هەمان سیستەمی خۆمان دوای ئەوە بۆ ئەوەی رێگریش نەبین لە قانوونەکانی تر کە لەو ماوەیە لەبەر دەستی پەرلەمان ماوە ئێمە کاتێ بەشی پێنجەمان خستە دەنگدان گفتوگۆ لەسەر بەشی شەشەم بکرێ، بەس گفتوگۆ، ئینجا دەرفەت بدرێتە لیژنەی کاتی بۆ ئەوەی بیروراکان پوخت بکاتەوە، ئەو کاتەی پێویستە بخرێتە بەرنامەی کار یان گفتوگۆی لەسەر بکرێ، بۆ نموونە ئیچستا قانوونی تەجاوزات لەبەر دەستە ئەکرێ دوای ئەوەی گفتوگۆی بەشی شەشەم کرا ئێمە ئەرکمان تەواو بێ و بچین سیاغەی بیر و راکان بکەینەوە، تا ئەوکاتیش گفتوگۆ لەسەر قانوونی تەجاوزات تەواو بێ ئینجا بێین بەشی شەشەم بخەینە تەسویت و بەشێکی نوێ تەنیا گفتوگۆ بکرێ، بەو شێوەیە بەردەوام بین تەسەور ئەکەین بتوانین لە خیلالی شەش کۆبوونەوە ئەو پەیرەوە تەواو بکرێ و پەسند بکرێ، بەپێی ئەوەی لە بەشەکان پۆلێن کراوە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خالی نیزامی هەیە، فەرموو کاك دکتۆر.

بەڕێز محمد علی یاسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێز ئێمە دەست خۆشی لە لیژنەی کاتی پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ئەکەین، نازانم ئەو عورفە هەیە یان نا هەر پرۆژەیەك بێتە پەرلەمان میکانیزمی بۆ دابنێنن خۆمان پەیرەوی ناوخۆمان هەیە و بە پێی ئەو پەیرەوە گفتوگۆی خۆمان ئەکەین، پێویست ناکات میکانیزمان بۆ دابنێین، هێشتان ئەو پەیرەوە پەسند نەکراوە یان ئەو میکانیزمەشن بروا ناکەم پێشتر ئەوە هەبووبێ میکانیزمێك بۆ گفتوگۆ کردن، ئێمە پەیرەوی ناوخۆمان هەیە و بەپێی ئەوە گفتوگۆی خۆمان ئەکەین.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

پێشتر دەنگ لەسەر ئەو میکانیزمانە دراوە، ئیستا داوا لە لیژنەی پەیرەو ئەکەین ئەو ماددانەی پێویستە دەنگی لەسەر بدرێ بۆ ئەوەی بیخوێنەوە.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر بۆ بیر خستنەوە ئەو مولاحەزاتی ئەو بەرێزانەی سەر بەشی پێنجەم کە ئێستا ئەیخەینە دەنگدان لەبەر دەستی ئێمەیە، هەر کەسێ خۆشبەختانە سێ ئەندامی لیژنەی کاتی تەواوی ناوەکان و بیروراکانیان تەسجیل کردیە لەلای هەرسێکمان هەیە، هەرکەسێ مولاحەزیەك یان ئیعتیرازی هەبوو ئەوەی کە تۆمار

كرايە بیروراكانیان لەبەر دەستی ئێمەیە، تەنانەت ئەو نامانەش كە نووسراون نامەی خۆتان كە ناردووتانە بە شێوازی سیاغی ئەویشمان هەلگرتووەن بۆیە ئێستا تەنیا ئەو ماددانەی زیاتر لە سێ كەس پشتگیریان كردووە یەك یەك ئەخوێنینەوە، ئەوانەشی كە وەكو خۆیەتی هیچ مولاحەزە نەبووە ئەخەینە دەنگدان، دەست پێ ئەكەین لە ماددەی (28).

ماددەی (28):

لەسەر ماددەی (28) سێ كەس زیاتر پێشنیازیان كردووە (25) رۆژ هەلگیرێ، سێ كەس زیاتریش پێشنیازیان كردووە سكرتێرێك یان زیاتری هەبێت، تەنیا ئەو دوو مولاحەزەیە سێ كەس زیاتر پشتگیریان كردووە.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (28)

1 لیژنە هەمیشەییەكان لە ماوەی (25) رۆژ لە رێكەوتی كۆتایی هاتنی یەكەم دانیشتنی پەرلەمان بە دەنگی زۆرینەی ئامادە بووانی پەرلەمان هەلدەبژێدرێن.

2- لیژنە هەمیشەیەكان لە ژمارەیەك ئەندام پێكدێن كە نابێ لە (5) ئەندام كەمتر بن و لە (11) ئەندام زیاتر بن، كە نوێنەرایەتی فراسكیۆنەكانی ناو پەرلەمان ئەكەن بەپێی رێژەی نوێنەرایەتیان لە پەرلەمان.

3- هەر لیژنەیەكی پەرلەمان لەسەر بانگهێشتی سەرۆك لەدوای یەك هەفتە لە دیاری كردنی ئەندامەكانی سەرۆك و جێگرو بریاردەرێك بۆخۆی هەلدەبژێرێت و یەكێ لە فەرمانبەرانی پەرلەمانیش ئەبێتە سكرتێری لیژنە.

4- دەستەی سەرۆكایەتی بە هەماهەنگی لەگەلْ دەستەی گشتی لە دابەش كردنی ئەندامان بەسەر لیژنەكان توانا و پسپۆری خواست و پیێویستی لیژنەكان لەبەر چاو ئەگیرێت.

5- ئەبێ ئەندام لانی كەم كە لە لیژنەیەكی هەمیشەیی ئەندام بێت ناكرێ لە دوو لیژنە زیاتر ئەندام بێت، و ناكرێ ئەندام ببێتە سەرۆك یان جێگری سەرۆك یان بریاردەری زیاتر لە یەك لیژنە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

دوو پێشنیارن، دیارە یەكەم ئەو پێشنیارانە ئەخەینە دەنگدان، ئەوەی كە زیاتر لە سێ ئەندام پشتگیریان لێ كردووە، یەكەمیان ئەوەی (25) رۆژەكە هەلگیرێ......

بەڕێز فرست صوفی علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

واتە پەیوەندی بە برگەی یەكەمەوە هەیە كە ئەلێ ماوەی (25) رۆژ لە رێكەوتی كۆتایی هاتنی یەكەم دانیشتنی پەرلەمان بە دەنگی زۆرینەی ئامادە بووان پەرلەمان هەلدەبژردرێن، لێرە ئەلێ (25) رۆژەكە سێ كەس پشتگیری كردووە كە هەلگیرێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

واتە كراوەبێ، ئێوە ئازادن، ئەوەی لەگەڵ ئەوەیە (25) ڕۆژەكە لابرێ دەست بەرز بكاتەوە، فەرموو سەرۆكی لیژنە جارێكی تر تەوزیح بدەن.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە لیژنەی كاتی پەیرەو پێمان وابوو بۆ ئەوەی كات كراوە نەبێ و لیژنە هەمیشەیەكان لە ماوەی (25) ڕۆژ لە دوای یەكەم كۆبوونەوە دەست بەكار ببن و فراكسیۆنەكانیش ناچار بن ئەندامەكان و سەرۆك و دەستەی سەرۆكایەتی خۆیان دیاری بكەنن بۆ ئەوەی لیژنەكان و پەرلەمان زو بكەوێتە سەركار، چونكە تەجروبەی ئەو خولەی ئێمە وای كرد هەم لیژنەكان درەنگ پێكهاتن، ئەوە بەرئەنجامی ئەو بابەتە بوو، لە زۆر پەیرەوی دونیاش كات دیاری كراوە، بەلاَم ئێمە وتمان ئەمانەتێك لەسەر ئێمەیە زیاتر لە سێ ئەندام، پێم وایە چوار یان پێنج كەس ئەڵێن (25) ڕۆژ پێویست ناكات، چونكە ئەوكات بیرمە وتیان ئەگەر (25) نەكرا ئەوكات چی؟ یەعنی پێشێبل كردنی پەیرەو، بۆیە پێشنیازەكە ئەوە بوو هەڵگیرێ، فراكسیۆنە پەرلەمانیەكان خۆیان پەلە بكەن، ئەوەش لەسەر دەنگی ئێوە ئەوەستێ، ئەگەر لەگەڵ ئەوەن.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا ئەخەینە دەنگدان، كێ لەگەڵ لابرێ؟ (8) كەس، كێ لەگەڵ نیە لابرێ؟ (63) كەس، بە زۆرینە ئەو پێشنیارە ڕەت كرایەوە، پێشنیاری دووەم.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیاری دووەم تایبەتە بە سكرتێری كە لە هەر لیژنەیەكی ، لە خاڵی دووەم، (لیژنە هەمیشەیەكان لە ژمارەیەك ئەندام پێكدێن كە نابێ لە (5) ئەندام كەمتر بن و لە (11) ئەندام زیاتر بن، كە نوێنەرایەتی فراسكیۆنەكانی ناو پەرلەمان ئەكەن بەپێی ڕێژەی نوێنەرایەتیان لە پەرلەمان.)، لە برگەی سێیەم هاتووە كە ئەبێ فەرمانبەرێكی پەرلەمانیش ببێتە سكرتێری لیژنە، ئەندامانی پەرلەمان پێشنیاریان كردووە لیژنە هەیە زۆر ئەركی قورسە، بڵێی سكرتێرێك یان زیاتری ببێت.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سكرتێرێك یان زیاتر ئیزافە ئەكرێ، ماددەكە وەكو خۆی دەمێنێ، بەلاَم برگەیەك زیاد ئەكرێ، ئەوەی لەگەڵ دایە زیاد بكرێ؟ (32) كەس پەسندیەتی، ئەوەی لەگەڵ نیە؟ (29) كەس لەگەڵ ئەوەن وەكو خۆی بێ، واتە بە زۆرینەی دەنگ پێشنیارەكە پەسند كرا، یەعنی سكرتێرێك یان زیاتر ئیزافە ئەكرێ، فەرموو بەردەوام بن.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (28) بە تێکرا ئەخەینە دەنگدان وەك ئەو تەعدیلەی کرا.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جارێ هەموو بخوێنەوە، ئەخەینە دەنگدان.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

1 لیژنە هەمیشەییەکان لە ماوەی (25) رۆژ لە رێکەوتی کۆتایی هاتنی یەکەم دانیشتنی پەرلەمان بە دەنگی زۆرینەی ئامادە بووانی پەرلەمان هەڵدەبژێدرێن.

2- لیژنە هەمیشەیەکان لە ژمارەیەك ئەندام پێکدێن کە نابێ لە (5) ئەندام کەمتر بن و لە (11) ئەندام زیاتر بن، کە نوێنەرایەتی فراسکیۆنەکانی ناو پەرلەمان ئەکەن بەپێی رێژەی نوێنەرایەتیان لە پەرلەمان.

3- هەر لیژنەیەکی پەرلەمان لەسەر بانگهێشتی سەرۆك لەدوای یەك هەفتە لە دیاری کردنی ئەندامەکانی سەرۆك و جێگرو بریاردەرێك بۆخۆی هەڵدەبژێرێت و یەکێ لە فەرمانبەرانی پەرلەمانیش یان زیاتر ئەبێتە سکرتێری لیژنە.

4- دەستەی سەرۆکایەتی بە هەماهەنگی لەگەڵ دەستەی گشتی لە دابەش کردنی ئەندامان بەسەر لیژنەکان توانا و پسپۆری خواست و پیێویستی لیژنەکان لەبەر چاو ئەگیرێت.

5- ئەبێ ئەندام لانی کەم کە لە لیژنەیەکی هەمیشەیی ئەندام بێت ناکرێ لە دوو لیژنە زیاتر ئەندام بێت، و ناکرێ ئەندام ببێتە سەرۆك یان جێگری سەرۆك یان بریاردەری زیاتر لە یەك لیژنە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دەنگدانە لەسەر کۆی ئەو ماددەیە، کێ لەگەڵە بەو شێوەیە؟ (64) کەس پەسندیەتی، کێ دژە؟ (2) کەس، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموو ماددەی (29).

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (29):

پەرلەمان ئەو لیژنە هەمیشییانەی خوارەوە پێکئەهێنێ:

1 لیژنەی کاروباری یاسایی.

2- لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری و وەبەرهێنان.

3- لیژنەی پێشمەرگە و ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجێیەکان.

4- لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری.

5- لیژنەی پەروەردە و خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی.

6- لیژنەی کاروباری تەندروستی و ژینگە و مافی بەکاربەر.

7- لیژنەی کاروباری شەهیدان و جینۆساید و زیندانیانی سیاسی.

8- لیژنەی پەیوەندیەکان و ڕەوەندی کوردستانی و ناوچە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێم.

9- لیژنەی وزە و سامانە سورشتیەکان و پیشەسازی و بازرگانی.

10- لیژنەی شارەوانی و گواستنەوە و گەیاندن و گەشت و گوزار و ئاوەدان کردنەوە.

11- لیژنەی رۆشنبیری و کۆمەڵگەی مەدەنی و وەرزش و لاوان.

12- لیژنەی دەستپاکی و کاروباری پەرلەمان و سکالا.

13- لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئاینی.

لەسەر ئەو لیژنانەی خوارەوە رای جیاواز هەیە.

14- لیژنەی مافەکانی مرۆڤ:

رای یەکەم، لەگەڵ لیژنەی کۆمەڵایەتی و داکۆکی کردن لە ئافرەتان بکرێتە یەك لیژنە.

رای دووەم، وەکو خۆی بمێنیتەوە.

رای سێیەم، لەگەڵ لیژنەی داکۆکی کردن لە مافەکانی ئافرەتان بکرێتە یەك لیژنە.

15- لیژنەی داکۆی کردن لە مافەکانی ئافرەتان.

رای یەکەم، لەگەڵ لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی بکرێتە یەك لیژنە

رای دووەم، لەگەڵ لیژنەی مافی مرۆڤ و کاروباری کۆمەڵایەتی بکرێتە یەك لیژنە.

رای سێیەم، وەکو خۆی بمێنێتەوە.

16- لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی.

رای یەکەم، وەکو خۆی بمێنێتەوە.

رای دووەم، لەگەڵ لیژنەی مافەکانی مرۆڤ و داکۆکی کردن لە ئافرەتان بکرێتە یەك لیژنە.

رای سێیەم، لەگەڵ لیژنەی داکۆکی کردن لە مافەکانی ئافرەتان بکرێتە یەك لیژنە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صوفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

گرنگە روون کردنەوەیەك لەسەر ئەو ماددەیە بدەین و ئەو بیروڕایانەش کە لەسەری هەبووە، بەس پێش ئەوەی بیروراکان بخەینە روو مولاحەزەیەك هەیە، کۆی ئەندامانی لیژنەی کاتی پەیرەو وەکو باسم کرد لەسەرجەم فراکسیۆنەکانی پەرلەمانن بێ ئیستیسنا، هەر لێرەوەش وەکو بیر هێنانەوە بەرێز کاك دکتۆر (شوان قەلادزەیی) لەگەڵمان بوو رەحمەتی خوای لەسەر بێ کە رۆڵی زۆری هەبوو لەو لیژنەیە، ئێستا تەنیا نوێنەری بزووتنەوەی ئیسلامی ئەویش لەگەڵ بوو تا نووسینەوەی پەیرەوەکە، ئەگینا سەرجەم

فراكسیۆنەكان و هەموومان كۆكین لە ئاخیر كۆبوونەوە كە كردمان ئەو موقتەرەحی كەمكردنەوەی لیژنە بۆ (16) لیژنە بۆ ئەو خولەی پەرلەمان تەتبیق ناكرێت، واتە لیژنەكان وەكو خۆیان ئەمێنەوە، ئەگەر كۆی پەیرەویش پەسند كرا لیژنەكانی پەرلەمان وەكو ئەوەی ئێستا هەیە ئەمێنەوە و خولی پێنجەمی پەرلەمان لەسەر بنەمای ئەو موقتەرەح و پێشنیارانەی ئێوە تەتبیق ئەكرێ، چونكە بەشێكی ئەو پێشنیاز و ئەوانەی گەلاڵەمان كرد هەندێكی زیاتر لە مەنزوری لیژنەكان كرابوون، بۆیە كۆك بووین لەسەر ئەوەی كە لیژنەكان ئەو خولەی پەرلەمان هەر وەكو خۆی بە (22) لیژنە بمێنتێەوە، خولی پێنجەم تەتبیقی بكەن، ئەو لیژنانەی زیاتر لە سێ كەس لە ماددەی (29) پشتیوانیان كردووە ئەگەر لەگەڵ ئێمە تەركیز بكەن سێ كەس زیاتر ئەڵێن لیژنەی ناوخۆی و پێشمەرگە جیا بن، نەكرێنە یەك لیژنە، سێ كەس زیاتر لەگەڵ ئەون لیژنەی ئافرەتان وەكو خۆی بمێنێتەوە و لەگەڵ هیچ لیژنەیەكی تر دەمج نەكرێ، سێ كەس زیاتر لەگەڵ ئەوەن وەبەرهینان بچێتە سەر لیژنەی شارەوانی و گەیاندن و گەشت و گۆرزار و ئاوەدان كردنەوە، واتە لەگەڵ دارایی نەمێنێتەوە و بچێتە ئەوێ، سێ كەس زیاتر لەگەڵ ئەوەن لیژنەی ناوچە كوردستانیەكان وەكو خۆی بمێنێتەوە، جگە لەو رایانە لە ناو لیژنەش لە برگەی (14- 15- 16) سێ بیرورای جیاواز هەیە، بۆیە ئێمە ناچارین بە دەنگدان ئەوانە یەكلایی بكەینەوە، ئەگەر ئەو شێواز و میكانیزمە پەسند بێ، یەعنی بۆ نموونە لیژنەی ئافرەتان سێ بیرورای لەسەرە، هەرسێكی بخەینە دەنگدان، كام لەو سێ رایە زۆرینە بوو ئەو براوا بێ، نەك یەك بخەینە دەنگدان و زۆرینەی هێنا قەپاتی بكەین، هەرسێ بیرورا بخەینە دەنگدان، ئەوكاتە كامە زۆرینەی هێنا ئەو بە براوە هەژمار بكرێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، خالی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز د. عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆكی لیژنەی كاتی پەیرەوی ناوخۆ باسی لەوە كرد وەبەرهێنان لە دارایی و ئابووری بكرێتەوە و بخرێتە سەر شارەوانی، بەڵام لێرە نەنووسراوە، بۆ؟ ئەوانەی تر نووسراوە، داوای روون كردنەوە ئەكەم.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو وەڵام.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی كاك دكتۆر ئەوە رای لیژنە نیەن، رای ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمانە، كاتی خۆی لە دواین كۆبوونەوە گفتوگۆمان كرد ، زیاتر لە (3) كەس پشێنیازیان كردبوو وەبەرهێنان بچێتە سەر ئاوەدان كردنەوە، بەس ئەوەی كە پەیوەندی بە ئێمەیە وەكو لیژنەی كاتی تەنیا ئەو سێ بیروڕایەیە كە لە (14، 15، 16) هاتوون، ئەو خاڵانەی تر خوێندنمەوە چوار خاڵەكە یان سێ كەس زیاتر پشتیوانی كردووە، نەك

هەر سێ کەس بۆ نموونە ئەوە ئافرەتان (16) کەس وتوویەتی وەکو خۆی بمێنێتەوە، ئەوەی لیژنەی پێشمەرگە و ناوخۆ زیاتر لە (13) کەس وتوویەتی جیا بکرێتەوە، بەڵام ئێمە ئەڵێین سێ کەس زیاتر، ئەوەی باسم کرد ئەندامانی بەرێز پەرلەمان پشتیوانیان کردووە.

بەرێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاک ئەبو بەکر.

بەرێز ئەبو بەکر عمر هەڵەدنی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك ئەوەی کە کاك دکتۆر باسی کرد کە ئەو خولە بۆ ئەوەی سەر لێ تیکچوون روونەدات و شلەژان روو نەکاتە لیژنەکانی پەرلەمان بۆیە کەمکردنەوەی لیژنەکان بۆ خولی پێنجەمی پەرلەمانی کوردستانە، دوو، ئەو کەمکردنەوە جەدوایەکی هەیە ئەویش ئەوەی کە لەبیرتان بێ ئێوە لە ماددەی پێشوو دەنگتان دا بەوەی کە ئەندامی پەرلەمان لە یەك لیژنەی هەمیشەیی ئەندام بێ، نەك دوو لیژنە، ئەوەش خزمەتی تەرکیزی پەرلەمانتار ئەکات کە جهود و تواناکانی لە یەك لیژنە بخاتە گەر، جاری وا هەیە ئەندامی پەرلەمان لە نێوانی کۆبوونەوەی لیژنەکان لە دوو لیژنە زۆر جار فریا ناکەوێ کاروبارەکان هەمووی رایی بکات، بۆیە خزمەت بەو بوارەش ئەکات کە کەمکردنەوەی لیژنەکان، سوپاس.

بەرێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا ئەوەی خیلاف لەسەر سێ رەئی و دوو رەئی ئەخەینە دەنگدان، یەکلایی ئەکەینەوە، ئینجا دێینە کۆی ماددەکە، ئەوەی یەکەم ئەوەی خیلاف لەسەرە بخوێنەوە، فەرموو کاك نازم خالی نیزامییە؟

بەرێز ناظم کبیر محمد:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

زیاتر داوا لە لیژنە ئەکەین روون کردنەوە بدات لەسەر ئەوەی کە ئەو پەیرەوە پەسند کرا چۆن ناکەوێتە بواری جێ بەجێ کردنەوە کە بەرێزان ئەڵێن ئەوە بە نیسبەت لیژنەکان هەر وا ئەروات و بۆ خولی داهاتوو.

بەرێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، روون کردنەوەی باشی دا، بەس با جارێکی تر فەرموو.

بەرێز بەهار محمود فتاح:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە ئیقتراحی لیژنەکانە کە بە کۆی دەنگ لیژنەکان لەبەر ئەوەی وەکو کاك (ئەبو بەکر ، فرست) ئیشارەتیان پێدا بۆ ئەوەی ماوەیەکی کەمی ئەو خولەی پەرلەمان ماوە، شلەژان و سەر لی تێکچوون نەکوێتە ناو لیژنەکان و مەشغولیەتی زۆر هەبێ، ئیقترح کرا بە کۆی دەنگ ئەو ماددەیە نەکەوێتە بواری جێ بەجێ کردنەوە، بەرێزتان ئەزانن ئیقتراحیش تایبەتە بە پەرلەمان، خۆمان ئەیکەین و خۆمان قبوڵی

ئەكەین، ئەگەر قبولٚ بێ لەلایەن ئەندامانی پەرلەمان و لەلایەن سەرۆكایەتی پەرلەمان ئەوە پێشنیاری ئێمەیە لە مەسلەحەتی پەرلەمان ئەو شتە، سەبارەت بە پەیرەوەكەش بۆ كۆی گشتی كەی بچێتە بواری جێ بەجێ كردنەوە، با هەمووی تەواو بكەین، دوای ئەوە قسە لەسەر ئەوەش ئەكەین.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، ئەوە دیارە. پێشنیاری لیژنەی كاتیە، دواتر ئەوەش یەكلایی ئەكرێ، فەرموو كاك ئەبو كاروان.

بەڕێز ابو بەكر عمر هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دكتۆرە بەهار وتی ئەوە دەنگی ئیجماعی لیژنەكەیە، بەڵام من لەگەڵی نەبووم و لەگەڵیشی نیم ئێستا، چونكە كە پەیرەو دەنگی لەسەر درا ئەبێ بچێتە بواری جێ بەجێ كردنەوە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

تەحەفوزت لە جێی خۆیەتی، بەڵام ئەوە دیارە لیژنە بە زۆرینە ئەو بابەتەی باس كردووە، ئەخەینە دەنگدان، فەرموو كاك شوان.

بەڕێز شوان شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەسەر لیژنەی ناوچە كوردستانیەكانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم، كاك دكتۆرە فرست باسی كرد سێ را هەیە، بەڵام لێرە نەنووسراوە، ئایا ئەو رایە لێرە تەسبیت كرایە یان رای چیە؟

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی كاك شوان باسی كرد گوتمان سێ كەس زیاتر پشتگیری كردیە لیژنەی ناوچە كوردستانیەكان وەكو خۆی بمێنێتەوە، سێ رای لەسەر نیە، تەنیا رایەك هەیە، ئێمە رایەكمان هەبووە لیژنەی ناوچە كوردستانیەكان دەمج بكرێ وەكو لیژنەی كاتی، سێ كەس زیاتر پشتیوانیان كردیە وەكو خۆی بمێنێتەوە و لیژنەیەكی سەربەخۆ بێ، بۆیەش لێرە نەنووسراوە و لەبەر دەستتان چونكە تەنیا لیژنەی كاتی حازری كردووە، ئەجینا ئەوەی تر خوێندمەوە سێ كەس زیاتر پشتگیری نەیان كردووە لیژنەی ناوخۆ و پێشمەرگەش دەكج نەكرێ، سێ كەس زیاتر پشتگیری كردیە ئافرەتانیش دەمج نەكرێ، ئەوانە رەئی ئێوەن ئەخەینە دەنگدان، ئەوەی لەبەر دەستی ئێوەی بەرێزە ئەوە رای لیژنەی كاتی پەیرەوە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، دوو خالی تری نیزامی، فەرموو كاك ئاری.

بەڕێز ئاری محمد هەرسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من بەس بۆ روون كردنەوە پرسیار ئەكەم، ئەوەی حالی بووین لە لیژنەی كاتی لە ماددەی (28) برگەی سێیەم ئەوە جیا كردنەوەی لیژنەی پێشمەرگە لە ناوخۆ ئەو پێشتر بوو، ئینجا پرسیارەكە ئەوەیە بۆچی بەڕێزتان چوونە سەر برگەی چواردە؟ سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك عبدالله.

بەڕێز عبدالله حاجی محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی ئەگەر روون كردنەوە، لیژنەكان تا چەند پەیوەندیان بە تەشكیلەی كابینەی حكومەتەوە هەیە؟

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك عیزەت.

بەڕێز عیزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆ ئەو ماددانەی گفتوگۆی لەسەر كراوە و ئەخرێتە دەنگدانەوە پێشنیار ئەكەم تەنیا ئەو رایانەی لیژنە لە ناو ئەو پەیرەوە نووسراوە گفتوگۆ لەسەر ئەوانە بكرێ و ئەوانە یەكلایی بكرێتەوە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دكتۆرە بەهار.

بەڕێز د. بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە بە هەلە تێگەیشتنی تێدایە، ئەویش بە سەبەبی ئەوەیە كە ئێمە لە ناو لیژنەی كاتی پەیرەو بۆخۆمان لەسەر سێ لیژنە رای جیاوازمان هەبووە، ئەوە رای لیژنەیە لە ناو پرۆژەی پەیرەوەكە تەسبیت بووە، بەڵام رایەكانی ئێوەی بەڕێز كە لە گفتوگۆكە وەرگیراوە ئەوە لای ئێمە ئیحتیفازی پێوەكراوە و ئیشمان لەسەر كردووە بۆ ئەوەی دایبڕێژینەوە لەسەر ئەساسی ئەوەی چەند رەئی سێ كەس پشتیوانی كردووە، ئەو هەڵە تێگەیشتنە هەیە، ئەوەی كە رای لیژنەیە كە خۆمان جیاوازیمان هەبووە لەسەری لە پەیرەوەكەی بەردەستان هەیە ، بەڵام رای ئەندامانی پەرلەمان لە ناو پەیرەوەكە نیە بەڵكو لای ئێمەیە، ئەو بەشەی لێرە هەیە رای ئێمەیە، یەكەمجار ئەوە یەكلایی ئەكەینەوە ئینجا رایەكانی ئێوەش.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا بابەتەكە زياتر بەرچاو روونى بە ئێوە بەخشى، داوا لە ليژنە ئەكەين ئەوەى راى ليژنەيە كە ئەخەينە دەنگدان يەك بە يەك، لە يەكەم دەست پێ بكەين.

بەڕێز فرست صوْفى على:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

سەبارەت بە پەيوەندى ليژنەكان بە كابينە و بە وەزارەتەكان تەبعەن ئەگەر كابينەى وزارى بە هەر شێوازێك بێ ئێمە لەو پەيرەوە هيچ ليژنەيەكمان حەزف نەكردووە، وەكو لابردن، دەمجمان كردووە، زۆر ئاسايشە ليژنەيەك سەروكارى لەگەڵ دوو وەزارەت هەبێ يان سێ وەزارەت، هيچ موشكيلەيك دروست نابێ ئەگەر تەشكيلى هەيكەلى وەزارەت كرا، يان دوو ليژنە پەيوەندى بە يەك وەزارەت هەبێ ئەوەش موشكيلە نيە، ئەوەى ئێمە دياريمان كردووە لەسەر ئاساسى زەروورەت و پێداويستى بووە، دواى وەرگرتنى مولاحەزاتى ئێوەش لە برگەى چواردەوە دەست پێ ئەكەين هەرسێ بيرورا ئەخەينە دەنگدان، ئەوە (30) هێنا، ئەوە (15) ى هێنا، زۆرتر ئەبێتە پەيرەو، بەهەمان شێوە بە نيسبەت بيروراكانيش، ئەگەر پێتان باشە رێگايەتى تر هەيە ئەخەينە دەنگدان، ئەگەر زۆرينە پەسنديان كرد بيروارى دووەم و سێيەم ناخرێتە دەنگدان، بەراى ن هەرسێكى بخرێتە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو ئامينە خان خالى نيزامى.

بەڕێز ئامينە زكرى سعيد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئيزافەتەن بۆ ئاخافتنێ دكتۆر فرست كو ئەندامەكى ليژنێت پەيرەوێم، كو نەها دەنگدانى ل سەرت دكەين مەرج نينە خولا ئاينده يا ليژنێت پەرلەمانى بى شێوازى بيتن كا ئالوگۆريت ليژنا دا كر، زێدە كرنا ليژنێت دا كر، گۆرانكارى كر، خولا ئاينده دشێت ليژنا دەستكارى تێدا بكات، واتە دەست بە كرى دەبيتن.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

ئەكيد خولى داهاتووش ئەو مافەى هەيە، دەستكارى لە هەر ماددەيەك بكات، بەڵام ئەوەى ئێستا هەيە دوو شێوازى دەنگدان پێشنيار كراوە، هەر پێشنيارێك لەوانەى پێشكەش بكەين دەنگى زۆرينەى هێنا هيتر ناخرێتە دەنگدان، يەكيش هەيە ئەڵێ هەرسێكى بخرێتە دەنگدان، دواتر لە ئەنجامەكە كاميان دەنگى زۆرينەى هەبوو پەسند ئەكرێ، فەرموو.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

چواردەم:

ليژنەى مافەكانى مرۆڤ:

رای یەکەم، لەگەڵ لیژنەی کۆمەڵایەتی و داکۆکی کردن لە ئافرەتان بکرێتە یەك لیژنە.

رای دووەم، وەکو خۆی بمێنیتەوە.

رای سێیەم، لەگەڵ لیژنەی داکۆکی کردن لە مافەکانی ئافرەتان بکرێتە یەك لیژنە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا رای یەکەم ئەخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵە؟ (35) کەس لەگەڵە، ئێستا باسی دژ ناکەین ئەچینە رای دووەم، وەکو خۆی بمێنێتەوە کێ لەگەڵ؟ (20) کەس لەگەڵە، رای سێیەم (لەگەڵ لیژنەی داکۆکی کردن لە مافەکانی ئافرەتان بکرێتە یەك لیژنە.) کێ لەگەڵە؟ لەگەل نیە، واتە رای یەکەم بە زۆرینە پەسند ئەکرێ، لەگەڵ لیژنەی کۆمەڵایەتی و داکۆکی کردن لە ئافرەتان بکرێتە یەك لیژنە، فەرموو ئامینە خان.

بەڕێز ئامینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بیرمامەتێتێ دەمێ مناقەشە رەئیەکادیتر هەبوو، (16) پەرلەمانتار پشتگیریا وێ کر کو لیژنا ئافرەتان وەکو خۆ بمینیتن، ئەبێ ئەڤەش بچیتە دەنگدانێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە لە خاڵی (15) جارێکی تر ئەخەینە دەنگدان، لەوێش مافێ، ئەوەی (15) سێ رایە، دیسان لە (15) لیژنەی داکۆکی کردن لە مافەکانی ئافرەتان ئەگەر لەوێ زۆرینەی هێنا ئەو پەسند ئەبێ، خاڵی نیزامی هەیە، فەرموو کاك ئەبو بەکر.

بەڕێز أبو بەکر عمر هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی (14 ، 15، 16) پەیوەندی بەو سێ لیژنەوە هەیە (لیژنەی مافێ مرۆڤ، کاروباری، کۆمەڵایەتی، داکۆکی لە مافێ ئافرەت)، بۆ ئەوەی ئێمە رایەکان کورت بکەینەوە لەو نۆ را جیاوازە بکەینە سێ خاڵ، (رای یەکەم، لەگەڵ لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی بکرێتە یەك لیژنە.

رای دووەم، لەگەڵ لیژنەی مافێ مرۆڤ و کاروباری کۆمەڵایەتی بکرێتە یەك لیژنە.

رای سێیەم، وەکو خۆی بمێنێتەوە.

بە رای من بیکەینە سێ رای جیاواز.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك علی.

بەڕێز علی حمه صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دەنگمان لەسەر هەر سێ خاڵەکە داوا، ئۆتۆماتیکی کە دەنگ لەسەر خاڵێك ئەدەی واتە پێش خۆی هەڵئەوەشێنیتەوە، دەنگت لەسەر داوا، ئەو سێ لیژنەیە ت کردووە بە یەك، ئێستا چۆن دیسان دەنگی لەسەر ئەدەیتەوە؟

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك تەحسین.

بەڕێز تحسین اسماعیل احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی چواردە رای یەکەم کە پەسند کرا ئیتر خاڵی (15 و 16) هیچ مەفهومی نامێنێ کە دەنگی لەسەر بدرێ، دوای ئەوەش سێ را ناخرێتە دەنگدان، کاتێ دەنگی زۆرینە دێ دووەم و سێیەمیش ئیتر دەنگدانی ناوێ، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مەردان.

بەڕێز مردان خدر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان رەئیم هەیە، دەمج کردنی هەرسێ لیژنە (35) دەنگی هێناوە، پاشان رەئی تر (20) دەنگی هێناوە، ناکرێ ئەندامی پەرلەمان دووجار و بۆ دوو رەئی دەنگ بدەن، ئەگەر دەنگدانیش بکرێ هەر یەکلایی بویتەوە، هەرسێ لیژنە بوویتە یەك لیژنە، بۆیە هەردەنگدانێکی تر زیادە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو ئامینە خان.

بەڕێز ئامینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

گور وێ ئاساسێ کو دەنگدان ل سەر هەندێ هاتە کرن لیژنا ماڤێ مرۆڤی بتنێ بمێنیت یان نا دەنگ نەهینا، واتە گوتن دەمج بن دگەل لیژنا کاروبارێت کۆمەلآیەتی و دگەل لیژنا ئافرەتان، (16) رایت هەی دبێژی لیژنا کاروبارێت ئافرەتان بتنێ بمێنیت، لیژنا مافێت مرۆڤی دەنگدان هاتە سەر کرن کو نابی بتنێ بیت، واتە دگەل لیژنا کاروبارێت کۆملآیەتی کەڤڤتە دەنگدانێن نها ڤێ لیژنا داکۆکی کرن ل فافێت ئافرتیش بچتە دەنگدانێ واتە ئەول لیژنا بتنێ وەکی خۆی بمینیتن نەچیتە بچیتە دەنگدانێ، ئەگەر دەنگ نەئینا رەئییێ دووێ بچیتە دەنگدانێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، سێ خاڵى ترى نيزامى، فەرموو ئێڤار خان.

بەڕێز ئێڤار ابراهيم حسين:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

منيش پشتيوانى لە راكانى ئامينە خان ئەكەم، چۆن ليژنەى ماڤى مرۆڤ بە تەنيا هاتە دەنگدان بە هەمان شێوە ليژنەى ژنانيش بێتە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كەژاڵ خان.

بەڕێز كەژاڵ هادى فقێ داود:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

پشتگيرى راكەى ئامينە خان و ئێڤار خان ئەكەم ئەبێ هەرسێ ليژنەكە ماددەى (14 ، 15، 16) بخرێتە دەنگدان و دوايى دەنگدان لەسەر دەمج كردنى ليژنەكان بكرێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك عباس.

بەڕێز عباس غزالى ميرخان:

بەڕێز سەريكى پەرلەمان.

هەر ماددەيەك دەنگى لەسەر درا ئەبێتە ياسا پێويستە دەنگى لەسەر نەدرێتەوە، ئەگەر بدرێتەوە ئەبێ بە ياسايەكى تر دەنگدانى بۆ بكرێتەوە بۆ هەڵوەشاندن، كۆتايى بەو ماددەيە هاتووە، خاڵى يەكەم دەنگى هێنا، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، جارێ دەنگدان لەسەر كۆى ماددەكە نەبووە، جارێ ماوە تا ئەبێتە ياسا دوو ، سێ برگەى تر ماوە، ئيمزا ماوە، ئيسدار ماوە، فەرموو كاك تەحسين.

بەڕێز تحسين اسماعيل احمد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

دووبارەى ئەكەمەوە برگەى دەنگێ لەسەر دراوە ئەڵێ ليژنەى مافەكانى مرۆڤ لەگەڵ ليژنەى كاروبارى كۆمەڵايەتى و داكۆكى كردن لە ئافرەتان بكرێتە يەك ليژنە، دەنگى هێناوە و ناكرێ جارێكى تر ليژنەى ئافرەتان بە تەنيا دەنگى لەسەر بدرێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بابەتەکە دیارە، سێ ماددە هەیە، لیژنەی کاتی وای نووسیوە هۆکاری خۆی هەیە، تەنیا ماددەی (14) ی نەنووسیوە وەکو خۆی بمێنێ، لە (15، 16) هاتووە، فەرموو بێگەرد خان، دواتر ڕەئی کۆتایی لیژنە ئەیدات.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە سێ ڕا هەیە، ئەو سێ ڕایەش تەقسیم بووە بەسەر سێ برگەی تر، لەبەر ئەوە خاڵی یەکەم چۆن خراوەتە دەنگدان، خاڵی دووەم و سێیەمیش بە هەمان شێوە، ئەکاتە (9) جار دەنگدان، بەڵام ئەتوانین ئەو شێوازە لەسەر ئەو پێشنیازەی کرا ڕێکی بخەینەوە، بۆ نموونە لیژنەی ژنان بخەینە دەنگدان بمێنێ یان دەمج بکرێ، ئەگەر ئەوە دەنگی هێنا بە مانەوە یان دەمج کردن ئەوکاتە دوو دانەکەی تر ئۆتۆماتیکی لەگەڵ یەکتر دەمج ئەبێ و ئیشکال دروست نابێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕای لیژنەش وایە، فەرموو کاك ئەبو بەکر.

بەڕێز أبو بەکر عمر هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ڕای من ئەو دوو ڕایە بخەینە دەنگدانەوە، ڕای یەکەم ئایا ئەو سێ لیژنەیە بە سەربەخۆی وەکو خۆی بمێنەوە، ئەگەر لەوە دەنگی هێنا تەحسیل حاسڵە، ئەگەر نەیهێنا ڕای دووەم دوەمجی لیژنەکانە، ئافرەتان و کاروباری کۆمەڵایەتی بکەین بە یەك لیژنە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك سۆران.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی چواردە لیژنەی مافەکانی مرۆڤ وەکو خۆی نەهێنا بۆ ئەوەی بمێنێتەوە، وەك ڕای یەکەم دەنگی هێنا کە لەگەڵ دوو لیژنەکەی تر دەمج بکرێ، ئەوە حەسم بوو، دێینە سەر لیژنەی داکۆکی لە مافی ئافرەت، ئەویش مافی خۆیەتی پێی بڵێین وەکو خۆی بمێنێتەوە یان نا؟ ئەوە بخرێتە دەنگ، ئەگەر دەنگی نەهێنا دەمجەکەی دەنگی هێناوە، ئەخرێتە دەنگ، لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتیش بە هەمان شێوە ئایا وەکو خۆی بمێنێتەوە یان دەمج بکرێ، واتە ئەگەر لیژنەی ئافرەتانیش دەنگی نەهێنا ئەوە ئۆتۆماتیکی دەکمج ئەبێ، کۆمەڵایەتیش دەنگی نەهێنا دەمج ئەبێ، کامیان دەنگی هێنا وەکو خۆی بمێنێتەوە لە دەمجەکە دەرئەچێ، دوایی ئیختیاری دەمجەکە بخەرەوە دەنگەوە لەگەڵ کامیان تێکەڵ بکرێ، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرمووو ئەبو کاروان.

بەڕێز عبدالرحمن فارس عبدالرحمن / ئەبو کاروان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس هەمان روون کردنەوەی کاك سۆرانم هەبوو.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا ئەوەی (15) وەکو خۆی بمێنێتەوە، لیژنەی داکۆکی کردن، کێ لەگەڵە؟ (32) کەس لەگەڵە، هی سێەم لیژنەی کاروباری کۆمەلایەتی وەکو خۆی بمێنێتەوە، کێ لەگەڵە؟ فەرموو کاك عمر خالی نیزامی.

بەڕێز عمر عینایەت حمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تکا ئەکەم دەنگدانەکە ئیعادە بکەوە، (32) نەبوو یەکەم، دووەم، بە هیچ جۆرێك ناکرێ ئێمە لیژنەی ژنانمان دەمج کردووە جارێکی تر بە سەربەخۆ بیهێڵینەوە، دژی دەنگدانی خۆمانە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەزانی کاتێك عمر دیارە سێ را هەبوو، وەکو خۆی بمێنێ، ئەوەی کراوە ئەبێ راست بکەینەوە.

بەڕێز عمر عینایەت حمە:

ئەو گەلەییە بۆ لیژنەی پەیرەوە نەیانتوانیووە بگەنە رایەکی وا کە ئەندامانی پەرلەمان بەرچاویان روونتر بێ، داوا ئەکەم ئەو ژماردنە ئەکید بکرێتەوە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو گلەییە لە شوێنێکی تر دابنێن، بەلاَم سوپاسی لیژنەش بکەن زۆر رەنجی کێشاوە، داوا لە بێگەرد تاڵەبانی ئەکەم روون کردنەوە لەسەر دەنگدانەکە بکات، بە حاسیبەمان ژماردووە.

بەڕێز بێگەرد دڵشاد تاڵەبانی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەوەی بەرچاو روونیتان هەبێ سێ رای جیاواز لەسەر سێ لیژنەی جیاواز هاتۆتە ناو هۆڵی پەرلەمان، ئەگەر ماف هەبێ بۆ لیژنەی مافی مرۆڤ بمێنێتەوە یان دەمج بکرێ، ماف هەیە بۆ لیژنەی ژنان بمێنێتەوە یان دەمج بکرێ، بۆ لیژنەی کاروباری کۆمەلایەتیش هەیە، چونکە لیژنە بە سێ رای جیاواز هێناویەتی، کەوایە هەرسێ لیژنەکە یان ئەواتە ئەبێ لەگەڵ دەمج بن، یان ئەبێ وەکو خۆی بمێنەوە، هەرسێ را جیاوازەکە ئەبێ بخرێتە دەنگەوە، کامەی لە هەمووی زیاتر دەنگی هێنا ئەوە ئەبێتە رای پەرلەمانی کوردستان بۆ پەیرەوی ناوخۆ، لەسەر مەسەلەی ژماردن، دووجار ژماردنەکەمان دووبارە کردەوەن هیڅ هەڵەیەکی تێدا نەبووە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەوەی سێیەم ئەخەینە دەنگدان، کاروباری کۆمەڵایەتیش ئەخەینە دەنگدان، ئێنجا دژەکەش ئەخەینە دەنگدان بۆ ئەوەی تەواو بەڕێوە بچێ، فەرموو کاک زانا خالی نیزامی.

بەڕێز زانا عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی ئەو میکانیزمەی دەنگی پێدراوە زۆر تێینەگەیشتین، بەس بەپێی ئەو میکانیمە بێ ئێستا لیژنەی زنانیش نەما، چونکە دەمجەکە (35) دەنگی هێناوە، لیژنەی ژنان (32) دەنگی هێناوە، لیژنەی ژنانیش کۆتایی هات، ئەوەی ماوەتەوە لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتیە، چونکە ماڤ مرۆڤ کەمتری هێنا لە دەمجەکە، وتمان کۆتایی هاتووە، ئێستا بەو دەنگدانە لیژنەی ژنانیش کۆتایی هات، چونکە نەگەیشتە (35) دەنگ، ئێستا بەس کاروباری کۆمەلأیەتی ماوە، ئەگەر نەگاتە (35) ئەویش کۆتایی دێ، ئیتر پێویست ناکات دەنگ لەسەر دەمج بدرێتەوە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو شتە مەنتقیە، پرۆسە دەنگدانەکە بەردەوامە، کۆتایی نەهاتووە، لە برگەی یەکەو و دووەم و سێیەم، سێیەم کاروباری کۆمەلأیەتیش ئەبێ بخەینە دەنگدان، وەکو خۆی بمێنێن ئینجا بەپێی دەنگەکان بریاری کۆتایی ئەدەین، فەرموو ئامینە خان.

بەڕێز ئامینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبدەئێ پەرلەمانی و عورفێ پەرلەمانی نینە تو تشتەکی بێخیە دەنگدانێ و رەئیا دژی نەخیا دەنگدانێ، واتە دبێت هەردوو رەئی بچنە دەنگدانێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مردان.

بەڕێز مەردان خدر مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ئەو تەسویتەی کرا ئەوە خیلافی مەبدەئی تەسویتە، لە رای یەکەم تەسویت لەسەر ئەوە کرا هەرسێ لیژنە دەمج بکرێ (35) دەنگی هێنا، ژمارەکی زۆری ئەندامان کە دەنگیان بۆ ئەو رەئیە دا، جارێکی تر دەنگیان بۆ رەئیەکی تر دا کە لیژنەی ئافرەتان سەربەرخۆ بێت، بۆیە دەنگدان بۆ دوو رەئی دژی یەك خیلافی مەبدەئی تەسویتە، کە دەنگتدا بۆ رەئیەك ناکرێ بۆ رەئیەکی تر دژی ئەو بدەی.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دیارە پێشنیاری دەنگدانەکە پەسند کرا، لەبەر ئەوە ئەوەی ئێستا پەیدا بووە ئەوە نەبوو لە سەرەتا کە وتمان دەنگدان لەسەر سێ رایە، واتە دەنگدان لە برگە کۆتایی پێ نایە، چواردەیە یان پانزەیە،

ئاخرەکەش شانزەیە، یەعنی لە سەرەتاوە کە لیژنەی کاتی شەرحی کرد دەنگدان بۆ چواردەیە، سێ را هەیە، دەنگدان بۆ پانزەیە سێ را هەیە، بۆ شازدەیە سێ را هەیە، واتە کۆتایی نەهاتووە، ئەوەی دژە، ئەوەی ئامینە خان باسی کرد من بە باشی ئەزانم لە کۆتایی دەمجەکە زۆرینەی دەنگی هێناوە ئەوەی دژە ئەوجا ئەخەینە دەنگدان و کۆتایی پێ دێ، فەرموو ئێڤار خان.

بەڕێز ئێڤار ابراهیم حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئامینە خان قسەمانی منی کرد، بەلاَم ئەبوایە لە کاتی دەنگدان بۆ لیژنەی مافی مرۆڤ ئایا بمێنێ یان نەمێنێ چۆن دەنگ بۆ ئەوە درا نەمێنێ بەهەمان شێوە ئەبوایە دژیش هەبوایە، ئەوەم نەبینی، سەرەتا کۆی ئەو پرۆسەیە هەمووی بە هەڵە بووە، یەکمجار وتمان ئەبێ هەر سێ لیژنە دەمج بکرێن خەلەل بوو، دووەم لیژنە بە لیژنە جیا ئەوەیش خەلەل بووە، ئەوەی من نیگەرانم بەشێکی زۆری مەوزوعی لیژنەی ئافرەتانەن پێم وایە بەشی زۆری پەیوەندی، ئەبوایە ئەو بابەتە بە شەخسی نەکرێ، بەتایبەتی قەزیەی ژن، بەداخەوە لە هەرێمی کوردستان دۆخی ژن خراپە، ئەبوایە بۆ ئایندەش ئەو لیژنەیە بمێنێ، لەبەر ئەوەی ئێمە لەپەرلەمان نامێنین، شەری ئەوە ناکەین، بۆ داهاتوو شەر ئەکەین، زۆر زۆر زەروور بوو ئەو لیژنەیە وەکو خۆی بمێنێ، بەلاَم بەداخەوە بەشێ لە ژنەکان و بەشێ لە پیاوەکان دەنگیان بەوە نەدا.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بە ئەکید بابەتەکە وەکو خۆی باسی لێ بکەین، ئەم پەرلەمانتارانەی ئێستا کە بەرگری لە مافی ئافرەت بکەن لە خولەکانی داهاتووش بەهەمان شێوە ئەتوانن بەرگری لە مافی خۆیان بکەن، فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئەو سیستەمەی کە سێ بیرورا هەبێ یان چوار هەبێ هەمووی بخرێتە دەنگدان رێك لە پەرلەمانی سویدمان وەرگرتووە، شتێ نەبووە خۆمان کردبمان، ئەوان کە شتێ سێ، چوار بیرواری لەسەر بوو هەموویان ئەخستە دەنگدان، کامیان زۆرینەی هێنا ئەو پەسند ئەکرا، هەمان شتمان کردووە، شتێ نێە موخالفی لە پەیرەو شێوازی تەسویت روون و ئاشکرا نیە تا بلێی ئەوە موخالیفە، ئەوامان هێناوە، پێتان باشە لەسەر بەردەوام ئەبین، پێتان باش نیە ئەگەرێینەوە سیستەمی خۆمان کە پەیرەومان کردووە، خۆ ئەو ماددەیە تەواو نەبووە تا بلێی قوفلْ بووین، لە کۆتایی هەمووی ئەخرێتە دەنگدان، ئێستا کێشەکە لەسەر لیژنەی مافی مرۆڤ و ژنان و کاروباری کۆمەلاَیەتیە، (35) کەس وتوویەتی لیژنەی مافی مرۆڤ لەگەڵ ئافرەتان و کاروباری کۆمەلاَیەتی ببێتە یەك، لیژنەی ئافرەتانیشمان خستە دەنگدان 032) کەس لەگەڵە، کاروباری کۆمەلاَیەتیش ئەخەینە دەنگدان ئەگەر رێژەکە چەند بوو ئینجا دێین بیروراکانی ئێوە ئەخەینە دەنگدان، ئەگەرنا زۆر ئاساییە بە تەسەوری من موخالفی پەیرەو نیە، ئەگەرێنەوە سەر سیستەمی کۆنی خۆمان، هی

یەکەم ئەخەینە دەنگدان، زۆرینەی هێنا و ئەوەی دژ بوو کەمینە بوو یەکسەر ئەوانی تر سقوت ئەکەن، فەرموو سەرۆکی پەرلەمان تەتبیقی بکات.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، من دوو خالی تری نیزامی تر، فەرموو گەشە خان.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکپ پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی کە دژ نەخراوەتە دەنگدانەوە ئەوە لە کاتێکدا ئەکرێ یەك را هەبێ، بەلاَم لێرە بۆ نموونە لەبەردەم لیژنەی داکۆکی لە مافی ئافرەت لەبەردەم سێ راین، یەکیان وەکو خۆی بمێنێتەوە، واتە دوو راکەی تر دژەکەیە کە ئەبێ بخرێتە دەنگدان، پێویست ناکات بڵێی وەکو خۆی بمێنێتەوە یان نا، دوو راکەی تر جیاوازە وەکو خۆی بمێنێتەوە دژەکەیە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ئەبو بەکر.

بەڕێز أبو بەکر عمر هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەنگی ئەندامان بۆ دەمج کردن و یەکسختنی ئەو سێ لیژنەیە، ئەو سێ لیژنەیەش لە رووی تایبەمەندیەوە لە یەکەوە نزیکن، هەرسێکی رەهەندی مافی مرۆڤیان هەیە، چ بە بەرگری کردن لە مافی مرۆڤ، چ پێشێلکاری بەرامبەر، وەك لە پەیرەوەکە هاتووە لیژنەی مافی مرۆڤ، لیژنەی کۆمەلاَیەتی و منداڵ و خێزان، لیژنەی بەرگری لە مافی ئافرەت، هەرسێ لیژنەکە خاڵی هاوبەشیان زۆرە، لەبەر ئەوە ئەکرێ بکرێتە یەك زۆر تەبیعیە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك مەروان.

بەڕێز مەروان گەلاَڵی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەکانی کاك زانا و مامۆستا ئەکەم، تێبینیشم بۆ خوشکانی گەورەم ئێمە لیژنەی مافەکانی ئافرەتان ئەگەر لەیادیان بێ زۆربەی ئەو خوشکانەی لەو پەرلەمانە داکۆکی لە مافەکانی ئافرەت ئەکەن ئامادە نەبوون بچن لەو لیژنە ئەکتیف بکەن، ئەو سێ لیژنەیە وەکو مامۆستا ئەبو بەکر باسی کرد تایبەتمەندی یەکتریان هەیە، قەناعەتم وایە مەسەلەی مافی ئافرەت و داکۆکی لە مافی ئافرەت بەراستی بەو یەکلایە ناکرێتەوە کە لیژنەیەکی تایبەت هەبێ، ئەبێ سەقافەتی خەڵکەکە بگۆردرێ، ئەبێ خەڵك بە چاوی رێزەوە سەیری ئافرەت بکات، خوازیاریشم بە تایبەتی تەکلیفم لەو خوسکە بەرێزانە هەیە ئەو قەزیە گەورە نەکەن و وابزانن پەرلەمانی کوردستان داکۆکی لە مافی ئافلاەت ناکات، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك ئومێد:

بەڕێز ئومێد عبدالرحمن خۆشناو:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

تەواو پشتگيرى لە بۆچوونەكەى مامۆستا مەروان ئەكەم، ئێمە قسە لەسەر پرسى ژن ناكەين كە كێ دژە و كێ لەگەڵە، ئێمە باس لە پەيرەو و كارى پەرلەمانى ئەكەين، باس لە ليژنەكان ئەكەين، مەسەلە قەزيەى ژن نيە، بەتايبەتى لە ميديا و ئەبينين بەو شێوازە قسە كردن لەسەر ئەو بابەتە مەسەلە پرسى ژن نيە، تەئيدى ئەو بۆچوونەش ئەكەم كاتێ ئەو ليژنەيە دانرا نيسابى ئەو ليژنەيە بە پياوان پڕكرايەوە، ژنەكان ئامادە نەبوون، ئەو پەيرەوەش بۆ خولى ئايندەيە، واتە ئەو ليژنەيە نە مەسەلە بە شەخسى كردنە، لە خولى ئايندە جارێكى تر ئەتوانێ دەستكارى پەيرەو بكات، دەستكارى ليژنە بكات بەپێى پێكهاتەى حكومەت، بۆيە هيچ رەبتى بە ئێستا نيە، پرسى ژنيش نيە، پرسى پەيرەويە، سێ ليژنەى پەرلەمانى دەمج ئەكرێن ئيختيساسيان لە يەكەوە نزيكە، ئەكرێ دەمج بن، ئەكرێ نەبن، بەلاَم مەسەلەكە پرسى ژن نيە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك عومەر.

بەڕێز عمر عينايەت حمە:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

بەراى من كاتێ دەنگدان لەسەر برگەى يەكى چواردە كرا ئيتر دەنگدانەكانى تر پوچەڵ ئەبێتەوە، تكا ئەكەم ئەو سێ ليژنەيە بووە بە يەك، بەرگرى لە مافى ئافرەت، كاروبارى كۆمەڵايەتى، لەگەڵ مافى مرۆڤ، دەنگى هێناوە، بەپێى پەيرەوى ناوخۆ ناكرێ دەنگدانێك هەڵبوەشێتەوە، ئەو سێ ليژنەيە بووە بە يەك، دواى ئەوە هەر دەنگدانێك بكرێ بۆ (15 ، 16) دەنگدانێكى باتڵە.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، هەر بۆ ئاگادارى باسيان كرد، ئەوە دەنگدانە، بەردەوامە، ئەوەى تر دژن، ئەوەش ئەبێ بخەينە دەنگدانەوە، فەرموو كاك صالح.

بەڕێز صالح فەقێ محمدامين:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەو ماددەيە بە تايبەت سەرۆكى پەرلەمان ميكانيزمى دەنگدانەكەى داناوە، پەيرەو حاڵەتێكى عامە، كە ئەو ميكانيزمەى سەرۆكى پەرلەمان داينا بۆ ئەو ماددەيە كە برگە بە برگە دەنگى پێ بدرێ كەوايە پێويست ناكات باس لە پەيرەو بكرێ بۆ دەنگدانەكە، لەبەر ئەوەى وەكو حاڵەتێكى تايبەت ئەو ماددەيە ميكانيزمێكى ترى بۆ دانرا بۆ دەنگدان كە يەكێك بخرێت دەنگ، بۆيە پێم وايە ئەوە دەنگى پێدراوە، لە

ئەساسیش ئەو سێ لیژنەیە کە رازی بووی لەسەر ئەوەی ئەندامانی پەرلەمان دەنگی پێدرا کەوایە ئۆتۆماتیکی ئەو سێ لیژنەیە بووە بە یەك، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو بابەتە دەنگ پێدراوە، بەلاّم پرۆسەی دەنگدان بەردەوامە، کێ دژە، یەك ماددەشە، ئیتر ماوە، ئەوەی تریش ئەبێ بخرێتە دەنگدان، لیژنەی مافی مرۆڤ دەنگی نەهێنا، لیژنەی مافی ئافرەت دەنگی هێناوە ژمارەکە دیارە، ئەوەی کۆمەلاّیەتی ماوە وەکو خۆی بمێنێ، ئەبێ بخرێتە دەنگدانەوە، ئەیخەمە دەنگدانەوە، ئەوەی کاروباری کۆمەلاّیەتی وەکو خۆی بمێنێ، کێ لەگەڵە؟ (4) کەس لەگەڵە، واتە رای یەکەم بەپێی ئەو پێشنیارەی لیژنە لەسەری کاری کردبوو کە هەموویان بخرێتە دەنگدان، ئەوەی زۆرینە ئەهێنا پەسندە، پێشنیاری یەکەم لیژنەی مافەکانی مرۆڤ و کاروباری کۆمەلاّیەتی و دکۆکی کردن لە ئافرەت ئەبێتە یەك لیژنە، کۆی ماددەی (29)، فەرموو ئامینە خان.

بەڕێز ئامینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئێك روون کردنێ هەی لسەر ئاخفتی بەرێز ئۆیمد خۆشناو دگەل مامۆستا مەلا مەروان، هەلبەت پرسا ژنێ پرسەکا مرۆڤایەتیا، پرسەك نینە کو گرێدای ب رەگەزی، واتە لیژنا ژنا کا چاوانێ وەکی هەمیت لیژنا پەرلەمانی ژن و زەلاّم پێکڤە ئەندامنن لیژنا زەلاّمیش هەیە ژن و زەلاّم پێکڤە بۆ پرەسنیپێ مافێ مرۆڤێ ژنان کار دکەن، واتە ب دیتنا من ئەو ئاخفتنێ وان دەرڤێ حقوقێ و یاسایەت نێڤدەولەتی و مافێ مرۆڤی بوون.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ئومێد.

بەڕێز ئومێد حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە خستنە دەنگی ئەو رایانەی ماون نابێ ناکۆك بێ لەگەڵ ئەو رایانەی کە ئەوەی لە رایەکان هەیە باس لەو کرا بۆ نموونە (16) کەس داوای ئەوەی کردووە لیژنەی داکۆکی کردن لە مافەکانی ئافرەتان وەکو خۆی بمێنتەوە، ئەو بابەتە خراوەتە دەنگدانەوە، ناکرێ جارێکی تر رای پەرلەمانتاران لەسەر هەمان بابەت بخرێتە دەنگدانەوە، بۆیە بەشێکی زۆری ئەو رایانە پێویستە پێداچوونەوەی بۆ بکرێ، ئەگەر شتێکی تێدایە نەخراوەتە دەنگدان ئەوە مەسەلەیەکەن بەس پێم وایە ئەو بابەتە حەسم بووە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، رایەکی بەجێیە، فەرموو کاك فەرحان.

بەڕێز فەرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بگەڕێینەوە بۆ ئەو عورفەی کە بەکارهاتووە هەر یەك ڕای زۆرینە یان ڕای یەکەم بدرێتە دەنگدان و دژەکەشی بدرێتە دەنگدان، ئەگەر زۆرینەی هێنا ئەو ڕایەی تر پەسندەن کە ڕایەك زۆرینەی هێنا چۆن ئەوەی تر زۆرینە دێنێ، بۆ ئەوەی لەو ئیشکالە خلاس بین پێم وابێ وەکو دەستەی سەرۆکایەتی باشتر کارەکان بەڕێوە ئەچن.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بابەتەکە لەبەر ئەوەی چەندین ڕای جیاواز هەبوون ئەو ڕایانە بەو شێوازە تەرح کران، مەسەلەن ناوی دژ نەهات، ئەگەر ناوی دژ هاتبوایە بە شێوازێکی تر ئەبوو، فەرموو کاك بەهزاد.

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار دکەم دا کۆتایی ڤێ خالێ بینین، گافێ ڕائیا لیژنێت ب (359 دەنگ زۆرینە هیناى، یا ماڤێ ئافرەتا (32) یا ئیناى، واتە دا ئەڤ هەردوو دەنگە دژی ئێك نەبن ئەوە (35) دەنگدان بۆ بێتە کرن کی دژە؟ هەر کە زیاتر (35) دژ بیت واتە دبی ڤێ ئافرەتا بیتە جودا، بەلأم ئەگەر زۆرینا نەهینا کۆتایی دێت.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك بەهزاد کۆتایی پێهات، چونکە ئەوەی (35) بوو ئۆتۆماتیکی ئەوەی تر (20) بوو زیاتری نەهێنا، ئەگەر (35) زیاتری هێنابوایە یەك لە دوای یەك هەڵدەوەشایەوە، فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صوفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە سێ بیروارمان مایە ئەبێ بیانخەینە دەنگدان، یەکەمیان سێ کەس زیاتر ئەڵێن لیژنەی ناوخۆ پێشمەرگە لێك جیابن، سێ کەس زایاتر ئەڵێن لیژنەی ناوچە کوردستانیەکان سەربەخۆ بێ و دەمج نەکرێ، ئەوە یەك بیروایە، بۆیە دژ و لەگەڵی ئەبی، سێ کەس زیاتریش ئەڵێن وەبەرهێنان بچێتە سەر شارەوانی و ئاوەدان کردنەوە، تەنیا ئەو سێ بیروایە مایە بیخەینە دەنگدان، ئەوەی تر لەسەر ڕەزامەندی ئێوە پەسند کرا کە هەموو بیروراکان بخرێتە دەنگدان، سێ جاریش دووبارە کرایەوە، وتمان ئەو سیستەمە نوێیە، قبوڵتانە سێ بیروار هەیە هەرسێکی بخرێتە دەنگدان کێ زۆرینەی هێنا ئەو پەسند کراوە، ناتانەوێ ئەو سیستەمە پەیرەو بکەین ئەگەڕێینەوە سیستەمی تەقلیدی خۆمان ناو پەرلەمان بەو شێوازە ئەڕۆین، ئێستا لەبەر ئەوەی ئەو سێ ڕایە تەنیا یەك ڕایە ئەیخەینە دەنگدان کێ لەگەڵە کێ دژە، پێشنیاز ئەکەم ئەوە بخەیە دەنگدان، لیژنەی ناوخۆ و پێشمەرگە، ئێمە لەو پەیرەوە دەمجمان کردووە، سێ کەس زیاتر ئەڵێن جیا بکرێتەوەن بیخە دەنگدان ئایا جیا بکرێتەوە یان نا؟

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك مستەفا.

بەڕێز مصطفی سکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو فراسکیۆنە بەڕێزەکان چ ئەوانەی نێونەرایەتیان زۆربێ چ ئەوانەی نوێنەریان کەم بێ هەتا ئەگەر یەك نەفەریش بێ نوێنەری هەموو شەریعەکانی کۆمەڵگاکەی خۆییەتی، پێم وایە بەڕێزانی لیژنەی کاتی پەیرەو زۆر شتی باشیان کردیە کە بیریان لە دەمج کردۆتەوە، ئەگەر لیژنەکان ژمارەیان کەم بێ فراسکیۆنەکان نوێنەرایەتیان لە ناو لیژنەکان زۆر ئەبێ، یەعنی کەس بە ئینفیعالی وەرنەگرێ، هەموو ئەندامەکانیش دیارە لە ناو شەریحەی کۆمەڵگا هاتوون و کەس دژی هیچ شەریحەیەك نیە، بەڵام تا ژمارەی لیژنەکان کەمتر بێ نوێنەرایەتی فراکسیۆنەکان لە ناو لیژنەکان زیاتر ئەبێ، ئەوەی پێشان (19) لیژنەیە، ئێستا زۆربەی فراکسیۆنەکان ئەوانەی ژمارەیان کەمە نوێنەرایەتیان لە ناو لیژنەکان نیە، ئەوە شتێکی باش نیە، دەمجەکە زۆر باشە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، پێشتر گرنگی ئەو بابەتە لە ناو لیژنە موناقەشەی زۆر کراوە لەسەر باشی دەمج و خراپی، ئێستا ئەو پێشنیارەی پێشکەش کراوە ئەخەینە دەنگدان، لیژنەی ناوخۆ و لیژنەی پێشمەرگە پێکەوە بن، سێ را لە سێ کەس زیاتر کە جیا بکرێنەوە، هەردووکی دێخینە دەنگدان، ئەوەی ئێستا پێشنیاری جیا کردنەوەیە دواتر دژەکەی، کێ لەگەڵە جیا بکرێتەوە؟ جارێکی تر، لیژنەی ناوخۆ وەکو خۆی بمێنی و لیژنەی پێشمەرگەش بە جیا، کێ لەگەڵە؟ (20) کەس لەگەڵە جیا بن، ئەوەی ئەیەوێ دەمج بکرێ؟ (33) کەس لەگەڵە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، پێشنیاری دووەم، لێرە لە پەیرەوی نوێ هاتووە لیژنەی ناوچە کوردستانیەکان لەگەڵ لیژنەی پەیوەندیەکانی دەرەوە دەمج بکرێ، یەکێتر هاتووە ئەڵێ لیژنەی ناوچە کوردستانیەکان وەکو خۆی بمێنێ، سێ کەس زیاتر پشتیوانی کردووە کێ لەگەڵە؟ (29) کەس لەگەڵە وەکو خۆی بمێنێ دەمج نەکرێ، ئەوەی دژە؟ (20) کەس ئەڵێ دەمج بێ، واتە بە زۆرینەی دەنگ لیژنەکە بە جیا ئەمێنێتەوە، پێشنیاری سێیەم سێ کەس زیاتر پشتیوانی لێ کردووە، وەبەرهێنان لە جیاتی دارایی و ئابووری بچێتە سەر لیژنەی شارەوانی و ئاوەدان کردنەوە، روونە؟ دەنگدانە، ئەوەی دەمجە وەبەرهێنان لە ئابووری دارایی ئەچێتە شارەوانی و ئاوەدان کردنەوە، دەست بەرز بکەنەوە، گواستنەوەیە، دەمج نیە، (32) کەس پەسندیەتی، کێ دژە؟ (25) کەس دژە، بە زۆرینەی دەنگ ئەو گواستنەوە پەسند کرا، ئەوەی تر، کۆی ماددەی (29) بەو هەموارکردنەوانەی ئێستا پەسندتان کرد ئەخەینە دەنگدان، پێویست ناکات بخوێندرێتەوە لەبەر دەستانە ئەخەینە دەنگدان، بیخوێنەوە.

بەڕێز ڕێواز فائق حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پەرلەمان ئەو لیژنە هەمیشەییانەی خوارەوە پێکئەهێنێ:

1 لیژنەی کاروباری یاسایی.

2- لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری و وەبەرهێنان.

3- لیژنەی پێشمەرگە و ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجێیەکان.

4- لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری.

5- لیژنەی پەروەردە و خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی.

6- لیژنەی کاروباری تەندروستی و ژینگە و مافی بەکاربەر.

7- لیژنەی کاروباری شەهیدان و جینۆساید و زیندانیانی سیاسی.

8- لیژنەی پەیوەندیەکان و رەوەندی کوردستانی.

9- لیژنەی ناوژە کوردستانیەکانی دەرەوەی هەرێم.

10- لیژنەی وزە و سامانە سورشتیەکان و پیشەسازی و بازرگانی.

11- لیژنەی شارەوانی و گواستنەوە و گەیاندن و گەشت و گۆزار و ئاوەدان کردنەوە و وەبەرهێنان.

12- لیژنەی رۆشنبیری و کۆمەلگەی مەدەنی و وەرزش و لاوان.

13- لیژنەی دەستپاکی و کاروباری پەرلەمان و سکاڵا.

14- لیژنەی ئەوقاف و کاروباری ئاینی.

15 لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و داکۆکی لە مافی ئافرەت و مافی مرۆڤ.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئیمنیکی-سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بەو شێوازەی خوێندرایەوە ئەخەینە دەنگدان، ئەو ماددەیە بەو شێوازە کە (15) لیژنەیە، (44) کەس پەسندیەتی، کێ دژە؟ (9) کەس دژە، بە زۆرینەی دنگ پەسند کرا، فەرموو بەردەوام بن.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (30):

1 هەر لیژنەیەکی هەمیشەیی لە چوارچێوەی جێ بەجێ کردنی کارەکانی ئەتوانێ لە نێو ئەندامەکانی لیژنەی لاوەکی دروست بکات، بۆ کارێکی دیاری کراو لەسەر پێشنیاری سێی یەکی لیژنە کاری فەرعی لیژنەکانیش کۆتایی دێ بە کۆتایی هاتنی کارەکە.

2- هەر لیژنەیەك لای کەم مانگی دووجار کۆ ئەبێتەوە، ئەم حوکمە لەسەر کۆبوونەوەی لیژنەکان لە نێوان دوو وەرزی یاسا دانان جێ بەجێ نابێ.

3- لیژنە هەمیشەیەکان لەسەر داوا سەرۆك یان جێگری سەرۆك یان سەرۆکی لیژنە یان سێیەکی ئەندامانی لیژنە لە کاتی پێویست کۆ ئەبێتەوە، ئەبێ ئەندامانی لیژنە (24) کاتژمێر پێش کۆبوونەوە لەلایەن بریاردەری لیژنە لە کات و شوێنێ بەرنامەی کاری کۆبوونەوە ئاگادار بکرێنەوە.

4- رێژەی یاسایی کۆبوونەوە بە ئامادە بوونی زۆرینەی ئەندامان تەواو ئەبێ، بریارەکانیش بە زۆرینەی دەنگی ئامادە بووان ئەدرێن، لە کاتی یەکسانی بوونی دەنگەکان ئەو لایەنەی سەرۆك لەگەڵیەتی زۆرینە ئەبێ.

5- دانیشتنی لیژنە لە کۆنووس تۆمار ئەکرێن کە ناو و واژووی ئەمادەبووان و پوختەیەك لە برورای ئەنداماتن و ئەو بریارانەی کە لە کۆبوونەوەکە وەرئەگیرێت لە خۆ ئەگرێ.

بەرێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەرێز فرست صوفی علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بە کۆکردنەوەی ئەو بیروارییانەی لەسەر ماددەی (30) پێشکەش کرابوون هیچ یەك لەو رایانە سێ کەس زیاتر پشتگیری نەکردبوو، هەڵوەستەشمان لەسەر مولاحەزاتەکان کرد شتێکی ئەوتۆ نەبوو کە ئیزافەکەین، بۆیە پێشنیاز ئەکەین ماددەی (30) وەکو خۆی بخرێتە دەنگدان، سوپاس.

بەرێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، یەك خاڵی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەرێز عمر عینایەت حمە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەك بابەت هەیە لە ئەنجامی ئەزموونی خۆمان کۆبوونەوەی لیژنەکان، دوو کۆبوونەوەی لیژنە لە مانگێك زۆرە، لای کەم زۆرە، بە رای من بکرێ بە پێی پێویست.

بەرێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (30) بەو شێوازەی خوێندرایەوە ئەخەینە دەنگ، کێ لەگەڵە؟ (48) کەس لەگەڵە، ئەوەی دژە؟ (3) کەس، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموو ماددەی دواتر.

بەرێز رێواز فائق حسین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرۆك بۆی هەیە هەر بابەتێك بخاتە بەردەم لیژنەکان بەپێی تێروانینی خۆی یان لای کەم لەسەر داوای پێنج ئەندامی پەرلەمان.

بەرێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەرێز فرست صۆفی علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ماددەی (31) سێ کەس زیاتر ئەڵێن پێنج ئەندام زۆرە، بەڵام نەیانوتووە چەند بێ، وەکو لیژنەی کاتی وتوومانە سەرۆك بۆی هەیە یان پێ،ج ئەندامی لیژنە، وتوویانە پێنج ئەندام زۆرە، ئەگەر بیخەیە دەنگدان ئەبێ بڵێین یەك، دوو.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خۆی ئەبوایە یەکلایی بکرێتەوە، بەڵام چۆن هاتووە بەو شێوازە ئەخەینە دەنگ، ئەگەر نەیهێنا داوا لە لیژنە ئەکەین ژمارەکی تر بدات، پێنج زۆر نیەن دوای سەرۆکی پەرلەمان وای لێ دێ ئەبێ دۆسیەکی زۆر گەورە دروست بکات، فەرموو کاك ئەبو بەکر.

بەرێز ئەبو بەکر عمر هەڵەدنی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە رای من بکرێتە سێ ئەندام، لەوانەیە هەندێ لە لیژنەکان کەمتر بن لە (11) ئەندام، بۆیە زۆرە پێنج.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو خالی نیزامی.

بەرێز بەشار مشیر اسماعیل:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم باشە دیاری بکرێ سەرۆکی لیژنە، وا تەسەورمان کرد سەرۆکی پەرلەمانە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عومەر.

بەرێز عمر عینایەت حمە:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرۆك تەعریف کراوە، سەرۆکی پەرلەمانە، ئایا ئەوە سەرۆکی لیژنەیە یان سەرۆکی پەرلەمان. دوەم، پێنج ئەندامەکە هی پەرلەمانە بابەتێك بخەنە روو بۆ بەردەم لیژنەیەکی تایبەت، مەبەستی ئەوە نیە ئەندامی لیژنە، پێم وایە لیژنە روون کردنەوە بدات باشترە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو لیژنە.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ئەوە کە لێرە هاتووە پێشتر سەرۆك تەعریف کراوە، بەپێی پەیرەوی ئێستاش سەرۆکی پەرلەمان بۆی هەیە بابەت بخاتە بەردەم لیژنە، بۆیە لێرە مەبەست سەرۆکی پەرلەمانە نەك سەرۆکی لیژنە، ئەندامیش ئەندامی پەرلەمانە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو پەروا خان.

بەڕێز پەروا علی حمەمحمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادام ئەوە سەرۆکی پەرلەمانە لەجیاتی سەرۆك و ئەندامانی پەرلەمانە، لە هەمان کاتیش لیژنەکان کەم بوونەوە بۆ (15) لیژنە، کەوایە زۆر ئاساییە پیێنج کەس بێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ئومێد.

بەڕێز ئومێد حمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتیوانی ئەوە ئەکەم وەکو خۆی بخرێتە دەنگدان، چونکە شتێك بوو گوایە سەرۆکی لیژنە بێ، ئەگەر سەرۆکی لیژنە بێ کێشەیە، بەڵام کە سەرۆکی پەرلەمان بێ پێم وابێ گرفت نیە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا وەکو لیژنە موتەفیقین وەکو خۆی بێ، بەڵام یەك لەوانەی کە ناەکەی لامانە پەروا خان بووە وتوویەتی (5) زۆرە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، وکو خۆی، فەرموو کاك بەهزاد.

بەڕێز بەهزاد دەروێش دەروێش:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە پێویستی ب روون کردنا زیاتر، چنکی پێشتر و زیاتر 2 ساڵە گەنگەشە لەو بابەتە کراوە، بە بۆچونێ خۆم سەرۆك مەبەستی سەرۆکا پەرلەمانە، ئەم پێنج ئەندامەش ئەو ئەندامێت پەرلەمانن کە ئەندام نین لەو لیژنەی کە ئەم بابەتە دێخنە بەردەم ئەو لیژنەیە، ئەگینا لە ماددەی (30) ئەلێت یەك

لەسەر سێی ئەندامان ئەتوانن بڕیاریش لێ بدەن، یەعنی داوای کۆبوونەوەش بکەن نەك بابەت، بۆیە ئەندامی لیژنە بە قەناعەتێ خۆم هەی وایە، هەر ئەندامەك بە تەنیاش ئەتوانی لەو کۆبوونەوەش لیژنە بابەتەك بخاتە ڕوو لەوێ گەنگەشە بکات و بڕیار لەسەر بدرێ، بۆیە واتێدەگەم هەر پێنج ئەندامە ئەوانەن ئەندام نین لەو لیژنە، ڕوون بکرێتەوە باشە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆرە بەهار ڕوون کردنەوە.

بەڕێز د.بەرهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەرۆك واتە سەرۆكی پەرلەمان، سەبارەت بە پێنج ئەندامەکە ئەگەر بەڕێزتان دیقەت بدەن ئەویش هەر سەرۆكی پەرلەمان ئەیکات، بەڵام لەسەر داوای پێنج ئەندام پەرلەمان، گرنگ نیە لەو لیژنەیە یا نا، پێنج ئەندامی پەرلەمان داوایەك پێکشەشی سەرۆكی پەرلەمان ئەکەن ئەڵێن ئەو شتە بخەرە بەردەم لیژنەی دارایی بۆ نموونە.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی-جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

تەواو گەیشت، فەرموو کاك ئەبو بەکر کۆتا ڕوون کردنەوە.

بەڕێز ئەبو بەکر عمر هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێم وایە تا ئەوکاتە ئیشکالێك هەیە لەو بابەتە، چونکە لە ماددەی پێشوو تر ماددەی (30) خاڵی چوارەم ئەڵێ لە کاتی یەکسانی بوونی دەنگەکان ئەو لایەنە کە سەرۆك لەگەڵیەتی، لێرە مەوزوع سەرۆكی لیژنەیە، بۆیە لێرەش ئەگەر مەبەست لە سەرۆكی پەرلەمانە بڵێین سەرۆكی پەرلەمان، من پێم وایە سەرۆكی لیژنەیە نەك سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی-جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، لە تێگەیشتنی ئێمە ئەو ماددەی پەیوەستە بە سەرۆكی پەرلەمانەوە، تەسەور ئەکەم ئەو تێگەیشتنە ئێستا زیاتر بووە، ئاخیر ڕوون کردنەوە لەلایەن دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (31) هیچ گومانی تێدا نیە مەبەستمان سەرۆكی پەرلەمانە، ئەندامانی پەرلەمانیش ئەندامی پەرلەمانن لە هەر لیژنەیەك بن، بەڵام بۆ ئەوەی مامۆستا ئەبو بەکر وتی ڕاستە لەسەرەوە ئەکەینە سەرۆكی لیژنە بۆ ئەوە ئەو تێکەڵاویە دروست نەبێ.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی- جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە بخوێنەوە بۆ ئەوەی بە سەرۆكی پەرلەمان بنووسرێ، فەرموو کاك عومەر.

بەڕێز عمر عینایەت حمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ قسەکەی کاك فرسەتم، ئەوەی کاك ئەبو بەکریش هەر تەواوە، بەڵام ماددەی (30) دەنگی لەسەر دراوە چۆن چارەسەری ئەکەن.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سیاغەیە، لە سیاغە هەموو یاسایەك ئەکرێ سیاغە بکەیەوە، لیژنەی یاسایی لێرە نین، فەرموو بخوێنەوە.

بەڕێز بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (31):

سەرۆك بۆی هەیە هەر بابەتێك بخاتە بەردەم لیژنەکان بەپێی تێروانینی خۆی یان لای کەم لەسەر داوای پێنج ئەندامی پەرلەمان.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵ دایە؟ (46) کەس پەسندیەتی، کێ دژە؟ کەس نیە، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو ماددی دواتر.

بەڕێز بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (32):

1 پاش ئاگادار کردنەوەی سەرۆکی لیژنە هەر ئەندامێك بۆی هەیە لە کۆبوونەوەی هەر لیژنەیەك ئامادە بێ، ئەتوانێ راو سەرنجی خۆی پێشکەش بکات بەبێ بوونی مافی دەنگدان.

2- دانیشتنی لیژنەکان و کۆنووس و دەنگدانەکان بە نهێنی ئەبێ، تەنیا لەو بارانەدا نەبێ کە لیژنە بریاری بە پێچەوانەی ئەوەی دابێ.

3- راوێژکارەنی پەرلەمان بەپێیب پسپۆری بەشداری کۆبوونەوەی لیژنەکان ئەکەن بەبێ بوونی مافی دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صوفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنیا یەك را هەیە کە سێ کەس زیاتر پشتگیری کردووە، ئەڵێ کۆنووسی لیژنە پێویست ناکات نهێنی بێ، ئێمە وەکو لیژنەی کاتی لە دواین کۆبوونەوە تاوتوێی ئەوەمان کرد، پێمان وایە یەکێ لە کارەکانی لیژنە لەوانەیە دیراسە کردنی زۆر بابەت بێت، لەوانە پێویست بکات ماوەیەك نهێنی بمێنتەوە، مانەوەی نهێنی

راپۆرتەکانی لیژنە کارێکی باشە، خۆ ئەگەر لیژنە خۆی بابەتێکی بەباش زانی بە پرێس کۆنفرانس بیکات، ئەگرێ لە لیژنە بریاری لەسەر بدەن، بەڵام ئەسڵ ئەبێ کۆنووسی راپۆرتەکانی لیژنە بە نهێنی بێ، بۆیە ئێمە جارێکی تر ئەکید ئەکەینەوە وێرای ئەوەی سێ کەس زیاتر پشتگیری ئەو رایەیان کردووە کە نهێنی نەبێ، ئێمە جەخت ئەکەینەوە و پێمان وایە زەرورە ئەو ماددەیە وەکو خۆی بخرێتە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ئەبو بەکر روون کردنەوە.

بەڕێز ئەبو بەکر عمر هەڵدنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی دووەم هەڵگیرێ یان وەکو خۆی بمێنێتەوە برگەی دووەم لە ماددەی (32) کۆنووس بە نهێنی بێ یان نا بخرێتە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

یانی خاڵی دوو بە تەواوی هەڵگیرێ؟ ئەو پێشنیارەی هەیە لەسەر کۆنووس، ئەوجا ئەو پێشنیارە بەو شێوازە ئەخەینە دەنگدان کە کۆی خاڵی دوو کە دانیشتنی لیژنە و کۆنووس و ئەو خاڵە بە دوو شێواز، یەك، هەڵگیرێ، دواتر دژ وەکو حۆی بمێنێ ئەخەینە دەنگدان، ماددەی (32) خاڵی دوو ئەخەینە دەنگدان، ئەو پێشنیارەی هەیە داوا ئەکەن لابرێ، کۆی ئەو خاڵە، کێ لەگەڵە (32) کەس لەگەڵیەتی، ئەوەی دژە؟ (17) کەس، واتە بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا خاڵەکە لائەبرێ، کۆی مادەەی (32) ئەخوێندرێتەوە دوای لابردنی خاڵی دووەم.

بەڕێز بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (32):

1 پاش ئاگادار کردنەوەی سەرۆکی لیژنە هەر ئەندامێك بۆی هەیە لە کۆبوونەوەی هەر لیژنەیەك ئامادە بێ، ئەتوانێ راو سەرنجی خۆی پێشکەش بکات بەبێ بوونی مافی دەنگدان.

2- راوێژکارەنی پەرلەمان بەپێی پسپۆری بەشداری کۆبوونەوەی لیژنەکان ئەکەن بەبێ بوونی مافی دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەو شێوازە کێ لەگەڵە (42) لەگەڵە، کێ دژە؟ (8) کەس، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموو ماددەی (33).

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (33):

ئەو حوکمانەی لەو پەیرەوە و ئامادە بوون لە دانیشتنەکانی پەرلەمان لەسەر ئامادە بووان لە دانیشتنی لیژنەکانیش جێ بەجێ ئەکرێن.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك دکتۆر فرست روون کردنەوە.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ئەو ماددەیە مولاحەزە نیە، بۆیە داوا ئەکەم بخرێتە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (33) بەو شێوازەیە کێ لەگەڵە؟ (51) کەس لەگەڵە، کێ دژە، کەس نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموو ماددەی (34).

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (34):

لەکاتی بەتاڵیەتی ئەندامی یەکێ لە لیژنەکان ئەوە ئەندامێکی دیکە بەپێی هەمان رێگەی دەق کراو لەو پەیرەوە کاندید ئەکرێ و جێگەی ئەگرێتەوە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ رایەك نەهاتووە، داوا ئەکەین وەکو خۆی بخرێتە دەنگەوە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (34) بەو شێوازە کێ لەگەڵە؟ (55) کەس لەگەڵیەتی، کێ دژە؟ کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو ماددەی دواتر.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (35):

بە رەزامەندی سەرۆك لیژنەی هەمیشەیی بۆی هەیە داوا لە لیژنەیەکی دیکەی پەرلەمان بکات رای خۆی لەسەر بابەتێکی دیاری کراو بخاتە روو.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك دکتۆر.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەبەر ئەوەی هیچمان بۆ نەهاتووە لەسەر ئەو ماددەیە داوا ئەکەین وەکو خۆی بخرێتە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (35) کێ لەگەڵە؟ (54) کەس پەسندیەتی، کێ دژە؟ کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو دواتر.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (36)

دە ئەندامی پەرلەمان یان هەر فراکسیۆنێکی پەرلەمانی بۆیان هەیە دوای تێپەر بوونی (45) رۆژە بەسەر ئاراستە کردنی پرۆژەیەك بۆ لیژنەی تایبەتمەند داوای روون کردنەوە لەبارەی ئەو پرۆژەیە لە لیژنەکە بکەن.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز د.فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ئەو ماددەیە داوا ئەکەین بخرێتە دەنگدان، چونکە هیچ رایەك لە سێ کەس زیاتر پشتگیری نەکردووە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (36) کێ لەگەڵە؟ (65) کەس لەگەڵە، کێ دژە؟ کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، ماددەی دواتر.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (37):

ئەگەر بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمان روون بۆوە کە یەکێ لە لیژنە هەمیشەیەکان لە راپەراندنی کارەکانی کەمتەرخەمی ئەنوێنێ، ئەوا بۆی هەیە لە هۆکارەکانی بکۆڵێتەوە و هەوڵەکانی بخاتەگەر بۆ کاراکردنی لیژنەکە، بەلاّم ئەگەر هەر نەیتوانی لەسەر سەرۆکایەتی پەرلەمان پێویستە ئەندامی نوێ بۆ لیژنەکە بپاڵێویت و بەپێی ئەو رێکارانەی لەو پەیرەوە هاتوون بیانخاتە بەردەم پەرلەمان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە هەمان شێوە داوا ئەکەین ئەو ماددەیە وەکو خۆی بخرێتە دەنگدان، هیچ رایەك لە سێ کەس زیاتر پشتگیری نەکردووە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو ماددەیە ئەخرێتە دەنگدان کێ لەگەڵە (57) کەس لەگەڵە، کێ دژە؟ کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو دواتر.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنە هەمیشەیەکان لە سەرەتای هەر وەرزێکی یاسا دانان ئەو پرۆژانەی ماونەتەوە دەست ئەکەنەوە بە کارکردن لەسەریان بێ ئەوەی پێویست بکات جارێکی تر بۆی رەوانە بکرێتەوە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سێ کەس زیاتر داوایان کردووە ئەو ماددەیە هەڵبگیرێت، ئێمەش لە دواین کۆبوونەوە لە لیژنە کاتی تاوتوێمان کرد خۆشمان پشتیوانی ئەو رایەمان کرد کە ئەو ماددەی هەڵگیرێ، داوا ئەکەین بخرێتە دەنگدان هەڵگیرێ یان نا.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خالی نیزام هەیە دواتر ئەخرێتە دەنگدان.

بەڕێز سیراج احمد حمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا لە لیژنە مەعنیەکان ئەکەین روونی بکەنەوە سەبەبی هەڵگرتنی چیە؟

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر سەیری ماددەکە بکەین کە تاوتوێمان کرد لەگەڵ ئەندامانی بەرێز بۆمان دەرکەوت ئەوە تەحسیل حاسڵە، پێویست بە نووسین ناکات، خۆی کە وەرزی نوێی یاسا دانان هات لیژنە پەیوەندیدارەکان بۆیان

هەیە ئەو پرۆژە یاسایانەی خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە جارێکی تر بەسەری بچنەوە، بنووسی یان نا هیچ ئیزافەیەك نیە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، من واتێگەیشتم ماددەکە هۆی لابردنی روونە، ئەخەینە دەنگدان، ئەوەی پەسندیەتی لابرێ؟ (52) کەس، کێ دژە؟ (1) کەس، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا ماددەکە لابرێ، فەرموو ماددەی دواتر.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (39):

ئەگەر لیژنەی هەمیشەیی پێشنیازی یاسایەکیان تاوتوێ کرد کە رێژەی یاسایی ئەندامان پێشکەشیان کردبوون ئەکرێ یەکەم ئەندام کە واژووی کردووە ئەگەر ئەندامی لیژنەکە نەبوو ئامادەی کۆبوونەوەی لیژنەکە بێ بۆ گفتوگۆ کردن لەسەر پێشنیازی یاساکە، ئەگەر ئەو نەیتوانی ئەکرێ یەکێکی تر لەوانەی واژوویان کردووە ئامادە بێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ماددەی (39) سێ کەس زیاتر پێیان وایە پێویست ناکات ئەو ماددەیە هەبێ، ئێمە وەکو لیژنە پێمان وایە بوونی ئەو ماددەیە زەرووره، چونکە زۆرجار هەیە قانوونێك پێشکەش ئەکرێ لەلایەن کۆمەڵێ ئەندامی پەرلەمان کە ئەندام نین یان ئەو کەسەی خۆی سەرپەرشتی کۆبوونەوەکەی کردووە ئەندام نیە لە لیژنەی مەعنی، پێمان باشە لە کۆبوونەوەیەك کە راپۆرتی تێدا ئامادە دەکرێ ئەو بەرێزەی وەکو کەسی یەکەم کە ئامادە کاری پرۆژەکەیە (9) بەرێزی تر یان زیاتر هاوکاری کردوون دەرفەتی پێ بدرێ زەرووڕەتی پێشکەش کردنی پرۆژەکە بۆ لیژنەی مەعنی بخاتە روو، بۆیە ئێمە پێمان وایە وێرای رێز گرتن لە رای سێ ئەندامی لیژنەکە ئەڵێن هەڵگیرێ، پێمان باشە بمێنێتەوە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، رای تر هەن، یەك لەو رایانەی هەن وتوویانە ئەو ماددەیە نەمێنێ، فەرموو کاك عومەر.

بەڕێز عمر عینایەت حمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنیا روون کردنەوە ئەدەم، پشتگیری قسەکەی دکتۆر فرست ئەکەم، لەبەر ئەوەی بۆ نموونە کەسێ پرۆژەیەك تایبەت بەخۆی پێشکەش ئەکات، بەڵام ئاگادار نیە لە کۆبوونەوەی لیژنەکەی ئەوان کەیە، ئەوانیش پێی ناڵێن، لەبەر ئەوە ئەگەر ئەو ماددەیە هەبێ ئەوکات فەرز ئەبێ بەسەر لیژنەکە دەعوەتی

بکەن بۆ کۆبوونەوەکە، ئەوە بەسەر خۆم هات لەو خولە، پرۆژەیەکم پێشکەش کرد و ڕەت کرایەوەن پێشیان نەوتم، ئێستا جارێکی تر پێشکەشی ئەکەمەوە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەی پشتیوانی لێ ئەکەن بمێنێ دوو ڕەئی پێشکەش کرا، ئەوەی دژە فەرموو.

بەرێز بێستون فائق محمد:

بەرێز سەرۆیکی پەرلەمان.

ماددەی (32) بۆ خۆی ئەوەی یەکلایی کردۆتەوە (هەموو ئەندامێکی پەرلەمان ئەگەر واژووی کردبێ یا نا ئەتوانێ لە کۆبوونەوەی هەر لیژنەیەك ئامادە بێ).

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ئەبو بەکر.

بەرێز ئەبو بەکر عمر هەڵەدنی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

وازیحە، ئەڵێ لە برگەی دووەم ئەکرێ واتە ئەتوانێ ئامادە بێ و ئامادەش نەبێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك فەرحان.

بەرێز فرحان جوهر قادر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر ئەندام پەرلەمانێك ئەتوانێ لە هەر لیژنەیەك ئامادە بێ، بۆیە بە ڕەئی من هیچ پێویست نیە ئەو ماددەیە بمێنێ، ئەتوانێ لە هەموو لیژنەکان ئامادە بێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕایەکان دیارن، داوا لە ئێوە ئەکەم ئەوەی پشتگیری لەوە بکەن لابرێ لە سێ پێشنیار زیاتر هەبووە، جاری یەکەم ئەوە ئەخەینە دەنگدان کۆی ماددەکە لابرێ (7) کەس لەگەڵە، کێ دەیەوێ وەکو خۆی بمێنێ؟ (45) کەس، بە زۆرینەی دەنگ وەکو خۆی ئەمێنێ، فەرموو کاك عومەر.

بەرێز عمر عینایەت حمەسعید:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر داوای لێبوردن ئەکەم، ئەگەر ئەکرێ بکەن بە پێویستە لە کاتی سیاغە من پێشنیار ئەکەم، ئیتر ئەو کێشەیە حەل ئەبێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك فەرحان.

بەڕێز فرحان جوهر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە سیاغە نیە، پێویستە و ئەکرێ زۆر زۆر لێك جیاوازن، سیاغە ناکرێتە ئەو وشەیە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك حەسن.

بەڕێز حسن صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە ئەگەر ئەو دەکرێیە نەکرێتە پێویستە کەوایە لە شوێنێکی تر هاتووە ئەندامێکی تر بۆی هەیە لە لیژنەیەکی تر بەشداری بکات، بەڵام ئەوەی بەڕێزتان ئەیڵێن ئەوە لە سیاغە چاك ئەکرێ، لەو پەرلەمانە هەر خاڵێك بخرێتە دەنگدانەوە رەئی زۆربەی ئەندامانە، ناکرێ لە سیاغە چاك بکرێ، ئیلا ئەبێ ئەوەی ئەخرێتە دەنگدانەوە ئەوە بروا، ئەوە لە پرۆتۆکۆل بنووسرێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەوەی سیاغە سنووردارە، مەسەلەی ئیملا نیە، مەسەلە هەڵە نیە، ماددەی دواتر فەرموو.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەموو لیژنەیەکی هەمیشەیی ناوی ئەو پسپۆڕ و شارەزایانەی کە تایبەتمەندنیان پەیوەستە بە کاری لیژنەکە دەست نیشان ئەکات و لە کاتی پێویست لە رێگەی دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان راوێژیان پێ ئەکات و سوود لە پسپۆری و لێهاتوویان وەرئەگرێ و ئەکرێ لەسەر کارەکان پاداشت بکرێن و ئەگەر پێویست بوو گرێبەستیان لەگەڵ بکرێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ئەو ماددەیە هیچ رایەك نەبووە کە سێ کەس پشتیوانی بکات، بۆیە داوا ئەکەین وەکو خۆی بخرێتە دەنگ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (40) بەو شێوازە کێ لەگەڵە؟ (46) کەس پەسندیەتی، کێ دژە؟ کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو دواتر.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (41):

هەر لیژنەیەکی هەمیشەیی لەسەر داوای سێ یەکی ئەندامانی بۆی هەیە دانیشتنی گوێ لێگرتن (جلسات استماع) لەسەر هەر بابەتێك پەیوەست بە تایبەتمەندی لیژنە بۆ بەرپرس و کەوادیری حکومی و کەرتی تایبەت و پسپۆران و نوێنەری ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و هەر کەسێ بە پێیوستی بزانن ئەنجام بدات، هەر ئەندامێکی پەرلەمانیش بۆی هەیە لەو دانیشتنە ئامادە بێت و گفتوگۆ بکات، ئەبێ لیژنە پوختەی دانیشتنی گوێ گرتن و دەرەنجامەکانی لە راپۆرتێك ئاراستەی دەستەی سەرۆکایەتی بکات.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو روون کردنەوە.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ رایەك سێ کەس پشتیوانی نەکردووە، داوا ئەکەین وەکو خۆی بخرێتە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ماددەی (41) بەو شێوازە کێ لەگەڵە؟ (50) کەس پەسندیەتی، کێ دژە؟ (کەس نیە) بە کۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو دواتر.

بەڕێز قارەمان قادر فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (42):

هەر لیژنەیەکی هەمیشەیی لە چوارچێوەی پسپۆریەکەی بەدواداچوون و لێکۆڵینەوە و سەردانی مەیدانی ئەکات لەسەر ئاستی جێ بەجێ کردنی ئەو یاسا گشتیانەی پەیوەندیدارن بە بەرژەوەندیە بنەرەتیەکانی هاونیشتیمانیانی هەرێم، هەروەها چاودێری کردنی گونجانی سیستەم و ڕێنماییەکان کە بۆ ئاسان جێ بەجێ کردنی یاساکە دەرچوون، لەگەڵ ئامانجی سەرەکی یاساکەن لەسەر لیژنەی هەمیشەیی پێویستە راپۆرتێك لەسەر ئەنجامی بەدواداچوونیان و پێشنیازەکانیان ئاراستەی دەستەی سەرۆکایەتی بکەن و ئەوانیش بۆیان هەیە ئەوەی گونجاوە بیگرنە بەر لەژێر رۆشنایی راپۆرتەکە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو روون کردنەوە.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینیەك نیە داوا ئەکەین بخرێتە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (42) بەو شێوازە ئەخرێتە دەنگدان (48) کەس پەسندیەتی، کێ دژە؟ کەس نیە، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو دواتر.

بەڕێز ئەبو بەکر عمر هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (43):

1 لیژنەکان بۆیان هەیە داوا لە سەرۆك بکەن بۆ بەشداری کردنی وەزیری پەیوەندیدار بۆ ئامادە بوون لە دانیشتنی لیژنە و پێشکەش کردنی روون کردنەوەی پێویست لەسەر ئەو بابەتەی ئەخرێتە روو، بە شێوەیەك ماوەی سێ رۆژ لە رێکەوتی ئاراستە کردنی بانگهێشت نامەکە تێپەر نەکات.

2- وەزیری پەیوەندیدار بۆی هەیە لە دایشنتەکانی لیژنەکان ئامادە بێ کاتێ گفتوگۆی بابەتێك ئەکرێ کە پەیوەندیدارە بە وەزارەتەکەی و بۆی هەیە ستاف وەزارەتەکەی لەگەڵ خۆی بهێنێ بۆ کۆبوونەوە و تێروانینەکانیشیان لە راپۆرت جێگیر ئەکرێن بێ ئەوەی ماف دەنگدانیان هەبێ.

3- لیژنەکان بۆیان هەیە بۆ بەشداری ئەوانەی پلەیان لە خوار وەزیرەوەیە لە کۆبوونەوەی لیژنە داوا ئاراستەی سکرتێری پەرلەمان بکەن.

4- لیژنەکان بۆیان هەیە لە رێگەی جێگری سەرۆکی پەرلەمان داوا لە فەرمانگە فەرمی و رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی بکەن کە زانیاری پێویستیان پێشکەش بکەن یان لە کۆبوونەوەی لیژنە ئامادە ببن.

5- ئەگەر ئەو لایەنانەی لە برگەکانی سەرەوە باسکران خۆیان گرت لە پێدانی زانیاری یان ئامادە نەبوون لە کۆبوونەوە، ئەوە ئەکاتە لە رێگەی سەرۆکی پەرلەمان سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیرانی لێ ئاگادار ئەکرێتەوە، لە حاڵەتی وەڵامنەدانەوەی داواکاریەکەی لە ماوەی (7) رۆژ دا بابەتەکە ئەخرێتە بەردەم پەرلەمان بۆ ئەوەی تێروانینی بۆ بکات.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو روون کردنەوە.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینی نیە، داوا ئەکەین بخرێتە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

وەك ئەوەی خوێندرایەوە کێ لەگەڵە؟ (49) کەس لەگەڵە، کێ دژە؟ کەس نیە، فەرموو دواتر.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (44):

1 پەرلەمان لیژنەی کاتی بە بە مەبەستی ئامادە کردنی راپۆرت سەبارەت بە بابەتێکی دیاری کراو لەسەر پێشنیاری دەستەی سەرۆکایەتی یان چوار یەکی ژمارەی ئەندامان بە دەنگی زۆرینەی ئامادە بووان لەکاتی پێویست پێکدێنێت.

2- سەرۆکایەتی پەرلەمان لە دەرەوەی وەرزەکانی یاسادانان دەستەلأتی پێکهێنانی لیژنەی تایبەتی هەیە.

3- بابەتە تاوانکاریەکان و هەربابەتێك لەژێر تێروانینی دادگاکان بێ نابێتە بابەتی لێکۆڵینەوەی لیژنە تایبەتەکانی پەرلەمان.

4- لەکاتی کارکردنی لیژنە هەر ئەندامێك نهێنی کاری لیژنە بدرکێنێ ئەندامێتی لیژنە لەدەست ئەدات.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو روون کردنەوە.

بەڕێز فرست صوْفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر برگەی یەکەم و دووەم و سێیەم هیچ تێبینی نیە، تەنیا لەسەر برگەی چوار سێ کەس زیاتر ئەڵێن بگوترێ نابێ نهێنی بدرکێنێ نەك بگوترێ ئەندامیەتی لیژنە لەدەست ئەداتن یەعنی وای لێ بێ لەکاتی کارکردنی لیژنە هەر ئەندامێك نابێ نهێنی بدرکێنێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پێشنیارە بەو شێوازە ئەخوێنینەوە کە سێ کەس زیاتر پشتیوانی کردووە برگەی چوار یەکلایی ئەکەینەوە ئینجا کۆی ماددەکە ئەخرێتە دەنگدان، خاڵی نیزامی فەرموو.

بەڕێز پروانت نیسان مارکۆس:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی کە نهێنیەکە لادە لازمە برگەیش ژی لادە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صوْفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچەندە ئێمە لەگەڵ لیژنەیش هەمیشەیش لەگەڵ نەبووین راپۆرتەکان موعلەن بنن بەڵام ئەوە بە دەنگدانی ئێوە رۆیشت، بەڵام ئەوە زۆر شتێکی جیاوازە، ئەوە لیژنەی کاتیە لەوانەیە دەست ببا بۆ خسوسیاتی زۆر تایبەتمەند. بۆیە گرنگە ئەوە بمێنێ، بەڵام لەسەر سیاغەکەی، ئەگەرنا ئەو سێ بەڕێزەش کە داوایان کردووە نەیانوتووە حورە بچێ نهێنی بدرکێنێ، ئەڵێن نهێنی نەدرکێنێ، ئێمە وتوومانە ئەگەر درکاندی ئەندامیەتی لیژنەکەی لە دەست ئەدات، توندمان کردووە، سێ ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان زیاتر داوایان کردووە نەخێر ئەوە هەڵگرین و لە جیاتی ئەوە بنووسرێ ئەندامی لیژنەی کاتی نهێنی نەدرکێنێ،

برگەی چوار لەسەر داوای سێ ئەندام زیاتر بخرێتە دەنگدان ئایا لەگەڵن وای لێ بێ لە جیاتی ئەوەی بڵێین ئەندامیەتی لەدەست ئەدات بڵێین نهێنی نەدرکێنێ، ئەوە بخەینە دەنگدان ئەگەر ئەوە قبوڵ نەکرا ئیتر وەکو خۆی ئەخەینە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك ئەبو بەکر.

بەڕێز ئەبو بەکر عمر هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی چوارەم تایبەتە بە لیژنە کاتیەکان، بۆ نموونە ئەوەی لەم خولە لەسەر بەقاچاخ فرۆشتنی نەوت لیژنەی کاتی بۆ پێکهات چووە سەردانی مەیدانی کردووە، یان لەسەر رووداوی هەڵبژاردنەکان، ئەو توندوتیژیانەی بەکارهێندرا، ئەکرێ ئەندامی لیژنە کاتییەکە هەندێ زانیاری ناو لیژنەکە هێشتان کە تەواو نەبووە کارەکانی بیدات بە ئیعلام، بەرای من، بەلاّم قاسیە بە یەکجار ئەگەر بکرێ وەکو خۆی بمێنێتەوە بە دوو قۆناغ بێ، لەلایەن سەرۆکی لیژنەکەوە سەرنجی راکێشرێ، ئەگەر دووبارەی کردەوە ئینجا دەربکرێ لە لیژنەکە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو بابەتە بۆ موناقەشە نیە، ئێستا داوا لە دکتۆر فرست ئەکەین سیاغەکە بکەن و بیدەن بە ئێمە بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدان.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە داوای سێ ئەندام زیاترە، لە کاتی کارکردنی لیژنەی کاتی ئەندامی لیژنە نابێ نهێنیەکان بدرکێنێ، واتە لە جیاتی برگەی چوار ئەمە جێگەی بگرێتەوە، ئەوە بخە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو پێشنیارە ئەخەینە دەنگدان، نابێ نهێنی بدرکێنێ (28) کەس لەگەڵیەتی، ئەوەی دژە؟ (28) کەس دژە، بێگەرد خان دەنگی لەگەڵ ئەوەیە وەکو خۆی بێ، واتە بە (29) کەس پێشنیارەکە رەت کرایەوە، کۆی ماددەکە، فەرموو مامۆستا حەسن.

بەڕێز حسن صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی تێپەرێ من دەنگم بۆ یەکەمیان دا، دووەم وامزانی بە عام خستۆتە دەنگدانەوە، بۆ ئەوەی دووەمیش دەنگم دا، کەوایە ئەوەی یەکەم براوەیە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو تێبینەی کاك حەسن جدیە، لەبەر ئەوە دووبارەی ئەکەینەوە، ئەوەی یەکەم ناخەینە دەنگدان (28) بەدەست هێناوە، ئەوەی دووەم ئەیەوێ ماددەکە وەکو خۆی بمێنێ ئەوەی ئەخەینە دەنگدەوە، فەرموو دکتۆرە ڤالاّ.

بەڕێز ڤالاّ فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر برگەیەك دەنگی لەسەر درا نابێ دووبارە بکرێتەوە، ئینجا کۆی ماددەکەت نەخستۆتە دەنگەوە، کۆی ماددەکە کە خسترا دەنگدان بەڕێزیان ئەتوانێ لەوێ دەنگی بۆ نەدا، بەلاّم دووبارە کردنەوە پەیرەوی نیە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئامینە خان.

بەڕێز ئامینە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نابی دەنگدان بکرێتەوە، مادام ئەیو دەمنگێ خو بۆ برگە دووێ لاباتن، مادام دەنگ بوینە هاڤبەش، دەنگێ سەرۆکێ پەرلەمانێ دگەل کێیە ئیکلا دبیت.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عومەر.

بەڕێز عمر عینایەت حمەسعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکەی من خاتوو ئامینە کردی، مەبەستم ئەوە بوو بەڕێزت یەکلا بکەیتەوە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

من ئەڵێم وەکو خۆی بمێنێ، کۆی ماددەکە، (47) کەس لەگەڵیەتی، کێ دژە؟ (4) کەس دژە، ماددەکە بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموو دواتر.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (45):

1 پێویستە لەسەر دەستەڵاتی جێ بەجێ کردن ئەرکی لیژنە تایبتەکان ئاسان بکات و دۆکۆمێنت و زانیاری داواکراویان پێشکەش بکات.

2- لیژنە تایبەتیەکان ئەتوانن کاری بەدواداچوون و پشکنین و گەران بەدوای راستیەکان سەبارەت بە وردە کاری ئەو بابەتانەی بۆی راسپێدراون لە تەواوی دامەزراوە پەیوەندیدارەکان ئەنجام بدەن، بۆ ئەو مەبەستەش ئەتوانن پشت بە شارەزایان و راوێژکاران ببەستن.

3- ا بە گوێرەی ئەو ڕێوشوێنانەی لەو پەیرەوە دەق نووس کراوە لیژنە تایبەتیەکان ئەتوانن بە نووسراو داوای ئامادە بوونی هەر کەس و لایەنێك بکەن بە مەبەستی ڕاوەرگرتن و گوێبیست بوونی وتەکانیان.

ب- ئەگەر کەس و لایەنی بانگراو بەبێ پاسا و لە کاتی دیاری کراو ئامادە نەبوو ئەوا لیژنەی کاتی ئەتوانێ لە ڕێگەی سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە دەستەلأتی جێ بەجێ کردن ئاگادار بکاتەوە بە مەبەستی ئامادەکاردنی داواکراو بە گوێرەی یاسای بنەما دادگەریە سزاییە بەرکارەکان لە هەرێم.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینی نییە، داوا ئەکەین وەکو خۆی بخرێتە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ماددەی (45) بو شێوازە، فەرموو دکتۆر شێرکۆ خاڵی نیزامی.

بەڕێز شێرکۆ جودت مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر بۆ ئەمە نا بۆ زۆر شتەکانی تر، لەگەڵ ئەوە بووم سیاغەکەی دابرێژرێتەوە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کێ لەگەڵە؟ (53) کەس پەسندیەتی، کێ دژە؟ کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو دواتر.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (46):

1 لیژنەی تایبەت ڕاپۆرت و ڕاسپاردەکانی ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان ئەکات و دوای دابەش کردنی بەسەر ئەندامان، ڕاپۆرتەکە ئەخرێتە بەردەم پەرلەمان بە مەبەستی تاوتوێ کردن و وەرگرتنی بڕیاری گونجاو لە بارەیەوە.

2- ئەگەر ڕاپۆرتەکە لە نێوان دوو وەرزی یاسا دانان ئاراستەی سەرۆك کرا ئەوە بە گوێرەی گرنگی بابەتەکە سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیار ئەدات لەسەر دواخستنی خستنە ڕووی بۆ وەرزی نوێی یاسا دانان یان ئەنجامدانی کۆبوونەوەی نائاسایی بۆ خستنە ڕووی بابەتەکە و بڕیاردان لەسەری.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر فرست روون کردنەوە.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینی نیە، داوا ئەکەین بخرێتە دەنگ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کێ لەگەڵ دایە؟ (58) کەس لەگەڵە، کێ دژە؟ کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، فەرموو دواتر.

بەڕێز سۆران عمر سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاری لیژنە تایبەتەکان بە کۆتایی هاتنی کاتی دیاری کرا و یان ئەو ئەرکەی پێیان سپێردراوە کۆتایی پێ دێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو روون کردنەوە.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینی نیە، وەکو خۆی بخرێتە دەنگدان.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك ئەبو بەکر.

بەڕێز ئەبو بەکر عمر هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە کاتی سیاغە هەمووی بکەین بە لیژنەی تایبەت، چونکە لە هەندێ شوێنیش لیژنەی کاتیش هاتووە، ئەبێ ئەوە سیاغە بکەین.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەو شێوازە کێ لەگەڵە؟ (56) کەس لەگەڵیەتی، کێ دژە؟ کەس نیە، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، سوپاس بۆ لیژنەی کاتین بەڕێز وەزیری شارەوانی ئەیەوێ بەشدار بێ، دانیشتنەکە سەعات 3-30 ئەگەڕێینەوە.

پاش پشوو

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورە، دانیشتنەکەمان دەست پێ ئەکەینەوە، دیارە بەرنامەی کار بۆ برگەی دووەم داوا لە لیژنەی یاسایی ئەکەین بفەرموون بۆ سەر شوێنی تایبەت، برگەی چوارەم ئەوەی پەیوەستە بە گفتوگۆ کردنی پرۆژەی یاسای زیادەڕەوی لەسەر موڵکی گشتی بەهۆی ئەوەی کە وەزیری شارەوانی لێرە بوو، زۆر چاوەڕێش بوو، بە مەبەستی ئەوەی بتوانێ لەم دانیشتنە بەشدار بن، دیارە چەند تێبینیەکیان هەبوو ئەیویست کاتی زیاتر لەگەڵ لیژنەی یاسایی بۆ گفتوگۆی ئەو تێبینیانە ئسەنجام بدەن، داوای کاتی زیاتریان کرد، بۆیەش ئەو برگەیە دوا ئەکەوێ بۆ دانیشتنی هەفتەی داهاتوون دوو شەمە، وا ڕێکوتین، دووشەمەی داهاتوو سەعاتی (11) دانیشتن لەسەر ئەو بابەتە ئەکەین، داوا لە لیژنەی یاسایی ئەکەین برگەی دووەم خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەو پرۆژە یاسایانەی خوارەوە بەپێی ماددەی (71) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1)ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو.

1 پرۆژە یاسای دەستەبەر کردنی نوێنەرانی ئافرەتان لە دامەزراوەکانی هەرێمی کوردستان.

فەرموو لیژنەی یاسایی.

بەڕێز ڤالآ فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

1 پرۆژە یاسای دەستەبەر کردنی نوێنەرانی ئافرەتان لە دامەزراوەکانی هەرێمی کوردستان.

لە (12) ماددە و هۆیەکانی درەچوواندن پێکهاتووە، لەلایەن ئەو ئەندام پەرلەمانەی پێشکەش کراوە کە واژووکانیان لەبەرامبەر ناوەکانیانە:

1 ئامینە زکری سعید. - بێگەرد دڵشاد شوکرلا.- کەژاڵ هادی فەقێ.- شیلان جعفر علی:- حیات مجید.- ئێڤار ابراهیم حسین.- ڤیان عباس.- نجات محمد عبدالله.- ئومێد عبدالرحمن خۆشناو.- وحیدە یاقۆ هورمز. تەلار لتیف محمد. منی نبی نادر. دلێر ماوەتی. عبدالله جاسم.- علی عوسمان علی.- منیرە عوسمان علی.- پەری صالح حمدی.- محمود حاجی عمر.- قارەمان قادر فتاح.- برزۆ مجید عبدالله.- دکتۆر محمد علی یاسین.- مدینە ایوب.- هێڤا حاجی میرخان.- فیرۆز تها.- دکتۆرە شیرین حسنی.- دکتۆرە زۆزان صادق.- محمد صادق سعید.- عیزت صابر اسماعیل.- مریم صمد عبدی. سەرکوت سرحد.- زانا عبدالرحمن.- ڕێواس فائق.- مستفا احمد.- سعید محمد سعید.- گەشە دارا. گۆران محمود اسماعیل.- قادر وتمان رەسول.- ئاری محمد هرسین.- سالار محمود. سیراج خیلانی.- ئاواز حمید حسین.- علی هالۆ. تحسین اسماعیل.- شکریە

اسماعيل مستفا.- نجيبه لتيف احمد.- سۆران عمر.- محمد سعدالدين.- سرود سليم متى.- لينا عزريا بهرام. عبدالرحمن فارس.- عبدالله حاجى محمود.- يروانت احسان. جودت جرجيس.- حسين اسماعيل.- سهام عمر قادر.- سهراب ميكائيل رێكانى.- بهزدا درويێش زێبارى.- غريب مستفا حمه خان. حاجى كاروان. ئەبو بەكر عمر عبدالله.

بەرێز سەرۆكى پەرلەمان لەبەر ئەوەى من و دكتۆره بەهار ئەو پرۆژەیەمان ئێستا بینیوه بۆمان نەهاتووه بۆ واژوو كردن، بۆیه ئەگەر ئاسایى بێ ناوەكانمان ئیزافه ئەكەین.

61- بەهار محمود فتاح.- ڤالآ فەريد ابراهيم. - پەروا على.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

ئەوەى واژووى نيه ناتوانين ئيزافەى بكەين، بەس دواتر له رووى مەعنەوى ئەتوانن ناوى خۆتان ئيزافه بكەن، ئەم پرۆژەيه ئاراسته ئەكرێ بۆ ليژنەى ياسايى، ليژنەى داكۆكى له مافى ئافرتان و گشت ئەندامانى پەرلەمان، فەرموو پرۆژەى دووەم.

بەڕێز ڤالآ فريد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ياساى رێكخستنى عەلوەكان كه له شەش مادده و هۆيەكانى دەرچوواندن پێك هاتووه و لەلايەن ژمارەى ياسايى ئەندامان پێشكەش كراوه ئەمەش ناوەكانيانه:

1 خلف احمد. - غريب متسفا حمه خان. - يعقوب گورگيس ياقۆ. - ئاواز جەنگى. - عبدالرحمن على رزا. - حسن صالح. - ايوب عبدالله رسول. - بەشار مشير اغا. - عباس غزالى. - زياد حسين. - صالح بەشار صالح. - رێواس فائق. - زانا عبدالرحمن. - صالح فقى. - عيزت صابر اسماعيل. - مستفى احمد. - سعيد محمد سعيد.

18- ئومێد عبدالرحمن حسن. - دلێر مستفى حسن. - تەلار لتيف محمد. داواكارين له بەرێزتان ئام پرۆژەيه ئاراستەى ليژنه پەيوەنديدارەكان بكەن.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئيمێنكى/ جێگرى سەرۆكى پەرلەمان:

سوپاس، ئەو پرۆژەيه ئاراستەى ليژنەى ياسايى و ليژنەى شارەوانى و ليژنەى كشتوكاڵ و گشت ئەندامانى پەرلەمان، لەبەر ئەوەى ئەو پرۆژه ياسايه پێويسته به چەندين گرفتى هەنووكەيى كه ئەو گرفتانه بەردەوامن، كێشه دروست ئەكەن بۆ هاوڵاتيان له هەرێمى كوردستان سيفەتى ئيستيعجال بدەين به ئەو پرۆژه ياسايه، سوپاس بۆ ليژنەى ياسايى، فەرموو كامۆستا غەريب خاڵى نيزامى.

بەڕێز غەريب مصطفى حمەخان:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ئەو پرۆژه ياساى رێكخستنى عەلوەكان زۆر پێويسته ئاراستەى ليژنەى دارايش بكرێ، چونكه رەهەندى دارايشى هەيه.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك علی.

بەڕێز علی حمە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی پرۆژەکانی عەلوە ئیستیسمارە، پرۆژەی وەبەرهێنانە، لیژنەی دارایی و کاروباری وەبەرهێنانە، یەعنی رێك ئیختیساسی ئەو لیژنەیە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم وایە سیفەتی ئیستیعجالی پێ مەدەن، ئاراستەی حکومەتیش بکرێ ئایا ئەو بابەتە بابەتی رێکخستنی عەلوەکان بابەتێکی تەنفیزی نیە؟ ناتوانن وەزارەتی پەیوەندیدار ئەو بابەتە رێکبخەن بە تەعلیمات یان ئەنزیمە لە مەجلیس وزەرا؟ ئایا پێویستی بە قانوونە، بۆیە پێم وایە پێش ئەوەی سیفەتی ئیستیعجالی بدەینێ ئاراستەی حکومەت بکرێ و ئەو خاڵانەی لە ناو پرۆژەکەش خوێندمەوە ئەکرێ حکومەت لە چوارچێوەی تەعلیمات لە ئەنجومەنی وەزیران چارەسەری بکات، پێویست ناکات لە پەرلەمان قانوونی بۆ دەربکرێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس. فەرموو دکتۆرە ڤالاٚ.

بەڕێز ڤالاٚ فەرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە پێشنیاری دکتۆر فرست ئەکەم، بۆیە ئەگەر سیفەتی ئیستیعجالی پێ نەدەن بۆ ئەوەی بتوانین وەکو لیژنەی پەیوەندیدار ئاراستەی حکومەتی بکەین، حکومەت رای خۆی لەسەر بدات.

بەڕێز د. جعفر ابراهيم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، شەش کەس، حەوت کەس داوای خالی نیزامیان کردووە، بوونە نۆ کەس، نەك هەر ئەو پرۆژەیە، هەر پرۆژەیەك بە چ شێوازێك بێت بێتە پەرلەمان رەئی لایەنی حکومەت وەردەگرین، داوایان لێ ئەکەین لە دانیشتنی ئەو پرۆژەیە ئامادە بن، فەرموو کاك خەلەف.

بەڕێز خلف احمد معروف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تکایە ئاراستەی لیژنەی دارایش بکرێ، بە نیسبەت حکومەتەوە ئێمە لەدوای موناقەشەیەکی زۆر لە ماوەی دوو ساڵی رابردوو وەکو لیژنەی کشتوکاڵ بە تەنسیق لەگەڵ ئەنجومەنی وەزیران دووجار تا سێ جار لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار لە ئەنجومەنی وەزیران و جێگری سەرۆکی حکومەت، لیژنەی ئابووری لە هەرێمی کوردستان دانیشتوین، لەگەڵ وەزارەتی کشتوکاڵ، شارەوانی، بازرگانی دانیشتوین، لەگەڵ نوێنەری عەلوەکان دانیشتوین، دوای ئەوەی وەلامی حکومەتمان هەمووی لایە بە نووسراو، وەلام ئەنجومەنی وەزیران، وەزارەتی کشتوکاڵ، بازرگانی، شارەوانی، لە نەتیجەی وەڵامەکانی ئەوان ئێمە گەیشتووینەتە ئەو قەناعەتەی کە فیعلەن رێکخستنەوەی عەلوەکان پێویستی بە بایاسایە نەك تەعلیمات، چونکە بە تەعلیمات پێیان چارەسەر نەدەکرا، چونکە جیاوازیەکان ئەگەر پرۆژەکە بخوێنیتەوە دیارە چیە، لە کاتی خۆشی کە گەیشتینە موناقەشە لەسەری وەلامەکانی حکومەت بۆ هەموو ئەندامەکانی بەرێزی پەرلەمان ئەخوێنینەوە و بۆیان روون ئەکەینەوە بۆ گەیشتینە ئەو قەناعەتەی ئەوە پێویستی بە یاسایە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو پرۆژەیە ئاراستە ئەکرێ بۆ لیژنەی دارایی و ئابووری و وەبەرهێنان، فەرموو مامۆستا عبدالرحمن.

بەڕێز عبدالرحمن فارس عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکەی کاك خەلەف ئەکەم، ئێمە لە حکومەت بێ هیوا بووین بۆیە ئەو پرۆژە یاسایەمان هێناوەتە پەرلەمان، سوپاس.

بەڕێز جعفر ابراهیم ئێمنیکی-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو شوکریە خان.

بەڕێز شکریە اسماعیل مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان قسەی کاك خەلەفم هەیە، بەلام پێویستە سیفەتی ئیستیعجالی پێ بدرێ، چونکە خەڵکێکی زۆر کیشە و گرفتی زۆری هەیە، چەند ساڵە ئەو کێشە و گرفتانە بەردەوامن، خەڵکێکی زۆر ماڵی خورا و زەرەرمەند بووە، هێوادارم سیفەتی ئیستیعجالی پێ بدرێن سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو مامۆستا غەریب.

بەڕێز غەریب مصطفى حمەخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی راکەی کاکە خەلەف ئەکەم، ئەو بابەتە لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە بە رێنمایش دابەزێنراوە، بەداخەوە جێ بەجێ نەکرا، بەتایبەتی کێشەی گەورە لە سنووری پارێزگای سلێمانی هەیە، لەبەر ئەوە لایەنی حکومەت تەواو کراوە، تەنیا ئەوە ماوە لە پەرلەمان بریاری لەسەر بدرێ، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو مامۆستا ماجید.

بەڕێز ماجد عثمان توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم وایە عەلوەکانیش پەیوەندیان لە لیژنەکەمەوە هەیە، لیژنەی بازرگانی، بۆیە داوا ئەکەم ئاراستەی لیژنەی ئێمەش بکرێ، دووەم، تەئیدی بۆچوونی دکتۆر فرست ئەکەم کە باشتر وایە راو بۆچوونی لایەنی پەیوەندیدار وەرگرین، پێم وایە پێویست بەوە ناکات یاسایەك هەبێ بەس ئاماژە بە رێکخستنی عەلوە بکات، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئەو پرۆژەیە ئاراستە ئەکەین بۆ لیژنەی بازرگانی و ماڧ بەکاربەر، فەرموو کاك عومەر.

بەڕێز عمر عینایەت حمەسعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی قسەکەی دکتۆر فرست ئەکەم، بەلاّم یەك پێشنیارم هەیە بۆ بەرێزت کاتێ پرۆژەیەك ئاراستە حکومەت ئەکەن مەوعیدێك دیاری بکەن لە ماوەی (30) رۆژدا وەلاّمان بدەنەوە بۆ ئەوەی پرۆژەکە لای ئەوان نەمرێن ئەگەر سیفەی ئیستیعجال بمانەوێ تەواو بکەین و بچێ دوو یانسێ مانگ لەوێ بێ، مودەیەك تەحدید بکرێ و لە ماوەی (30) رۆژە وەلاّم بدرێتەوە، ئەگەر نەبوو خۆمان کاری لەسەر بکەین، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك عباس.

بەڕێز عباس غەزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە یەکخستن و رێکخستنەوەی عەلوەکان لە لیژنەی کشتوکاڵ و لایەنی پەیوەندیدار هەموو وەزارەتەکان بۆ ئیزافەی سەر قسەکانی کاك خەلەف نووسراوی وەزارەتی تەندروستیشمان لەسەرە بۆ کۆنترۆڵ کردن، بریارەکانی حکومەتیش، بەلاّم هەر لە سلێمانی بە شێوەیەك عەلوەکان بەرێوەئەبرێ ، لە

هەولێر بەشێوەیەك، لە دهۆك بە شێوەكی تر، لەبەر ئەوەی نووسراو و ئوەلیاتی ئەو پرۆژە هەر وەكو ئاو لەبەر دەستمان دایە، پرۆژەی ئاو چووە بۆ حكومەت بەدواوەین دوو مانگە نەگەراوەتەوە، عەلوەكانیش بچێ ئەبێ بروا بۆ خولێكی تر، ئەتوانین بشلێین ئەو پرۆژە بە یاسا دەرنەچێ با بریار بێ، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك تەحسین.

بەڕێز تەحسین اسماعیل احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە رای دكتۆر فرست و دكتۆرە ڤالاَ ئەكەم، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك مەردان.

بەڕێز مردان خدر مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە قسەكانی دكتۆر فرست و دكتۆرە ڤالاَ ئەكەم، ئەو پرۆژە یاسایە پێویستی بەوە نیە سیفەتی ئیستیعجالی پێ بدرێ، پێویستە ئاراستەی حكومەت بكرێن راستە لیژنەكان رەئی و بۆچوونی لایەنە پەیوەندیدارەكانیان لەسەر كیشەكە وەرگرتووە، بەلاَم لەسەر پرۆژە یاسایەكە وەرنەگیراوە، پێم وایە وەرگرتنی رەئی و بۆژوون یان بەشداری كردنی حكومەت یان لایەنی پەیوەندیدار لە لیژنە كافی نیە، پێویستە ئەو پرۆژە یاسایە ئاراستەی حكومەت بكرێ، ئەویش رەئی خۆی بە فەرمی لەسەر بدات، پاشان گفتوگۆی لەسەر بكرێ، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو ئێڤار خان.

بەڕێز ئێڤار ابراهیم حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە پرۆژە یاسای نوینەرایەتی دەستبەر كردنی ئافرەتان لە دامودەزگاكانی هەرێمی كوردستان داوا لە بەرێزتان ئەكەم سیفەی ئیستیعجالی بدرێتێن لەبەر ئەوەی بەداخەوە لە دامودەزگاكانی حكومەتی هەرێم تا ئێستا رێژەیەكی كۆتا نیە، بۆیە داوا ئەكەم سیفەی ئیستیعجالی بدرێتێ.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنكی/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دكتۆر عیزت.

بەڕێز عزت صابر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاسی مامۆستا غەریب و کاك خەلەف ئەکەم داوایان لە بەڕێزتان کرد ئاراستەی لیژنەی دارایی بکرێ، بەراستی ئەوەندە بێ تەجروبە نیم نەزانم ئەوە بێتە لیژنەکەی من، بەڵام پرسیارم لە بەڕێزتان ئەوەیە لەسەر چ پێوەرێك ئەو پرۆژانە ئاراستەی لیژنەکان ئەکەن؟

بیست ڕۆژە لیژنەی ئێمە و لیژنەی کشتوکاڵ بەدیار کێشەی عەلوەی هەولێر و سلێمانیەوەیە، جوتیاری کوردستان باجی قۆرغی عەلوە ئەدات، کریاری سەوزە و میوە لە کوردستان باجی قازانجی عەلوە ئەدات، ئایا گرنگ نیە پرۆژەیەك دابنێی لەو قەیرانە داراییە نرخی سەوزە و میوە کەمبکەینەوە؟ سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆرە پەری.

بەڕێز پەری صالح حمید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتیوانی لە قسەکانی ئێڤار خان ئەکەم.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو دکتۆرە جوان.

بەڕێز جوان اسماعیل عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمان شت پشتیوانی لە قسەکانی ئێڤار خان ئەکەم.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

پرۆژەی یاسای دەستبەر کردنی نیۆنەرانی ئافرەتان لە دامودەزگاکانی هەرێمی کوردستان بە پێویستمان زانی سیفەتی ئیستیعجالی بدەینێ، پرۆژە یاسای یەکسختنی عەلوەکان، سێ پێشنیار زیاتر هەنە، ئێمە جارێکی تر داوا لە سەرۆکی لیژنەی کشتوکاڵ ئەکەین کە لەسەر داوای ئەوانە کە وتیان سیفەتی ئیستیعجال بەو پرۆژە یاسایە بدرێتن، لەبەر ئەوە ڕەئی جیاواز لەسەر هەیە، بابەتێکی گرنگە بۆ هاووڵاتیان و پەرلەمان، دیارە ڕێکسختنی عەلوەکان بە تەعلیمات وەکو پێویست بەڕێوەنەچووە، پێویستی بە یاسا هەیە، لە بنەڕەتدا هەر یاسایەکیش لە پەرلەمانی کوردستان دەربچێ ئەبێ لایەنی حکومی سەرەکی بێ لەو بوارە، نەك تەنیا بە نووسراو، بەڵکو داوا بکرێ، لیژنەکان بەدواداچوونیان کردووە، بەتایبەتی لیژنەی کشتوکاڵ، بەڵام حزورێکی تر لە ئاستی بەرزدا ئەبوا حکومەتی هەرێم لەگەڵ ئێمە بێ، فەرموو سەرۆکی لیژنەی کشتوکاڵ روون کردنەوەی زیاتر.

بەڕێز یعقوب گورگیس یاقو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نزیکی سێ ساڵە خەریکی ڕێکخستنی عەلوەین لە کوردستان و دهۆك و هەولێر و سلێمانی، زیاراتی مەیدانی و بەرپرسی عەلوەکان و خەڵکی پەیوەندیدار لە حکومەت و وەزارەت، لە حکومەت، بەلآم بە هیچ شێوەیەك نەشیان ئەو مەوزوعێ عەلوەکان ڕێکبخەین، مەوزوعەکی زۆر موتەداخیلە، سەر هیچ وەزارەتەك نیە، ناتوانی بلێی پارێزگای هەولێر بەرپرسە لە عەلوەکانن یان وەزارەتی کشتوکاڵ بەرپرسە، لەبەر ئەوە زۆر پێویستە سیفەتی ئیستیعجال بدەینە ئەو پرۆژە یاسایە بۆ ئەوەی بێتە چاسەرە کردن، مەوزوعی عەلوە و کشتوکاڵ لە هەرێمی کوردستان لەو کاتە زۆر پێویستە بۆ ئەو پرۆژە یاسایە، سوپاس.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپای، فەرموو دکتۆر فرست.

بەڕێز فرست صۆفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی من لە قانون تێگەیشتبم سیفەتی ئیستیعجال بۆ کاتی زۆر بەپەلە بی و زۆر زەروور بی و کۆتایش پێ هاتبێ کە فیعلەن قانونە و ئەبێ دەربچێ، بەلآم کاتی قرائەی یەکەمی بۆ کراوە و بە تەبیعی ڕۆیشت مەجالی تێدایە، بۆ نموونە ئەوەی تایبەت بە دەستبەر کردنی ئەوەی ژنان، جاری ئەبێ فەحسی بکرێ لە ڕووی دەستووریەوە ئەوەی پێشکەش کراوە ئەکرێ لە مەجلیسی شورا 30٪ بدرێتێ، ئەکرێ لە جامیعەکان 30٪، لە ڕووی دەستووری و قانوونی مومکینە لە ڕووی عەمەلی 30٪ بدرێتە سەندیکاکان، جارێ ئەبێ ئەوەی فەحس بکەین ئەتوانین دواتر بێین قرائەی یەکەمی بۆ بکەین ئەوجا بیهێنینە ناو هۆڵی پەرلەمان و سیفەی ئیستیعجالی پێ بدەین، بۆیا بە ڕەئی من لێگەڕێین پرۆژەکان تەقدیم کرایە، سەرچاو، خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کرا، جارێ با دوایی لە ڕووی دەستووری و قانوونی لایەنە پەیوەندیدارەکان فەحسی بکەنن ئەتوانین قرائەی دووەمی بۆ بکەین؟ ئەسڵەن لەوانەیە لەوێ بوەستین، چونکە تووشی هەندێ بەربەرسی دەستووری واقیعی دێین، بۆیە سیفەی ئیستیعجال بە مەفهومی ئەوە من لێی تێبگەم زۆر زەرووره، کۆتاییت پێ هێنا ئەوە قانوونە.

بەڕێز د. جعفر ابراهیم ئیمێنکی/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ڕوون کردنەوەکەت بەجێیە، بەلآم ئەبێ ڕەچاوی ئەوە بکەین ئەو پەرلەمانە بەرپرسی بالآیە لەوەی هەندێ مەسەلە کۆتایی بە هەندێ کێشە بێنن، یەعنی یەك لەوانە ئەوەی نوێنەرایەتی ئافرەتان، تێگەیشتنی کۆمەڵگەی ئێمە هەیە کە ئەو ڕێژەی هەیە وەکو پێویست نیە، پێویستی بەوەیە پێداچوونەوە بکرێ، بە تەئکید مەسەلەی پرەنسیپی دەستووریە، یاساکانی تر و دامەزراوەکانی ترە ڕەئی خۆیان ئەبێن بەلآم با پەرلەمان دەستپێشخەر بێ، هاندەر بێ بۆ ئەوەی ئەو پرسە پەلەی پێ بدرێ، تەسەور ئەکەین لە

زۆر روەوە بە قازانجی کۆمەڵگەی ئێمە ئەبێ، ئەوەی عەلوەکان بەراستی لیژنەی کشتوکاڵ راوێژکار باشی کردووە لەگەڵ لایەنی حکومی، تێگەیشتنی باش دروست بووە لەلایەن حکومەتەوەش، پێویستە حکومەت حزووری هەبێ، ئێمە سیفەتی ئیستیعجال ئەدەینە ئەو پرۆژەیەش، داواش ئەکەین بە نووسرا و ئاراستەی حکومەت ئەکەین، داوا ئەکەین بێنە ئێرە، ئەو بەرپرسانەی کە بەرپرسن لەو مەلەفە داوا ئەکەین حزووریان هەبێ، هاوکاری ئێمە بن لە پەرلەمان بۆ ئەوەی ئەو گرفتە زۆری خایاندووە، گرفتێکی زۆرە کەم نیە، بەرێزان خاڵی سیەم، زیاد کردنی ئەندامی پەرلەمان بەرێز (پەری سالح عەمید) بۆ سەر لیژنەی پەروەردە و خوێندنی بالاَ و توێژینەوەی زانستی بەپێی ماددەی (44) لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمان ژمارە (1) ی ساڵی (1992) ی هەموار کراو، ئەخەینە دەنگدان، (56) کەس پەسندیەتی، کێ دژە؟ کەس نیە، دانیشتنەکە کۆتایی هات، خاڵی چوارەم بۆ دووشەمە دەمێنێ، سوپاس.

فخرالدین قادر	جعفر ابراهیم ئێمینکی	د. یوسف محمد صادق
سکرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆکی پەرلەمانی	سەرۆکی پەرلەمانی
کوردستان - عێراق	کوردستان - عێراق	کوردستان - عێراق